

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Sema Pişkinsüt / Filistin Askısından Fezlekeye

Dr. Sema Pişkinsüt

Filistin Askısından Fezlekeye



İŞKENCENİN KİTABI

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI / BİLGİ DİZİSİ: 137

ISBN 975 - 494 - 962 - X
2001 . 06 . Y . 0105 . 1994

Birinci Basım
Ekim 2001

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Caddesi, No: 46/A, Yenışehir 06420 / Ankara
Tlf: (0-312) 434 49 88 - 434 49 89 - 431 81 22 - 434 12 71
Faks: (0-312) 431 77 58

BİLGİ KİTAP EVİ
Sakarya Caddesi, No:8/A, Kızılay 06420 / Ankara
Tlf: (0-312) 434 41 06 - 434 41 07
Faks: (0-312) 433 19 36

BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sokak, No: 17/1, Çağaloğlu 34360 / İstanbul
Tlf: (0-212) 522 52 01 - 520 02 58
Faks: (0-212) 527 41 19

<http://www.bilgiyayinevi.com.tr> • e-mail: info@bilgiyayinevi.com.tr

DR. SEMA PİŞKİNSÜT

**Filistin Askısından
Fezlekeye
İşkencenin Kitabı**

BİLGİ YAYINEVİ

Bu kitabın yayın hakkı, yazarıyla yapılan sözleşme gereği Bilgi Yayınevi'ne aittir. Kaynak gösterilmeden kitaptan alıntı yapılamaz; yayınevinin yazılı izni olmadan, radyo ve televizyona uyarlanamaz; oyun, film, CD ya da manyetik bant haline getirilemez; fotokopi ya da herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz.

İSYANIMDIR YAŞAMAK

Yaşamak, kolaydır bulutların üstünde uçarken!
ya da yaşadığını sanırken...
Aslında yaşamak, anlamsızdır,
yaşadığını fark etmediğinde,
neden yaşadığını da bilmediğinde!..

Varolduğun için değil, iradenle “varsam varım”
diyebildiğin için yaşarsın yaşamı!..
Elbette, bir “duruştur” doğrusu yaşamak...
Yaşamak, farkındalığında iken yaşamın,
yaşamla ölüm arasında, o ince çizgideki
farkın, o zaman yaşamaktır...

Uzakta değil burnunun ucunda,
hemen soluğunda, nefesinde iken kolay ölüm,
bu gel-gide yeniden direnmek
ve işte o zaman yaşamaktır, yaşamak...
Bittiğini, tükendiğini, yok olduğunu hissettiğin,
rahatın, kolayın ölüm olduğu andadır
yaşamın anlamı ve konacak olan adı!..
O an; bir silkinme, bir başkaldırı, bir dirilmedir,
ölüme de canlı kalmaya da direnmedir!..
İradedir aslında yaşamak.
Kısaca, bilinçli bir isyandır artık yaşamak...

Tutku değildir. Boyun eğme ise hiç değildir!..
Yaşamın içinde, irade dışında
bir kayboluş da değildir yaşamak...
Umursamadan, ölüme inanmadan
ya da rahat içinde ölümden korkarak
yaşamak da değildir yaşamak...

Her şeye meydan okutan aşk gibidir,
yüzme bilmediğin okyanustan
zaferle çıkmak gibidir yaşamak...
Aslında herkesin işi de
değildir yaşamak!..

Varsan bu çılgınlığa, bu isyana,
yaşadıklarını sananlara karşı bu direnişe,
Ne olursa olsun zora karşı hep savaşıma,
İşte o zaman varsın ve yaşıyorsun,
haydi gel derim ben sana!

Sema Pişkinsüt

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	13

I. BÖLÜM PARLAMENTO DENETİMİ VE ÖNEMİ

I. GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇALIŞMALAR.....	20
II. BENİMSENEN İLKELER.....	20
III. UYGULANAN YÖNTEM	24
IV. İNCELEME ALANLARI VE SORUNLAR.....	27
A. SORUŞTURMA-KOVUŞTURMA (Hazırlık Soruşturması)...27	
1. Hazırlık Soruşturması İşlemleri	29
Gözüaltına Alma (Yakalama)	29
Avukat Desteği.....	30
Hâkim Karşısına Çıkarma.....	31
2. Muamele Sorunları.....	31
Yaygın Kötü Muamele ve İşkence.....	32
Benzer Kötü Muamele ve İşkence Yöntemleri.....	131
Adli Tıp Raporları.....	132
3. Gözüaltına Alma ve Sorgulama Yerleri	141
Sorgulama Yerleri.....	141
Donanım Sistemleri	142
Kullanılan Aletler	147
4. Sorgulama Personeli.....	164
5. Fiş Büroları	170

6. Delil Toplama ve Değerlendirme	171
7. Denetim Sorunu.....	184
B. YARGILAMA (Son Soruşturma)	194
C. İNFAZ SİSTEMİ.....	202
1. Muamele Sorunları	205
Cezaevine Girişteki Muamele	205
Cezaevi İçindeki Muamele	208
Cezaevleri Dışına Çıkış-Girişlerdeki Muamele	239
Ziyaretçilere Yapılan Muamele.....	242
Ayrıcalıklı Uygulamalar ve Ayrıcalıklı Koşullar.....	247
Disiplin ve Müşahede Hücresleri.....	253
İllerdeki Kamuoyunun Cezaevi İçine Etkisi	271
Adli Mahkûmlarla Görüşme: “Yıllardan sonra ilk defa bize insan olduğumuzu hatırlattınız!”	273
İnfaz Yakma	274
2. Fiziksel Koşullara İlişkin Saptamalar	274
3. Sağlık ve Beslenme Sorunları	284
Cezaevi Hekimliği.....	284
Hastanelerdeki Tutuklu ve Hükümlü Koşulları.....	286
4. Eğitim ve Esenlendirme Sorunları.....	320
5. Personel Sorunları	341
6. Denetim Sorunları	351
Cezaevi İç Denetim Sorunu	351
Kurumun Denetim Sorunu.....	365
D. ÇOCUK TUTUKEVİ VE İSLAHEVLERİNİN SORUNLARI	366
E. DENETİMİN SONUÇLARI	387
V. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE CEZAEVLERİ	392
A. CEZAEVLERİNİN EVRİMİ.....	392
1. Topluluk Sistemi.....	393
2. Hücre Sistemi	393
3. Karma Sistem	394
B. CEZAEVİ YAPILARINA ULUSLARARASI YAKLAŞIM	394
C. ABD ÖRNEĞİ.....	395
1. Suç ve Suçluların Artması Tepkileri.....	396

2. Adil Hak Etme Yaklaşımı	396
3. Erteleme ve Koşullu Salıverme Uygulamaları	397
4. Önemli Bir Uygulama Örneği: North Carolina Eyaleti Hükümlü El Kitabı.....	398
5. Hükümlülerin Davranışı ve Denetim Yönergeleri	399
Hükümlü Mülkiyeti ve Hükümlü Emanet Fonu	399
Gözetim Sınıflandırılması	400
Ceza Süresini Azaltan Kredi Uygulaması	401
Çalışma Etkinlikleri	402
Program Etkinlikleri	403
Salıverme Sonrası Denetim ve Koşullu Salıverme	403
Koşullu Salıverme Süreci.....	404
Koşullu Salıverme Kararı ile İlgili Unsurlar	404
Koşullu Salıverme ve Salıverme Sonrası Denetim	405
North Carolina Kadın Cezaevleri	405
D. ALMANYA ÖRNEĞİ	406
1. Berlin Tegel Cezaevi.....	406
2. Berlin Adalet Senatörü Dr.Ehrhart Körting'in Açıklaması.....	409
E. TÜRKİYE CEZAEVLERİNİN GÖRÜNÜMÜ.....	411
F. YÜKSEK GÜVENLİKLİ TÜRK TİPİ (F TİPİ) CEZAEVLERİ	415
1. Yüksek Güvenlikli ve Tehlikeli Mahkûm Kavramı	415
2. Çağdaş İnfaz Anlayışı ve Güvenlik.....	417
3. Ölüm Oruçları Üzerine	422
VI. HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜNÜN YAŞAMA GEÇİRİLMESİ ZORUNLULUĞU	426
A. HUKUK VE YARGI REFORMU	427
B. ADALETE OLAN GÜVEN	435
C. CEZALARIN BİREYSELLEŞTİRİLMESİ YAKLAŞIMI.....	436
1. Mahkemelerin Davaların Açılmasını Kabul-Ret Yetkisi	436
2. Yargılama Aşamasında Yapılması Gerekenler	438
3. İnfaz Aşamasında Yapılması Gerekenler	439
D. HUKUK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ	439

II. BÖLÜM

İNSAN HAKLARI AÇISINDAN BAZI TARİHSEL VE TOPLUMSAL GERÇEKLERİMİZ

I. TOPLUMSAL ÖZELLİKLERİMİZ VE FARKLILIKLARIMIZ	442
A. “ŞİDDET KÜLTÜRÜ” VE BESLEYEN KOŞULLAR	443
B. SİVİL TOPLUMUN GÜÇSÜZLÜĞÜ	446
C. TOPLUMSAL GELİŞMEMİZİN ÖNÜ AÇILMALI	448
II. BATININ TÜRKİYE’DEKİ İNSAN HAKLARI SORUNUNA BAKIŞI	452
III. İNSAN HAKLARININ GÜVENCELERİ	454
SONSÖZ.....	457
KAYNAKÇA	455

EKLER

EK 1 : Fezleke - Sema Pişkinsüt’ün dokunulmazlığının kaldırılması isteği.....	467
EK 2 : Cumhuriyet Başsavcılıklarına, kötü muamele ve işkence mağdurlarının adlarının neden bildirilmeyeceğine dair, Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt’ün gönderdiği yazı	469
EK 3 : Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk’e, “Ulucanlar Cezaevi Raporu” hakkında yaptığı değerlendirmeler üzerine, 07.02.2001’de Sema Pişkinsüt tarafından yöneltile sorular	472
EK 3a : Adalet Bakanının 23.03.2001 tarihli yanıtı.....	474
EK 4 : TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yayımlanan 10 adet rapora ilişkin Adalet Bakanlığı’nın görüşünün alınması amacıyla, 23.02.2001’de gönderilen yazı.....	481
EK 4a : 23.02.2001 tarihli yazının yanıtlanmaması üzerine, ekli sorularla birlikte 21.03.2001’de tekrar gönderilen yazı.....	482

EK 4b : Yine yanıt alınamaması üzerine TBMM Başkanlığı kanalıyla, 25.05.2001 'de gönderilen yazı ve ekli sorular	484
EK 5 : Adalet Bakanı'nın, 23.02.2001 tarihli yazıya, 27.06.2001 tarihinde verdiği yanıt	493
EK 5a : Adalet Bakanı'nın, TBMM Başkanlığı'na gönderdiği yanıt	499
EK 6 : Adalet Bakanı'nın fezlekeyle ilgili tutumunun eleştirildiği iki basın açıklaması.....	517

SUNUŞ

İnsan hakları sorunları ile ilgili bir kitap yazma düşüncesi altı yıldır devam eden milletvekilliği yaşamıma ve üç yıl TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığını yaptığım döneme (İki dönem, 5 Aralık 1997 - 8 Kasım 2000) ait yurt içi-yurt dışı çalışmalarım sırasında elde ettiğim açık bilgilerin ve deneyimlerin kamuoyu ile paylaşılması isteğinden doğmuştur.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığını yaptığım dönemde Komisyon çalışmalarımızı raporlar halinde yayımlamıştık. Bu raporlar, çalışmaların yapıldığı illerle (İstanbul, Şanlıurfa, Erzincan, Erzurum, Elazığ, Batman, Ankara) ilgili somut durum saptamalarını içermeleri ve Komisyon üyelerinin geniş katılımı ile üretilmiş olmaları nedeniyle Alt Komisyonların ve Komisyonun toplantılarına katılan farklı partilere üye milletvekillerinin tamamı tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir. **Ama raporların tümünün ortak bir değerlendirmesi yapılamamıştır. Oysa bu, Türkiye'deki sistemle ilgili sorunların bütünsel yaklaşımla insan hakları, hukuk devleti ve demokrasi açısından ortaya konularak çözüm önerilerinde bulunulması ve yeni bir açılım getirilebilmesi yönünden önemli idi.** Başkanlık görevimin sona erdirilmesinden sonra, birlikte üretme koşullarında ortaya çıkan yeni durum ile siyasi partilerin insan hakları sorununa yönelik değişik görüşleri, ortak bir değerlendirme yapılabilmesini son derece zora soktu. Ancak bu raporların kesinlikle yorumlanması, bütünsel bir çalışmanın ortaya konulması ve Parlamenteoya sunul-

ması gerekiyordu. Bunun yapılamayacağı veya yapılmayacağı çok açıktı. Nitekim öyle de oldu.

Benim için ise bu konu önemli bir sorumluluk ve ertelenemez görevdi. Bu amaçla hazırladığım kitap, insan hakları alanının tümünü kapsamasa da çok büyük bir bölümünü ve her aşamasında görev yaptığım kapsamlı araştırmalar sonucunda ortaya çıkmış bilgiler ile onların yorumunu da içermesi açısından özgün bir çalışma olarak görülebilir.

Kitapta sorunlar, uzmanlık alanlarını kapsamak üzere veya uzman yaklaşımı ile ele alınmamıştır. Pek çok kesim —polis, jandarma, hukukçu, doktor, infaz personeli, denetçiler, idareciler vb.— insan hakları uygulamaları ile doğrudan ilişkili konularda görev yapmaktadırlar. Bu kesimlerin, sorunları ve çözüm önerilerini kimi zaman yalnız kendi uzmanlık alanları açısından ele almaları ve çözüm önerilerini de bu alanlara özgü bakış açılarıyla ortaya koymaları bir sınırlılık yaratabilmektedir. O nedenle **kitapta araştırmaya dayanan çalışmalar sonucu saptanan sorunlar, bütüncül bir yaklaşımla, kurumlar arası ilişkileri ve toplumsal dinamikleri dikkate alarak bir siyasetçi gözüyle değerlendirilmeye çalışılmıştır.**

Kitapta, ağırlıklı olarak insan hakları ihlallerinin en yoğun olarak yaşandığı soruşturma-kovuşturma (hazırlık soruşturması), yargılama (son soruşturma), cezaların infazı ve denetim süreçleri ele alınmıştır. Bu yapılırken de Türkiye'nin tarihsel-toplumsal gerçekleri, altyapı-üstyapı ilişkileriyle birlikte ve iç-dış dinamiklerle olan etkileşimleri göz önüne alınarak değerlendirilme yoluna gidilmiştir.

Soruşturma-kovuşturma, yargılama, cezaların infazı ve denetimden oluşan insan hakları uygulama alanlarının geçmişte ve günümüzdeki durumları ortaya konulurken, geleceğe yönelik öngörülerde bulunulmaya da özen gösterilmiştir. Konunun daha

iyi anlaşılabilmesi için ise özellikle çok sayıda güncel örneklerle başvurulmuştur. Diğer yandan, insan hakları kavramının evrensel niteliği dikkate alınarak olabildiğince uluslararası uygulamalara, norm ve standartlara yer verilmeye ve Türkiye'deki uygulamalarla karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de insan hakları sorunu, yalnızca ayrılıkçıları, silahlı eylemcileri, siyasal İslamcıları destekleyenler ve Batıya öykünenlerin uğraş alanı gibi görülmeye ve gösterilmeye çalışılmaktadır. Diğer yandan, insan hakları sorunlarının siyasallaştırılarak dar bir alana sıkıştırılması ise statükocu anlayıştaki demokrasi karşıtlarını güçlendirmektedir. Oysa insan haklarının gelişmesini ve güçlenmesini, toplumun bu iki kesimin dışında kalan büyük çoğunluğu istemekte ve beklemektedir. Bu geniş halk kesimi ne yazık ki, sesini güçlü çıkaramamakta, temsilcileri de etkin olamamaktadır. Ben, insan hakları sorununa bu geniş halk kesimi gibi bakmakta ve kendimi onların temsilcisi olarak görmekteyim.

Türkiye'de bir başka yanılgı daha gözlenmektedir. Bu da geleneklerimizin, dini ve kültürel değerlerimizin toplumsal yaşamımızdaki olumlu yansımalarının, yani hoşgörü, kardeşlik, dayanışma vb. gibi özelliklerin çağdaş, insan haklarına dayanan bir sosyal hukuk devletinin norm ve standartları yerine geçirilmesi ya da öyle gösterilmesidir. Böylece gelişmiş demokratik ülkelerden öğreneceğimiz bir şeyin olmadığı, hatta onların bizlerden öğreneceği ya da öğrenmesi gereken pek çok şeyin olduğu iddia edilmek istenmektedir. Hiç kuşkusuz geleneklerimiz, dini ve kültürel değerlerimiz korunmalı ve geliştirilmelidir. Ancak çağdaş anlamda toplumsal bir düzen, insanların geleneklerine, inançlarına ve vicdanlarına terk edilemez; böyle bir düzen kesinlikle pozitif hukuk kurallarına dayanmak zorundadır. İşte bu noktada hukuk normlarıyla donatılmış çağdaş devletin sorumlulukları başlamaktadır.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 1998, 1999 ve 2000 yıllarındaki çalışmaları ile güçler ayrılığı ilkesini büyük bir kararlılıkla yaşama geçirmiş ve bu konuda bağımsız denetim görevini başarılı bir biçimde yürütmüştür. Ama yürütme ve yargı, özellikle de savcılarımız, görevlerini tam olarak yerine getirememişlerdir. İşkence ile ilgili olayları çoğu kez takipsizlik kararlarıyla, “mağduru, izleri ya da delili yok” gibi gerekçelerle veya aklamaya yaklaşımlarıyla ele almışlardır. Bu konuda örneğin “Şanlıurfa Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998-2000 Raporu”, yargıya ait bir skandalı, açık işkence olayını ve aklanmasını bütün açıklığı ile ortaya koymuştur. 12-13 Aralık 2000 tarihlerinde Çevik Kuvvete mensup polisler tarafından, işkence suçlarının af kapsamına alınması için hukuk dışı biçimde yapılan eylemlerle ilgili gereğinin yapılmaması, ayrıca Susurluk olayıyla gündeme gelen kayıp silahlarla ilgili davanın adli yargıda görülmesi, zaman aşımı nedeniyle düşmesi, suçlularının da cezasız kalması, yürütme ve yargı ihmalinin farklı boyutlarını ortaya koyan önemli örneklerdir. Dolayısıyla **tarih, bu olaylarda devletin, sorumluluklarını ne ölçüde yerine getirdiğini ve nasıl bir işlev üstlendiğini sorgulayacaktır.** Hukukçularımız kendilerini yalnız yasalarla sınırlı tutarlar, toplumsal gelişmemize ve demokrasimize yeni açılımlarla katkı yapmada yeterince gönüllü olmazlarsa, sorunların çözümünde sıkıntılar yaşamaya devam etmemiz de kaçınılmaz olur. Türkiye Cumhuriyeti, yasa devleti değil, hukuk devleti olmak zorundadır. Bu yönde başarı elde edebilmek için Atatürk’ün çok bilinen bir sözünü hepimizin bir kez daha hatırlaması gerekir: “İdare-i maslahatçılar hiçbir zaman gerçek devrimci olamazlar.”

Kitapta yer alan ABD ve Almanya’ya ait örnekler, bu ülkelerdeki, doğrudan incelemelerde bulunduğum için seçilmiştir. Böylece kitabın araştırmacı özelliğinin kaybolmamasına ve bir derlemeye dönüşmemesine özen gösterilmiştir.

Kitabın basıma hazırlandığı, ama henüz adını belirleyemediğim bir aşamada, 24.07.2001 günü medya mensuplarının beni aramaları, Ankara Cumhuriyet Başsavcı Vekilinin 26.06.2001 tarihinde hakkımda bir fezleke düzenlediğini bildirmeleri ve bu konudaki düşüncelerimi öğrenmek istemeleri üzerine yeni bir durum ortaya çıkmıştır.

Hakkımda düzenlenen fezleke, başkanı olduğum dönemde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan Erzincan ve Erzurum raporlarında yer alan “Ankara il merkezinde gerçekleştiği iddia edilen işkence olaylarının mağdurlarının isimlerini ve bulundukları cezaevlerini” bildirmemem nedeniyle TCK’nın 296. maddesindeki “adli soruşturma konusu bilgi ve belgeyi soruşturma makamına vermemek suçunu” işlediğim iddialarına yer verilmiştir.

Fezlekenin içeriğini medya ve kamuoyu ile birlikte öğrenmem üzerine yaptığım açıklamalarda, bunun siyasi amaçlarla hazırlandığını ifade ettim. Açıklamalarımda ayrıca fezlekenin, benim kişisel çalışmalarım olmayan Parlamento Komisyonunun raporlarının yayımlanmasından aylar sonra, ama DSP Kongresinde genel başkanlığa aday olmamdan (24.04.2001) ve yine raporlarla ilgili neyin yapıldığını öğrenmek amacıyla Adalet Bakanlığı’na TBMM Başkanlığı aracılığıyla yönelttiğim soruları sormamdan hemen sonra gündeme getirilmesine de dikkat çektim.

İşte tam bu aşamada Adalet Bakanı, benim bu değerlendirmelerimi doğrular ve pekiştirir nitelikte, fezlekeyi savunan siyasi açıklamalara ve yönlendirmelere başladı. Bu tutumları nedeniyle kendisiyle polemiklerimiz oldu ve örneklerini ekte sunduğum iki basın açıklaması yapmak zorunda kaldım (bkz. Ek 6).

Bu süreçte kamuoyu, gerçekleri bütün açıklığıyla gördü. Başta TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve diğer Komisyon Üyeleri olmak üzere iktidara ve muhalefete mensup

milletvekillerimizin beni destekleyen ve fezleke düzenlenmesini eleştiren açıklamaları oldu.

Siyasetçilerimizin, bilim insanlarımızın, yazarlarımızın, medyamızın, başta barolarımız olmak üzere meslek kuruluşlarımızın, sendikalarımızın, demokratik kitle örgütlerimizin ve toplumumuzun hemen tüm kesimlerinin, konuyla ilgili olarak gösterdikleri duyarlılık ve yoğun destekleri, benim için son derece anlamlı bir dayanışma örneği oldu. Ancak bu duyarlılığın, Türkiye'nin insan hakları uygulamalarındaki iyileşme isteklerini ve demokrasiyi geliştirme yönündeki kararlılığını ortaya koyması açısından çok daha önemli olduğuna inanıyorum ve geleceğe umutla bakmamızı sağlayacak bir gelişme olarak değerlendiriyorum.

Kitabın basımına hazırlandığım ve ad bulmakta zorlandığım bir aşamada hakkımda fezleke düzenlenmesi, bu sorunu aşmamı kolaylaştırdığı gibi, daima hatırlayacağım ilginç bir anımın da oluşmasına neden oldu.

Gözlemlere ve somut verilere dayanan, kamuoyunca da ulaşılması kolay olmayan bu çalışmalara ait sunmuş olduğum özet bilgi ve değerlendirmelerin, halkımız tarafından öğrenilmesi ve tartışılması kitapla ilgili en temel beklentimdir. Buna bağlı olarak kitabın insan hakları uygulamalarında gelişme sağlanmasına ve demokrasimizin güçlenmesine katkıda bulunmasını dilerim.

Dr. Sema PİŞKİNSÜT
Aydın Milletvekili
Ankara, Eylül 2001

I. BÖLÜM

PARLAMENTO DENETİMİ VE ÖNEMİ

Toplumsal yaşamımızda, demokratik hukuk devleti ilkesinin gereklerinden olan nesnel ve bilimsel ölçütlere uygun bir **denetim** zorunluluktur. Nitekim 3686 Sayılı Yasa ile TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bu amaçla kurulmuştur. Kuruluş Yasası'nın 4/e maddesinde belirtilen "insan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek veya gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek" ifadelerine dayalı olarak, Şubat 1998'den sonra başlatılan soruşturma-kovuşturma, yargılama ve infaz sistemi hakkındaki incelemelerin doğru yönde atılmış ve devam ettirilmesi gereken bir adım olduğu anlaşılmıştır.

Sistemden kaynaklanan sorunların aşılmasında **açıklık** ve **katılım** son derece gereklidir. Ancak özeleştiriy yapabilen ve eleştiriye de açık olan bir devlet kendisini geliştirebilir.

Devleti yıpratmak ile devletin eksiklerinin, yanlışlarının saptanmasına demokrasi içinde yardımcı olmak, çözümler önermek ve önerileri yaşama geçirmek üzere çaba göstermek farklı yaklaşımlardır.

Parlamentonun, yalnızca halkın egemenliğinin temsiline dayanan bir yasama yetkisi değil, aynı zamanda denetim yetkisi de söz konusudur. Nedense bu yetki üzerinde yeterince durulmamak-

tadır. Oysa denetim yetkisi etkili ve doğru kullanıldığında sorunların çözümü kolaylaşmakta ve demokrasi yönünde önemli gelişmeler sağlanabilmektedir. 5 Aralık 1997 tarihinden 8 Kasım 2000 tarihine kadar başkanlığını yaptığım TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun bu tarihler arasında 3686 sayılı Komisyon Yasası'nın kendisine verdiği yetkiyi, güçler ayrılığı ilkesi doğrultusunda ve bağımsız biçimde kullanarak etkin bir görev yaptığına inanıyorum.

I. GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇALIŞMALAR

Soruşturma-kovuşturma, yargılama, cezaların infazı sistemlerine yönelik, başta yaşama hakkı olmak üzere temel insan haklarının korunup kollanmasına ilişkin sürdürülen çalışmalarda temel amaç, açıklık ve bilgiye dayalı araştırma anlayışı olmuştur. Bu doğrultuda başlatılan 1998 yılındaki çalışmalarda uygulanan yöntemler, 2000 yılında da aynen tekrarlanmış ve karşılaştırmalı bir yazılımla 11 adet rapor haline getirilmiş, farklı partilere üye milletvekillerinin doğrudan içinde bulunduğu Alt Komisyonlar aracılığı ile yapılan bu çalışmaların tümü, Komisyon toplantılarında, toplantıya katılan milletvekillerinin oybirliği ile kabul edilmiş, basımlarına karar verilerek yayımlanmıştır.

II. BENİMSENEN İLKELER

İnsan haklarına ilişkin yaygın bir anlayışa göre, “insan hakları, kişileri devlete karşı korumak içindir”. Bu görüşün temelinde belirli bir devlet tanımı, devleti kendi başına ve yurttaşlarından bağımsız bir varlık olarak gören yaklaşım bulunmaktadır.

Bu devlet anlayışı, çoğu kez insan hakları ihlallerinin bir nede-nini de oluşturabilmektedir. Bu görüşün mantıksal bir sonucu olarak, insan haklarını korumaya çaba gösterenler, kimi zaman "devlet düşmanı" olarak da görülebilmektedir.

Oysa devlet, her şeyden önce yurttaşlarının insan haklarını ko-ruması ve güvence altına alması gereken bir kurumdur. Devlet organlarının bütün kararları ve uygulamaları bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır. Günümüzde çağdaş ve demokratik ülkelerde, hukuk devleti organlarının bütün işlem ve eylemi artık bu gerçeğe yöneliktir. Bu durum, anayasamızın 5. maddesinde de devletin temel amaç ve görevleri arasında belirtilmiştir.

Dolayısıyla, insan haklarını her boyutuyla koruyabilmek ve geliştirebilmek için yapılanların, Türkiye'ye karşı değil, Türkiye için olduğu artık kabul edilmelidir. Tüm yurttaşlarının temel hak ve özgürlüklerini eşit olarak koruma ve hukuku toplumda egemen kılma durumunda olan devlet, buna engel olacak her türlü hukuk dışı girişim ve eylemlere karşı kuşkusuz savaşımlı olmak zorunda-dır. Devlet, bunu yaparken yurttaşlarının güvenliği yanında mutlu-luğunu da gözetmeli ve sağlamalıdır. Bunun için bağımsız yargının delillere dayalı ve adil yargılama sonucunda verdiği cezalara ek olarak, uygulamalardan ve koşullardan kaynaklanan bir cezanın daha ortaya çıkmaması, özellikle de kötü muamele ve işkencenin önlenmesi için insan haklarına dayalı, demokratik, sosyal bir hu-kuk devleti olabilmek üzere her türlü önlemi almalıdır; bunun için, değişimi yaşayarak yapılmalıdır.

Bugün bütün uygar dünya, işkenceyi bir insanlık suçu saymış, bununla savaşımlı için çeşitli araçlar oluşturmuş ve oluşturmaktadır. **İşkenceyi yasalarda suç saymak tek başına yeterli olmamakta ve savaşımlının uygulamalarla da desteklenmesi gerekmektedir.**

Bu anlayış ve düşüncelere dayalı olarak işkenceye karşı sava-şımın temel ilkelerini ortaya koyduğumuzda;

- Hiçbir yarar ve/veya çıkar hesabı insan haklarının gerektirdiklerinin önüne geçirilmemelidir.
- Mevcut durum, insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve alınacak önlemlerin doğru saptanabilmesi için tam bir açıklıkla ortaya konulmalıdır.
- Sorgu, ceza adaletinin sağlanmasına hizmet etmeli, sorgu yerleri zora dayalı olarak ifadelerin alındığı ya da ek infazların yapıldığı yerler olmamalıdır.
- Yargı bağımsızlığının ve ceza adaletinin, toplumdaki adalet duygusunun temelini oluşturduğu gerçeğinden hareketle, bunların korunup geliştirilmesi herkesin, en başta da hukuk devletinin görevi olmalıdır.
- Öncelikle suç oluşumunun önlenmesi, suç oluşmuş ise başta ıslahevleri olmak üzere, ceza infaz sistemlerinin işlevinin suç işlemiş kişilerin önce kendilerine, daha sonra da topluma yeniden kazandırılması olduğu düşüncesi ile hareket edilmelidir.
- Demokratik hukuk devletinde hiçbir kamusal uygulama denetim dışı kalmamalıdır.

İşkence ve insanlık dışı muamelelerin ülkemizde tümüyle ortadan kalkması için, sorunun ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel boyutları olduğu bilinmeli ve bu gerçekten hareketle gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Kitapta insan haklarına bu yönde yaklaşılma-ya çalışılmış ve bazı konulara ise ayrı bir özen gösterilmiştir:

- İnsan hakları konusuna, bu alanı yalnızca siyasallaştırma eğiliminde olan bazı çevrelerin varlığından kaygı duyulmadan ve açıklık ilkesine bağlı kalınarak yaklaşmıştır. Bu tutum, her koşulda gerçeklerin ortaya konulması ve kamuoyu ile paylaşılması düşüncesine dayanmıştır.
- Komisyonadaki görevim sırasında olduğu gibi, kitap yazımı

sırasında da tüm yurttaşlardan —suçlular da dahil olmak üzere— gelen ve insan hakları ihlallerini konu alan iddiaları, "suçludurlar, böyle bir muameleyi hak ettiler" gibi bir önyargıyla yaklaşmadan, çekincesiz bir biçimde ele almaya, hukuk devletinde suçluyu cezalandırmanın yalnızca yargı organlarının görevi olduğu bilinciyle hareket etmeye, çok yönlü, nesnel ve bilimsel bir tutum ortaya koymaya çalıştım.

- Komisyon çalışmalarının bir adli soruşturma olmaması nedeniyle gerek kötü muamele ve işkence görenlerin gerekse bu muameleleri yapanların adları, bu kişilerin can güvenliklerinin korunabilmesi kaygısıyla gizli tutulmuş ve konuya neden böyle yaklaşıldığına ilişkin kapsamlı bir açıklama da getirilmiştir. Nitekim bu uygulamanın ne kadar doğru olduğu raporların yayımlanmasından sonra ortaya çıkmıştır. Adalet Bakanlığı, cumhuriyet savcılarının raporlardaki iddiaların araştırılmasını istemiştir. Cumhuriyet savcıları, Komisyondan iddia sahiplerinin yalnızca açık kimliklerini istemekle yetinmişler, günün İstanbul Şişli Cumhuriyet Savcısı ise bu isteğini, Komisyonu adeta küçümseyen bir üslupla, ricada bulunarak ve yazısını da zarfın dışına zımbalayarak bilinçli bir tepkiye dönmüştür.
- Ancak Komisyona ve çalışmalara güven duyan, bu nedenle de açık kimliklerini gizlemeden net tanımlamalar yapan yaklaşık 900 civarında tutuklu ve hükümlü, kendilerine yapıldığını iddia ettikleri kötü muamele ve işkenceyle ilgili olarak Komisyon aracılığıyla suç duyurusunda bulunmuşlardır. Bütün suç duyuruları, ilgili savcılıklara gönderilmiştir. Savcılıkların bu suç duyurularına verdikleri yanıtlarda, delil yetersizliği, zaman aşımı, devleti yıpratmaya yönelik kasıtlı iddia gerekçeleriyle davaların açılmadığı, bir kısmı için ise dava açıldığı, ancak bunlardan sonuçlanan ya da hüküm giyen olmadığı belirtil-

miřtir. Bu durum son derece dūřündürūcūdūr. Dięer yandan, cumhuriyet savcılarımızın, raporlardaki iddialarla ilgili olarak yalnızca iddia sahiplerinin açık kimliklerini istemeleri, soruřturma-kovuřturma ve infaz uygulamalarıyla ilgili bařka hiębir denetim yapmamaları da son derece ūzūcū, dūřündürūcū ve anlamlıdır. Oysa insan hakları uygulamalarında iyileřme saęlamamızın en bařta gelen kořulu, cumhuriyet savcılarımızın bu soruna sahip çıkmalarıdır.

III. UYGULANAN YÖNTEM

Çalıřma kapsamına giren pek çok konunun birbiriyle iliřkili olduęu gerçeęinden hareketle, soruřturma-kovuřturma, yargılama, cezaların infazı ile denetim bir sistem sorunu olarak ele alınmıřtır. Amaçlı ve gerçeęi arpıtabilecek anlatımların olabileceęi de gōz önünde bulundurularak, nesnellięi en ūst düzeyde saęlayabilmek ūzere konuyla ilgili tūm tarafların gōrūřlerinin dikkate alınmasına ūzen gōsterilmiřtir. Kitapta adı geçen raporlar, bilimsel yōntem ve arařtırmaların ūrūnūdūr. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu heyetleri, 1998-2000 yıllarında arařtırma yaptıkları illere habersiz gitmemiř ve gidilen būtin illerin mūlki amirlerine inceleme yapılacaęı haberi ūnceden verilmiřtir. Bōylece ciddi bir Parlamento denetiminin, baskın gibi gōsterilerek magazin malzemesi olarak kullanılmasının önüne geçilmeye çalıřılmıřtır.

İllerde, ilk olarak cezaevlerine gidilmiř, tutuklu ve hūkūmlūlerle gōrūřmeler yapılmıřtır. Bu kapsamda;

Her cezaevinde, ūnce (Erzurum hariç) ilin cumhuriyet bařsavcıları, cezaevi savcıları, cezaevi mūdūrleri ile gōrūřme yapılmıř, sorgu, yargı, infaz sistemi ve denetim hakkında bilgi alınmıř, daha

sonra cezaevlerinde bulunan adli, siyasi,^(*) tarafsız, itirafçı koğuşlarındaki tutuklu ve hükümlülerin tümü ile ayırım yapılmaksızın görüşülmüştür.

- Koğuşlarda yapılan görüşmelerde heyetlerin dışında cezaevi görevlilerinden ve adli personelden kimsenin bulunmamasına özen gösterilmiş, yapılan görüşmeler sırasında tutuklu ve hükümlülerden gözaltına alındıkları andan itibaren gördükleri muamele (nerede, nasıl, ne kadar süreyle sorgulandıkları ve kendilerine nasıl muamele yapıldığı...) ve cezaevi içinde gördükleri muamele ile beslenme, sağlık, eğitim vb. gibi sorunları hakkında bilgi alınmıştır.
- Ayrıca tutuklu ve hükümlülerin cezaevlerine giriş ve çıkışlarında, karantinada, cezaevlerinde yapılan aramalarda, duruşmalara ve hastaneye gidiş-gelişlerinde, sevk edilmeleri sırasında gördükleri muamele ile yakınlarının ziyareti sırasında karşılaştıkları sorunlar ve onlara yapılan muameleler hakkında da tüm şikâyetleri dinlenmiş ve gözlemlerde bulunulmuştur.
- Cezaevlerinin kitaplıkları, derslikleri, atölyeleri, doktor muayene odaları, revir, berber vb. gibi yerlerinde de incelemeler yapılmış, görevlilerden bilgi alınmış, sağlık personeli tarafından tutulan kayıtlarla verilen raporlara bakılmıştır.
- Koğuş, disiplin ve müşahade hücrelerinin görülmesi sırasında tutuklu ve hükümlülerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler, yapılan gözlemler ve yetkililerden edinilen bilgilerle

(*) Kitabın bazı bölümlerinde “siyasi koğuş”, “siyasi suç” “siyasi tutuklu ve hükümlü” kavramlarına zaman zaman yer verilmiş ise de, “siyasi” kavramıyla anlatılan düşünce suçu veya düşünce suçu faili olmayıp, “Terörle Mücadele Yasası kapsamındaki suçlar ve zanlılarıdır”. Bu kavram kargaşası İçişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı’nın kullandığı terminolojilerdeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. İçişleri Bakanlığı’nın emniyet birimlerinde kullanılan terminolojide “terör suçu ve zanlıları” denilmesine karşın Adalet Bakanlığı’nın istatistiksel değerlendirmelerinde ve cezaevlerinde “siyasi suç zanlıları ve koğuşları” kavramlarına yer verilmektedir.

karşılaştırılarak yerinde değerlendirilmiş ve tüm bunlar, benimsenen standart yöntemle bütün iller için hem 1998 hem de 2000 yılında uygulanmıştır.

Cezaevi incelemelerinden sonra illerin emniyet müdürlüklerine ve onlara bağlı birimlere gidilmiştir. Bu amaçla;

- Önce il emniyet müdürleri veya yardımcılarında bilgi alınmıştır.
- Daha sonra, emniyet müdürlüklerinin, asayiş şubeleri, terörle mücadele şubeleri, fiş büro amirlikleri, teknik bürolar, varsa kriminal laboratuvarlar, nezarethaneler (gözetli yerleri), sorgulama yerleri ve buraların yakınlarında bulunan depo, garaj, mescit vb. yerleri gezilerek, gözlemlere dayalı saptamalar yapılmış; sorumlularından bilgi alınmış, o anda orada bulunan sorgulama personeliyle görüşülmüş, emniyet müdürlüklerinin birimlerinde tutulan kayıt defterleri incelenmiş ve emniyet birimlerinin çeşitli kademelerindeki görevlilerce verilen bu bilgilerin birbiriyle, ayrıca da koğuş ziyaretleri sırasında alınan bilgilerle karşılaştırmaları yapılarak saptamalarda bulunmuştur.
- Tutuklu ve hükümlülerin verdikleri bilgilere dayanarak, emniyet müdürlüklerinde ilgililerce gösterilmeyen bazı gözetli ve sorgulama yerlerinin bulunup bulunmadığı araştırılmıştır.
- Tutuklu ve hükümlülerden alınan bilgilerin sınanması amacıyla, bazı karakollar da ziyaret edilmiş, oradaki kayıtlar gözden geçirilmiş, gözetli yerleri ile depo, banyo vb. yerlerde de inceleme ve saptamalarda bulunulmuş; özel harekât timleri sorumluları ve elemanlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiş; yine bazı jandarma karakolları ziyaret edilmiştir.

Adliye ziyaretleri sırasında tüm illerde cumhuriyet başsavcılarıyla (Erzurum Cumhuriyet Başsavcısı hariç) görüşmelerde bulunulmuş, adliyelerdeki gözetli yerleri incelenmiştir.

İnceleme yapılan illerdeki **hastanelerin mahkûm koğuşları**, mahkûm koğuşu olmayan yerlerde mahkûmların kaldığı hastane servis odaları, Elazığ'da ayrıca Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nin ilgili bölümleri ile hastanelerde **adli tıp hizmeti** veren, genellikle acil servisler içindeki birimler ve **patoloji laboratuvarları** ziyaret edilmiş, ilgililerden bilgi alınmış, kayıt defterleri gözden geçirilmiş, o sırada mevcut olan hasta ve görevlilerle görüşülmüş, gözlem ve saptamalarda bulunulmuştur.

Bazı illerde, barolar, tabip odaları vb. meslek ve çeşitli demokratik kitle örgütleriyle de görüşmeler yapılmıştır.

Çalışmalar sırasında yapılan bütün konuşma ve gözlemler, TBMM Tutanak Müdürlüğü stenografları ile Ses Kayıt Müdürlüğü'nün ses kayıt teknisyenlerinden oluşan bir kadro tarafından kayda alınmış, gerekli görülen yerlerde fotoğraflar çekilmiş ve bazı resmi belgelerin kopyaları alınarak çalışmalara belgesel bir nitelik kazandırılmıştır.

IV. İNCELEME ALANLARI VE SORUNLAR

Türkiye'de soruşturma-kovuşturma, yargılama ve cezaların infazı alanlarında insan hakları düzenlemeleri ve uygulamaları açısından önemli sorunlar yaşanmaktadır. Yine bu alanlarda insan hakları ihlalleri yaygındır. Çalışmalar sonucunda bu durum bütün açıklığı ile ortaya çıkmış, nedenleri, çözümü için nelerin yapılması gerektiği tek tek ele alınarak değerlendirilmiştir.

A. SORUŞTURMA-KOVUŞTURMA (Hazırlık Soruşturması)

Türkiye'de insan hakları açısından en ciddi sorunlar **soruşturma-kovuşturma (hazırlık soruşturması)** aşamasında söz konusu olmaktadır. Soruşturma-kovuşturmada birinci derece

savcılarının sorumlu bulunmasına karşın, bu işlemlerin polis ve jandarma tarafından yürütüldüğü ve denetimlerin çoğu kez biçimsel yapıldığı görülmüştür.

Soruşturma-kovuşturma çoğunlukla delillere dayalı olarak yapılmamakta, ifadeye dayalı olarak yürütülmektedir. İfade alınırken sonuca ulaşabilmek için ise kötü muamele ve işkenceye çok yaygın olarak başvurulmaktadır.

Yine elde edilecek olan delillerin toplanmasında olduğu gibi, adli tıp incelemelerinde de sorunlar bulunmaktadır. Sonuçların çok geç verilmesinin yanında, adli tıp kurumunun işleyişindeki yanlışlarla ilgili çok ciddi ve açık iddialar ileri sürülmektedir. Bunun yanında mevcut adli tıp raporları “**Minnesota Kriterleri**”ne uygun bir sistem içerisinde düzenlenmemektedir. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun (CMUK) yürürlükte olmasına karşın savunma hakkı yeterince kullanılamamakta ve kullandırılmamaktadır. Nezarethane defterlerinde “**avukat istemedi**” ifadeleri neredeyse normal (rutin) bir işlem gibi yaygın olarak yer almaktadır.

Yine doktor ve adli tabip muayenelerindeki sorunlar da benzer konumdadır. Gözaltına alınanların büyük çoğunluğu ya sorgulamadan önce doktora götürülmekte, ya muayene sırasında yanlarında güvenlik görevlileri bulunmakta, ya hiç muayeneye götürülmemekte ya da gördükleri kötü muamele ve işkence konusunda şikâyetle bulunmamaları için uyarılmakta ve tehdit edilmektedirler. Bunun sonucu olarak doktor raporlarında “**darp-cebir izine rastlanmamıştır**” ifadeleri çok yaygın olarak yer almaktadır.

Bütün bu olumsuz koşullar sağlıklı bir soruşturma-kovuşturmanın yapılmasını engellemekte ve bu durum devletin sorumluluğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Kötü muamele ve işkence yapıldığı iddialarının en çok yoğunlaştığı yerler, emniyet müdürlükleri ile karakollardır. Bu nedenle emniyet müdürlükleri, karakollar (polis-jandarma) ve çevik kuvvet

müdürlüklerinin konumları önemli olmaktadır.

İncelemeler sırasında çeşitli düzeydeki ilgililerin, üst düzey görevlilerden daha alt kademedeki ilgililere kadar, pek çok konuda verdikleri bilgiler; özellikle de asayiş şubelerinden, terörle mücadele şubelerinden, fiş büro amirliklerinden ve ilgili amir ile memurlardan alınan bilgiler, sorunun derinlemesine kavranmasını kolaylaştırmıştır.

1. Hazırlık Soruşturması İşlemleri

İnceleme yapılan illerde, ilk bakışta tüm işlemlerin mevzuata uygun olarak yapılmış olduğu izlenimi edinilmiştir. Ancak verilere ve yapılan bu işlemlere daha dikkatli bakıldığında, görünürdeki bu uygunluğun yanıltıcı olduğunu gösteren belirtiler ve tutarsızlıklar saptanmıştır.

Gözetim Alma (Yakalama):

Bütün illerdeki emniyet müdürlükleri ve karakolların nezaret-hanelerinde incelenen kayıt defterlerinde, kayıtların farklı derecelerde olmakla birlikte düzenli tutulmadığı görülmüştür. Bazı defterlerde, özellikle 1998 yılına ait olanlarda sayı kaymaları, tarih karıştırmaları, karalamalar ve boşluklar görülmüştür. Ancak bu durumun 2000 yılında yapılan incelemelerde büyük ölçüde giderildiği saptanmıştır. Emniyet müdürlükleri ve karakollarda incelenen sorgulama evraklarının tümüne yakınında, “darp-cebir izine rastlanmamıştır” biçiminde doktor raporları söz konusudur. Bu arada, **Şanlıurfa Cezaevi**’nde inceleme yapan başkanı olduğum bir heyet tarafından, kendisine işkence yapıldığı saptanan ve hakkında işkence gördüğüne dair suç duyurusunda bulunan kişinin dosyasında da “darp-cebir izine rastlanmamıştır” biçiminde rapor bulunduğu görülmüştür.

Mardin'de incelemelerde bulunan ve başkanlığını yaptığım bir başka heyet, nezarethaneden çıkışta verilen doktor raporlarında “darp-cebir ve alkol muayenesi”nin standart biçimde **önceden** düzenlendiğini ve bu boş formlarda doktor imzalarının olduğunu saptamıştır.

Erzurum'da yapılan incelemelerde ise nezarethane defterlerinin düzgün tutulduğu, ancak “avukat istemedi” ve “darp-cebir yoktur” ibarelerinin iki yıllık süreç içerisinde rutin bir biçimde hemen herkes için yazılmış olduğu gözlenmiş, polis yetkililerinin bazıları da avukat bulundurmayı gerekli görmediklerini açıkça ifade etmişlerdir.

Yakalanan bir kişinin savcılığa gönderilmesinde izlenen yol, onu uygulayanlar için de yeterince açık ve anlaşılır değildir. Yöntemin değiştirilmesiyle ilgili olarak farklı arayışlar söz konusudur. İlgililer, Adalet Bakanlığı'nın hazırladığı yakalama ve gözaltına alma formunun geliştirilmesi ile daha sağlıklı bir izlemenin yapılabileceğini ifade etmişlerdir.

Bu konuyla ilgili olarak, örneğin **İstanbul**'da karakollarda yapılan incelemelerde nezarethane defterlerindeki kayıtların düzenli tutulmadığı, doktor raporlarının ise kurallara uygun verilmediği saptanmıştır.

Avukat Desteği:

CMUK gereği olduğu halde sorgulama büyük ölçüde sanığa avukat yardımı sağlanmadan yapılmaktadır. Avukat isteğinde bulunanlara ise Mardin'de olduğu gibi “Burası Amerika mı?” biçiminde ifadelerle çoğu kez alay edici ya da önemsemez muamelelerde bulunmaktadır.

Ancak pek çok yerde yapılan incelemelerde, ilgili evraklarda daima bir avukatın imzasının bulunduğu, bu imzaların sahiplerinin ise kimi zaman barolardan gönderilen günlük listelerde yer almadıkları görülmüştür.

Baro listelerinin örneğın **Erzurum**, **Muğla** gibi bazı illerimizde düzenli olarak bulundurulmadığı; **Erzincan** ilimizde ise baro listesinin bütün bir yıl için hazırlandığı görölmüşür.

Erzurum, hem soruşturma-kovuşturma hem de yargılama aşamasında tutuklu ve hükümlülerin savunma haklarını yeterince kullanamadıkları, avukat desteğinden yoksun kaldıkları illerimizin başında gelmektedir.

Batman'da sorgulanan kişilerin çoğunluğunun savunma hakkından haberlerinin olmadığı, görevlilerin ise bu konuda duyarsız davrandıkları saptanmıştır. Emniyet birimlerinde yapılan incelemelerde nezarethane defterlerinde yalnızca 9 kişinin avukat isteğinde bulunmuş olması, başka hiç kimsenin böyle bir isteğinin olmaması dikkat çekmiştir.

Şanlıurfa ilimizde de inceleme yapılan diğer illerde olduğu gibi savunma hakkının kullanılması açısından engeller bulunmaktadır. İnceleme yapan heyetimiz, nezarethane defterlerinde tutukluların adlarının karşısına hemen tümünün diğer illerde olduğu gibi avukat istemediklerinin yazılmış olduğunu saptamıştır.

Hâkim Karşısına Çıkarma:

CMUK gereğı kısaltılan yargıç karşısına çıkarma süresi, çoğu kez emniyet yetkililerinin istekleri doğrultusunda uzatılabilmektedir. Diğer yandan kötü muamele ve işkence ile alınan ifadelerin değiştirilmesi durumunda gözaltı süresinin uzatılacağı yönünde tehditlerin yapıldığı da yaygın iddialar arasındadır.

2. Muamele Sorunları

Cezaevi koğuşlarındaki incelemelerde tutuklu ve hükümlüler, gözaltına alınmaları ve sorgulanmaları sırasında karşı karşıya kaldıkları kötü muamele ve işkence ile ilgili olarak pek çok iddiada bulunmuşlardır.

Yaygın Kötü Muamele ve İşkence:

Hazırlık soruşturması sırasında sorgulanması yapılırken kötü muamele ve işkence görmediğini, tutuklu kimi itirafçı ve az sayıda adli suçlular dışında söyleyen olmamıştır. Bu son derece anlamlı, üzücü ve düşündürücü bir durumdur.

Türkiye'nin en büyük ve en çağdaş kenti olan **İstanbul**'da, soruşturma-kovuşturma aşamasında kötü muamele ve işkence yapıldığı yönündeki iddiaların hem yaygınlığı, hem de bunların doğruluğunun pek çok yerde bire bir saptanması, kabul edilemez bir durum oluşturmıştır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 21

Tutuklu 5: 11 ay önce yakalandım, Küçükköy Araştırmaya götürdüler. Falakaya aldılar efendim, copla dövdüler, elektrik verdiler. Orada 4 gün kaldım, daha sonra tutukladılar.

Başkan Pişkinsüt: Doktor raporun var mı?

Tutuklu 5: Yok efendim, vermediler.

Başkan Pişkinsüt: Bu nasıl oluyor, vermediler mi?

Tutuklu 5: Vermediler efendim. Sarı bir merhem sürüyorlar. Sopyayı alıyorlar bağlıyorlar, dolabın üstüne koyuyorlar, bizi indirdikten sonra buralarımıza merhem sürüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: O dolabın üzerinde ne kadar kalıyorsunuz?

Tutuklu 5: Kafalarına göre tutuyorlar efendim. O askıyı yiyince zaten insanın kolları ayrılıyor böyle. Sopa arkadan geçiyor, kollar arkada, kollar iki dolabın üzerinde, ayaklar aşağıya doğru sarkıyor.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Söylettirmek için mi?

Tutuklu 5: Efendim, yapmadığımız işi üzerimize vermek için.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 24, 25

Başkan Pişkinsüt: Hangi karakol?

Tutuklu: Küçükköy efendim.

Başkan Pişkinsüt: Gözleriniz kapalı mı içeri soktular sizi?

Tutuklu: Öyle yapıyorlar zaten efendim. İşkenceye alırken bez bağlıyorlar efendim.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir yer orası, kaç kat merdiven iniyorsunuz?

Tutuklu: Üç katlı karakol. Girince bir kat aşağıya iniyoruz. Üç katlı; bir orta,

bir alt, bir de üst katı var. En alt kata indiriyorlar. Zaten onun bodrumuna girdin mi, bir tane odası var. Ben oraya gözüm açık da girdim. Sırf elyafla kaplı komple, hiç duvar gözüküyor. Sırf elyaf kaplı. Bu tarafı tahta, bu tarafı beton.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): İşkence aletleri falan var mı orada?

Tutuklu: Var.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Neler var?

Tutuklu: Bulamazsınız. Başka yere saklıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nereye saklıyorlar? Mesela elektrik verdikleri şeyler orada mı? Neyle veriyorlar elektriği?

Tutuklu: Karakolda da, karakolda saklıyorlar.

Tutuklu: Şöyle siyah bir kutu geliyor, çevirmeli. Ona göre elektrikten alıyor götürüp saklıyor efendim. Karakolda saklıyor. İşkence yapacağı zaman da getiriyor.

Başkan Pişkinsüt: Başka ne var, sopa mı var?

Tutuklu: Beysbol sopası var. Ayaklarımı kaldırıp altına vuruyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Falakayı neye bağlıyorlar?

Tutuklu: Falaka 30 kişi üstüne doluyor böyle. Gözlerini de bağlıyorlar, kim vurduğu belli olmuyor. Ölene kadar yani... Ayaklarıyla basıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Kaç tane insan var orada, bu kadar çok insan mı var?

Tutuklu: Akşam hepsi toplanıyor. 4-5 kişi iniyor.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Zevk mi alıyorlar?

Tutuklu: Tam üstüne bastın ağabey. İşkence yaptıklarında zevk alıyorlar. Bir de ayrıyeten bir ton küfür ediyorlar.

Tutuklu: Daha doğrusu uykuları geliyor, bizimle eğleniyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 26, 27

Başkan Pişkinsüt: Polis sorgusunda, yakalandığınız zaman, buraya gelmeden evvel, tutuklanmadan evvel kötü muamele gören var mı aranızda?

Tutuklu: Ben gördüm efendim.

Başkan Pişkinsüt: Nerede gördün?

Tutuklu: Eminönü İnfazda gördüm efendim.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Karokolda ne yaptılar?

Tutuklu 9: Orada bir sürü işkence gördüm. Onu söyleyemiyorum. Birinci koğuşta suç ortağım var. Bayan olduğunuz için diyemiyorum. Bana değil de, suç ortağıma onu söndürüp takma şeyini yapacaklar.

Başkan Pişkinsüt: Peki seni ayağından bağlayıp falakaya çektiler mi?

Tutuklu 9: Yaptılar efendim. Benim kolum da kırık, kafamı da kırdılar. Ben

Haseki Hastanesi'nden rapor da aldım. "Rapor alırsan seni 110 gün savcılığa tutarım" dediler. Ben de "tut" dedim. Benimle beraber 18 kişi alındı. Diğerleri korkudan polislerle konuşmadı.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman oldu bu?

Tutuklu 9: Tam 7 ay önce oldu. Polislerin isimlerini de biliyorum: Komiser Bey, bir de var. ... mi ne öyle bir şey daha vardı. Ben görsem hepsini tanıyım efendim.

Başkan Pişkinsüt: Gözlerin bağlı olarak mı indirdiler?

Tutuklu 9: Hayır, açıktı. Tam deprem günü oradaydım.

(...)

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Nerede yaptılar işkenceyi, binayı tarif et bakalım.

Tutuklu 9: Eminönü İnfaz Araştırma Karakolu. Tam tren istasyonunun yanında Sirkeci'de, çocuk mahkemesinin orada. Ondan sonra Kumkapı Karakolu'na getirdiler beni, oradan mahkemeye çıktım.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Orada da işkence yaptılar mı sana?

Tutuklu 9: Yaptılar. Orada da falakaya falan aldılar. Zorla, "Kabul edeceksin, bu parayı getireceksin" diyor.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdilerse, nereden getirip veriyorlar elektriği?

Tutuklu 9: Orada göz kapalıdır efendim. Görmüyorum.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği nerene bağladılar?

Tutuklu 9: Başparmağıma verdiler, el parmaklarıma verdiler, idrar yollarına verdiler.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Binanın içinde hangi odada yapıldığını biliyor musun? Tarif et.

Tutuklu 9: Üçüncü kata çıkıyorsun efendim. Beni birkaç odaya soktular. Merdivenlerden çıktıktan sonra sağa, sonra tekrar sağa dönüyorsun, orada nezarethane var, GBT odası var. Beni bir de başkomiserin odasına aldılar, odada deri siyah koltuklar var. Orada beni dövdüler, elim kırıldı. Deprem olduğu zaman, ondan dolayı benim işkencem bitti. Bana diyorlar: "Savcılıkta falan gün almışız, kabul edeceksin." Ben yine yapmadığım olayı ben kabul etmedim. Diğer çocuklar işkence zoruyla kabul ettiler. Olay benim üzerimde de kaldı, benim üzerime de atıldılar. İşkenceyle bana parayı çıkartmam söylendi. Bilerek aldı getirdi beni teşhis odasından, beni adama gösterdi önce, ondan sonra beni tekrar teşhis odasına getirdi. Adam teşhis ediyor ya, ondan sonra öyle tereddütteymiş gibi, ondan sonra bir baktım beni de öyle gösterdi. Tercümanı da vardı. Tercümanı benimle konuştu, ben almamışım dedim. Adam turistti. Benim almadığımı o da biliyor. Ondan sonra, ben bilmiyorum falan dedi.

Başkan Pişkinsüt: Seni dövenleri hatırlıyor musun?

Tutuklu 9: Bir tanesi başkomiser , kıvırcık saçlı. Bir de polis memuru var, yeşil gözlü, kel. Orda bir de Polis var, bayan ama erkeklerden kötü dövüyor, Muratlı sigarası içiyor.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 28

Başkan Pişkinsüt: Sen nerede gördün?

Tutuklu 10: Ben Kadıköy Yeldeğirmeni Karakolu'nda gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman?

Tutuklu 10: Buraya geldiğim zaman. Bir ay falan oldu. Dört gün boyunca yapmadığım suçtan tuttular. Benim gasp ettiğim şahıs da beni göstermiyor, "Bu değil" diyor. Benim için bir sürü tutanak yazdılar. Beni yüzleştirin dedim, yüzleştirmediler. Hayatım boyunca ilk defa karakola girdim.

Başkan Pişkinsüt: Avukat var mıydı?

Tutuklu 10: Baro avukatı geldi.

Başkan Pişkinsüt: Kötü muamele yaptılar mı, dövdüler mi?

Tutuklu 10: Onlar dövdükten sonra geldi.

Başkan Pişkinsüt: Kim yaptı, gördün mü?

Tutuklu 10: Polisler. Mavi gözlü bir kişiydi. Zaten ellerim gözlerim bağlıydı, ellerim kelepçeliydi. Önce tazyikli su tutuyorlar komple, ondan sonra dövüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Karakola girdiğin yer nasıldı?

Tutuklu 10: Merdivenlerden aşağı iniyorsun nezarethaneye, nezarethanenin tam karşısında.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Tazyikli suyu elbiseleri çıkartarak mı veriyorlar?

Tutuklu 10: Evet çıkartarak, anadan doğma. Hatta ben ciğer hastasıyım dedim. Benim hiçbir suçum yok dedim. Araba yıkar gibi tazyikli suyla yıkıyorlar. Ondan sonra coplar. Copla her yerine vuruyor yapmadığım suç için. Dosya kâğıdı getiriyor, onu imzalattırıyor gözüm bağlı. Ondan sonra elektrik veriyor.

Başkan Pişkinsüt: Sana elektrik verdiler mi?

Tutuklu 10: Verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Nerede saklıyorlar o aletleri?

Tutuklu 10: Gözlerim bağlıydı bilmiyorum. Sadece ayağıma bir kablo bağladıklarını hissediyorum. Nereden getirdiklerini görmedim. Karakol binasının içinden getirdiler.

Başkan Pişkinsüt: Falaka gibi bir şey bağladılar mı?

Tutuklu 10: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Kolundan astılar mı?

Tutuklu 10: Yok, asmadılar; ama sopayla vurdular, tazyikli su sıkıldılar.

Başkan Pişkinsüt: Merdivenden aşağı inince nezarethanenin karşısında mı tazyikli su sıkılan yer?

Tutuklu 10: Evet.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 30, 31

Başkan Pişkinsüt: Nerede sorgulandın?

Tutuklu 12: Yeldeğirmeni'nde sorgulandım.

Başkan Pişkinsüt: Bir tarif etsene orayı.

Tutuklu 12: Bodruma iniyorsun, katın altında. İçeriye girerken gözlerini bağlıyorlar. Soyuyorlar, çırlıçıplak ediyorlar. Önce bir tazyikli suya veriyorlar. Soğuk su hortumla sıkıp veriyorlar, vanası var. Ondan sonra ıslak suyla cereyana veriyorlar. Cereyanı ayaklarımıza bağlıyorlar, başparmaklarımıza bağlıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Başka falaka dayak var mı?

Tutuklu 12: Yatırıyorlar çırlıçıplak, dövüyorlar, coplarla ellerimize vuruyorlar, zıplattırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Başka kötü muamele yapıyorlar mı? Ne yapıyorlar? Copla falan başka bir şeyler yapıyorlar mı?

Tutuklu 12: Copla dövüyorlar, ne bileyim, kafamıza gözümüze, neremize gelirse vuruyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Askıya aldılar mı seni?

Tutuklu 12: Askıya almadılar bizi. En son cereyana verdiler, dövdüler.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl birisi bunu yapan? Hiç gördün mü? Bağlı mıydı gözlerin?

Tutuklu 12: Benim gözlerim bağlıydı. İçeriye alırken bağlıyorlar, ondan sonra gözlerimiz bağlı olarak giyiniyoruz üstümüzü, dışarı çıkarken çözüyorlar. İçeride çırlıçıplağız.

Başkan Pişkinsüt: Cereyan vermeden önce ıslatıyorlar mı?

Tutuklu 12: Cereyana vermeden önce ıslatıyorlar, ısladıktan sonra cereyana veriyorlar, ondan sonra kurudukça getirip su döküyorlar başımıza.

Başkan Pişkinsüt: Sonra sen her şeyi kabul mü ettin?

Tutuklu 12: Mecbur kabul ettik.

Başkan Pişkinsüt: Yapanın adı var mı, nasıl bir tip yapan?

Tutuklu 12: Nezaretten yukarı çıkarken gözlüklü birisini gördüm.

Tutuklu 17: Ben Küçükköy Karakolu'ndan geldim. Bana orada işkence yaptılar. Karakola girince ikinci kata çıkarıyorlar, ikinci katta nezarethaneye atıyorlar, ondan sonra, bodrum var altta oraya götürüyorlar, orada işkence yapıyorlar. Suçu kabullenene kadar işkence yapıyorlar. Çırılçıplak soyuyorlar, önce suyla ıslatıyorlar, ondan sonra cereyan veriyorlar, falakaya vuruyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Onları nereden saklıyorlar?

Tutuklu 17: Aşağıda ufak ufak odalar var. Sopalar, ikinci katta, yani merdiveni çıkınca hemen karşıdaki odada saklanıyor. O odaya girince dolabın üzerinde bir tane sopa var, birkaç tane de ince sopa var, onlarla vuruyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Peki, ayağının altına böyle falaka gibi bağladıkları bir şey var mı?

Tutuklu 17: Ayaklarından tutuyorlar onlar vuruyor, birisi de ayaklarından tutuyor.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği nereden veriyorlar, o aletleri nereden getiriyorlar, nereye koyuyorlar?

Tutuklu 17: Gözlerimizi bağlıyorlar, onlarda makine var. Bizim gözümüzü bağladıkları için nereden getirdiklerini bilmiyoruz. Nereden getirdiklerini, nereye götürdüklerini bilmiyoruz.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Peki, önce o Gaziosmanpaşa'daki yeri, o karakolu da anlat. Onun da mı alt katında dayak yedin?

Tutuklu 17: Hayır, girince orada ilkönce kemerle falan dövdüler beni. Nezarete attılar, beni 1 saat nezarete tuttular, daha sonra Küçükköy'dekiler geldi, onlar da beni biraz dövdüler, ondan sonra beni arabaya bindirerek Küçükköy İnfaza götürdüler. Orada elektrik verdiler, falakaya vurdular, askıya da çektiler.

Başkan Pişkinsüt: Askı nasıl, onu anlat.

Tutuklu 17: Kollarımı bağladılar koltuklarımın altından sopa geçiriyorlar yukarı kaldırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nereye asıyorlar? Şimdi bak, Küçükköy Karakolu'nun alt katına indirdiler seni, dövdüler, suyu tuttular, sonra nereye astılar?

Tutuklu 17: Asmıyorlar. Kollarımızı ilkönce süngerle bağlıyorlar, ondan sonra tutuyorlar bizi kaldırıyorlar havaya konuşana kadar.

Başkan Pişkinsüt: Sopayı nereden geçiriyorlar?

Tutuklu 17: Kollarımdan geçiriyorlar konuşana kadar kaldırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Dolapların arasına mı koyuyorlar, öyle duruyor musun?

Tutuklu 17: Evet. İki dolabın arasına koyuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Sonra buraya mı getirdiler?

Tutuklu 17: Orada 5 gün kaldım, sonra buraya getirdiler.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 35, 36

Başkan Pişkinsüt: Senin ismin ne, sen anlat bakalım?

Tutuklu 18: Benim suçum yaralama, ama benim yapmadığım bir olaydı. Suç ortağım ...ve ...isminde, onlar olayı yaptı, ben ayırdım. Bir yaralama bir de darp ve gasp, ama adam sonradan ölmüş. Beni önce Zeytinburnu Karakolu sorguladı, daha sonra Zeytinburnu Araştırmaya aldılar. Araştırmada 5. katta sorguladılar. Şu anda mahkemelerim devam ediyor. Ben olayla alakamın olmadığını söyledim, ilk başta ifademi alacaklardı ondan sonra nezarete attılar. Zaten daha önce de başka suçlardan düşmüştüm ben oraya. Hemen aldılar, "Biz bunu tanıyoruz" dediler. bey diye bir amir vardı, devriye değişti, soydular çırlıçıplak ellerim bağlı, gözlerim bağlı, ilk başta yatırdılar sağ taraf-taki odasına, orada ezdiler beni kabul etmedim, tazyikli suyun altına tuttular.

Başkan Pişkinsüt: Aynı yerde mi?

Tutuklu 18: Aynı yerde. Girince hemen sağ tarafta. Ben biliyorum orayı, daha önce de düştüm. Sağ tarafa giriyorsun, banyo falan var, oraya aldılar, yani en üst kat, ellerimi tazyikli suyun altına koydular, yarım saat, bir saat geçmedi ben oradaki lavaboları falan kırdım, beni yapmadığım bir suçtan dolayı içeri aldıkları için beni dövüyorlar, ondan sonra kıyafetlerimi falan attılar, cam falan kırıldı. Nezarete attılar, gıyabi tevkifim çıkmış. Daha doğrusu ben kendim teslim oldum. Gittim, tevkif oldum geldim.

Başkan Pişkinsüt: Sana elektrik falan vermediler.

Tutuklu 18: Bana daha önceden verdiler. Osmaniye'de falan düştüm, Osmaniye infazda verdiler.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Niye düştün oraya?

Tutuklu 18: Benim doğumum 1984, ilkokul ikiden ayrıldım. Babam vefat etti. 10 kardeşiz. Memleketim Iğdır. Arkadaşımla geziyordum, arkadaşlarım oto çalmıştı, çalıntı arabayla geziyorduk, çalıntı olduğunu biliyordum "dur" dediler, tam kaçıyorduk yakalandık aldılar, orada ezdiler, orada cereyan yedim. 1992 yılında benim orada omzum kırıldı, sağ omzumu kırdılar.

Başkan Pişkinsüt: Vurarak mı kırdılar?

Tutuklu 18: Askıya aldılar, askıdan indirdiler düştüm. Gözlerim bağlıydı yine, düştüm omzum kırıldı.

Başkan Pişkinsüt: Nerede kötü muamele gördün?

Tutuklu 20: Gayret'te İkinci Şubede.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınıcı katta?

Tutuklu 20: İkinci katta.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar?

Tutuklu 20: Askıya aldılar, cereyan, falaka, sırtımıza falan copla vurmalar.

Başkan Pişkinsüt: Gayrettepe ikinci katı tarif et bakayım.

Tutuklu 20: Giriyorsun, soldan merdivenlerden çıktığın zaman, ilk soldaki kapı. Gidiyorsun ileri doğru, sağdan girdiğin zaman, koridordan en sondaki soldaki odaya girdiğin zaman dolaplar var, dört-beş tane kahverengi dolap. Dolapların yanında elektrik şeyleri var çevirmeli. Dolapların yanında duruyor. Göze bağlanan bezler, coplar var, borular, işkence aletleri var.

Başkan Pişkinsüt: Boruları ne yapıyorlar?

Tutuklu 20: Ayaklarımıza vuruyorlar, sırtımıza vuruyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl askıya alıyorlar, bir göster bakayım.

Tutuklu 20: Böyle. Buradan alıp şuraya takıyorlar. İki tane dolap var, dolabın üstüne koyuyorlar, sonra gözümüz bağlı, bir şeyi şey yapıyorlar, biz yukarı doğru kalkıyoruz. Sopayı artık çeviriyorlar mı, öyle bir şey yapıyorlar. Yukarıya doğru kalkıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar dayanabiliyorsunuz öyle durmaya?

Tutuklu 20: Yirmi dakika falan, sonra bayılıyorruz.

Tutuklu 20: Buralara kablolar bağlıyorlar. (Parmak uçlarını gösterdi.) Su döküyorlar.

Başkan Pişkinsüt: İkinci katta, öyle büro gibi yerde nasıl su dökerler?

Tutuklu 20: Gece üç-dört gibi.

Başkan Pişkinsüt: Yerler taş mı?

Tutuklu 20: Beyaz mermer.

Başkan Pişkinsüt: Gördün mü sen?

Tutuklu 20: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman sorgulandın orada?

Tutuklu 20: 31.1.1999'da.

Başkan Pişkinsüt: Peki, başka, karakolda yakalandığı zaman kötü muamele gören var mı?

Tutuklu 28: 10 gün işkence gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Nerede?

Tutuklu 28: Ben ... Bahçelievler Karakolu'nda. Yani, şubede en alt katta, yani, girişin bir altında işkence gördüm. Elektrik verdiler, askıya aldılar. Her türlü işkenceyi yaptılar bana.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Sana neler yaptılar Bahçelievler Karakolu'nda?

Tutuklu 28: Çevirmeli voltaj aletiyle elektrik verdiler. Bana silahın yerini sordular. Ben "yapmadım" diyorum onlar "yaptın" diyor. Bizi çırlıçplak soydular, parmaklarımdan, idrar yollarımdan cereyan verdiler "yapmadım" dedim, üç-dört kere verdiler, sonra çıkardım boynuma koydum, ben de "Öldürün yeter artık" dedim, ondan sonra bıraktılar askıya aldılar, 24 saat askıda tuttular. Sopayı koltuklarımdan altından geçirdiler yukarı boruya bağladılar. Öğrenciyiz, bir şey yapmadık diyoruz, kanıtlayamadılar da.

Başkan Pişkinsüt: Su sıkıldı mı?

Tutuklu 28: Su sıkıldı. Bir ton, hani, her şeyi yaptılar. Meydan dayığı oldu. Vardiya değişiyor hepsi üstüme.

Başkan Pişkinsüt: Tam tarih verebilecek misin, karakola düştüğün tarihi?

Tutuklu 28: 1999 yılı Nisanın 22'sinde düştüm.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 47

Başkan Pişkinsüt: Başka kötü muamele gören var mı?

Tutuklu 29: Ben Gayrettepe Cinayet Masasında askıya alındım. Askıya alındığım yer bir üst katta olsa gerek. Gözlerim bağlıydı, odayı tam olarak bilmiyorum. Burası büyük emniyet müdürlüğü, en üst katta. Orada işkence gördüm. Benim suçum cinayet efendim. Kazayla cinayet oldu. Orada anadan doğma soydular. Ters şekilde askıya aldılar. Ben askıda 5-6 dakika kadar durabildim, bayılmak üzereydim indirdiler. Bir de yumurtalıkları sıkıyorlardı, elleriyle askıdayken. Daha sonra bir odaya göturdüler beni, soğuk hava üflüyordu. Önce ıslattılar sonra attılar oraya biraz da orada beklettiler.

Başkan Pişkinsüt: İsimlerini biliyor musun?

Tutuklu 29: İsimlerini duymadım da beni oraya götüreni biliyorum, mahkememe de geliyor zaten. Bir kişiyi de, gözümü tam iyi bağlayamamıştı öyle gördüm, o da mahkemeye geliyor. Yani, devamlı öyle dövdüler. Tokat attılar, yumruk attılar, yanağım şişti benim, 5-6 gün mahkemeye çıkarmadılar, şiş indikten sonra çıkardılar mahkemeye. Doktora söyledim, ama ne kadar rapor verdi bilmiyorum. çünkü, yanağımın şişliği geçtikten sonra çıkardılar mahkemeye.

Başkan Pişkinsüt: Bir de seni dinleyelim, sen kaç yaşındasın, nerede tutuklandın, kötü muamele yaptılar mı?

Tutuklu 30: Ben 16 yaşındayım, doğumluyum. Kadıköy Yeldeğirmeni'nde tutuklandım 2000 yılının inci ayının unda buraya geldim. Bana orda kötü muamele yaptılar. Beni akşam üzeri 6-7 saatlerinde Sarıgazi jandarma aldı, beni Kadıköy Yeldeğirmeni'ne verdiler. Ben, yapmadığım bir suçtan dolayı 5-6 gün işkence altında kaldım. Benden, otoyla kapkaç istiyorlardı. Ben de yapmadığım için işkence gördüm. Yapmadım dedikçe su falakası, falaka, cereyana verdiler. Nezaret bodrum katta. Bu tarafında nezaret var, karşı tarafında sorgu odası var. Sorgu odasının içinde de bir tane daha ayrıyeten bir yer var, büyük bir kazan var onun yanında da yıkıyorlar efendim.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Sorgu odasının duvarları nasıldı, rengi neydi, yumuşak mı?

Tutuklu 30: Duvarlar sarı renkte, ama yumuşak olup olmadığını hissetmedim. Zaten gözlerim bağlı girip çıkıyorum, ondan sonra sudan çıkartınca gözlerimi açıyorlar nezarete getirirken görüyoruz. Çırılçıplak soyuyorlar efendim. Bize hem gece hem gündüz işkence yaptılar. Benim parmaklarımdan, ayaklarımdan, idrar yollarımdan elektrik verdiler efendim. Gözlerim bağlı olduğu için elektriği neyle verdiklerini bilmiyorum. Gözlerim bağlı, ellerim arkadan kelepçeli ve o vaziyette de çıplağız. Cereyan verdikten sonra nezarete gidiyoruz akşama kadar vurmuyorlar, ondan sonra alıyorlar su, falaka.

Başkan Pişkinsüt: Falaka nerede? Yani, gittiğimizde nerede bulabiliriz?

Tutuklu 30: Nezaretin tam karşısındaki oda efendim. Nezaret alt katta, nezaretin tam karşısındaki oda, mavi renkli bir kapı.

Başkan Pişkinsüt: Falakaları, elektrik verdikleri aletleri sorgu odasının içinde mi tutuyorlar?

Tutuklu 30: Efendim, ben tam olarak, elektrik verdiği şeyi orada saklıyorlar diyemem. Çünkü, benim gözlerim bağlı gidip geldiğim için bir şey diyemeyeceğim. Falakaya alırken yere yatırıyorlar. Yer tahta. Orada su sıkıyorlar. Öbür tarafa alıyorlar suyu orada sıkıyorlar. Zaten en son gün, tam savcılığa çıkacağım gün üç tane polis aldı beni, onların yüzlerini gördüm. Yani, gözlerim açıldı efendim. Bu üç polisten birisi gözlüklü topaç suratl biri, bir tane de kısa boylu bir polis vardı.

Başkan Pişkinsüt: Gözlerinin rengi?

Tutuklu 30: Gözlerine dikkat edemedim. Zaten hortumla su tutuyorlardı,

biz karşılarındaydık. Bir tane daha vardı, o da yaşlı, beyaz saçlı bir polisti. Üçünü gördüm, öbürlerini görmedim gözlerim bağlı olduğu için. En son buraya çıkarken gözlerim açıldı işkence gördüğüm zaman. Efendim, ben bir aydır buradayım, tahliye oldum gidiyorum. Kadın geldi, "Bu çocuk değildi" dedi, başka suç ortağını gösterdi, yapmamıştık gerçekten, hâkim de inandı serbest kaldım, bugün gidiyorum. Yani, beraat değil tahliye oluyorum.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 49

Tutuklu 31: Ben buraya geleli 6 gün oldu. Ben buraya 6-7 ay önce yine gelmiştim. Benim suçum gasp. Bir tanesi hırsızlıktı, bir tanesi de oto. Onları zaten işkenceyle verdim, öyle ifade vermek zorunda kalmıştım. Ben de Kadıköy Yeldeğirmeni Araştırmada 6 gün işkence gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Biraz önce arkadaşın anlattı, sen de o mavi kapıları gördün mü?

Tutuklu 31: Evet gördüm. Gözlerim kapalıydı içeri aldılar, ilk baştan soydular ıslattılar, ondan sonra bayağı işkence gördüm. Ayaklarıma vurdular. Tarihini tam olarak bilmiyorum, ama 6 gün önce falan.

Başkan Pişkinsüt: Doktor raporu alamadın mı?

Tutuklu 31: Bir tanesinin ismini biliyorum, sorgucu diye birisi. Tam çıkarken bize "Sakin, söylerseniz tekrar alırsız, tekrar işkence yaparsız" diye öyle şeylerle korkutarak ben de rapor alamadım. Beni gece aldılar. Ayaklarıma vurdular, falakaya aldılar. Sorgu odası nezaretin tam karşısında. Alt kata iniyoruz nezaretin tam karşısında sorgu odası.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): İşkence aletleri orada mı duruyor, dışarıdan mı getiriyorlar?

Tutuklu 31: Kapı kapalı olduğu için tam olarak göremedim. Orada falaka var, cereyan var, her şey var yani.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdikleri alet nasıl bir şey, yerler tahta mı?

Tutuklu 31: Yer tahta. Ellerini şu şekilde yapıp öyle vuruyorlar. Beni çıırılçıplak soydular. Gözüm kapalı olduğu için kaç kişi vurduklarını bilmiyorum, ama tahminen 2-3 kişi var. Suyu sorgu odasında sıkıyorlar. Başka yerde kazan var, arkadaşın dediği gibi, orada ıslatıyorlar ondan sonra sorgu odasına sokuyorlar, dövüyorlar ondan sonra elektrik veriyorlar, daha sonra tekrar nezarethaneye atıyorlar. Ben nezarete bir gün komada yattım.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Kaç defa elektrik verdiler sana?

Tutuklu 31: Ben 4 gün kaldım, iki kere cereyan verdiler, yumruklarla, tek-melerle dövdüler hep.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Ne söyletmek istiyorlardı sana?

Tutuklu 31: Ben gasptan geldim, bir dosyadan geldim, arkadaşına 5 tane dosya şey yapmışlar, bu olayla benim hiçbir ilgim yok, bana, "Bu dosyayı alacaksın, 15 tane dosyadan aşağı olmaz, 15 dosya vereceksin ya da 10 tane dosya ver öyle kurtulursun, sana dayak atmamız" diyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 51

Tutuklu 32: Biz karakolda her türlü işkenceyi gördük. Ben 9 aydır buradayım, hâlâ da yatacağım. Ben Gayrettepe İkinci Şubede Cinayet Masasında sorgulandım. Gözlerim bağlı olduğu için Cinayet Masasının kaçınıcı katta olduğunu bilmiyorum. Ben orada her türlü işkenceyi gördüm. Elektriğini gördüm, falakasını gördüm, ters askısını gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Sorgulandığın yeri hatırlayabiliyor musun, nasıldı?

Tutuklu 32: Duvarlar ahşaptı, yerler tahta, iki tane dolap vardı.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Ne söyletmeye çalışıyorlardı?

Tutuklu 32: Cinayet ve gasp, ondan sonra gayri meşru cinayetleri üzerimize vermeye çalıştılar. Ben kendi cinayetimi kabul etmiştim, ama onlar başka şekilde istiyorlar. Sonra ben avukat istedim, baro tarafından avukat gönderildi ve ben orada avukatımın görüşüyle ifade vermek istemedim, avukat gittikten sonra bana baskı yaptılar, "Sen avukat huzurunda nasıl ifade vermiyorsun" dediler, ben de "Savcılıkta vereceğim" dedim. "Hayır, burada vereceksiniz ifadenizi" dediler. Ben böyle baskılar gördüm.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 52

Tutuklu 35: Ben ...liyim, 17 yaşındayım. Ben Yedikule Araştırmada sorgulandım. Benim olayla bir alakam yok. Beni parkta yakaladılar, kaçamadım beni de onlarla birlikte alıp götürdüler. Beni kollarımdan iki dolabın arasına astılar, elektrik verdiler. Ben askıda 5-10 dakika durabildim sonra indirdiler.

Başkan Pişkinsüt: Sorgu odasını hatırlayabiliyor musun, nasıl bir yerdi?

Tutuklu 35: Garajdan girince demir kapı var, onu geçtikten sonra nezaret-hane var. İçerde iki tane bank var, yerler tahta, duvar sarı renkte boyanmış. Nezarethanenin yanında üç tane tuvalet, lavabo var. (...)

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdiler mi sana?

Tutuklu 35: Evet, ellerimin içine kilit soktular kilide cereyan verdiler. Ben plastik fabrikasında çalışıyordum. Beni Kocamustafapaşa'da parkta yakaladılar. 3-4 kişi vardı onlar kaçtı yalnızca ben kaldım, beni yakalayıp götürdüler, "Bu olayı sen yaptın" dediler. Ben yapmadım falan dedim, ama işkence yapınca mecbur kaldım, 5-10 tane verdiler ben hepsini kabul ettim, savcılıкта kabul etmedim, itiraz ettim. Benim okumam yazmam yok.

Tutuklu 43: Biz de çok işkence gördük.

Başkan Pişkinsüt: Nerede, ne zaman?

Tutuklu 43: Üsküdar araştırmada. uncu ayın sinde.

Başkan Pişkinsüt: Sana ne yaptılar?

Tutuklu 43: Efendim, gözlerimi bağladılar, karanlık odaya soktular beni, işkence yaptılar, elektrik verdiler serçe parmağımdan, copla vurdular. Gözlerimi bağladılar, öyle vurdular.

Başkan Pişkinsüt: Karakolun neresinde, tarif et.

Tutuklu 43: Orta katta falan olması lazım.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Öğrenci misin?

Tutuklu 43: Sosyal Mesken İlköğretim Okulu'nda öğrenciyim. Ben bir de Üsküdar Çinili Karakolu'nda sorgulandım. Garaj kapısından giriyorsun, birinci katta panjurlu beyaz bir kapı var. Orada solda en dipte nezarethane var, içinde oturak var, mazgal ve bir tane penceresi var. Sağda en dipteki nezarethanede Filistin askısı var. Odanın duvarları siyah renkte, ufak bir masa ve sandalye var. Beni orada 1-1,5 metre boyunda siyah bir kablo ile dövdüler.

Tutuklu 42: Efendim, ben bir şey söyleyebilir miyim: Ben Gayrettepe'de 5 gün boyunca aç susuz bir şekilde, her gece saat 12.00'de alıyorlardı yaklaşık bir saat boyunca işkence yapıyorlardı. Üstelik tuvalete bile götürürken gözlerim bağlı bir şekilde gidiyorduk.

Başkan Pişkinsüt: Senin suçun neydi?

Tutuklu 42: Benim suçum gasp.

Başkan Pişkinsüt: Gayrettepe kaçınçı katta?

Tutuklu 42: Gasp Masası, en üst kat. Asayiş Emniyet Müdürlüğü.

Başkan Pişkinsüt: Sorgulandığın yeri bize tarif edebilir misin?

Tutuklu 42:-Beşinci katta Gasp Masasında. Tuvaletin yanındaki odaya aldılar. Yerler halıfleks, duvar mobilya, bir tane ayna var odada. Aynı katta sağdan ikinci veya üçüncü odada beni soğuk su ile ıslattılar, tazyikli su tuttular yukarıdan.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Oraya önemli konular geliyor. Sırf gasp olayı mı?

Tutuklu 42: Bizim mahalleden yaklaşık 15 kişi aldılar. Bizim evde aslında esrar çıkmıştı. Ağabeyimin üstünde esrar çıkmıştı, beni de ağabeyimin yanı-

na aldılar içici diyerekten. Ondan sonra karakola geldik, bizim mahalleden 15 kişi yakalanmış, onların üzerlerinden silah çıkmış.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Hangi mahalle?

Tutuklu 42: Ümraniye Mustafa Kemal Mahallesi.

(...) Karakolda zaten kollarımdan şu şekil astılar, gözlerim kapalı bir şekilde, yaklaşık on dakika falan durdurdular. İndiriyorlar, ısıtıyorlar, ondan sonra tekrar askıya alıyorlar, indiriyorlar falakaya alıyorlar. Sonra, affedersiniz spermimden elektrik veriyorlar, parmak ucundan, başparmağımdan. Devamlı ısıtıyorlar. Bir külotla sabaha kadar boş bir yerde kaldım gözlerim bağlı bir şekilde.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 61

Başkan Pişkinsüt: Sen nerede sorgulandın?

Tutuklu 48: Bahçelievler'de.

Başkan Pişkinsüt: Kötü muamele gördün mü?

Tutuklu 48: Gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar?

Tutuklu 48: Falakaya yatırdılar, elektrik verdiler; parmaklarımdan, idrar yollarımdan elektrik verdiler. Askıya da aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün kaldın?

Tutuklu 48: İki gün.

Başkan Pişkinsüt: Hangi tarihler?

Tutuklu 48: Bu sene birinci ayda.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 62

Başkan Pişkinsüt: Ondan evvel nerelerde sorgulandın?

Tutuklu 50: Genellikle hep Gayrettepe.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınca kat?

Tutuklu 50: İkinci kat.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Ne işkencesi yapıyorlar?

Tutuklu 50: Genellikle askıyla elektrik. Filistin askısı.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar dayanıyorsun ona?

Tutuklu 50: Genellikle bir saat. Normalde insan dayanmaz, ama ben biraz çok gördüğüm için bir saat dayanıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Bize orayı tarif edebilir misin?

Tutuklu 50: Üçüncü katta koridorun sonunda demir bir kapı var, kapıdan girince sağda tuvaletin olduğu bölüm sorgu odası. Yerler mozaik, içerde iki

dolap, kahverengi demir sandalye ve bir de sunta kahverengi masa var. Yerler sünger. Orada beni Filistin askısına aldılar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 62

Başkan Pişkinsüt: Sen nerede sorgulandın?

Tutuklu 51: Sanayi Araştırmada.

Başkan Pişkinsüt: Araba lastiğini geçiriyorlar mı?

Tutuklu 51: Araba lastiği geçiriyorlar. Gözlerini bağlayıp, ayaklarını ipe bağlıyorlar, ayak falakasına çekiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl geçiriyorlar araba lastiğini bir göster bakaym.

Tutuklu 51: İlkinde oturtup ayaklarımı bağlıyorlar, dizkapakları şöyle, ondan sonra gözlerine bir şey bağlıyor, ondan sonra araba lastiğini geçiriyor yere yatırıyor. Ayaklarını kaldırıyorlar. Üstüne bir kişi oturuyor ki ellerini falan çıkarmasın diye, elleri kımıldamasın vururken.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 63

Başkan Pişkinsüt: Sana?

Tutuklu: Aynı. Sanayi Araştırmada. Orada gene lastiği geçirdiler.

Başkan Pişkinsüt: Gayrettepe'de lastik uyguluyorlar mı?

Tutuklu: Gayrettepe'de lastik uygulanmıyor. Askiyla cereyan uyguluyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Peki, vantilatör var mı?

Tutuklu: Yok.

Başkan Pişkinsüt: Lastiği bir de sen anlat. Neydi ismin?

Tutuklu 46: Aynı ... Ağabeyin dediği gibi lastiği geçiriyorlar, şuralara kadar geliyor lastik. Bir kişi arkada bekliyor, lastiği falan tutuyor. Eller zaten arkada kelepçeli. Ondan sonra ayakları bağlıyorlar sopayla beraber.

Başkan Pişkinsüt: Nerede yapıyorlar bunu?

Tutuklu 46: Sanayi Araştırmada. En üst katta.

Başkan Pişkinsüt: Oda nasıl bir oda, yumuşak mı duvarları?

Tutuklu 46: Normal bir oda, araba lastiği geçirince ben zannettim ki yuvarlayıp kendisini tutamasın nereye olursa çarpsın diye. Oda ufak bir oda. Duvarlar normal, sarı renkte, aynı bu şekilde duvar. Odada bir dolap var, dolabın üstünde manyetolu telefon var, bir de evlerde konulan yuvarlak köşe lambaları gibi lamba var. Yerler ahşap ve ince bir halıfleks var. Dört katlı orası, en altı karakol, üstü araştırma, bir üstü de gene araştırmaya ait. Orada dövüyorlar, en üst katı da boş yani.

Başkan Pişkinsüt: Orada bekletiyorlar mı?

Tutuklu 46: Yok. Polisler falan giyiniyor orada.

Başkan Pişkinsüt: İsim hatırlıyor musunuz, hangi polisler?

Tutuklu 45: ile ... polis. Başkomiser var, kısa boylu, şişman, delikli suratlı, çekik gözlü birisi. Bir de kır saçlı, 1.75 boylarında polis memuru var. Bir de Çingene dedikleri sakallı, şişman ve kahverengi gözlü birisi vardı.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 63

Başkan Pişkinsüt: Senin de Sanayi miydi?

Tutuklu 45: Eminönü Araştırma.

Başkan Pişkinsüt: Siz Sanayide hatırlıyor musunuz?

Tutuklu 52: polis var, soyisini bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar önce sorgulandın?

Tutuklu 52: Buraya girmeden önce, 20-25 gün önce sorgulandım.

Başkan Pişkinsüt: Sana da lastiği geçirdiler mi?

Tutuklu 52: Aynı şeyi daha beter yaptılar; ama, ayaklarımla hastaneye gittiğimde yürüyemiyordum ben.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): ... polis mi yaptı?

Tutuklu 52: Evet. polis, yanında iki tane daha vardı, polis, öbürünün ismini unuttum.

Başkan Pişkinsüt: Tam anlatabilir misin, ne şekilde soktular lastiğe?

Tutuklu 52: Bizi önce soydular, çamaşırlarımın tümünü komple çıkarttılar. Ellerimi bağladılar, ayaklarımı birleştirdiler, birisi ayaklarımı buralardan tutuyordu, lastiği geçirdi, gözlerimi kapattı, biri lastiğin üstüne oturdu. Bana "anlat" diyor. Lastiği elleriyle bastırıyor havaya kalkmasın diye. Ben yerde yatıyorum. "Anlat" diyor bana. Ben yapmadım dedim, yapmadığım bir şey için burada ne işim var, dedim. Vurdular, dövdüler beni. Ondan sonra imzalatıldılar. Okumak için de bir falaka yedim orada. Okutmadılar. Arkadaşımın yüzünden... Parası vardı onun, babasından almıştı. Ona biz imza atmışız yanlışlıkla. Parayı geri teslim aldığına dair bir imza atmak için. Arkadaşın parasına dahi imza attık. Onu da aldılar polisler. O kadar. Bir de ondan da yak yedim orada. Orada bir ... polis var, bir polis var, bir de başkomiser var.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 63, 64

Başkan Pişkinsüt: Sen hangi karakol?

Tutuklu: Bahçelievler Karakolu.

Başkan Pişkinsüt: İsim?

Tutuklu: ...

Başkan Pişkinsüt: Tekerleğe geçirdiler mi böyle seni?

Tutuklu 48: Tekerlek yok efendim, dövdüler, su tuttular, falakaya yatırdılar, elektrik verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Nereden veriyorlar elektriği? Makineden mi, manyetodan mı, nasıl bir şey., telefon gibi bir şey mi?

Tutuklu 48: Bilmiyorum da tam olarak, çeviriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nerede bulunduruyorlar? Dolapta mı., odada mı?

Tutuklu 48: Dolapta genelde.

Başkan Pişkinsüt: Siz biliyor musunuz nerede bulundurulduğunu?

Tutuklu: Dolabın yanında duruyor. Kenarda, ortada duruyor.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 65

Başkan Pişkinsüt: Karakollarda sorgu sırasında kötü muamele gören var mı? Konuştuklarımız burada kalacak. Biz onun için dışarıdan ve idareden kimseyi içeri almıyoruz.

Tutuklu 57: Ben ..luyum. Dudullu Asayiş Araştırmada sorgulandım. Benim suçum gasp. Beni akşam 9- 10 saatlerinde aldılar. Altı gün gözaltında kaldım. Bana işkence yaptılar, zorla kabul ettirdiler, imza attırdılar. Bana türlü türlü işkenceler yaptılar. Bana elektrik verdiler. Gözlerim bağlı olduğu için neyle elektrik verdiklerini göremedim.

Başkan Pişkinsüt: Orayı bir tarif et bakalım.

Tutuklu 57: Çıkıyorsun, girerken kafanı eğdiriyorlar sokuyorlar. Gözüm bağlı olduğu için bir yeri göremedim. En üst katta. Zaten ilk başta tuvalete sokuyorlar, tazyikli su tutuyorlar, tuvalet çay ocağının yanında, tuvaleti geçtikten sonra sağda sorgu odası var, karanlık bir oda, oraya alıyorlar, ayaklarının altını bağlıyorlar, falaka. Kabullenmediğimiz zaman da daha pisini yapıyorlar, elektrik veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Askı?

Tutuklu 57: Var, hepsi de var. Dolapların üzerine kaldırıp koyuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Peki sorgu odasını biraz daha tarif edebilir misin?

Tutuklu 57: Duvarlar ve kapı komple siyah halıfleks kaplı, kalın bir halıfleks, zemin beton ve üzerinde ince bir halıfleks var. Odada bir de ayna var. Çay ocağındaki çekyatın altındaki sopalarla dövüyorlar. Orada diye bir polis var, kısa boylu, şişman, Ordulu, " " diyorlar ona.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 67

Tutuklu 58: Evet, kötü muamele sonucu imzaladım. 1,5 ay önce Kadıköy Yeldeğirmeni'nde sorgulandım. Gözlerim bağlı olduğu için işkence yapan polisleri göremedim ve isimlerini de bilmiyorum. Gözlerimi bağladılar, alt

katta bir odaya soktular teybin sesini açtılar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir oda, kapısı ne renk?

Tutuklu 58: Tahta kapılı, beyaz renkte. Kapıyı açıyorsun giriyorsun üç basamak iniyorsun, gözlerini bağlıyorlar. Gözlerini bağlamadan önce dolapları falan görüyorsun. Kollarını böyle bağlıyorlar, gerdiriyorlar kalaslarla, iki dolabın üstüne çıkarıyorlar. Alt kat soldaki odanın içinde bir kapı daha var, oradan girince içerde sağda çay ocağı var, tuvalet var yanında. İçeride antika büyük bir teyp ve dolaplar var.

Başkan Pişkinsüt: Kalaslar nerede duruyor?

Tutuklu 58: Aynı odanın içinde duruyor.

Başkan Pişkinsüt: Başka, elektrik verdikleri alet nerede duruyor?

Tutuklu 58: Elektriği gözlerimizi bağladıktan sonra hazırlıyorlar, onu göremedim. Bir şeyi çeviriyorlar cereyan veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Falaka nerede duruyor?

Tutuklu 58: Hepsi aynı yerde. Gözlerimizi bağlıyorlar "eğil" diyorlar, aynı yerde çeviriyorlar. Yani, ben farkına vardım, ama onlar zannediyor ki başka yere götürüyorlar. "Eğil şurada çukur var" falan diyorlar. Artık bilemiyorum, onların gayesi dalga geçmek mi ya da başka yere götürüyoruz havası vermek mi bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Yani, o binaya girdiğin zaman alt kata iniyorsun, alt katta nezarethaneyi geçince...

Tutuklu 58: Hayır, nezaretle beyaz kapı karşı karşıya. İlkönce nezarete atıyorlar zaten, saati gelince nezaretten çıkarıyorlar. Aynı yerde tuvalet var, hortumla baştan aşağı ıslatıyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 68

Tutuklu 59: ... Benim suçum oto hırsızlığı. Ben Küçükköy Araştırmada sorgulandım. Ben de kötü muamele gördüm, ama bana fazla vurmadılar. Tuvalette bir saat falan anadan doğma kaldım, ıslandım, bir saat kadar da varilin içinde suyun içinde kaldım, biraz da dayak yedim sonradan cezaevine geldim. Tuvaletin içinde varil var, onu suyla dolduruyorlar onun içine sokuyorlar efendim.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınıcı katta? Varilin içine nasıl sokuyorlar?

Tutuklu 59: Varili suyla dolduruyorlar varilin içine girdim.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik veriyorlar mı orada, varilde?

Tutuklu 59: Varilde elektrik vermiyorlar. Alt katı var onun. Karakolun üstü araştırma, en alt katı nezaret. Varil araştırma katında, yukarıda. İşkence odası da altta, karakolun altında.

Başkan Pişkinsüt: Oraya da aldılar mı seni?

Tutuklu 59: Orada 3 gün kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Peki, varilin olduğu yerde suya sokup dayak mı atıyorlar?

Tutuklu 59: Gece saat 2’de uykudan kaldırıyorlar, suyun içinde 1-2 saat bekletiyorlar, ondan sonra çıkartıyorlar copla dövüyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 68

Başkan Pişkinsüt: Fatih Emniyeti kaçınıcı katta dövdüler seni?

Tutuklu 60: Fatih Emniyeti girişte hemen birinci kat. Nezarethane birinci katta. Beni büroda dövdüler, ama bürodan önce Komiser ... dövdü beni. Lakap olarak "Hortum Süleyman" diyorlar ona.

Başkan Pişkinsüt: Niye öyle diyorlar?

Tutuklu 60: Islatıp hortumla dövdüğü için efendim. Efendim, bir de şüphelilerin teşhis edildiği bir oda var aynı katta, o odanın her tarafı lastik, vurunca böyle geri geri geliyorsun.

Başkan Pişkinsüt: Askıya aldılar mı?

Tutuklu 60: Askıya da aldılar efendim. Askılar, tuvaletin yanında bir yer var, nezaret olarak gösteriyorlar, ama yan tarafta dolapları yanlara çekince askı yeri hemen orada efendim. Sandalyeye çıkartıyorlar dolapları yan tarafa çekiyorlar kollarımızdan kalasla asıyorlar. Beni ters askıya aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Ayaklarınızı da bağlıyorlar mı?

Tutuklu: Yere oturtuyorlar, 2-3 kişi güzelce bağlıyor, iple gerdiriyorlar, sadece kolları bağlıyorlar, ayakları bağlamıyorlar, ayaklar aşağı doğru sallanıyor. Yani, anadan doğma resmen asılıyorsunuz. Bir de idrar yollarını çekiyorlar, sıkıyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 79

Başkan Pişkinsüt: Hangi karakolda sorgulandın?

Tutuklu 63: Bakırköy Osmaniye Araştırma.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir yer orası, tarif et bakayım.

Tutuklu 63: İnfazdı orası. İki kat aşağıya indirdiler bizi. Yukarı falan astılar. İp var böyle, askıya alıyorlar, düğmeye basıp yukarıya çıkarıyorlar, indirip kaldırıyorlar. Sonra ellerine eldiven giyip apandislerimizi sıkıyorlar. Gözlerimiz bağlı; soğuk suda bir saat yıkıyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 80

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün kaldın sorguda?

Tutuklu 65: Bir hafta kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Hangi karakol?

Tutuklu 65: Beni Eminönü İnfaz aldı. Eminönü İnfazda bir hafta kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Kötü muamele gördün mü orada?

Tutuklu 65: Devletten habersiz işkenceyle sorgulandım.

Başkan Pişkinsüt: Nereden biliyorsun devletten habersiz olduğunu? Polisler mi yaptı, kim yaptı?

Tutuklu 65: ... Mümeyyiz raporum bile gelmedi.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Kim yaptı sana işkenceyi?

Tutuklu 65: Kısa boylu kel olan başkomiser yaptı. Bodrum katta beni falakaya aldı, askıya aldı, cereyana aldı. Uzun bir kalas var buradan karşıya kadar. Yatırdılar beni, gözlerimi bağladılar, iki kişi şöyle durdu kaldırdı. Battaniyeyi iki tarafıma koydular, buradan öbür tarafa bağladılar, çektiler. Baktılar dayanıyorum düze, terse bağladılar. Beni yaralı halde bağladılar. Ben yarılyken yaptılar bunları.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 83

Tutuklu 72: Ben 14 yaşındayım, iki hafta önce Yeldeğirmeni Karakolu'nda 8 gün sorgulandım. Bana orada işkence yaptılar.

Başkan Pişkinsüt: O karakolu bize anlatabilir misin?

Tutuklu 72: Karakola girince alt katı var orada işkence yapılıyor. Aşağı merdivenden iniyorsunuz, orada kazma sapı var onunla ayaklarımıza vuruyorlar, hortum var orada ıslatıyorlar, gözümüzü bağlıyorlar, cop var.

Başkan Pişkinsüt: Gece nerede kaldın orada?

Tutuklu 72: Nezarette kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Oranın ışığı var mı, nereden yanıyor?

Tutuklu 72: Işığı var, ama dışarıdan yanıyor. Nezaretle soyunma odası birbirine yakın zaten.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Orada 8 gün kaldığını söylüyorsun. 8 gün boyunca işkence gördün mü, arada bir bıraktılar mı?

Tutuklu 72: Yok, dakika başı alıyorlar, dayanamadık ifadeyi imzaladık.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl polisler, tarif edebilir misin?

Tutuklu 72: Sivil polisler. Bir tane var kel, gözlüklü, oraya hep o bakıyor zaten. Adını tam bilemiyorum, ama diyorlar. Gözlerim bağlı olduğu için başka göremedim.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 83

Tutuklu 72: Benim olayım oto hırsızlığı, ama ne çalındıysa üstümüze atıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Başka, karakolda kötü muamele gören var mı aranızda?

("Herkes görüyor" sesleri.)

Başkan Pişkinsüt: "Herkes görüyor" diyorsunuz. Mesela, sen nerede sorgulandın?

Tutuklu 73: Beni de otodan almışlardı, Gayrettepe'de ikinci katta sorgulandım. Beni önce, bizim orada Atışalanı Karakolu var orası aldı, orada bir şey yapmadılar, daha sonra Gayrettepe'ye gönderdiler.

Başkan Pişkinsüt: Sen nerelisin, kaç yaşındasın?

Tutuklu 73: Ben ...lıyım. Kimlik yaşı 17, ama esas yaşı 19 falan. Gayrettepe'de, "Ne yaptığını söyleyeceksin" dediler. Ben de, "Zaten arabada her şey vardı, belli oluyor" dedim, şu şurada alınmışsa, bu da burada. "Yok, başka şeylerde söyleyeceksin" dedi bana. Beni nezarete attılar, akşam oldu. Gittiğin zaman ikinci katta koridorun en sonunda tuvalet falan var, onun şeyinde dövme yeri var. Beni bu şekilde battaniyeyle bağladılar, Filistin askısına aldılar. Ben görmedim ya gerçi beni yukarı astılar, bağırıyorduk, falan. Askıya aldıktan bir dakika sonra bırakıyorlar aşağına sandalye koyuyorlar "söyle" falan diyorlar, affedersiniz, şeyleri sıkıyorlar, ondan sonra tekrar sandalyeyi çekiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Boğazını da sıkıyorlar mı?

Tutuklu 73: Boğazımı değil de, böyle cereyan veriyorlar parmak uçlarına.

Başkan Pişkinsüt: Sana da verdiler mi, neyle verdiler?

Tutuklu 73: Bana da verdiler, ama neyle verdiklerini görmedim. Dövdükten sonra tuvalete götürüyorlar, hortumla su sıkıyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 88

Başkan Pişkinsüt: Karakolda kötü muamele gören var mı aranızda?

Tutuklu 80: Efendim, ben Beyoğlu Araştırmada sorgulandım.

Başkan Pişkinsüt: Okuyor muydun?

Tutuklu 80: Okumuyordum efendim, ilkokul beşinci sınıftan ayrıldım. Ben camcıda çalışıyordum. Ben suçüstü yakalanmadım. Uzaktan tanıdığım birkaç kişi bizim ismimizi vermiş karakola, karakol da gelip bizi alıyor, yapmadığımız işleri bizim üstümüze veriyorlar işkenceyle. "Bunları sen yapmışsın" dediler, ben de yapmadım dedim, ama işkence yaptılar ben de işkence zoruyla üstüme aldım.

Başkan Pişkinsüt: Orayı bir tarif et bakalım.

Tutuklu 80: Ok Meydanı'nda Taksim'de Beyoğlu Araştırma üçüncü kat. 2 tane nezaret var, nezaretin az ilerisinde hemen mutfağın yanında boş bir oda var, beni orada askıya aldılar. Kenarlarda 2 tane dolap var, kollarıma, uzun, yaklaşık 10-15 santimetre kalınlığında bir tahtayı sünger sararak 2 polis ar-

kamdan ipe bağıladı astılar, askıda elektrik verdiler. (Polislerin nasıl bağıladı-
ğını ve nasıl astığını hareketlerle gösterdi.)

Başkan Pişkinsüt: Evvela soydular mı?

Tutuklu 80: Bunları yaparken gözlerimi bağıladılar. Evvela çınlıçıplak soyuyorlar, soğuk su sıkıyorlar, daha sonra bağılıyorlar, asıyorlar, baş parmağımdan, ağzımdan, idrar yollarımdan 15 dakika arayla elektrik veriyorlar. Ben askıda yarım saat kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Gördüğün kadarıyla yer taş mı, tahta mı?

Tutuklu 80: Yer taştı. Mutfağın hemen yanında tuvalet var, orada bütün vücuduma soğuk su sıkıldılar. İşkenceyi yaptıktan sonra öbür odaya alıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Tabii, bu arada her yerin acıyor. Bağılıyor musun?

Tutuklu 80: Tabii bağılıyorum.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 89, 90

Tutuklu 81: Ben Küçükköy Karakolu'ndan cuma günü buraya geldim.

Başkan Pişkinsüt: Orayı bize bir tarif et bakalım.

Tutuklu 81: Park var arasında, cami var, karşıda karakol. Karakola girince bir kapı açıyorlar yukarı çıkıyorsun, 2 tane nezaret var, birisi yukarıda, birisi de altta, nezarete çıkartıyorlar. Arkadaşla birlikte beni gecenin 3'ünde yataktan kaldırarak Araştırma aldı karakola getirdi. Bize "Teyp çalmışsınız" dediler. Bizi ilkönce yukarı çıkardılar, komiser akşam ifademizi aldı, ama komiserin adını bilmiyorum. Bu komiser genç, sarı, saçını arkaya doğru tarıyor, sarı bir şey, gözleri mavi olabilir, çok zayıf, saç rengi sarı, bıyıklı birisi. Bize "Teyp çalmışsın" dedi, ben de hayır çalmadık dedim. Bunları komiserin odasında söyledik. Yani, ifademizi odasında aldı. Odası, yukarı katta camın önünde, odanın içinde televizyon var. Bana "Teyp çalmışsın" dedi, ben de hayır dedim "Bunu soyundurun" dedi, soydular soğuk su tuttular, bir de tuvalette varil var varilin içine soktular. Bu varil, mavi bir şey göğsüme kadar geliyor. Yani, varilin boyu yaklaşık 1,5 metre civarında ve ağzına kadar suyla dolu. İlk başta soğuk suyu başımdan hortumla tuttu, yarım saat "Söylüyor musun, söylemiyor musun?" dedi, "Yeri göstereceksin" dedi, ben de hayır ağabey, ben hiçbir şey bilmiyorum dedim, ama tutunca mecbur kaldım, tamam, öyle diyorsanız çaldım dedim. Soyunduruyor, çıplak vaziyette varile sokuyorlar.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Varile nasıl sokuyor; çünkü, 1 metreden fazla olduğunu söylüyorsunuz?

Tutuklu 80: "Kapıyı tut içine gir, yoksa kafa üstü sokarım" diyor, mecbur

kaldım, kapıyı tuttum, ayağımı varilin üstüne koydum içine girdim. Bunlar yapılırken külot da dahil üzerimde hiçbir şey yoktu. Varilin içinde de 15 dakika falan tutuyorlar. Yani, bunlar yaklaşık 1 saat sürüyor.

Başkan Pişkinsüt: Sonra başka bir şey yapıyorlar mı?

Tutuklu 80: Bana elektrik vermediler. Su tuttu, söylediğim zaman başka bir şey yapmadı. Ben orada 2 gün kaldım. Teybin yerini söylemedim. 2 kişi daha vardı, birisi "Ben çaldım" dedi, komiser onu suya bile tutmadı. Bir tane daha var, onu da suya tutmadı bir tek beni suya tuttu. Genç çocuk, "Ben çaldım, bunlar da benim yanımdaydı" dedi. Biz çocuğu da tanımıyoruz, sadece görmüşlüğümüz var. Bir de biz cezaevindeydik, yeni çıkmıştık, üzerimize iftira attilar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 94, 95

Başkan Pişkinsüt: Nerelerde sorgulandınız?

Tutuklu: Ben Üsküdar Çinili Polis Karakolu'nda.

Başkan Pişkinsüt: Kötü muamele gördün mü orada?

Tutuklu: Gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Hangi tarihte gittin oraya?

Tutuklu: ... ayın ... inde. 1999'da. İki gün kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Ne muamele yaptılar?

Tutuklu: Elektrik, falaka, askı.

Başkan Pişkinsüt: O karakolu tarif eder misin?

Tutuklu: Çinili Asayiş Araştırma Şubesi. Orada iki tane merdiven var. Giriyorsun içeriye, ilk sağdan içeriye giriyorsun, ileride sorgu odası falan var. Ondan sonra ilk sağdan gittiğin zaman solda bir kapı daha var ileride. Orada zile basıyorsunuz aşağıya iniyorsunuz. Zindan gibi bir yer, buradan da kötü yani. Orada elektrik, falaka. Böyle mermer taş var. Askıya alıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Mermer taşa ne yapıyorlar?

Tutuklu: Mermer taşa yatırıyorlar, ellerin kolların kelepçeli, altında sadece şort, başka hiçbir şey yok. Tazyikli suya alıyorlar, şortunu falan çıkarıyorlar. Tazyikli suyla ıslatıyorlar, elektrik veriyorlar. Elektrik kablосunu istediği yere takıyor. Gözlerimiz bağlı olduğu için nasıl bir makine olduğunu göremiyoruz. Bir şeyi çeviriyor, hani dönmeli telefonlar var ya, onun gibi bir şey, sesini duyuyoruz çevirince. İki tane dolabın arasına tahtaya bağlıyorlar. 10x15 gibi kalas. Şu kolunun iki tarafından geçiriyor, üstüne sünger geçiriyor. Süngeri sarıyor, onun üstüne de böyle sıkıca bağlıyor ipi, kaldırıp iki dolaba koyuyor.

Tutuklu: Gündüz falaka yaptılar, elektrik verdiler, ıslattılar. Gece de aynı şekilde devam etti. Üç-beş tane polis geldi, beni böyle soydular. Ayrı bir neza-

ret var karşı tarafta karakolun.

Başkan Pişkinsüt: İsimlerini hatırlıyor musun?

Tutuklu: Bir tanesi ... Böyle bacağı topal. Bir de beyaz saçlı biri. Adını unuttum, ... olması lazım.

Başkan Pişkinsüt: Yani, o karakoldan girip alt katına inildiği zaman bu malzemeyi nereye saklıyorlar?

Tutuklu: Hepsi meydana duruyor böyle. Mermer meydana. Mermerden duş şeyi gibi bir şey var, içi böyle içeri göçük, oraya götürüyor zaten. Hamam şeyi gibi bir yer var, oraya alıyorlar, orada yapıyorlar. Zaten orası belli değil. Karakolun arka tarafında banyosu var. Banyoya gittiğin zaman demir bir kapı var mazgallı, o kapıyı açtığın zaman aşağıya doğru merdiven dönüyor.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 95, 96

Başkan Pişkinsüt: Nerede sorgulandınız, ikiniz aynı yerde beraber mi sorgulandınız?

Tutuklu: Evet. Karakol olarak Gayrettepe. Cinayet-Gaspta, en üst katta sorgulandık.

Başkan Pişkinsüt: Size kötü muamele yapıldı mı?

Tutuklu: Yapıldı. En üst kata çıktık. Gözlerimiz bağlandı, kalorifere kelepçelendik. En üst katta tek tek hücreler var. Ayrı ayrı konulduk hücrelere. On dan sonra, koridorda kelepçelerle kalorifere bağlandık. 3 gün orada yattık. Soğuk su döktükten sonra ayaklı pervane tuttular donalım diye. Kovayla çekiyorlar suları. Üstümüzde elbise vardı, ama hep ıslaktı. Orada 18 gün kaldık. Gözlerimizi bağlayıp oradan alıp o katta odaya götürdüler, arkadan ters askıya aldılar. Şu şekilde bağlıyorlar, tahta koyuyorlar, belden de sarıyorlar, asıyorlar. Gözlerimiz bağlı kimin ne yaptığını görmüyoruz, gelen giden vuruyor. Elektrik veriyorlar. Çevirmeli diyorlar, tam olarak bilmiyoruz. Elektiriği ya aküden ya da telefondan veriyorlar. Ayak parmağımızdan ve cinsel organımızdan veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar süre veriyorlar?

Tutuklu: Yarım saat falan.

Başkan Pişkinsüt: O zaman bağıyor musunuz?

Tutuklu: Bağıyoruz da, o odadan ses dışarıya fazla yankı yapmıyor. Duvar da sünger vardı. Yer tahtaydı herhalde. Tahtada su döküyorlardı, banyoda ısıtıp o şekilde götürüyorlardı.

Tutuklu: Gözlerini bağlayıp banyoya götürüyorlar, banyoda ısıttıktan sonra odaya götürüyorlar. Duvarları hep sünger. Bir şey olduğu zaman kafanı falan vurmayaşın diye.

Başkan Pişkinsüt: Askıya nasıl asıyorlar? Ne var orada?

Tutuklu: Benim gördüğüme göre, yere betona demir kanca çakmışlardı, o-ra-y-a astılar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 97

Başkan Pişkinsüt: Nerede kaldın, Jandarmada mı?

Tutuklu 84: Jandarmada Kartal'da. 1998'de.

Başkan Pişkinsüt: Ne yapıldı sana, kötü muamele yapıldı mı?

Tutuklu 84: Neler yapılmadı ki! Elektrik vermeden tut, askılar, ters askısından tut, falakalar, her türlü muamele yani.

Başkan Pişkinsüt: Seninle birlikte başkası var mıydı?

Tutuklu 84: Vardı bir tane, suç ortağı saydılar, onun da hiç alakası olmadığı bir suçtan.

Başkan Pişkinsüt: Su sıkıldı mı?

Tutuklu 84: Bir yandan su döküyorlar. Ellerim bağlı zaten, elektrik veriyorlar. Ellerime, buralarıma elektrik verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Askıda ne kadar kaldın?

Tutuklu 84: 4-5 saat kaldım. "4 saat ters askıda kalan ilk sensin" dediler bana. Üstten ayaklarımı yerden kesik bir şekilde kollarımın üstünden bağladılar. Ayak uçlarıma, parmak uçlarıma coplarla vurdular.

Başkan Pişkinsüt: Başka nasıl askı var?

Tutuklu 84: Bir de böyle düz askı vardır. O da bu şekilde asılır. Her gelen tekme tokat vururlar. Düz askıyı da yaptılar bana.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Düz askıyı da yaptılar mı sana?

Tutuklu 84: Yaptılar efendim.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 98

Başkan Pişkinsüt: Nerede sorgulandın?

Tutuklu 87: Gaziosmanpaşa'da Küçükköy Karakolunda sorgulandım.

Tutuklu 87: Orası normal bir yer, işkence falan oluyor orada. Alta iniyor-sun, işkence odası var. Beni askıya aldılar. Aşağıda, dipte, bodrumun orada askıya aldılar. Nezaret de var orada, ayrıca altta bodrum var, oraya aldılar beni. Gözlerim kapalıydı, ellerim arkadan kelepçeliydi. Gözlerim bağlı olduğu için duvarları göremedim. Beni yatak gibi bir sünger vardı, onun üstüne yatırdılar. Orada işte kolum kırıldı, işkenceden kolum kırıldı. Beni yapmadığım bir suçtan dolayı işkenceye aldılar işte.

Başkan Pişkinsüt: Askıya aldılar mı seni orada?

Tutuklu 87: Aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl alıyorlar askıya?

Tutuklu 87: İki dolabın arasına. 10-15 santim kalınlığında tahtaya geçiriyorlar. İki dolabın arasına koyuyorlar. Orada bırakıyorlar. O askıda kolum kırıldı işte.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdiler mi, su sıkıldır mı?

Tutuklu 87: Elektrik vermediler, su sıkıldır. Suyu Şaşal şişeleriyle getirip sıkıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Orada bol miktarda Şaşal şişeleri görmüştük.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Peki, kolun kırılınca, kolunun kırıldığını anladılar mı, ne yaptılar, indirdiler mi?

Tutuklu 87: Üstümü giydirdiler, yukarıya çıkardılar, hastaneye götürdüler, kolumu alçıya almadılar da, bir tane dirseklik vardı, onun içine koydular.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 99

Başkan Pişkinsüt: Sen nerede sorgulandın?

Tutuklu 88: Bağcılar Karakolu'nda.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Sen tecritte miydin?

Tutuklu 88: Tecritteydim. 45 gün falan oldu. Ben koğuştan geldim buraya.

Başkan Pişkinsüt: Tam nerede, hangi tarihte sorgulandığını söyle bakalım?

Tutuklu 88: 6. ayın 8'inde, 1999'da Bağcılar'da sorgulandım. Karakol orası. Karakola giriyorsun, nezarete alt kata iniyorsun. Arkadaş yankesicilik yaptı. Ben yakalandım suçüstü. Getirdiler bizi çıplak nezarete attılar, çıplak bir şekilde orada yattık. Akşam oldu, bana "Arkadaşının yerini söyle" dediler. Ben de bilmiyordum. "Şimdi Gayrettepe'nin Yankesicilik Şubesi gelecek" dediler. Nezaretten çıkardılar gözümü bağladılar. Beş-on adım yürüdük. Orada askıya aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl alıyorlar askıya?

Tutuklu 88: Gözüm bağlıydı. Kollarımı falan sardılar. Arkadan ters olarak kaldırdılar. Gözlerim kapalıydı, havadaydım ben. Copla kollarıma vuruyorlardı, affedersin, şeylerimi falan sıkıyordu.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 129

Başkan Pişkinsüt: Sana kötü muamele nerede yapıldı?

Tutuklu 85: İşte o Güngören'den sonraki karakolda.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): İkinci karakolda...

Tutuklu 85: Evet. Orası, araştırma gibi bir şey, orada yapıldı.

Tutuklu 84: Şubeye göndermişler.

Başkan Pişkinsüt: Peki, şubede ne vardı? Kaçınç katta?

Tutuklu 85: Bir üst kattaydı, sonra en üst kata götürdüler, önce vurdular, yüzümüzü gözümüzü bağladılar, en alta indirdiler, soydular, orada buz gibi su vardı, suyun üstüne...

Başkan Pişkinsüt: Nerede su vardı?

Tutuklu 85: En alt katta.

Başkan Pişkinsüt: Neresinde, tuvalette mi, neresinde?

Tutuklu 85: Gözüm kapalıydı.

Başkan Pişkinsüt: Görmedin. Hortum muydu?

Tutuklu 85: Hortumdu. Köşedeydim ben... Ondan sonra beni yere yatırdılar, ne kadar iş yaptıysan hepsini söyleyeceksin, dedi. Ben yapmadım dedim, yok yaptın, illa söyleyeceksin, dedi. Buraya 5-6 tane yazmadan buradan çıkamazsın, dedi. Ben yapmadım ki dedim, zorla yaptın diye... Bana daha sonra elektrik verdiler parmaklarımdan.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Yerdeyken mi verdiler elektriği, havaya mı kaldırdılar?

Tutuklu 85: Ben şimdi böyleyim...

Başkan Pişkinsüt: Çıplak mısın, hemen soydular mı seni?

Tutuklu 85: Evet, çıplığım. Suyu verdiler, sonra bir buraya kablo, bir buraya kablo taktılar. Ben bir şey yapmadım dedim. Bir açtılar zaten, ne olduğunu bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: İdrar yoluna filan da verdiler mi?

Tutuklu 85: Evet, verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Peki, nereden çeviriyorlar, nereden geliyor elektrik?

Tutuklu 85: Görmüyorum, gözlerimiz iki katlı şeyle bağlanmış, siyah bezlerle bağlanmış, nereye indiğimizi bilmiyoruz.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 131, 132

Başkan Pişkinsüt: İçeriye giriyorsun Bağcılar Karakolu'na, nereye aldılar seni, üst kata mı, alt kata mı?

Tutuklu 88: Yan odaya aldılar, salon...

Başkan Pişkinsüt: Kapıdan girince salonda yan odaya.

Tutuklu 88: Ellerim kelepçeliydi. Suçumu zaten söyledim ben. Çırılçıplak yapıp, aşağı nezarete indirdiler.

Başkan Pişkinsüt: Girdiğin salonda soydular seni, ondan sonra aşağıya çıplak olarak indirdiler.

Tutuklu 88: Sadece üzerimde külot vardı.

Başkan Pişkinsüt: Alt katta ne vardı?

Tutuklu 88: Nezaret vardı, iki-üç tane sırayla nezaret vardı.

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptılar sana? Başkaları var mıydı yanında?

Tutuklu 88: Benim olduğum nezarette kimse yoktu.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar sana nezarette? Gözlerin kapalı mıydı?

Tutuklu 88: Açık ... Bıraktılar oraya. Üzerimde bir külot. Akşam oldu, geldiler... Bir kere geldi öyle vurdular, söyle suç ortağın falan dediler.

Başkan Pişkinsüt: Sonra, elektrik verdiler mi, askıya aldılar mı?

Tutuklu 88: Askıya aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Askı nerede?

Tutuklu 88: Askıya aldıkları vakit, Bağcılar'ın polisi geldi, dedi: "Ya suç ortağını söylersin, yoksa şimdi Gayrettepe'nin memurları gelir seni Gayrettepe'ye götürür."

(...)

Başkan Pişkinsüt: Gittin mi oraya sen?

Tutuklu 88: Yok. Nezaretten çıktım, gözlerimi bağladıkları gibi 15-20 adım yürüdükten sonra astılar askıya.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Aynı katta mı yürüdün? Nezaret kaçınıcı kattaydı karakolda?

Tutuklu 88: Alt katta.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Oradan seni nezaretten çıkardılar...

Tutuklu 88: Nezaretten çıktım, sağda 15-20 metre yürüdüm, astılar beni.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Aynı katta bir yere götürdüler seni öyle mi?

Tutuklu 88: Hı, hı.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Bulunduğun yerde odanın duvarlarına falan elini değdin mi, yumuşak mıydı, sünger gibi miydi?

Tutuklu 88: Nezaretten çıktığım gibi gözümü bağladılar.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Askıya aldıkları yerde elin falan değdi mi duvarlara?

Tutuklu 88: Zaten, 15-20 adım yürüdükten sonra bir odadan içeri girdik. Gözlerim bağlı şekilde götürdüler. Orada beni yere oturtttular, kollarımı falan bağladılar, askıya aldılar.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Yer, tahta mıydı, taş mıydı hatırlıyor musun?

Tutuklu 88: Beton.

Başkan Pişkinsüt: O askıya aldıkları şey, çengel gibi bir yere mi asılı, farkında mısın, yoksa demirler var mıydı yanlarında?

Tutuklu 88: Kollarımı bağladılar... Zannettiğim kadar, onun da elinde bir şey vardı; çünkü o çektikçe benim kolum yukarıya kalkıyordu. Ayaklarım yerdeydi, sonradan kaldırdılar. Yavaş yavaş çekiyordu, ayaklarım yavaş yavaş yerden kesildi. Değnek mi artık cop mu bilmiyorum, dirseklerime falan

vuruyordu, şeylerimi falan sıktılar biraz.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Elektrik falan verdiler mi?

Tutuklu 88: Evet.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 139, 140

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Vatan caddesindeki o büyük bina galiba, en büyük bina.

Tutuklu 10: Evet, Narkotik...

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Narkotik bölümüne gidiyorsun.

Tutuklu 109: Orada cereyan veriyorlar, gece veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Alt katta, nezarethanede mi?

Tutuklu 109: Nezarethanenin hemen tuvaletin yanında.

Başkan Pişkinsüt: Boş oda mı var orada?

Tutuklu 109: Evet, boş oda. Cereyana veriyorlar. Bir de ıslatıyorlar. Hortum var, oraları yıkıyorlar. 12'den sonra alıyorlar. Bu suçu muhakkak kabul edeceksin, sattığın olarak kabul edeceksin. Yoksa, burada dört gün, beş gün, yoksa savcılıktan gider ek izin alırız, bunu kabul edene kadar hem dayak atıyorlar, bayılana kadar dövüyorlar, ne zaman bayılıyorsun, o zaman bırakıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nerede dövüyorlar?

Tutuklu 109: Tuvaletin orada, ufak bir odada.

Başkan Pişkinsüt: Islatıyorlar mı?

Tutuklu 109: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Yer ne, taş mı?

Tutuklu 109: Beton.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 141-144

Tutuklu 110: Dudullu Karakolu'na alındık. Orada, bana ve çocuklarıma baskı yapıldı. Yalnız, dayak atmadılar, bize baskı yaptılar. Benimle büyük oğlumu kaldırdılar hastaneye. Alkol ve işkence görmüş müyüz görmemiş miyiz diye bizi götürdüler, rapor aldılar. Rapor alıp karakola getirdikten sonra... Bizi, şeyin beşinci katı mıydı neydi, beşinci kat olmalı... Beşini kata, aynı karakolun, Dudullu'nun beşinci katına çıkardılar ve orada beni içeri atar atmaz hemen dediler, ... Bey sana bir şey getirdik, bu sana emanet, dediler.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Nasıl birisi bu?

Tutuklu 110: Kısa boylu, göbekli bir adam.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Resmi üniformalı mı?

Tutuklu 110: Hayır, sivil polisler. Üst kat sivil polis. Çok affedersiniz, hepiniz babam ve kardeşlerimin yerindesiniz, kusuruma bakmayın, hemen bana küfretmeye başladı, ben seni ne yaparım dedi ve hemen beni köşeye aldı, destekli olarak nasıl benim şurama bir tane vurduysa, ben sanki beynim çal-kalandı sandım. Ondan sonra hemen oğlumu kaldırdılar bir odaya, affedersiniz şu fahişenin oğlunu diğer odaya kaldırın, onun işini orada halledin dedi. Dedi, senin oğlunun bilmem nelerini sıkarım, ömür boyu çocuğun anam avradım olmaz dedi. Ondan sonra, orada yerinden kalkan bütün polisler küfretmeye başladı bana. Her kelime başı, bilmem seni ne yaparız... Kardeşim dedim, sizin...

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Oğlun o sırada başka yerde mi?

Tutuklu 110: Oğlumu başka yere aldılar.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Sana vurduklarını falan gördü mü oğlun? (...)

Tutuklu 110: Beni içeri aldılar. Odanın tavanı, dört duvarı, cam falan da yoktu, her tarafı halıfleksle kaplıydı ve benim gözlerimi...

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Üst kattaki öyle mi?

Tutuklu 110: Evet, tabii üst kattaki. Benim gözlerimi bağladılar, bana çabuk soyun dediler, seni ne yapacağız, şimdi biz kaç tane polis senin üzerinden geçeceğiz dediler. Ben, kardeşim benim bir suçum yok, sizin aileniz, çoluk çocuğunuz yok mu, diye ısrar ettim. Bana —konuşmama zaten fırsat vermiyorlar— destekli bir şekilde yumruklarla, şeylerle... Biliyorsunuz, polisler de eğitilmiş zaten, onların bir yumruğu... Bir kurşunu insana sıksalar ondan iyi.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): ... yine orada mıydı?

Tutuklu 110: Tabii, zaten o ekseri bana işkence yapıyordu. Kapıyı açıp kapattıkça, güya dışarı çıkıyor, başka insanlar geliyor gibi, ben hissediyordum, ses değiştiriyordu, tekrar gelip başka adamın şeyiyle baskı yapıyordu bana.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): ...'ı tarif edebilir misin bize?

Tutuklu 110: Orta boylu, kısa boylu diyebilirim, suratı tombul, böyle göbekli bir adamdı.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Saçı, sarı mı, esmer mi?

Tutuklu 110: Onu hatırlayamam yani, sarı mı falan. Ama, uzun boylu bir insan da vardı onunla beraber. Bir de esmer, başka bir polis vardı. Beni çırlı-çıplak... Ne kadar ettilerse ben soyunmadım, zorla böyle giysilerimi tutup üzerimden çekerek çıkardılar, çırlıçıplak soydular ve göğüs uçlarıma çakmağ-yı yakıp veriyordu, vücudumun değişik bölümlerine falan.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Kimin yaptığını görmedin sen...

Tutuklu 110: Hayır, gözlerimi bağladılar; ama, ben eminim ... yapıyordu.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Sen nerede gördün?

Tutuklu 115: Gayrettepe’de gördüm. İki sene önce.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Gayrettepe’de ne masası?

Tutuklu 115: Üçüncü kısım. Hırsızlık Masası.

Başkan Pişkinsüt: Yeri tarif et, nasıl girdin, koridor mu?

Tutuklu 115: Girdiğim yer, şöyle bir oda, halı döşeli, şu dolaplardan iki tane dolap var şöyle karşılıklı, 3 metre uzunluğunda bir uzun odun, o odunu böyle şu şekil kollarımızı bağlayıp askıya alındık, bir saat durmacasına, hatta o tarihten şurada benim izlerim var, şunlar oradan kalma, böyle kayışlarla bağlıyorlardı, buradan bağlayıp, şu şekil...

Başkan Pişkinsüt: Başka, kollarına battaniye, başka bir şey koyuyorlar mı?

Tutuklu 115: Hayır, sadece şu kalınlıkta bir kayış, şu şekil yahut da şu şekil, o dolapların üzerine koyuyorlar, anadan doğma soyup şöyle tel sarılıyor göğüslerimize, parmaklarımıza. Oradan kurtulmak için yapmadığını yaptım demeye çalıştırıyorlar. Bir saat, saat tutmacasına...

Başkan Pişkinsüt: Askıdayken mi elektrik verdiler?

Tutuklu 115: Evet evet...

Başkan Pişkinsüt: Su döktüler mi?

Tutuklu 115: Evet, evet...

Başkan Pişkinsüt: Neyle döküyorlar suyu?

Tutuklu 115: Göremiyorum, gözlerimde bant var. Şu dolapların üzerinde olduğum için göremiyorum, yalnız tel bağladıklarını hissediyorum.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Böyle mi asılıydın?

Tutuklu 115: Evet, şu şekil. Bir kere değil, beni bir gecede üç kere aldılar, birer saat tutmacasına, bir kere şöyle, iki kere böylelemesine durdum.

Başkan Pişkinsüt: O kocaman kalasla?

Tutuklu 115: Evet. O kocaman kalasla, iki aylık bebeğimi düşürdüm, hastaneye bile götürmediler beni. Cumartesi beklediler, cumartesi akşama gece beni tutukladılar, cezaevine attılar.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Hamile olduğunu biliyorlar mıydı?

Tutuklu 115: Söylüyorum. Buranın Allahı yok, diyorlar, çocukta düşecek... iki sene önce tutukladılar.

Başkan Pişkinsüt: Sen Gayrettepe’de mi?

Tutuklu 116: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Aynı o koridorun içerisindeki o şeylerde mi?

Tutuklu 116: Bilmiyorum ki, gözlerim bağıydı.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman oldu bu?

Tutuklu 116: Yeni, bir ay oldu.

Başkan Pişkinsüt: Soyduklar mı seni?

Tutuklu 116: Evet, temelli soydular.

Başkan Pişkinsüt: Tehdit ettiler mi? Oranın en alt katında havuza falan indirdiler mi, var mı böyle bir şey?

Tutuklu 116: Bir tek cereyana verdiler.

Başkan Pişkinsüt: O cereyanı görebildin mi, nereden geliyordu?

Tutuklu 116: Göremedim.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Parmaklarına mı verdiler?

Tutuklu 116: Göğüslerime verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Sen o zaman imzaladın mı?

Tutuklu 116: İmzam yok, parmak bastım.

Başkan Pişkinsüt: Çocuğun var mı, evli misin?

Tutuklu 116: Bir çocuğum var.

Başkan Pişkinsüt: Yanında mıydı?

Tutuklu 116: Hayır.

Başkan Pişkinsüt: Beyin filan yanında mıydı?

Tutuklu 116: Bir tek beni aldılar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 161

Başkan Pişkinsüt: Nerede dövüyorlar, kötü muamele yapıyorlar?

Bir Tutuklu: Komiserin odasının karşısında süngerli oda var.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Kızım, Edirnekapi'dan girince mi?

Bir Tutuklu: Evet.

Bir Tutuklu: Zeytinburnu...

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Zeytinburnu başka...

Bir Tutuklu: Yedikule efendim. Oranın araştırması bir tane. Yedikule Asayiş...

Tutuklu 117: Fatih Asayiş, bir emniyet amirliği var Fatih'te, bir de araştırması... Eskiden araştırma olarak geçiyordu, şimdi asayiş olarak geçiyor.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Yedikule Marmara denizindedir, Edirnekapi Haliç'e yakındır. Hangisinden bahsediyorsunuz?

Bir Tutuklu: Edirnekapi'dan Topkapı istikametine giderken, bir kale var. Kalenin içine giriyorsun.

Bir Tutuklu: Yedikule Asayiş dedi mi, bir tane zaten.

Başkan Pişkinsüt: Niye oradaki Hortum Süleyman deniyor adına?

Bir Tutuklu: Hortumla dövdüğü için, hortumla dövüyor.

Başkan Pişkinsüt: Seni de hortumla mı dövdü?

Bir Tutuklu: Beni copla dövdü, bir de böyle kalın bir sopa vardı onunla dövdü, bir de yeşil hortumla dövdü.

Başkan Pişkinsüt: O cop, o sopa, yeşil hortum nerede duruyor orada?

Bir Tutuklu: Orada çay ocağı var, çay ocağının altında çekmeceli yer var böyle açılıyor, orada saklıyor.

Bir Tutuklu: Bir de bize diyor ki, hangi hortumla döveyim, ne renk beğenin, diyor.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 171, 172

Bir Tutuklu: Ben, daha önce üç-dört kere geldim, böyle bir şey görmedim.

Başkan Pişkinsüt: Ne fark etti?

Bir Tutuklu: Kötü muamele hiç yok, bir kere dayak hiç yok önemli olan.

Başkan Pişkinsüt: Daha önce geldiğin zaman işkence mi vardı?

Bir Tutuklu: Açık konuşuyorum, bu sefer şaşırdım.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Kaçınıcı gelişin?

Bir Tutuklu: Nereden baksan, bu benim üçüncü gelişim.

Başkan Pişkinsüt: Daha önceki gelişlerinde ne oldu?

Bir Tutuklu: Askıya astılar.

Başkan Pişkinsüt: Askıya nerede astılar?

Bir Tutuklu: Kapının önünde gözümüz bağlandı.

Başkan Pişkinsüt: Hangi tarihte gelmiştin?

Bir Tutuklu: Tarihini tam olarak hatırlayamıyorum; ama, en son altı ay önce geldim.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Nerede askıya aldılar o zaman seni?

Bir Tutuklu: Bu odada.

Başkan Pişkinsüt: Askılar neredeydi?

Bir Tutuklu: Gözlerim bantlı olduğu için bilemiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Şurada dolaptaydı. (Odanın resmi çekildi.)

(...)

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Buraya gelirken korktunuz mu bu sefer?

Bir Tutuklu: Çok korktuk; ama, korktuğumuz gibi çıkmadı. Daha önce, ciğerlerimden darbe aldığım için anlatamam derdimi, adamlar beni ezerler. İki ay önce bıçaklanmıştım. Askıya falan alırlarsa, iç kanama falan yapar, ellerinde kalırım dedim. Daha halen tedavi görüyorum. Ama, bu sefer şaşırdım çok iyi davrandılar. Kendi kendime, herhalde Avrupa Birliği'ne giriyoruz da ondan iyi davranıyorlar diye düşündüm.

Kadıköy Emniyet Amiri: Biz denetlemeye her zaman açığız; ama, bunun mahiyeti hakkında hiçbir bilgimiz yok yani.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Biz İnsan Hakları Komisyonu olarak...

Kadıköy Emniyet Amiri: Ama, biz şimdi şunu biliyoruz ki; sizin görevinizle ilgili konu tamamen insan haklarıyla ilgili ve işkenceyi önlemeye yönelik. Şimdi, bizim teknik bürodaki personel kaçta çalışıyor, ne zaman çalışıyor, şu anda nerededir; yani, bu, konu dahilinde mi, onları öğrenmek istiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Evet, konu dahilinde, her şey konu dahilinde. Niye rahatsız oluyorsunuz ki!

Kadıköy Emniyet Amiri: Şimdi, biz cevap veriyorsak, bu soruların hangi amaçla sorulduğunu da bilmiyoruz. Mesela ben size soruyorum, diyorum ki; teknik büronun hangi saatte çalıştığı, bu konunun hangi kapsamına giriyor?

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Geçen sefer geldiğimizde orası kapalıydı, anahtarı bulunamadı.

Kadıköy Emniyet Amiri: Ben Kadıköy Emniyet Müdürüyüm.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Bir dakika... Bir dakika... Şu anda sizin karşınızda, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak...

Kadıköy Emniyet Amiri: Bizim ona hiçbir itirazımız yok.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Tavrınız, Millet Meclisini kabul etmemek anlamında, böyle davranamazsınız.

Kadıköy Emniyet Amiri: Öyle bir şey söylemiyoruz. Ben diyorum ki, teknik bürodaki bir personelin çalışma saati, bu sizin araştırmanın hangi kapsamına...

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Hangi kapsama giriyor, biliyor musunuz; geçen sefer geldiğimiz ... ibra edildiği anlamına gelir, sevinmeniz lazım.

Şanlıurfa'da özellikle 1998 yılında yapılan incelemelerde, tutuklu ve hükümlülerin hemen tümü soruşturma-kovuşturma aşamasında kötü muamele ve işkence gördüklerini iddia etmişlerdir. Diğer yandan 1998 yılında inceleme yapan heyet de bu yönde somut gözlemde bulunmuştur. Yargıya götürülen bu duruma gereğinin yapılmaması ve yargının skandal bir biçimde sonuçlanması ise ibret alınması gereken bir örnektir.

Başkan Pişkinsüt: Neden kötü bu arkadaşınız?

Hükümlü 77: Yeni sorgudan geldi efendim.

Başkan Pişkinsüt: Neden konuşmuyorsun?

Hükümlü 68: Dişlerim sallanıyor. Çenem kötü.

Başkan Pişkinsüt: Ayağa kalkabilir misin?

Hükümlü 68: Kalkamıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Arkadaşınıza bir yardım edin de kaldırın bakalım.

(Hükümlü 68 isimli tutuklu, arkadaşlarının yardımı ile ayağa kaldırılarak tutuldu. Bu esnada, bacaklarının titrediği, ayakta durmakta güçlük çektiği ve idrar yollarını eliyle tuttuğu görüldü.)

Başkan Pişkinsüt: Şöyle yatağa oturtmaya çalışır mısınız?

(Muayene edildi: Yüzde, gözaltlarında morluk, göz çevresi ekimotik [5-6 cm. çaplı] alın şiş, başın tepe kısmında hematoma ve ödem.)

Şu üstünü çıkaralım, soyunur mu?

(Soyunduğunda; koltuk altları ve özellikle sol koltuk altında ekimozlar; ayak bileklerinde morluk ve kurutlu çizikler; sırtta, sağ taraf kaburga üzerinde şişlik görüldü. Resimleri çekildi.)

Hükümlü 68: İdrarımı yapamıyorum efendim... Çok sızım var...

Başkan Pişkinsüt: Ne zamandır ağrın var?

Hükümlü 68: Emniyette elektrik verdiler... O zamandan beri ağrım çok.

Başkan Pişkinsüt: Başına ne oldu?

Hükümlü 68: Ayaklarımdan tavana astılar, sonra hızla yere bıraktılar...

Başkan Pişkinsüt: Yere, betona mı bıraktılar?

Hükümlü 68: Evet, birkaç kere. Tavandan yere vurdular.

Başkan Pişkinsüt: Peki, başka ne yaptılar, anlatabilecek misin?.. Bu vücudundaki morluklar niye oldu?

Hükümlü 68: Kollarımdan da astılar. Copla dövdüler. Su sıkıp, elektrik verdiler. Fenalık geçirdim efendim. Bu sefer de ayaklarımdan asıp, yere bıraktılar.

Başkan Pişkinsüt: Ne söylemeni istiyorlardı?

Hükümlü 68: Traktör çalmışım, satmışım...

(...)

Başkan Pişkinsüt: Nasıl yakaladılar seni? Olayı bize anlatabilir misin?

Hükümlü 68: Ankara'da benim mahkemem var. Ekip gelmiş. Oradaki karakol direktörüm benim oraya sevkimi istiyor... Orada bir kişi benim ismimi vermiş. Demiş ki, ben araba çalmışım, bu tarafa da satmışım. Ben ifade verdim burada efendim, dedim ki oradan araba almamıştım. Ankara'daki ekip

de geliyor, mahkemeden bekliyor. Ben kendi korkumdan, eskiden gıyabi tevkifim olmasına, direkman Ankara'ya götürecektim, bu işkence görmüş halime, üstümde tekrar işkence yapacaklar bana... Korktum efendim... Diyor ki bana, "Ya bize para verirsin ya da seni götürüp orada işkence yapacağız" diyor.

Başkan Pişkinsüt: Nerede sorgulandın? Kimin sorguladığını biliyor musun?
Hükümlü 68: Zannedersen Emniyeteydi. Gözlerim kapalıydı zaten efendim. Dün geldiğime göre, önceki gün olmalı. Bir gün kaldım. Gece yaptılar. Asayiş Şube sorguladı efendim.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 48

Başkan Pişkinsüt: Çocuğun yanında yaptılar...

Hükümlü 122: Çocuk benim yanımda ve ağlıyordu. Dedim ki, çocuğa vurmayın; çünkü, çocuk ağladıkça vuruyordu çocuğa. Ben dedim ki, vurmayın çocuğa, ne istersen yap bana.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): 5 yaşındaki çocuğa vuruyordu!..

Hükümlü 122: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik mi verdiler o arada?

Hükümlü 122: Elektrik verdiler, kaba dayaktan tutun, her türlü küfür, hakaret, her şeyi yaptılar. Ben dedim ki, çocuğumu dövmeyin, ne isterseniz onu yaparım. Yani, kendi şeyime dayanıyordum. Yani, dayanıyordum derken, yapabileceğim bir şey yoktu daha doğrusu.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 50

Hükümlü 129: ... Komiser var bir polis; tayini çıkmış şeye gitmiş... Polis ki, ailesi tarafından görülmüş, öldüremeyiz. O zaman, buna işkence yapın, dedi. Bana işkence yaptılar. Gözümü kapattılar, iki-üç gün işkence yaptılar.

Hükümlü 129: Askı yaptılar. Bakın, hâlâ izleri var.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): 5 senelik izler görülüyor.

Hükümlü 129: Sıcak naylon döktüler efendim. Elimi bağladılar; ifade vermeden...

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 50

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Gıyabi tevkifte sorgu olmuyor da, gıyabi tevkifte ismi geçen kişinin kendisinin olup olmadığını hâkim ona soruyor. Gıyabi tevkifte, birtakım kimlik bilgileri var; baba adı, ana adı, doğum tarihi, memleketi, kendisinin adı soyadı.

Başkan Pişkinsüt: Bundan fotokopi almak mümkün olabilir mi?

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Tabii. Kendi adı soyadı var gıyabi tutuklu olan kişinin, baba adı, ana adı, doğum tarihi, memleketi yazılı oluyor gıyabi tevkif müzekkeresinde. hâkimin burada soracağı bir tek husus var, tevkif müzekkeresinde kimlik bilgileri olan kişi sen misin, ona sorduğu bu.

Başkan Pişkinsüt: Peki, Emniyet nezaretinde...

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Orada sorgu yok. Gıyabi tevkif olan kişiyi aldığı anda hemen bize getirir. Müracaat yeri savcılıktır, savcılık onu mahkemesine gönderir. Gıyabi tevkif kararını veren mahkemeye.

Başkan Pişkinsüt: Gıyabi tevkif kararı olmasına rağmen, karar var, herhangi bir şekilde polisçe nezarete sorgu yapılıyor mu?

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): O suçtan, gıyabi tevkifteki suçtan sorgusu yapılmaz.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Gıyabi tevkif kararı vicahiye çevrilirse, ne yapılması gerekiyor?

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Şurada, bakın, alt tarafta hâkimin ona sorduğu şeyler, kimlik bilgilerini sorar, bu karar yazılır, vicahi olduğu, vicahi yazıldığı zaman, bunun evveliyatında gıyabi bir tevkifin olduğu anlaşılır; normal tutuklamalarda vicahi yazılmaz.

Başkan Pişkinsüt: Demek ki, gıyabi tutuklaması vardı.

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Evet, o anlamda. Bakın sorgu yok. O şahıs, benim, benden başkası değildir, dedi. Onu anladıktan sonra, o durumu belirledikten sonra, hâkim artık o gıyabi tevkifi vicahiye çevirir. Burada serbest bırakma yetkisi yoktur hâkimin, çünkü önceden bir başka hâkim onu tutuklamıştır gıyaben, yokluğunda.

Başkan Pişkinsüt: Bunun sorgulanması gerekli mi?

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Sorgulanmasına da gerek yok, talep edilmişse sorgulanır; CMUK'un 104. maddesi gereğince...

Başkan Pişkinsüt: Nereden bileceğiz bunun sorgusunun...

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Talep yazısından bakacağız. Şurada efendim. Sulh Mahkemesi'ne. Cumhuriyet Savcımızın talep yazısına bakacağız. Burada ne demiş, sadece gıyabi tevkifin vicahiye çevrilmesi...

(...)

Başkan Pişkinsüt: İsnat edilen suçla ilgili verilen ifade. İfade veriliyor, niye ifade alınıyor.

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Bu yanlış, tabii, orada ifade almamak lazım.

Başkan Pişkinsüt: Çünkü, suç belli, hırsızlık, aynı suç, traktör suçu, ifade

alınıyor. Ne zaman ifade alınıyor, sabah saat 11.30'da ifade tutanak istiyor, ne kadar zamanda ifade, saat 16.00'da yakalama emriyle alınmış, tutanaklardan, ertesi günü saat 11'de ifade tutanağı imzalanıyor, ayrıca da, bu yanlışlık olmasına rağmen, ..., avukatı olarak yanında bulunduğu söyleniyor. ... isimli polis memuru.

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): O tarihte o avukat nöbet tuttu mu, ona da bir bakalım, barodan bize liste veriliyor.

Başkan Pişkinsüt: Şu ifade özeti. ... tanık, ... polis memuru, yazan da ...

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Yazan bu, yazdıran o, ifadeyi alan.

Başkan Pişkinsüt: İfadeyi niye alıyor?.. Almaması gerek. İfadeyi yazıyor, bir de, dört dörtlük olsun diye tanık getiriyor.

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Dinleyen kişi komiser.

Uğur Piriççi (Polis Memuru): Kendisi, ben o tarihte köydeydim dediği için.

Başkan Pişkinsüt: Ama, mahkeme demiş ki, tutukluyorum demiş, diyecek ki sanığa, bu musun, kimliğin nedir? Saat 16.00'da alınıyor, ertesi günü saat 11.30'da, ifade, tanık, ifadeyi alanlar, tutanlar, şahitler, avukat da dahil olmak üzere ifade tutanağı imzalanıyor. Oldu; bu kaldı, madem kaldı, doktor raporu nerede?

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Evrakın içerisine bir bakacağız efendim. İfade tutanağındaki tarih 26 mıydı, 27 miydi?

Başkan Pişkinsüt: 26'sında, saat 16.00'da alınıyor.

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Bizdeki kayıtlarda, baronun bize verip gönderdiği listede, 26 tarihinde ...

Başkan Pişkinsüt: Öyle bir avukat da yok.

Şanlıurfa Raporu, Sayfa 16-21

Cezaevindeki incelemeleri sırasında işkence gördüğünü saptadığı kişinin Başsavcılıktaki dosyasını da inceleyen heyet, şu tespitlerde bulunmuştur:

- Bu kişi başka bir suçtan dolayı değil, yalnızca gıyabi tutuklama kararı olduğu için yakalanmış ve yakalandıktan sonra yaklaşık 22 saat Emniyette tutulmuş ve sorgulanmaması gerektiği halde sorgulanmıştır. Ondan sonra Sulh Ceza Mahkemesi'ne çıkarılan bu sanık, mahkemenin gıyabi tutuklama kararını vicahiye çevirmesinden sonra cezaevine gönderilmiştir (Şanlıurfa Tutanak Sayfa No. 82, 83).

Tutanağı imzalayan avukatın, baronun listesinde adı yazılı olan avukattan farklı olduğu görülmüştür (Şanlıurfa Tutanak Sayfa No. 83, 84).

Şanlıurfa Devlet Hastanesi Acil Servisi'nden 27 Mart 1998 günü saat 14.45'te alındığı yazılı olan doktor raporunda da, başka birçok rapordaki aynı yazıyla, "darp-cebir yoktur" yazılıdır.

Daha önce işkence gördüğünü tespit etmiş olan bu kişi ile ilgili olarak heyetimiz Şanlıurfa Başsavcısı'na suç duyurusunda bulunmuştur.

(...)

28.02.1998 tarihinde yapılan ziyarette fark edilen tutukluyla ilgili olarak 29.02.1998 günü Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı ile görüşülerek, olay hakkında heyet tarafından suç duyurusunda bulunulmuştur.

(...)

- Şanlıurfa Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nu, sanığı —daha doğrusu zaten baştan suçlu olduklarına inandıkları kişiyi— koruyan bir araç olarak gördüklerinden önemsememiştir. Sanık, emniyet mensupları tarafından kötü muamele ve işkenceye tâbi tutulmuştur.

Savcı, kendilerine gelen işkence ihbarlarını önemser görünmekle birlikte, gerekli araştırma ve soruşturmayı yeterince yapmamıştır (Ek 13).

İşkence olayı, işkenceyi yapanlar tarafından örtbas edilmeye çalışılmış, ayrıca şikâyetçi ya da ailesinin tehdit edildiğine ait beyanı işleme de konulmamıştır.

Mahkeme çok uzun sürmüş, bu zaman zarfında ise zaten olay soğuduğu için bazı ayrıntılar hatırlanamamış ve sağlıklı şekilde kayda geçirilememiştir. (Örneğin doktor İsa Çıkay'ın ifadesi olaydan yaklaşık 3 ay sonra alınmıştır ve doktor da olayı ayrıntılarıyla hatırlayamamıştır.)

Hukuki yardımdan yoksun bulunan mağdur, yargılama esnasında bilgi eksikliği nedeniyle yaptığı bazı hatalar ile en temel haklarından mahrum kalmıştır. (Mağdur S.D. davaya müdahale talebinde bulunmadığı için kararı temyiz edememiştir.)

Bu konu ile ilgili yapılan kötü muamele ve işkence suçu hemen her aşamada bir şekilde kapatılmıştır.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetinin bu rapor içeriği ile de kamuya mal edilmiş olan resmi tutanaklarındaki bilgiler ışığında, olaydan bu konuyla ilgili ders alınmak üzere, geriye dönük olarak "HUKUKA AYKIRILIĞIN" irdelenmesi gereklidir. Bu durum, insan hakları kavramının ülkemizde yerleşmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

(...)

Heyetimizin 28.03.1998 tarihinde Şanlıurfa Cezaevi'ne yaptığı ziyaret sırasında fark edilen Suphi DİLDAŞ isimli tutukluya, emniyet güçlerince kötü muamelede bulunduğu ve işkence yapıldığı iddiasıyla, Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı'na 29.03.1998 tarihinde suç duyurusunda bulunulmuştur. Suç duyurusunu dikkate alan Başsavcılık, soruşturmasını sürdürmüş, 04.05.1998 ve 28.05.1998 tarihli iki iddianame ile sağlam raporu veren doktor ve işkence yaptığı iddia edilen emniyet mensupları hakkında, adli görevi ihmal ve işkence yapma suçlarıyla kamu davası açmıştır.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde E: 1998/81 ve E: 1998/1365 numaralarıyla görülen bu davalar sonucunda yargılanan sanık polisler ve sağlam raporu veren doktor, haklarındaki iddialara ilişkin inandırıcı ve yeterli delil elde edilemediğinden beraat etmiştir.

Mağdur Suphi DİLDAŞ, müdahil sıfatını haiz olmadığından bu kararı temyiz edememiş ve karar kesinleşmiştir. Mağdurun savcılıkta ve mahkeme huzurunda verdiği ifadelerden bazıları tehdit ve baskı altında verildiği için sakat olduğundan, mahkemenin bu kararı ile kanuna muhalefet edildiğini düşünmekteyiz.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 327. maddesinde lehe, 330. maddesinde aleyhe iadei muhakeme sebepleri belirtilmektedir. Karara tesir edebilecek ve sonradan ortaya çıkmış vakıa sebebiyle aleyhe iadei muhakeme yoluna gidilememektedir; çünkü lehe sebeplerin sayıldığı CMUK 327/4'ün 300. maddede karşılığı yoktur. Bu sebeple CMUK madde 343 uyarınca Adalet Bakanı tarafından yazılı emir ile bozma istenmesi gerekmektedir. CMUK madde 343 uyarınca aleyhe yapılacak olan yazılı emirle bozma kararı tesir doğurmayacak, sadece yapılan hukuka aykırılığın tespiti gerçekleşecektir.

Dünyanın her ülkesinde işkence yapılmaktadır. Ancak demokratik ülkelerde bu durum saptandığında yargı süreci işletilmekte ve cezai müeyyideler uygulanmaktadır. Ne yazık ki Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde bu konuda gerekli duyarlılık gösterilmemiştir.

Hukuka ve hukuk devleti olmaya güven, elbette böyle uygulamalarla kazanılamaz.

Erzincan'da soruşturma-kovuşturma aşamasında kötü muamele ve işkence yapıldığı iddiaları yaygındır. Ancak bu ilimizde hem terör hem de adli olayların sınırlı olmasına karşın bu iddiaların yaygınlığı, üzerinde ayrıca düşünülmesi gereken önemli bir durumu oluşturmaktadır.

Başkan Pişkinsüt: ben işkence gördüm, şu vaziyetteydim, diye anlatılıyor. Bu türde olan var mı?

(...)

Hükümlü 3: Efendim, bu arkadaşların içerisinde en büyük işkenceyi gören benim. Bu burnumun kırılması Gayrettepe’de Emniyette oldu. İstanbul’da 1993’te gasp isnadıyla yakalandım. Gayrettepe’de 1993’ün 7. ayının 21’inde sorgulandım. Gözümü bağladılar; beni 4 kat aşağıya, bodruma indirdiler ve benim burnumu orada kırdılar. Kafamı şuraya vurdular, burada beze yaptı.

Başkan Pişkinsüt: Bir döner misin başını: Kafa arkasında lipont’büyükliğünde frontal pariyatal bölgede 5 santimetre, burun kemiğinde deformasyon.

Hükümlü 3: Ben Cezaevi’nde yatarken ameliyat oldum tekrar bu burundan.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Hepsini sıra sıra anlat da not alalım; çünkü, bütün cezavlerini, sizin kaydınız var mı yok mu, hepsini birden inceliyoruz.

Hükümlü 3: Burnumu kırdılar, kafam da şişti, çok büyük beze vardı; ... Cezaevi’nde tedavi yaptırdım, ameliyatla aldıldım, tekrar apse yaptı, şişti orası. Dişlerimin kırılması da Gayrettepe Emniyette oldu.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Ne yaptılar yöntem olarak?

Hükümlü 3: Kafa, yumruk giriyorlar yani hiç. Ayaklarımdan ve kollarımdan elektrik verdiler. Kollarıma ağaç bağladılar, arkadan; şu şekilde askıya bağladılar. Koltuk altından bağladılar, Filistin askısı diyorlar. Tahtanın şekli yuvarlak; aşağı yukarı 1 metre uzunluğunda bir tahtayla bağladılar, dışarıya çıkıyor. İple bağlıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Tipik Filistin askısı.

Hükümlü 3: Bu dişlerim kırıldı; sonradan İnebolu Cezaevi’nde çekirttim, bu dişlerimin sadece kökleri kaldı. Ağrı yapmaya başlayınca, hava aldı, çekirttim.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 11, 12

Hükümlü 4: ; gasp, hırsızlık suçundan 6,5 yıldır yatıyorum, 1 yıl cezam kaldı hocam. 1991’in 11. ayının 12’sinden beri yatmaktayım. Gasp suçundan beni aldıklarında ben 14 gün Ankara Emniyet Müdürlüğü’nde —Et Balık’ın orada, 5. katta, Gasp, Cinayet Masası olarak belirlenmiş— işkence gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Sorgu odasında mı, nerede gördün?

Hükümlü 4: Zemin katlarında işkence odaları var, ayrıca yukarıda da var.

Başkan Pişkinsüt: 4. katta da var mı?

Hükümlü 4: 4. katta da var.

Başkan Pişkinsüt: 5. kat Hırsızlık Masası, Gasp Bürosu, 4. kat sorgu odasının olduğu yer.

Hükümlü 4: Hayır, hepsi aynı yerde, 5. katta; bir de en alt zeminde var, kaloriferlerin olduğu tarafta, iki kat zemin olması lazım, asansörle iniliyor. Asansörle 4 üncü kattan aşağıya indiriyorlar, tek bir hücre. Zeminden de iki kat aşağı iniyorsun. Ben 14 gün sorgulandım, gözlerim bazen kapalı, bazen açıktı.

Başkan Pişkinsüt: Odayı tarif eder misin, alttan iki kat indiğin yer neresiydi?

Hükümlü 4: Hocam, upuzun bir koridor, hep üstleri kalorifer boruları. Dip tarafta solda köşede; diyebilirim, 3-4 metre kare, her şey mevcut zaten orada. Yukarıda da odalarında sedye var, normal bu hastanelerde kullanılan sedye. Ona yatırıp bağlıyor, ayak bileklerinden, dizkapaklarından, elin olduğu yerden, göğüsten, kafanı da biri tutuyor. Zaten çırpılıp laksın, su dökerek man-yeto veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: İdrar yollarından da mı veriyorlar?

Hükümlü 4: Her yerinden veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Söyleyin, kulaklardan verdiler mi? Ne yapıldıysa, söyleyin.

Hükümlü 4: Ben 14 gün kaldım; insanlığımdan usandım. Ölmeyi çok istedim o an ve en son Cebeci'deki Tıp Fakültesi Hastanesi'ne götürdüler beni; bir şahısla yüzleştirmeye. En son beni orada, Cebeci Tıp Fakültesi'nde 3. kattan aşağıya attılar.

Başkan Pişkinsüt: Kim attı?

Hükümlü 4: Polisler attı.

Başkan Pişkinsüt: Biraz zor oluyor sizin için ama, başkalarına olmaması için; nasıl attılar, yani kavgı mı çıktı?

Hükümlü 4: Hayır efendim; polisler, beni hastanede yüzleştirmeye götürdüler; yüzleştirmeden sonra, çıktıktan sonra, akşam dediler, bu şerefsizle mi uğraşacağız. Yanımdakiler iki polis bir komiserdi; camlar yerden bitişik olduğu için fakültenin camları büyük, üçüncü kattan —yaklaşık 12,5-13 metre— aşağı bizi attılar beton zemine. Çuval atar gibi; zaten bir tane vurdu, hayrım yok, 14 gün işkencedeydim; yürümeye mecalim yok.

Başkan Pişkinsüt: Peki, rapor almadılar mı, darp, cebir yoktur diye?

Hükümlü 4: Ben yere düştükten sonra; ayaklarımı, bileklerim, ellerim, belim, yani her yerim kırıldı; ona rağmen ben kalktım kaçtım. Yaklaşık 300-400

metre, fakülte hastanesini bilen varsa, arka tarafın askeriye tarafına bir çıkışı vardır. Oradan çıktım taksiye bindim, ellerim falan hep patlamıştı. ..., kendim aslında. ...ya geldiğimde Jandarma aldı beni. Zaten olay yerim de Jandarmalık olduğu için Jandarma aldı. Tabii, Jandarmada ben ne söylediysem boş; Türkiyemizde, maalesef, parası çok olan, arkası da sağlam olan insanlar için yasa geçerli, insan hakları geçerli. Kimsesiz insanlar için, kanun, insan hakları diye hiçbir şey yoktur. Ben 6,5 yıldır —14. hapishanem burası— o hapishane bu hapishane gezdim.

Başkan Pişkinsüt: Peki, yaralı halde ne yaptılar sizi?

Hükümlü 4: Aldılar, götürdüler Devlet Hastanesi'ne. Devlet Hastanesi hiçbir şey yapmadı bana; çünkü, sağlık ocağı orası. Beni ambulansa koydular getirdiler Ankara Numune Hastanesi'ne. Tevkifim olmadığı için acilde bir gece yattım, her yerimi alçıya aldılar. Sabahleyin tevkifim olmadığı için Haymana'ya geri getirecekler beni, araba yok. Beni aldılar, getirdiler, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne. O zamanki müdürü ...'dı; şu an Sivas E Tipi Cezaevi'nin Müdürü. Üzerimde hiçbir şey yok zaten; her yerim alçı, 11. ay. Cezaevi ambulansının içindeyim. ... o zaman çıktı, "Benim açlık grevine giden mahkûmum vardır, ambulansı boşaltın" dedi. "Bu insanı içeri alın" dediler, içeri de almıyor beni. Beni çıkardılar. Merkez Kapalı Cezaevi'ni bilirsiniz, askerlerin dikildiği bir kulübe vardır, ana giriş kapısında. O giriş kapısının kenarına betona yatırdılar beni; ki, Ankara'nın 11. ayı da soğuktur. O şekil orada akşam saat 9'a kadar yattım, acıların içinde; saat 9'da Haymana'dan askeriye'nin cemesi geldi; beni aldılar, Haymana'ya getirdiler. Haymana'ya geldikten sonra bir gece Jandarmanın yemekhanesinde yattım, sabah beni aldılar götürdüler cezaevine. Haymana Cezaevi'nde 23-24 gün kaldım; yani kendi tedavimi bir nevi kendim yaptım. 24 gün sonra Ankara'ya kaldırdılar beni, geldim; sol ayak topuğumdan ameliyat oldum.

Başkan Pişkinsüt: Siz o zaman hüküm giymemişsiniz. En azından olay yerini göstermeye götürmüşler sizi. Ondan sonra kaçtı, kaçmaya yeltendi; kendini pencereden attı diye durumunuz ağırlaştırıldı mı?

Hükümlü 4: O zaman tutukluydum. Şimdi, öyle oldu. Bir ağır ceza mahkemesinde ben bunları dile getirdiğimde, reis çağırdı bunları.

Başkan Pişkinsüt: Komiserlerin isimlerini biliyor musunuz, yanınızda olanların?

Hükümlü 4: Hayır bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Ama, açıkça, nasıl olsa cezayı çekmişsin, bitiyor, burada yalan söyleyecek değilsin herhalde; pencereyi açıp atıklarını net söylüyor-sun?

Hükümlü 4: Pencereyi açma falan yok hocam; yani normal camla çerçeveyeyle

beraber indim aşağıya; iteklediler. O da diyor ki, kaçmak için kendisi bu şekilde atladı gitti, diyor. Şimdi, hiçbir şey diyemezsin, tutturamazsın. Zaten, ispatlayamıyorsun; kararlarım da benim burada; kararlarımı da verebilirim; bir taksici gaspıydı, ki, ben olayı hiçbir şekilde kabul etmiyorum.

I/rzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 12, 13

Başkan Pişkinsüt: O numaralarınızı alabilir miyim?

(...)

Hükümlü 5: Gasp ve adam öldürme suçundan tutuklandım. 24 yaşındayım. 1994'ün 2. ayının 4'ünde tutuklandım. İkinci Şube Cinayet Masası Komiseri vardı, beni aldı; biz orada işkence gördük. Anadan doğma soydurdular, il-könce falaka yedik. Cinayet Masasının olduğu bölümde, üst bölümde. Göz-lerim kapalıydı, odayı tarif etmem mümkün değil de üstünde "Gasp Bürosu" yazıyordu. Duvarlar yumuşak bir sünger falan çekmişlerdi, altı halıfleksti. Adama işkence yaptıktan sonra zıplatıyorlardı, tavana elin geçecek. 4. kat olması lazım, bilmiyorum, Cinayet Masasının yanındaydı. Falakaya yatırıdılar.

Başkan Pişkinsüt: Ayna var mıydı orada?

Hükümlü 5: Gözlerim kapalıydı, hiç dikkat etmedim. Halıfleksin üstüne yatırdılar, sandalyeyi üstüme koydular. Ayaklarımı sandalyenin dışına çıkarttılar. Copla falan vurdular, ondan sonra elektrik verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği nereden aldılar?

Hükümlü 5: Odadan verdiler. El ve ayaklarıma verdiler. Kabloyu göremedim, gözlerim bağlıydı, parmaklarıma ve ayaklarıma, idrar yollarına bağlandığını hissettim. Su olayı olmadı bende. Tekerleğin içine geçirdiler. Elektriği verdikten sonra, 6 saat fiili işkence gördükten sonra daha işkence görmedim; direkt nezarethaneye geçtim orada kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Vantilatör tuttular mı?

Hükümlü 5: Hayır.

Başkan Pişkinsüt: Lastiğe nasıl geçirdiler?

Hükümlü 5: İlkönce ayaklarıma geçirdiler; kocaman bir lastik, sert teker bayağı. Ayaklarıma geçirdiler, ondan sonra kafama bastırarak, ellerimle beraber kafama geçirdiler. O, o yana atıyor, o, o yana atıyor.

Başkan Pişkinsüt: Copla herhangi bir şey yaptılar mı?

Hükümlü 5: Ara sıra da vuruyorlardı; ilkönce copla vurdular zaten.

Başkan Pişkinsüt: Tekerleğin içinden kafan ve iki ayağın, iki elin bir taraftan çıkıyor, arkan ve sırtın öbür tarafında kalıyor; ondan sonra o haliyle tekerleği yuvarlıyorlar; astılar mı tekerlekle?

Hükümlü 5: Hayır hayır asmadılar. Çarpıyorduk sağa sola.

Başkan Pişkinsüt: Çarpışan otolar gibi sağa sola çarpıyordun?

Hükümlü 5: Evet o şekilde.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar sürdü o?

Hükümlü 5: 15-20 dakika bu olay oldu; ondan sonra 6 saat işkence gördüm; daha sonra görmedim. 6 saat ayaklarıma cop vurdular, elektrik verdiler, lastik falan.

Başkan Pişkinsüt: Ne yapıyorlar? Biraz cop vuruyorlar, geçiriyorlar, sonra elektrik veriyorlar, sonra tekrar mı cop vuruyorlar?

Hükümlü 5: Tabii, öyle yapıyorlar. İfadeyi alıyorlar, beğenmiyorlar, onu yırtıyorlar, ayrı bir ifade alıyorlar, en son hangi ifadeyi tutturuyorlarsa, ona bir imza attırıyorlar gözü kapalı.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Tuzun üstünde gezdirme, krem sürme gibi?..

Hükümlü 5: Hayır hayır o şekilde olmadı, sadece tavana zıplattılar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl zıplattıyorlar?

Hükümlü 5: Copla vurduktan sonra, diyorlar ki, elini tavana değdir, şöyle zıplayacaksın, 15-20 dakika zıplattıyorlar, ayağın şişi falan iniyor, tekrar yatırıyorlar yere, yıkım faslı, yumruk vuran vurana.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 21

Başkan Pişkinsüt: Nerede kötü davrandılar?

Hükümlü 7: ... Üçler Bey Karakolu var, burada kaldım 4 gün.

Başkan Pişkinsüt: Ben yapmadım mı dedin?

Hükümlü 7: ... Yakalandıktan sonra, 4 gün kadar işkence gördük, biz dedik yapmadık, bilmiyoruz yani.

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptılar?

Hükümlü 7: Her şey yapıldı.

Başkan Pişkinsüt: Arkadaşlarına da yapıldı mı, gördün mü?

Hükümlü 7: Onların hepsi gitti... Falakaya yatırıldım, Filistin askısına alındım.

Başkan Pişkinsüt: Orada kullandıkları şey ne Filistin askısı için?

Hükümlü 7: Aynı böyle, yuvarlak, şu vaziyette bir değnek.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar büyüklüğü, uzunluğu?

Hükümlü 7: 1,5 metre kadar var yani.

Başkan Pişkinsüt: Kürek sapı kadar.

Hükümlü 7: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Kenarlarında ip bağlı mı?

Hükümlü 7: Hayır, dolap arasına koyuyorlar zaten, iki dolap var orada.

Başkan Pişkinsüt: İki dolabın arasına koyuyorlar. Nasıl asıyorlar?

Hükümlü 7: Zaten takıyorlar, taktıktan sonra kaldırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Koltuk altından takıyorlar.

Hükümlü 7: Evet.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998 ,Sayfa 32

Başkan Pişkinsüt: Ankara Emniyet Sarayı —Et Balık'ın olduğu yerde— 5. kat ikinci kısımda Mayıs 97'de sorgulandın.

Hükümlü 16: Evet. Benim mide ameliyatım vardı, ben rahatsızdım, dikişlerim vardı, bu halde iken, Emniyet Sarayı —eski sabıkalı olduğumdan— gel senin ifadeni alacağız, dediler; beni aldılar, Emniyet Sarayı'na götürdüler, ben Emniyet Sarayına gittim, eski memurlar beni tanıdığı için, ben de onları tanıyorum, “ şurada bir olay olmuş” dedi. Ankara Emniyet Sarayı'nda uzun bir süre ben işkence de gördüm. Dikişlerim de var halen daha burada bellidir. Bu esnada çok işkence gördüm ben. Her vilayetin ayrı ayrı işkencesi vardır.

Başkan Pişkinsüt: Nerelerde gördün, bunun dışında başka vilayetlerde de gördün mü?

Hükümlü 16: Gördüm, çok yerde gördüm. Çorum'da da gördüm, Antalya'da da gördüm, İstanbul'da beni aldılar bir hafta tuttular, araştırmam varmış.

Başkan Pişkinsüt: İstanbul'da nerede, Gayrettepe'de mi?

Hükümlü 16: Gayrettepe'de. Orada bir hafta kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Çorum'da nerede; hangi tarihte?

Hükümlü 16: 1975'te Alaca Karakolu'nda kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Antalya'da?

Hükümlü 16: 85'te Antalya Emniyet Müdürlüğü'nde kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınca kat?

Hükümlü 16: İkinci veya üçüncü kat olacak.

Başkan Pişkinsüt: Sorgu odası var mıydı?

Hükümlü 16: Vardı.

Başkan Pişkinsüt: Kenarları yumuşak deri kaplı mıydı?

Hükümlü 16: Evet.

Hükümlü 15: Efendim, bir şey söylemek istiyorum. Zaten gözleriniz bağlı olduğu takdirde gezdiriyorlar ki, tanımayasınız; ama, ben dikkat ettim; aynı yerde gezdiriyorlar, yani, işkence yapılan yeri tanımayasınız diye kolunuzdan tutup gezdiriyorlar.

Hükümlü 17: Erzincan'da işkence yapmış olduğu aletleri, telleri, işkence odasından çıkarken ben orada kaldım; bir boşluk buldum; tellerle, gözlerimize bağladığı bez, bir de arkamıza bağladıkları asker kayışı gibi bir şey, on-

ları belime sardım bir şekilde; hâkimin huzuruna getirdim onları, telleri dahi hâkimin huzuruna getirdim.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman getirdin?

Hükümlü 17: 25.8.1997 tarihinde. Bunları da getirdim, hâkimin önüne, bu tarihte ben izinliydim, açıktan izine ayrılmıştım. Bu işkence aletlerini getirdiğim halde bana inanılmadı. Buraya geldim, dilekçe verdim, bir ay sonra hastaneye çıkarıldım, vücudumda cop izleri, darp izleri, değnek izleri vardı. Daha önce ben bunları şikâyet ettiğim için “Bizi şikâyet edersen, öyle şikâyet olmaz, böyle şikâyet olur” diye bir ton dayak yedim. Geldim buraya dilekçemi yazdım, bir ay sonra buradan hastaneye çıkarıldım. Haliyle üzerimde işkence izi de kalmayacak, darp izi de kalmayacak. Bir ay sonra tekrar beni mahkemeye çıkardılar, mahkeme de takipsizlik kararı gönderdi. Burada Adalet Bakanlığı şikâyet kutusu var, burayı personel açıyor, dilekçe yazıyor, dilekçe buradan idareye kadar gidiyor, orada yırtılıyor, iptal ediliyor, ulaşılmıyoruz hiçbir yere.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 36

Başkan Pişkinsüt: Erzincan’da yaşayan var mı?

Hükümlü 18: ... beni 19.12.1997’de hırsızlık olayından Emniyete, eski binaya aldılar. Hırsızlık Bürosuna çıkardılar, gözlerimizi bağladılar aşağıya aldılar. Gözlerimiz kapalı olduğu için ben bir şey görmedim. Bodrum katta tazyikli suya tuttular, elektrik verdiler, olmayan suçları da üzerimize yıktılar, bir dosyayla gittik, bize 5 tane dosya yıktılar.

Başkan Pişkinsüt: Lastiğe geçirdiler mi?

Hükümlü 18: Hayır. O kadar işkence gördük ki; zıplattılar, yürüttüler, üzerimize bindiler.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl biniyorlar?

Hükümlü 18: Sırtına biniyorlar; “Götüreceksin” diyorlar. İşkence gördüğümüz halde, devlet hastanesine götürdüler, dışarı kapıda beklettiler, hiç içeri sokmadılar. Kendileri doktordan kâğıdı aldılar sağlamdır diye; haydi güle güle. Ondan sonra hâkimin, savcının karşısına götürdüler, biz kabul etmedik, dedi: “Siz yapmışsınız.” Kaç sefer mahkemeye çıktık, 5 aydır yatıyoruz, dört sefer mahkemeye çıktık, üçüncü mahkemede “Lan siz terörist misiniz?” diyor. “O kirli suçu yapmışsınız, kabullenmişsiniz, yatacaksınız” diyor.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 36

Başkan Pişkinsüt: Sizi de dinleyelim.

Hükümlü 19: Efendim, 91’den beri eski sabıkam vardı, 11.7.1997’de tutuk-

landım, Hırsızlık Bürosundan beni aldılar...

Başkan Pişkinsüt: Sen kaç yaşındasın?

Hükümlü 19: 21 yaşımdayım. Üç gün nezarette kaldık, işkence gördük.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Aynı yerde mi, alt katta mı?

Hükümlü 19: Evet, aynı yerde.

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptılar?

Hükümlü 19: Efendim, soyunduruyorlar, gözümdeki bağı açtım gördüm, dolap yarısı kadar bir alet var, bir-iki tane karışık kablo var, onu bağlıyorlar, tazyikli suya tutuyorlar. Sonra zıplıyorlar, hareket yaptırıyorlar, cop vuruyorlar eline. İşkenceye rağmen yapmadığımızı suçu üzerimize aldık. Beş günlük evliydim ben. Onun için buraya düştüm. Söylemek istediğim bu kadar. İşkenceyi çok yaptılar efendim.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 43

Başkan Pişkinsüt: Peki, Van'ın neresinde, Emniyet Müdürlüğü'nde mi, Jandarmada mı?

Hükümlü 30: Hayır, Muradiye kazası vardır; orada, beni bir yerden aldılar, terör olarak beni aldılar, 5-6 gün bana işkence yaptılar.

Başkan Pişkinsüt: Muradiye Karakolu'nda mı?

Hükümlü 30: Evet poliste. Bir suç bulamadılar, beni yargıç karşısına çıkarmadılar, beni öyle dövdüler; yani, ben bir ay hiçbir yemek yemedim.

Başkan Pişkinsüt: Filistin askısına mı aldılar?

Hükümlü 30: Evet efendim.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdiler mi?

Hükümlü 30: Elektrik de verdiler. Manyetoludur böyle çevriliyor; adam bağlıyor, adamı bağırıyor, copla vuruyor, kafasına poşet tutuyor, kafasına su döküyor, insan bilmiyor ki üstünde poşet var, naylon. Su tutuyor, işkence yapıyor; yani, her türlü işkenceyi yapıyorlar.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 44, 45

Hükümlü 31: Ben kendim gittim teslim oldum. Silah sattığım adam ismini söylemiş, ben de gittim teslim oldum. O sebeple, ben, 12 gün başka suçları üstüme atmak istediler, ben almadım suçları; 12 gün boyunca işkenceye kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Ağrı'da Emniyet Müdürlüğü'nde mi yaptılar?

Hükümlü 31: İlçesinde, ... karakolunda, zaten bir polis karakolu var orada. Orada, önce gece boyu askıya alınıyordum; Filistin askısı; kolları bağlıyorlar, insan böyle ters düşüyor. Ters düşünce, zaten askıda kalıyorsun; on-

dan sonra, askıdan çıkarırken cereyan veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: O askıyı tepeden demire mi takıyorlar?

Hükümlü 31: Bilmiyorum, ben göremedim. Askıdan çıkarırken cereyan veriyorlar, üç yerden; gözler bağlı, diğerleri de burada kabloyu kulak arkasına takıyorlar

Başkan Pişkinsüt: İdrar yollarına, el ve ayak parmaklarına veriyorlar.

Hükümlü 31: Evet, el ve ayak parmakları bir de kulak arkası. Ondan sonra, cereyandan çıkardıkları zaman getirip hücrelerde demirlere kelepçeliyorlar, kelepçeli kalıyorsun.

Başkan Pişkinsüt: Ayakların yerden kesiliyor mu?

Hükümlü 31: Yok, kesilmiyor. Biraz hafiften eğilebiliyorsun; yani, oturmayacak şekilde kalıyorsun.

Başkan Pişkinsüt: Su tutuyorlar mı?

Hükümlü 31: Gece su sıkıyorlardı; o sıkılan yerden, ben öyle tahmin ettim, ufak havuz gibi bir şey, iki-üç merdiven iniyorsun zeminden, bulunduğum zeminden iki-üç merdiven iniyordum. İndiğim zaman, hafiften bir normal su akıyordu, ondan sonra tazyikli su vururken, tazyikli suyu bırakınca duvarlara çarpıyordum; dar bir yerdi.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 46

Başkan Pişkinsüt: Başka var mı?

Hükümlü 33: Bana karakolda işkence yaptılar, Samsun Sanayi Karakolu'nda.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar, kaç gün?

Hükümlü 33: Elimi bağladılar, üstümü çıkardılar; ondan sonra, suyun içine soktular, hani yuvarlak su vardır, onun içine. Sonra, "Sen mi yaptın?" dediler, "Ben yapmadım" dedim. Ondan sonra, emniyet amirliğine götürdüler beni. Ondan sonra, ayağıma cereyan verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Samsun Emniyet Müdürlüğü'nde mi; hangi bölümde?

Hükümlü 33: Merkezden bu tarafta.

Başkan Pişkinsüt: Büyük olana. Peki, orada alt kata mı indirdiler?

Hükümlü 33: Karanlığın içine.

Başkan Pişkinsüt: Zemine, alt kata bodruma. Gözlerini bağladılar mı?

Hükümlü 33: Evet, gözlerimi bağladılar. Ben, hırsızlık yapmadım, üstüme kaldı. Ben, belediyede çalışıyordum, haberim yoktu.

Başkan Pişkinsüt: Orada tırnaklarına, ayağına mı verdiler elektriği?

Hükümlü 33: Ayağıma verdi.

Başkan Pişkinsüt: İdrar yollarından da mı bağladılar?

Hükümlü 33: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün?

Hükümlü 33: 3 gece.

Başkan Pişkinsüt: Öteki karakolda kaç gün?

Hükümlü 33: Orada bir gece yattım.

Başkan Pişkinsüt: Sonra?..

Hükümlü 33: Ondan sonra, mahkemeye götürdüler, dayakla imza alıyordu, "Hâkime söyleyeceksin, ben yaptım diye, yoksa arabada döveriz" diyordu.

Erzincan Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 4

Hükümlü 8: Evet, musluk vardı, duş vardı.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl işkence yaptılar?

Hükümlü 8: Soğuk su ile duş yaptırıyorlar; çırlıçıplak soyuyorlar, duş yaptırıyorlar, elektrik veriyorlar...

Başkan Pişkinsüt: İdrar yollarından, ayak parmağından mı?

Hükümlü 8: Evet. Bu kadar.

Başkan Pişkinsüt: Askıya aldılar mı, yoksa sadece elektrik mi verildi?

Hükümlü 8: Evet, elektrik ve duş. Aç bıraktılar, sigara vermediler.

Başkan Pişkinsüt: Aküyü neresinden gördünüz, gözünüzün altından?

Hükümlü 7: Gözümü kaldırdığımda yerde duruyordu.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir şey?

Hükümlü 7: İki tarafında da kablolar vardı, yerde duruyordu. Üzerimize ci-nayet atıyorlardı, hesap edin. Biz, yine de kabullenmedik yapmadığımız için.

Başkan Pişkinsüt: Mahkeme devam ediyor mu?

Hükümlü 7: Mahkeme 11 aydır devam ediyor.

Erzurum, tutuklu ve hükümlülerin soruşturma-kovuşturma aşamasında çok yaygın bir biçimde kötü muamele ve işkence gördüklerini iddia ettikleri illerin başında gelmektedir. Diğer yandan Erzurum, iki yıl ara ile yapılan incelemelerde önemli sayılabilecek bir gelişmenin gözlenmediği bir il olarak da dikkat çekmiştir.

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 10

Başkan Pişkinsüt: Nerede sorgulandın?

Hükümlü 6: Diyarbakır'da Emniyette, Çevik Kuvvette sorgulandım...

Başkan Pişkinsüt: Bir tarif et bakalım sorgu yerini.

Hükümlü 6: Zaten, evde yakalandığımız gibi gözlerimizi kapattılar, götürdü

Çevik Kuvvete.

Başkan Pişkinsüt: Tahmin edemiyor musun, aşağı mı indiniz, yukarı mı çıktınız?

Hükümlü 6: Yukarı çıkıldı. Ancak, Çevik Kuvvette de bazen bizi alarak dışarıya götürüyorlardı, yeraltı gibi yerlere götürüyorlardı, sorgulamamız birçok yerde devam ediyordu. Bu esnarlarda, genelde zaten yapılan işkenceler, aslında sürekli bellidir yani.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar orada?

Hükümlü 6: Mesela, Filistin askısı var, normal askı var, elektrikten tutalım, psikolojik baskılara kadar, kaba dayak had safhada.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verildi mi? Su?..

Hükümlü 6: Evet... Zaten, elektrikten hemen sonra su dökülüyor, sudan sonra falaka, falakadan sonra insanın kendine gelebilmesi için birçok yöntem özellikle uygulanıyor.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün sorgulandın orada?

Hükümlü 6: 22 gün.

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 25

Başkan Pişkinsüt: İzmir'de elektrik vermediler mi; su vermediler mi?

Hükümlü 17: Beni İzmir'de elektrige aldılar. Beni sandalyeye de oturtular. Cinsel organlarına ip atılıyor.

Başkan Pişkinsüt: Sandalye de nedir?

Hükümlü 17: Normal sandalyede oturtular, cinsel organlara ip atılıyor.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl? Bağlanıyor mu iplerle?

Hükümlü 17: Biraz, bizim ahlakımızın dışındadır, anlatılmıyor; ama, artık açıklamak mecburiyetinde kalıyorsun. Doğal olarak, seni çıırılçıplak soyuyor, seni oturtuyor sandalyeye, elin kolun bağlı, gözün de kapalı. Bakıyorsunuz, cinsel organlarına ip atıldı. Bir nevi, ipe hayalari sıklamak şeklinde...

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 29

Hükümlü 36: Ben, Ağrı merkezde oturuyordum. Gece vakti terörle mücadelede polisler beni evimden alıp götürdüler. Gerekçesi, birisi yakalanmış, benim adımlı vermiş; ben Ağrı'da esnaftım, kebabçılık yapıyordum, herkes de biliyordu beni. Beni alıp götürdüklerinde, gözümü bağladılar, dördüncü beşinci kata çıktım; çünkü, merdiveni çıkınca da fark ediyordum, ondan sonra kaba dayak.

Başkan Pişkinsüt: Ağrı Emniyet Müdürlüğü mü?

Hükümlü 36: Evet ...

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptılar?

Hükümlü 36: Kaba dayaktan sonra, elektrik verdiler; bir yatağa elimden ve ayaklarımdan bağladılar, yay gibi geriliyordum, üzerime su döktüler, bu da ha azdır daha da yükselteceğiz, dediler.

Başkan Pişkinsüt: Nerelerden verdiler, gözleriniz kapalı mı?

Hükümlü 36: Gözlerim kapalıydı, değişik değişik yerlerden verdiler, parmak uçlarımdan verdiler, göbeğimden verdiler, edep yerimden verdiler, daha sonra üzerime su döktüler

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 40, 41

Başkan Pişkinsüt: Emniyet İkinci Şubede 3 gün sorgulandın; oranın neza-rethanesinde geceleri kaldın.

Hükümlü 102: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Gündüz mü, gece mi dövüyorlardı?

Hükümlü 102: Gündüz dövdüler, gece saat 12'de geldiler, bir-iki saat döv-düler, ondan sonra gittiler...

Başkan Pişkinsüt: Copla herhangi bir şey yaptılar mı sana?

Hükümlü 102: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar?

Hükümlü 102: Vuruyorlardı, askıya alıyorlardı. Beni böyle bağladılar. Lasti-ği böyle boynuna takıyorlar buraya, gözlerini kapatıyorlar...

Başkan Pişkinsüt: Ne lastiği?

Hükümlü 102: Araba lastiği. Buraya takıyorlar, sonra vuruyorlar. Gözleri-miz kapalı, biraz açtıysan dövüyorlar, hemen vuruyorlar...

(...)

Başkan Pişkinsüt: İkinci Şubeyi bana tarif edin bakayım; sen nerede işkence gördüğünü tarif et. Emniyet Müdürlüğü'nden girdiğinde kaçınıcı kat?

Hükümlü 101: Erzurum Emniyet Müdürlüğü'nden içeriye girdiğinde kata çıkmıyorsun, bir bodrum katı var, zemin kat. Zemin kattan geliyorsun, bir garaj var. Garajdan içeri giriyorsun, yani kapı açılıyor, hücreler var. Polisler bu tarafta duruyor, nöbetçiler, bu tarafta duruyor, seni hücreye atıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Gözlerini bağladılar mı?

Hükümlü 101: Evet, benim gözlerimi bağladılar; ama, gözlerimi açtım. Elle-rime kelepçe vurdular, öyle dövdüler. Kelepçeyi açtılar, orada kendime de müdahale yapabildim, ben de onları ittim; ama, elden bir fayda gelmedi, da-ha sonra arkadan kelepçelediler beni.

Başkan Pişkinsüt: Soydular mı seni?

Hükümlü 101: Evet, anadan üryandım efendim...

Başkan Pişkinsüt: İşkence odasının duvarları nasıldı?

Hükümlü 101: İşkence odasında böyle krampi şeyler var, naylondan. Müdür odasında var, onlardan var. Karşında ayna var, kameraya alıyor seni, mikrofona konuşturuyor.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik nereden veriyor?

Hükümlü 101: Elektrik içerde efendim.

Başkan Pişkinsüt: Suyu nereden sıkıyor?

Hükümlü 101: Oradan.

Başkan Pişkinsüt: Yine oradan mı?

Hükümlü 101: Evet, hortum takıyorlar hemen.

Başkan Pişkinsüt: Beton mu?

Hükümlü 101: Evet, beton.

Başkan Pişkinsüt: Hortum takıyor, suyu sıkıyor.

Hükümlü 101: Evet. Askıya alıyorlar...

Başkan Pişkinsüt: Askı nasıl, duvarda mı? Yukarıdan mı iniyor? Dolaplar var mıydı?

Hükümlü 101: Bilmiyorum vallahi efendim.

Başkan Pişkinsüt: Araya sopa koyarak mı askıya çekiyor?

Hükümlü 101: Sopa var.

Başkan Pişkinsüt: Sopayla askıya çekiyor.

Hükümlü 101: Evet. Böyle kaldırıyorlar, yukarıya yerleştiriyorlar seni, vuyorlar. Beni çok dövdükleri için çok hatırlayamıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği nasıl veriyorlardı, telefon mu vardı?

Hükümlü 101: Telefon yoktu efendim. Benim parmaklarıma verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Sen gördün mü?

Hükümlü 101: Evet. Böyle kol vardı, kolu indiriyorlardı. Televizyonlarda gösteriyorlar, şalter mi bilmiyorum, onunla indiriyorlar, benim parmaklarıma verdiler, başparmaklarıma verdiler, bir de buraya verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Peki, elektriği ellerini bağladılar, ondan sonra mı?

Hükümlü 101: Yok. Bağladıktan sonra, suyu döküyorlar, ondan sonra bağladılar, ondan sonra şalteri indirdiler. Üç-dört dakika kaldım, yani epeyce kaldım, bayıldım, daha sonra şalteri kaldırdılar. Ondan sonra su döktüler...

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 42

Başkan Pişkinsüt: Nasıl kötü muamele gördün?

Hükümlü 113: Elektrik, asma şekillerinde.

Başkan Pişkinsüt: Bursa'da mı?

Hükümlü 113: Bursa'da, Emniyet Müdürlüğü'nde, Erzurum'dan gelen polislerce sorgulandım. 10 ay önce. 3 gün sorguda kaldım. Zaten bu süre içinde gerekeni yaptılar.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar?

Hükümlü 113: Gözlerim bağlı idi. Yatağa bağladılar. Yatakta ip vardı, kollarımdan bağladılar. Elektrik verdiler. Sonra tahtaya bağlayıp kollarımdan yuvarı kaldırdılar.

Başkan Pişkinsüt: Su döktüler mi, lastik falan?

Hükümlü 113: Su döktüler. Tekerlek falan yoktu. Astılar. Kollarım şişti. Doktor gelirken de güya rapor alıyorlar. Zaten polis söylüyor, eğer “bende bir şey yok” demezsen seni tekrar geri alır götürürüz, dediler. Doktor geldi, kontrolden geçmedim, bir şeyim yok dedim. Buraya getirdiler.

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 42

Başkan Pişkinsüt: Sizi tanıyalım; kaç yaşındasınız?

Hükümlü 114: 18 yaşındayım. Tutukluyum...

Başkan Pişkinsüt: Nerede sorgulandın?

Hükümlü 114: Burada, Emniyet Müdürlüğü’nde ikinci katta sorgulandım. Hırsızlık Masasında.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar sana orada?

Hükümlü 114: Efendim, her türlü şeyi yaptılar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir odaydı orası?

Hükümlü 114: Önce dövdüler. “Suçu üstüne alacaksın” dediler. Aldım. Aşağı indirdiler, “soyun” dediler. Elektriğe verdiler. Oradan da Gölbaşı Karakolu’na götürdüler. Orada da işkence gördüm. 2 gün. Cumartesi pazar günleriydi; 10 gün önce.

Başkan Pişkinsüt: Erzurum Emniyet Müdürlüğü’nde kaç gün önce kaldın?

Hükümlü 114: Bir gün orada kaldım ikinci gün de Gölbaşı’nda kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar Emniyet Müdürlüğü’nde?

Hükümlü 114: Elektrik verdiler efendim. Ayrıca, ayaklarımızı takıp sandalyeye dövdüler.

Başkan Pişkinsüt: Ayağına sandalye bağlıyken mi falaka yaptılar?

Hükümlü 114: Evet. Sandalyeye geçiriyor, oturmağını eğerek ayakları kaldırıyorlar, öyle dövüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Soydular mı?

Hükümlü 114: Evet, çıplak soydular. Sedyeye yatırdılar efendim, kayışla da gerdiler, su döküp elektriğe verdiler. Bir gün boyunca böyle elektrik verdiler. Gölbaşında da karakolun banyosunda yaptılar efendim.

Başkan Pişkinsüt: Size de işkence yaptılar mı?

Hükümlü 115: 1991 yılı sonlarında, ben orada 17 gün işkence gördüm efendim.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir yerdi orası; tarif edebilir misiniz?

Hükümlü 115: Mümkün değil efendim; ikinci kata çıktığınız zaman gözü-nüz bağlanıyor; nereye gittiğinizden, nereye girip çıktığınızdan haberiniz yok.

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptılar orada?

Hükümlü 115: Efendim, ağza alınmayacak şeyler onlar. Biz kardeşiz burada ama bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Önemli olan, bizim bu yapıyı tespit edebilmemiz. Nasıl olsa bunları arkadaşlarınız arasında konuşmuşsunuzdur. Söyleyebilecekse-niz söyleyin.

Hükümlü 115: Çok affedersiniz, külotu çıkararak Filistin askısına alıyorlar. Ayrıca, büyük tüpleri, çok çok affedersiniz, kamışın başına lastik geçiriyor-lar, inanın, lastikle bağlayıp o tüpü bacaklar arasında sallama şeklinde... At-letle hayaları tutup ezmeye çalışıyorlar... Mümkün değil yani. Kollarıma, Fi-listin askısına aldıkları zaman uzun bir ağaç olduğunu fark ediyordum, las-tikle kollarıma geçirerek aldılar. Orada 17 gün rapor aldım. Bana yapmadılar ama, arkadaşlarımı, affedersiniz, şişeye oturtmuşlar.

Başkan Pişkinsüt: Rapor aldınız mı?

Hükümlü 115: Efendim, Filistin askısında benim parmağımı bile kırdılar, bakın.

Başkan Pişkinsüt: Parmakta deformite var; sağ el küçük parmak...

Hükümlü 115: Orada 11 gün üst üste işkence gördüm. Beni tuzda gezdirdi-ler, su verdiler. Bütün ağrıyı üç-beş günde alıyorlar. Kalsa bile, doktor geli-yor, o da bunlardan efendim. "Neyin var?" diye sorduğunda, anlatıyorsun, ama yazmıyor. "Darp yoktur" diye yazması ne biliyor musunuz; şebe-ke!.. Bunların hepsi, şebeke!.. Bunları düzeltmek mümkün değil. Sağ olun, iyi ki geldiniz. Ben 7 yıldır buradayım, çok hoşuma gitti, ilk defa böyle bir il-giyle karşılaşıyorum. Gelenler oldu; ama, bu bambaşka. Çok güzel bir şey. Ama, biliniz ki insanlar perperişan. Cahil, gariban, zavallı insanlar burada eziliyor...

Başkan Pişkinsüt: Hırsızlık odasında mı elektriği verdiler?

Hükümlü 101: Evet, orada verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Ayaklarından bir de idrar yollarından verdiler.

Hükümlü 101: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Aşağıdaki odada elektrik vermediler öyle mi?

Hükümlü 101: Aşağıdaki odada ayna arkasında verdiler, hem orada hem üst katta verdiler.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Kabloya mı bağladılar, nasıldı hissettin mi?

Hükümlü 101: Ellerime bir şey döktüler, ondan sonra parmaklarımı kabloyla bağladılar, ayaklarıma da döktüler, gözlerim kapalıydı, ondan sonra ben düştüm, bayıldım, çıt çıt ses geliyordu. Aradan 15 dakika veya yarım saat geçti, ben kendime geldim. Sonra beni Sanayi Karakolu'na götürüp teslim ettiler.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Aşağıya iniyorsun bir alan var, tuvaletlerin olduğu yer var, şofben var. Bir kapıdan giriliyor, karanlık oda var, bir de ayna var.

Hükümlü 101: Bir tane daha oda var efendim. Merdivenden inince hemen karşıda karanlık odaya alıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Seni burada mı dövdüler?

Hükümlü 101: Evet. Orada beni dövdüler, ondan sonra içeriye, karanlık odaya aldılar. Odada ben çırılçıplaktım.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği nerede verdiler?

Hükümlü 101: İlkönce, betonun olduğu, suyun olduğu yerde verdiler. Sonra beni içeriye aldılar. Odaya aldıktan sonra ellerim kelepçeliydi, benim 2 suçum vardı, bana 5 tane suç daha verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Sana elektrik verirken aynı zamanda da su mu tutuyorlardı.?

Hükümlü 101: Ellerime, ayaklarıma elektriği verdikten sonra su döktüler.

Başkan Pişkinsüt: Beton zeminde su döküyorlar, öyle mi?

Hükümlü 101: Evet. Ondan sonra beni yıktılar, sonra hücreye attılar. Hücreye attıktan sonra Sanayi Karakolu'na telefon açtılar. Her şey bitti, beni yuvarı çıkardılar, ifademi aldılar, sonra karakola teslim ettiler.

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 59, 60

Başkan Pişkinsüt: Siz ne zaman sorgulandınız? Erzurum Emniyette mi?

Hükümlü 152: Efendim, ben, Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü'nde 3 gün kaldım, 3 günde her şeyi yaptılar efendim, (İstanbul) Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü'nde, ikinci kısımda.

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptılar?

Hükümlü 152: Askıya aldılar efendim; iki kolumu arkadan bağladılar anadan üryan, ip bağladılar, süngerle beraber arkadan bağladılar, iple çektiler

yukarı, asılı kaldım. Daha sonra, öbürü iteliyor duvara çarpıyorum, öbürü iteliyor öbür duvara çarpıyorum. Oradan indirdiler, iki ayağımı sandalyenin arasında bıraktılar, bir kişi sandalyenin üzerine oturdu, bir kişi de vuruyordu, ayaklarım bağlı tabii ki. Daha sonra, banyo diye bir yer var; büyük hortum taktılar, tazyikli suyla bütün vücudumu hep ıslattılar. Daha sonra, şöyle oturacak gibi bir yer vardı, süngerden, üstü naylon; oraya yatırdılar beni, gözlerim bağlı, ellerimi, ayaklarımı hep bağladılar; daha sonra, kulağıma, ağzıma, burnuma, her tarafıma elektrik verdiler. Feryat ediyorum efendim, hiç aldırış yapmıyorlar bana. Ben, 3 gün, orada, bu eziyeti gördüm, işkenceyi gördüm. Daha sonra Erzurum'a geldim; üç gün de Erzurum'da aynı işkenceyi gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Erzurum Emniyette mi?..

Hükümlü 152: Evet efendim.

Başkan Pişkinsüt: Tarih verebilir misin?

Hükümlü 152: 3. ayın 21'i. ... diye bir Asayiş Şube Müdürü var. Zaten, bizzat o... Bey, ... araç şoförü, transit minibüs var, onun şoförü; uzun boylu bir tane komiser yine var, o; yani, anlayacağınız, benim Hırsızlık Masasında olmam gerekirken, beni Gasp Masası aldı, Cinayet Masası aldı, Terörle Mücadele aldı; yani, hepsinden evvel, sırf suçu kabul ettirmek için.

Başkan Pişkinsüt: Aşağıda mı yapıyorlardı onları; yoksa, yukarıda da yaptılar mı?

Hükümlü 152: Evet efendim. Dört köşeli, duvarlar sünger, baklava dilimli yapmışlar. Duvarlarda kolon var, aşağıda nezaretler var. Orada, bana, aynı şekilde yaptılar işkenceyi, elektrik olayını.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Alt katta mı?

Hükümlü 152: Evet efendim, alt katta.

Başkan Pişkinsüt: Neredeydi; o halıfleksli odada mı elektrik veriyorlar?

Hükümlü 152: Orada A'dan Z'ye beni soydular, bacaklarımı bu şekil, ellerimi açtım, indirdiği zaman, ensemden, ayağımdan tokat yiyorum. Daha sonra, beni, dört tane nezaret var yan yana, oraya aldılar. Yedi-sekiz tane polis beni aldılar; kolumdan, ayağımdan bağladılar; elbiselerimi, iç çamaşırlarımı hepsini çıkardılar; ayağıma, vücuduma bağladılar; kafam yukarıda. Biri göğsüme oturdu, biri ayaklarıma oturdu, biri de boğazımdan bastırdı. Bu şekilde elektrik verdiler bana.

Başkan Pişkinsüt: Nerede, halının üzerinde mi?

Hükümlü 152: Hayır efendim, orada oturacak bir yer var yeşil naylondan.

Başkan Pişkinsüt: Demir parmaklıklara doğru gidilen yerdeki oda?

Hükümlü 152: Evet efendim.

Başkan Pişkinsüt: Orada da mı elektrik veriyorlar?

Hükümlü 152: Evet efendim, orada elektrik verdiler. Hatta, beyaz bir poşetin içinde, şöyle yuvarlak bir şeydi, kabloları uzundu ve onu seriyorlardı. Manyetolu efendim.

Başkan Pişkinsüt: Beyaz poşetin içinde dediğiniz nasıl bir şey?

Hükümlü 152: Şöyle bir poşet getirdiler, poşetin içinde elektrik olayı dediğim malzemeler; poşetin içindeydi. Döktüler onları, ayağıma bağladılar ve daha sonra, yuvarlak bir şey vardı, böyle çeviriyorlardı, biraz daha fazla titreşim yapıyorlardı, bütün vücudum titriyor. Ayak parmağıma su döküyorlar, elektrik teli bağladıkları yerlere su döktüler.

İzmir Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 61

Başkan Pişkinsüt: Ağrı'da işkence yaptıkları tarihi verebilir misin?

Hükümlü 154: Arkadaşta 35 gram esrar yakalanmış ve esrar da esrar değil, otmuş. O adamı işkenceye aldığı zaman, adam benim ismimi söylemiş. Akşam adamla beraber benim evime geldiler, saat 02.00-03.00 aralarında. Ben uykudan kalktım. Evde büyük çocuğum var, altı tane oğlan, bir kızım var, 80 yaşında babam anam var, yanımdadır. Baktım, içeri girdiler. İçeri girdikleri zaman, tabii, ben, elbisemi giydim. Benim hanımımın yanımda, bir de arkadaş da oradaydı, beni orada soydular; Allah şahidimiz olsun, yalan değil.

Başkan Pişkinsüt: Hanımın yanında mı soydular?

Hükümlü 154: Evet, bak, hiç yalan değil. Ben, diyorlar yalan konuşuyorlar; ben işkence gördüm, ben şimdi gerçeği söylüyorum size.

Başkan Pişkinsüt: Ağrı'da oluyor bu?

Hükümlü 154: Kendi evimde. Hanım ağladı, çocuk çocuk hep ağladılar. Ağladığı zaman, onu salona çıkardılar, beni tekrar odaya getirdiler; beni soydular anadan doğma. Benim, affedersiniz, ... sıktılar, ben bayıldım. Yine gözümü açtım, yine vurdular, yumrukla vurdular, devamlı vurdular.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Kim bunlar, polis mi?

Hükümlü 154: Polis efendim, polis. Sonra beni aldılar, kalktım, karakola gittim. Patnos'ta beni yine soydular, üzerime hortumla soğuk su döktüler; yüzümü bağladılar. Ondan sonra, beni Ağrı Şubesine götürdüler. Ağrı Şubesinde, benim elbiselerimi hep çıkarttılar. Çıkardığı zaman, beni, her gün her gece dahil, soruşturmaya aldılar; ama, ayrı ayrı odalara götürdüler efendim.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdiler.

Hükümlü 154: Benim önce ayağımanın altına binlerce cop vurdular; bir sefer değil; yani, her gün binlerce cop. Ayağıma bağladığı zaman —gözlerim zaten her gün bağlıydı— ayağıma vurduğu zaman, elime vurduğu zaman, kaldırıyordu; mesela, ben öyle durmuyordum; iki kişi benim kolumu tutarak yere sürüyorlardı, yukarı alıp sonra, ayağıma, kolumu tutarak sallıyordu. Ondan

sonra beni başka yere götürdüler; başka yerde de, beni, askıya aldılar; iki kolu bağlayarak havaya kaldırdılar. Havaya kaldırdıkları zaman, soğuk su tuttuğu zaman bez getirip vücudumu temizliyordu. Ondan sonra, affedersiniz, aletimin ucundan tel bağladılar, bir de ayak başparmağıma tel bağladılar, ceyran verdiler. Ben bayıldığım zaman, gözümü açıyordum, bakıyordum; yani, her gün öyle yapıyorlardı.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün sorguladılar, 8 gün mü?

Hükümlü 154: 8 gün sorgularında kaldım...

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 62

Başkan Pişkinsüt: (Erzurum) Emniyette odalarda mı kaldın?

Hükümlü 163: Üstteydik, aşağıya indirdiler. Terörle Mücadele, Hırsızlık Masasıymış.

Başkan Pişkinsüt: Orada kötü muamele yaptılar mı?

Hükümlü 163: Üstte dövüldüler biraz. Sonra, komiser geldi herhalde, bunları aşağıya alın dedi. Aşağıya indirdiler. Zaten aşağıya indirdiklerinde maske takıyorlar. Garajdan değil, direkt içeriden merdivenlerden indirdiler. Bodrum katı gibi bir yerdi.

Başkan Pişkinsüt: Gittin, sonra o nezaret gibi oturuşan demir parmaklıklı olan yerde maskeni mi açtı?

Hükümlü 163: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Peki, onun önünde mi sorguladılar seni? Taşın üstünde mi sorguladılar?

Hükümlü 163: Affedersiniz, soyun dediler. Külot kaldı, suya tuttular, sonra işkence yaptılar. Halen de sırtım ağrıyor.

Başkan Pişkinsüt: Başka nasıl yaptılar; astılar mı seni?

Hükümlü 163: Evet, askıya aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl?

Hükümlü 163: O demir parmaklıklar var ya, oraya astılar.

Başkan Pişkinsüt: Ayakların yerden kesiliyor mu?

Hükümlü 163: Evet, ayaklarım yerden kesiliyordu. Ellerim zaten kelepçeli, şu boşluklarıma vuruyorlardı coplarla.

Başkan Pişkinsüt: Su döktüler mi?

Hükümlü 163: Evet. Su döküp, vurdular. Sonra sudan çıkarıp tekrar vurdular.

Başkan Pişkinsüt: O su dökme işlemini o tuvaletin önündeki şofbenin olduğu yerde mi yapıyorlar?

Hükümlü 163: Zaten tuvalete hortum takıyorlar, hortumla tutuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Demir parmaklıkların içinde mi; altı halıfleks onun.

Hükümlü 163: Tuvalet gibi bir yer var. Sonra demir parmaklıklı bir yer var, oranın önüne geçiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Ne yapıyorlar orada?

Hükümlü 163: İşkence yapıyorlar. Ellerini kelepçeliyorlar, demiri şu boşluklara vuruyorlar, dövüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik var mı?

Hükümlü 163: Elektriğe verdiler; ayak parmaklarıma, idrar yollarıma bağlıyorlar; iç çamaşırlarımı da çıkardılar.

Başkan Pişkinsüt: Sonra bayıldın mı?

Hükümlü 163: Efendim, ben, kendi kendimden geçtim...

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Elektriği de o demir parmaklıklı yerde mi verdiler, yoksa başka bir yerde mi verdiler?

Hükümlü 163: Muşamba gibi bir yer var, oradan verdiler. Hastaneye götürüyorlar. Hastanede doktorlar var. Bize söylüyorlar işte, herhangi bir yeriniz ağrıyor mu? Biz de diyoruz yok, korkumuzdan diyoruz. Desek, gerçekten her tarafımız ağrıyor, söyleyemiyoruz. Söylesek bizi bir daha alıp dövecekler, biz de söylemiyoruz. Tutanak tuttular hiçbir şeyi yok diye ...

1998'den 2000'e düzelmelerin görüldüğü **Tunceli**'de, kötü muamele ve işkence sorunları hakkında halkın, görevlilerin, hükümlü ve tutukluların anlatımları son derece anlamlı ve ders çıkarılması gereken sözler olarak değerlendirilmelidir. Anlatımlarında artık eskiyi hatırlamak istemediklerini, yeni yapılacakları düşünmek ve geleceğe umutla bakmak istediklerini belirtmişlerdir.

'Tunceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 4, 5

Başkan Pişkinsüt: Kötü muameleye maruz kaldınız mı?

(...)

Hükümlü 1: Emniyet 3. katta olması lazım. Sorgu odalarının olduğu yer. 1995 Nisan ayıydı. İfade alındıktan sonra aynı kattaki hücreye konuldum. Terörle Mücadeledeydi. Silahın dışında, örgüt üyesi iddiasıyla yakalandım. Sorgulama süreci sonunda böyle bir şeyin olmadığı netleşince, sadece eldeki somut delil olan silahtan ceza aldım.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar süre sonra böyle bir şey olmadığı anlaşıldı?

Hükümlü 1: Mahkeme sürecinden sonra anlaşıldı. Orada 13 gün falan kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Duvarları ses geçirmez bir bölüm müydü?

Hükümlü 1: Gözlerimiz bağlıydı. Ne söylesek doğru olmayabilir.

Başkan Pişkinsüt: Ne tür bir muamele yapıldı; örneğin elektrik verildi mi?

Hükümlü 1: Efendim, ne varsa yapıldı. Bunlar herkes tarafından biliniyor. Elektrik, su, dayak... ne varsa.

Başkan Pişkinsüt: Hepsini aynı odada mı yapıyorlar?

Hükümlü 1: Diyelim ki salon var; önce orada yapıyorlar işkenceyi, sonra da odaya alıyorlar.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Diyelim ki üçüncü kata alındınız,sonrasında gittiğiniz oda...

Hükümlü 1: Üçüncü kata alındıktan sonra zaten gözlerimiz bağlandı efendim.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Üçüncü kata alındıktan sonra hangi odalara falan alındığınızı da hatırlamıyor musunuz?

Hükümlü 1: Hatırlamıyorum efendim, üç sene de geçmiş durumda zaten.

Başkan Pişkinsüt: Suyu ne ile döküyorlar?

Hükümlü 1: Hortumla sıkıyorlar efendim.

Başkan Pişkinsüt: Askı var mıydı?

Hükümlü 1: Askıya alıyorlar, yukarı asıyorlar efendim.

Başkan Pişkinsüt: Kollarınıza bir şey bağlıyorlar mı?

Hükümlü 1: Keçe gibi bir şey bağlıyorlardı. Biz aslında bu maruz kaldığımız işlemleri mahkemede söyledik efendim.

Başkan Pişkinsüt: "Darp cebir yoktur" diye mi rapor alındı yine?

Hükümlü 1: Tabii öyle alındı.

Başkan Pişkinsüt: Var mıydı izler vücudunda?

Hükümlü 1: Vardı da, merhemle falan tedavi etmeye çalıştılar.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Elektrik var mıydı?

Hükümlü 1: Verildi. Kesik kesik bir şekilde veriyorlardı. Kaba dayak çoktu.

Tunceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 5

Başkan Pişkinsüt: İkinci sefer, 26.1.1996'da seni 10 gün içeride tuttukları zaman aynı yerde mi sorgulandın?

Hükümlü 2: İlk girdiğimizde, "girmek yasaktır" yazılı odada gözlerimizi bağlıyorlar. 15-20 adım sonra sağ tarafa götürüyorlar. Duvarın önüne dikiyorlar. Zaten kapıda üst araması yapıyorlar. Çırılçıplak duvarın önüne dikiyorlar. Ayaklarımızın ucuna basıp, parmaklarımızı duvara dayıyoruz. Yandaki odada askı vardı. Önce elektrik verdiler bana oturduğum yerde, daha sonra betona benzer bir yere oturttular, ellerimize battaniye bağlıyorlar, havaya kaldırıyorlar.

Tunceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 7

Hükümlü 5: 1995 yılında 31 Temmuzda yakalandım, İzmir Bornova'da. Cinayet ekibi aldı beni. İnsanlık dışı işkenceler yapıldı bana Osmangazi'de. Gerikirse tek tek hepsini tanırım, anlatırım efendim. Suçluyum, kabul ediyorum. Hüviyetime bakıyor, Tunceli. Adam bana diyor ki affedersiniz: "Orada ne boklar karıştırdın?" Çırılçıplak soymak, Filistin askısı, elektrik verme, orada 9. katta, Cinayet Masasında. Bana yapılan işkencelerde gözlerim sürekli olarak kapalıydı. Konak'ta, 9. katta bu muameleleri gördüm efendim. İşkenceden bacağımlı kaybediyordum.

Başkan Pişkinsüt: Anlatır mısınız, neler yapıyorlardı?

Hükümlü 5:- Anadan doğma soydular. Cereyanı, söyleyemiyorum, birini de elime bağlıyorlardı. Kaldırdıktan sonra aşağı bırakıyor, tekrar çekiyorlar. Bu arada kollarım tabii kopacak gibi oluyor, kayıyorum, düşüyorum. Tekmelerle dövüyorlar, "Tunceli'de neler yaptığını öğreneceğiz..." gibi tehditler. Kolum arkadan bağlı. 6 gün boyunca bunları sürekli yaptılar efendim. Karanlık bir odaya atıyor, oradan çıkarıp tekrar aynı işkenceyi yapıyorlar.

Tunceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 7

Başkan Pişkinsüt: Nerede yakalandınız?

Hükümlü 8: Beni Özkanlar Karakolu'na götürdüler. Bornova Özkanlar Karakolunda her türlü işkenceye ben maruz kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün kaldın orada?

Hükümlü 8: Ben 2 gün kaldım. Yemediğim işkence kalmadı.

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptılar?

Hükümlü 8: Filistin askısı, elektrik verme, her türlü işkenceye ben maruz kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Nereye asıyorlardı Filistin askısını?

Hükümlü 8: Tavana.

Başkan Pişkinsüt: Burgu mu vardı?

Hükümlü 8: Bizim gözlerimiz kapalıydı. Baktığımda sigara izleri bastılar, tarif edebilirim. Ayaklarıma sigara bastılar. Her türlü işkence izleri bende var; size gösterebilirim.

Tunceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 9

Hükümlü 8: Şimdi, bizim yediğimiz işkenceleri geri veremezsiniz, yattığımız güzel günlerimizi geri getiremezsiniz; önemli olan bundan sonra bu insanların derdine merhem olun, akan kanı durdurun. Artık insanlar ölmesin. Ölen de biz, ezilen de biz. Yeter artık; bu anaların gözyaşını dindirin artık. Yeter yani.

Başkan Pişkinsüt: Buraya gelmeden önce kötü muamele gören var mı; emniyette?

Hükümlü 1: Burada, işkence tezgâhından geçmeyen kimse yok ki!..

Başkan Pişkinsüt: Yeni gelenlerden birisi “bir şey görmedim” dedi, diğeri de dayak olarak söyledi.

Hükümlü 1: Efendim, arkadaş birçok şeyi, adamı vurduğunu da kabul etmiş. Bir sürü işkence görmüş. Burada neden anlatmadı bilmiyorum; çekindi mi ne oldu bilmiyorum.

Hükümlü 4: Gözlerinin bağlandığını, işkence gördüğünü söylemedi.

Başkan Pişkinsüt: Bakın, burada idareden kimse yok. Türkiye’de işkencenin, insanlık suçu olduğu için, silinmesine çalışıyoruz; ya doğruyu söyleyin ya da “söylemiyoruz” deyin.

Hükümlü 5: Efendim, orada tutuklandığım zaman, ...ta, “kimi vurduysan söyle” veya “sen söyleyeceksin” veya “örgüt adına mı çalışıyorsun” gibilerinden baskı yapıyorlardı, ben korkumdan, bu baskıdan dolayı söylemek zorunda kaldım. Sürekli olarak “Kabul etmek zorundasın” diyorlardı efendim. Kabul ettim. Dayak korkusuyla kabul ettim. İşkence yaptılar.

Emniyet birimlerinde, 1998’den 2000’e insan hakları uygulamaları açısından düzelmelerin gözlemlendiği **Elazığ**’da hükümlü ve tutuklular, hem cezaevine gelmeden önce soruşturma-kovuşturma aşamasında hem de “ek suç yüklemek” üzere yaygın olarak kötü muamele ve işkenceye maruz kaldıklarını, ifadelerinin ise baskı ile imzalatıldığını iddia etmişlerdir.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 48

Başkan Pişkinsüt: Hırsızlık mıydı senin suçun?

Hükümlü 58: Yok, gasp. Nizip’te karakolda aşağı indirdiler, karanlık bir yer var, işte, türlü işkence şeyleri var, askıya alıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Orada askılar var mı böyle; nereye asıyorlar, nereye koyuyorlar onu, dolabın üstüne falan mı?

Hükümlü 58: Yok dolabın üstünde değil; böyle bir tahta var, kollarımdan oraya bağladılar. Sonra çırlıçıplak soyup suya tutuyorlar, coplarla giriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Gaziantep’te nerede sorguladılar?

Hükümlü 58: Gaziantep'te bir şubeden...

Başkan Pişkinsüt: Neresinde; Gaziantep Hırsızlık Şubesinde mi, Emniyette mi? Karakol değil.

Hükümlü 58: Emniyette şubede.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınıcı kat?

Hükümlü 58: Dördüncü kat.

Başkan Pişkinsüt: Dördüncü katta mı yapıyorlar bunları, aşağıda mı?

Hükümlü 58: En altta...

(...)

Hükümlü 58: Oradan çıkardılar, işte Gaziantep Kapalı Cezaevi'ne gönderdiler.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği daha çok yapıyorlar dedin, ne yapıyorlar?

Hükümlü 58: Banyo suyuna bağlıyorlar, işte bazen de elektriği şu başparmağa bağlıyorlar, diline tutuyorlar, ayaklara bağlıyorlar. 60 volta çıkarıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Onu görüyor musunuz, böyle şeyi var mı?

Hükümlü 58: Efendim, böyle çantadır, çeviriyorlar. Voltu gönderiyor...

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 55, 56

Başkan Pişkinsüt: Seni nerede sorguladılar?

Hükümlü 72: Ben Elazığ Emniyetinde sorgulandım.

Başkan Pişkinsüt: Bir anlatır mısın bize; başlangıcından tarif ediyorsun, alt kata inince neresindedir?

Hükümlü 72: Efendim, alt kata inince Müteferrikaya götürüyorlar, oradan çıkarıyorlar üçüncü kata; daha da eğer orada bazı işkence düşük olduğundan dolayı bu sefer 1800 Evlere götürüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Neresi o 1800 Evler, karakol mu?

Hükümlü 72: Evet efendim, Siyasi Şube. Siyasi Şubeye götürüyorlar, orada sorguluyorlar. Orada çeşitli işkence var efendim. Ben şahsen üç sefer askıya alındım, boynuma lastik takıldı mesela.

Başkan Pişkinsüt: Siyasi Şubenin hangi katında sorguladılar seni?

Hükümlü 72: En alt bodrum katında efendim.

Başkan Pişkinsüt: Orada mı askıya aldılar seni?

Hükümlü 72: Evet, askıya aldılar efendim.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl aldılar, elinle göster.

Hükümlü 72: Şöyle T şeklinde ağaç var, ağaca geriyor...

Başkan Pişkinsüt: Altına sandalye koyuyorlar, bağlıyorlar, sandalyeyi çekiyorlar.

Hükümlü 72: Bir de tavanda, lastik sararak boynuna lastik takıyorlar, lastikle beraber.

Başkan Pişkinsüt: Yukarıda çengel mi var?

Hükümlü 72: Evet, tavanda çengel var.

Başkan Pişkinsüt: Oradan ipe lastik geçiriyorlar, boyna takıyorlar...

Hükümlü 72: Boynuna takıyorlar, şu şekilde...

Başkan Pişkinsüt: Neden onu boyna takıyorlar?

Hükümlü 72: Havada yere saldıkları zaman mesela, fazla bir hasar görmesini diye; direkt ipi saldıkları zaman yere geliyorsun, çakılıyorsun. Bir de, artı, yerde cam parçaları var.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Aynı anda otomobil lastiğini kafana mı geçiriyorlar?

Hükümlü 72: Evet kafama geçiriyorlar. Tekrar çekiyorlar; evet efendim.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Lastiği mi bağlıyorlar yukarıya?

Hükümlü 72: Vücuttan bağlayınca, lastik zaten bağlıyor havada, lastiği geçiriyor boynuna; lastik bağlanıyor iken, çengel atılıyor, çekiyorlar seni, çengelde asılı kalıyorsun havada; salıyorlar birdenbire; saldıkları zaman, yere geliyorsun.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 57-59

Başkan Pişkinsüt: Yer neydi, taş mıydı?

Hükümlü 74: Betonu. Ayağımızı copla taktılar, ayağımızı kaldırdılar; cop falan vurdular ayağımıza. Bizi kaldırdılar oradan Emniyet Sarayına getirdiler işkence yerine.

Başkan Pişkinsüt: Alt katta...

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Alt katı hatırlıyor musun; kapıdan girince...

Hükümlü 74: Efendim, cop vurduktan sonra zaten yeteri kadar copla girişmişlerdi tekme tokat; gözlerimizi bağlayarak götürdüler. Bize, "Sizi askeriye teslim edeceğiz, bize iş verin, bildiğiniz iş varsa verin" diyorlardı. Biz inkâr ettiğimiz halde, biz, böyle bir şey yapmadığımızı, bir yerde cahillik yaparak bu işleri yapmışız. Orada da yine götürdüler işkence yine yaptılar.

Başkan Pişkinsüt: Orada neler yaptılar?

Hükümlü 74: Efendim, orada yine soyundurdular, askıya astılar, 1,5-2 saate yakın askıda beklettiler.

Başkan Pişkinsüt: Askıyı tavandan mı asıyorlar, orada bir şey var mı?

Hükümlü 74: Bizi indirdiler, ilkönce orada da yine soyundurdular, gözlerimiz kapalı zaten, kollarıma bir şeyler bağladılar, ayağa kaldırdılar, biraz yürü falan dediler, biraz yürüdükten sonra "dur" dediler, iki kişi kollarımdan tuttu, beni havaya doğru kaldırdılar, askıda kaldım, zaten o arada, çengelde takılı; 3,5-4 saate yakın hemen hemen kaldım orada. En son, baygınlık geçirerek indirdiler aşağıya, hâlâ benden iş istiyorlardı, dedi: "Sen başka işleri de

yapmışsın.” İşkenceye dayanamayarak diyordum: “Ne kadar suç varsa, faili meçhul olaylarınız, getirin kabulleneceğim, yeter ki bana işkence yapmayın.” Bunu söylediğim halde yaptılar, elektrik de verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Yer taş mı?

Hükümlü 74: Yer beton efendim. Yere uzandırdılar, bir kişi ayaklarımın üzerine oturmuştu zaten, birisi de şuralarıma oturmuştu, biri de elektrik veriyordu, ondan sonra soğuk su başımızdan aşağı döküyorlardı.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Peki nereye götürdüler ilk evvela?

Hükümlü 75: Beni yakaladılar, Emniyete götürdüler.

Başkan Pişkinsüt: Emniyetin alt katı mı?

Hükümlü 75: Emniyette gözümü bağladılar, ondan sonra bilmiyorum nereye götürdüler; uzak bir yere götürdüler.

Başkan Pişkinsüt: Evvela Emniyete soktular, oradan çıkarıp başka bir yere mi götürdüler?

Hükümlü 75: Başka bir yere götürdüler.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir odaydı?

Hükümlü 75: Gözlerim kapalıydı, böyle, merdivenden aşağı indirdiler, farkındayım, orada beni yatırdılar, kollarımı bağladılar, sandalyede havaya astılar...

Başkan Pişkinsüt: Başın aşağıda mı?

Hükümlü 75: Böyle böyle... Koltuk altlarımdan.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Kaç tane merdiven indiniz, hatırlıyor musunuz, kaç basamak indiniz tahminen?

Hükümlü 75: Bir sefer döndük aşağı; bir indim, yine indim.

Başkan Pişkinsüt: Sonra, aşağı indir, seni bağladılar, askıya astılar; sandalye koyup mu alıyorlar?

Hükümlü 75: Sandalye, sandalye...

Başkan Pişkinsüt: Bir kütüğe dayandı mı arkan da böyle...

Hükümlü 75: Yok yok.. Sandalyeyle astılar bıraktılar.

Başkan Pişkinsüt: Çıplaksın...

Hükümlü 75: Çıplak; anadan doğma. Parmağıma...

Başkan Pişkinsüt: İdrar yollarına da...

Hükümlü 75: Evet. Ben hayatımda görmediğim şeyleri gördüm, yemediğim küfürleri orada yedim. Dedi ki: “Öleceksin; filan yerde, filan yerde sen suç işlemişsin...” Ben bir suç işlemişim. Yok yapmamışım dedim. “Yapmışsın” dedi. Yapmamışım... Sabaha kadar işkence; ara sıra 5 dakika dinlendiriyor, geri...

Başkan Pişkinsüt: Askıdayken elektrik veriyorlar mı?

Hükümlü 75: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Hem askıdasın hem elektrik veriyorlar...

Hükümlü 75: Evet. Yüksek voltaj... Ben çok elektrik yedim, ben, hayatta görmemişim yani. ...de 12 yıl Terörle Mücadelede kaldım, böyle işkence görmedim yani.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 62, 63

Hükümlü 82: İnşaatta çalışıyordum; adam paramı vermedi, ben de saclarını aldım, sattım; sonra tekrar saçlarını geri verdim. Bir hastam vardı; benim paramı vermedi. "Para vermiyorsan, senin başına bu olayı getireceğim" dedim. İki senedir yanında çalışıyordum. "Para yok, bekle" dedi. Çocuklarım hastaydı, hastaneden para istiyorlardı; kafam bozuldu; ben de götürdüm sattım. Kendisine saçları sattığımı söyledim. O da karakola gitti, söyledi. Beni evde yakaladılar. Çocuklarım hastaydı, onların yanındaydım. 2 çocuğum var; bir tanesi yirmi günlüktü; onun yüzünden bu olayı yaptım. Doğuma götürdüm, doktor para istedi.

Başkan Pişkinsüt: Devlet hastanesi doğumu parasız yapmıyor mu?

Hükümlü 82: Hayır. Bizler işçiyiz. 4. ayın 15'inde karakola götürdüler. "Böyle yapmayın" dedim. Bizim mühendisle beraber kola içiyorlardı. "Sen mi götürdün" dediler. "Evet; telefon da açtım sana" dedim. Şu âna kadar ne hırsızlık yaptım, ne cinayetim ne sabıkam var, ne de karakol yüzü gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Mühendis dediğin adam, senin yirmi günlük bebeğini, hanımın hastalığını, o evin durumunu biliyor muydu?

Hükümlü 82: Bilmiyordu. Polisler aldı götürdüler, bir yere koydular Emniyette. Üst kata götürdüler, bekledim, akşam oldu. "Sen çok olay yapmışsın" dediler. "İsterseniz ipe götürün, hiçbir olay yapmadım." Tuttular gözlerimi bağladılar. "Biz fakir olduğumuz için böyle yapıyorsunuz, niye Müdür Beyi yakalamıyorsunuz; çocuğum orada, kimse yok" dedim. "Konuşma" dedi, bir tane geçirdi bana. Ben çıktığım zaman o adamı vurmak mecburiyetindeyim, kim olsa vurur. Beni 1800 Evlere götürdüler. Gözlerim bağlı. İki kat aşağı indim. Kollarımı bağladılar. Bir makine çevirdi. "Götürdüm, yalan değil" dedim. "Nasıl böyle yaparsın" dediler. "Siz para yediniz, fakir bir adam buldunuz, sırtına biniyorsunuz; zengin adam buldunuz mu hiçbir şey diyemiyorsunuz; şu anda hanginizi görsem, hangi polisi, kim olursa olsun vururum" dedim. "Hiç konuşma" dediler. 10-20 dakika asılı kaldım. Ondan sonra arkadaş dedi "şimdi boynumuza ip geçirip asacaklar" dedi. Ben zaten ölmüşüm. Çocuğum da orada, ailem perişan, kiradayım.

Başkan Pişkinsüt: Lastik geçirip yine mi astılar?

Hükümlü 82: Astılar, indirdiler, getirdiler, arabaya bindirdiler. Buraya geldiğimde kollarımı kaldıramıyordum. Morluk var hâlâ. Yarım saat kaldım, sonra bir kova su serptiler. “Geber lan; sabah sabıkan var mı bakacağız” dediler. “Tamam Komiser Bey, bakın, sabıkam yok, hayatta karakol yüzü görmedim; adım varsa bir yerde, o zaman gel söyle, ben kendi kendimi vururum” dedim. Hâkim Bey “sabıkan var mı” dedi. “Hayır” dedim. Gittiler, dosyaları araştırdılar, sabıkam yok. Polise karşı çıktım. Polis, hâkimin, savcının yanında ses çıkaramıyor. “Beni beş dakika bırakın, eve gideyim” dedim. Polis “şerefsizin çocuğu şerefsiz olur” dedi. Takside kendimi sıkıyordum. Aynadan bakıyor “kendini niye sıkıyorsun” dedi. “Moralim bozuk; eve götürün bakayım onların durumu nasıl” dedim. Tekrar buraya getirdiler. Çarşamba günü hanımım geldi. Gardiyandan borç aldım. “Ben buradan çıktığım zaman size göndereceğim” dedim.

Flazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 12

Başkan Pişkinsüt: Gaziantep’in neresinde sorgulandın?

Hükümlü 14: ... Birinci Şubede sorgulandım.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınıcı kat?

Hükümlü 14: En üst katta.

Başkan Pişkinsüt: Ne yapıldı?

Hükümlü 14: Alt kata indiriyorlar. Müteferrikası alt kattadır. Zaten, orada cip, pikap var. Onun içine getiriyor elektriği, oradan veriyorlar elektriği. Ondan sonra Filistin askısı. Elini bağlıyor.

Başkan Pişkinsüt: Askı nerede?

Hükümlü 14: Arabanın içerisinde. Orada olmazsa kenarda oda var. Odada dolapların arasında iki tahtanın arasına bırakıyorlar. Dolabın ortasına tahtayı geçirdiler mi...

Flazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 16

Başkan Pişkinsüt: Nerede sorgulandın?

Hükümlü 16: ... Emniyet Müdürlüğünde.

Başkan Pişkinsüt: Kötü muamele gördün mü?

Hükümlü 16: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Hangi tarihte?

Hükümlü 16: Mart 1993’te. Orada Filistin askısından tutun, dakikalarca ters askı, zaten biliyorsunuz, malumunuzdur, tazyikli su, elektrik.

Başkan Pişkinsüt: Bunları kaçınıcı katta yaptılar?

Hükümlü 16: Bodrum katta, en alt katta.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir yer, tarifini yap bakalım.

Hükümlü 16: Emniyet Müdürlüğüne giriyorsunuz, çıkış merdiveni, onun dışında bu sefer sağa iniş, bodruma, zemine iniyorsun. Oraya inince, bodrum, zemin kata iniyorsun, oranın altında hücreler yan yana, büyük yerler de var. Beş-altı hücrede tek kişilik. Tek kişilik derken birer metrelik. Mesela ben şahsen 18 gün o tek kişilik yerde kaldım. Genişliği bir metre, ayağını uzatamıyorsun, uzattığında da duvara yansıtıyorsun, o şekilde kalabiliyorsun. 18 gün boyunca o şekilde kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Kötü muameleyi nerede yaptılar?

Hükümlü 16: Oradan 5-10 metre ileride, hemen sağ tarafta, ses çıkmasın diye duvarlar süngerle kaplı. Oranın kapısını kapatıyorlar, biraz daha aşağıya iniyorsun, seni oraya götürüyorlar. Orada zaten sabit şeyler var.

Başkan Pişkinsüt: Ne var?

Hükümlü 16: Ağaçlar dikili.

Başkan Pişkinsüt: Odanın ortasında mı dikili?

Hükümlü 16: Odanın ortasında dikiliydi. Duyduğuma göre kaldırmışlar herhalde. Çatallı iki ağaç, odanın ortasında bu şekilde, o Filistin askısı denilen ağaç var. Onu da koluna bağladıktan sonra iki kişi kaldırıp, çatallı ağacın üzerine bırakıyorlar. Orada da işkence yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Odada masa, kürsü gibi şey var mı?

Hükümlü 16: Bir masa karşıda var. Elektrik vermek için, eski telefon kutularına benzer bir şey var. Elektrik voltaj...

Başkan Pişkinsüt: Elektriğin kabloları nereden geliyor?

Hükümlü 16: İşkence edilenlere telefon kutusundan geliyordu. Düğmeye bastığında elektrik geliyor, elini kaldırdığında da kesiliyor.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 22, 23

Başkan Pişkinsüt: Nerede sorgulandınız siz?

Hükümlü 22: ... Çevik Kuvvette. Tabii, eskiden Çevik Kuvvet, şu an emniyet müdürlüğü haline çevrildi. Onun alt katındaki hücrelerde yoğun olarak işkenceyle karşı karşıya kaldık. Yani, onun da yolunu buluyorlar. Örneğin testislere yapılan sıkma işlemini yaptıktan sonra hemen buz da yapıyorlar ödemi çözmek için, ayrıca birkaç günde orada bekletiliyor, ondan sonra onu tespit etmenin, gözlemsel olarak ispeksiyon diyoruz o işleme, o şekilde tespiti mümkün değil.

Başkan Pişkinsüt: Nereden mezunsunuz?

Hükümlü 22: Bunu ispat etmenin yolu da, doku örneğinin alınarak incelenmesi neticesinde çıkabilir; yani, Türkiye’de bu işleme geçilmediği sürece işkencenin önünün alınması mümkün değil.

Başkan Pişkinsüt: Başka ne tür işkence yaptılar?

Hükümlü 22: Askıya aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl askı?..

Hükümlü 22: Düz olarak, Filistin askısı dediğimiz.

Başkan Pişkinsüt: Tahta mı, demir mi?

Hükümlü 22: Tahta. Tam şu şekil: Kollarınızı açarak uzatıyorsunuz. Kollar uzatıldıktan sonra yapılan bağların kola zarar vermemesi için battaniye sarıyorlar, battaniyenin üzerine de bağlarınız.

Başkan Pişkinsüt: Ne bağı, nasıl bir bağ o?

Hükümlü 22: Elimiz temas etmedi ona; ama, sıkı bir bağ, düğüm olduğunu biliyorum.

Başkan Pişkinsüt: İp gibi bir şey mi?

Hükümlü 22: Tabii, tabii.

Başkan Pişkinsüt: Kesiyor mu yoksa?

Hükümlü 22: Onun kesiciliği yok, bilakis havada tutmak için kolu kalasa sabitlemek adına yapılan ip, hâlât, her neyse; çünkü, görmedik; ama, öyle ince bir şeyle bağlandığını biliyoruz. Yani, böyle bir işleme tâbi tutulduk, o şekilde havaya kaldırılıyor ve ondan sonra oradayken haya yerlerine elektrik veriliyor.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik nereden geliyor?

Hükümlü 22: Ben bir sefer gördüm, manyetolu telefondan.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir telefon?

Hükümlü 22: Eski bildiğimiz manyetolu telefon, çevirdikçe içindeki elektrik enerjisini dışarıya veren tipteki telefonlar. Onun kablosu akımı oluşturmak adına iki yere bağlanıyor; biri esas vermek istedikleri yere, diğerini de başka bir yere, ayak ucuna veya elde sabit gezdiriyorlar. Burnun içerisine, benim ağzımın içerisine bile verdiler. Koltuk altlarına, göğüste dolaştırıyorlar askıdayken.

Flazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 25

Başkan Pişkinsüt: Hangi emniyette?

Hükümlü 27: Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde. Kaset dinletiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Kasette ne çalışıyorlar?

Hükümlü 27: “Bu akşam ölürüm...” Sürekli olarak Diyarbakır FM’i dinletiyorlar.

İşkence olduğu esnada İbrahim Tatlıses’in “Vah Halime...” Kapıda asılı tuttuldum, kelepçeli, çıplak, pencere açık, bir kasette bir parça sekiz defa çalındı. Beni gece saat 9’da aldılar, sabaha karşıydı, tekrar “konuş” dediler ve “al, biraz düşünsün” dediler. İkinci gün ise, bu kişi ben olmadığımı, hatta o öz-

geçmiş diye bahsettiğinizi ben size daha önceden vermiş olduğumu, bir devlet memuruyum, onu size ben verdim. Bu sefer yatmamı söylediler. “Maksat, sen meşhur olmak istiyorsun, seni öldürmeyeceğiz, kendin konuşacaksın, sen kendin itiraf edeceksin” dediler. Ondan sonra, affedersiniz haya sıkma... Dört defa sıkıttı, daha sonrasını hatırlamıyorum. Askerdeyken ... katıldım, orada sempatikton ameliyatı geçirdim, onun yan tesiri oldu, bu sefer vücudum yanmaya başladı.

Başkan Pişkinsüt: Sempatiktonu niye yaptılar?

Hükümlü 27: ... operasyonu sırasında bir enfeksiyon geçirdim. Bu sefer ters reaksiyon gösterince vücudum ısınmaya başladı. Vücudum ısınmaya başlayınca... Tabii, o esnada beni ayıltılar. Bu sefer soğuk su dökmelerini kendim istedim. Bu seferde soğuk su dökmüyor. Daha sonra aldılar, Diyarbakır'ın dışına çıkardılar, bana silah dayadılar. O duyguları, o hislerimi ifade edemiyorum, kelimeler, cümleler bulamıyorum. Önce beni Diyarbakır'a çeviriyor “Bak, bak şehrine bak” diyor. Tekrar çömlertiriyor, koluna silahı takmış, mekanizmayı çekip bırakıyor, “Hadi, yapma, değmez” diyor. Yine, o şahsın kendim olmadığını ifade ediyorum “tamam, hadi, ceset torbasını getirdin mi” diyor. “Tamam, hadi, Dicle'ye” diyor. Dicle'nin kıyısına götürdüler, yine kendi kendilerine konuşuyorlar. Bir tanesi diyor ki, “Yahu değmez, hoca konuşur, akıllı insandır. Bak, bugün yarın kitabı çıkacak” diyor. Üniversiteye hazırlık kitabım çıkacak. “Konuşur” diyor. Diğeri de diyor ki: “Yok, yok, biz kurye hazırlamışız, Dicle'nin kenarında bırakır döneriz, çıkışını da yaptık zaten...” Bu gibi haksızlıklarla, olumsuzluklarla karşı karşıya kaldık. Ben günde 300 kişinin karşısına çıkıyorum ve insan eğitiyorum. Benim öğrencilerim, üç yıllık öğretmenim, İstanbul Siyasal Bilgilerde var, İstanbul Marmara Hukukta var, Ankara Siyasal Bilgilerde var; yani, hak ediyor muyuz?! Teşekkür ediyorum.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 25, 26

Başkan Pişkinsüt: Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde mi?

Hükümlü 28: Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde.

Başkan Pişkinsüt: Alt kat, üst kat, neresinde?

Hükümlü 28: Camları boyalı olan yer işkence yeridir. Dışarıdan bakarsanız görürsünüz, demir delikler var, şimdi bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Emniyet Müdürlüğü'nde mi?

Hükümlü 28: Evet, Emniyet Müdürlüğü'nde. Eskiden Çevik Kuvvetti, sonradan Emniyet Müdürlüğü oldu. Pervaneyi tutuyorlar. Soğuk tabii.

Başkan Pişkinsüt: Cezaevinin karşısında mı?

Hükümlü 28: Şu andaki Emniyet Müdürlüğü, sonradan Emniyet Müdürlüğü.

Çıplak bir şekilde bekletiliyorsun. Karşında pervane, pervane dönüyor, tabii, soğuk su dökülüyor güzelce, o pervanenin başında bekliyorsun. Bir gün sabaha kadar serap görüyorum. Vücudum donmuş, hipnoz mu oldum, artık ne şekilde bilmiyorum, vücut donmuş, fark ediyorum, sabaha kadar serap görüyorum. Görüyorum ki, evdeyim, elimi atıyorum yemek yiyeceğim, açım tabii, elimi atıyorum, bakıyorum beton. Kalkıyorum, fark ediyorum, tekrar eski şeye dalıyorum. Sabaha kadar serap gördüm. Şimdi, bir de bunun psikolojik şeyine değinmek istiyorum. Ben bir ilkokul öğretmeniyim ve hiçbir gün, o gördüğüm psikolojik işkence, normal işkenceleri göz önünde bulundurarak, polisten emin olarak yaşayacağımı düşünecek bir durumda olamıyorum, psikolojik olarak kendimi buna hazırlayamıyorum. Yani, evin kapısı çalıyor, aha polis geldi diyorum. Sınıftayım, inanır mısınız, sınıfın kapısı çalıyor, aha polis geldi diye ayaklarım titriyor, idare çağırıyor, aha polis geldi diyorum; yani, sürekli olarak o baskıyla, o psikolojiyle yaşıyorum. Bir de, bunun normal yansımaları oluyor. Gece bağıriyorum; yani, işkencenin etkisiyle geceleri rüyamda bağıriyorum. Bağıriyorum, çocuklarım rahatsız oluyor, diğer şeyler rahatsız oluyor.

İlazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 26

Hükümlü 29: Diyarbakır'da yakalandım. İki-iki buçuk ay içerisinde iki sefer gözaltına alındım, toplam 32 gün gözaltında kaldım.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Yeni Emniyet Müdürlüğüne mi götürdüler?

Hükümlü 29: Oraya geldik, 10 gün boyunca sorgulandım.

Başkan Pişkinsüt: Yeni Emniyet Müdürlüğünün kaçınıcı katında sorgulandın?

Hükümlü 29: Size tarif edeyim: Emek caddesinden cezaevine giderken sağ kolda polislerin girip çıktığı bir yer var. Biz oraya polis okulu diyoruz. Oranın içine giriyorsunuz, araba havuzun etrafında dönüyor, karşıda merdivenden çıkıyorsun. Zaten, seni iki kat üste çıkarıyorlar, sonra bir kat aşağıya indiriyorlar. Yaklaşık 10 gün orada sorgulandım. Ömrümde bir polis, beni durdurup, bir şey de bana sormamış, karakol yüzü görmedim; yani, bu suçlarla hiç alakam da yoktur. Beni götürdüler oraya 10 gün sorgulandım. Bu 10 gün içerisinde, arkadaşların anlattığı işkencelerin hepsini uyguladılar bana. Zaten, üzerime atılan suçlar da mahkeme huzurunda yalan çıktı. Bu işkencelerden dolayı kabul etmek zorunda kaldım. Yalnız, savcılarla görüştüm, Savcı Bey bu benim suçum değildir. Bazı olayları üstüme atmaya çalıştılar, bu olayları kabul etmek zorunda kaldım. Bu olayları savcıya çıkmadan 2i gün önce kendileri bana izah ettiler, bu şekilde yapacaksın, elime kroki verdiler. Krokilere bakarak işaret ettiler. Ayrıca bunu da size söylüyorum.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 38

Başkan Pişkinsüt: Buraya gelmeden evvel kötü muamele gören var mı?

Hükümlü 44: Buraya gelmeden evvel diğer cezaevlerinde gördük.

Başkan Pişkinsüt: Hayır, sorguda?..

Hükümlü 44: Sorguda tabii, o malum.

Başkan Pişkinsüt: Neden malum, bazıları görmedik diyor?

Hükümlü 44: Niye görmemiş; ayaklarımızda falaka izleri var.

(Hükümlü 44'ün ayaklarındaki falaka izleri tespit edildi.)

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 44

Hükümlü 51: Ben ... 1998'de gözaltına alındım. Elazığ'da yakalandım. ... yanında işçi olarak çalışıyordum. Bir itirafçının ifadesi üzerine yakalandım. Bingöl'e gözaltına götürüldüm. Kötü işkenceye maruz kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Bingöl'ün neresinde?

Hükümlü 51: Bingöl'ün TEM Şubesinde. Orada her türlü muameleyi gördük. Bütün izler vardı, doktorların raporları da vardı. Dosyamdadır şu anda.

Başkan Pişkinsüt: Kim verdi doktor raporunu, Devlet Hastanesi mi?

Hükümlü 51: Bingöl'ün 1 No'lu Sağlık Ocağından aldım.

Başkan Pişkinsüt: Darp cebir vardır diye mi rapor?

Hükümlü 51: Evet.

Başkan Pişkinsüt: TEM Şubesini tarif edebilir misin, kaçınca kat, alt kat mı?

Hükümlü 51: 4. veya 5. kat, ama tam hatırlamıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Emniyet Müdürlüğü mü?

Hükümlü 51: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Gözlerin kapalı mıydı veya elektrik verdiler mi, nasıl işkence yaptılar?

Hükümlü 51: Tazyikli su verme, copla dövme, darp izleri, çıplak edip karın içinde dondurma vardı, dört-beş defa baygın halde gece Devlet Hastanesi'nde doktorlara götürüldüm.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 55

Başkan Pişkinsüt: Sorgu yapılan oda nasıl?

Hükümlü 100: Alt katta gittik müşahedeye, küçük demir kapıları var. Bir kişilik yerde on kişi kalıyorduk. On kişiye bir tabak zeytin, herkese bir somun.

Başkan Pişkinsüt: İfadenizin alındığı yeri tarif edebilir misiniz, nasıl bir yer?

Hükümlü 105: Zaten, 10 gün boyunca, bizi içeriden çağırırken arkanızı, sırtınızı dönün diyorlar. Tek tek işkence odasına götürüyorlar. İşkence odasında her türlü işkenceyi yaptıktan sonra, tekrar hücreye götürüyorlar ve bu

günlerce gece saat akşam 21.00'den sabah saat 05.00'e kadar işkence devam ediyor. Elektrik, soğuk su... İşkence odasına attıktan sonra anadan doğma soyuyorlar, hayalara elektrik bağlıyorlar, sıkıyorlar... Geçenlerde gözaltına alınmışım, işkence odasında masa vardı bir ara, gözümü şey yaparken görmüştüm. Duvardan söyle iki kablo aşağıdan sarkmıştı, iki oda yan yanadır. Yani, kablonun sarkık olduğunu, ucunun açık olduğunu bizzat gördüm.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 10

Başkan Pişkinsüt: Seni yakaladıkları zaman nereye götürdüler, yukarı büroya mı?

Hükümlü 7: Meydan Karakoluna götürdüler, oradan Emniyet Müdürlüğüne. Asayiş Şube Müdürünün odasına aldılar. Asayiş Şube Müdürünün kendisini görmedim; başkaları vardı.

Başkan Pişkinsüt: Ne dediler sana?

Hükümlü 7: "Sen yaptın" dediler. "Ben yapmadım" dedim. Zorladılar, falakaya aldılar, vurdular.

Başkan Pişkinsüt: O odada mı aldılar, yoksa, başka bir sorgu odasına götürdüler mi?

Hükümlü 7: Gözlerimi kapatıp bir yere götürdüler, görmedim.

Başkan Pişkinsüt: Emniyet Müdürlüğüne girdiğin zaman kat çıktın mı, aşağı mı indin?

Hükümlü 7: Yukarı çıktık; sonra aşağı indirdiler, arabaya bindirip gezdirdiler. Gözlerimi kapattılar. "Seni jandarma ekibine götüreceğiz" dediler.

Başkan Pişkinsüt: Jandarma ekibine götürdüler mi?

Hükümlü 7: Orasını bilmiyorum, gözlerim kapalı olduğu için göremedim.

Başkan Pişkinsüt: Sonra seni oda gibi bir yere soktular. Nasıl yaptılar? Bağladılar mı seni?

Hükümlü 7: Ağaclar yerde sabitti. İki ayağımı, ellerimi bağladılar. Kollarımı bağladılar, ayaklarım yerden kesildi. En fazla 10 dakika öyle kalınabiliyor. Her tarafım uyuştu.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 10, 11

Hükümlü 8: Ben ... 17 yaşındayım. ... doğumluyum. İlk düştüğümde 1995'te işkence yedim. Bana "Bu olayla alakan var mı" dediler; ben "yok" dedim. Beni 3 gün nezarete beklettiler, sonra sorgu ekibi geldi. Gece saat 12.00'de aldılar beni. Soru sordular. Ters ifade verdim, doğrusu da oydu. Beni tazyikli suya götürdüler. Şubede alt katta, kalorifer dairesinde yaptılar. Çırılçıplak soydular, sudan çıkarttılar.

Başkan Pişkinsüt: Arabaları yıkarlar, o türde bir tazyik mi?

Hükümlü 8: Onun gibi bir şey. Çok tazyikli bir su.

Başkan Pişkinsüt: Duvarda sabit su var. İtfaiyecilerinki gibi vanalı, çeviriyor, açtığı zaman size vuruyor, öyle mi?

Hükümlü 8: Evet. Ondan sonra elektriğe attılar, askıya aldılar. “Doğru mu” dedi, “Doğru değil efendim” dedim. Bana “Biz yemeğe gidelim, on dakika bekle” dediler. “Beni buradan indirin” dedim. “Bir şey olmaz, ölmezsin” dediler. On dakika falan beklettiler, sonra indirdiler. Yumurta testi başladı; yumurtayı kaynatıyorlar, koltuğumuzun altına kaynar yumurta koyuyorlar, bastırıyorlar. Bayıldım orada. Hastaneye götürdüler. İlk başta polisler girdi içeri. Konuştular, bana “Bir şeyin var mı” dediler, “yok” dedim. “Söylemeyeceksin bir şey” dediler. İmzaladım. Avukatı bırakmadılar; ben istedim, kendileri bırakmadı; gelseydi konuşacaklarım vardı.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği parmağına ve idrar yoluna mı bağlıyorlar?

Hükümlü 8: Evet. Elektrikten çıktıktan sonra arkadaşların yanına koymuyorlar, ayrı bir yere koyuyorlar, su vermiyorlar. Su içtiğin zaman ciğerlerin patlar ölürsün diye düşünüyorlar. Sonra bırakıyorlar. Mahkemeye çıkıyorsun, tutuklanıyorsun. Çoğu ifadeyi kendi kafasına göre yazıyor. Sizin verdiğiniz ifadeyi yazmıyorlar, ayrı bir ifade yazıyorlar. Suçum kız kaçırma. 33 ay aldım.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 11

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar sana? Elektrik verdiler, falakaya yatırdılar, çıplak soydular, başka ne yaptılar?

Hükümlü 9: Ellerim şişmişti, balon kadar olmuştu. Sabahleyin vardiya değişecekti, galiba 7.00-7.30 civarı vardiya değişiyor. Vardiya gelmeden önce elimi iyice suya tuttular, duvarlara vurdurdular. Öyle biraz şişi indi. Başkomiser geldi. Zaten başkomiserle benim suç ortağımın annesi, ben zannediyorum, bir işbirliği yapmışlardı. Başkomiser geldi, benden yana bile çıkmadı, hiçbir şey de demedi. Ondan sonra daktiloyla ifadem alındı. İfadem alınırken bile, ben ifadeyi veriyordum, “Yok, aynısı değil, şu çocuğu sen gasp yaptın, sen böyle ifade vereceksin, mahkemeye çıktığında böyle diyeceksin” diyordu. Artık ben bir şey diyemiyordum.

Başkan Pişkinsüt: Peki, seni çıplak soymalarının amacı ne; dövecekse ayakta çamaşırın varken de döver.

Hükümlü 9: Vücudumun her tarafına vuruyordu.

Başkan Pişkinsüt: Askıya aldı mı seni?

Hükümlü 9: Askıya orada almadı, 1996’nın 11. ayında —cezam kesilmişti, Gaziantep E Tipi Cezaevi’ne girecektim— beni evden aldılar, gece saat 02.00

idi, şubeye götürdüler.

(...)

Hükümlü 9: En alt katında. En altta zaten üç-dört tane hücre gibi yerler var. 106 numarası vardı en büyük bölümün.

Başkan Pişkinsüt: Hepsı ufak hücre mi, yatak kadar mı?

Hükümlü 9: Şu ranza ile bu ranza arasından biraz daha küçük.

Başkan Pişkinsüt: Tuvalet var mı?

Hükümlü 9: Tuvaleti yok; ama, iki saatte bir ihtiyaç için çıkarıyorlardı.

Başkan Pişkinsüt: Peki, su nereden getirip sıkıyorlar?

Hükümlü 9: Ben oraya girdikten sonra karşıya çektiler beni, üstümde sadece şort vardı, şortla bıraktılar, su soğuktu, suyu açtılar, açınca zaten tazyikli su geliyor, ben duvara çarptım. Ondan sonra oradan çıkardılar, kuyu gibi bir yer var, onun içine soktular.

Başkan Pişkinsüt: Ne var kuyunun içinde?

Hükümlü 9: Soğuk su var.

Başkan Pişkinsüt: Nerene kadar geldi o su?

Hükümlü 9: Göğsüme kadar geldi.

Başkan Pişkinsüt: Varil gibi bir şey yani. Adımını attığın zaman derine mi gidiyorsun?

Hükümlü 9: Yok, kendisi yavaş yavaş indirdi zaten, su çok soğuktu, buz gibiydi. Zaten kıştı. 1996'nın 11. ayının sonlarıydı...

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 13

Başkan Pişkinsüt: Elazığ'da sorgulanan var mı?

Hükümlü 6: 17 yaşındayım. ile birlikte 1996'da sorgulandım. Bana gelmeden işkence çektiler, cop vurdular. Ondan sonra nezarethaneye çektiler. Sürahi gibi bir şeye su doldurdular, çıplaktım, tek külot vardı, su döküp copla vuruyorlardı, suçu üstümüze almamız için. Sonra şikâyetçiye çektiler kenara, "Bu mu" dediler, çocuk "yok" dedi. Yine bana vurdular. Korkuttular. Gözümü kapattılar, "Seni jandarmaya götüreceğiz, orada vuracağız, bak söyle suçunu" dediler. Epey de yolda vurdular. Ondan sonra Emniyete götürdüler, biraz da Müteferrikada vurdular. Copla vurduklarında diyorlar "Sen mi yaptın?" Ben yapmadım dedim, yemin ettim. Sonradan "Bak çocuk seni gösteriyor, sen yapmışsın." dedi. Ben "Hayır, ben yapmadım" dedim. O günde ben düğün salonunda çalışıyordum. Vurdular.

Başkan Pişkinsüt: Aranızda ... lı olan var mı?

Hükümlü 12: ... Konya'da yakalandım. ... yaşındayım. Konya'da yankesicilik yaparken yakaladılar. Önce Merkez Karakola aldı bizi. İşkence yaptılar, şu anda ellerimde izi var zaten, sağ olsunlar iz bırakmışlar. 20.4.1996'da oldu. Merkez Karakolu'nda ellerimde sigara söndürdüler, falakaya yatırdılar, meydan dayığı attılar, çıplaktım, bana girişti. Jilet arıyor kendimi keseceğim diye, aradı bir şey bulamadı, orada bize girişti. Bir şey çıkaramayınca Emniyete haber verdi, Emniyet geldi aldı bizi, götürdü soydu. Emniyet Müdürlüğünün 3. katına çıktık. Zaten iki suç ortağıydık. Bağladılar. Önce bana işkence yaptılar, falakaya almadılar, cereyan verdiler. O zaman yaşındaydım. Suçu kabul ettik. Ondan sonra adliyeye çıktık, tevkif olduk.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Sana elektrik verdiler, parmağına mı bağladılar?..

Hükümlü 12: Parmağıma bağladılar, zaten yaralıydı, kemikler hep dışarıdaydı. Beş-on dakika verdiler, ondan sonra çözdüler, tamam, git. Elimi yüzümü yıkadım, elbiselerimi giydim. Aşağıya Müteferrikaya koydular, arkadaşlarla ayrı odalara koydular. Diğer arkadaşın sesi geliyordu. Bağra bağıra getirdiler. Araya cumartesi-pazar girdi. Pazartesi mahkemeye çıktık, tevkif olduk. Konya'da 4 ay yattık. Ondan sonra Diyarbakır'a geldim.

Başkan Pişkinsüt: Nerede yakaladılar seni?

Hükümlü 24: Beni Dağkapı'nın orada yakaladılar.

Başkan Pişkinsüt: Jandarmaya mı götürdüler?

Hükümlü 24: Jandarmaya götürmediler, karakola götürdüler.

Başkan Pişkinsüt: Hangi karakol?

Hükümlü 24: Yenişehir Karakolu.

Başkan Pişkinsüt: Tarihini hatırlayabiliyor musun?

Hükümlü 24: 1996 1. ayın 27'si.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar orada?

Hükümlü 24: İşkence ediyorlar, altı-yedi tane suç almışsın diyorlar. Suç almadın mı işkence yapıyorlar, suçu aldın mı bırakıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Sen halbuki yapmadın o suçu; kendi suçunu yaptın sadece öyle mi?

Hükümlü 24: Ben kendi suçumu bile yapmadım. Ben sadece komploya geldim.

Başkan Pişkinsüt: Peki, neler yaptılar sana? Nasıl bir yer? Orayı bir tarif et

bakalım; gözün kapalı mıydı?

Hükümlü 24: Poşet geçiriyorlar, bağlıyorlar, ondan sonra işkence yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Ne yapıyorlar?

Hükümlü 24: Şorta kadar soyuyorlar, şort kaldı mı, ondan sonra işkence yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Dövüyorlar mı?

Hükümlü 24: Evet dövüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Falakaya yatırıyorlar mı?

Hükümlü 24: Askı vardır.

Başkan Pişkinsüt: Onu bir tarif et. Şöyle bir kalk da anlat bakayım. Nasıl, neyle asıyor seni?

Hükümlü 24: Şöyle uzun bir şey vardır, seni böyle ters asıyorlar, ondan sonra işkence yapıyorlar. Zaten on dakikadan fazla durdurmuyorlar, durdursalar zaten gidersin.

Başkan Pişkinsüt: Seni on dakika mı durdurdular?

Hükümlü 24: Beni, evet on dakika durdurdular.

Başkan Pişkinsüt: Ellerini arkadan bağlayıp mı astılar, bir göster bakayım.

Hükümlü 24: Böyle ayağa kaldırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Sopa nerede duruyor?

Hükümlü 24: Sopa zaten böyle uzun bir şey vardır, benim elimi kaldırıyorlar, bağlıyorlar o uzun tahtaya, ondan sonra sopayla vuruyorlar, işkence yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Başka, elektrik verdiler mi?

Hükümlü 24: Elektrik de veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl verdiler elektriği sana?

Hükümlü 24: *(Parmak uçlarını ve ayaklarını göstererek)* Buralara veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: İdrar yollarına da veriyorlar mı?

Hükümlü 24: Veriyorlar, ama bana vermediler.

Başkan Pişkinsüt: Peki, su döktüler mi?

Hükümlü 24: Soğuk su döküyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Sana döktüler mi?

Hükümlü 24: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün kaldın orada?

Hükümlü 24: Ben bir hafta kaldım orada.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 19, 20

Başkan Pişkinsüt: Başka kötü muamele gören var mı?

(...)

Başkan Pişkinsüt: Seni nereye götürdüler?

Hükümlü 26: Beni karakola götürdüler, karakoldan Emniyete götürdüler, 3 gün elektrikte kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşındasın sen?

Hükümlü 26: Yeni 15'e girdim.

Başkan Pişkinsüt: Karakola ne zaman aldılar, tam olarak tarihini biliyor musun?

Hükümlü 26: Hayır, tam olarak bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Ocak mıydı, şubat mıydı? Yaz mıydı, sonbahar mıydı?

Hükümlü 26: Yaz ayı idi.

Başkan Pişkinsüt: Yaz 1997 geçen sene olduğuna göre, 14 yaşındaydın.

Hükümlü 26: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Hangi karakola?..

Hükümlü 26: Köprübaşı Karakolu'na gitmiştik, oradan Emniyet Müdürlüğüne sevk ettiler.

Başkan Pişkinsüt: Köprübaşı Karakolu'nda kötü muamele yaptılar mı?

Hükümlü 26: Orada sadece mideme oturup yumruk vurdular, yere yatırıp üç-dört kişi bana girişti.

Başkan Pişkinsüt: Yere düşürdüler, midene de vurdular; öyle mi?

Hükümlü 26: Evet. Saçımdan tutup duvarlara vuruyorlardı, "Üzerine suç alacaksın" diyorlardı, ben de dayanamayıp suç aldım; yapmadığım suçları üzerimize alıyorduk orada.

Başkan Pişkinsüt: Peki, sonra Emniyete mi götürdüler?

Hükümlü 26: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Orada ne yaptılar?

Hükümlü 26: Emniyette de işkenceye girdik, elektriğe girdik.

Başkan Pişkinsüt: Tarif et bakalım, alt kat mı?..

Hükümlü 26: Hayır, üst kata çıktık.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınca kat?

Hükümlü 26: İkinci kat.

Başkan Pişkinsüt: Asayişe mi gittin?

Hükümlü 26: Evet. Orada elektrik falan verdiler, falakaya yatırdılar, "Üzerine suç al" dediler, aldım.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): İkinci katta mı yaptılar?

Hükümlü 26: İkinci katta.

Başkan Pişkinsüt: Tazyikli su veriyorlar mı?

Hükümlü 26: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir oda, tarif et bakalım?

Hükümlü 26: Ufak karanlık bir oda.

Başkan Pişkinsüt: Yerler?

Hükümlü 26: Yerlere bez sermişler, yerler betondur, boynumuza lastik geçiriyorlar, ayağımızı bağlayıp cop vuruyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Boynuna geçirdikleri lastik araba lastiği mi?

Hükümlü 26: Evet, kalın lastik.

Başkan Pişkinsüt: Boynuna geçiriyorlar, nerene kadar geçiriyorlar?

Hükümlü 26: Şöyle, bu kolum dışarıda kalıyor, bu kolum da böyle içte kalıyor, şöylemesine geçiriyorlar. Yere yatırıp biri midemize basıyor, iki kişi tutuyor, biri vuruyor.

Başkan Pişkinsüt: O lastiğin ne faydası, zararı oluyor sana?

Hükümlü 26: Kalkamıyorsun.

Başkan Pişkinsüt: Bayağı bildiğimiz tekeri alıp getiriyorlar, onu geçiriyorlar?

Hükümlü 26: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Oturtuyorlar mı tekerin üstüne?

Hükümlü 26: Hayır, oturtma yok.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik nasıl verdiler? İdrar yollarından verdiler mi, ayak parmağına verdiler mi?

Hükümlü 26: Evet, ayak parmağına, el parmağına...

Başkan Pişkinsüt: Bağladılar mı bir yere, yoksa ayaktayken mi verdiler?

Hükümlü 26: Sandalyeye oturduğum zaman verdiler.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Gözün bağlı mıydı?

Hükümlü 26: Evet, gözüm bağlıydı.

İlazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak, 1998 Sayfa 26

Hükümlü 31: Burada yakalandığınız zaman Emniyetin altında Mütferrika diye bir yer var. Gece saat 1,5'ta alıyorlar, gözlerimi bağladılar. Ben 95'inci ayın ...'inde alındım. Arabayla epeyce gezdiriyorlar, yeri tespit edemeyelim diye, ama aynı yere getiriyorlar. Bize "eğilin, kalkın, burada kuyu var" falan gibi yanıltıyorlar. Çavuş, asker falan gibi, "komutanım bunu getirdik" gibilerinden, suçu askeriye atmak istiyorlar. Götürüp askıya alıyorlar. Elektrik veriyorlar. Soğuk suya tutuyorlar.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Bu anlattığın yerlerde, merdivenle inilen falan bir yer var mı?

Hükümlü 31: 6-7 merdiven olması lazım; iniyoruz. O şekilde getirip, askıya alıyorlar. Kollara sünger koyuyorlar. Ağaca asıyorlar. Havada kalıyorsun.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Kaldırıp bir yere mi takıyorlar?

Hükümlü 31: Evet, takıyorlar.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Yukarıda neye asıyorlar, biliyor musun?

Hükümlü 31: T şeklinde ağaca asıyorlar. İskemle koyuyorlar, üstüne çıkartı-

yorlar, iskemleyi çekince havada kalıyorsun. Bir ay kollarım ağrıdı. Sonra elektriğe veriyorlar; bir yere oturtuyorlar. Genellikle sağ ayağın serçe parmağından veriyorlar. O şekilde çok arkadaş'a verdiler. Coplarla, soğuk suyun altında dövüyorlar.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Bunların hepsi aynı yerde mi oluyor?

Hükümlü 31: Şunu da söylemek istiyorum: Bizi ilk yakaladıklarında direkt hastaneye götürüyorlar, rapor aldırıyorlar. Zaten o zaman bir şeyimiz yok. Sonra işkence yapıyorlar efendim.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 27, 28

Başkan Pişkinsüt: Kötü muamele gören var mı?..

Sen nerede yakalandın?

Hükümlü 35: Erzurum'da.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar orada?

Hükümlü 35: Emniyete değil, askeriye'nin şeyine düştüm.

Başkan Pişkinsüt: Erzurum Jandarmaya?..

Hükümlü 35: Evet. Orada işkence altına alındık.

Başkan Pişkinsüt: Jandarmanın yerini biliyor musunuz?

Hükümlü 35: İl merkez.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar?

Hükümlü 35: İşkence yaptılar. Aynen arkadaşın anlattığı şekilde işkence yaptılar.

Başkan Pişkinsüt: Soydular mı, çıplak?..

Fırat Gündez: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdiler mi?

Hükümlü 35: Yok.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik vermediler, dövdüler?..

Hükümlü 35: Dövdükten sonra su serpip, ayaklarımız şişmesin diye beton-da koşturdular. İşkence... Yani, çok pis.

Başkan Pişkinsüt: Suçun neydi senin?

Hükümlü 35: Köşk kırma. Kilit kırma.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 33, 34

Başkan Pişkinsüt: Jandarmada ne yaptılar sana?

Hükümlü 50: 6 gün üst üste işkence yaptılar. Siyasi Şubeye verdiler, Siyasi Şubede işkence yapıldı.

Başkan Pişkinsüt: Jandarmada nerede işkence yapıyorlar?

Hükümlü 50: Jandarma karakolunda alt bodrumda yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: İl jandarmada mı?..

Hükümlü 50: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Aşağıya indiriyorlar?..

Hükümlü 50: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Aşağıya indiriyorlar....

Hükümlü 50: Gözüm bağlı idi, göremedim. Merdivenden aşağıya indirdiler, farkında oluyordum, aç, susuz bıraktılar ve dayak attılar.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdiler mi?

Hükümlü 50: Elektrik de verdiler, ailemden de birkaç kişiye de işkence yaptılar; anneme, babama, ağabeyime...

Başkan Pişkinsüt: Annene ne yaptılar?

Hükümlü 50: Anneme işkence yapmadılar; ama, sorguya çektiler. Babama işkence yaptılar.

Başkan Pişkinsüt: Ona da elektrik verdiler mi?

Hükümlü 50: Bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Su tutuyorlar mı?

Hükümlü 50: Bütün vücuda tutuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği?

Hükümlü 50: İki sefer verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Orada 6 gün mü kaldın?

Hükümlü 50: Evet. Sonra Siyasi Şubeye verdiler, daha sonra da cezaevine verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Siyasi Şube ile ne alakan vardı?

Hükümlü 50: Orada, oturduğumuz köyde birisi bizi ihbar etmiş; bunların terörle ilişkisi vardır diye.

Başkan Pişkinsüt: Orada ne yaptılar? Orada da mı işkence ettiler?

Hükümlü 50: Orada 2 gün ailemle bana işkence ettiler. Iğdır Siyasi Şube, Emniyet Müdürlüğünde, bodrum birinci katta.

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptılar?

Hükümlü 50: Önce falakaya aldılar, Filistin askısına. Kolların altına alıyorlar değneği, 2 saat falan duruyor, sandalyeye çıkarıyorlar, asıyorlar sonra da sandalyeyi çekiyorlar... Çektiğin acıyı bir tek sen bilirsin.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik?

Hükümlü 50: 2 saat elektrik vurup bırakıyorlar. Boynuma, ayaklarıma. Başka yere vurmadılar. Aileme de işkence yaptılar.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 40, 41

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptılar? Hırsızlık mıydı senin suçun?

Hükümlü 58: Yok, gasp. Nizip'te karakolda aşağı indirdiler, karanlık bir yer

var, işte, türlü işkence şeyleri var, askıya alıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Orada askılar var mı böyle; nereye asıyorlar, nereye koyuyorlar onu, dolabın üstüne falan mı?

Hükümlü 58: Yok dolabın üstünde değil; böyle bir tahta var, kollarımdan oraya bağladılar. Sonra çırlıçıplak soyup suya tutuyorlar, coplarla giriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Gaziantep'te nerede sorguladılar?

Hükümlü 58: Gaziantep'te bir şubeden...

Başkan Pişkinsüt: Neresinde; Gaziantep Hırsızlık Şubesinde mi, Emniyette mi? Karakol değil.

Hükümlü 58: Emniyette Şubede.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınıcı kat?

Hükümlü 58: Dördüncü kat.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar orada, aynı şeyleri mi yaptılar?

Hükümlü 58: İşte orada böyle bir masa var, masanın üstüne...

Başkan Pişkinsüt: Masaya mı yatırıyorlar?

Hükümlü 58: Hayır, ondan sonra elektriği veriyorlar...

Başkan Pişkinsüt: Yer taş mı?

Hükümlü 58: Yer taş, taşın üzerinde... Tahta değil, taş. Böyle mermerin üstünde sabaha kadar orada yatırıyorlar. Tuvalet gibi ufak bir yer.

Başkan Pişkinsüt: Ha, küçük.

Hükümlü 58: Efendim, burada beton var. Beton yatak yerine.

Başkan Pişkinsüt: Dördüncü katta mı yapıyorlar bunları, aşağıda mı?

Hükümlü 58: En altta...

Başkan Pişkinsüt: Gene aynı şekilde mi?

Hükümlü 58: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Peki, sonra oradan çıkardılar, burayı mı gönderdiler.

Hükümlü 58: Oradan çıkardılar, işte Gaziantep Kapalı Cezaevi'ne gönderdiler.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği daha çok yapıyorlar dedin, ne yapıyorlar?

Hükümlü 58: Banyo suyuna bağlıyorlar, işte bazen de elektriği şu başparmağa bağlıyorlar, diline tutuyorlar, ayaklara bağlıyorlar. 60 volta çıkarıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Onu görüyor musunuz, böyle şeyi var mı?

Hükümlü 58: Efendim, böyle çantadır, çeviriyorlar.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 42

Başkan Pişkinsüt: Peki, aldılar seni, getirdiler Emniyete.

Hükümlü 59: Ezdiler iyicene.

Başkan Pişkinsüt: Sen tam tarif et... Emniyete girdin...

Hükümlü 59: Fakat, evin içerisinde bana vurdular, hastaneye götürdüler.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl vurdular, dövdüler mi?

Hükümlü 59: Evin içerisinde bana vurdular zaten; beni baygın bir şekilde hastaneye götürdüler. Hastanede, doktor, yerimde bir iz falan var mı... Sonra beni nezarete götürdüler.

Başkan Pişkinsüt: Nezarete dövdüler mi?

Hükümlü 59: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Nezaret dediğin yer neresi?

Hükümlü 59: Emniyetin bodrum katı. Orada nezaretler var.

Başkan Pişkinsüt: Hücre hücre mi odalar?

Hükümlü 59: Hücre hücre hep.

Başkan Pişkinsüt: Kaç tane? Bir hatırla bakayım.

Hükümlü 59: Böyle bir koridorda, altı-yedi tane bir sırada, altı yedi-tane diğer sırada.

Başkan Pişkinsüt: Peki, nerede sorguluyorlar seni?

Hükümlü 59: Yukarıda, kendi odalarında; nezarete gelip götürüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Dövdükleri, elektrik verdikleri yer neresi?

Hükümlü 59: Orada, yapmadığın suçu adamın üzerine yüklüyorlar. Sen yapmadım diyorsun, onlar “Yok, ille yaptım diyeceksin” diyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Peki, sana, buna ait bir gıyabî tevkif kararı geldi.

Hükümlü 59: Şimdi, ben o suçtan yatıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Gıyabi tevkif kararın geldi.

Hükümlü 59: Zaten bana vurdukları kadar vurdular, sabah oldu. Gelen polis vuruyordu, giden polis vuruyordu, zaten polisler böyledir.

Başkan Pişkinsüt: Aynı odada vuruyorlar.

Hükümlü 59: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Sonra, sabah oldu, çıkardılar.

Hükümlü 59: Sabah oldu, direkt cezaevine getirdiler işte.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 45

Başkan Pişkinsüt: Peki, içinde Elazığ'da sorgulanan var mı?

Hükümlü 64: Ben.

Başkan Pişkinsüt: Anlat bakalım; ne yaptılar, tarihini ver, ne zaman yakalandın; bunları anlat.

Hükümlü 64: ... Beni evden aldılar. Olaydan 2 gün sonra abim beni teslim etti. Abim beni eve çağırdı, ben eve gidince evde yakaladılar, götürdüler. 3 gün işkencede kaldım Emniyette; 1990 yılının ... oldu. İkinci kat; Emniyete girdiğin zaman sola dönüyorsun, merdivenden ikinci kata çıkıyorsun.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar, nasıl bir odaydı? Cinayet Masasında ne yaptılar?

Hükümlü 64: Önce beni bir güzel dövdüler. Ondan sonra, elektriğe verdiler,

falakaya yatırdılar.

Başkan Pişkinsüt: Hangi odada?

Hükümlü 64: Gözlerim kapalıydı.

Başkan Pişkinsüt: Aşağı indirdiler mi o elektriğe vermek için?

Hükümlü 64: Merdivenlerden çıktığımı biliyorum, gözüm kapalı götürdüler oraya. Yukarıya çıktığımda elektriğe verdiler, aşağıya indiğimde de falakaya yatırıyorlardı.

Hükümlü 64: İnsanı arabaya bindiriyorlar, yarım saat gezdiriyorlar, ondan sonra aşağıya indiriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Seni gezdirdiler mi böyle?

Hükümlü 59: Evet.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 49

Başkan Pişkinsüt: Nerede sorgulandın?

Hükümlü 100: Elazığ Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulandım. İşkence gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Tarih verebilir misin?

Hükümlü 100: 10.10.1995'te buraya geldim. 4 gün emniyette kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Nerede, nasıl işkence yaptılar?

Hükümlü 100: Gözlerimizi bağladılar, askıya aldılar, cereyan verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Boynuna lastik taktılar mı?

Hükümlü 100: Kollarımızı bağlıyorlar, asıyorlar.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 4

Başkan Pişkinsüt: Buraya gelmeden evvel, Elazığ Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulananız var mı aranızda?

Hükümlü 140: Aramızda kendi illerinde sorgulanan var. Mesela ben, Adana Emniyetinde 4 gün sorgulandım.

Başkan Pişkinsüt: Kötü muamele gördün mü?

Hükümlü 140: Gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdiler mi?

Hükümlü 140: Elektrik, askı...

Başkan Pişkinsüt: Askıya nasıl verdiler?

Hükümlü 140: Kalaslar vardı...

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir şey o?

Hükümlü 140: İki tane uzun 5x10 kalas vardı. Buralarından iple sarıyorlar, üzerine bırakıyorlar.

Flazıg Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 6

Başkan Pişkinsüt: Kötü muamele gören kim var?

Hükümlü 143: Ben varım.

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşındasın? Nerede yakalandın?

Hükümlü 143: Batman'da.

Başkan Pişkinsüt: Batman Emniyette mi?

Hükümlü 143: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Neresi, tarif et bakayım.

Hükümlü 143: Bizi içeriye aldılar. Önce, gözümüzü gözlük gibi bir şeyle bağladılar. Affedersin yani, ... açtılar, elektrik... 3 gün bizi ezdiler.

Başkan Pişkinsüt: Oda nasıl bir oda?..

Hükümlü 143: Nezaret gibi bir şeydi. Park gibi oturlan yerler var. Kemerle bizi bağlıyorlar, battaniye filan bıraktılar. Soğuk su, elektrik.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği nereden getiriyorlar?

Hükümlü 143: Telefonu çevirdiğin zaman elektriği veriyordu.

Başkan Pişkinsüt: Sonra?..

Hükümlü 143: "Suçu kabul edeceksin" dediler. Biz de mecburi...

Flazıg Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 6

Başkan Pişkinsüt: Sana da kötü muamele yaptılar mı?

Hükümlü 144: Beni dikenlerin üstünde yürüttüler.

Başkan Pişkinsüt: Tel diken mi?

Hükümlü 144: Bildiğiniz ot dikenleri var ya...

Başkan Pişkinsüt: Nereden bulmuşlar onu?

Hükümlü 144: Bahçede.

Başkan Pişkinsüt: Ayakkabılarını mı çıkarıp yürütüyorlar?

Hükümlü 144: Evet.

Flazıg Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 10

Başkan Pişkinsüt: Askıya alındın mı, elektrik verildi mi?

Hükümlü 155: Askıya alınmadım; ama, elektrik verildi.

Başkan Pişkinsüt: İdrar yollarından, bir de ayaklarından mı?

Hükümlü 155: Evet, el ve ayak serçe parmağımdan, daha sonra falaka...

Başkan Pişkinsüt: Elektriği nasıl bir şeyden veriyorlar?

Hükümlü 155: Gözlerimiz kapalı olduğundan dolayı göremiyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Ne duyuyorsun?

Hükümlü 155: Tarif edilemeyecek bir ses, zıst gibi bir şey. Ses olarak tarif edilemiyor, sadece, tuttuğu yeri koparır gibisinden...

Batman'da hem 1998'de hem de 2000 yılında yapılan incelemelerde, tutuklu ve hükümlülerin tümüne yakını soruşturma-kovuşturma aşamasında kötü muamele ve işkence gördüklerini söylemişlerdir. Yer ve bu yerlerde kullanılan araçlarla ilgili tanımlarının ise yapılan incelemelerdeki gözlemler ile örtüştüğü anlaşılmıştır. İncelemeler sonucunda soruşturma-kovuşturma aşamasında çok değişik yöntemlerle kötü muamele ve işkence yapıldığı, üstelik bunların her yaş gurubuna uygulandığı kanısına da ulaşılmıştır.

Bir başka ilginç iddia ise cezaevinden tahliye olanların tekrar gözaltına alınarak sorgulandıkları ve işkenceden geçirildikleri yönündedir. Bu konunun Cumhuriyet Başsavcılığına da bildirildiği ifade edilmiştir.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 10, 11

Başkan Pişkinsüt: Neydi adın?

Tutuklu 5: Adım ... İşkence odası merdivenlerden aşağı inerken, ana emniyet binasında, dört küçük hücreden sonra ifade alınan odanın tam karşısında deri ve süngerle izole edilmiş bir odadır. Başında büyük bir masa var, yerde iki tane delik var, bu deliklerde vidalı demirler var, bu askı aracını orada vidalıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Halının altında mı?

Tutuklu 5: Hayır betonun üzerinde...

Başkan Pişkinsüt: Üstünde halıfleks var mı?

Tutuklu 5: Yok, sadece... Heyet gidiyor, orayı kapatmak için halıfleksleri se-rebilirler. Seyyardır, kaldırılabilir.

Başkan Pişkinsüt: Ne onlar, delik mi var?

Tutuklu 5: Evet, iki tane vidalardan yapılmış delikler var, bu bizi sorguya aldıklarında işkenceye aldıklarında demir çubuklar getirip oraya vidalanıyor ve askıya alınıyor, burada elektrik manyetoyla veriliyor. Bunun diğer bölümünde, hemen bitişiğinde çayhane halinde bir tane oda var, bu odada ise su dinamosu var, burada tazyikli su kullanılmasını yapıyorlar ve hemen kapının önünde...

Başkan Pişkinsüt: Bu Emniyette mi Jandarma da mı?

Tutuklu 5: Emniyet binasındaki işkence odası bu; 12 tane küçük tek hücrelerden bulunuyor, bir tane de büyük hücre bulunuyor.

Başkan Pişkinsüt: Alt katta mı?

Tutuklu 5: Girişin alt katındaki bodrum katında bir tane büyük hücre 12 tane de küçük tek hücrelikler var, iki tane ifade alma yeri bir tane de sorgu odası; sorgu odası işte izole edilmiş, seslerin dışarı çıkmaması için.

Başkan Pişkinsüt: Orada sen geçirdin mi, işkence yaptılar mı? Ne yapıyorlar?

Tutuklu 5: Evet. Askıya alındım...

Başkan Pişkinsüt: Kurulan şeylerin üzerinde mi?..

Tutuklu 5: İki türlü askı işkencesi var, biri elleri arkadan bağlayıp çubuğu geçirerek, Filistin askısı, biri de "ters" dedikleri eller kürek sapıyla boruya bağlanıyor, böyle havaya alınıp hem cinsel organından hem de meme uçlarından ve parmak uçlarından elektriğin bağlanmasıyla elektrik veriliyor.

Başkan Pişkinsüt: Kabloları açık uçla mı bağlıyorlar?

Tutuklu 5: Kabloları açıktır. Manyetoyu çevirmeye veriliyor, bir ikincisi de şöyle bir bank var orada, o banka sırtüstü çıplak vaziyette yatırılıyor, orada battaniye parçaları var, onlarla elinde kablo izi kalmaması için battaniyeyle sarılıyor, ondan sonra, oradan su verilip elektrik verme işlemi yapılıyor. İşkence türleri daha çok bunlardır. Yan odada dolaba koyma şeyi var.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl yapıyorlar onu?

Tutuklu 5: Tabutluk dedikleri küçük bir odaya hiçbir şeye dayanmadan sana orada hem psikolojik olarak hem de fiziki olarak işkence yapıyorlar. İşkence o Emniyet binasının altındaki katta yapılıyor.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün kaldın?

Tutuklu 5: Ben, 9 gün kaldım işkencede.

Başkan Pişkinsüt: Bir tarih verebilir misin?

Tutuklu 5: 1998 ...'ünde yakalandım, 9 gün işkencede kaldıktan sonra mahkemeye çıkarıldım.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 15

Başkan Pişkinsüt: Peki, orada, sana elektrik verme dışında başka ne yaptılar?

Tutuklu 10: Başka, bana darp var, yumruk var, bir de torba var. Torba mıydı artık, kum torbası mıydı, nasıl diyeyim. Şimdi, ciğerlerim sökülüyor gibi. Sabahtan beri sancıdan kıvranıyorum. Arkadaşların hepsi şahittir. Hayalarımı sıktılar benim.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği nasıl verdiler? Ayak parmaklarına mı verdiler?

Tutuklu 10: Evet, ayak parmaklarımla, hayalarımaya verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Su var mıydı?

Tutuklu 10: Bulunduğum yer ıslak zaten.

Tutuklu 20: 3 oğlumla birlikte alındım. Evden alındım. Emniyete götürüldüm, 18 gün işkenceye kaldım. Geceleri çırlıçıplak soyuluyordum, kollarım kapı mazgallarına bağlanıyordu, bodruma götürülüyordum, işkenceye alınıyordum. Elektrikle işkence...

Başkan Pişkinsüt: Nerede?

Tutuklu 20: Batman Emniyetinde. Lastik araba tekerinin içine alınıp, orada dövülüyordum.

Başkan Pişkinsüt: Tarih verebilecek misin?

Tutuklu 20: Herhalde 1996'nın 5. ayında alındım. Araba lastiğinin içine alınıyor, orada sallanıyor, hani çocuklar salıncağa konulur, bir o tarafa bir bu tarafa. Copla ayağının altına falan vuruluyor, bir tahtanın üzerine bağlandım, ayak parmaklarıma elektrik verildi, hayalarım da elektrik verildi, askıya alındım.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün kaldın?

Tutuklu 20: 18 gün. 3 oğlumla birlikte.

Başkan Pişkinsüt: Onlar nerede?

Tutuklu 20: Onlar tahliye oldular.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman?

Tutuklu 20: Kasımda.

Başkan Pişkinsüt: Yaklaşık kasımda olduğuna göre, siz gireli de 22 ay olduğuna göre, yaklaşık 18 ayda filan tahliye oldular.

Tutuklu 20: 18 değil, onlar 20 ay içeride kaldı.

Başkan Pişkinsüt: Mahkeme, bu 18-20 aydan sonra suçu yok mu dedi?

Tutuklu 20: Onlar beraat etti. Görmediğimiz, bilmediğimiz şeyler polis tarafından yazılmış, zorla imzalatılmıştı. Gözümüz kapalı iken imzalatılmıştı. Savcılığa götürüldük daha sonra, savcılık salonunda polis tarafından tehdit edildik; kabul etmezseniz götürüp sizi öldüreceğiz diye. Savcı sordu, kulağında rahatsızlık vardı, ona gösterdim, kan akıyordu. Kaburgalarımın ikisi kırılmıştı, savcıya söyledim, savcı doktora gönderdi beni. Doktor, iki kaburga kemiğimin kırıldığını tespit etti.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman, nereden alındın?

Tutuklu 21: 1997'nin 10. ayının 11'inde evden alındım.

Başkan Pişkinsüt: Nereye götürüldünüz?

Tutuklu 21: Emniyet Müdürlüğüne...

Başkan Pişkinsüt: O alt kata mı gene?

Tutuklu 21: Evet, bodruma... Sonra çocuklarımızı aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Hanımı?..

Tutuklu 21: Tabii.

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşında çocuklar? Kaç tane çocuk var?

Tutuklu 21: Biri 9 aylık, biri 2 yaşında, biri de 7 yaşında...

Başkan Pişkinsüt: Kız, oğlan?

Tutuklu 21: İki oğlum var.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar sana hanımının, çocuklarının yanında?

Tutuklu 21: Soydular...

Başkan Pişkinsüt: Hanıma ne yaptılar?

Tutuklu 21: Önce beni soydular, hanımı da soydular, cereyan tuttular.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl, hanımı çırlıçıplak mı soydular?

Tutuklu 21: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Seni de mi öyle?

Tutuklu 21: Evet. Üç arkadaş daha vardı.

Başkan Pişkinsüt: Hepiniz beraber mi çıktınız?

Tutuklu 21: Ayrı ayrı... Sonra işkence gördük. Orada bir ranza gibi bir şey vardı, onun üstüne bağladılar, tel bağladılar, cereyan verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Ayak parmağınıza mı?..

Tutuklu 21: Hayalarım...

Başkan Pişkinsüt: Hanım yanında mıydı sana cereyan verirlerken?

Tutuklu 21: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Çocuklar yanında mıydı?

Tutuklu 21: Çocuklar içeride değildi, yan odadaydı.

Başkan Pişkinsüt: Ama, bağırıdıkça onlar duyuyorlardı.

Tutuklu 21: Yok bilmiyorum; şimdi, orada teyp var...

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 23, 24

Başkan Pişkinsüt: İşkence gördüm çok kötü diyen kimdi?

Tutuklu 28: Bendim.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Yerini anlat, nerede gördün?

Tutuklu 28: Diyarbakır'da.

Buradan Diyarbakır'a götürdüler.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Hangi birimde?

Tutuklu 28: Siyasi Şubede.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Kaç gün kaldın orada?

Tutuklu 28: 8 gün.

(...)

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Ne yaptılar sana?

Tutuklu 28: Anlatılacak gibi değil. Diyorum, çırılçıplak, her işkence.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Elektrik mi?

Tutuklu 28: Tabii, tabii her şey. Aklınıza ne gelirse. Yapılmayan işkence kalmadı. Filistin askısı diye tabir ettiğimiz, soğuk su, değnekle dayak, yumurta sıkma, sol yumurtam da sakat, sol ayağım da sakat, sol kolum da sakat. Rapor da aldım. İşkence raporu olmasına rağmen, 5 uzman doktorun vermiş olmasına rağmen, mahkeme hiç göz önünde tutmadı. Cezalandırıldı.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 24

Tutuklu 29: Tarih 15.12.1997. Bizi yakaladılar köyde, ... köyü.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Nereye bağlı?

Tutuklu 29: Diyarbakır ...'a bağlı. Bizi anadan doğma soydular.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Nerede?

Tutuklu 29: Köyde.

Başkan Pişkinsüt: Kaç kişiydiniz?

Tutuklu 29: 2 kişiydik. Bizi yakaladılar, orada dövdüler, suyun içine koydular. Tekrar bizi buraya getirdiler Batman'a. Batman'da da işkenceye verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Nerede yaptılar bunu?

Tutuklu 29: Bilmiyorum. Bizim gözlerimizi kapattılar, askıya astılar.

Başkan Pişkinsüt: Alayda mı, Emniyette mi?

Tutuklu 29: Nerede olduğunu bilmiyorum. Cereyana verdiler, copla bize vurdular. 3 gün de orada kaldık. Tekrar bizi buraya getirdiler.

Başkan Pişkinsüt: En son Batman'a geldiğinizde tarih kaçtı; tam biliyor musunuz?

Tutuklu 29: Tarih 26.12.1997 idi.

Başkan Pişkinsüt: Nezarete aldılar. Cereyan tuttular. Öyle mi?

Tutuklu 29: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün kaldın?

Tutuklu 29: 3 gün.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 6, 7

Hükümlü 4: Benim de işkence raporum olduğu halde bana ceza verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Şimdi, işkenceyi konuşacağız. Kim ceza verdi?

Hükümlü 4: Batman Ağır Ceza. Elektrige maruz kaldığıma dair tabip raporu verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl belli oldu elektrik verildiği?

Hükümlü 4: Cinsel organımda yanık izlerine rastlandığı, bir de parmak uçlarında yanık izlerine rastlandığı. Ankara'dan da müfettişler gelmişti. "Ağır ceza işkence ayrı bir konu, senin suçun ayrı bir konu" dedi. Ama, "Sen işkence yaptın diye, zorla bana bu suçu imzalattın" dedim. Ona ayrı bir mahkeme açtılar. Bu suçtan da bana ceza verdiler.

(...)

Başkan Pişkinsüt: O binayı tam tarif eder misin; nereden giriyorsun?

Hükümlü 4: Atatürk heykelinin karşısındaki binada. Binaya girerken gözümü kapattılar.

Başkan Pişkinsüt: Seni nerede almışlardı?

Hükümlü 4: Beni kendi atölyemde aldılar. Mobilyacıyım ve Batman mobilya sektöründe de önderlik yapıyorum; yani, bana yapılan komplo idi. "Bu işkencede de zorla, ya seni erkeklikten düşürecekiz ya kabul edeceksin veya hut da bizimle çalışacaksın" dedi. Ben, "Annem beni mobilyacı yetiştirmiş" dedim. "O zaman gir cezaevine mobilyacı olarak" dedi.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Yerler nasıldı, alttan görmüşsündür?

Hükümlü 4: Alttan da görmedim, sıkı bağlamışlar. Bir banka beni yatırdılar. Çırılçıplak soyduktan sonra ellerimi bankın altına bağladılar, ayaklarımı bağladılar, elektriği küçük parmak ucuma verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Elektriği nereden getirdiklerini de görmedin mi?

Hükümlü 4: Görmedim, sadece elektrik verdiklerini biliyordum. Başparmağıma, bir de diğer kablo ucunu cinsel organıma bağladılar. Bidonlarla su döküyorlardı. 2 saate kadar elektrikte kaldım, en son bayıldım, dayanamadım.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl 2 saat, aralıklarla mı elektrik veriyorlar?

Hükümlü 4: 5 dakika, 10 dakika arayla. Verdiği zaman göbeğin ağzının içine geliyor.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 8

Başkan Pişkinsüt: Soydular sizi, elektrik verdiler mi?

Hükümlü 7: Evet. Elektrik verdiler; ayak parmaklarımıza, idrar yollarına elektrik verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Suyu, elektriği nereden getiriyorlardı? Size ne söylüyorlardı?

Hükümlü 7: Bilmiyorum. Soyunuk halde bir yere koydular. Tazyikli su döküler. Yer düzdü, ama yattığımız şey muşambalı sünger gibi bir şeydi.

Başkan Pişkinsüt: Nereye bağladılar?

Hükümlü 7: Bağlantı yerleri vardı, üzerimize geçen yerleri vardı, kayış mıdır, nedir bilmiyorum, ona benzer bir şey vardı.

Başkan Pişkinsüt: Askıya aldılar mı?

Hükümlü 7: Beni askıya almadılar. Fiziki vurma oldu; ama, öyle sopa değil, yumruk, tokat oldu. Genelde bir insan yumruğa, sopaya, her şeye dayanabilir; ama, işkenceye, o elektrik şokuna dayanamaz.

Başkan Pişkinsüt: Peki, o arada herhangi bir çevirme sesi, herhangi bir düğme sesi duyuyor muydunuz; ara ara “yükselt” ara ara “alçalt” diyorlar mıydı?

Hükümlü 7: Kendi kendilerine “alçalt, yükselt” diyorlardı; ama, gözlerim bağlı olduğu için ne aletiyse bilemiyorum.

Başkan Pişkinsüt: “Çevir” mi diyorlardı, “alçalt, yükselt” mi diyorlardı?

Hükümlü 7: “Voltajı yükselt” diyorlardı.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 9

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar size?

Hükümlü 8: Ondan sonra bizi Emniyete götürüp, “Sizler diğer kişileri öldürdünüz” dediler. Biz zaten üçümüzü dedik.

Başkan Pişkinsüt: Sabıkanız var mıydı sizin daha önce?

Hükümlü 8: Yok. Zaten üçümüzüz, yakalanmışız, başka kimse yok. Ondan sonra bizi işkenceye verip, “Sizinle kimlerin bulunduğunu söyleyeceksiniz” dediler. 7 gün orada kaldım, her gün işkence yapıldı.

Başkan Pişkinsüt: Tam tarih söyler misin?

Hükümlü 8: 8 Nisandan 14’üne kadar soruşturmada kaldım, bir hafta tuttular.

Osman Müderrisoğlu (Antalya Mv.): Suç aletleri bulundu mu?

Hükümlü 8: Evet, bizim suç aletleriyle beraber bizi yakaladılar. Onların suç aletleriyle beraber yakaladılar. Ona rağmen işkence gördük. Dedik, suçu biz işledik. 7 gün soruşturma işkence gördük.

Başkan Pişkinsüt: O gençler de dahil üçünüz de mi işkence gördünüz?

Hükümlü 8: Onlar da dahil. Onlar da işkence gördü, elektriğinden tut, her şeyine kadar.

Başkan Pişkinsüt: O alt katta mı?

Hükümlü 8: Alt katta. Hatta, bizi işkenceye veren polislerden biri-ikisini de tanıyorum. İsmi bilmiyorum, ama şahsı tanıyorum.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 25, 27

Başkan Pişkinsüt: Aranızda işkence gördükten sonra raporuyla tespit ettirmiş olan var mı?

Hükümlü 25: Öyle bir hak bize verilmiyor ki, biz tespit edelim. Buradaki kişilerin yüzde 90’ı işkenceden geçtiği halde hiçbirimize rapor verilmiyor.

Başkan Pişkinsüt: Doktor gelirse ne yapıyor; doktora baskı var mı?

Hükümlü 18: Bizimle doktorun yanına giriyor. Giderken de bizi tehdit ediyor: “Bak, tekrar bir şey derseniz tekrar oraya gideceğiz.” Biz söyleyemiyoruz. Doktor da oturduğu yerden: “Var mı bir şey; yok; geç.”

Hükümlü 25: Doktor dahi işkenceden geçiyor Batman’da. İsterse işkence gördü desin bakayım. Batman’da üç bölge var. Şu anda da bütün işkenceyi Emniyet Müdürlüğünde yapmıyorlar; üç bölgede yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nerede yapıyorlar?

Hükümlü 25: Batı Raman dağında yapıyorlar, NATO diye bir yer var, orada yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Batı Raman dağı mı, karakol mu orası?

Hükümlü 25: Hayır, karakol değil, açık alan.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Bu suyun kenarı dediğiniz yer Batı Raman dediğiniz yer mi?

Hükümlü 25: Batı Raman, artı Batman çayı var. Diyarbakır yolu oldu; orada köprü var, köprünün ilerisinde korucuların köyü var; bizzat oraya götürüyor; Kelpiço diye bir yer. Ben Türkçe ismini bilmiyorum.

Hükümlü 18: Yeniköy.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Bu NATO dediğiniz açık arazi mi?

Hükümlü 18: Açık arazidir, kimse yoktur orada zaten.

Hükümlü 25: Karakolda bırakmıyorlar. Bir de karakollarda işkence yok; Emniyet Müdürlüğünde yapıyor, gece karakola yatırılıyor.

Hükümlü 21: Efendim, sadece bir yer gösterebilirim; Emniyetin ikinci katında Asayiş Şubede, Hırsızlık Bürosunun yanında falaka, askı, malzeme oradadır zaten. Emniyet Müdürlüğü eski binada. Zaten ezintiyi eski binada yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Şimdi, yeni binaya taşınıldı mı?

Hükümlü 21: Yeni binaya taşınmışlar; beni eski binada elektriğe verdiler. Yeni binaya getirmişlerdi, eski binaya götürdüler; ikinci kata, Hırsızlık-Asayiş Bürosuna getirdiler, orada beni askıya aldılar. Yapmadığım suçtan bu arkadaşın kahvesinden akşam beni aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Hırsızlık odasının yanı mı?

Hükümlü 21: Evet efendim; hırsızlık odasının yanında, çay ocağının yanında.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Şimdi, üç yer dedin; bir tanesi eski Emniyet Müdürlüğü’nün binası mı diyorsun?

Hükümlü 25: Ben şimdi orayı anlatacağım. Saydıklarım, NATO ile Batı

Raman, bir de çay hariçtir; bu içeri. Şimdi, biz kısmın içindeyiz, Emniyet Müdürlüğünün içinde.

Başkan Pişkinsüt: Yeni bina mı, eski bina mı?

Hükümlü 25: Eski. Ben 1996 yılında alındım; 6. ayın 1'inde gözaltım var. Bir şeyler yap diyor. Bir şeylerin yapmanın manasıyla para ver veya içki masası kur.

Başkan Pişkinsüt: 1999'da mı bu?

Hükümlü 25: Hayır, 1997'de. Ben ne yapabilirim. Gör diyor; ben göremem, körüm dedim. Şimdi, olayın seyri ayrıydı. Son şeklini ben sonra anlatacağım size; ben arkadaşlarımın içinde anlatmak istemiyorum. Beni götürdüler, akşamüstü saat 5 civarıydı. "Soyun" dediler. Hatta, ben direndim, direniş de gösterdim; ama, önce kaba dayak yedim. Kendileri soydu, ben soyunmadım. Bu da suçtur. Orada battaniye vardı, 20-25 cm'lik, bilemediniz 25 olur; kesik. Palaska var; ben askerden tanıyorum, onu; uzun palaskalar ve Akbank yazılı bir tane de oturak vardı, kahverengi muşambalı. Mobil yazılı su kutusu vardı, seyyar telefon vardı, seyyar kablolar, para bandı, artı taksi cantı vardı ve bunun ortasında boru dikili. Borunun üst bölümünde kesik boru var. Aynı türden kesmiş; biri bir borunun üstüne kaynak, biri diğerine kaynak. Şimdi, ben elektrikten geçtim; cinsel organımdan ve ayak serçe parmağımdan bağladılar. Gözüm görmüyor. Orada da göz bağlama yeri var; muşamba gibi bir şeydir, serttir; bağladılar, elektrik verdiler. Tabii ben bağıryorum, ben de boğaz kalmadı. Yaklaşık 5-6 dakika "iyi düşün." Ben neyi düşüneneceğim. Ha bire tehdit. "Düşün" diyor, yarım saat sonra yine geliyor. Böyle aralıklı aralıklı bana elektrik verdiler. Artık dayanamıyordum. Biri kalbime elledi "açın" dedi. Açtıktan sonra bu sefer kollarımı o battaniyelerle sardılar, kaldırdılar, bir dakika dayanamadım. "Tamam, imzalarım" dedim. İndirdiler, yine reddettim.

Başkan Pişkinsüt: Nereye kaldırıyorlar?

Hükümlü 25: Yüksek, çok yüksek. O cantıları oraya geldiği esnada ben gördüm. Telefon var, üstünde numara yok, eski tip telefonlar var, 9'dan 0, 1 çevrilenlerden; onun numarası da yoktu, sabitti; krem rengiydi, duvar renginden. Kablo, para bandı vardı ve benim yanıklarım vardı. Ben savcının karşısına çıktığım zaman...

Başkan Pişkinsüt: Askıyı nereye kuruyorlar?

Hükümlü 25: Askıyı odanın sol köşesine koydular, odaya girerken sol köşeye.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl bir askı, dolapların üstüne mi koyuyordu?

Hükümlü 25: Hayır, seyyar askı.

Hükümlü 44: Benim suçum esrardan. Bir gün bir gece işkence gördüm. Kötü muamele çoktu. Cop da vardı. Hayaları sıkılmak vardı.

Başkan Pişkinsüt: Tarih nedir?

Hükümlü 44: ... 2000 tarihi. Dördüncü katta idi. Gözüm kapalıydı ama görüyordum. Beni çırılçıplak yere yatırdılar. 10 kişi üzerime geldiler. Birileri ellerimi, birileri de ayaklarımı bağladılar. Copla ayaklarıma vurdular. Beni aşağı bodruma götürdüler. Sağ taraftaki odaya koyup orada da işkence yaptılar. Benim hanımı da getirdiler, benim gözümü açtılar, hanımı çırılçıplak ettiler, ondan sonra onun gözünü açtılar, beni çırılçıplak ettiler. Sonra bizi tehdit ettiler, “İfadelerini değiştirirsen sizi öldüreceğiz” dediler. Biz de daha önce işkenceye girmediğimiz için bilmiyorduk. Sonra savcılığa geldik. Bizi arabada gene tehdit ettiler. 5-6 aydır burada yatıyoruz. Perişan olduk.

Başkan Pişkinsüt: Yankesicilik suçundan hangi tarihte cezaevine girdin?

Hükümlü 62: 1997’de girdim; yalnız, 6 gün işkencede kaldım, 2 dişim kırıldı.

Başkan Pişkinsüt: Nerede yapıldı bu?

Hükümlü 62: Elazığ Emniyet Müdürlüğü’nde.

Başkan Pişkinsüt: Neresinde, Emniyet Müdürlüğü’nün alt katı mı, üst katı mı?

Hükümlü 62: Gözüm bağlı olarak beni arabayla yarım saat gezdirdiler; ondan sonra, zaten dört-beş polisti, beni soydular. Bir de suç ortağım yanımda vardı.

Başkan Pişkinsüt: Orayı tarif edebilir misin?

Hükümlü 62: Kötü muamele gördüğüm yerde beni haliye uzattılar, gözlerim bağlıydı. Uzun değnek ağaçlar vardı. Pamukla koltuklarımdan bağladıkları sonra telle, ipe bağladılar. Zaten parmak uçlarımda izler bellidir. Orada yakalandığım zaman doktora gittim. Daha da izler bellidir. Yakalandığım zaman doktor kayıtlarında da işkence yapıldığına dair belliydi; mahkeme göz önüne aldı.

Başkan Pişkinsüt: Askıya mı aldılar?

Hükümlü 62: Askıya aldılar. 3-4 dakika kaldım; tekrar indirdiler. 6 gün öyle gözetim altında kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik verdiler mi?

Hükümlü 62: Parmak uçlarıma verdiler. Ayağım altına cop vurdular. Soğuk su tuttular.

Başkan Pişkinsüt: Nerede, bu hep Elazığ Emniyet Müdürlüğü alt katta mı, üst katta mı?

Hükümlü 62: Bodrum katında.

Başkan Pişkinsüt: Su sıkıyorlar mı?

Hükümlü 62: Tazyikli soğuk su döküyorlardı.

Başkan Pişkinsüt: Nereden döküyorlardı?

Hükümlü 62: O da aynı bölümde. Duvar şeklinde. Sonunda orayı temizlerken ben fark ettim. Garajın alt kısmından giriyorsun.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 52

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşındasın, ne iş yapıydın?

Hükümlü 81: 25 yaşındayım. Bir kamu kuruluşunda işçi idim. İnanın, dört gün dört gece elektrik verdiler, defalarca buz banyosu yaptırdılar bana. Söylemeye utanıyorum...

Başkan Pişkinsüt: Hangi tarihte?

Hükümlü 81: 24.1.2000 tarihinde.

Başkan Pişkinsüt: O mekânı bana tarif edebilir misiniz?

Hükümlü 83: Ben çizebilirim.

Hükümlü 81: Şuurumu kaybettim inanın. O esnada değil bir cinayeti, 50 cinayeti insan kabul edebilir.

Başkan Pişkinsüt: Böyle kötü muamele gören kaç kişi var? *(Bir gün önce getirilen 7 kişinin dışında herkesin el kaldırdığı görüldü.)*

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 55

Hükümlü 89: Ben lise öğretmeniyim. Gelip sınıfta öğrencilerimin içinde dersten alındım. Arkadaşımin anlattığı gibi 7 gün boyunca işkence yaptılar. Hatta bana sürekli olarak şunu diyorlardı: “Sen bu zayıf vücutla kesinlikle işkenceye dayanamazsın, istediklerimizi kabul etmek durumundasın. Senden daha güçlü kişiler geldiler buraya, dayanamadılar”. Benim bu işlerle alakamın olmadığını söyledim, çevreme sormalarını istedim, okullara sorun dediğimde elektrik voltajını yükselttiler ve iki kişi ayaklarımın üstüne çıkıp ayakla basıyordu, birisi yumrukla vuruyordu ve artık hatırlıyorum, bazen dudaklarım kurduğunda hafifçe su bırakıyorlardı ve defalarca baygınlık geçirdiğimde soruyorlardı; “Sesim geliyor mu?”, “Boynunu düzeltin” gibi, bunları hatırlıyorum. “İstediklerimi kabul edeceksin” diyorlardı. İşkencenin yasak olduğunu söylüyordum. Bana, “Batman Valisi de, milletvekilleri de bu bodruma inerse —ben bunu DGM’de de söyledim— aynı şeyi yaparız ve burada işkence yapıldığından cumhurbaşkanının da, başbakanın da haberi var”

denildi. Bu kadar suçlu da bir insan, bence bunu hak etmez efendim. O işkence çığlıkları altında ne yatabildim ve hatta üç gün boyunca, cumadan pazartesiye kadar ne su içtim ne de yemek yedim. Pazartesi akşamı komutandan habersiz bana bir parça yemek bırakmışlardı fakat kendimden geçmiştim, ayağa kalktığımda gözlerim kararıyordu, çünkü elektrik şoku beni bitirmişti. Pazartesi beni doktora götürüp getirdiklerinde, işkence bitti, beni yarın mahkemeye götürürler diye düşündüm. Geldiğim gün polisin kolu hücrenin kapısında, gözümü tekrar bağladılar, tekrar götürdüler ve o defa artık bilmiyorum, kendimden geçene kadar boğazlarım kurudu, hatırlıyorum, “O müziğin sesini kısın artık, bunun sesi çıkmıyor” denildi, bu defa da vücudumun değişik yerlerine iki telle elektrik bağlamışlardı ve artık elektrik verilmesine rağmen ne zıplayacak ne ağlayacak ne de bir hakarete bulunacak halim kalmamıştı. Sonra üzerime su döküp tekrar hücreye getirdiklerinde, “Elbiselerini giyme, 3-4 saatte bir tekrar seni getireceğiz” dediler.

Hatman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 59

Başkan Pişkinsüt: Siz söyleyin.

Tutuklu (İsminin açıklanmasını istemedi): Efendim, ben Emniyet Müdürlüğünde teknisyen yardımcısıyım. Biraz işkenceden söz etmek istiyorum. 1999 yılının 6. veya 7. ayında gözaltına alındım, tam olarak hatırlamıyorum, yani bundan 7 ay önce. Aynı iddiadan 2. ayın 6’sında tekrar gözaltına alındım.

Başkan Pişkinsüt: O zaman serbest mi bırakılmıştın?

Tutuklu: Evet. 6 gece işkencede kaldık. O kadar işkence gördüm ki, bir hafta boyunca, affedersin, tuvalete gittiğim zaman sanki Fanta şeklinde akıyordu, içim komple yanıyordu. Gerçeği, ben buradan çıkmak istemiyorum, çıkar-sam tekrar getirebilirler.

Başkan Pişkinsüt: Emniyet Müdürlüğünde, siz, bu işkenceleri yapan kişilerle beraber senelerdir çalışıyordunuz; teknik kadronun içindeydiniz.

Tutuklu: 11 seneye girdi. Ben yardımcı hizmetli olarak çalışıyordum, çay ocağı çalıştırıyordum.

Başkan Pişkinsüt: Ama, onlara hizmet veriyordun.

Tutuklu: Evet. Hatta bana, “Birkaç çayını içmişiz, helal et, Besmele çek, hara-m gitmesin” dediler. Gerçekten bunu söylediler.

Başkan Pişkinsüt: Batmanlı mısın?

Tutuklu: Evet.

Osman Müderrisoğlu (Antalya Mv.): Bu işkenceyi yapanları tanıyor musun?

Tutuklu: Efendim, sima olarak hepsini tanıyorum, ama isimlerini bilmiyorum. Gözlerim kapalı, 5 gün 5 gece hücrede kaldım; karanlık mı, gece mi,

gündüz mü bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Her gün mü elektriğe veriyorlardı?

Tutuklu: Evet efendim.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 60, 61

Başkan Pişkinsüt: Başka söylemek isteyen?..

Hükümlü 101: Batman'da edebiyat öğretmeniyim. Dile getirmek istediklerimin birincisi, basit bir iddia için 7 gün gözaltında tutuldum; usule aykırı değil midir? Ben daha önce de gözaltına alınmış, işkence görmüştüm, elektrik vermişlerdi. 21 gün gözaltında kaldım; ama, işkence türünün değiştiğini fark ettim. Bu seferki işkence tamamen kısırlaştırmaya yönelikti. Daha önce birini ayak parmaklarına bağlıyorlardı, göğüslere, ta dudağıma getiriyorlardı; ama, normal bir işkence. Şimdi, bu seferki tamamen kısırlaştırmaya yönelik. Elektriğin iki ucunu da haya yerime bağlayıp acı çektirmeye yönelik değil, tamamen kısırlaştırmaya yönelik. Yani, ilk kez düşenler belki fark etmemişlerdir; ama, önemli bir noktadır.

Başkan Pişkinsüt: En son hangi tarihte gözaltına alındın?

Hükümlü 101: 18.2.2000 tarihinde alındım.

Başkan Pişkinsüt: Ondan evvelki ne zamandı?

Hükümlü 101: 1995-1996; o da kışa tesadüf etmişti; onda bazen üzerinden geçiyordu; bazen çıplak betonun üzerinde bekliyorduk; ama, bunun gibi değildi.

Başkan Pişkinsüt: Öyle söylüyorlar mıydı yapanlar?

Hükümlü 86: Söylüyorlar efendim. "Zaten seni kısırlaştırmak için işkence yapacağız; senin kökünü kurutmak için bunu yapıyoruz" diyorlardı.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 74

Hükümlü 105: Beni ilk götürdüklerinde "soyun" dediler. Neden soyunacağım dedim, ne yapacaksın dedim. "Hayır soyun" dedi. Soyunmadım. Yemin ederim, üstümde ne varsa paramparça edip soydular ve iki sefer boyunca bir soru sormadılar, sadece bize karşı çıktığın için soyduk dediler. Komaya girinceye kadar dövdüler, hücreye attılar, 4 gün boyunca battaniye bile vermediler. Çırlıçıplak kaldım, öylece tualete gittim. İki kişi girmiş koluma götürmüşler.

Osman Müderrisoğlu (Antalya Mv.): İsimlerini biliyor musunuz?

Hükümlü 105: "Komutanım, komiserim, Hacı, Ökkeş, Cabbar" gibi kod adları kullanıyorlar. Seni hücreden almadan önce, "Sırtını dön" diyorlar, ufak delikten bandajı atıyor, "Gözlerine geçir" diyor. Geçiriyorsun. Sonra koluna

girip götürüyor. Zemin kata gelinceye kadar gözlerini açmıyor. Hatta doktor kontrole geldiğinde bizi işkence yerinde muayene ettirdiler. Özellikle bayan doktor getirdiler ki, affedersin yaralarını, kanını göstermemek için getiriyorlar. Hatta bir arkadaşımız gösterdi diye tekrar işkenceye aldılar; “Neden gösterdin?” diye.

Başkan Pişkinsüt: O zaman “darp cebir vardır” diye rapor yazıldı mı? (“Hayır” yazılmadı” sesleri.)

Benzer Kötü Muamele ve İşkence Yöntemleri:

Cezaevi koğuşlarında görüşülen tutuklu ve hükümlülerin büyük çoğunluğu, iddialarında, genellikle soruşturma-kovuşturma aşamasında kendilerine uygulanan benzer kötü muamele ve işkence yöntemlerini (gözleri kapalı sorgulama, arabaya bindirerek geçdirmeye, sanal yer tanımları yapılarak tehlike ve korku yaratma gibi mekânsal, karanlıkta tutarak zamansal bilinç kaybı (desoryantasyon) yaratmak, dayak, falaka, ters-düz “Filistin askısı”, baş aşağı askıya alma, otururken-yatarken-askıda olmak üzere elektrik verme, soğuk su sıkma, testisleri sıkma, makata copla müdahale, eritilmiş naylon veya yanık sigara ile cildi yakma, tekerleğe geçirerek vurma ve yuvarlama vb.), adeta olayları bir kez daha yaşayarak heyecan, üzüntü ve tepki ile anlatmışlardır. Birbirlerinden çok farklı illerdeki cezaevlerinde, birbirlerini tanımaları mümkün olmayan ve çok farklı suçlardan dolayı orada bulunan bu tutuklu ve hükümlülere farklı zamanlarda yapılan ve son günlere kadar devam ettiği iddia edilen işkencelerde kullanıldığı söylenen yöntem ve aletlerin benzerliği, bu konuda Türkiye’de yaşanan kötü muamele ve işkence gerçeğini ortaya koymakta ve kararlılıkla üzerine gidilmesi gerektiğini bize göstermektedir.

Anlatılanlar dışında, bazı adli ve siyasi mahkûmlar vücutlarında hâlâ taşıdıkları ve gözle görülebilen işkence izlerini göstermişlerdir.

Çok sayıda adli ve siyasi mahkûm, sorgulama sırasında fiziksel işkencenin yanında, bazı psikolojik işkence yöntemlerinin de

uygulandığını belirtmişlerdir. Bunlar;

- Babanın gördüğü fiziksel işkencenin eşine, küçük çocuklarına izlettirilmesi,
- Sorgulanan kişinin annesinin, babasının, eşinin ve çocuklarının sorgu yerine getirilmesi ve onlara çeşitli tehditlerde bulunulması,
- Sorgu yerine getirilen babaya, eşine kötü muamele yapılması,
- Sorgu sırasında evinden getirilen eşinin çıplak soyularak yanında tehdit edilmesi,
- Gözaltına alınma sırasında gözaltına alınan kişinin ailesine (eşine, genç kızına ve oğluna) kendi evinde kötü muamele yapılması,
- Sorgu yerine getirilen çocuklara, kötü muamele ve işkence gören anne ve babasının seslerinin dinletilmesidir.

Birçok ilde yapılan incelemeler sırasında sorgu aşamasında, sorgulananların yakınlarının da kötü muamele ve işkenceye tâbi tutulacağı yönünde tehditlerle karşılaştıkları, verdikleri ifadelerini daha sonra değiştirmemeleri yönünde kendilerine baskı yapıldığı iddia edilmiştir.

Adli Tıp Raporları:

Kötü muamele ve işkencenin yaygın olduğu bilinen koşullarda, inceleme yapılan bütün illerde, sanık dosyalarının neredeyse tümüne yakınında “darp-cebir izine rastlandı” biçiminde verilmiş bir rapor görülmemiştir.

Kötü muamele ve işkence iddialarına karşı hazırlanan adli tıp raporlarının güvenilir olmadığı saptanmıştır. Bu durum, başta Şanlıurfa ve Mardin olmak üzere pek çok ilde net olarak görülebilmektedir. Yine adli tıp raporlarının bir çoğu ise şikâyet konusu olmuştur.

İstanbul gibi Türkiye’nin en büyük ilinde, adli tıp raporlarının

düzenlenmesinde teknik yetersizliklerin bulunması ve bunlardan kaynaklanan sorunların yaşanması yanında, keyfi uygulamaların yaygınlığı düşündürücü bir durum olarak gözlenmiştir.

İlâkırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 28, 29

Adli tıp doktoru, cezaevi içi adli olaylarda hemen gelememektedir. Adli tıbbı ilgilendiren olaylarda, cezaevi doktorunun geçici rapor düzenlemesi söz konusudur. Cezaevi doktoru ise adli tıp yönünden bilgili değildir.

Adli tıp sonuçlarının gecikmeli olarak gelmesi, tutuklu çocukların uzun zaman tutukevinde kalmasına, yargı sürecinin bir de bu yönden gecikmesine neden olmaktadır. DNA sonuçları bile (ücreti yattıktan sonra) en az 4-5 ayda (!) gelebilmektedir.

İstanbul Raporu, Sayfa 73 (Ümraniye Dudullu Polis Karakolu)

Birkaç gece ve gün nezarethanede kalmış olan pek çok kişinin darp-cebir ile ilgili raporunun alınmadığı (bu durum araçlarının elemanlarının olmaması ile izah edildiği),

Heyetin şimdiye kadar inceleme yaptığı karakollar içinde rapor alma konusunda en az işlem yapılanın bu karakol olduğu, 2-3 gün gözaltı süreleri uzatılarak nezarethanede kalanlara darp-cebir raporu almama alışkanlığının olduğu, bazı olaylarda ise nezarethaneye girmeden rapor alınıp sonra nezarethaneye konulduğu,

Karakolda 30.12.1999 tarihinden önceki günlere ait doktor raporlarının olmadığı ... saptanmıştır.

Şanlıurfa'da adli tıp hizmetleri son derece yetersiz olup, bu nedenle birçok sorun ortaya çıkmaktadır.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 8, 9

Başkan Pişkinsüt: Peki, savcım, namus cinayeti de çok fazla, delillendirme de çok zor. Polis laboratuvarı, otopsi gibi işlemler için ne yapıyorsunuz?

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Şunu diyeyim: Benim, şimdi, otopsiye gidecek aletim yok. Ankara'dan araştırma yaptırdım "600 milyon" dediler.

Başkan Pişkinsüt: Bir şey değil 600 milyon lira aslında bu kadar şey için; ama, göndermiyorlar.

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Ben, azap duyuyorum otopsilere gitti-

ğimde. Kesemiyorum, biçemiyorum, çıkaramıyorum. İlçelerde de imkânlar az olduğundan, bize geliyor otopsilere. Bir otopside 6 saat uğraştığımı biliyorum, kurşunu bulamadığım için, omurliliğe giriyor.

Başkan Pişkinsüt: Kiminle beraber gidiyorsunuz otopsiye. Patolog var mı, adli tabip var mı?

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Hayır hayır... Pratisyen doktor. Ancak, uzman çağırdığımız oluyor. Bazen 5-6 kez şey çıkarıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Korkunç!.. Pratisyen hekimle uzman olmayan hekimle, adli tabip olmadan veya patolog olmadan...

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Hasan diye, artık kesip biçmeyle kasap olmuş öyle diyelim, onun yardımıyla kesip biçiyoruz. Bir gece bir olay oldu, geldi. Nöbet bendeydi, gece 10'da başladık otopsiye, 04'te bitirdik, 6 saat. Kurşunu bulamadık, kurşunu bulamayınca delil yarım kalıyor.

Başkan Pişkinsüt: Kurşunu bulmak da otopsi değil ki, patolojik anatomik tahlil gerekir. Kavanozlara koyup, siz nereye gönderiyorsunuz? İstanbul'a gönderiyor musunuz?

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Tabii...

Başkan Pişkinsüt: Kaç ay sonra dönüyor?

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): 6 ay sonra.

Başkan Pişkinsüt: Tutukluysa, o kadar süre yatıyor.

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Tabii.

Başkan Pişkinsüt: Peki, üniversitenin adli tıp kurumu yok mu?

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Yok.

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Adana'ya gönderiyoruz. Onlar da, biz yetkisiziz, diyor.

Başkan Pişkinsüt: Peki, Malatya'da bir laboratuvar kurulmuş, oraya gönderme olasılığı?..

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Hayır hiç olmadı, hep İstanbul'a...

Başkan Pişkinsüt: Her bölgenin kendine has bazı özellikleri var. Şanlıurfa için en önemli nokta bu, adli tıbbın ve patolojik incelemenin, otopsinin yapısı. Peki, bunu çok açık bir biçimde, cezaevi idaresi, Başsavcılık olarak Ankara'ya yazdınız mı veya oraya götürüp tartışma ortamı oldu mu? Korkunç bir şey bu. Yani, teşhislerdeki yanılığın, suçlu-suçsuz ayrımının olmamasından, adaletin tam tecellisinin olmamasından, tabii ona ait de cezanın çok farklı olmasından, son derece korkunç bir şey!

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Ben, Başsavcımıza da dedim, azap duyuyorum, otopsilere gittiğimde savcı olarak azap duyuyorum, 25 senedir bu işi yürütüyorum...

Başkan Pişkinsüt: Bir de, namus cinayetinde birinci sırada olan bir il yani.

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Yazıların suretlerini çıkarabiliriz, Savcılığımızda.

Başkan Pişkinsüt: Eğer, mümkünse olabilir mi?

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Vardır bizde yazdıklarımız, tekliflerimiz falan.

Başkan Pişkinsüt: Bir an evvel, 600 milyon lira mı neyse yapılsın bu sistem.

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Benim oğlum da savcı, onunla araştırma yaptırdım Ankara'da, firma sahibiyle görüştük, topu 600 milyon lira. Testeremiz yok, kesecek alet yok, biçecek alet yok.

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Gecesi var, gündüzü var.

İonna KUÇURADİ: Nasıl gidiyorsunuz? Şahsi gayretlerle mi, yoksa cinayet sahipleri size destek mi oluyor, araba tutuyor?

A.Kadir Niksarlı (Cezaevi Savcısı): Piyasadan araç tutuyoruz; ama, 500 yazılacak kişiye 3.500 yazıp gidiyoruz; yani, ücret olarak, Başka türlü gitmiyor adam, aracım yok benim. Şunu da söyleyeyim, ben kendi aracım ile otopsiye gittiğim olmuştur. Örneğin hastaneye. Tabii, hemen araç bulup gidene kadar, ölüyü yerde bırakmıyoruz. Ama, nüfusu 1 milyona yaklaşan böyle bir kentte, Adliemizde bir araç gerekli.

Erzurum'da cezaevinde görüştüğümüz tutuklu ve hükümlüler, doktor raporlarının düzenlenmesi sırasında durumlarını özgülürce ifade edemediklerini, kendilerini baskı altında hissettiklerini söylemişlerdir.

Erzincan illerimizde de benzer sorunlar söz konusudur.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 6, 7

Başkan Pişkinsüt: Otopsi gibi, fethi kabir gibi, adli rapor, adli tahkikat gibi olaylarda çok zorluk oluyor mu? Yani, hekim patolog, adli tabip var mı?

Suat Caniklioğlu: Yeni bir patolog Devlet Hastanesine geldi efendim. Onu otopsilere alıyoruz. Daha önce sağlık ocaklarındaki hekim arkadaşlarla otopsiye gidiyorduk. İki tane hekim alıyorduk, onlarla yapıyorduk. Şimdi patolog geldikten sonra, patolog görevdeyse, mutlaka alıyoruz otopsiye.

Başkan Pişkinsüt: Patolog olmadığına göre, o zamana kadar, otopsi materyali nereye gidiyor veya nerede tahlil edilebiliyordu?

Suat Caniklioğlu: İstanbul Adli Tıbbı gidiyordu.

Başkan Pişkinsüt: Çok büyük bir sorun; dosyalarda birikme olur.

Yusuf Kiremit (Cumhuriyet Başsavcısı): Çok büyük bir sorun. Adalet Ba-

kanlığı'ndan, bazen bizden görüş istenir. İşte, adli yargının sorunları, yargının çabuklaştırılması açısından. Her zaman bunu bildiririz. Yani, en azından, her vilayette, bir adli tıp şubesi mi açılır, nasıl olursa, bilmiyorum. Aksi takdirde, bir rapor istiyorsunuz, trafik kazasından dolayı vatandaş yaralanmıştır; bir yıl sonra geliyor. Yani, o dosya, sadece o raporu bir yıl bekliyor. Bu şekilde, yargı da gecikiyor, adalet de.

Suat Caniklioglu: Bazen İstanbul'a zamanında da gitmiyor; büyük bir maddi külfet aynı zamanda.

Yusuf Kiremit (Cumhuriyet Başsavcısı): Birtakım şeylerin müşahade altına alınmasını gerektiren olaylarda belki adli tıba gönderilir. Hadi o önemli değil. Adam, adam öldürmüştür, çok önemli bir suç işlemiştir. Verilecek ceza çok ağırdır. Orada gönderilebilir; olması gereken de odur bana göre; ama, demin söylediğim gibi, bir trafik kazasında yaralı olan bir kişiyle ilgili rapor. Bunu herkes verebilecek kapasitede olmayabilir; yani, bir adli tabibin verebileceği bir rapor bu. Ama, olmadığı için, devamlı adli tıptan isteniyor. Basit bir uyuşturucu madde tahlili; adli tıpa gönderiyoruz. Bir tabancanın çalışıp çalışmayacağı hususunu İstanbul'da adli tıptan soruyoruz.

Tunceli de Erzincan ve Erzurum'dan farklı bir konumda bulunmamaktadır.

Tunceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 2

Başkan Pişkinsüt: Olur da, fethi kabir yapılırsa, veya otopsi yapılacak olursa, savcımızın yanında iki tane doktor, adli tabip olarak bulunabiliyor mu; patolog herhalde yok sanıyorum.

Özer Tarhan (Cumhuriyet Başsavcısı): Patolog maalesef yok. bölgede yok sanıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Erzincan Devlet Hastanesi'ne bir tane gelmiş. Erzurum'da bir tane var.

Özer Tarhan (Cumhuriyet Başsavcısı): Hastanedeki doktorlar aracılığı ile bu hizmeti görmeye çalışıyoruz. Güzel bir hastanemiz var; gerek donanım, gerekse mefruşat olarak çok güzel bir hastane. Yaklaşık 80-100 yataklı. Ancak, uzman doktor sıkıntımız var. Rotasyonla gelip gidiyor o da. Kadrolu olarak da kadın doğumcu, çocuk doktoru var. Bir tane operatörümüz var kadrolu. Bir de dahiliyecisi var. Ana branşlarda doktorumuz var, onun haricinde yok. Gelenler birer aylık rotasyonla geliyorlar. Devletin de bu konuda zararı söz konusu; buradaki en küçük bir vakada ister istemez, yakın diye Elazığ'a sevk ediliyor, ya gidiş geliş problem oluyor, yolda güvenlik sorunu

var, bu gibi sağlık konularında sıkıntılar yaşıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Doktor öğretmeni gönderiyor, savcısını gönderiyor..

Özer Tarhan (Cumhuriyet Başsavcısı): Evet; ama, sağlık konusunda maalesef sıkıntımız var.

Başkan Pişkinsüt: Savcı Beyler herhangi bir şekilde kriminal bir inceleme isteyecek olurlarsa, Erzurum'a mı gidiyor?

Özer Tarhan (Cumhuriyet Başsavcısı): Hayır; Malatya'ya gönderiliyor. Orada adli tıp şube müdürlüğü var.

Başkan Pişkinsüt: Balistik de oraya mı gidiyor.

Özer Tarhan (Cumhuriyet Başsavcısı): Balistik, hazırlık aşamasında, polis ya da jandarma tarafından zaten raporu yapılmış geliyor. Diyarbakır'da jandarma ve polisin kriminalistik laboratuvarı var; oraya gönderiyoruz. En nihayetinde, yargılama aşamasında gerekirse, Ankara'ya gönderiyoruz; ağır cezada, terörde falan böyle hususlarda gerekirse gönderiyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Adli tıbbı gitme vakaları çok oluyor mu?

Özer Tarhan (Cumhuriyet Başsavcısı): Hayır; bizde çok fazla bir olay olmadığı için, dediğim gibi, asliye cezada 100-150 dosya, ağır cezada 30 dosya, sulh cezada keza öyle, bir sıkıntımız olmuyor. Adli yönden işi çok olan bölüm, sadece asliye hukuk, eşimin baktığı mahkeme. Bir de kadastro var. Buradaki sıkıntı, keşiflere gidilememesi; köy davalarındaki keşiflere maalesef şu anda gidilemiyor.

Başkan Pişkinsüt: Adli tıptan gönderilen incelemeler ne kadar sürede dönüyor?

Özer Tarhan (Cumhuriyet Başsavcısı): Onlar ivedilik derecesine göre sınıflandırılıyor; tutuklu evraklar daha çabuk dönüyor, öncelik veriyorlar. Tutuksuz olursa da 9 ay, bir yıl civarında dönüyor.

T'unceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 5

Başkan Pişkinsüt: "Darp cebir yoktur" diye mi rapor alındı yine?

Hükümlü 1: Tabii öyle alındı.

Başkan Pişkinsüt: Var mıydı izler vücudunda?

Hükümlü 1: Vardı da, merhemle falan tedavi etmeye çalıştılar.

Elazığ ilinde 1998'de yapılan incelemenin ardından 2000'de yapılan ikinci incelemede, adli tıp raporlarıyla ilgili şikâyetlerde azalma olmasına karşın hâlâ devam ettiği gözlenmiştir.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 19

Başkan Pişkinsüt: Yumruk falan mı vuruyorlar?

Hükümlü 25: Üç defa hastaneye gittim, rapor aldım.

Başkan Pişkinsüt: Hastanede doktorlar sana rapor verdi mi?

Hükümlü 25: Evet verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Morluk falan mı vardı?

Hükümlü 25: Hayır morluk yoktu, yani, ben genellikle kusuyordum dayak yedikten sonra.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 31

Hükümlü 30: ... geldim, doktorum.

Başkan Pişkinsüt: Nereden mezunsunuz?

Hükümlü 30: ... Üniversitesinden mezunum. Gözaltında işkence gördüm ve işkencem de raporla tespit edildi. İşin ilginç bir yönü de, adli tabibe çıkarılmadan önce, bize "Eğer adli tabiplikte herhangi bir şey dile getirirseniz, sizi ikinci bir sefer gözaltına alırsanız ne yapacağımızı siz biliyorsunuz Bizim ne yaptığımızı gördünüz" diye. Yapılan işkenceleri, oradaki nöbetçi arkadaşlara söyledim, rapor etti. Rapor edildikten sonra bir daha işkence yaptılar bana. Cezaevine girdim, bir daha rapor aldım. Böylece, iki raporum var. Bu raporlara isterseniz bakabilirsiniz.

Başkan Pişkinsüt: Raporların tarihlerini söyle.

Hükümlü 30: 4 Şubat, öbürünü de bir hafta sonra aldım, sağlık ocağında var, oradan bakılabilir.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 34

Başkan Pişkinsüt: Doktor raporu var mı?

Hükümlü 37: Doktora çıktığımız zaman, bir şey...

Başkan Pişkinsüt: Nereye götürdüler?

Hükümlü 37: Devlet Hastanesinin orada sağlık var, oraya götürdüler.

Başkan Pişkinsüt: Adli tabip mi?

Hükümlü 37: Devlet Hastanesinin karşısındaki sağlık ocağı.

Başkan Pişkinsüt: Gece mi götürdüler?

Hükümlü 37: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Üstünde bir şeyler var mıydı, doktor muayene etmedi mi?

Hükümlü 37: Ayaklarımızı yere basamıyorduk; ama, polisler bizimle pazarlık ediyordu: "Bir şey söylediğin zaman tekrar sizi götürürüm" Beşi birden bizimle içeriye girdi, ayrı odaya sokmadılar bizi. Doktor çağırdığı zaman kendileri de oradaydı.

Hükümlü 51: Ben 1998'de gözaltına alındım. Elazığ'da yakalandım. Bingöl'e gözaltına götürüldüm. Kötü işkenceye maruz kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Bingöl'ün neresinde?

Hükümlü 51: Bingöl'ün TEM Şubesinde. Orada her türlü muameleyi gördük. Bütün izler vardı, doktorların raporları da vardı. Dosyamdadır şu anda.

Başkan Pişkinsüt: Kim verdi doktor raporunu, Devlet Hastanesi mi?

Hükümlü 51: Bingöl'ün 1 No'lu Sağlık Ocağından aldım.

Başkan Pişkinsüt: "Darp cebir vardır" diye mi rapor?

Hükümlü 51: Evet.

Batman'da doktor raporlarının düzenli olmadığı, bazı çelişkiler içerdiği ve gözaltına alınanlar için düzenlenen dosyaların hemen tümünde "darp-cebir izine rastlanmadı" ifadelerinin yer aldığı saptanmıştır. Doktorların görevlerini tam yapamamaları kadar, muayene sırasında sorgulanan kişilerin yanında güvenlik görevlilerinin bulunması da doğru olmayan bir uygulama biçimi olarak değerlendirilmiştir.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 2

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Biz en son Diyarbakır'da geçen yıl Sayın Bakanımızın iştirakiyle bir toplantı vardı ve o toplantıda gündeme getirmiştik; mutlak surette, Batman'da adli tıbbın, hiç olmazsa şubesinin olması gerekiyor. Çünkü, burada yapılan otopsilerde doktorlar konuya yeterli derecede vakıf değil; arkadaşlar da, meslektaşlar da bazı konuları tam olarak çözemiyorlar ve mahkeme safhasında bile, bazen tam anlamıyla otopsinin yapılmamasından dolayı, bazen, adaletin tam olarak tecelli edemediğini görmek mümkün oluyor. Adil raporlar konusunda yine çok yetersiz, çok sıkıntılarımız var. Bu anlamda, mutlaka, Batman'da nüfus yoğunluğu, işlenen olayların yoğunluğuna göre, Batman'da Adli Tıp Şube Müdürlüğünün kurulması gerekmektedir. Bunu, defalarca teklif de ettik, ama, sanırım bu konudaki uzman yetersizliği gerekçe gösterilerek, Batman'da bugüne kadar adli tıp alanında bir kuruluş mümkün olmadı. Diyarbakır'da da, grup seviyesine çıkarılmasını tavsiye etmiştik.

Başkan Pişkinsüt: Grup başkanlığı açılmış; ama, doktoru yok.

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Evet, grup başkanlığı seviyesinde ol-

ması lazım, hiç olmazsa şurada veya bütün illerde hiç olmazsa uzman, adli tıp uzmanı olması gerektiğini düşünüyoruz; bir kere zorunlu.

Başkan Pişkinsüt: İlk anda Adli Tıp Kurumu'nun da kendisine göre sıkıntıları var; iki yıllık bir hekimlik üzerine verilen bir şey bu; dolayısıyla, orada patolojik anatomi dersi ve o bölüm olmadığı için, daha ziyade, canlıların üzerindeki adli tespitlerde Adli Tıp Kurumu çok eski; ama, öbür bölümdeki olay çok daha değişik olduğu için patolojik anatomi bilgisine ihtiyaç gösteriyor. Belki, acil, ilk yapılacak olan, bu bölgeye gerçekten patoloji mütehassıslarıyla destek olmak, ikinci şekilde de Adli Tıp Kurumu'na 3 sene daha ekleyip ki, bunu yasal olarak Meclise getirebiliriz; 3 senelik bir eğitimden çıkacak olanları da bölgelere yaymak lazım. Müthiş rahatsızlık oluyor, özellikle otopsilerde bir şekilde usulüne uygun işlem yapılmıyor bilgi eksikliğinden dolayı.

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Tabii, bu konularda uzman da yok; yani, Yargıtay'da birçok dosyada, ağır cezada karşılaştığımız otopsinin usulüne uygun olarak yapılmamış olmasından dolayı failini tespit edemiyoruz; birkaç tane fail var, birkaç tane silah var; ama, otopsinin usulüne uygun olarak yapılmamış olmasından dolayı, demin de söylediğim gibi adaletin tam tecelli etmediğini görüyoruz. Doktor yetersiz, buraya zorunlu ihtiyaç olarak geliyorlar ve genellikle mezuniyetten sonra ilk yerleri burası oluyor ve bizim meslektaşlarımızdan bazı arkadaşlarımızın da konu olarak bazı yetersizlikleri olabilir; çünkü, bu konuda uzun süreli bir eğitim görmüyorlar.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 38

Hükümlü 59: Ben de Kozluk'ta yakalandım. Benim eşim intihar etmiş; doktor raporu yanlış. "Arkadan vuruldu" diye rapor tutmuş. 16 nüfus, daha 40 günü doldurmayan bir çocuk dahi gözlem altına alınmıştır. Baktım ki 16 nüfus orada çok zor durumda kaldı; kendim geldim karakola, ben üstlendim. Raporu vermemişler. Ben mahkemeye gittim; eşim intihar etmiş dedim. Orada Hâkim Bey: "Oğlum, eşinin üzerindeki elbiseyi adli tıba gönderceğiz; orada kurşun önden mi geldi veyahut da arkadan mı geldi, yakından mı, uzaktan mı bakılacak." Tamam dedim. Elbisesini adli tıba göndermişler. Adli tıp da intihar ettiğini tespit ediyor. "Önden silahı dayamış kendine" diyor. Daha sonra, mezar açılıyor, cenazeyi gönderiyorlar. İkinci raporda, karşı taraf para vererek benim aleyhime yaptı. O rapor gelir gelmez ben ceza aldım. 3 sene 3 aydır ben suçsuz yere yatıyorum, mağdurum. İnsan hakları tarafından doktorların gerekse kaza gerekse aynı kemik incelensin. Eğer dediğim doğru çıkmazsa, benim bu ceza azdır, bunun üç misli cezaya razıyım.

Başkan Pişkinsüt: Şimdi, hükümlü müsünüz. Yargıtay'a mı gitti?

Hükümlü 59: Şimdi, ben burada ceza aldım. Yargıtay'a da gitti. Yargıtay ce-

zayı az görmüş; tekrar yargılanacağım, yine mahkeme olacak.

Başkan Pişkinsüt: Adli tıpla ilgili incelemeler, otopsi nerede yapıldı; onların sonuçları geldi mi?

Hükümlü 59: Adli tıba gönderildi. Adli tıp elbise raporunda “önden” diyor. Elbise zaten belli, yakıt izi belli. Kemik gönderince “arkadan” diyor. Pe-ki, kurşun göğüsten girmiş arkadan çıkmış; elbise ters giyilince burada yara yok, tam tersine gelir. Orada çelişkili bir rapor var.

3. Gözaltına Alma ve Sorgulama Yerleri

Cezaevleri koğuşlarındaki incelemeler sırasında tutuklu ve hükümlüler, gözaltına alınmaları ve sorgulanmaları sırasında karşı karşıya kaldıkları kötü muamele ve işkencenin yapıldığı yerlerle ilgili olarak, yukarıda verilen örneklerden de görüleceği üzere pek çok iddiada bulunmuşlardır. Bu konuda mahkûmlar tarafından ayrıca yer tanımlamaları da yapılmıştır. Alınan bu bilgilere dayalı olarak daha sonra gezilen tüm illerin emniyet müdürlükleri ile karakollarının gözaltına alına ve sorgulama yerlerinde yapılan incelemelerde, çoğu zaman yetkililerin gösterdiği yerlerden ayrı olarak, daha önce anlatılanlara uygun yerler bulunmuş, buralarda bulunan alet ve teçhizatlar görülmüş ve tanımı yapılanlarla benzerlikleri saptanmıştır.

Örneğin **Şanlıurfa**’da Emniyet Müdürlüğü birimleri ile karakol ziyaretlerinde görevlilerin sorulara net yanıtlar vermek istemedikleri, nezarethane defterlerinin düzensiz tutulduğu, sorgu yerlerinin standartlara uymadığı, son derece olumsuz koşullara sahip olduğu, işkence aleti olarak kullanılacak pek çok malzemenin bulunduğu görülmüştür.

Sorgulama Yerleri:

Yakalanan sanıkların sorgulanması, asayiş şubelerinde ve terörle mücadele şubelerinde, kimi zaman bu şubelerin idari bürolarında, genellikle de emniyet müdürlüklerinin bodrumlarında, çoğu kez garajlara yakın yerlerde yapılmaktadır. Gözaltı hücreleri ise bu

yerlerde olduğu gibi, kimi emniyet m¼d¼rl¼klerinde ayrı ayrı birkaç yerde bulunmaktadır.

İstanbul gibi metropol bir kentimizde karakolların çoğunun fiziki koşullarının kötü, standartlardan uzak, büro donanımlarının ise yetersiz olduğunun gör¼lmesi son derece düş¼nd¼r¼c¼ ve üzücü bir durum oluşturmuştur.

Yine kötü muamele ve işkence görd¼klerini iddia edenlerin yer ve alet tanımlarının, heyetlerimizin gözlemleriyle büyük ölç¼de çakıştığı saptanmıştır.

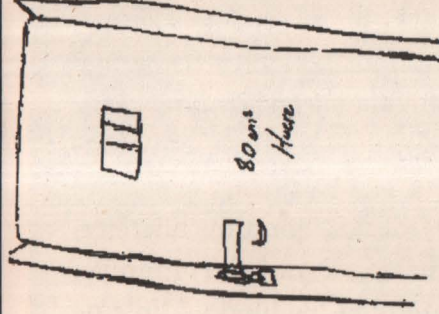
Erzurum'da 1998'den 2000'e soruşturma-kovuşturma sisteminde ve Emniyet M¼d¼rl¼đ¼n¼n değişik birimlerinde önemli bir iyileşmenin olmaması üzünt¼yle gözlenmiştir.

Batman'da diğer illerden farklı olarak sorgunun güvenlik birimleri dışında, açık arazide (Batman Tutanak 2000, sayfa 25, 26) yapıldığı yön¼nde ciddi iddialar söz konusu olmuştur. Yasalara aykırı olan bu durumun araştırılması ve iddiaların sonuçlandırılması gerekmektedir.

Donanım Sistemleri:

Farklı illerdeki değişik gözaltı ve sorgu yerlerinde, bu amaç için hazırlanmış, ses geçirmez, aynalı odalar (Diyarbakır, şanlıurfa, Mardin, Erzurum, Aydın), su sistemleri ve vanalar (Erzurum, Erzincan, Elazığ, Batman, Muğla), duvara göm¼lerek monte edilmiş vantilatörler (Aydın, Diyarbakır), duvara göm¼lü elektrik şalterleri (Diyarbakır, Erzurum, Mardin), tabana göm¼lü askı yuvaları (Batman, Erzincan, İstanbul Gülsuyu Karakolu), duvardan duvara ve tavana yakın monte edilmiş demir boru (şanlıurfa), istenilen voltta üretilen elektriğin alınabileceği elektrik donanımı (Erzurum, Diyarbakır) saptanmıştır.

şanlıurfa'da 1998 yılındaki incelemelerde saptanan kötü muamele ve işkence yapmaya uygun olan sorgu yerlerinin, 2000 yılında boşaltılmış ve askı için kullanılan deliklerin betonla kapatılmış



Hücre
Güvenli koruma
odası 80 m.
birlikte.

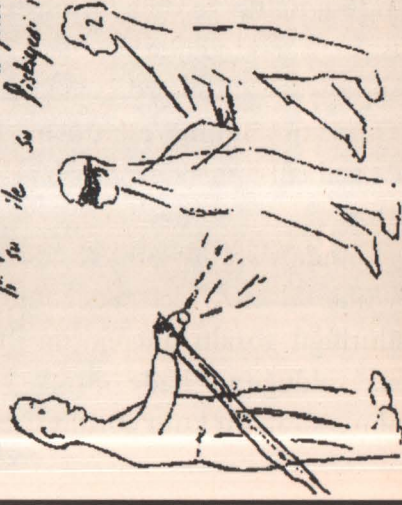
(1)

(2) istenmeyen işleri tutuklanma için. Adet
Sorumluları.



(3)

su ile boyatılmaya çalışıldı.
ki su ile su bulaşması ile istenmeyen
pilot.



(4)

istenmeyen işleri
Adet ve su bulaşması ile
istenmeyen işleri.



olmasına karşın, inceleme yapan heyette, yeni yapılan ve güvenlik birimlerinin tümü tarafından kullanılan yerlerde de istenmeyen uygulamaların devam ettiği yönünde kanı oluşmuştur.

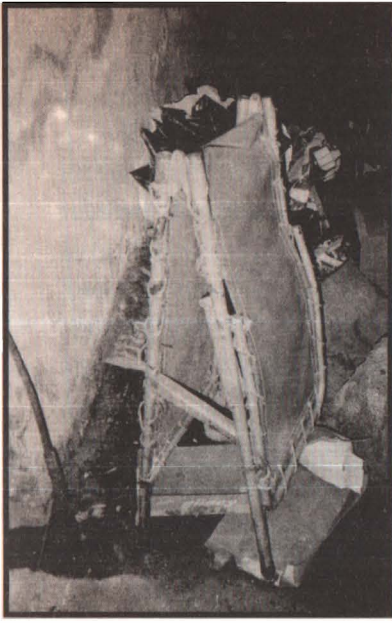
Erzincan'da eski ve yeni Emniyet Müdürlüğü binalarının birimlerinde, Asayiş ve Terörle Mücadele Şubelerinin sorgu yerlerinde yapılan incelemelerde, kötü muamele ve işkence gördüğünü iddia eden tutuklu ve hükümlülerin yer, teçhizat, kişi tanımlarının, heyetimizin gözlemleri ile örtüştüğü saptanmıştır.

Erzurum'da sorgu yerlerinde kötü muamele ve işkence uygulamalarında kullanılabilecek teçhizatın hâlâ varolduğu, ancak bunların görülmemesi ya da kullanılmadığının söylenmesi yönünde yetkililerin çaba gösterdiği saptanmıştır.

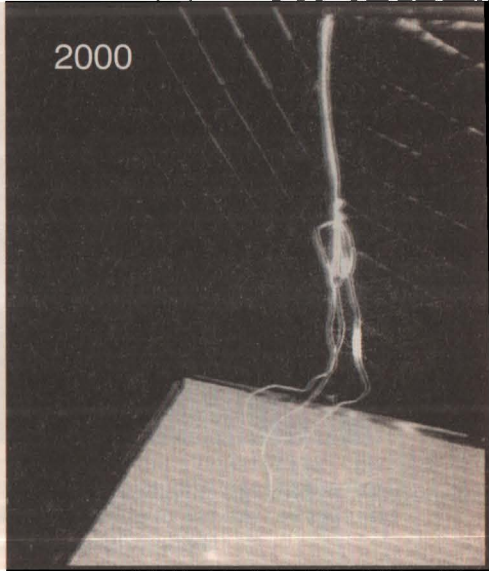
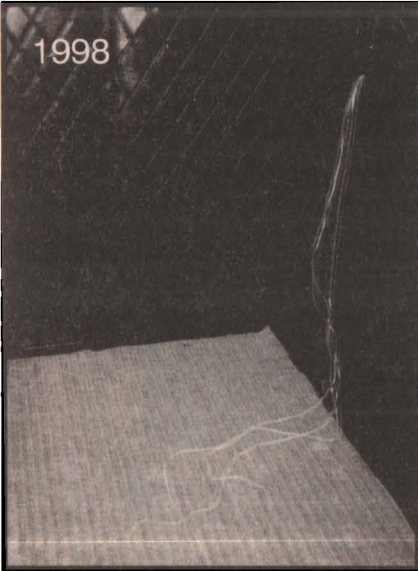
Bu durumun terör bölgesinde ve bölge konumunda olan bir ilde gözlenmesi, Komisyonumuzun pek çok ilde saptadığı olumsuzlukların burada da varolması, hatta kamu yöneticilerini daha özerk ve denetimden uzak davranışlar sergilemeleri kaygıyla izlenmiştir.

Batman Emniyet Müdürlüğü'nün sorgulama yerinde ise zemindeki halıfleks söküldüğünde, mobil "askı" çubuklarının yerleştirildiği iki yuva saptanmıştır. **Erzincan Emniyet Müdürlüğü**'nün boş bir odasında da yerde aynı türden iki yuva görülmüştür. **İstanbul Gülsuyu Karakolu**'nda ise bank şeklindeki bir kanepenin kaldırılması ile ayaklarının girdiği yuvalarının aslında askı yuvaları olduğu anlaşılmıştır. Bütün yerlerin bir bölümünde su tertibatları, kimisinde şofben, kimisinde su vanaları ve suyun akacağı yerler bulunmuştur.

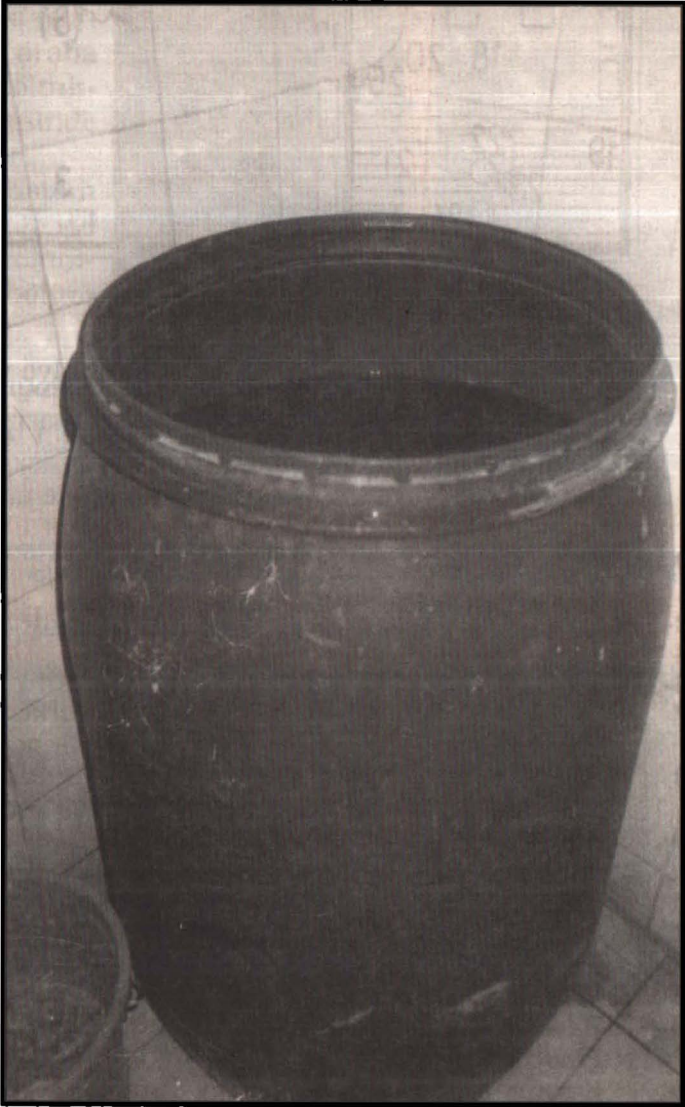
Standartlara uygun ya da aykırı olsun, gözetim hücreleri genellikle ışıksız, elektriksiz olduğu halde, **Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü** gözaltı hücrelerinin üst tarafında, ilgililerin "dinleme cihazı" olduğunu ifade ettikleri elektrik iletmeye yarayan özel yapılmış siyah bir kutu görülmüştür.



Erzincan Emniyet Müdürlüğü'nün eski binasının çöplüğünde bulunan, mahkûmların anlatımlarına uyan kampet ve lastik tekerlekler (Erzincan Raporu 1998 ve 2000, s.17).



Erzurum Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi'nin sorgu odasında bulunan ve işkence uygulamalarında kullanıldığı iddia edilen uçları açık kablolar (Erzurum Raporu 1998 ve 2000, s.21).



Gaziosmanpaşa Küçükköy Şehit Tefik Aslan Polis Karakolu'nda bulunan ve işkence uygulamalarında kullanıldığı iddia edilen su bidonu (İstanbul Raporu, s.38).

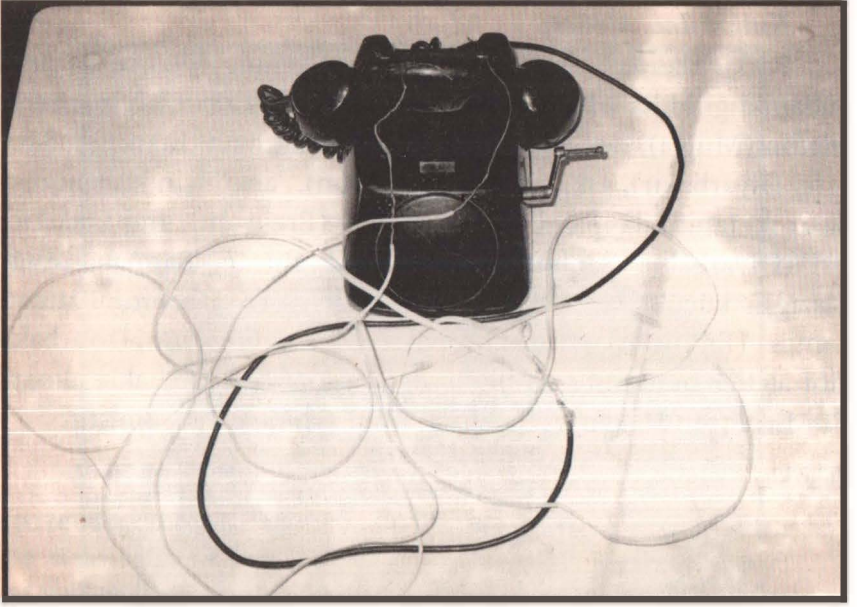
Kullanılan Aletler:

Farklı illerdeki bazı sorgulama yerlerinde işkence sırasında kullanıldığı iddia edilen elektrik vermek için kullanılan manyetolu telefon (Muğla), ucu açık elektrik telleri (Batman, Erzurum, Şanlıurfa, Diyarbakır), askı sopaları (Erzincan), "askı" için kullanılmaya hazır iki tarafında ipler bulunan sopalar (Erzurum), araba tekerlekleri (Diyarbakır, Şanlıurfa, Erzurum, Erzincan, Batman, Muğla, Elazığ), küçük ve büyük vantilatörler (Diyarbakır, Batman), kampet (Erzincan), muhtelif sopalar (Muğla, Erzurum, Diyarbakır) gibi aletler bulunmuş ve bunlardan bazıları da tutanakla alınarak TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna getirilmiştir.

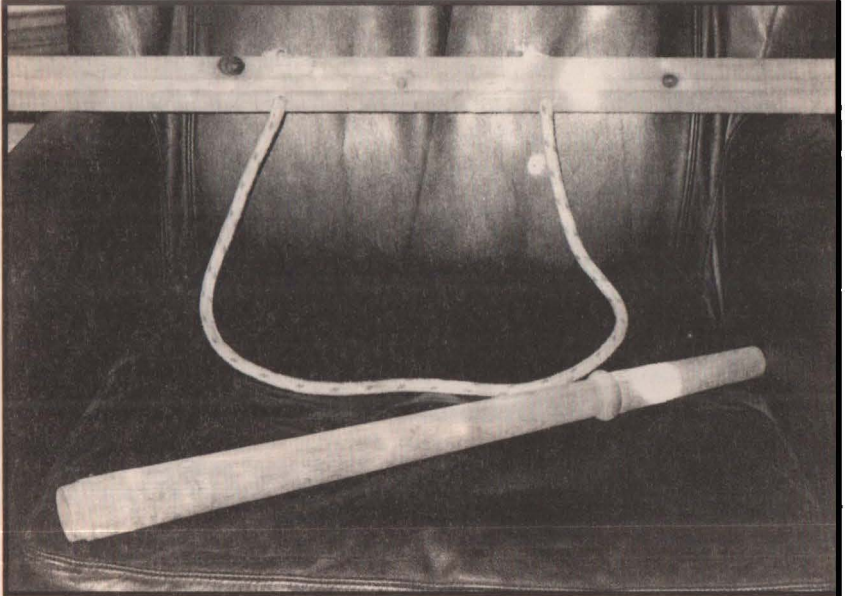
Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 70, 71

KÜÇÜKKÖY KARAKOLU ARAŞTIRMA ŞUBESİ (29.2.2000, Saat: 01.00)
(Saat 01.00 gibi karakola gidildi, Komiser Yardımcısı Mert Ögüvenç'le, nezarethanelerin ve sorgu odasının bulunduğu bodrum kata inildi. Bodrum katta bulunan nezarethaneler, kömürlük, arşiv odası, depo olarak kullanılan bir oda görüldü; diğer iki odanın kilitli olduğu tespit edildi. Kömürlük yanındaki eski dosyaların bulunduğu arşiv odasının kapısının arkasında, üzerinde delikler bulunan, 4 parmak kalınlığında kol bandı, 2 parça halinde battaniye sarılı 2-2,5 metre boyunda 10-15 santimetre kalınlığında, askı olarak tarif edilen kalas bulundu ve komisyon uzmanınca resmi çekildi. Kömürlükte ve depo denilen yerlerde eski otomobil lastiklerine rastlandı. Kapalı yerlerin anahtarla açılması istendi, bir müddet anahtarların getirilmesi beklendi; ancak, anahtarlar gelmeyince, kapıların kontrplakla kaplı cam bölmeleri kırılarak kapılar açıldı. Kilitli odanın birinde eski otomobil parçaları falan vardı. Diğer kilitli ve Komiser Yardımcısı Mert Ögüvenç'in, kullanılmadığını söylediği odanın ise tutuklular tarafından tarif edilen sorgu odası olduğu anlaşıldı.)

Başkan Pişkinsüt: Anlaşılan, tutukluların tarif ettiği sorgu odası burası. Evet, sorgu odası burası. Masası var, sandalyesi var, yerler ıslak, 2 tane dolabı var, dolapların üzerine konulacak olan askı var ve 1 tane sorgu sandalyesi, askının üstünde kalacak yer, yukarıda tek lambası var, rutubetli, yerden 10 santimetre yükseklikte tahta mevcut, duvarlar süngerle kaplı, odada bir adet elektrik prizi var. Bu dolaplar açılacak, içerisini de göreceğiz. Odanın resmi ni çekelim arkadaşlar. (Komisyon uzmanınca odanın resmi çekildi.)



Marmaris Armutalan İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde bulunan manyetolu telefon, falaka ve lobut şeklinde sopa (11.05.1998).



TUTANAK

Marmaris ilçe Emniyet Müdürlüğü'nün zemin altındaki bodrum katında 2 adet demir parmaklıklı nezarethane görüldü. Müteferrika diye adlandırılan ve halen kullanılmadığı iddia edilen bu bölümde 4 adet demir 1 adet koltuk şeklinde sandalye mevcuttu. Hemen yanında demir parmaklıklı ayrı bölüme 3 adet demir 3 adette tahta sandalye ile yerde 1 çift çıkarılmış çorap görüldü. Aynı katta halen de zeminde yer yer ıslak olan tuvalet ve banyo bulunan ve hortum takılı ıslak hacim bulunmaktaydı. Burada köşede dayalı 1 adet falaka görüldü. Kapının hemen dışında mevcut dayalı malzemenin arkasında yerde lobut şeklinde özel yapılmış 1 adet sopa görüldü. Yan tarafta ardiye denilen ve kullanılmadığı belirtilen içinde su motorunun bulunduğu bölümde pek çok depo malzemesinin ve eski plakaların bulunduğu yerlerinde belirgin şekilde ıslak olduğu kapıya yakın kısımda 2 adet halende ıslak olan depoya göre temiz araba tekerlekleri ile su motoruna yakın kısımda 3 ila 4 adet tozlu araba tekerleği mevcuttu. Su motorunun yanında açıldığı zaman tazzikli su veren vana saptandı. Kullanılma dışı belirtilen bu bölümün arka kapısının açık olduğu görüldü. Açık olan kapıdan çıkıldığında Emniyet Müdürlüğü'nün arka bahçe merdivenlerine ve lojmanlara ulaşıldı. Tarif edilen bu bölümde Emniyet Müdürlüğü'nün zemin katına başlayan ara koridorunda köşede yerde etrafı kabloyla sarılmış 1 adet siyah manyetolu telefon bulundu. Lojistiğe ait olduğu depo ve arşiv olarak kullanıldığı söylenen kapalı odalardan bir tanesi anahtar uymadığı için açılmadı. Diğer odalardan en sondukinde bir çok yeni araba lastiği, 2 adet iç lastik, ortalama uzunluğu 1.30 cm olan ve fırça sopası olduğu bildirilen temizlik sopası görüldü. Diğer odada ise 1.20 cm uzunluğunda kenarları çentikli ve köşelibir sopa ile muhtelif arşiv malzemesi görüldü.

Armutalan Karakolunun nezarethanesinde ise 5 kişinin gözaltında bulunduğu tesbit edildi. Kayıtlarının ve araştırmalarının yapılmakta olduğu saptandı.

Bu araştırma; Lojistik Büro Amiri Başkomiser Ahmet ÖKSÜZ ile Polis Memuresi Gülay AYDIN ve Marmaris ilçe Emniyet Müdür Vekili Asayiş Büro Amiri Başkomiser Murat KOPELİ, Armutalan Karakolu Gurup Amiri Kom. Yrd. Levent DURMAZ ve TBHM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuz Üyeleri ile birlikte yapılmıştır. Bulunan 1 adet manyetolu siyah uzun kablolu telefon, 1 adet falaka, 1 adet lobut şeklinde sopa, 1 adet yuvarlak 1 adet köşeli sopa teslim alınmıştır. Saat 00.30 11.05.1998

TBHM İ. Hak. İn. Kom. Bşk. Dr. Sema Pişkin SÖT AYDIN Mv.

• • •
• • •
• • •

Erdoğan YETENÇ MANİSA MV.

İrfettin AKAR MUĞLA MV.

Dilek KAHRAMAN TUTANAK

Murat KOPELİ ilçe Emn. Müd. V.

Ahmet ÖKSÜZ Loj. Br. A.

İzzet BALABAN Armutalan Karakolu

Gülay AYDIN Polis Memuru

Marmaris Armutalan İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde, Komisyon Heyetinin bulduğu manyetolu telefon, falaka, lobut şeklinde sopa, yuvarlak ve köşeli sopa teslim tutanağı (11.05.1998).

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Mert Bey, bu askı, burası da sorgu odası. Bize, geldiğimizden beri, buranın kapalı olduğu, kullanılmadığı ve burada sorgu yapılmadığını söylediniz. Size, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na yanlış beyan verdiğinizi hatırlatırım.

Mert Özgüvenç (Komiser Yardımcısı): Efendim, ben bilmiyorum, "kullanılmıyor" dediler.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Bakın kardeşim, orayı açtırdık. "Orası kullanılmıyor, hiçbir şey yok" dediniz, ama kullanılan bir sorgu odası. "Burada sorgu yapılmıyor" dediniz, sorgu odası, olay ortada.

Mert Özgüvenç (Komiser Yardımcısı): Efendim, beni itham eder şekilde konuşuyorsunuz, ama gerçekten benim haberim yok.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 75

Başkan Pişkinsüt: Biz gene 1998 yılında geldik Bakırköy Tutukevi'ne; 2 sene önce. 2 sene sonra geldiğimizde bazı değişiklikler var, ama aynı kadrolar gene görevde, aynı olaylar yine devam ediyor. Orada çalışanlardan ziyade Adalet Bakanlığı'nın belli imkânsızlıklarının veya çocuk tutukevi mantığının ne olması gerektiğinin farkında olunmaması olay. Yani o mantık ne olmalıdır, o hâlâ belli değil. Bir öğretmen, bir psikolog gelmiş; ama yine hücreler aynen, kötü muamele yine aynen var.

Ahmet Pek (İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı): Efendim, bir emir versek bu tip kötü muameleleri önleyebiliriz; ancak, o zaman da müthiş bir suç patlaması olur, bunun önüne geçemeyiz. *(İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Ahmet Pek'le tekrar bodrum kata inilerek gezildi, işkence aleti, sorgu odası gösterildi, kendisinden bilgi alındı.)*

Bu durum karşısında ilgililer, bu yerlerin ve aletlerin ya eskiden kaldığını (Erzincan, Aydın), artık kullanılmadığını (Erzurum, Elazığ, Muğla, Mardin, Şanlıurfa, Tunceli) ya da bu yerleri ve aletleri hiç görmediklerini (Aydın) söylemişlerdir.

İstanbul karakollarında kötü muamele ve işkencenin yaygın olduğu ve bunları yapabilmek için gerekli aletlerin bulunduğu, kamuoyuna da mal olmuş, inkâr edilemeyen bir gerçektir.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 79

Başkan Pişkinsüt: Biz de bu arada, izin verirsiniz aşağıdaki nezarethaneleri dolaşalım. İzocam gibi, özel malzeme dolu ve ses geçirmeyecek şekilde, kapısı bile öyle. Bunlar ne?



Gaziosmanpaşa Küçükköy Şehit Tefrik Aslan Polls Karakolu'nda, Komisyon Heyetli tarafından bulunan ve tutanakla teslim alınan "Fİllstin Askısı" (İstanbul Raporu, s.34).

M.Salih Tuzcu (Emniyet Müdüğü): Onlar muhtelif priz.

Başkan Pişkinsüt: Şöyle kapadığınız zaman, buradan dışarıya hiç ses çıkmıyor? Öyle mi?

M.Salih Tuzcu (Emniyet Müdüğü): Tamamen çıkmama diye bir şey olmaz; çıkabilir.

Başkan Pişkinsüt: Bunlar niye?

M.Salih Tuzcu (Emniyet Müdüğü): Bu binanın kendi prizatı içerisinde olan bir şey.

Şeref Aytekin (Asayiş Şube Müdüğü): Cereyanla ilgili bir şey gerektiğinde, örneğin sesi alınacak, videoya alınacak, o zaman buraya takarız.

Başkan Pişkinsüt: Duvarları, çerçeveleri ses geçirmez, bol miktarda priz var...

Şeref Aytekin (Asayiş Şube Müdüğü): Priz önceden yapıldı...

Başkan Pişkinsüt: Yani, hiçbir odada bu kadar çok priz görmemiştim.

M.Salih Tuzcu (Emniyet Müdüğü): Sorguda ışık falan verilir. Suçlu oturtulur buraya, onlara ışık verilir.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 55, 56

Başkan Pişkinsüt: Peki, burada neler yaptılar?

Hükümlü 50: Erzincan'daki emniyet eski emniyet, çevre yolundaki değil. Buraya geldik, arabalarla birlikte buraya geldik, daha önce bir araba çalınmış, yalnız çalan arkadaş, ben oto boyacısı olduğum için bana getirdi, boyattı arabayı, ben oradan biliyorum, yalnız boyamadan önce çalıntı olduğunu bilmiyordum ben aracın, çalıntı olduğunu bilmiyordum, sonradan çalıntı olduğunu öğrendim. Ben de polise yardımcı olmak amacıyla, sordular, dedim ki: böyle böyle bir araba getirdiler ama bilmiyorum çalıntı mıdır değil midir. Sonradan bunlar tekrar Erzurum'a götürdüler, yolda beni indirdiler, polisler yapıyor bunu, ana avrat küfür ettiler, kaleşnikofun ağzına mermiyi verdiler, ellerimi açtılar, kaç, kaçacağım vuracaklar beni. Tekim, kar yağıyor, hiç kimse yok, dağın başında, bunları dile getiriyorum ki, yalanım yok, Erzurum'dan Erzincan'a geldiğimizde bu olay yolda oluyor. Aşırı aşırı küfürler ediyor ki, in kaç, ben deli değilim, benim suçum nedir, işlemişim, cezamı çeker, çıkar, giderim.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Fayans mı duvarlar?

Hükümlü 50: Görülmüyor. Yalan söylemeyeyim şimdi görülmüyor, çünkü gözlerim kapalı, gözlerimi açmaya çalışıyorum, cop yiyorum, yumruk yiyorum, kesinlikle ellerimi şu vaziyetten şu vaziyet yapamıyorum. Güzel bir orada ıslattılar, ıslattıktan sonra bir kampet var, kampette görünüyor, gözle-

rimin altından aralık olarak görünüyor, bir mozağin üstündeyim, yerdeyim; kampete, başını koyduğun yere tersine yatırıyorlar, ayaklarını uzatıyor yukarı kaldırıyor. (...)

Başkan Pişkinsüt: Bu işleri kaç kişi yapıyor?

Hükümlü 50: Hepsini yapıyor.

Başkan Pişkinsüt: Yani her saldırıda kaç kişi oluyor?

Hükümlü 50: Şimdi seslerinden anladığım kadarıyla en az beş-altı kişi. Göremiyorum yüzlerini ama, seslerinden anladığım kadar en az beş-altı kişi, yani bunu, beni getiren polisler de dahil veya öbür vardiya da dahil güzel bir ezim yapıyorlar orada. Yaptıktan sonra getiriyorlar yukarı müdürün yanına, Müdür Bey konuşmuyor, ana avrat küfür ediyor, müdüre diyor ki, götürün bilmem anasını avradını ne ettiğimi aşağıya alın, bir daha ezin.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Gündüz yukarı, gece aşağıya.

Hükümlü 50: Hayır hayır, iki saat aralıklı, yani biraz kendine geliyorsun, ondan sonra bir daha aşağıya alıyorlar. Elektrik yetmiyor, çırlıçıplak bir şekilde, yani, insanlık dışı bir şekilde şöyle tahmin ettiğim şekilde kalas gibi bir şeyle ellerini arkadan bağlıyorlar kalasa.

Başkan Pişkinsüt: Kürek sapından kalın mı?

Hükümlü 50: Şuralarım zaten geldiğimde mosmordu, buralardan bez sarıyorlar, zannederim iz kalmasın diye, üç-dört kişi kaldırıyor, yukarıda asıyor.

Başkan Pişkinsüt: Nereye asıyor?

Hükümlü 50: Tavanda bir yer var; yani kalktığını hissediyorsun, şu vaziyette kalktığını hissediyorsun.

Başkan Pişkinsüt: Yanlarda dolap filan yok değil mi?

Hükümlü 50: Hayır, hayır, ayağının altına bir sandalye koyuyor. İkisinin ayağında da sandalye, sandalyeler alttan görülüyor zaten, ikisi de sandalyeye çıkıyor, ondan sonra seni asıyorlar tavana. Astıktan sonra bir de ayaklarına —askıda kaldığın yetmiyor— bir de elektriği bağlıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Başka yerlerine bağlıyorlar mı?

Hükümlü 50: Bağlıyorlar, evet.

Başkan Pişkinsüt: Ne var başka, tekerlek mi, tüp mü, ne bağlıyorlar?

Hükümlü 50: Ağırlık olarak tüp değil de, teker geçiriyorlar mesela, tekeri bağlıyorlar, adam orada omuzlarından bağlıyor, sağından bağlıyor, solundan bağlıyor, bayağı bir ağırlık veriyor yani. Ben indiğimde bu kollarım tutmuyordu, bu kollarımda hiç can yoktu zaten.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 67, 68

Başkan Pişkinsüt: Kars Emniyet Müdürlüğü'nün kaçınıcı katındaydı veya hangi şube?

Hükümlü 54: Ana caddeden, merdivenlerden giriyoruz, sola dönüyoruz, bayağı yürüyoruz, tekrar sola dönüyoruz, nezarethane karşımızda, merdivenlerden karşımızda duruyor. Onun yanında ifade alınan oda, onun yanında ise hırsızlık bürosunun amirinin, müdürünün kaldığı oda.

Başkan Pişkinsüt: Büroda mı yaptılar işkenceyi?

Hükümlü 54: Hayır. İşkenceyi, nezarethaneden aşağıya iniyorsun, merdivenden sola dönüyorsun, tekrar altı adımlık merdiven daha iniyorsun, demir kapı var. Kapıdan girer girmez 5-6 metre daha yürüdüm, sağa döndüm bir oda. Odada sadece masa vardı ve sadece ayaklarını görebiliyordum; ayakkabılarını görebiliyordum bana vuranların. Üç kişiydiler.

Başkan Pişkinsüt: Yer taş mıydı?

Hükümlü 54: Yer betondu.

Erzincan Raporu, Sayfa 14

GÖZALTI VE SORGU MEKÂNLARI:

Erzincan Emniyet Müdürlüğü'nde heyetimiz, Emniyet Müdürlüğünün eski ve yeni binalarında bulunan gözaltı ve sorgulama mekânlarında —Asayiş Şube Müdürlüğü, TEM Şubesi, Fiş Büro Amirliği, Sorgu Büro Amirliği— incelemeler yapmıştır.

1. Emniyet Müdürlüğündeki Gözaltı Mekânları

Emniyet Müdürlüğünün yeni binası eski tip projelerden olup hantal bir yapıdır ve Türkiye'de bu binadan birkaç tane bulunmaktadır (Erzincan Tutanak 2000, s.70).

- Yeni Emniyet Müdürlüğünün bodrumunda yapılan incelemelerde sorgu odasının halıfleksle kaplı olduğu, bunun dışında banyo, duş gibi ıslak mekânların bulunduğu elektrik prizlerinin bulunduğu görülmüştür (Erzincan Tutanak 1998, s.54-56).

2000 yılında yapılan incelemelerde bu mekanın aktif bir şekilde kullanıldığı, koğuşlardaki tutuklu ve hükümlülerin ifadelerinde de pembe yansımali, beyaz fayanslı banyo ve tuvalet alanlarının da tarif edilerek kötü muamele ve işkence iddialarında bulunulduğu söylenilen yerler görülmüştür. Aynı zamanda terör sorgu mekânı olarak kullanılan bu alanda fayansların pembe banyo perdeleri nedeniyle pembeleştiği heyetimizce saptanmıştır. Bu mekânın aynı zamanda Jandarma ile de birlikte kullanıldığı mahkûmlar tarafından ifade dildiği gibi Emniyet yetkilileri tarafından da "Jandarma ile işbirliği içerisinde çalışıyoruz" ifadesi ile doğrulanmıştır (Erzincan Tutanak 2000, s. 70, 71)

2000 yılında yapılan incelemelerde Emniyet Müdürlüğünün ikinci katında Asayiş Müdürlüğüne ait müşahade ve teşhis odası gezilmiştir.

Her iki odanın binanın dış muhafazası olmadığı için pencereleri siyah renkle kapatılmış, duvarları örülmüştür. Havalandırması yoktur.

Zemin katın üstünde bulunan iki adet gözaltı odası havalandırmaz olup tuvaleti de yoktur.

(...)

1998 yılında Erzincan Cezaevi'nin koğuşlarında anlatılanların ışığında Eski Erzincan Emniyet Müdürlüğünün 1998 yılında Asayiş Şubesi olarak kullanılan binasının alt katında da incelemeler yapılmıştır (Erzincan Tutanak 1998, s. 48-58). Yetkililer tarafından binaya ait eski mutfak olarak bildirilen bölüm dahil olmak üzere her yerde tadilat yapıldığı ifade edilmiş olmasına rağmen heyetimizin incelemesi sonucunda aşağıdaki bulgular net olarak saptanmıştır. Bu bulgular cezaevinin koğuşlarında 1998 yılında heyetimize anlatılanlarla birebir örtüşmekte idi.

Erzurum Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 2, 3

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar zamandır burada çalışıyorsunuz?

Naci Karakelle: 15 senedir.

Başkan Pişkinsüt: Şu prizin gelen elektriği nereye bağlı?

Naci Karakelle: Elektrik yok.

Başkan Pişkinsüt: O üçlü prize mi bağlı?

Naci Karakelle: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Peki elektrik üretme ihtiyacı olunca nereden üretiliyor?

Naci Karakelle: Bunun ucu orada bağlı zaten.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl oluyor orada elektrik?

Naci Karakelle: Fişe bağlı.

Başkan Pişkinsüt: Gösterebilir misiniz? Hangisi hoparlöre gidiyor?

Naci Karakelle: İki hoparlöre gidiyor, biri de boş duruyor, sıfır elektrik.

Başkan Pişkinsüt: Peki, buradan oraya nasıl elektrik verilebilir?

Naci Karakelle: Verilmez.

Başkan Pişkinsüt: Yani, bunun ucu bağlanmadan oraya elektrik gitmez, onu demek istiyorsunuz.

Naci Karakelle: Evet, gitmez.

Başkan Pişkinsüt: Televizyonun fişini takma ihtiyacı olursa nereye takılır?

Naci Karakelle: Bu yoktu burada.

Vasfi Kara (Asayiş Şube Müdürü): Hırsızlık malı efendim.

Başkan Pişkinsüt: Bu kaç ekran? Ne marka?

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): 55 ekran, Arçelik.

Başkan Pişkinsüt: Arçelik marka, yaklaşık 55 ekran bir televizyon mevcut. Bu televizyonu bir prize taksak, çalışıyor mu?

Polis Memuru: Efendim, televizyon çalışmıyor, bozuktur. Deneyebiliriz.

Başkan Pişkinsüt: Işığı yandı, televizyonun ışığı yandı. Daha önce boş denilen, 15 senedir burada çalıştığını ve boş olduğunu söyleyen arkadaşımızın ifadesine göre şu anda elektrikli priz var. Yaşar Bey, şu anda bu prizin elektrigi var. Geçen sefer biz geldiğimizde bu prizde elektrik yoktu. Şimdi, bu prizin elektriginin nereden geldiğini söyleyebilir misiniz? Biz şalterlerle oynayacağız, şalterlerle kapandığı zaman elektrikte sıfırlama oluyor mu ona bakalım.

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Elektrik var.

Başkan Pişkinsüt: Şu anda elektrik var. Açalım.

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Şu anda kesildi.

Başkan Pişkinsüt: Hangisini indirdiğin zaman kesildi?

Naci Karakelle: Birinci.

Başkan Pişkinsüt: İndirildiği zaman buradaki elektrik gidiyor. (*Şalterin fotoğrafı çekildi.*)

Başkan Pişkinsüt: Birinci indirildiği zaman küçük aynalı odanın ışığı yanıyor, projeksiyon yanıyor, ortadaki lamba yanıyor. İkinci indirildiğimizde projektörler söndü. Prizde elektrik var mı?

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Prizde elektrik yok efendim.

Başkan Pişkinsüt: Ana şalterden her yeri kontrol ediyor, alttakilerle istediğiniz yerleri üst şaltere ellemeden söndürebiliyorsunuz?

Naci Karakelle: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Dolayısıyla küçük odanın ışığını şalterden söndürebiliyorsunuz.

Naci Karakelle: Söndürebiliyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Peki, aynı işi yukarıdaki en baştaki birinci prizi etkileyen ana şalteri indirmeden alttakilerle kumanda edebiliyor musunuz? Onu bana gösterin.

Naci Karakelle: Tabii.

Başkan Pişkinsüt: Birinci indirildiğimizde elektrik var mı?

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Şu anda elektrik var efendim.

Başkan Pişkinsüt: Alttaki üç taneyi de birer birer indirelim var mı?

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Şu an var efendim.

Başkan Pişkinsüt: İkinci oynayın. Var mı?

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Var efendim.

Başkan Pişkinsüt: Üçüncüyü oynayın.

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Var.

Başkan Pişkinsüt: Elektrikler aşağıdan kontrol edilebiliyor; yalnız, elektrik prize gelen elektrik ana şalterden ve tek birinci noktadan kontrol ediliyor. Bu ana şaltere gelen elektrik prize gelmesi için nereden hat çekilmiş olur?

Naci Karakelle: Onu bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Biz geçen sefer geldiğimizde bu prize elektrik yoktu. Sonradan bir elektrik çıktı. Şu anda elektrik var. Elektrik, hat nereden çekilmiş olabilir?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Panomuz var. İptal edebilirim.

Başkan Pişkinsüt: İptal etmek için değil, hattı nereden gidiyor onu öğrenmek istiyoruz. Pano ya buradan nereden gidiyor?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Duvardan götürüldü.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman yaptınız?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Bir sene oldu.

Başkan Pişkinsüt: Yani, geçen sene mi?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Evvelki sene.

Başkan Pişkinsüt: Tesisatçı olarak ne kadar zamandır Emniyette çalışıyorsunuz?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): 13 sene oldu.

Başkan Pişkinsüt: Yaklaşık iki sene önce buradan aşağıdan indirerek yan taraftan şaltere hat mı götürdün?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Onu seslendirme cihazı için yaptık. Onun boşta olması lazım.

Başkan Pişkinsüt: O şalter kapandığı zaman bu boşa geçiyor zaten. Benim sizden öğrenmek istediğim şu: Bu hatla, yani yumuşak zemin üzerinde gördüğümüz prize oradaki birinci şalterin arasındaki bağı yaklaşık iki sene önce yaptık diyorsunuz. O bağı hattını nereden götürdünüz? Onu öğrenmek istiyorum.

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Duvarın içinden.

Başkan Pişkinsüt: Çıkarıp bize gösterin. *(Ucu açık kabloların fotoğrafı çekildi.)*

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Köşelerden prize doğru çıkıyor.

Başkan Pişkinsüt: Peki, bu işlemi yaparken sadece bu köşedekileri sökmeniz yetti mi?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Döşemelerden önce yaptık biz bu işi.

Başkan Pişkinsüt: Döşeme ne zaman yapıldı?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Biz yaptıktan sonra ana döşemeyi çaktılar zaten.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman çıktılar döşemeyi?

Ali Çetkin (Terörle Mücadele Şube Müdürü): Özür dilerim, yol vermek bakımından. Siz geçen sefer geldiğinizde herhalde şalter kapalıydı ve arkadaşlar belki ondan ifade edemiyor olabilir.

Başkan Pişkinsüt: Çünkü, bu döşeme yeni değil.

Ali Çetkin (Terörle Mücadele Şube Müdürü): Tabii değil; çünkü, aynı döşemenin bir benzeri yukarıda var.

Başkan Pişkinsüt: Oraya da gideceğiz.

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Şalteri döşedikten sonra döşemeyi çıktılar.

Erzurum Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 4-6

NEZARETHANELER:

Başkan Pişkinsüt: Nezarethaneler geçen seneki haliyle. Termosifonu var. Banyonun olduğu yerde mavi su bidonu var. Asansör çalışıyor mu?

Göksel Koçak: Buradan çalışmıyor.

Başkan Pişkinsüt: İniş var mı?

Göksel Koçak: İniş de yok, çıkış da yok. Buradan hiçbir şey yok.

Vasfi Kara (Asayiş Şube Müdürü): Burası çalışmıyor, diğer katlar çalışıyor.

Başkan Pişkinsüt: Ventilator var. Beş tane nezarethane var. Geçen sefer aydınlatma yoktu, yeni konulmuş. (...)

SORGU ODASI (TEKRAR):

Başkan Pişkinsüt: Prizleri tekrar ölçelim.

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Prizler şu anda boş.

Başkan Pişkinsüt: Bütün şalterleri tek tek indirelim. Elektrik var mı?

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Şu an yok.

Başkan Pişkinsüt: Şalteri açıyorsunuz, var mı?

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Şu anda var.

Başkan Pişkinsüt: Alttakileri yakıyorsunuz?

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Yok.

Başkan Pişkinsüt: Alttakiler yok. Altı tanesini indirdik kaldırdık, hiçbir tanesinde yok. Hoparlörlere gelen elektrik, altı tane şalter indirilip kaldırılmasına rağmen hiçbir tanesine gelmiyor; ancak, prize gelenin bir tanesi, ana şalter prizi kontrol ediyor. Birinciye kontrol edelim: Söndü. Yakalım:

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Bir tanesinde elektrik yok. Toplam üç tane kablo var, çiftli.

Başkan Pişkinsüt: Üçünde de elektrik yok. Buraya elektrik nereden alırsınız?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Panodan çekmemiz lazım ki elektrik gelsin.

Başkan Pişkinsüt: Uzatırsak çekebilir miyiz?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Çekeriz.

Başkan Pişkinsüt: Tanımaması için nereyi yakıyoruz?

Göksel Koçak: Tepedeki ışığı yakıyoruz. Şimdi, ilkönce teşhis edecek adamı getiriyoruz buraya. Ondan sonra teşhis edilecek geliyor oraya. Siz onu karşıda duruyor, sizi göremiyor. Sağa dön, sola dön diyorsunuz, o da dönüyor, ona göre teşhis ediyorsunuz.

Vasfi Kara (Asayiş Şube Müdürü): Efendim, bu gerçekten çok önemli. Vatanla yüz yüze geldiği zaman tanıyor onu, öldürmeye kalkıyor.

Başkan Pişkinsüt: Gayet tabii. Ayrıca, soru sorarken de soru soracak insan burada durup, o da orada. Dışarıda soru soranı da tanımasın, çoluğu var, çocuğu var.

Göksel Koçak: O ışık yanıp bu ışık kaldığı zaman sizi teşhis edebilir.

Başkan Pişkinsüt: Peki, oradaki şahsı buraya alsanız, bu sefer oradaki bunu tanır. Çift yönlü mü?

Vasfi Kara (Asayiş Şube Müdürü): Bu projektörle burayı aydınlattığı için burada teşhis edilen kişinin orayı görme şansı kalmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Teşhis edilen kişiyi buraya alsak, buranın ışığını yaksak, orayı söndürsek oradaki bunu tanır mı?

Vasfi Kara (Asayiş Şube Müdürü): Zor görür, tanıyamaz.

Başkan Pişkinsüt: Yani, tam iki yönlü değil.

Göksel Koçak: Değil.

Başkan Pişkinsüt: Şu anda hepsini verdiniz değil mi?

Ebubekir Taşbaşı (Elektrik Teknisyeni): Bir önceye bakılanı çektim. İki hoparlörlerin, bir tanesi mikrofonlar olarak çekilmiş.

Başkan Pişkinsüt: Hepsine bakıyoruz sırayla. Şalter kaldırıldı.

Mustafa Zengin (TBMM Teknisyeni): Hepsinde var efendim.

Başkan Pişkinsüt: Üç kablo yeniden bağlandı. Birinci şalter açık. Üç tane kablodan sistem kontrol edildi.

Vasfi Kara (Asayiş Şube Müdürü): Efendim, bırakın ele aldığınız konuyu, şurada sorguya çekilen —cezaevlerini gezeceksiniz— bir tek zanlı bulursanız, ben istifa etmeye hazırım.

Başkan Pişkinsüt: Zaten sizin nezarethane defterinizi, şu nezarethaneleri bakmaya filan gerek yok. Şuradaki nezarethane defterinde kayıtlı olanlar değişik karakollarda kalıp, karakolda kalınacak yer olmadığı için gelip buralarda müteferrik olarak kalanlar.

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): Yeni iki tane karakolumuz var, orada nezarethane var. Orada yatağı, yorganı her şeyi hazır.

Başkan Pişkinsüt: Peki, aynı karakollar mı modern hale geçti?

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): Siz üç tane karakolu tetkik etmişsiniz, Sana-yi Karakolu, Gölbaşı Karakolu, Mahallebaşı Karakolu. Üçünü yıktık.

Başkan Pişkinsüt: Gölbaşı yıkıldı mı?

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): Orayı iptal ettik.

Başkan Pişkinsüt: Yeni modern olan binada akşam kalması oluyor mu?

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): 16 metrekare nezarethanesi var, iki yatağı var, banyosu var, her şey tam tekmil.

Başkan Pişkinsüt: 16 metrekare usulüne uygun nezarethanelerin yapıldığı, o eski Gölbaşı Karakolu mu?

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): Gölbaşı Karakolu yok şu anda efendim. Yeni karakol bu.

Başkan Pişkinsüt: Yeni karakola gidenler o nezarethanede kalıyor; yani, nezarethane yokluğundan dolayı Emniyet Müdürlüğü merkezine gelmiyor.

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): Orası gelmiyor. Olmayanlar, şartları uymayanlar nezarethanelerinin metrekaresi tutmayanlar, havalandırması olmayanlar buraya geliyor.

Başkan Pişkinsüt: Gölbaşı yok mu artık?

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): Gölbaşı Karakolu iptal edildi. Şehit Fatih Bodur Karakolu, modern, Avrupalı bir karakol yaptık.

Başkan Pişkinsüt: Nezarethane defterinde biraz önce baktıklarımda Gölbaşı Karakolu'ndan gelenler var, 2000 yılı.

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): 2000'de yoktur efendim. 2000'in birinci gününden itibaren Şehit Fatih Bodur Karakolu olarak geçer.

Başkan Pişkinsüt: Nezarethanesi yetersiz mi?

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): Efendim, 10 kişi yatak olarak almaz, 2 kişiyi alır. 10 kişiyi yatmadan alır.

Başkan Pişkinsüt: Aynı şey bu Sunay Aydemir Karakolu için.

Aziz Aksoy (Emniyet Müdürü): Bu sene inşallah yıkılacak, yenisini yapacağız. Paramız olduğu müddetçe yapıyoruz, para olmayınca yapamıyoruz.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 107

Başkan Pişkinsüt: Teşekkür ederim. Yani, kayda geçmesi bakımından soruyorum, bu binanın alt katı yok diyorsunuz.

Nevzat Kaygısız (Polis Memuru): Hayır, yok. Efendim, alt katı kaloriferhane olarak var, yani, bir alt kat var; ama, kullanılmıyor.

NEZARETHANE, BANYO, TUVALET:

Başkan Pişkinsüt: Bunlar şeylerin yatakları mı, niye o kadar çok?

Nevzat Kaygısız (Polis Memuru): Suçlulara veriyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Bu kadar çok doluyor mu burası?

Nevzat Kaygısız (Polis Memuru): Her ihtimale karşı; bazen de on beş alı-nırsa, mesela, burası geçici olarak uzun süre kalmayan şahısların kaldığı yer.
Başkan Pişkinsüt: Bunlar daha evvel hücreydi herhalde; ayrılarak iki parça-ya mı bölündü?

Nevzat Kaygısız (Polis Memuru): Evet. Bakanlıktan gelen genelge üzerine ölçü ebatlarına göre hepsini yıktırdık, yeniden yaptırdık.

Başkan Pişkinsüt: 7 metrekairelik standardı tutturabilmek için. Burası birin-ci kat mı?

Nevzat Kaygısız (Polis Memuru): Evet, birinci kat.

Başkan Pişkinsüt: Kalorifer dairesini görelim. Kalorifer dairesi görüldü. Alt katta su vanası, Özel Harekâtın eşyalarının bulunduğu odalar ve yan binanın alt katından da dışarıya açılan kapı ve merdiven görüldü.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 25

Başkan Pişkinsüt: Yer neresi?

Hükümlü 28: 1995'te Diyarbakır. Pervane var; kıştı, ocak ayıydı zaten.

Başkan Pişkinsüt: Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde mi?

Hükümlü 28: Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde.

Başkan Pişkinsüt: Alt kat, üst kat, neresinde?

Hükümlü 28: Camları boyalı olan yer işkence yeridir. Dışarıdan bakarsanız görürsünüz, demir delikler var, şimdi bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Emniyet Müdürlüğünde mi?

Hükümlü 28: Evet, Emniyet Müdürlüğünde. Eskiden Çevik Kuvvetti, son-radan Emniyet Müdürlüğü oldu.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 96

Başkan Pişkinsüt: Bu yalan makinesi kullanılıyor mu?

Hüseyin Aydoğdu (Polis Memuru): Kurslu uzmanımız yok. Zamanında da randıman alınmadı sanıyorum, öyle kaldı.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 54

Hükümlü 86:... Tahminen 8-10 kişi başımda duruyor. Sorgu esnasında gözle-rim bağlı. Ama yüksek bir masa var, o masada da tahminen bir kişi oturuyor. Ses geçirmemesi için siyah muşamba ile döşenmiş. Suçlamaları kabul etme-yince, "Elbiselerini çıkar" dediler. Zorla çıkardılar, hemen yan tarafta başka bir oda var, oraya götürüp ıslattılar beni. Bir musluk ve hortum var. Su dökül-dükten sonra beni tekrar o sorgu odasına getirdiler. Siyah bir muşamba ile kaplı, içi sünger, bazı bölümlerde sünger yırtılmış, altı tahta olan eski bir şey

var, onun üstüne uzatıyorlar, boyun kısmından bir şerit bağlanıyor...

Başkan Pişkinsüt: Herkese böyle mi yapıldı? ("Evet" sesleri.)

Hükümlü 86: Dizkapakları üzerinden de bağlandı, ayak bileklerinden bağlandı. Dört bölümden bağlandıktan sonra...

Hükümlü 82: "Ölüm Döşeği" de diyorlar ona, bir de "Uzay Koltuğu" diyorlar. Bağladıktan sonra diyor ki, "Sana şimdi memleketin tarihi ve turistik yerlerini gezdirelim" diye alay ediyorlar.

Hükümlü 86: Hayalarımıza da bir tel bağlayıp elektrik şoku verdiler. O sırada bağıriyorum tabii. İlk gün çok şiddetli elektrik verdikten sonra bana bazı şeyler soruldu. Bilmediğim şeyi nasıl söyleyelim dedim. Örneğin kendi hazırladıkları suçlamaları söylüyorlar, anlamıyorum, bilmiyorum.

Hükümlü 85: O esnada, sorgu esnasında çok yüksek voltajlı bir müzik de çalıyor ki, insanın beyni uyuşuyor.

Hükümlü 86: O elektrik şokunda kendimi kaybettim. Zamanı da bilemiyorum; 5 dakika mı, 10 dakika mı... Sonra, "Komutanım, devam edelim mi?" diye soruyor. "Biraz daha yükseltin" diyor. O esnada ben bağırmaktan kesildim. Bağıramıyorum. Beynim kurudu. Beni tekrar hücreme götürdüler. Buradan, ilk girişte, 1, 2, 3 ve 4 diye hücreler var. Ben 3 no'lu hücrede kalıyordum efendim.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 90

Muzaffer Arkan (Emniyet Müdürü): Bu taraf, bizim öbür tarafa taşınmamızla beraber, tamamen TEM'e tahsis edilmişti. Şu anda bulunduğumuz bu kat, nezarethane yapılması ile ilgili olarak projelendirildi, burası şu anda boş. Belki iki-üç ay içinde nezarethaneler buraya gelecek. Şu anda nezarethanelerimiz aşağıda. Siz daha önce geldiniz, gördünüz, aynı o şekilde duruyor. Buranın projesi de hazır.

Başkan Pişkinsüt: Telefonla aşağıya haber verildiği zaman açılan kapıdan giriyoruz. (Fotoğraf çekildi.) Burada bir sorgu odamız var..

Macit Çınar (Asayiş Şube Müdürü): Evet. Burası nöbetçilerimiz için, burası amirlerimiz için. burada iki amirimiz çalışıyor, birisi Erhan Komiserimiz. İbrahim Komiserimiz de burada. Sorgu amiri olarak görev yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Geçen gelişimizde burada mıydınız?.. Yoktunuz.

Ahmet Akbal (TEM Şube Müdürü): Binamız eski emniyet müdürlüğü idi. Yeni binamız yapıldığında standartlara uyması için, müdürümüzün ifade ettiği gibi, projelendirdik. Buradaki Bayındırlık Müdürlüğü ve mühendislerinden proje aldık. Buralar nezarethanelerimiz. Bunları kullanıyoruz, şu anda mevcut olan nezarethanelerimiz bunlardan ibaret. Yeni, standartlara uy-

gun olanlar yukarıda biliyorsunuz. Dört küçük, dört de normal, toplam sekiz taneler efendim. Bilgisayarımız da burada. Parmak izi için hazırladığımız masa bu.

Başkan Pişkinsüt: Motopomp olacaktı burada; suyu neyle atıyorsunuz?.. Bununla. Osman Bey, suyu tahliye kanalıyla yukarı doğru verdikleri için, şöyle dışarıya doğru gidiyor.

(Depo ve arşiv olarak kullanılan kısım görüldü, fotoğraf çekildi.)

Ahmet Akbal (TEM Şube Müdürü): Burası sorgu odası...

Başkan Pişkinsüt: Üstüne beton kaplama mı yaptınız?

Ahmet Akbal (TEM Şube Müdürü): Binanın doğal yapısında var efendim. Orijinal hali burası. Daha önceden burada tahliye boruları falan varmış, yıkanma falan olduğu zaman, daha sonra da kapatılmış.

Başkan Pişkinsüt: Burası sorgu odası. Burada askı yuvaları vardı, onlar betonlanmış. Geçen sefer resimlerini çektik. Bizde var. Alt kısımda delik vardı.. Evet, hâlâ duruyor. Merdivenle çıkılan kürsü duruyor.. Geçen gelişimizde şurada 2,5 metre aralıkla delikler vardı. Kahverengi deri kaplı oda. Kürsünün yanındaki kırık yer de duruyor. Çok zor bir görev sizin göreviniz.

Ahmet Akbal (TEM Şube Müdürü): Haklısınız, çok zor.. Burayı yukarı alacağız efendim. Bizim için de çok sağlıklı. Çalışan arkadaşlara bakar mısınız, renkleri sapsarı, görüyorsunuz.

4. Sorgulama Personeli

İnceleme yapılan emniyet müdürlükleri, polis ve jandarma karakollarında görevde olan sorgulama personeliyle yapılan görüşmelerde bazı saptamalarda bulunulmuştur:

Sorgulama için görevlendirilen personel, amirleri tarafından seçilmektedir. Seçim ölçütlerinin nelere göre belirlendiği sorusuna ise Diyarbakır'da bir emniyet müdürü, "soğukkanlılık, sinirlerine hâkim olma, düzgün konuşma, ikna yeteneği, okuma bilmek ve okuduğunu anlayabilmek" biçiminde yanıt vermiştir.

Yine bu ekiplerde hiç kadın sorgulama görevlisi bulunmamaktadır. **Diyarbakır'da** "Neden yok?" sorusunu yönelttiğimizde ise bir görevli "Kadınlar dayanamaz" yanıtını vermiştir.

Sorgulamayı yapan personel ile sanıkları yakalayan, operasyonlara katılan personel, bazen de istihbarat personeli aynı kişiler olabilmektedir.

Sorgulama yapanların bir kısmı, son yıllarda, kendi ifadelerine göre, süresi 15 günden 40 güne kadar değişen sorgulama kursları görmüşlerdir. Yine sorgulama personeli ve amirleri, sorgulamada "delillerden sanığa gidilmesi gerektiği"ni ifade etmişlerdir.

Diğer yandan bu personelin tümünün terörle mücadele kursuna katıldıkları, bazı amirlerin ise yurt dışında, ABD'de kısa süreli terörle mücadele eğitimi gördükleri ifade edilmiştir...

Sorgulama ekipleri genellikle vardiya usulüne göre 12 saat çalışmakta ve 24 saat dinlenmektedirler. Planlı ve programlı bir sağlık kontrolünden geçirilmemektedirler. Yıllık izinleri dışında özel bir dinlenme olanakları ise söz konusu değildir.

Sorgulama personeli ile ilgili genel bir değerlendirme yapılabilmesi için **Erzincan** ilginç bir örnektir. Suç oranının az, organize suç ve terör suçlarının hemen hemen hiç olmadığı, kısmen adli suçların görüldüğü Erzincan'da da kötü muamele ve işkence olaylarına ilişkin iddialar yaygındır. Bu durumun, personelin niteliğinden ve eğitim eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca emniyet görevlilerinin bu suçların yaygın olarak işlendiği bölgelerden Erzincan'a tayin olarak gelmeleri ve oralarda edindikleri alışkanlıkları Erzincan'da da devam ettirmiş olmalarının üzerinde düşünülmalıdır.

Sorgulama personelinin eksiklikleri pek çok sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunları açıklıkla ortaya koymak, eksikliklerin giderilmesi açısından yol gösterici olabilir.

Polisin kurallara özen göstermemesi ve uymamasının yanında, sorgu personelinin eğitim yetersizliği de çok yaygın olarak gözlemlenen eksiklikleri oluşturmaktadır.

İstanbul Raporu, Sayfa 69 (Tutanak 2000, s.179, 180)

Başkan Pişkinsüt: İfade alanlar ayrı bir eğitimden geçiyor mu?

Üsküdar Emniyet Müdür Yardımcısı: Mesleki tecrübe efendim, onlar: ya-na...

Başkan Pişkinsüt: Bundan iki-üç sene önce üç haftalık bir eğitimden geçiyordu, genellikle terör olan bölgelerde biraz daha yoğun; ama, normal asayiş

içerisinde ifade alma özel bir eğitim isteyeceği için, sizdekiler de üç haftalık eğitimden geçti mi?

Üsküdar Emniyet Müdür Yardımcısı: Efendim, karakollardaki vukuatlar, o eğitimi alma şeyi yok; çünkü, meslek tecrübesi, o arkadaşlar genelde on yıllık hizmeti olan arkadaşlar oluyor. Zaten, polis okullarında bunların eğitimi veriliyor, daha sonrada meslekte pişiyor arkadaşlar. Zaten, sorulacak şeyler format, soracağımız sorular olayın akışına göre gelir. Şahıs, bir trafik kazası yapmıştır, yaralamalı trafik kazası yapmıştır, o konuyla ilgili sorarız veyahut da iki kişi, birbirini darp etmiştir, taraflar birbirinden şikâyetçidir, konuyu her ikisinden de dinler arkadaşlar, soruları ona göre yöneltir. Çok fazla uzmanlık isteyen bir şey değil; yani, bir terör şubesindeki veyahut da asayiş bürosundaki, cinayet, oto hırsızlık bürosu olsun... Karakollar daha çok acil olaylarda veyahut da vatandaşların müracaatlarını, iki kişinin birbiriyle kavgaya etmesi gibi olaylarda şeydir. O yüzden çok teferruatlı konular gelmez bize; yani, uzmanlık isteyen şeyleri de şubelere, bu işleri genelde şubeler yürütür.

(...)

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Bir hırsızlık vakası oldu; bir oldu, iki oldu, hırsızlık vakası var; ama, tespit yapılmadı, birisinde geldi vatandaş veya memur arkadaş dedi ki, hırsızlığı yapan Hasan oğlu Hüseyin Arslan, siz hemen gidip, o ifadeyi temel alır mısınız, yoksa önceden araştırıp, delil mi toplarsınız?

Üsküdar Emniyet Müdür Yardımcısı: Araştırırız. Bir de, bizde GBT kayıtları falan var. Şahsi sorarız, eğer geçmişten böyle bir konusu varsa... Bir de bizim için önemli olan, vatandaşın söylediğidir; yani, biz bu adamı, o vatandaşın ifadesine göre alırsak, zaten savcının karşısına getirdiğimiz anda savcı bırakıyor, delil istiyor bizden. Eğer parmak izi varsa veyahut başka bir delil, ona göre zaten bakarız, karşılaştırırız, varsa ânında intikal ettiririz; ama, vatandaş, kendi ikrarı da biliyorsunuz suçu kabul etmesi anlamına gelmez, o yüzden o tür şeyler eskiden kalan şeyler, onlar yapılmıyor artık.

Erzincan Raporu, Sayfa 12, 13

Sorgu Büro Amirliğinde 4'ü amir olmak üzere 12 sorgu personeli bulunuyor. Bu kişilerin çoğu uzun süre Terörle Mücadele Bürosunda çalışmış; 12 kişinin onunun 15 günlük sorgu kursu aldığı, diğer 2 kişinin ise 12 senedir bu işi yaptıkları için kendilerinin kurs verecek durumda olduğu ifade edilmiştir (Erzincan Tutanak 1998, s.54).

2000 yılı görüşmelerinde ise TEM Sorgu Bürosunda 9 kişinin bulunduğunu, 3 tanesinin akademi mezunu olmak üzere diğerlerinin polis kadrosun-

da olduklarını, sorguların banda kaydının yapılmadığını, yılda ancak 5 operasyon yaptıklarını ifade etmişlerdir.

2000 yılında yapılan incelemelerde sorgu personelinin büro memurlarından farklı bir yapısı olmadığı belirtilmiştir. TEM sorgu ve büroda çalışanların iş bitince dinlendirildikleri, bayan polislerin bu birimde çalışmadıkları ifade edilmiştir (Erzincan Tutanak 2000, s. 76).

Erzincan'da taşımacılığa yönelik, sınırdan gelen suçlar olabilmekte ancak onun dışında organize suçun bulunmadığı bilinmektedir (Erzincan Tutanak 2000, s.75, 76).

Erzurum Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 51

Başkan Pişkinsüt: Defterlere bakıyoruz, hiç avukat talep etmiyorlar; Erzurum'da, baktığımız hiçbir yerde avukat istenmemiş. Sadece bir yerde, üzerinde oynanarak yazılanın dışında, avukat talep etmiyor. Böyle bir alışkanlık yok.

Rafet Kırım: İşlenen suçların durumu belli, bir de bizim bölgemizdeki şahıslar hemen hemen aynı şahıslar; bıçaklama ile ilgili olsun, darp olaylarıyla ilgili olsun, bazı konularda avukatlığı bile kendi açılarından çok işi bildiklerinden sanki de gerek duymuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Hep Numune Hastanesi'nden rapor alınıyor. Hepsinde "darp cebir yok" ibaresi var. Hiçbirisinde de doktor raporu yok. Bazı yerlerde avukat istemleri işlenmemiş bile. Cumhuriyet savcısının yazdığı, kontrol ettiği şeyler nerede? (*Defter getirildi.*) 12 Mart 1999'dan başlayan defter incelendi. Bu senenin başına kadar olan defterde 195 tane müracaat var ve hiçbir tanesinde avukat isteği yok ve hepsinde de "darp cebir izi yok" ibaresi var.

Tunceli Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 37

Başkan Pişkinsüt: Terörle Mücadelede sorgu olarak kaç kişi var?

Fadıl Güçlü (Komiser): Şu anda 6 kişi var. Sorgu idari bürosuyla birlikte sorguda çalışan toplam 8 kişi var.

Başkan Pişkinsüt: Peki, kaç tanesi akademi mezunu?

Fadıl Güçlü (Komiser): Rütbeli olan bir tek ben varım, diğer arkadaşlarımız polis memuru.

Başkan Pişkinsüt: O üç aylık sorgu ve terör kursunu almış vaziyette mi?

Fadıl Güçlü (Komiser): Hayır efendim, tamamı almış değil. Şu anda 2 arkadaşımız kurslu. Bir Mustafa arkadaşımız, bir de Fatih Bey kurslu.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 116

Başkan Pişkinsüt: 1997 yılında 1.255 kişi nezarethaneye giren; 1998 yılında, 09.05.1998 tarihi itibarıyla 394 kişi. Mesela ... ; Sivas. İnfaz Bürodan, dün saat 09.00'da alınmış, 9.5.1998 tarihli, akşam 19.00'da bırakılmış. 1997'den önceki defterler yok mu?

Servet Çakır (Asayiş Şube Müdürü): Efendim onlar arşive kaldırılmış.

Başkan Pişkinsüt: Normalde girdiği tarihle çıktığı tarih arasında; girdiği tarih erken olacak şekilde bir süre farkı vardır.

Bu vatandaş ayın 27'sinde girmiş, 26'sında çıkmış; geriye doğru işleyen bir takvim... Bu da öyle; 27'sinde girmiş, 26'sında çıkmış..

Ömer Kılıç (Emniyet Müdür Yardımcısı): Yanlış yazılmış efendim; girişle çıkış karıştırılmış. Yoksa, bir gün önce gelip bir gün sonra..yani..

Elazığ Raporu, Tutanak 1998 Sayfa 117

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Yani şu defter gereği, deftere kayıt olup, buraya alınan herkes, burada işlemleri tamamlanıp yine buradan savcılığa veya ilgili yere sevk ediliyor.

Servet Çakır (Asayiş Şube Müdürü): Burada diğer illerden farklı bir uygulama var...

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Sorgulamasını nerede yapıyorsunuz?

Servet Çakır (Asayiş Şube Müdürü): Buranın hiçbir özelliği yok; burası sadece gelen suçluları akşam nezarette misafir etmek için kullanılan bir yer. Burada polisimiz de belli; üç tane polisimiz var. Bu arkadaşlarımız 12.00/24.00 esasına göre çalışırlar. Bir de gündüzleri bekçi var. Burada personelimiz de yok.

Başkan Pişkinsüt: Herkes kendi ekibini getirir buraya.

Servet Çakır (Asayiş Şube Müdürü): Hayır; biz sadece teslim alırız raporla ve yine raporla teslim ederiz. Burası sadece barınma yeridir.

Başkan Pişkinsüt: İlgili şube getirir teslim eder, gece kalır, ertesi gün buradan alırken raporla alması lazım. Burada ne olacağını nereden bilir?

Servet Çakır (Asayiş Şube Müdürü): Biz istiyoruz; buranın şeyi için biz istiyoruz raporu.

Başkan Pişkinsüt: Nerede rapor defteriniz?

Polis Memuru: İlgili şubesi raporları buraya getiriyor, biz sadece protokol numaralarını yazıyoruz buraya.

Başkan Pişkinsüt: Burada gözetim altında kaldı diyelim. Mesela Fevzi Çakmak Karakol Amirliği size teslim etti. Ertesi gün de gelip aldılar. Tutulan kişi derse ki, "gece bana orada dayak attılar veya işkence gördüm", bunun üzeri-

ne sizin kendinizi kurtaracak raporunuz nerede?

Servet Çakır (Asayiş Şube Müdürü): Biz teslim ederken rapor alarak teslim etmeye gerek duymuyoruz; çünkü bizim zaten burada personelimiz yok. Hiçbir makam, hiçbir arkadaşımız da bizden rapor istemezler. Biz rapor istiyoruz; ama, kimsenin bizden rapor istemesine gerek yok; çünkü, zaten savcılığa çıkarırken tekrar rapor alıp çıkarıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Savcılığa çıkarırken tekrar rapor aldıklarında, o raporun anlamı ne oluyor; burada mı kötü muamele görmedi, kendilerinde mi kötü muamele görmedi...

Servet Çakır (Asayiş Şube Müdürü): Burada kötü muamele görmesi mümkün değil efendim. Bir görevli kalıyor burada. Biz sadece müteferrikanın güvenliğini temin için...

Başkan Pişkinsüt: Bir saatlik süre bile kötü muamele için yetebilir. Bir kişinin kalıyor olması da yeterince açık değil; her ekip, kendi getirdiği kişinin sorumluluğunu kendisi mi üstlenir?

Elazığ Raporu, Sayfa 54

Cezaevi ve ıslahevinde "Müteferrika"da işkence gördüğünü söyleyen bazı adli suçluların isimlerinin de bu defterde kayıtlı olduğu saptanmıştır. Müteferrikanın nezarethane defterinde bazı tutarsızlıklar —örneğin çıkış tarihinin giriş tarihinden önce olması gibi— saptanmıştır (Elazığ Tutanak 1998, s.116).

(...)

Heyetimizin Müteferrikada yaptığı incelemeler sırasında, Müteferrikayı tarif eden onca kişi varken, Müteferrikanın kullanılmadığı ve kayıt defterinin olmadığının belirtilmesi son derece düşündürücüdür (Elazığ Tutanak 1998, s.115).

Müteferrikaya teslim edilenler için, o sırada doktor raporu alındığı; ancak onları teslim ederken, çıkışta rapor alınmaya gerek duyulmadığı biçiminde bir yetkilinin açıklaması, heyetimizce kabul edilebilir bulunmamıştır (Elazığ Tutanak 1998, s.117).

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 35

Hükümlü 50: Sema Hanım, X raporu üzerinde bir şey söyleyeyim: Bir arkadaşımız var, işimizi veren, bizi buraya atan...

Başkan Pişkinsüt: Onlar iş mi veriyor?

Hükümlü 50: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl oluyor, bir anlatır mısınız?

Hükümlü 53: Devletin adına çalışıyor.

Hükümlü 50: Sadece devletin adına çalışmak değil.

Başkan Pişkinsüt: Para için mi iş alıyorsunuz?

Hükümlü 50: Hayır efendim, içiciyiz. Siz bile getirseniz, içmek için alırım yani. Örneğin bir arkadaşım var, köydedir. Maddi durumu yok, esrar atıyor. Alırım ondan 250 gram, yarım kilo. Satmak için değil, içmek için. Batman'da bir arkadaşım var, samimiyiz. Beraber içiyoruz. Polis onu bir sigaraya yakalıyor, alıyor, eziyor. "İş ver... iş ver" diye eziyor. İsim alıyor. Ben de geliyorum, beni alıyor. Ben de sıkışıyorum; ya hayali isim vereceğim...

... : Bana teklif ettiler efendim; yakalandığım zaman "Bize ispiyonculuk yap, senin içeceğini biz karşılayalım" dediler. Hayır dedim ben.

Hükümlü 50: Ben de kalkıyorum köylü arkadaşımı veriyorum, beraber geliyoruz, poliste X elemanı olarak o diğer arkadaşımı gösteriyor. Budur X elemanı.

5. Fiş Büroları

İncelemelerden elde edilen sonuçlara göre, bu bürolarda tutulan fişler iki ana grup "sanık"la ilgilidir. Bunlardan birincisi **haklarında işlem yapılmış sanıklar**; diğeri ise **aranan** ve **"firari sanık"** adıyla anılan "sanıklar"dır.

Aranan kişiler arasından rasgele seçilerek incelenen fişlerde, gıyabi tutuklama kararı olanlardan başka, tutuklama kararı olmayan, ama şu veya bu nedenden (örneğin, daha önce sorgulanan kişilerin sorguları sırasında adlarının verilmesinden dolayı) "şüpheli" sayılan ve kendilerinin arandığından haberi olmadığı halde "firari sanık" adıyla anılanların da çok sayıda olduğu saptanmıştır.

Haklarında tutuklama emri olmayan ve sayıları binleri bulan bu insanlar, emniyet müdürlüklerindeki ilgililerin verdiği bilgiye göre yakalanmaları durumunda ifadeleri alınmakta ve ifadelerine göre serbest bırakılmakta veya gereken işlem yapılmaktadır.

"Firari sanık" adı ile anılan bu şüpheliler listelerinin, ayrıca memuriyete girmek için ve güvenlik soruşturması yapılan kişiler için rapor verme sırasında kullanılmakta olması ise ciddi mağduriyetlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Örneğin **Erzurum**'da fiş düzenlemeyle ilgili heyetimize verilen bilgilerin, geleneksel anlayışa dayalı “firari sanık” tanımını yansıttığı ve 1998-2000 yılları arasındaki süreçte herhangi bir değişikliğin olmadığı gözlenmiştir.

6. Delil Toplama ve Değerlendirme

İstanbul ve Ankara dışındaki kriminal laboratuvarlar, balistik incelemeler ve parmak izi almak gibi emniyet müdürlüklerinde de yapılan çalışmalar için donanım, özellikle de personel bakımından yetersizlikler söz konusudur. Bu nedenle “delillerden suçluya gitmek” teknik bakımdan zor olmaktadır.

Özel eğitim görmüş, olay yerinde delil toplama ve diğer teknik işlerle ilgili alanlarda görev yapacak yetişmiş elemanlar illerin çoğunda bulunmamaktadır. Bu eksiklik birçok olayın aydınlatılamaması sonucunu doğurmaktadır.

Ankara ve İstanbul dışında kriminal laboratuvar oluşturma çalışmaları hem polis hem de jandarma tarafından yürütülmektedir. Ayrıca delilleri zamanında toplayabilmek için olay yeri polis ve jandarması ile kriminal timleri oluşturma çalışmaları da yapılmaktadır. Birçok yetkili suç delillerinin toplanmasından değerlendirilmesine kadar çeşitli dallarda iyi yetişmiş elemanlara gereksinim duyduklarını ısrarla vurgulamışlardır.

Mevcut koşullarda savcılarının çoğu toplanan delilleri değerlendirilmek üzere doğrudan veya dolaylı olarak İstanbul'daki laboratuvarlara göndermeyi tercih etmektedir. Bu durum yargılama süresinin çok fazla uzamasına neden olmaktadır.

Diyarbakır ve Erzurum Bölge Kriminal Laboratuvarlarının geliştirmekte oldukları, buna karşılık Diyarbakır Adli Tıp Kurumu'na ait laboratuvarın nerede ise yalnız bir tabeladan ibaret olduğu gözlenmiştir.

Delil toplamada personel ve teknik yetersizliklerden kaynakla-

nan sorunlar suçluların yakalanmasını zorlaştırmakta ve dosyaların birikmesine neden olmaktadır. Bu durum, yakalanan sanıklara ek suç yüklenmesi tartışmalarını ve bu yönde sanıkların iddialarını yaygın olarak gündeme getirmiştir.

Mali suçlarla ilgili olarak ise bilirkişilik mafyasının oluştuğuna ilişkin yaygın iddialar söz konusudur.

Erzincan Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 6

Hükümlü 9: Sende de var diyerek beni de aldılar. Ben de aslında bir şey yoktu; yani, emniyette dövdüklerinden dolayı ister istemez onların söylemiş olduğu “10 kilosunu ”a verdim.” Halbuki böyle bir şey yoktu, emniyette de beyan ettim, savcılıkta da beyan ettim aynı şeyi, polisin baskısı sonucu bunu bana kabul ettirdiler.

Erzincan Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 7

Başkan Pişkinsüt: Erzincan Emniyetinde kötü muamele gören başka kimse var mı?

Hükümlü 1: Ben 5 sene 2 ay yattım, yeni değilim, daha evvel gelmişsiniz buraya. 2. ayın 12’si 2000’de cezaevinden dışarıya çıktım.

Başkan Pişkinsüt: Gitmişin işte, çıkmışın.

Hükümlü 1: Rahat bırakmıyorlar ki dışarıda. Sabıkalı bir insansın, Erzincan Emniyetine gittiğimde bana diyorlar ki: “90 faili meçhul olay var. Bunlardan 10-15 tanesini alıp gideceksin.” Emniyet Müdürlüğüne annemi getirdiler, amcamı getirdiler, kardeşimi getirdiler, hepsinin ayrı ayrı.

Erzurum’da çok hızlı ve düzgün çalışan bir laboratuvar olmasına karşın, bu laboratuvardan yeterince yararlanılamadığı saptanmıştır.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 57

Başkan Pişkinsüt: Karakolda dövdüler mi?

Hükümlü 74: Evet efendim. Biz ilk başta samimi itirafta bulunduk, orada bulunan polis bize resmen “İş vereceksiniz, bu işlerle uğraşıyorsunuz”

Başkan Pişkinsüt: Aynen böyle, “İş vereceksiniz, siz bu işlerle uğraşıyorsunuz” mu dedi?

Hükümlü 74: Bize resmen dedi: “Bize iş vereceksiniz, iş verirsiniz sizi ser-

best bırakırız.” Ben de dedim, hayatımda ilk defa böyle bir iş yapıyorum. Bütün işlerimi söyledim, söylediğim halde beni bırakmadılar. Meydan Karakolu diye bir yer var; oraya götürdüler; ağır suçlar masasına sevk ettiler Meydan Karakolu’nun oraya. Orada yine olayları anlatmıştık, bize olmadık işkence yaptılar.

Başkan Pişkinsüt: Orada da?

Hükümlü 74: Evet efendim.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 17

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar orada?

Hükümlü 24: İşkence ediyorlar, 6-7 tane suç almışsın diyorlar. Suç almadın mı işkence yapıyorlar, suçu aldın mı bırakıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Sen halbuki yapmadın o suçu; kendi suçunu yaptın sadece öyle mi?

Hükümlü 24: Ben kendi suçumu bile yapmadım. Ben sadece komploya geldim.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 19

Başkan Pişkinsüt: Yere düşürdüler, midene de vurdular; öyle mi?

Hükümlü 26: Evet. Saçımdan tutup duvarlara vuruyorlardı, “Üzerine suç alacaksın” diyorlardı, ben de dayanamayıp suç aldım; yapmadığım suçları üzerimize alıyorduk orada.

Başkan Pişkinsüt: Peki, sonra Emniyete mi götürdüler?

Hükümlü 26: Evet.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 21

Başkan Pişkinsüt: Çarşı Karakolu... Oradan aldılar, hangi odaya aldılar seni?

Hükümlü 22: Alta indirdiler, bodrum gibi yer vardı oraya indirdiler, ondan sonra falakaya aldılar, yapmadığım suçları da üstüme attılar; ama, üstüme almadım, yapmamışım dedim, “Alacaksın” dediler, “Kurtuluşun yok, ya bu suçları alacaksın ya da bırakmayacağız seni” dediler. Kendi suçumu hem alayım hem de başkasınınkini alacağım; yok dedim.

Başkan Pişkinsüt: Oradan çıkarıp Emniyete götürdüler mi?

Hükümlü 22: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Emniyetin kaçınıcı katına götürdüler?

Hükümlü 22: İkinci katına.

Başkan Pişkinsüt: Sonra sorgulamak için başka bir yere götürdüler mi?

Hükümlü 22: İlkönce üstte ifademi aldılar, sonra aşağıda indirip bir daha

dövdüler, bir suç daha al da seni bırakalım dediler; almadım, bir falaka daha yedim.

(...)

Hükümlü 22: ... Zaten ben kendi derdime düşmüşüm. Dayak yedim, “Bir de suç al” dediler, almadım.

Batman gibi terör ve uyuşturucu rantının söz konusu olduğu bir bölgede, yasadaki adı ile “Gizli Görevli” kullanma konusunun, güvenlik birimleri içinde ve hazırlık soruşturması sırasında çok dikkatli denetlenmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Batman Raporu, Tutanak 2000 Sayfa 12-14

Başkan Pişkinsüt: Sizin dava dosyalarınız numaraları nedir?

Hükümlü 4: Bu polis teşkilatında X elemanını kaldırmaları lazım. Zaten uyuşturucuya alıştıran polis teşkilatı. X elemanına uyuşturucuyu veriyor, diyor, al sana bu esrarı, götürüyor köylü bir insana. Köylü insan bilmez. Diyorlar, bu esrarı ek; al sana bu tohumu ek.

Başkan Pişkinsüt: Nereden biliyorsunuz böyle yapıldığını; böyle mi yapıyor?

Hükümlü 4: Böyle yapılıyor; yoksa kendi kendine mi türüyor bu insanlar. Yani, öğretmenleri de X elemanlarıdır.

Hükümlü 14: Artık, bu X elemanları jandarmada veya karakolda ifade verdikten sonra mahkeme tarafından onun ifadesi alınmıyor. Oradaki subay olsun, polis olsun istediği şekilde raporu düzenler ve ona imza attırılır. Genelde de bizim insanlarımız okuryazarlıktan mahrumdurlar çok şükür! Artık, hemen imzayı at oraya, git. Başka bir şey yok. Adam ne söylediğini, ne yazdığını da bilmiyor.

Başkan Pişkinsüt: Peki, size göre bunu böyle yapmaktan ne kârları oluyor; yani, bu tohumu git, ek deyip de onu ondan sonra oradan yetiştirmekten polis teşkilatının ne kârı oluyor?

Hükümlü 4: Şimdi, adam esrar kullanıyor, müptelasıdır. Bunu temin etmiyor. Polis teşkilatı yakaladığının zaten toplam miktarını teslim etmiyor. Emniyette bugün gidin, bütün narkotik şubelerin evlerinde, arabalarında –belki evlerinde olmaz, ama– arabaların bagajında eroin de var, esrar var. Bu mevcuttur; kesin. Hangi narkotik sivil arabasının kendi özel arabasının bagajını aç, eroin de çıkar, esrar da çıkar. Bunu adam ona veriyor, al diyor. O da mesela bir köylüye gidiyor; diyor, al bunu bize ek. Onu ektiriyor, köylüyü

kandırıyor. Köylüyü kandırınca bırakıyor, bu sefer polise de haber veriyor. Onu yetiştiriyor.

Başkan Pişkinsüt: Köylü niye canıyor; bunu yetiştirince para kazanacağım diye mi canıyor?

Hükümlü 4: Para kazanacağım diye canıyor. Zavallı ne bilsin. Şimdi, adam yap, ben satarım diyor. Yetiştirdikten sonra, bitirdikten sonra, ona bu sefer kendisi de adam buluyor; onları diyaloga girdiriyor, kendisi aradan çekiliyor. Çıkışını öğreniyor, ne zaman satılacak, filan yerde, nerede filan noktada; polise haber veriyor. Kendisi aradan çekiliyor. Tam satış esnasında tak...

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar zamandır bu böyle yapılıyor?

Hükümlü 4: Yıllardan beri. Ben 1986 senesinde bunu şikâyetle bulundum. Narkotığın X elemanlarının çalıştığına dair mahkemeye de verdim. Buna taksizlik kararı verdiler, mahkeme kapandı.

Başkan Pişkinsüt: Sonra polis yakalattığı zaman onu ne yapıyor, para mı alıyor?

Hükümlü 4: Eğer resmi ise ona belli bir para veriyor, resmi değilse onu ufak bir parayla kandırıyor. Alın size örnek bir arkadaş; bu, karakol tarafından kullanılmış, diğer arkadaş ise emniyet tarafından. Emniyet tarafından kullanılan galip çıkıyor, karakolda kullanılan adamı düşürüyor, buyurun alın size örnek.

Başkan Pişkinsüt: Siz ne iş yapardınız, çiftçi misiniz?

Hükümlü 15: Evet, çiftçiyiz.

Başkan Pişkinsüt: Hangi karakol, Batman'da mı?

Hükümlü 15: Ben Mersin'de oturuyorum. Bizim köylerimiz boşaltılmış. 6-7 seneden beri Mersin'de oturuyorum.

Başkan Pişkinsüt: Normalde Batman'ın köylerinden mi?

Hükümlü 15: Yok, ben Nusaybinliyim, buralı değilim. Nusaybin Cezaevi'nden buraya getirildim. Benimki de esrar davasıdır. Ben bir tarlayı imha ettim jandarmalarla. Söyledim, işte burada tarla var. İşte bize yardımcı olursun; sana gerektiğini yapacağız dedi.

Başkan Pişkinsüt: Bunu söyleyen kim?

Hükümlü 15: Mardin'in jandarması. Adam karakolla ortak etmiş. Karakolla tarlanın arasında 3-4 metre mesafe yok, o kadar serbest.

Başkan Pişkinsüt: Bu adam dediğiniz kim?

Hükümlü 15: Bu adam, Nusaybin Kantar Köyü muhtarıdır; ismi ..., tarlayı eken adam. Ben bu tarlayı imha ediyorum, operasyon yapıyoruz. Merkezin de haberi var, hepsinin haberi var. O arada başka bir esrar satıcısı çıkıyor. Bana dediler ki, bununla bir diyaloga gir, bu işi de bitir, öyle git.

Başkan Pişkinsüt: Kim bunu diyen?

Hükümlü 15: Bunu söyleyen jandarma. İsmi, soyismi de bende var. Karakol komutanıdır. Bu işi de bize hallet, biz sana gerekeni yapacağız. Ben de daha önceden esrar içiyordum. Nasıl içtim, nasıl alıştım; onlar beni alıştırdılar, bundan 25 sene önce. Benim bunlara sabıkam da yok, satıcı değilim, sarmamışım, satın almamışım. Ben bu görevi yaptım. İkinci bir olaya girdim. Onunla diyalog kurmaya çalışıyorum, onu da halledeceğiz. Bu da polise çalışıyor. Elimde 1 kilogram ot var, o imha ettiğimiz tarladaki ottan. Ben bununla diyaloga girdiğim an, bu da Mardin polisine çalışıyor, telefon açıyor; bir şahısta esrar var. Bu benden satın almaya kalktı; ben dedim, satmıyorum. Bu “Bende var” dedi. Ondakini pazarlık ettik. O esnada bu da polise çalışıyor. Bir yerde oturduk, beraber bir sigara da içtik. Polise çalıştığını bilmiyordum. Jandarma bana demiş ki, bununla diyaloga gir, bundan iş al. Bu da polise çalışıyor. Şimdi, o da işini yapıyor, ben de işimi yapıyorum. O arada, bu, polisler telefon açıyor. Polis tarafından biz yakalanıyoruz. Onlara ne kadar bu konuyu anlattıysam da, dedi ki: “O zaman sen niye gelip bize çalışmıyorsun, Jandarmaya çalışıyorsun?” Ben dedim ki, devlet, hepsi bir değil mi? Burası jandarma bölgesidir. Orada bana işkence de yaptılar. “Gelsin jandarman şimdi seni kurtarsın.” 10 aydır bu suçtan yatmaktayım. Ne kadar haber de gidiyorsa jandarmaya, olumlu bir haber de gelmiyor, alamıyoruz; çünkü, resmi bir şeyimiz yoktur. Yani, işin gerçeği, Jandarma tarafından kullanıldığım. Bunların ismini, soyisini de biliyorum. Kendisi avukattı. Yakalanmadan önce, bu kullanılmadan önce beni karakola çağırdılar? “Senin evraklarını yapmışız, imza atacaksın, sana prim ödeyeceğiz.” Benim yanımda yeğenim de vardı. Gece karakol da uzaktı.

Başkan Pişkinsüt: Şimdi, o jandarmanın adına X mi oldunuz siz?

Hükümlü 15: Evet. Ben, şu anda DGM’de yargılanıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Peki, ... ne oldu?

Hükümlü 15: ... evinde, tarlası belli. Adamı yakaladık, adamı karakola getirdik. Adam beni de tanıyor artık, deşifre de oldum. Adamla düşman da oldum bu sefer. Şimdi, çıkarsam birbirimizi öldüreceğiz.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 19, 20

Başkan Pişkinsüt: Buradaki silah kaçakçılığı olabilir, uyuşturucu olabilir, o konuyla ilgili Emniyette veya Jandarmada X elemanı diye bir eleman kullanılıyor mu?

Hükümlü 18: Evet kullanılıyor. Hepimizin iddianamelerinde bu yazılı.

Başkan Pişkinsüt: Bu iddianamelerde yazılı olan sizi bir başkası mı kullanmış oluyor?

Hükümlü 18: X elamanı, yani devletin kullandığı kişi bizimle irtibata girmiş

oluyor; ismini vermiyorlar; iddianamede X elemanı olarak geçiyor. X elemanı ile girdiği irtibatla, mesela uyuşturucu alışverişinde X elemanına verdiği bilgiler. Yani, o bilgiler, artık o X elemanının vicdanına kalmış. Ne bilgi verirse, o bilgiye göre bize ceza kesiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Peki, X elemanı sizinle temasa geçtiğine göre, yani şimdi cezanız kesilmiş gelmişsiniz artık, kendi kendinize burada oturup düşünüyorsunuz, bu X elemanı bazen tapu müdürü oluyor, bazen hiç tanımadığınız bir insan oluyor, bazen köylüye esrar ek diyen bir başkası olabilir. Size gelen X elemanı nasıl bir eleman; sizi suça teşvik ediyor mu; yoksa sizi suçüstü mü yakalıyor?

Hükümlü 18: Suça teşvik ediyor. Benim olayımda, Batman’da şu anda tektilcilik yapıyor, isimli şahıs piyasaya adam sokmuş; bana uyuşturucu temin eden insana 20.000 mark kaparo vereceğim diye. Benim de maddi durumum o aralar kötüydü. Gittim, bu insanla diyaloga girdim. Ki, daha önce de hiçbir sabıkam yok. 35 yaşındayım, hiçbir sabıkam yok. Kendisiyle diyaloga girdim. Beni suça kendisi teşvik ediyor. “Eroin bulabilir misin” dedi. Ben araştıracağım, eğer bulabilirsem sen bana para verecek misin dedim. “Veririm” dedi.

Başkan Pişkinsüt: Siz daha evvelden böyle eroin sattınız mı?

Hükümlü 18: Yok, kesinlikle; ilk defa oldu. Adli ve siyasi olarak hiçbir sabıkam yok. Onun söylemesi üzerine bu olayı araştırdım, yani eroin işine girdim.

Başkan Pişkinsüt: Para var diye mi?

Hükümlü 18: Evet. 10 yıl cezaya çarptırıldım.

Hükümlü 18: Ben bir şey diyebilir miyim. Biz amca oğluyuz. Batman Birinci caddede benim işyerim vardı. Hatta, bahsettiği şahısla beraber geldiler. Dediler, biz böyle böyle bir şey yapacağız. İlk başta da söylenmedi bu ve dedi ki, biz bir alışveriş yapacağız, amcanın oğluna kefil olur musun; biz parayı vereceğiz, bu parayı çarpar giderse, bu defa ben parayı yakalayamam dedi. Dedim, benim amcamın oğlu kimsenin parasını yemez, ben de ona kefil olurum. O zaman 5.000 mark, kendi eliyle verdi. Ona ben imza attım, senedi e-line verdim.

Başkan Pişkinsüt: Tabii, siz söylediniz; böyle böyle iş var, 20.000 mark verecekler diye.

Hükümlü 18: Yok, ben kendisine eroin işi yapacağım demedim. Kendisi bana dedi: “Bana bir esnaf kefil göstereceksin, ben sana bu parayı vereceğim.” Yani, bu, o şube müdürüyle beraber herkese yaptıkları bir uygulamadır. Dedim, amcamın oğluna desem eroin işine gireceğim, bana kefil olmaz. “O zaman senin amcanın oğluna deriz ki beraber hayvan ticareti yapacağız;

sana kefil olsun, sana parayı vereyim” dedi. Bu adamla hayvan alışverişi yapacağız, gidip Van’dan hayvan getireceğiz, bana sermaye verecek, sen bana kefil ol dedim. O şekilde bana kefil oldu. Benim gibi o da ceza yedi.

Hükümlü 18: Ondan sonra aradan 7-8 ay geçti. Bir gün Emniyetten bana telefon geldi. Biz de sürekli esnaf olduğumuz için bizi biliyorlar. Dedi: “Yanına öbür ...i de al, gel buraya.” Biz gittik. O zaman ... diye narkotik şube komiseri, “Siz böyle böyle bir işe kalkışmışsınız” dedi, senedi çıkardı. Evet, bu benimdir; yalnız, böyle bir şey olduğunu ben bilmiyordum, burada duydum. Ben size bu parayı vereyim dedim. “Bu para bizimdir, biz vermişiz; biz demişiz, git bize getir; bu parayı sen vereceksin, biz bu olayı kapatacağız” dedi. Dedim, ben size bu parayı vereyim, bu olayı biz kapatalım. Akabinde 15 gün sonra bizi tekrar gözaltına aldılar. Dediler: “Bu parayı bu gece getireceksin.” Sen bana bir ay sonra parayı getir dedin; daha on gün olmadı, hemen ne oldu sana dedim. Orada, demek ki, kendi aralarında bazı kopukluklar olmuş. Polisler onlardan para istemiş; onlar, onlardan istemiş. Dedim, müsaade edin. Olayı savcı duymuş; demiş ki: “Bu iki insanı siz mahkemeye çıkaracaksınız.” Biz mahkemeye çıktık; suçunu itiraf etti: “Evet, amcamın oğlunun hiçbir suçu yoktu.” Bütün ifadelerinde aynı şekilde söylemiştir. İlk mahkemeye çıkışımızda beni bıraktılar ve onu cezaevine aldılar.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 21, 22

Hükümlü 23: Şimdi, adam X elemanıdır. X elemanı mal yakalatıyor. Devlet buna bir şekilde bu parayı veremiyor; buna normal olarak bir kilo, iki kilo esrar veriyor. Bu esrarı içimlik olarak genç kesimlere satıyor. Bu genç kesimler de yakalandığı zaman kimden aldın; ... den aldım. ... kim; ... narkotik şubenin X elemanı. Oğlum, tamam ben senin ifadeni düzelteceğim diyor. “Ben İstanbul’dan getirdim” diye ifade yazıyor. Mahkemeye çıkarılıyor. Mahkeme tabii tutuklu halinin devamına diyor. Tutuklatıp cezaevine gönderiyor. Yani, elemanlar yakalanmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Peki, bu X elemanlarının ve emniyet kadrolarının içerisinden geçen esrar miktarının onlara ne katkısı oluyor, bölümüm mü alıyorlar, prim mi alıyorlar?

Hükümlü 23: Kesinlikle prim alıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Alınıp alınmadığını kesin biliyor musunuz?

Hükümlü 18: Kesin alıyorlar; yakalanan kilo başına prim alıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Yakalananlar imha ediliyor mu?

Hükümlü 18: Mümkünü yok.

Başkan Pişkinsüt: Nereden biliyorsunuz?

Hükümlü 18: Bu yapılmıyor. 10 kilo mu yakalanmış; bununla beraber 8 kilo

un da getiriyor, 2 kilosunu yakıyor, 8 kilosunu piyasaya sürüyor. Bunu yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Somut delili olması lazım.

Hükümlü 23: Somut delili, dışarı çıkalım, diyaloga girelim, bulalım.

Hükümlü 24: 10 kilo esrar yakaladıkları zaman adama diyorlar, 10 kilodur, 5 kilo tutanak tutarız; cezan daha az olur. Bu sefer 5 kilo şekilde gösteriyor; savcılığa çıkarıyorlar. O 5 kiloyu da X elemanına dağıtıyorlar. X elemanı da ne yapıyor; hiç esrar kullanmayan genç kesime kullanıdırıyor, beraber içiriyor, onları alıştırıyor. Bu sefer onları da bağımlı yapıyor, bunları kendine her an müşteri çıkarıyor. Bunu Batman piyasasında satan hep X elemanlarıdır.

Delil toplamada yaşanan sorunlar, sanıklara ek suç yükleme kadar işlemedikleri suçların yüklenmek istenmesi ile ilgili iddiaları da artırmaktadır.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 8

Başkan Pişkinsüt: Suçun gasp mıydı?

Hükümlü 8: Adam kaçırmak ve gasp. Ben o işi yapmadım, asıl suçlu var, onlar 12. koğuştalar. Karşı taraf benden şikâyetçi olduğu için şu anda içerideyim.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 23

Hükümlü 24: Gözaltına alındığımızda, arkadaşların belirtmiş olduğu işkencelerin aynısını görmekle beraber, bunları ispatlayamadık tabii. Psikolojik olarak da baskı gördük. Bu, benim dosyamda mevcut. Üzerime atılan suçların kabulüne yönelik ailem getirildi, yüzleştirildik.

Başkan Pişkinsüt: Ailen derken annen, baban mı?..

Hükümlü 24: Eşim. Kabul etmediğim takdirde aynı işkenceleri kendisinin göreceği yolunda tehditler savruldu.

Başkan Pişkinsüt: Çocuğun var mı?

Hükümlü 24: Bir çocuğum var. O suçları mecburen kabule yönelik açıklamalarda bulunduk. Tabii, rahat bir ortamda, savcılıkta ve hâkim huzurunda, böyle bir suçu işlemediğimi, böyle bir şeye karışmadığımı, baskı altında, işkence altında imzalamadığımı izah ettim; yani, bu durum dosyamda mevcut, ailemin gözaltına alındığı resmi bir şekilde belgelenmiş. Ailelerimiz getiriliyor; yani, can damarımızdan vuruluyoruz. Artık, o anda üzerimize ne suç atılırsa atılsın, onları kurtarma babında kabul etmek zorunda kalıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ndeki o yeri tarif edin. Gözleriniz açık mıydı?

Hükümlü 26: Gözlerim açık değil; ama, alt kat olduğunu tahmin ediyorum, neresi olduğunu da bilmiyorum. Adam diyor ki: "Bu suçlamaları kabul edeceksin." Adam söylüyor: "Sen şu şu şeyleri yapmışsın..." Ben diyorum ki, hayır, ben değilim, kabul etmiyorum; bunların benimle uzaktan yakından ilgi ve alakası yoktur. Adam diyor: "Yok mudur; biz sana söyleriz, bülbül gibi öttürürüz seni..." Zaten, çırlıçıplak bir vaziyette sorguluyor. Daha sonra süngere yatırıyorlar. Süngere yatırdıktan sonra iki kişi bu şekil, bir bu kola, bir bu kola biniyor. Tabii, rahatça oturabilmesi için bir de battaniye sarıyor, bir de dizlere sarıyor battaniyeyi; birisi buraya, öbürü buraya oturuyor çırlıçıplak vaziyette. Birisi testisleri sıkıyor, birisi de poşetle...

Başkan Pişkinsüt: Elinde eldiven mi var?

Hükümlü 26: Gözlerim kapalı, görmüyorum. Elinde bir şey var; ama, görmüyorum.

Ellerinde bir poşet var. Ne tür bir poşet olduğunu bilmiyorum. Nefes almamam için onunla ağzımı burnumu kapatıyor, bu arada da sık sık tehdit ediyor: "Sen bunları kabul edeceksin, sen bunları yaptım diyeceksin. Sen bunları kabul etmezsen buradan bu şekilde çıkamazsın. Biz sana her şeyi yaparız, sen bir kurşunluk adamsın." İsteddiği hareketi yapabiliyor, istediği küfürü yapabiliyor; yani, cinsel taciz diyebileceğimiz şeyleri yapıyor. O arada birkaç dakika poşeti tutuyor. Tabii, artık, nefes gidiyor, neredeyse ölüyorum. Adam onu bırakıyor ve o esnada beni tehdit ediyor: "İlla konuşacaksın." Her türlü küfür yapıyor, saatlerce çırlıçıplak ayakta bekletiliyor, tazyikli su sıkılıyor —ben buz görmedim— ailemi getireceklerine dair beni tehdit ettiler. "Aileni getireceğiz, kabul etmezsen... eşini de getireceğiz, anan babanı da getireceğiz, aynı muameleleri onlara da yapacağız." Artık, 24 saat boyunca yüksek sesle müzik dinletiyorlar. Bir günde bu kadar bir parça ekmek veriyorlar, o şekil aç bırakıyorlar. Zaten, tuvalete de, belli günde ya iki defa ya üç defa götürüyorlar. Çağırdığımız vakit her türlü küfür, her türlü hakaret ediyorlar, yani gitmekten daha korkuyoruz. Gittiğimiz zaman da, elinde bir sopa var. Adam diyor ki: "Oğlum, bak, otuz saniyede çıkacaksın" diyor oradan. Artık, nasıl soyunacaksın, yani affedersin nasıl oturacaksınız o ayrı bir mesele. "Otuz saniyede çıkacaksın" diyor; nasıl çıkacaksın çık. Geç kaldığında da o sopa ile arkadan vuruyor. O şekilde, o hakaretlerden sekiz gün boyunca üç-dört gününü gördüm. Ondan sonra bıraktılar. Tabii, bu esnada da, adam, sırf kabul etmem için her şeyi yapıyor. Ben de, sırf o hakaretlerden kurtulmak için, sırf

o yapılanlardan bir an önce kurtulmak için “Tamam, dediğiniz her şeyi kabul ediyorum, dediğiniz her şeyi ben yapmışım” deyip kabul ettim.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 65

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar, bütün bu söylenenleri mi?

Hükümlü 122: Elektriğe verdiler, su döktüler.

Başkan Pişkinsüt: Aynı odada mı?

Hükümlü 122: Hücreden çıkarıp bahsettikleri yerde işkence ettiler. Ondan sonra bana çok sayfa imzalattılar. Ben imzaladım. Zaten elim tutmuyordu; tutmadığı için çizgi şeklinde oluyordu. Ayrıca, benim parmağımı da zorla imzalattılar.

Hükümlü 81: Bir şey söyleyebilir miyim? Emniyetteki ifadem alındıktan sonra —ki o ifadelerde bizler suçlu olarak gösteriliyor— sulh ceza mahkemesine çıkarıldığın zaman yolda polisler bizi tehdit ediyorlardı. “Şayet hâkim ve savcılıkta bu ifadelerini kabul etmezsen sizi tekrar işkenceye getireceğiz, ek süre isteyeceğiz.” Birçok arkadaş korkuyla kabul etmiş. İnanır mısınız, hâkimde ifademi verdiğim an polis benimle içeri girmiş, iki kişi de içeride oturup gazete okuyordu, bizi dinliyorlardı.

Delil toplamanın ve değerlendirmenin en önemli dayanağı olan polisin teknik olanakları, bazı illerimizde neredeyse hiç bulunmamaktadır.

Tunceli Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 33

Başkan Pişkinsüt: Bilgisayar kaydınız yok mu?

Hüseyin Avni Özcan (Komiser): Henüz otomasyona bağlanamadık efendim.

Başkan Pişkinsüt: Geçen sefer biz gezerken şahıslar hakkındaki bilgiler otomasyona giriyordu.

Hüseyin Avni Özcan (Komiser): Evet efendim, giriyordu. Şimdi, henüz bağlantılarımız tam olarak yapılmadı. O işlerimizi sadece yukarıda bilgi işlem bürosundan hallediyoruz.

Başkan Pişkinsüt: GBT’den mi?

Hüseyin Avni Özcan (Komiser): Evet, GBT’den.

Adem Solak (Loj. Şube Müdürü): Ana merkez orası.

Başkan Pişkinsüt: Siz dosya olarak mı saklıyorsunuz? Fiş olarak tabii ki saklıyorsunuz?

Hüseyin Avni Özcan (Komiser): Fiş olarak da saklıyoruz.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Teknik bazda çalışmanız?..

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Yok, hiç yok; teknik anlamda, teknolojinin hiçbir imkânı zaten yeterli olmadığı için...

Başkan Pişkinsüt: Kriminolojik inceleme olsun, polisin laboratuvara olan ihtiyacı olsun, birtakım tahlillerin hepsini Ankara'ya veya İstanbul'a mı gönderiyorsunuz?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Emniyete gönderiyoruz ve Emniyet de, en yakın Diyarbakır polis kriminal laboratuvarları var; çoğunlukla orada inceliyor, orada çalışıyor. Mahkemelere intikal etmiş olanları da adli tıp gönderiyoruz. Mahkemeler gönderiyor, İstanbul'a gönderiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Aslında bölgenin çok büyük bir sorunu bu; her yönüyle çok geniş, laboratuvarlı destek birimlerinin olması lazım; patoloji de yok, adli tıp kurumlarının doktorları da yeterli değil; daha doğrusu yok ve adli tabip olarak görev yapanlar da yeterli değil. Yani, sizin burada da cinayet çok, cinayetin delillerini araştırarak teknik yapı yok hemen hemen. Diyarbakır da yeterli değil; çünkü, Diyarbakır'ın laboratuvarını gezdik, teknik bakımdan yeterli değil.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 83, 84

Başkan Pişkinsüt: Karakollarımızdan birkaç tanesini gezdik; ama, Şehit Özkan Kocaer Karakolu yeni bir bina. Üzeri lojman; fakat, bina çok kötü, yapım çok kötü, sanki yıllar önce yapılmış gibi. Aşağıda çok büyük nezarethaneler var. Hem görünümü çok haşmetli gibi, çok masraflı hem de binanın kendisi fonksiyonel değil. Alt katları da nezarethaneleri de çok iyi değil. Malzeme donanımınızda büyük sıkıntı var; yani, bir buzdolabı gördük, neredeyse 40 senelik. Aşağıdaki koltuk ve kanepeler parçalanmış...

Muzaffer Arkan (Emniyet Müdürü): Şöyle arz edeyim: Mimari yönden uygun olmayabilir, onu bilemem; ama, zaten o karakolların nezarethaneler büyük olaylar olduğu zaman toplu gözaltında muhafaza etme şeklinde düşünülmüş; fakat, o karakolumuzda üst katta küçük bir nezarethane var, belki gördünüz, gelen suçluları orada muhafaza ediyoruz. Zaten karakollarda gözaltı tek tük oluyor. O karakolun da suç sayısı 100 civarındadır.

Macit Çınar (Asayiş Şube Müdürü): Dün gece ben orayı denetledim; suç sayısı 44 efendim.

Muzaffer Arkan (Emniyet Müdürü): Asayiş Şubemizin nezarethanesi yok efendim. Bu, bizim bir eksikliğimiz, hatta bu binanın zemin katında müsait bir alan vardı, onun keşfini yaptık, merkeze bir teklifte bulunduk, nezaret-

hane yapılması konusunda. Asayiş Şubemiz gözaltına aldığı zanlıları, suçun işlendiği karakolun nezarethanesinde muhafaza ediyor.

Başkan Pişkinsüt: İfadeleri nerede alınıyor?

Muzaffer Arkan (Emniyet Müdürü): Ya karakolda ya da şubede alınıyor.

Macit Çınar (Asayiş Şube Müdürü): Doğrudan şubenin el koyduğu olaylarda, ağır olaylarda, cinayet gibi, şube bürolarınca, uzman kısımlarca yürütülüyor. Asayiş burada, 5. katta. Şubedeki, yer gösterme, ifade, doktor raporları vesaire, hepsini kendi personelim takip ediyor, muhafazaları için karakola her seferinde ayrı tutanak düzenleyerek teslim ediyor, alıyoruz. Dosya içeriğindeki tüm işlemler şube tarafından yürütülüyor. Karakol sadece muhafaza olarak kullanılıyor. Aşağıda keşif yapıldı. Çocuk, iki tane erkek bir de bayan nezaretleri yan yana ve ayrı bölmeler şeklinde planlandı. Ankara'dan ödeneğini bekliyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Bu binaya ne zaman geçildi?

Macit Çınar (Asayiş Şube Müdürü): Yılbaşı itibarıyla geçildi.

Muzaffer Arkan (Emniyet Müdürü): Bu bina yapıldığında, mimarisinde yokmuş o bölüm, asayiş şubesi olup da nezarethanesi olmayan şube yoktur Türkiye'de. Dolayısıyla, zemin katta uygun bir yer bulduk, onu projelendirdik, gönderdik. Dün akşam fırsatınız olmamış galiba, bizim, Bahçelievler Karakolumuz değil de başka bir karakolumuz var; daha önceki yerinde nezarethanesi pek uygun değildi, fiziki olarak da uygun değildi. Karakolu yeni binasına taşıdık. Şimdi, Bahçelievler Karakolumuz var, çok güzel. Eğer fırsatınız olur da ziyaret ederseniz biz de çok memnun oluruz. Bütün ilçelerde de nezarethane imkânları düzeltilmiştir Sayın Milletvekilim. Ben Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığında Başkan Yardımcısı olarak görev yaptığımda, orada insan hakları şubemiz vardı, o şubenin de sorumlusu olarak, nezarethane standartları, imkânları, yakalama, uygulama konusunda, buraya geldikten sonra arkadaşlarımla beraber çok güzel uygulamalar yaptık. Bütün ilçelerde dahi sedirler, yataklar vardır, battaniyesi vardır, defterlerini burada bastırdık. Mümkün mertebe yapabileceğimizin en iyisini yapmaya çalışıyoruz efendim.

Başkan Pişkinsüt: Asayişte ifade alan sorgu personeli, ayrı mı yoksa bürodan mı?

Macit Çınar (Asayiş Şube Müdürü): Hayır, ayrı bir sorgu personeli diye bir personelimiz ve büromuz da yok. Hırsızlık Büro Amirliği mesela, yakaladıkları suçluların, sanıkların ifadelerini kendileri alıyor, işlemlerini kendileri yapıyorlar; yani, ayrı bir sorgu ekibi gibi bir şey yok.

Başkan Pişkinsüt: Olması gerekmez mi?

Macit Çınar (Asayiş Şube Müdürü): Hayır, gerekmez.

7. Denetim Sorunu

Tutuklu ve hükümlü tanımlarına uygun sorgu yerlerinin bulunmasına karşın hazırlık soruşturması yapılırken savcılarının ve mülki amirlerin herhangi bir denetim yapmadıkları saptanmıştır.

Vali ve başsavcılarının sorgu odalarını hiç görmemiş olmaları yanında, sorgulama yerlerinin ve işlemlerinin valiliklerce ve başsavcılıklarca hiç denetlenmediği de saptanmıştır.

İnceleme yapılan bütün illerde, nezarethane defter kayıtlarında, doktor raporlarında, baro avukat listelerinde ve yapılan diğer işlemlerle ilgili olarak mevzuata uygun hareket edilmediğini gösteren belirtiler ve tutarsızlıklar saptanmıştır.

Muğla'da yapılan inceleme sırasında el konulan işkence aletleri ile ilgili olarak basında çıkan bir yazı üzerine (Hürriyet, 12.05.1998), İçişleri Bakanlığı'nın bir müfettişi Komisyona gelerek söz konusu aletleri ve ilgili tutanağı incelemiştir. Ancak bakanlık müfettişinin yaptığı bu inceleme sonucunda, İçişleri Bakanlığı'nın 16.11.1998 tarihli ve BO50APK0070002.5.3.3/2169 sayılı yazısı ile soruşturmaya gerek görülmediği bildirilmiştir.

İstanbul gibi Türkiye'nin en büyük ilinde savcılarının sorgu yerlerinde ciddi bir denetim yapmadıkları ya da imza atmak türünden biçimsel denetimlerde bulundukları büyük bir eksiklik olarak saptanmıştır.

Elazığ'da da diğer illerde olduğu gibi özellikle soruşturma-kovuşturma aşamasında valilerimizin ve başsavcılarımızın yetki ve sorumluluklarının gereği olarak denetim görevlerini yerine getir-medikleri gözlenmiştir. Oysa yaşanan olumsuzluklar kendilerinin dışında değil, sorumlulukları altında ortaya çıkmaktadır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 11

Celil Demircioğlu (Bakırköy Başsavcısı): Adli kolluğu kurmak belki çok zordur. Başka ülkelerde kurulmuş ve bir bakıma bundan da vazgeçilmiştir. Bazı ülkeler vazgeçme temayülü göstermiş veya vazgeçmişlerdir. Tabii bu bir

kadro meselesi, bir imkân meselesidir, ama en azından, zabıta üzerinde onların sicilleriyle oynayabileceğimiz, başsavcının böyle bir yetkisi olmalıdır. Ben size bir örnek vereyim: Benim bölgemde 4 tane ilçe var. Bazen ve çoğu zaman emniyet müdürlerini tanımıyorum, hiç bize gelmiyorlar. Çünkü, bizimle hiç temasları olmasa da olur. Geliyorlar, çalışıyorlar, onların işi kaymakamdadır, kaymakam onlara sicil veriyor, ona şirin görünüyorlar, hiç tanımıyorum. Mesela, ben Bakırköy Emniyet Müdürünü şu anda tanımıyorum, törenlerde, resmi kabullerde karşılaşıyorum. Bir defa adliyeye girmemiş adam, adliyeyi tanımıyor. Bu zihniyeti değiştirdiğimiz zaman polisi zapturapt altına alırsınız. Bu sicil örneğinin başka ülkelerde örneği olup olmadığını da bilmiyorum. Ama adli zabıta örneği var. Başka ülkelerde adli zabıta var, ama bu konuda daha ileri bir düzeye geçtiler. Yani, adli zabıtayı kaldırırken polisin daha özerk davranmasını sağlamak için savcılarının denetimi de getirilmiştir. Kendi içerisinde otokontrol kursun diye adli zabıtanın vazgeçiyorlar. Yoksa, adli zabıtanın daha ilerisindeki bir aşamada onu sağlamaya çalışıyorlar. Yoksa, zabıtayı kaldıralım diye değil. Bu sicil konusu daha önce, sanıyorum Sayın Oltan Sungurlu tarafından gündeme gelmişti. Bildiğim kadarıyla İçişleri Bakanlığı buna karşı geliyor. Yani, sicil vermenin ötesinde, sicil verilirken görüş bildirmek. Ona dahi razı olmamıştılar.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 51

Hükümlü 81: Siz geleceksiniz diye ilk defa Cumhuriyet Savcısı gelip buraları, gözaltı yerlerini denetledi.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 69

Başkan Pişkinsüt: Karakolda darp cebir işleminden dolayı soruşturması yapılan polis memuru oldu mu?

Ufuk Tanyıldız (Komiser): Ben bir senedir buradayım, olmadı efendim.

Başkan Pişkinsüt: .2000 tarihinde Savcı Beyin bir imzası daha var... 23 Mayıs 2000 tarihine kadar kayıt mevcut. 2000 yılı içinde 170 tane olay var. Sadece 9 avukat istemi var, kalanlarında avukat isteği yok. Tümünde "darp ve cebir izi olmadığına dair" ibareler var. 2000 yılı içinde iki defa cumhuriyet savcısının kontrolü var.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 81

Başkan Pişkinsüt: 1998 yılında burayı ziyaret etmiştik. Şimdi, 2000 yılında neler değişti diye geldik. Anlaşılan gene aynı şekilde, aynı yapılanmada kötü muamele ve işkence iddiaları devam ediyor. Çok yoğun bir şekilde elektrik

işkencesi uygulanıyor ve savcılığımıza bu konuda bir müracaat oldu mu? 1998 genelgesinden sonra nezarethanelerin, karakolların denetimi sırasında kötü muamele ile ilgili size talep ulaştı mı? Biz genelde, gece karakollarda dolaştık, defterlerini incelediğimizde hemen hemen tümünün sayılabilecek kadar “avukat istenmediği”, raporlarında da “darp ve cebir yoktur” yazılı ve Savcı Beylerin, birinci karakolda denetimleri vardı, bu konuda siz Batman için neler düşünüyorsunuz? Çok yoğun bir PKK, çok yoğun bir Hizbullah, çok yoğun bir eroin yapısı var. Dosyalar daha ziyade bu üçlü yapı üzerine kurulmuş ve işkence görmedim diyen hemen hemen hiç yok.

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Mutlaka böyle bir savunma getirecekler; ama, bize somut olarak gelen şikâyetler varsa gereği yapılır, ama bize somut olarak, emniyet müdürlüğünde işkence yapıldı diye bir iddia yok. Bu konuda kendi avukatlarından da öyle bir talep yok. Ben bu konuda baro başkanıyla da görüşmenizi öneririm. Nezarethaneler cumhuriyet savcılarımız tarafından denetlenmektedir. Görülen olumsuz bir durum şu ana kadar göremedik. Hatta nezarethaneye alınanların kendileriyle de görüşülüyor; ama, onlar o şekilde bir savunma getirebilirler, buna bir diyeceğim yok.

Bize, somut olarak, “işkence yapılıyor” diyen çok çok azdır; çok münferittir. Bunu söyleyeyim.

Başkan Pişkinsüt: O zaman ne yapılıyor?

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Soruşturması yapılıyor. Hazırlık soruşturması ve gereği ne ise o yapılmaktadır.

Demokratik bir ülkede, devletin tüm eylem ve işlemleri denetime açık olmalıdır. Ancak Türkiye’de bu anlayışın tam olarak yerleşmemiş olması kamu yöneticilerini denetim karşısında tepki gösterir konuma dahi getirmektedir.

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 67, 68

Başkan Pişkinsüt: Olabilir de, yine söyledikleriniz yanıtıyor. Ben sizden şunu istiyorum: Müşahedeye alınıp cezaevine sokulan kişilerin tümü burada düzenlenmiş raporlarla alınması lazım. Bana bunları gösterebilir misiniz?

İlhan Cengiz: Yüzde 99’u burada var efendim. Arada diyorum ya, cumartesi pazara denk gelmiş, geceye gelmiş, bayrama denk gelmiştir

Başkan Pişkinsüt: Mesela ayın 24’ünde ..., gelmiş girmiş; raporu yok. Burada, “darp cebir vardır, yazılсын” demiyoruz; tespitinin olması lazım diyoruz. Cezaevi idaresi tarafından rapor tespit edilsin denilene de, tespit edilmiş, nedense, raporun tarihi unutulmuş! 8 Eylül... Mevkuf... Bakın bu tarih de

doğru değil. Bana biraz evvel dediniz ki: “Bu tarihler, buraya tutuklandığı veya geldiği tarihlerdir.” Değil; ayın 5’inde gelmiş, üç gün sonra Müdür Beyden dilekçe gelmiş. Bu raporun verildiği tarih. 8’inde tespit edilmiş. Bu rapor adliyeye mi gönderildi?.. Bakın, ayın 5’inde buraya gelmiş, müşahedeye. Geldiğinde bir rapor düzenlenmemiş. Üç gün sonra, belki cumartesi pazar geçti, pazartesi gün o insan dilekçe vermiş size. Dilekçede, “5’inde geldim, ancak işkence gördüm, kötü muamele gördüm, rapor almak istiyorum” denmiş. Buradaki hekim arkadaşımız da tespit ediyor. Bu çıkıyor. Bunun, kendi dosyasında, gözaltından gelirken normalde adli tabiplikten de rapor alıyor, ona bakalım. Dosyasında, sizin şu tespitiniz nedeniyle bunu adliyeye veya herhangi bir yere gönderip göndermediğinize bakmak istedik, yok...

Hazırlık soruşturmasından birinci derece savcılarımızın sorumlu olmalarına karşın hazırlık soruşturması dosyalarının polis ve jandarma tarafından düzenlenmesi pek çok soruna neden olmakta, bu durumun sonucu olarak da savcılara yönelik iddia ve yakınmalar artmaktadır.

İstanbul Raporu, Sayfa 9

Emniyet görevlilerinin ve karakol yetkililerinin denetimlere açık olmadıkları gözlenmiştir. Bu karakolda yapılan inceleme ve denetim sırasında ise Kadıköy Emniyet Amirinin şu sözleri denetime ne kadar tahammülsüz olunduğunun açık kanıtıdır:

“Şimdi, size bir şey söyleyeyim. Mesela savcı geliyor bize, normalde Adalet Bakanlığı’nın emri doğrultusunda teftiş yapıyor. Savcının, bürolarda, hangi işleri takip edeceği bellidir kanunda; yani, herkes gelip de, kafasına göre ben şuna şuna bakacağım diyemez, kanun belirlemiş. Geliyor, diyor ki, “Ben işte suçlularla görüşeceğim”, buyrun; “Burada işkence var mı” diyor, buyrun. Savcı “Bana denetleme defterini getir” diyor. Denetleme defteri bir idari defterdir. Denetleme defterine yazı yazacak. Diyorum ki, sen buraya yazamazsın. Niye? Sen, burayı adli yönden denetlersin. Denetleme defterine ben yazarım ve bu memurların, bu büroların üstündeki makamlar yazar, idari bir defterdir. Adam yazmış “Asayiş büro amiri, benden izin almadan burayı terk etti.” Sen ona karışamazsın. Yazarsan sana da yazdırmayacak bir... Çünkü, burası sahipsiz bir yer değil. Geliyorlar, herkes, işkence ile ilgili araştırma yapacağım. Tamam, buyurun... Savcılar geliyor, işkence ile ilgili... Buyur yap,

ne gerekiyorsa hallet. Denetleme defterine yazmış: “Karakol amiri benden izinsiz eve gitti.” Yahu o senin görevin mi?.. Bu ifadeler aslında denetimlerin ne kadar gerekli ve bilhassa asayiş birimleri için nasıl bir zorunluluk olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

İstanbul Raporu, Sayfa 13

Heyet, karakoldaki görevli memurun amirine haber vermesinden sonra kabul edildi.

Sorgu odasının içindeki kilitli kapı heyetin ısrarlarına karşın, “anahtar bulunamadı” ve “orası apartman boşluğunun kapısı” gibi gerekçelerle açılmadı.

Görevliler Komisyonumuzun insan hakları ihlallerini araştırdığı gerekçesi ile bunun dışındaki diğer konularda bilgi vermek istemediklerini ima ettiler. Ayrıca Komisyonun bulunuş amacını ve yetkilerini bilmemeleri nedeniyle son derece gergin oldukları görüldü.

İstanbul Raporu, Sayfa 84-87 (Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, s.184-186)

Başkan Pişkinsüt: Bakın, 10 Aralık Cuma gününe denk geliyor, saat gece 20.50’de almışsınız, yakalama müzekkereli, inşaat teknikeri, 13 Aralık sabahı, yani 3 gün sonra çıkarıyorsunuz ve raporu yok.

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Efendim, yakalama müzekkereleri, zaten bunlar direkt savcıya çıkacağı için, savcının emriyle yakalanan insanlar için zaten alınmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Haklısınız da, 3 gün nezarethanede kalıyor. Bu insan dışarıya çıktığı zaman, beni 3 gün dövdüler dese, nasıl ispatlarsınız?

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Ama, onlara bir suç isnat etmeye veyahut da dövmek gibi herhangi bir şeyimiz yok; yani, onları sorgulamaya dahi hakkımız yok.

Başkan Pişkinsüt: Yok; ama, sorgulanan çok insan var burada.

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Hayır efendim, kesinlikle... Bu yakalama müzekkereleri, kesinlikle bir kelime dahi edilmez, onların suçları sabit zaten, savcılık onların cezalarını kesmiş.

Nazmi Şengül (Polis Memuru): Aslında, 3 gün kalması da, cumartesi günü infaz bürosunun adliye de kapalı olmasından kaynaklanıyor.

Başkan Pişkinsüt: İlk defa, bu kadar çok raporsuz vaka kayıtları görüyoruz: rapor yok.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Burada hangi hastaneye götürüyorsunuz?

Nazmi Şengül (Polis Memuru): Numune Hastanesi’ne.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Sema Hanım, bunun demek istediği şu: Yani, bu şekilde insanlar çıktı...

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Hayır efendim, kesinlikle...

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Bir dakika, bir dakika... Sen, doğru, haklısın da, kötü niyetli insanlar da var. Kafasına, gözüne vurdu veya bir yere çarptı, ondan sonra gitti, ben işkence gördüm, siz de diyorsunuz ki, hayır, olmadı; bunu kim ispat edecek?

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Arkadaş burada daha yeni, ben 15 aydır burada çalıştığım için bir şeyler anlatmak istiyorum. Bizim bu karakolların genelinde yakalanan insanlar buraya gelir; fakat, bunlar ilk yargılandığı andan itibaren bunların raporlarını karakollarımız alır. Arkadaşlar buraya işlememiş olabilirler, işlememiş...

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): İşte, sen orada suçlu olursun.

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Burada 300 kişi varsa, kesinlikle 300'ünün de raporu vardır diyorum.

Başkan Pişkinsüt: Bakın, ..., 15.12.1999'da saat 01.30'da alınıyor. 17.12.1999'da saat 01.00'de çıkarılıyor, raporu yok.

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Benim anlatmak istediğim olay şu: Burası Asayiş Şubesi olduğu için karakol gibi çalışmaz. Karakollar, bunları yakaladığı andan itibaren raporlarını alırlar...

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Karakol sana gönderdi, senin buraya girdi, defterine işledin, 48 saat sonra çıktı veya neyse, burada kaldığı süreden sonrası normal olarak...

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Buradan tekrar savcılığa çıkarırken eğer bu rapor... Ama, dosyasında muhakkak vardır efendim.

Başkan Pişkinsüt: Bir dakika, şuna bakalım. ..., oto hırsızlığına teşebbüsten dolayı 13.12.1999 saat 01.10'da alınmış, karakoldan falan değil, ayın 15'i çarşamba gününe denk geliyor. "4 gün gözetim izinlidir" diye yazılmış buraya, 17.12.1999 tarihinde saat 01.00'de bırakılıyor ve raporu yok. Bakın, ..., oto hırsızlığına teşebbüs. Yine, burada suç yeri ve tarihi 15.12.1999 Çarşamba günü saat 01.30'da alınıyor, 17.12.1999 Cuma gününe kadar "4 gün gözetim izinlidir" diye savcılıktan şey alınmış, saat 13.00'te bırakılıyor; yani, 24 saati geçer şekilde sorgulanıyor bir noktada veya ifadesi alınıyor ve rapor yok.

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Onların dosyasına bakayım.

Başkan Pişkinsüt: 13 Eylül 1999 saat 23.30'da alınıyor, 13 Eylül Pazartesi ve 4 gün uzatılıyor, 17 Eylül Cuma gününe kadar tutuluyor, Haydarpaşa'dan bunun raporu var, darp izine rastlanmamış.

Başkan Pişkinsüt: Raporu olanda "darp, cebir vardır" deyip de, dava açılan var mı?

Nazmi Şengül (Polis Memuru): Yok efendim.

Başkan Pişkinsüt: Numune Hastanesi'nden alınan bu raporda sağ kasık altında diye...

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Tabii, şahısların şikâyetçi olup, şu an mahkemede olan arkadaşlar var. Yalnız bunlar, psikopat, kendilerini keşiyorlar, arkadaşıyla hırsızlık yapıyor, teyp, kaset çalıyor.

Başkan Pişkinsüt: Şimdi, bakın, burada çok büyük sorun var, öyle değil. kapkaç oto hırsızlığı diye tutulmuş. 13.9.1999 saat 23.30'da içeriye alınmış, ertesi gün Haydarpaşa Numune Hastanesi Baştabipliğinden 14.9.1999 tarihinde "sağ kasık altında 0,5 santim kesik olarak" bir raporu var, almışsınız raporunu. O rapordan sonra bunu göndermeniz gerekirken 4 gün uzatılıyor, 17.9.1999 saat 12.30'da gönderiliyor; yani, 14'ten 17'ye kadar 3 koca tam gün daha raporun üstünden burada kalıyor, nasıl ispatlayabilirsiniz? Bunlarda çok hata var, açılan davalarda hiçbir şey edilemez. ...e ait raporu ayın 14'ünde almışsınız; ama, bundan sonra üç gün daha burada kalmış.

Nazmi Şengül (Polis Memuru): Suç ortakları oluyor, anları yakalatmak için gün alınmıştır.

Başkan Pişkinsüt: Anlıyorum, doğru, savcılıktan gün alabilirsiniz; ama, çıkmadan önce, 17'sinde raporun olması lazım, o 3 günün hesabı nasıl verilebilir, verilemez. Bakın, cumartesi, pazar da değil; pazartesi'den başlıyor, cumaya kadar...

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Yani, siz, girerken almışsınız, savcılığa intikal ettirirken almadınız mı demek istiyorsunuz?

Başkan Pişkinsüt: Zaten, hemen hemen hiç rapor alınmamış da, bu vaka için, ayın 13'ü gecesi aldıktan sonra ayın 14'ünde gitmişsiniz "sağ kasık altında kesik var" diye rapor almışsınız. Onun üzerine artık onu göndermeniz lazım raporun bitmesi için, siz, 3 gün daha sorguluyorsunuz veya 3 gün daha nezarethanede kalıyor.

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Gözetim süresi alınmıştır efendim.

Başkan Pişkinsüt: Tamam, gitmeden evvel bir daha rapor alınması lazım.

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): 3 gün bitiminde, gözetim süresinin bitiminde, bunlar savcılığa intikal ettirilirken rapor alınıp intikal ettiriliyor efendim.

Başkan Pişkinsüt: Yok rapor.

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Oraya yazılması değil de, bunların hepsi muhakkak şey... Mustafa Vural arkadaşımız burada olsa, bize yardımcı olurdu efendim.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Sayın Başkan, 2000 yılından bir örnek verebilir misiniz?

Başkan Pişkinsüt: Bakın, yakalama müzekkereleri. oto hırsızlığı. 15.1.2000 gece 23.30'da alınıyor, ertesi günü saat 11.00'de bırakılıyor, raporu yok. Biz bir tane bulup getirin, biz buradan karşılaştıralım, hepsinde zaten rapor yok. Bunların hepsi de karakoldan falan gelenler de değil; yani, buradan alınanlar. Bakın, bunun hiç şeyi yok. ..., yakalama müzekkereli, 21.1.2000'de saat 9'da alınıyor. Yakalanma müzekkeresi var, ertesi gün teslim edilmesi lazım. Aldığınız gün salı, cuma değil; ayın 24'ünde götürülüp teslim ediyorsunuz ve 3 günde rapor yok.

Nazmi Şengül (Polis Memuru): Bunların şehirler arası aranması oluyor efendim. Diyelim ki, Diyarbakır'dan aranıyor. Polis kayıtlarında çıkıyor; fakat, evrağı bulamıyoruz. Bu sefer Savcı Bey, karşı tarafa talimat veriyor; yazı yazılıyor, faks çekiliyor. "Bu faksın cevabı gelinceye kadar siz bunu muhafaza edin" diyor.

Başkan Pişkinsüt: Kendinizi koruyabilmeniz için raporu olması lazım. Nezarethanede 3 gün, burada olduğunu nasıl ispatlarsınız, onu demek istiyorum.

Nazmi Şengül (Polis Memuru): Sayın Milletvekilim, zaten, yakalama müzekkere... İnanın, yani samimiyetle söylüyorum...

Başkan Pişkinsüt: Biz size inanıyoruz; ama, hukuk açısından...

Bakın, bu da öyle, ..., ..., ..., hepsi yakalama müzekkere, 4'er gün. ..., 21'inde alınmış, 24'ünde gönderilmiş, hiçbirinin raporu yok. ..., oto hırsızlığı, 14.2.2000 saat 3'te alınıyor, daha doğrusu, 14.2.2000 saat 02.15'te alınıyor. Oradan alınır alınmaz, saat 03.00'te, buraya girmeden önce, 00.30'da, 14.2.2000, Numune Hastanesi'nden "darp izi yoktur" diye rapor alınıyor. Yani, evvela gidilip rapor alınıyor, içeriye ondan sonra alınıyor, ertesi gün saat 21.30'da gönderiliyor...

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Onlar, karakoldan bize geliyorsa rapor almışlardır. Karakolda rapor alınmamıştır. Onların girişlerini yapmışlardır. Mesela, o önce yakalanmıştır, rapor o şekilde olmuş olabilir.

Başkan Pişkinsüt: Mesela, ...in dosyasını bulunuz, 20.2.2000'de silahla yaralama olayı ile ilgili olarak alınmış, 24 saat gözetim altında tutuluyor, burada ki kaydında raporu yok. Nezarethane koşulları uygun. Yönetmeliğin 13. maddesindeki sürelerle uyulmuş, gözaltına alınanların kaydı yapılmış, nezarethanede bulunan yok, yönetmeliğin 12. maddesindeki hususlara uygun işlem yapılmış. 30.12.1999'dan önceki günlere ait doktor raporlarının olmadığını, avukatın hiç olmadığı, nezaret sürelerinin geçtiğini yakalama müzekkeresi olanların bekletildiğini, B ve D bölümlerinde özentsiz işlem görülmüş ve in Ancak, 7 Nisan 1999'dan sonra verilen her aylık raporda da durum müspet ve hepsinde de İbrahim Konuk imzası var.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Mesela Savcı İbrahim Bey kaç karakolu denetliyor?

Mustafa Yaşar Arslan (Polis Memuru): Bilmiyoruz.

Nazmi Şengül (Polis Memuru): Sarıgazi, Sultanbeyli taraflarını da İbrahim Bey denetliyor.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 24

Başkan Pişkinsüt: Savcıya söylediğiniz zaman, mahkemeye çıktığınızda “biz kötü muamele gördük” dediğinizde savcı ne diyor?

Hükümlü 26: Savcıya gittim. Savcı Bey dedi: “Suçu kabul etmişsin, sonradan çevirmişsin, duydum haberim var.” Efendim, beni işkenceye verdiler dedim. Orada biraz bağırdı: “Ben şimdi seni üç-beş gün daha göndersem, sana bir ek gün alsam anlarsın işkence nedir.”

Başkan Pişkinsüt: Savcı mı dedi?

Hükümlü 26: Tabii savcı dedi; bizzat Yani, adam orada bağırdı, avukat da oradaydı. Adam dedi: “Ben, şimdi seni gönderirsem, iki-üç gün daha alırsan anlarsın işkence nasıl olur.” Tabii, askı falan yoktu.

Başkan Pişkinsüt: Orada sizin ifadeniz alınırken savcı geldi mi hiç?

Hükümlü 26: Hayır gelmedi. Tabii irtibata geçiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Bu koğuşun tümüne soruyorum: Sorgusu sırasında, Emniyette veya Jandarmada ifadesi alınırken, ben bu ifadeyi dinleyeceğim, burada ne oluyor diye gelen hiç savcı gördünüz mü?

(“Hayır, kesinlikle öyle bir şey yok” sesleri.)

Hükümlü 27: Ben Midyatlıyım. Beni suçsuz yere müebbet verdiler. Jandarmada 5 gün kaldım. Ondan sonra yine savcıya geldik. Savcı dedi: “Bir şeyi var mı?” “Yok, hiçbir kabulü yok” dediler. “Yine, işkenceye götürün” dedi.

Başkan Pişkinsüt: Savcı mı söylüyor?

Hükümlü 27: Evet. Tam 8 gün kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Birinci 5 günden sonra savcının karşısına çıktığınız zaman “ben işkence gördüm” dediniz mi?

Hükümlü 27: Ben çıkmadım, jandarma çıktı, başçavuş çıktı. “Kabul var mı?” “Yok” dedi. “Yine götürün” dedi.

Başkan Pişkinsüt: Sizi görmedi, ondan sonra 8 gün daha ek mi verdiler?

Hükümlü 27: 3 gün verdiler. Tam bir hafta verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Hangi tarih bu?

Hükümlü 27: 23.5.1999'da. Midyat'ta, köyde saat 11.00 sıralarında olay oldu, gelip bizi yataktan kaldırdılar.

Denetimler sırasında ya da yakınmalarla ilgili başlatılan idari ve adli soruşturmalar, gerçek bir denetimin gereklerini yerine getirmekten çok çoğunlukla göstermelik olarak yürütülmekte ve böylece sorunların daha da ağırlaşmasına neden olmaktadır.

İstanbul Raporu, Sayfa 42

Ele Geçen Suç Aleti Sonrası Başlatılan İdari Ve Adli Soruşturmalar:

1. İdari Soruşturma

Heyetin Mart 2000 tarihli karakol ziyaretleri sonrasında, özellikle Gaziosmanpaşa İlçesi Küçükköy Şehit Tevfik Arslan Karakolu'nda bulunan işkence aletinin basında haber olarak yer almasıyla, konuyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca bir inceleme başlatılmıştır.

Bu incelemeyle birlikte, 03.03.2000 tarihinde iki mülkiye başmüfettişi görevlendirilmiş; bu müfettişler, başlattıkları bu ön inceleme çerçevesinde Komisyondan, bulunan işkence aletinin gözetimindeki kişilere karşı ne zaman ve somut olarak kimlere, kimler tarafından kullanıldığı konularında bilgi istemişlerdir.

Komisyonumuzun İçişleri Bakanlığı kanalıyla 10.04.2000 tarih ile gönderdiği cevabi yazıda şu düşüncelere yer verilmiştir:

“Olayın tek bir ilin tek bir ilçesinin tek bir karakolundaki, tek bir aleti üzerinde yoğunlaştırılması, soruşturmanın yararı açısından yeterli olmayacaktır. Sorun Emniyette ifade almanın ötesinde bir işlem yapıp yapılmadığı ve yurttaşla normal muamele edilip edilmediğidir. İlgi yazınızda bizi düşündüren, bakış açısının sorunun bütününe kapsayacak derinlikte olmamasıdır.

Bakanlık müfettişleriniz, Emniyet teşkilatı içinde bu bilgilere çok kolaylıkla ulaşabilirdi. Bilgilerin bizden edinilmek istenmesi, Komisyonumuzda, daha önceki tahkikatlarda izlenen yöntemlere benzerlik nedeni ile kaygı uyandırmıştır.

Bununla birlikte, Mülkiye Müfettişi Muhlis Gür ve Mülkiye Müfettişi Halil Yılmaz'a Komisyonumuzla yaptıkları görüşmede, devletin kurumları arasındaki koordinasyonun öneminin gerekliliği de düşünülerek tüm bilgiler açıklıkla verilmiştir.”

Bakanlıkça başlatılan ön soruşturma, raporun hazırlandığı tarihe kadar devam etmekte idi. Bu arada Gaziosmanpaşa İlçe Emniyet Müdürü hakkında

da Bakanlıkça tahkikat açıldığı basından öğrenilmiş, olayın takibi konusunda memnuniyet duyulmuştur.

2. Adli Soruşturma

Heyetimizin ziyareti sonrasında basında çıkan haberleri ihbar kabul eden Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'nca, konuyla ilgili olarak bir hazırlık soruşturması başlatılmıştır. Bu hazırlık soruşturmasına esas olmak üzere Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü kanalıyla Komisyonumuzdan olayla ilgili örnekleri ve bulunan falaka aletinin gönderilmesi talep edilmiştir (Ek 5c).

Aslında İlçe Savcılığının yetkilerini daha önce kullanarak ilçe karakolundaki kötü muameleyi önlemesi beklenirdi. Başlatılan tahkikatın ve bundan sonraki uygulamanın gecikmiş olsa da bu yönde gelişeceği umulmaktadır.

B. YARGILAMA (Son Soruşturma)

Yargılama, insan hakları açısından diğer bir sorun alanını oluşturmaktadır. Savcılar ve yargıçlar yeterince doğru delillendirilememiş, önemli bir bölümü yanlış ya da eksik olarak yürütülen soruşturma-kovuşturma sonucunda oluşturulan dosyalar üzerinden iddialarını hazırlamakta ve kararlar vermektedirler. İllerimizin çoğunda adli tıp uzmanları bulunmamaktadır. Otopsiler ve adli tıpla ilgili diğer işlemler deneyimsiz, yeterli eğitim desteği almamış genç doktorlar tarafından yapılmaktadır. Böylece elde edilebilecek kimi deliller yok olmaktadır. Savcılar ve yargıçlar balistik incelemeler dışında kriminal laboratuvarlardan yeterince yararlanamamaktadırlar. Adli tabiplerin ve bulunmadıkları yerde diğer doktorların verdikleri raporlara yaygın bir güvensizlik söz konusudur. Nezarethane dosyaları incelenen sanıkların tümüne yakınının dosyalarında “darp-cebir izine rastlanmamıştır” biçiminde ifadelerin bulunması, bu güvensizliğin haklı nedenlere dayandığını göstermektedir.

DGM’de yargılananların ortalama beraat oranı % 50 (1997), ağır ceza mahkemelerinde yargılananların ortalama beraat oranı % 48 (1997), suçlar düzeyinde hırsızlık için bu oran % 47, gasp için

% 47'dir. **Ortalama beraat oranlarının yüksekliği**, soruşturma-kovuşturmanın ifadeye dayalı olarak yurütulmesinin getirdiği başarısızlığı bütun açıklığı ile ortaya koymaktadır. Diğer yandan ortalama beraat oranlarının mahkemeler arasında önemli farklılıklar göstermesi ise Türkiye'deki yargıç standardı açısından bir başka tartışma konusunu oluşturmaktadır.^(*)

Savcılar kriminoloji eğitimi almalarına karşın bu konunun uzmanı olmadıkları için kararlarını, önlerine gelen dosyalar ile bir başka kurumun denetiminde ve yetkisinde toplanan deliller üzerinden vermektedirler. Kaldı ki yasal olarak kendi sorumluluklarında olmasına karşın başvurabilecekleri arşivleri de yoktur. Tüm bilgi, belge ve delil için sorumlu, ancak yetkisiz olan bir başka kuruma, yani güvenlik birimlerine (İçişleri Bakanlığı'na) başvur-maktadırlar. Gelen bilgileri ise zorunluluk nedeniyle karşılaştırma yapmadan kabul etmektedirler.

Diğer yandan, **yargılama süreleri çok uzundur**. Türkiye genelinde 1995 yılı ortalama yargılama süresi 435 gündür. Ortalama yargılama süresi 1997 yılı için DGM'lerde 302 gün, ağır ceza mahkemelerinde 335 gün, asliye ceza mahkemelerinde 312 gün, sulh ceza da bile 149 gündür. **DGM'lerde iş yükü Türkiye genelinde 10 yıl içinde % 55'lik bir artış göstermiştir**. En fazla iş yükü İstanbul ve Diyarbakır'dadır. Cezaevlerinde 2-6 yıl arası gibi uzun süreler tutukluluk hali devam eden birçok çocuk suçlu da dahil olmak üzere pek çok insan bulunmaktadır.^(**)

Ayrıca zaman aşımı nedeniyle Yargıtay aşamasında düşen dava sayısı son 10 yılda 13 kat artış göstermiştir. Bu durum zaman aşımına uğrayan bu davalarda yargılanan kişilerin ekonomik açıdan güçlü ve siyasi olarak destek gören çevrelere mensup

(*) Türkiye'de Yargının Etkinliği, Dr. Mustafa T. YÜCEL, Ankara, 1999, 2. Baskı.

(**) Türkiye'de Yargının Etkinliği, Dr. Mustafa T. YÜCEL, Ankara, 1999, 2. Baskı.

oldukları yönünde kuşkular yaratmaktadır. Savcılık aşamasında mevcut **faili meçhul dosyaların toplam dosya içindeki oranı % 23,6'dır (1995). Bu dosyalardan yalnızca % 1,8'inin faili bulunurken % 15,7'si de zaman aşımına uğramıştır.**^(*) Bu durum ceza adaleti açısından son derece düşündürücü ve kaygı vericidir. Ayrıca kimlerin davalarının düştüğüne yönelik bir araştırma yapılması ve sonuçlarının kamuoyuna açıklanması bir zorunluluktur.

Bunun yanında, soruşturma ve kovuşturmada olduğu gibi, yargılama aşamasında da **savunma hakkı tam olarak kullanılmamaktadır.** Savunma hakkı hem baskılar hem de tutukluların ekonomik olanaklarının yetersizliği gibi nedenlerden dolayı engellerle karşı karşıyadır.

Bu bağlamda, tanığın ve mağdurun korunmasında önemli sorunlar yaşanmaktadır. Teknik yetersizlikler nedeniyle **yargının etkinliği ve suçun bedeli yeterince ölçülememekte ve yorumlanamamaktadır.**

Bütün bunlara bağlı olarak toplumda ceza adaletine ve yargıya karşı bir güvensizlik söz konusudur. Bu güvensizliğin nedenleri arasında yargılama süresinin uzunluğu ve buna yol açan koşullar (mahkemelerin iş yoğunluğu, adli tıp hizmetlerinin aksaması, tutukluların duruşmalara araç yetersizliğinden dolayı götürülemedikleri veya götürülmeleri için para alınması gibi), cezaların bireyselliği düşünülmeden aynı suçlara verilen cezaların aynı olması, para cezalarındaki orantısızlık, kayırma, rüşvet gibi iddialar bulunmaktadır. Özetle **yargı bağımsızlığının, adil yargılanmanın ve ceza adaletinin** sağlanmasında devletimiz, sorumluluğunu tam olarak yerine getirememektedir. Ayrıca anayasanın 138. maddesi yargıçların görevlerinde bağımsız olmaları ile ilgili olarak düzenlenmiştir, ancak **hukuka uygun vicdani kanaat** kavramı ile yargıç-

(*) Türkiye'de Yargının Etkinliği, Dr. Mustafa T. YÜCEL, Ankara, 1999, 2. Baskı.

lar baskı altına alınmaya çalışılmış ve devletin sorumluluğu artırılmıştır. Oysa hukuka uygun vicdan olmaz.

Yargı ve tutukluluk sürelerinin uzaması toplumda adalet duygusunu zayıflatmaktadır (Elazığ Raporu, s.70), (Şanlıurfa Raporu, s.20).

Hazırlık soruşturmasının adil yargılama açısından son derece önemli olduğu, ancak bu konuda delillerin toplanmasında ve ifadelerin alınmasında, yasalara göre savcılarının sorumlu olmalarına, savcılar adına hazırlık soruşturması yapılmasına karşın **savcılarının etkin olamadıkları** bir gerçektir (Elazığ Raporu, s.70).

Savcılarımızın önlerine gelen ve çoğu ifadeye dayalı olarak hazırlanmış olan **dosyalar üzerinde** çalışma yapmaları, kararları doğrudan etkilemektedir (Elazığ Raporu, s.70).

Yargıç ve savcılarının, **işkence iddialarını** en iyi değerlendirmesi gereken kişiler olmalarına karşın, iddiaları derinlemesine incelemekten kaçındıkları yaygın olarak gözlenen bir durumdur (Elazığ Raporu, s.70).

Adil ve zamanında yargılama ile savunma hakkının nesnel kullanımı gibi hukuk destekleri yanında, tarihsel gerçeklere dayalı sosyolojik yapımız dikkate alınarak bilinçli ve nesnel çalışmalarla yürütülecek siyasal, sosyal ve ekonomik düzenlemelerin hızla devreye sokulmasında büyük yarar bulunmaktadır (Tunceli Raporu, s.16).

Soruşturma sürecinde teknik yetersizlikler, adli tıp desteğinin gerçek anlamda sağlanamaması, davaların delillere dayalı olarak yürütülmesini engellemekte, yargıyı olumsuz yönde etkilemekte ve adaletin gerçekleşmesini engellemektedir. Bu nedenle hukuk devletin güçlenebilmesi, adaletin tam olarak sağlanabilmesi için devletin bu alandaki eksikliklerini gidermeye öncelik vermesi gerekmektedir (Batman Tutanak 1998, s.2).

Örnek olarak vermek gerekirse Batman Cezaevi'nde bulunan en eski siyasi tutuklunun **tutukluluk süresi** 6 yıl (tutuklama tarihi 25.05.1992), en eski adli tutuklunun tutukluluk süresi ise 3 yıl (tutuklanma tarihi 15.02.1995) gibi çok uzun süreleri kapsamaktadır (Batman Raporu, s.47).

Tutukluluk süresinin uzunluğu yanında, özellikle laboratuvar ve adli tıp raporlarında gecikmeler olmakta, bu koşullar da yargı sürecini olumsuz yönde etkilemektedir (Erzurum Raporu, s.36; Şanlıurfa Raporu, s.23).

Yargının en önemli unsurlarından olan “**savunma hakkı**”nın tutuklular tarafından yeterince bilinmemesi yanında, görevlilerin de bu hakkı hatırlatmakta ve kullandırmakta isteksiz oldukları saptanmıştır (Şanlıurfa Raporu, s.23).

Yapılan çalışmalarda yargı ve tutukluluk sürelerinin uzunluğu somut bir biçimde saptanmıştır. Bu durum yargı sistemimizin en önemli sorunu olup hukuk devletini zayıflatmaktadır.

Şanlıurfa Raporu, Sayfa 13

Şanlıurfa Cezaevindeki tutuklulardan (1998), tutuklama süresi en uzun olan adli tutuklunun süresi 4 yıldır (Tutuklanma tarihi: 14.02.1994).

Erzurum Raporu, Sayfa 32

1998 yılında yapılan incelemelerde saptanan, E Tipi Kapalı Cezaevinde bulunan en eski siyasi tutuklunun tutukluluk süresi 4,5 yıldır (Tutuklanma tarihi 27.10.1993).

Elazığ Raporu, Sayfa 46

4.1.1998 Yılında:

Elazığ Cezaevi'nde bulunan en eski terör tutuklusunun tutukluluk süresi yaklaşık 5,5 yıldır (Tutuklanma tarihi 29.01.1993).

4.2.2000 Yılında:

Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevinde en uzun kalan tutuklu TCK'nın 125. maddesine muhalefet suçundan Diyarbakır 1 No'lu DGM'nin 93/29 esas sayılı tevkif müzekkeresi ile tutuklanmış, dosyası 25.04.2000 tarihinde karara bağlanmıştır. Halen hükmen tutuklu olarak cezaevinde bulunmaktadır.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 98

Başkan Pişkinsüt: Sen, biraz önce beni aldılar buradan dedin. Nereye götürdüler?

Hükümlü 116: 4 senedir buradayım. 4 senedir tutukluluğum sürüyor.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 8

Başkan Pişkinsüt: Peki, sizin bir kısmınız tutuklu. Yargılama süresi veya mahkeme bekleme süresi çok uzun mu? O konuda nasılsınız?

Tutuklu 1: O konuda, DGM'lerin...

Başkan Pişkinsüt: Mesela siz tutuklu musunuz?

Tutuklu 1: Evet, ben, tutukluyum.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar zamandır devam ediyor mahkeme?

Tutuklu 1: 3-4 yıldır, 1995'ten beri devam ediyor. Hatta, bizde 1992'den beri yargılanan 7 yıldır hâlâ davaları sonuçlanmayan arkadaşlar vardır.

Başkan Pişkinsüt: Burada, bu koşuğa var mı?

Tutuklu 1: Bu koşuğa yok diğer koşuğlarımızda vardır.

Başkan Pişkinsüt: Bu koşuğa en uzun süre kaç yıl?

Tutuklu 1: 4,5 yıl.

Başkan Pişkinsüt: Kim, sen mi?

Tutuklu 2: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Mahkemeye gidişlerin gecikiyor mu? Mahkeme çağırıyor da gitmende gecikme oluyor mu, yoksa mahkemede çağırma süreleri mi çok uzun?

Tutuklu 2: DGM'de belli taraflara bağlı oluyor; DGM'nin tasarrufunda olan bir şeydir.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 18

Başkan Pişkinsüt: Siz, ne kadar zamandır tutuklusunuz?

... : Altı ay oldu.

Başkan Pişkinsüt: Mahkeme devam ediyor mu?

... : Evet.

Başkan Pişkinsüt: Sen?

Tutuklu 19: 16 ay.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar?..

Tutuklu 19: 9 ay.

Başkan Pişkinsüt: Senin yaşı kaç?

Tutuklu 20: 21.

Başkan Pişkinsüt: Senin ne kadar oldu?

Tutuklu 20: 22 ay.

Günümüzde hazırlık soruşturmasında, savcılarının yetkili ve sorumlu olmalarına karşın etkin olamamaları konusu da önemli bir sorun olmaya devam etmektedir.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 11, 12

Celil Demircioğlu (Bakırköy Başsavcısı): Şunu söyleyebiliriz: Yani, polis hazırlık soruşturmasını yaparken belki görevini yeterince yapmıyor, işkence yapıyor olabilir. Bu konuda fazla eğitilmiş değil, ama cumhuriyet savcıları da, polis kendi adlarına bu soruşturmayı yürüttüğüne göre, bu konuyu fazla sahiplenip, polisin karakolda soruşturma yaparken gidip oraya "ne yapıyor-sun?" diye sormadıkları da oluyor. Yani, sahip çıkmıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Ama, onların da haklı olarak söyledikleri nokta, birtakım ilişkiler içerisinde koruma veya can güvenliğinin dışında da coğrafi teminat açısından olsun, diğer konularda da bir teminatlarının olmadığını söylüyorlar, ama bu dengeyi kurmak lazım.

Celil Demircioğlu (Bakırköy Başsavcısı): Zaman zaman çok yönlü sakıncaları da olabiliyor. Polisin üzerine fazla gittiğiniz zaman daha değişik bir şeyler yapıyor, sana inat başka bir şey yapıyor. Yakala dediğin adamı gidip yakalamıyor. Bunu Anadolu'da kontrol etmek mümkün. Anadolu'nun en büyük kenti Konya'da bile bunu kontrol edebilirsiniz, ama İstanbul'un içinde bu kontrolü yapmak çok zor. Polise güvenmek zorundasınız, onun üzerine fazla gidemezsiniz. Çünkü, o zaman hiçbir şey yapmıyor.

İnsan hakları uygulamaları açısından üzerinde durulması gereken önemli bir konu da sanıkların işkence ile ifade verdikleri iddialarının dikkate alınmaması. Oysa bu tür iddiaların kesinlikle araştırılıp sonuçlandırılması gerekir.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 60

Hükümlü 100: Ben şimdiye kadar hayatımda sinek dahi doğru dürüst öldürmemişim. İşkenceye verdiler, konuşmazsan, seni atacağız dediler. Bir şey yapmamışım; işkenceye verdiler; ben dedim ki, şimdiye kadar kim ölmüşse hepsini ben öldürmüşüm. Doğrusunu söyleyeyim, ben şimdi bırakılmak istemiyorum. Ben dedim ki, beni öldürseniz de benim suçum yoktur, beni gönderin. Savcı "Sen davacı mısın işkenceden" diyor; korkudan titriyorum.

Hükümlü 86: Ben, ..., ..., üçümüz mahkemeye çıkarıldık. Savcılıkta ifadele-rimiz alındıktan sonra hâkimin karşısına sevk edildik. Hâkimliğe sevk edil-

diğimiz esnada, Batman'da asliye sulh mahkemesinde, üç tane emniyet görevlisi polis de oraya girdi. Bize yöneltilen suçlamaları sorduktan sonra, biz suçlamaları kabul etmediğimizi söyledik. Tabii polisler de orada. Dedi ki: "Bak, işte burada sizin ifadeleriniz var." Dedik ki, hepsi işkence altında. Polis de karşımızdadır. Bu arkadaşlar da şahit. Dedik ki: "Bütün bu suçlamaların hepsi işkence altında alınmış ve imzayı da bize zorla attırmışlar." Aynen öyle söyledim ve DGM'de de bunu söyledim ve dedim ki, dikkat ederseniz, savcılıkta attığım, yani resmi kayıtlardaki imzam budur; ama, benim Emniyette attığım imza budur. Yani, kabul etmediğim için, bütün dosyalara ret manasındaki imzayı atmışım; ama, zorla imza attırılmışım. Hâkim bana diyor ki: "İki saat daha sabredemez miydiniz, iki gün daha işkenceye dayanamaz mıydınız?"

Hukuk devleti ile faili meçhul kavramlarını birarada düşünmek söz konusu olamaz. Ancak Türkiye'de faili meçhuller son derece yaygın olup, devletin hukuk devleti kimliğini koruyabilmesi için mutlaka çözmesi gereken bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 1

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Aslında son bir yıldan, bir buçuk yıldan beri faili meçhul cinayet Batman'da yoktu; yani, son 40 gün içinde 6 tane cinayet var; bunların failleri maalesef bulunmadı. Bunlar dışında uzun süreden beri, hatta haberler de çıkmıştı ve biz de sevinmiştik. Bu son olayları da tam olarak faillerini falan tespit edemedik, bilemiyoruz; ama, bazı yorumlara göre, son zamanlarda Hizbullah örgütüne karşı birtakım operasyonlar yapılmış...

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Diyarbakır, Bingöl, Batman'da...

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Operasyon yapılmış ve çok faili meçhul cinayetin faillerini tespit etmişler.

Başkan Pişkinsüt: Hizbullah'a katılanlardan.

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Evet; ölenlerin bir kısmı da ayın 17'sinde öldürülenlerin bir kısmı da çok yakın kişiler olması nedeniyle, örgüt içinde bir hesaplaşma gibi düşünce doğuyor.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Bu örgüt içinde hesaplaşma mı, yoksa bu son operasyonlardan sonra kendilerini ihbar eden yahut işbirlikle suçlayanlar mı, yoksa?..

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Şimdi, belki, bu bilgileri Emniyetin ve istihbaratın vermesi daha doğru olur. Bizde olan bilgiler daha çok operasyonda ele geçirilen şahıslar, ihbar edenlerin olabileceği; yani, Menzilcilerin, İlimcilerin çatışmasından ziyade, bu operasyonlarda bulunan sorumlu olabileceği varsayılarak işlendiği ileri sürülüyor; çünkü, öldürülen 2 kişi, ayın 17'sinde öldürülen 2 kişi biri kitap evi sahibi ve biri onun yanında çalışan Hizbullah'a yakınlığıyla bilinen birisi.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Faili meçhul cinayetlerle ilgili bugün veya geçmişte bilgiyi size Emniyet teşkilatı mı veriyor?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Tabii.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Daha doğrusu, özel olarak bir araştırmanız oluyor mu?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Maalesef o konuda ayrı bir çalışmamız olmuyor. Emniyetin bize vermiş olduğu bilgileri derlemek suretiyle, Bakanlığımızdan gelen genelgelerin konuya göstermiş olduğu hassasiyet nedeniyle, bizzat ben veyahut da güvenebildiğim arkadaşların vasıtasıyla akıbetini araştırıyoruz; ama, takdir ederseniz ki, bizim sayımız normalde yeterli değil, neticede biz, emniyete titiz araştırma yaparak, sonucunun bize bildirilmesi şeklinde onlara yazı yazıyoruz ve onlar da periyodik olarak ayda bir, üç ayda bir bize bilgi veriyorlar “faili bulunamamıştır” diye. Bunun ötesinde, ayrıca, bizim, faili bulmak gibi birtakım özel çabamız dosya üzerinden öteye gitmiyor; yani, bizzat sokağa çıkmak, birini tutuklamak gibi bir imkânımız yok.

C. İNFAZ SİSTEMİ

Cezaların infazı aşamasında insan hakları sorunları çok daha ağır, devletimizin sorumluluğu ise çok daha büyüktür.

Ülkemizde pek çok tür cezaevi olmasına karşın hemen hepsinin fiziki koşulları son derece kötüdür. Suç ve yaş ayrımları yapılamamakta, beslenme, eğitim, sağlık gibi en temel gereksinimler bile gereğince karşılanamamaktadır. Hemen tüm cezaevlerinde rehabilitasyon çalışmalarında yer alacak personel doktor, öğretmen, sosyal çalışmacı, psikolog vb. ya hiç bulunmamakta ya da son derece az sayıda bulunmaktadır.

Cezaevi yöneticilerinin ve infaz memurlarının büyük çoğunluğunun eğitimleri yetersizdir. Çağdaş bir infaz sisteminin gerektir-

diği nitelikleri taşımamaktadırlar. Ayrıca pek çoğu siyasi kadrolaşma amacıyla göreve alınmış olup, siyasi ve ideolojik yönden şartlanmışlıklar taşımaktadırlar.

Diğer yandan, cezaevi personeli, çok güç koşullarda çalışmaları ve yetersiz ücret almaları nedeniyle, özellikle uyuşturucu kaçakçılığı ile organize suçlardan cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlüler karşısında zayıf konumda bulunmaktadır.

Her cezaevinde farklı uygulamalar yapılmakta, uygulamalarda herhangi bir standart bulunmamaktadır. Bir müdüre karşılık yaklaşık 6-7 müdür yardımcısının düşmesi ise kurum içi yönetimde çok başlılık yaratmaktadır. Ayrıca iç güvenlikten Adalet Bakanlığı'nın, dış güvenlikten İçişleri Bakanlığı'nın sorumlu olması kurumlar arası çelişkilerin yaşanmasına ve dolayısıyla iki başlı bir yönetimin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle bu durum, sorunlar ortaya çıktığında, hataların kabul edilmesi ve gereğinin yapılması konusunda kendisini göstermektedir.

Tutukluların mahkemelere götürülüşünde de bazı sorunlar yaşanmaktadır. Araç, akaryakıt, personel vb. eksiklikler yargılama sürecini olumsuz etkilemektedir. Tutuklu ve hükümlülerin büyük çoğunluğuna hem cezaevlerine girişte hem cezaevlerinde hem de sevk işlemleri sırasında kötü muamele ve işkence yapıldığı iddiaları yaygındır.

Tutuklu ve hükümlülerin ikâmetlerinden uzakta olan cezaevlerine yerleştirilmeleri, savunma haklarını kullanabilmeleri ve yakınları ile görüşebilmeleri açılarından olduğu kadar ekonomik açıdan, en önemlisi de sosyal çevrelerinden uzaklaşmış olmaları nedeniyle ıslahları açısından büyük sorunlar yaratmaktadır.

Tutuklu ve hükümlü aileleri için, uzaklığa bağlı olarak görüşme koşullarının zorlaşması ise ayrı bir insan hakkı ihlalini oluşturmaktadır.

Ziyaret edilen illerin cezaevlerindeki personel ve mahkûmlarla

yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere ve gözlemlere dayanılarak cezaevleri için aşağıdaki ortak sorunlar saptanmıştır:

- Cezaevlerinin durumu ve cezaevlerinde yaşanan olaylar, “toplumdaki bütün sorunların üst üste geldiği ve kesiştiği alanları işaret” etmektedir (Ulucanlar Cezaevi Raporu, s. 3).
- Ekonomik sorunlarımızın cezaevlerine yansması “fiziksel koşulların olumsuzluğu, eğitim, sağlık gibi sosyal ve kültürel olanakların yetersizliği biçiminde kendisini” göstermektedir (Ulucanlar Cezaevi Raporu, s.3).
- “Ekonomik, sosyal sorunlar ile sınırlı olanaklar ve siyasi iktidarların kimi uygulamalarından kaynaklanan sorunlar, hukuk devletinin ve sosyal devletin gelişmesini engellemekte, bu nedenle cezaevlerinde uluslararası norm ve standartlarda bir uygulamanın ve bunun temelini oluşturan mevzuatın oluşması”nı engellemektedir (Ulucanlar Cezaevi Raporu, s.3).
- Böylece kişiye ve zamana göre değişen uygulamaların ortaya çıktığı, cezaevlerinin güvenliğinin eşgüdümsüzlük nedeni ile tam olarak sağlanamadığı ve hak ihlalleri sorunlarına neden olduğu saptanmıştır (Ulucanlar Cezaevi Raporu, s.3).
- Açık cezaevleri, infaz uygulamalarında kapalı yer cezasını tamamlayan, rehabilitasyon ve uyum süreci içinde kaldırılması gereken bir rejimdir. Açık cezaevine geçme konusundaki olumsuzluklar, ülkemizde mahkûm için alınan ‘iyi hallilik’ kararının veriliş biçiminden kaynaklanmaktadır. Batı ülkelerinde kapalı cezaevinde kalma süresi mahkûmlar için açık cezaevlerinde kalma süresinden daha fazladır. Ülkemizde ise iyi hallilik kararı, cezaevi yönetimi tarafından suç ayırımı yapılmaksızın, infazın kesinleştiği tarihten 3 ay sonra başlamak üzere kazanılmış bir hak gibi verilebilmektedir. Her ne kadar onay makamı Bakanlık ise de, müşahade işlemleri uzman kararı olarak, bilinçli ve zamana yayılmış standartları kapsayan bir çalışma sonucu verilmesi gerekmektedir (Şanlıurfa Raporu, s.24).

1. Muamele Sorunları

İnceleme yapılan bütün cezaevlerinde gerek adli gerekse siyasi tutuklu ve hükümlüler, cezaevlerindeki olumsuz fiziksel koşullar ve sosyo-kültürel olanaksızlıklardan çok, cezaevlerine girmeden önce hazırlık soruşturması sırasında ve cezaevlerine giriş-çıkışlarda, ayrıca da bazı cezaevlerinin içinde gördükleri kötü muamele ve işkencelerden şikâyet etmişlerdir.

Cezaevine Girişteki Muamele:

Tutuklu ve hükümlülerin gördükleri muamele konusunda önemli bir sorun, cezaevlerine girişte, jandarma tarafından yapılan aramayla ilgilidir. Yapılması doğal ve gerekli olan bu aramanın, çok ilkel ve kimi zaman onur kırıcı bir biçimde (insanların çoğu zaman çıplak soyularak ve makatlarına bakılarak) yapıldığı şikâyeti bütün cezaevlerinde dile getirilmiştir.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 19

Başkan Pişkinsüt: Peki, buraya, ilk cezaevine girerken, kapıda, karantinada, jandarmada içeriye alınırken kötü muamele görüyor musunuz?

Hükümlü 16: Daha önce çıplak soyuyorlardı, o kalktı.

Başkan Pişkinsüt: Ne zamandır kalktı? Şimdi, soyma kalktı mı?

Hükümlü 16: Hayır var.

Başkan Pişkinsüt: Var diyenler bir el kaldırsın.

Hükümlü 19: Külotsuz, anadan doğma...

(...)

Başkan Pişkinsüt: Karantinada kötü muamele gördüğünüzü kimler söylüyor elini kaldırsın. Kapıdan girerken...

(“Hepimiz efendim!”)

Başkan Pişkinsüt: Hepiniz çıplak soyuluyor musunuz?

(“Evet efendim anadan doğma” sesleri.)

Başkan Pişkinsüt: Niye soyuyorlar, ne arıyorlar?.. Uyuşturucu mu arıyorlar?

Hükümlü 18: O nedenle yapıyorlar. Böyle şeyler nasıl oluyor efendim, ilk defa böyle bir yer görüyorum, nasıl böyle yaparsınız? “Yapmaya mecburuz” dediler. Ben de o şeyi yaptım.

Başkan Pişkinsüt: Diyarbakır ile burası arasında ne fark gördün?

Hükümlü 117: Buraya girerken asker, gardiyan işkence yaptılar. Buraya gelmek istedim. “Ben siyasi bir hükümlüyüm, siyasi bir ortama gitmek istiyorum” dedim. Dayatmalarda bulundular. Beni başka koğuşlara göndereceklerdi; ben kabul etmedim. Beni hücrelere götürdüler. 3 gün önce beni buraya aldılar. Orada 12 gün açlık grevinde kaldım. Sizin gelmeniz nedeniyle pazar akşamı akşam 9’da beni buraya verdiler.

Hükümlü 50: ... Bu arada, ilk geldiğimde, 22 Ekim günü bana da kapıda işkence yapmışlardı. İki dişim halen kırık.

Başkan Pişkinsüt: Kapıda derken girişte mi, dış güvenlikte mi?

Hükümlü 50: Evet. Bunu da dile getirmek istiyorum, bilginize sunuyorum.

Başkan Pişkinsüt: Peki, burada doktor baktı mı?

Hükümlü 50: Yok. Zaten işkence yaptıktan sonra oradan hücreye alıyorlar. Orada on gün, yirmi gün keyfine göre tutuyorlar. Hiçbir dilekçen istediğin yere kavuşmuyor. Doktora çıkmak istedik, 12 gün süreç içerisinde çıkarmadılar.

Başkan Pişkinsüt: Peki. Hem burada, hem de 1998’den sonra gelen var ve sorguda kötü muamele gören varsa onları tek tek dinleyelim.

Hükümlü 49: Burada maruz kaldığımız şeyler var. Diğer arkadaşların da var. Özellikle biz tekrar yeni geldiğimiz için. 1998’de bizim buradan sevkle Adıyaman’a gitmemizle birlikte kapıda saldırdılar, çok korkunç dövdüler.

Başkan Pişkinsüt: Adıyaman’da mı?

Hükümlü 49: Hayır, burada. Sevke giderken, oradaki cezaevi yönetimi bizi almadı. Dediler ki: “Yara bere içerisinde, biz bu şahısları almayacağız, savcılığa götürün.” Savcılığa götürüldük; savcılık bizi adli tabipliğe gönderdi. Dolayısıyla ben 9 gün, diğer arkadaşlar 7, 8, 9 günlük rapor aldık ve buradaki müdür ve personeli mahkemeye verdik. Şimdi gelen birinci müdür bizzat onun talimatıyla olmuştur.

Başkan Pişkinsüt: Bana giderken ki tarihi tam söyleyin.

Hükümlü 49: 5 Ağustos 1999 tarihinde. Adli tabipliğin bize verdiği rapor vardı. Şu anda biz davayı açtık. Artık sonucunu bilemiyoruz, bize intikal edilmedi. Ben tekrar Antep’ten buraya sürgüne geldiğim zaman kapıda bu müdürle karşılaştık. “Sen bizi mahkemeye vermişsin, göreceksin” dedi. Gelir gelmez bizi müşahedeye götürdüler. Ben tam 30 gün oradaydım. Kör hücreye koydular. Herhangi bir şey görme olayı olmadı.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 7, 8

Başkan Pişkinsüt: Nerede en çok şey? Gözaltına alınma yerlerinde mi rahatsız oluyorsunuz, yoksa, dışarıdaki jandarmanın yanında mı?

Tutuklu 1: Mesela sorgudan alınıyor, cezaevlerine getiriliyor, cezaevinde askerler tarafından özellikle bu dayatmalar vardır. İşte siyasi koşullardan terör koşullarına geçersen PKK'lı olarak kabul oluyorsun temelinde, böyle psikolojik bir dayatma vardır burada. Halbuki dense ağabeyim oradadır, kardeşim oradadır, babam oradadır, oraya geçmek zorundayım dense de ailevi sorunlardan dolayı, bu farklı türden dayatmalar vardır ve bu halen devam ediyor.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 18

Başkan Pişkinsüt: Sen kaç yaşındasın?

Hükümlü 21: 20 yaşındayım. Bundan 5 ay önce ben tevkif oldum. Beni işkenceye verdiler, buraya girişte de kapıda meydan dayığına çektiler. 7-8 gün yemek yiyemedim, ağrı yapıyordu.

Başkan Pişkinsüt: Jandarma mı, dış güvenlikte mi, içeride mi?

Hükümlü 21: Gardiyanlar, müdürle beraber.

Başkan Pişkinsüt: Şu anda görevli olan müdürü mü kastediyorsunuz?

Hükümlü 21: Vardiya müdürü, 2. müdür. başgardiyanın vardiyasının müdürü, kısa boylu, ince bıyıklı.

Başkan Pişkinsüt: Ne diye dövdüler?

Hükümlü 21: Ben tevkif oldum, içeriye girdim, polisler beni getirdi. Ben yorgundum. Benim kimliğime baktı baktı, affedersiniz, dedi: "Hıyar oğlu adın ne?" Ben dedim, orada yazıyor. Zaten orada 80 gardiyan vardı, sayım için gireceklerdi. Komalık ettiler. Müdür beni yere uzatıyor, kaldırıp üstüme vuruyorlardı. Dilekçe yazdım doktor için. Çıkış yazmadı.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 44

Başkan Pişkinsüt: Nerede görmüştünüz işkence?

Hükümlü 69: Cezaevi çıkışında, hem gardiyanlar hem askerler tarafından. Saatler boyu süren inceleme sonucunda takipsizlik kararı verildi; bu konuda birçok rapor almamıza rağmen delil yapılmadı.

Başkan Pişkinsüt: Bu cezaevinde muamele nasıl, dış güvenlikte, iç güvenlikte?

Hükümlü 64: Dış güvenlikte sorunlar var. Mesela, bugün de tahliye olan arkadaşlarımıza ya da mesela başka cezaevlerinden yeni gelenler özellikle dış güvenlikten sorumlu askerden bayağı bir şey vardır; soyunma var, dayak atma var, özellikle başka koşullara geçme, itirafçılara ya da bağımsızlara

geçme zorlamaları vardır. Yani, kendi iradesiyle bırakma yok.

Başkan Pişkinsüt: Burada itirafçı koğuşu yok ama.

Hükümlü 64: Yoktur, bağımsızlar vardır. İtirafçı olursan Diyarbakır'a götürceğiz temelinde, özellikle askerden bu konuda zorlamalar var. Mesela tahliye olan, DGM tarafından beraatı yahut da tahliyesi verilen arkadaşlar çıkışlarında, mutlaka ama mutlaka, bir sorgudan, bir işkenceden geçiyor, istisna dışında. Bunu defalarca cumhuriyet başsavcına da söyledik.

Cezaevi İçindeki Muamele:

İnceleme yapılan cezaevlerinden bazılarında tutuklu ve hükümlülere kötü muamele yapıldığı (Erzincan, Erzurum, Elazığ E Tipi Cezaevi, Elazığ Çocuk İslahevi), bazılarında ise eskiden yapıldığı iddialarına karşın halen olmadığı (Aydın, Diyarbakır, Tunceli) saptanmıştır.

Bütün hükümlü ve tutuklularda devlete karşı güvensizlik söz konusudur. Bu güvensizliği ve ondan kaynaklanan korkuyu Diyarbakır'da bir tutuklu şu sözlerle dile getirmiştir: “Sanki bir farenin süpürge altında oluşu ve sürekli o farenin üzerine süpürge bırakılışı şeklinde, biz gerek içerde gerekse dışarıda olalım hep bir korku, hep bir panik içindeyiz. Yani, bir şey söylemek istediğimiz zaman hemen tutuklanacağız, işkence göreceğiz, tecrit hücrelerine atılacağız korkusunu yaşıyoruz. Bundan dolayı istediğimiz şeyleri söyleyemiyoruz.”

Cezaevlerinin birçoğunda bulunan "itirafçı" tutuklu ve hükümlülerin gördüğü muamele ise onur kırıcıdır. Bu muamele onları kendi gözlerinde bir "hiç"e indirgemıştır. Bunlardan bazılarının operasyonlarda çeşitli biçimlerde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yine bunların başka insanlara işkence yapmada kullanıldığı iddiaları da söz konusudur. Bu ve benzeri uygulamalar, 3419 Sayılı Yasanın amacından uzaklaştırıldığını göstermektedir.

İnceleme yapılan cezaevlerinin bir kısmında barındırılan itirafçı tutuklu ve hükümlüler, “Pişmanlık Yasası”nın yürürlük süresinin yeniden uzatılması yolunda ısrarlı isteklerde bulunmuş-

lardır. Bazıları, “Yakalanmadan ya da teslim olmadan önce kendilerine Pışmanlık Yasası’ndan yararlandırılacakları yolunda telkinlerde bulunulduğunu, hatta bu hususta garantiler verildiğini, kendilerinin buna inandıklarını, teslim olduklarını ve güvenlik güçleriyle çeşitli operasyonlara katıldıklarını, bu nedenle de örgüt ve yandaşlarınca hem kendilerinin hem de ailelerinin hedef ilan edildiklerini, tehdit edildiklerini, ailelerinin mağdur edildiğini; tüm bunlardan sonra, süre nedeniyle Pışmanlık Yasası’ndan yararlanamadıkları gibi, verilen sözlerin de yerine getirilmediğini ve ortada bırakıldıklarını, mevcut durumda da yasal olarak teröristle kendi durumları arasında bir fark kalmadığını...” ifade etmişlerdir. İtirafçı mahkûmlar devletin kendilerine verdiği sözde durmasını istemişlerdir.

Bu konuda öyle bir durum ortaya çıkmıştır ki 4085 Sayılı Yasa ile süresi uzatılan, ancak başvuru süresi 08.03.1995 tarihinde sona eren 3419 Sayılı Yasa, itirafçıları kullanmak için yürürlükte sayılmakta, itirafçıların lehine olan hususlar bakımından ise yürürlükte sayılmamaktadır.

Devletin sorumluluğunda bulunan cezaevlerinde hangi nedenle olursa olsun öldürme olaylarının meydana gelmesi kabul edilemez bir durumdur. Bu olayların sorumluları araştırılarak mutlaka bulunmalı ve gereken yapılmalıdır.

1998 yılı incelemeleri sonucunda “Elazığ’da hem Çocuk İslahevinde hem de E Tipi Kapalı Cezaevinde yaygın kötü muamele ve işkence” uygulamalarının yapıldığı kanısına ulaşılmıştır.

Cezaevi içi ölüm olayları ister intihar ister başka bir nedene bağlı olsun, mutlaka ciddiye alınarak araştırılmaları gereken konular olarak çözüm beklemektedir. Örneğin “**Ulucanlar Cezaevi**’nde yaşanan olaylara bu biçimde bakıldığı zaman sorunların köklü toplumsal nedenlere dayandığı hemen anlaşılacaktır. Tarafların anlatımları ise olayların nedenini açıklamaktan çok, olayları hikâye” etmektedir.

Yine Ulucanlar'da yaşanan “Olayları cezaevi yöneticileri ve Adalet Bakanlığı mensuplarının yalnızca bir güvenlik sorunu olarak algılaması, buna karşın tutuklu ve hükümlülerin bir hak ya da kazanılmış hakları koruma mücadelesi olarak görmeleri, tarafların birbirlerine duyduğu güvensizliğin ne kadar derin boyutlarda olduğunu ortaya koymaktadır. Oysa, hukuk devleti anlayışı içerisinde, insan haklarına dayalı bir cezaların infazı sistemimiz söz konusu olsa idi ve bu her cezaevinde eşit olarak ya da aynı biçimde uygulanabilseydi yöneticiler ile tutuklu ve hükümlüler arasında böyle bir güven bunalımı” olmayabilirdi.

Bu nedenle “ cezaevleri sorununa tarafların güç gösterisine giremeyecekleri, aralarında bir soğuk savaş sergileyemeyecekleri ve böyle yaklaşımların sorunları daha da karmaşık hale getirip çözümsüz bıraktığı bilinci ile bakılması ve ona göre hareket edilmesi” gerekmektedir. “Ulucanlar olayı bir başka sorunun daha iyi anlaşılmasını da sağlamıştır. Bu da iki taraf arasındaki güven bunalımının yarattığı psikolojik gerilimin tarafları tedirgin eden, uyanık olmaya zorlayan, sürekli ölüm korkusu içinde yaşama duygusu yaratan” bir etki yapmasıdır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 29

Başkan Pişkinsüt: Burada nasıl rahatınız? Kısım baskı var, kısım hücreye gidiyorsunuz? Öyle mi? (“Evet” sesleri.) Hücreye gittiğiniz zaman oraya kaydetmiyorlar mı?

Tutuklu 124: Koşu gelesi iki gün oldu. Burada Müdür Bey yemin etti, burada küfür etti.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Hücreyi bana anlatın. Ne diye aldılar siz? Ne diye yemin etti, hangi müdür yemin eden?

Tutuklu 11: Dört arkadaş intihar ettik burada. Bize baskı vardı.

Başkan Pişkinsüt: Niye böyle yapıyorsunuz? Yandaki koşu da öyle yapmışlar. Baskı derken ne var?

Tutuklu 11: Efendim, ben burada önceden 6'da yatıyordum. Bir tane arkadaş geldi, baş efendinin tanıdığımış. Onunla burada münakaşa ettik. Kavga

dolayından baş memurluğa çıktığımızda, çocuk, “Ben koğuş istemiyorum, hücreye gitmek istiyorum” dediği halde, baş efendi, “Sen koğuşa gideceksin, ... hücreye gidecek.” Benim suçum yok efendim dedim. “Hayır, gideceksin” dedi. Sen koğuştaki kavgaya ettin diye bana orada işkence yaptılar, falakaya aldılar. Sonra beni buraya verdiler. 13 gün kaldım hücrede. Buraya geldim.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 33, 34

Tutuklu: Bizim bazı sorunlarımız var, onları size söylemek istiyoruz. Yan tarafta ... diye bir arkadaşımız var. Tecride gittiğimiz zaman doğru dürüst yemek vermiyorlar. Ben tecritte 38 gün bir kaldım, 30 gün bir kaldım, bir de 8 gün kaldım. İdareyle kavgaya etmişim ben. Ziyaret kabulde küfürlü konuştu onun için kavgaya ettik. Biz gece, birbirine hasım olanlar kavgaya etmesin diye gece nöbet tutuyoruz, baş efendi ... benim yanımda kalan nöbetçi arkadaşşıma “Yatın” dedi, biz de nöbetçilik yapıyoruz dedik, bize “Yatamıyorsanız gelin koynumda yatın” dedi. Siz dilekçe yazın falan diyorsunuz ya, o arkadaşım da tecritten gelirken saçlarını yoluyorlardı, benim sırtımı ziyaret kabulüne doğru çevirdiler o isimli arkadaşımın saçlarını tuttu çekti. Bunları yapanlar tekrar bir tane daha ... var, ... Bazı gardiyanlar da bize çok iyi davranıyor.

Başkan Pişkinsüt: ... var mı?

Tutuklu: Hayır, ... ağabey yok. Onlar bize karşı iyi davranıyorlar. ... ile ...'in vardiyasında oluyor bunlar. Kendilerine özel sopa yapmışlar, ortalarından hâlât geçiyor ayaklarımıza sokuyorlar kaldırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Sopyayı nerede saklıyorlar.

Tutuklu: İdarenin orada dolap var çevirmeli, tam ortasında anahtar var, o-rayı açın borular, sopalar hep altta. Baş memurluğun orada efendim. Birinci koğuştan bize küfür etmişlerdi bize, tartışma yapmıştık, geldiler bizi aldılar oradan sopaları çıkardılar bizi o sopalarla dövdüler, küfür ettiler ... isminde bir gardiyan var, kantine çıktığımız zaman kapıları açmıyor bizden bir paket sigara istiyor. Biz de bu paraları yolda bulmadık, bizim de ailemiz alınının te-riyle kazanıyor getiriyor bize veriyor diyoruz.

Başkan Pişkinsüt: O sopaları saklayan baş memurun adı ne?

Tutuklu: Adını bilmiyoruz, anahtar herkeste duruyor. Bütün gardiyanlar orada oturuyor. Biz baskı altındayız efendim, korkuyorduk. Siz “Bir sorunu-nuz olduğu zaman dilekçe yazın” demiştiniz ya, nöbetçi bize ne dedi biliyor musunuz, “Size ne soruyorlar” diye bizi sıkıştırıyorlar, biz korkumuzdan söyleyemiyoruz.

(...)

Tutuklu: Baş memur ..., ...lu. Bir tane daha ... var. Arkadaşımın ayağının al-tından soktu, bir de küfürlü konuştu arkadaşşıma hep. Sopya ayaklarının

altına... Bana "bakma lan" diye küfürle konuştu. Efendim, ben buraya zaten kelimeden gelmişim. Arkadaşım bana laf etti diye adam vurmuşum, kendimi zor tutuyorum. Arkadaşımın saçlarını yoldular, kafasına tekme falan vuruyorlar. Bu anlattığım olay olalı 3-4 gün oldu. Sizin geleceğinizi biliyorlardı tecritleri hep dağıttılar.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Siz burada hepiniz birbirinize güveniyor musunuz? Aranızdan gidip bunları söyleyecek olanlar çıkmaz mı?

Tutuklu: Efendim, sevmediğimiz nöbetçileri, işte dilekçe yazalım bütün blokça istemiyoruz diyelim bunları, ama korkuyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Şimdi yazın verin.

Tutuklu: Şimdi yazsak bilmiyorum olur mu; ama, yazalım o zaman. Başgardıyan ..., bir tane daha başka gardıyan ... var, ..., .., bir tane daha var ismini bilmiyorum. var. Başmüdür de bizi çok küfürle konuşuyor. Bizlere baskı yapıyorlar, ama bazı özel koğuşlar var onlara her türlü imkânı sağlıyorlar. Mesela, Karagümrük çetesinden Nuri Ergin falan var o özel açtıkları koğuşlarda, onlara daha özel muamele yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Dilekçe gibi yazma, sadece isimleri yazın "bunlar bize baskı yapıyor" deyin, bana verin.

(Tutuklular baskı yapanların isimlerini yazıp Komisyon Başkanına verdi.)

(...)

Başkan Pişkinsüt: O sopaları saklayan baş memurun adı ne?

Tutuklu: Adını bilmiyoruz, anahtar herkeste duruyor. Bütün gardıyanlar orada oturuyor.

Başkan Pişkinsüt: Bak şimdi, biz kart veriyoruz, mektubunuzu yazacaksınız ziyaretçinize vereceksiniz, ziyaretçiniz dışarıdan atacak.

Tutuklu: Ziyaretçilerimize veremiyoruz. Kirli elbiselerimizi bile verirken poşette arıyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 37, 38

Başkan Pişkinsüt: Buradan memnun musunuz, burada kötü muamele yapıyorlar mı?

Tutuklu: Yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Ne yapıyorlar, hücreye mi götürüyorlar?

Tutuklu: Ben iki senedir buradayım. 9'daydım önce. Ziyaretçi kabinine soktular beni, 12'den 5'e kadar. Oraya soktular, falakaya alıyorlar, güzel bir dövüyorlar, hücreye atıyorlar. Hücrede ilk zamanlar az kaldım. Bu son zamanda 5-6 ay beni hücrede tuttular. Kavga çıkarmaktan 6 ay hücrede tuttular beni. Siz geleceksiniz diye koğuşa verdiler beni.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Kavga mı oldu?

Tutuklu: Evet.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Burada mı, koğuştta mı?

Tutuklu: 9'da, 20'de, 7'de yattım, bir de burada.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Gardiyanlardan kötü muamele eden var mı?

Tutuklu: Göze batmayanlara bir şey yok. Göze battın mı namı gelir.

Başkan Pişkinsüt: Sen göze mi battın?

Tutuklu: Herkes hata yapabilir. Bir kere hata yaptık artık, ondan sonra devam ediyorlar. En ufak bir şey olsun, hemen beni alırlar. Bir falakaya alıyorlar, ondan sonra hücre. Para oldu mu almazlar, para olmadı mı burada ezilirsin. Para olunca vurmuyorlar.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Niye?

Tutuklu: Para yediriyorsun bir şey demiyorlar.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Kim alıyor parayı?

Tutuklu: Hepsi alıyor. Bazıları hariç, hepsi yiyor.

Başkan Pişkinsüt: Mesela kimler para alıyor, kimler kötü muamele yapıyor?

Tutuklu: Tüm bu vardiya içerisinde en güzel vardiya ... Abinindir.

Tutuklu: ... abi gerçekten çok iyi birisi.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 45

Başkan Pişkinsüt: Burada baskı var mı hâlâ, dayak, hücre?..

Tutuklu 26: Bir seneye yakın hücrede tutuluyorlar. 8 ay, 9 ay yatan oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Kim, adı ne?

Tutuklu 26: ... 8-9 aydır yatıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Sen 2 sene önceki olayları da biliyorsun. Burada kadrolar değişti mi? Gardiyanlar değişti mi?

Tutuklu 26: Müdür Bey gitti, baş efendiler falan gitti. Savcı Beylere anlattık, böyle oluyor, şöyle oluyor; hiçbir şey olmadı, hiçbir değişiklik yok.

Başkan Pişkinsüt: 2 yıldır bu gardiyanlardan değişen yok mu?

Tutuklu 26: Bunları size söylüyoruz, siz buradan çıkar gidersiniz, ama yarın öbür gün bizi hücreye falan...

Başkan Pişkinsüt: Hayır. Biz hiç kimseyi almıyoruz. Sadece kendi aramızda görüşüyoruz.

Tutuklu 26: Yani bunların hesabını hep soracaklar.

Tutuklu: Hanımıyla kavga eden gelip burada bize küfür etmeye yahut hakaret etmeye kalkıyor. Öyle bir duruma geldik yani.

Başkan Pişkinsüt: Peki, hangi gardiyanlar daha çok baskı yapıyor size?

Tutuklu: İyi insanlar da var. Başgardiyanlar var.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Hangi vardiya iyi, hangi vardiya kötü?

Tutuklu 26: Bu vardiya kötü, ... Ağabeyin vardiyası. Beysbol sopalarıyla falakaya yatırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nerede o sopalar?

Tutuklu 26: Hücrede. Çatıların eşiklerinde falan saklıyorlar, oralarda boşluklar var, oralara koyuyorlar, falaka şeyleri var, uzun sopalar var ipli ipli. Bir tane çocuk var...

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 57, 58

Başkan Pişkinsüt: Baskı var tutukevinin içerisinde, deniyor, var mı?

Tutuklu: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Hangi başgardiyandan memnunsunuz?

Tutuklu: Bizi burada müdür bile dövüyor, ... Bey.

Başkan Pişkinsüt: ... Bey de mi dövüyor?

Tutuklu: Bize "Karate yaparım size" diyor.

Tutuklu 42: Ben görmedim de, Bey'le Bey ceza vermeye meşhurdur yani. Bazen geceleri yatmıyoruz, sabahlıyoruz. Koğuşta bir sorun oluyor, onu söyleyeceğimiz zaman sabaha kadar yatmıyoruz, uykudan kalktığımız zaman dayak yeriz diye. Sayımı korkarak söylüyoruz burada. Hemen hemen her gün sayımda dayak yiyoruz burada efendim.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 9

Başkan Pişkinsüt: Bunun dışında, cezaevi idaresinden veya infaz koruma memurlarından sayım sırasında, aramalar sırasında herhangi bir baskı var mı?

Hükümlü 2: Hayır, sadece, askeriyeden bu konuda sorunumuz var. Şu dış kapı var, oradan öteye askeriye bakıyor. İki başlık söz konusu memlekette. Kapıyı çıkınca askerin elindesin. Geçen sene 7. ayın 14'ünde bir firar olayı oldu bu cezaevinde. Ben şahsım adına konuşayım, ben suç işlemişim, devlet bana kanuni olarak ceza vermiş. Bu firar olayında bizi tanık olarak mahkemeye çağırdılar, gittik. Askerler de, firardan dolayı, ceza alacaklarını falan veya kendilerine herhangi bir baskı falan olacağından dolayı, bilemiyoruz onları, mahkeme salonunun alt katı var, bodrum katı, orada bekliyoruz. Orada 13 asker —bu zaten mahkeme tutanaklarında da belli, mahkemeye çıktık o konudan dolayı— bu firar eden arkadaşı ve yardım eden iki kişiyi kıyasıyla coplarla dövmeye kalktı ve orada bir tanesi, şahitleri de var, ben de oradaydım. Mekanizmayı çekti, mermiler yere taşıtı. Ben de kalktım ayağa. Neticede iş savcıya intikal etti. Çocukların üzerinde yara bere var, copların

yarası falan. Davacı olduk, tanık getirdiler seçmek için, kimler yaptı diye. Gösterdik işte şu şu diye, ben hepsini gösterdim.

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 16

Hükümlü 7: 1995 yılında. Erzurum Özel Tıp Cezaevi'ne getirildim. Orada görmüş olduğum işkencenin bir benzeri, hatta, daha katmerlisini bu cezaevinde de yaşadım. Burada B blokta 1. koğuş olarak bilinen bir yer var, oradaki hücre bölümlerinde, buranın tüm personeli tarafından kaba dayak, taziyikli suya tutma, işkenceye maruz kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Elektrik var mı?

Hükümlü 7: Elektrik yok. Taşıma, temizlik yaptırma, psikolojik baskı var. İlk gelince burada ... Müdür olarak bilinen ... adında bir insan vardı. Buranın Allah'ı olarak kendisini tanıtıyordu. 9 ay burada vahşet uygulattıktan sonra buradan gitti. Buradaki personelin de hem o dönemde hem günümüzde şu an burada bulunan memur kesiminin de bir bütün olarak işkenceye katıldıkları yönünde arkadaşlar da belirtti, isim de belirtildi. Bugün aynı şeyi bize tekrar yaşatmaya çalışıyorlar. ... Orada sorguda gördüğüm işkencenin iki katını cezaevi diye nitelendirilen yerde de gördüm.

Hükümlü 4: Tahrik etmeler, taciz etmeler her gün yaşanıyor. Günde üç sayım oluyor. Sabah 8'de, akşam 7'de —iki-üç gün önce 7'ye alındı— bir de gece 11'de yapılıyor. Her sayımda —zaten mevcut sayımız 7 kişi, 10 kişi— 25-30 gardiyan geliyor. Hayvanları nasıl sayıyorlarsa, tek tek, aynı biçimde, bizi burada sayıyorlar. En büyük işkence odur zaten. Bir de, gün doğarken —yasalarında öyle geçiyor— dışarı çıkarmaları gerekiyor; hayvan da zaten öyledir; bunu bile yapmıyorlar. Gece gündüz saat 6.30'a kadar içeride kapatıyor. Akşam da havalandırmada güneş varken içeriye alıyorlar.

Tunceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 7, 8

Başkan Pişkinsüt: Peki orada da hücre var mı?

Hükümlü 4 : Bizim bir arkadaş vardı, ; üzümlle şarap yapmış. Tamam şarap yapmak yasak; ama, bu arkadaşımız sadece 72 gün hücrede kaldı. Anadan doğma soydular.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman?

Hükümlü 4: Ben oradayken efendim, 1998'de Kurban Bayramından önce. Sadece külotla kaldı. 200 tane gardiyan o çocuğun üzerinden geçerek sopayı sırtında kırdılar. Kendisi anlatıyor. Bir tane de disiplin cezası takmışlar.

Başkan Pişkinsüt: Hiç kimse giremiyor mu oraya? Bunu gardiyanlar mı yapıyor?

Hükümlü 4: Giremiyor. Gardiyanlar yapıyor efendim.

Başkan Pişkinsüt: Gardiyanlar yaparken müdürün haberi olmuyor mu?

Hükümlü 4: Müdürün haberi oluyor; ne yapabilirsin efendim.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 36

Hükümlü 50: Burada isyanda bazı arkadaşlara işkence yapıldı. Söz verdiler, insan haklarını çağıracağız, savcıyı çağıracağız, işkence yapılmayacak, bize burada erkek sözü verdiler; fakat, işkence yaptılar.

(...)

Hükümlü 50: Burada iki senedir yatan arkadaşımın düşmanını karşıdan buraya gönderiyorlar. Adamı burada milletin gözünün önünde dövüyorlar. Mahkûmlar tabii ki isyan yapacaklar.

Başkan Pişkinsüt: Korumak için mi yaptılar?

Hükümlü 50: Korumak için yaptılar, vicdan kabul etmiyor. O da yarasına tuz basıyor. Kendi gözümüzle gördük, yaralarına tuz basıyorlar.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 38

Başkan Pişkinsüt: Bir havuz var.

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Burada bir havuz daha var; ama, burada inşaat yeni yapıldığı için çevre düzenlemesi daha tamamlanmadı.

Başkan Pişkinsüt: O karşı taraftaki havuz nerede?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Karşı taraftaki havuz aslında kulanılmıyor; hani çıkışı olmayan bir yer; ama, orayı da görelim. *(Köşeli yapıdaki havuzun bahçe içinde, derinliğinin yaklaşık 1 m. olduğu, yere gömülü halde ve çocukların tarifiye uygun olduğu görüldü.)*

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 51

Hükümlü 58: ... Bizim çok iyi bir savcımız var, geldiği zaman bize soruyor: "Bir sorunuz var mı, bir şeyiniz varsa söyleyin bize" diyor. Biz çekiniyorduk yani. Keşke her şey dayak gibi olsa, dayak olsa bir şey olmaz. Şimdi bizim infazımız var, işte şeyimiz var. İfadelerimizi kendileri alıyor, bizi hiç konuşturmuyorlar ve ondan sonra dayak yoluyla bize imza attırıyorlar, mecbur kalıp atıyoruz. Savcı Bey gittikten sonra, idare, bizi tek tek çağırır; beni de çağırır, şu arkadaşımı da çağırır. Burada bu arkadaşım vardı, işte o arkadaşım var. Orada hepimizi çağırıyorlar, bizi hücreye attılar. Bizi tam 6 gün yatırdılar. Bize 6 gün kuru ekmek getirdiler. O ekmeği o mazgalın üzerine koyuyor, ondan sonra çekip gidiyor.

Hükümlü 59: Cezaevi idaresi yeter ki gıcık gitsinler, isterlerse her şeyi yapabilirler.

Başkan Pişkinsüt: Yiyecek olarak ne veriyorlardı orada o hücrede?

Hükümlü 58: Bir kuru ekmek veriyorlardı. Sabah, öğle ve akşam çıkarıp bulashık yıkattırıp, oraları paspas çektiriyorlardı. Bir de, koridorda bize temizlik yaptırıyorlardı. Ayrıca bizi dövüyorlardı, battaniye vermiyorlardı bize. Üstümüzde kısa bir atlet vardı, elbise istiyorduk, elbise vermiyorlardı.

Başkan Pişkinsüt: Burada dövdüler mi sizi?

Hükümlü 58: Burada bizi dövdüler.

Hükümlü 58: Buraya geldiğimizde, ilk girişte, kapıda, askerler coplarla bizi dövdüler.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl arıyorlar sizi?

Hükümlü 58: Her yerimizi arıyorlardı. Sonra bize vurdular, hücreye attılar.

Hükümlü 58: Bizi burada çok dövüyorlar.

Hükümlü 68: ... 5 aydır buradayım. Daha 16 ay cezam var.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptılar sana, buraya girerken?

Hükümlü 68: Jandarma, gardiyan, işkence yaptılar.

Başkan Pişkinsüt: hâlâ burada yapıyorlar mı?

Hükümlü 68: Evet.

Hükümlü 58: Geldiğimiz zaman “ kim” dediler, “benim” dedim, beni dövdüler, dudaklarımı patlattılar, asker copla beni dövdü, çeneme vurdular. Ben hücredeydim, yemek geliyordu, ben yemek yiyemiyordum; çünkü, buralarım hep şişmişti. Çok eşyamızı da bizden aldılar. Oradan isim verilmişti, ismi verilenleri dövdüler, hücrede dövdüler, gece hangi vardiya gelse, o vardiya bizi dövüyordu.

Başkan Pişkinsüt: Sen, biraz önce beni aldılar buradan dedin. Nereye götürdüler?

Hükümlü 116: 4 senedir buradayım. 4 senedir tutukluluğum sürüyor. 1995’de açlık grevinde aldılar bir kere; karşıdaki hücrelere götürdüler. 1996’da da bir arkadaşla —o arkadaş şimdi tahliye olmuş— ikimizi birlikte aldılar. O zaman ...ncı koğuştaydık; bizi hücreye götürdüler. Her türlü işkence yaptılar. O hücrenin alt kısmında bir tek hücre vardır. Orada lağım suyu döktüler üzerimize.

Başkan Pişkinsüt: Lağım suyunu nereden buluyorlar?

Hükümlü 116: Tuvaletler orada; o dönemde tıkanmıştı.

Hükümlü 120: Ben birçok sefer mahkemeye giderken burada saldırıya uğradım. Benim kaburgalarımın birkaç tanesi kırıktır. Bu konuda doktor da ilaç verdi. Geçen gün şeye gittim, dedi “darbe yemiş.” Göğüs kafesi zedelenmiş. Bu konuda rahatsızlığım kronikleşmiş, sürekli rahatsızlık duyuyorum. Aslında, Elazığ zindanı uzun süreli bir sorgu süreci gibidir. Biz sorgudan kurtulduk, fakat, burada uzun süreli bir sorguya tâbi tutulduk. Örneğin, bu hücrelerde iki-üç insan kendini yaktı. Yani, belki, kamuoyunun bunlardan haberi bile yoktur.

(...)

Başkan Pişkinsüt: O, sizin hemen yanınızda mıydı o koğuşta?

Hükümlü 117: Ben alt kattaydım, o üst kattaydı. Beni üç kere idareye götürdüler. Açlık grevi süresince beni üç kere çağırdılar, işkence yaptılar, soğuk su döktüler üzerime. Suyu pet şişeyle getiriyorlardı. Bir de kaba işkence, tekme tokat, copla dövüyorlardı. O arkadaş adli suçtan yargılanıyordu, dayanamayarak kendisini yaktı.

Hükümlü 115: Hükümlü 136 arkadaş buraya yeni gelmişti, iki arkadaş buraya yeni geldiği zaman kafaları usturayla vuruldu. Gardiyan çay içiyordu, çayını onun sırtına döküyordu.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Gelene, kapıda, jandarma ve gardiyan meydan dayağı atıyormuş.

Hükümlü 115: Meydan dayağı kesin yapıyor. Kapının dışında, ara boşluk var. İçeriye alınmadan, iki yol geçiyor, bir yol hücrelere doğru gidiyor; tam o girişte. Dışarıda kapının önünde askerler şey yapıyor, içeri alındıktan sonra gardiyanlara teslim ediyorlar. Gardiyanlar cırılçıplak soyduktan sonra üst araması —sözde— yapıyorlar. Sen tarafsıza gideceksin veya 1. koğuş var, itirafçı koğuşu, o koğuşa gideceksin diye dayatmada bulunuyor. Kabul etmeyen insan buraya gelmek istiyor, buraya gelmek istediği zaman da işkenceye yöneliyorlar. Dışarıda askerler, içeride gardiyanlar tarafından işkence yapılıyor. Onlar hücreye getiriliyor. Buraya gelmek için en az 15-20 gün açlık grevinde kalır, ondan sonra bizim yanımıza gelirler. Son dönemde gelen arkadaşlardan en az on 15-20 gün açlık grevinde kalmayıp gelen yok orada.

Başkan Pişkinsüt: Burada kötü muamele gördün mü?

Hükümlü 14: Burada işkence var.

Başkan Pişkinsüt: Ne yapıyorlar?

Hükümlü 14: Hepsi birden kafamıza çullanıyorlar, durmadan dövüyorlar.

Müdür, üç gardiyan, bizzat odasına çağırdı, orada beni bizzat dövdüler.

Başkan Pişkinsüt: Suçun neydi?

Hükümlü 14: Dilekçe yazmışım diye, açlık grevine giriyorum diye.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 19

Hükümlü 18: Polisten işkence görmedim. Cezaevlerinde işkence gördüm, dışarıda hiç işkence görmedim.

Başkan Pişkinsüt: Hangi cezaevlerinde yattın?

Hükümlü 18: Cezaevinde yattım. Orada insanlık dışı muamele var, elbise falan bir şey bırakmadan komple insanı soyuyorlar. Mesela bu cezaevinde öyle bir şey görmedim, Adıyaman'da görmedim, ... Cezaevinde insanlık dışı muamele var.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 26, 27

Başkan Pişkinsüt: İdareye tek tek gitmemeyi anlatacaktın.

Hükümlü 29: Ben ikinci sefer gözaltına alındım, cezaevine konuldum.

Başkan Pişkinsüt: Buraya mı konuldun?

Hükümlü 29: Hayır, Diyarbakır Cezaevi'ne. Geldiler, "Seni mahkemeye götüreceğiz" dediler.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınıcı koğuştaydın?

Hükümlü 29: koğuştaydım. "Seni mahkemeye götüreceğiz" dediler. Tamam, geleyim o zaman dedim. Hâkimin yanına çıkacak şekilde elbiselerimi giyindim, gittim. Beni asker aldı, kolumu bağladı. Kolumu bağladıktan sonra arabaya bindirdi, kapı önünde indirip polise teslim etti. Polisi görünce şok oldum. Tek kişilik bir hücrede 22 gün gözaltında kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Yani, buradan tek kişi gidecek olursanız, gözaltına mı... ("Evet, aynen öyle" sesleri.) İki kişi giderseniz ne yapacaksınız, ne düşünüyorsunuz; iki kişi gidince alamazlar mı?

Hükümlü 29: Yine fark eden bir şey yoktur.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 29

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar zamandır buradasınız?

Hükümlü 31: Yaklaşık 10 gün falan oluyor. Bir gün, belki haklı isteklerini söylemek üzere müdürle görüşme talebinde bulundu; çünkü, her defasında "biz sizin bakıcınız değiliz" gibi birtakım hakaretlerle, birtakım şeylerle... O da, müdür gelince, artık toplu olarak bazen bir gün çıkar, şöyle bir şey söylemek istedik. Daha doğrusu arama günüydü, asker üstte olduğu halde kendileri... Bir tepişme gördük, baktık, hepsi birden, 10-15 gardiyan, o insanın

kafasına battaniye çektiler, vurdular.

Başkan Pişkinsüt: Sonra ne oldu o kişi?

Hükümlü 31: Bayılmış durumdaydı. Tabii, bizim ellerimiz uzanmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Sonra ne oldu, şimdi hücrede yok.

Hükümlü 31: Yani, bu ve buna benzer. Yalnız oldu mu, cezaevi idaresi tarafından bu gibi sıkıntılara maruz kaldık. Söyleniyordu; fakat, biz görmedik. Onu gördükten sonra...

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 38

Başkan Pişkinsüt: Buraya gelmeden evvel kötü muamele gören var mı?

Hükümlü 44: Buraya gelmeden evvel diğer cezaevlerinde gördük.

Başkan Pişkinsüt: Hayır, sorguda?..

Hükümlü 44: Sorguda tabii, o malum.

Başkan Pişkinsüt: Neden malum, bazıları görmedik diyor?

Hükümlü 44: Niye görmemiş; ayaklarımızda falaka izleri var.

(Hükümlü 44'ün ayaklarındaki falaka izleri tespit edildi.) (...)

Hükümlü 45: En son 1999'da Maraş Kapalı Cezaevi'nde işkence gördük.

Başkan Pişkinsüt: Beraber mi kalıyorsunuz?

Hükümlü 45: Evet.

Hükümlü 44: Maraş Cezaevi'nde, bu tırnağım düştü, yeni çıkıyor. Parmaklarım kırık.

Başkan Pişkinsüt: Gardiyanlar mı yaptı?

Hükümlü 44: Evet, gardiyanlar yaptı. 7 ay önce.

Başkan Pişkinsüt: Rapor alınmadı mı?

Hükümlü 44: Rapor mümkün değil.

Başkan Pişkinsüt: Doktor raporları da alamıyorsunuz. Neden?

Hükümlü 44: Mümkün değil. Çıkartılmıyoruz. Zaten 2,5 ay o vaziyette hücrede yatırıldık. Arkadaşımdın sırtında morluklar vardı, daha yeni yeni geçti.

Başkan Pişkinsüt: Burada Elazığ Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulanan var mı?

Hükümlü 44: Burada yok. Yalnız, burada da kötü muamele çok. Gece insanları bağırtıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Cezaevinin içerisinde mi?

Hükümlü 44: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Koğuştan mı alıp geliyorlar?

Hükümlü 44: Tabii, tabii. En ufak bir müdahalede, karşı koymada kazma sopalarıyla adam dövüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Elleri cop var mı?

Hükümlü 44: Siyaha boyanmış odunlar var.

Başkan Pişkinsüt: Bunun dışında cezaevi idaresi kötü davranıyor mu; dövme falan gibi?

Hükümlü 70: Geçen hafta dövdüler beni. Buraya not aldım; şahsı bile tanımıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Neden dövdüler?

Hükümlü 70: İlaçlarımı istediğim için. Bir saygısızlığım olmadı benim kimseye. Şahsın adını bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: "Saat 7'yi yirmi gece, gece gelen görevli, gözlüklü şahıs bana ağır konuşarak tehdit etti."

Hükümlü 70: Ve beni alıp idareye götürdüler. 20 kişi toplandılar, sakın şekilde konuşuyorlardı, baktım bir tanesi Kürtçe konuştu, ondan sonra ağzıma burnuma girdiştir, tekmeyle beni duvarın dibine kadar dövdüler bu vaziyette.

Hükümlü 95: Ben 1,5 yıldır bu cezaevindeyim. Bu, benim en az yüzüncü dilekçem; revire çıkmak için. Kolumdan sakatım. Ömür boyu bu sakatlığı çekeceğim, iyileşmiyor çünkü.

Başkan Pişkinsüt: Soyun bakalım, neyi var kolunun... (*Hükümlü 95, gömleğini ve fanilasını çıkardı.*)

Hükümlü 95: Kolum kırık efendim, hastaneye sevk etmiyorlar. Burada işkence görüyorum. ... isimli başgardıyan vücuduma tuz basıyor efendim.

Hükümlü 95: Burada idarenin kimsesi yok değil mi efendim, korkuyorum.

Başkan Pişkinsüt: Yok.. Yok..

Hükümlü 95: Buraya geldiğimde vücudumda çizik bile yoktu, inanın. İşkence görmemek için kendim kesiyorum. Durduk yerde işkence yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Omzun nasıl kırıldı?

Hükümlü 95: Şikâyetimi söylersem belki sizden sonra işkence yaparlar bana.

Başkan Pişkinsüt: Hayır, görmezsin, söyle bakalım bunu kim yaptı sana?

Hükümlü 95: Birinci müdür, çocuk ıslahevinden geldiğim gün yaptı. 98 yılının 11. ayında geldim. 2,5 senedir buradayım. (*Hükümlü 95'in omuz ve sırtının fotoğrafları çekildi.*)

Başkan Pişkinsüt: Buraya geldiğinde kavga mı ettin de buraya aldılar seni?

Hükümlü 95: Koğuşa alındım, sonra kendi isteğimle buraya geldim. Bu müşahadedekilerin hepsi gurbet mahkûmudur; bir tane bile Elazığ mahkûmu yoktur. Onların hepsi koğuşlarda kalıyor.

Başkan Pişkinsüt: Seni nerede dövdüler?

Hükümlü 95: Hizbullahçılar yoktu o zaman, bu girişte, altta, kapalı görüş

yerinde dövdüler. Küfürlerle dövdüler.

Başkan Pişkinsüt: Kolun ne zaman oldu?¹

Hükümlü 95: Geldiğimde dövüldüğüm zaman oldu. Revire, savcılığa dilekçe yazıyorum, dilekçe burada yırtılıyor.

Başkan Pişkinsüt: Hastaneye götürmediler mi?

Hükümlü 95: Bir sefer götürdüler, orada bana bir ağrı kesici yazdılar.

Başkan Pişkinsüt: Film çekilmedi mi?

Hükümlü 95: Evet, çekildi.

Başkan Pişkinsüt: Hangi tarihte?

Hükümlü 95: Bilmiyorum efendim, geçen sene falandı.

Başkan Pişkinsüt: Kolunu kaldırabilir misin?

Hükümlü 95: (Kolunu kaldırmaya çalıştı.) Ağrıyor Başkanım.

Başkanım bu kesik yerlerime de tuz bastılar. “Neden kendini kesiyorsun” diye tuz bastılar efendim.

Başkan Pişkinsüt: Kimlerdi?

Hükümlü 95: ... ile ... ; bu cezaevini o yönetiyordu.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 15

Başkan Pişkinsüt: Burada her işi siz mi yapıyorsunuz, temizlik, yıkama, mutfaka gitme.

Hükümlü 61: Evet, her şeyi.

Başkan Pişkinsüt: Yapmazsanız?..

Hükümlü 61: Dövüyorlar, falakaya yatırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nerede falakaya yatırıyorlar.

Hükümlü 61: İdarede. Bahçedeki havuzun içine sokuyorlar, copla vuruyorlar.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 30

Hükümlü 45: Bizim burada sigara içme yasağı var. Burada sigara içeni yıkıyorlar falakaya.

Başkan Pişkinsüt: Hücreye mi alıyorlar?

Hükümlü 45: Hücreye de attılar.

Başkan Pişkinsüt: Orada yatırdılar mı?

Hükümlü 45: Yatırdılar.

Başkan Pişkinsüt: Buradan hücreye kaç kişi gitti?

Hükümlü 45: Çoğu gitmiş...

Başkan Pişkinsüt: Gitmeyen yok, hepiniz gittiniz öyle mi?

Hükümlü 45: 2-3 kişi gitmedi. Burada memur sigara içiyor, böçüğü de çöpe atıyor. Biz zaten sigara bulamıyoruz, o böçüğü alıp içmek zorunda kalıyoruz.

Lambadan da ateş almak zorunda kalıyoruz, o da tehlikeye dönüyor; yani, nasıl olacak, ben bilemiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Aslında sigara iyi bir şey değil...

Hükümlü 45: İyi bir şey değil de... Tespih yasak, sigara yasak...

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Siz “falaka” dediniz, nerede?..

Hükümlü 35: Bahçede havuz var. Havuza sokuyorlar, çıkarıyorlar, daha sonra ambara götürüyorlar, ambarda dövüyorlar.

Hükümlü 45: Tuvalette vuruyorlar...

Hükümlü 35: Ambar tarafına götürüp, oradaki masaları çekip, meydan da yağı çekiyorlar. Bütün personel, müdür dahil hepsi birden üstten çullanıyorlar. Tekme, cop, odun, ne eline geçerse...

(...)

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): İdare ile ilgili, bu ceza yaşamınızda karşılaştığınız başka tatsız olaylar var mı; küfür, sert muamele?...

Hükümlü 35: Küfür de var. Küfür ediyorlar, her şey bittikten sonra çekiyorlar yanlarına, büyük bir kişi geldiği zaman “Sizi dövmedik, küfür etmedik, sadece konuştuk” aynen bu şekilde tembih yapıyorlar, hiçbir şey olmamış gibi bırakıyorlar kenara.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 37

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Benim bildiğim kadarıyla bu hücreler kullanılmıyor; yani, bizim kayıtlarımızı inceleyebilirsiniz; İslahevinin düzenini bozan çocuklar 24 saat içinde kapalı cezaevine gönderiliyor, bunun çok örnekleri var. İdare kurulu kararı alınıyor ve öyle gönderiliyor. Şöyle olabilir; arkadaşlar her ne kadar öyle diyorlarsa da, belki bir kavga olayından hemen sonra, taraflar ayrıldıktan sonra her biri bir tarafa konulmuş olabilir; bu 1 saat de, 2 saat de olabilir; uzun süreli değil; ama, bir gün konulması mümkün değil.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): 5-10 gün mümkün değil. Değil mi?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Bir gün bile mümkün değil; 1-2 saat olabilir; kapalı cezaevine götürülünceye kadar; ama, bütün bu olaylar, yani oradaki yazıları mazur göstermeye yetmez.

Başkan Pişkinsüt: Havuzun o kısımlarını, deponun arka tarafını görebilir miyiz?

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 45

Başkan Pişkinsüt: Onlar sizi copla dövüyorlar mı?

Hükümlü 63: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Nerede o?

Hükümlü 63: Çekmecelerinde olur, dolaplarında olur. Efendim, onlar, sizin geleceğinizi bildikleri için, sakladılar.

Hükümlü 58: Bir de, idarenin bahçesinde havuz var, görmüşsünüzdür. İdareye düştüğümüz zaman, bizi o havuza atıyorlar, bizi o havuza sokuyorlar. Bizi havuzdan çıkardıkları zaman da, bizi götürüyorlardı o idarenin tuvaletine. Bir değnek var, o değneğin bir ucuna ip bağlamış, onu takıyorlar ayağımıza, değneği böyle çeviriyor, ayağımız sıkıyor...

Başkan Pişkinsüt: Bir sopa var havuzun kenarında, onunla mı yapıyorlar?

Hükümlü 65: Ramazanda, akşam saat 7-8 arasında, bizim bu arkadaşımızın saçında tutmuş, havuzun içerisine sokup sokup çıkarıyordu. Camide namaz kılıyorduk, bir baktık ki, ... Bey tutmuş, bunun saçından tutmuş, o soğukta, havuzun içerisine sokuyor.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Hangi ... bu?

Hükümlü 65:

Hükümlü 65: Bize işkence ediyorlar. Bizi falakaya yatırıyorlar. Falakadan sonra, hücre, hücreden sonra..

... : Bir lokmacık şey için düştüm ben, ön dişlerimin içine soktular. Gözüme tepikle vurdular, bakın.. Dişlerimin hepsi öne geçti.

Hükümlü 66: Geçen sene yazın ortasıydı, temmuz ayındaydı. Evet efendim, iki günde bir falakaya yatırıyorlardı beni bir sigaradan, 11 gün hücrede yattım.

Başkan Pişkinsüt: Sen ne kadar zamandır kalıyorsun orada?

Hükümlü 66: Orada 2 senedir yatıyordum.

Cezaevlerinde kuşku ölüm olayları ve bunlarla ilgili kötü muamele, ihmal, teşvik gibi iddialar da oldukça yaygındır. Özellikle bu konuların araştırılmasında bağımsız denetim kurullarının gerekliliği kendisini büyük bir gereksinim olarak hissettirmektedir.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 99

Hükümlü 115: Birine intihar süsü verdiler; artık, öldürdüler mi ne yaptılar. Ağır işkenceler altında kalmış; adı ..., Ağrı Cezaevi'nden getirmişlerdi; siyasi davadan yakalanmıştı. İşkencede üzerinde o kadar gitmişlerdi ki dayanamamış o işkencelere ve kendini orada astı.

Hükümlü 118: Akşama kadar insan çığlıkları yükseliyor. O insan işkenceyle

öldürüldü; ama, intihar süsü verdiler. Birçok insan bu yüzden sakat kalmıştır.
Hükümlü 115: Kendini yakan vardı, iki defa kendisini yakmıştı. Hatta, bu
Hükümlü 117 arkadaş onunla hücrede beraberdiler. Artık, onlara yönelik o
işkenceden dolayı kendisini iki defa yakmıştı, kendisi adli suçlu olmasına
rağmen. Şanlıurfa Cezaevi'nden gelmişti buraya. Onunla birlikteydi, ona ya-
pılan işkenceler kendisine de yapılmıştı. Kendisi adli olmasına rağmen bizim
ortamımıza gelmek istiyordu.

Başkan Pişkinsüt: İsmi neydi?

Hükümlü 115: Hükümlü 121.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 17

HÜCRE:

Hükümlü 14: Ben aynı hücredeydim.

Başkan Pişkinsüt: O neredeydi?

Hükümlü 14: O benden iki oda ötede, aramızda iki oda vardı, en baştan
üçüncü müşahededeydi.

Başkan Pişkinsüt: Hangi tarihte geldin buraya?

Hükümlü 14: Ben burada çok yattım. 2 aydır buradayım. Ondan evvel 15
gün koğuştta aldım, yine geldim.

Başkan Pişkinsüt: O, 1999 Mayıs ayında öldü.

Hükümlü 14: Açık görüş vardı, 29 Ekimde öldü.

Başkan Pişkinsüt: 29 ekim 1999'da burada mıydın?

Hükümlü 14: Buradaydım.

Başkan Pişkinsüt: Sen buradaydın, o da bunun yanının yanında mıydı?

Hükümlü 14: Önce bunun bir bitişiğindeydi, buradan aldılar öbür tarafa
verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Neydi onun ismi?

Hükümlü 14: ..., sara hastasıydı.

Başkan Pişkinsüt: Daha önce hasta mıydı?

Hükümlü 14: Evet, sara hastası.

Başkan Pişkinsüt: Onu daha önce doktora götürdüler mi?

Hükümlü 14: Bir seri ilaç yazdırdılar, ondan sonra 15 gün falan ilaç verme-
diler.

Başkan Pişkinsüt: İlaç içemiyor muydu?

Hükümlü 14: İlacı gelmiyordu.

Başkan Pişkinsüt: İlacının gelmediğini sen nereden biliyorsun?

Hükümlü 14: İlaç geldiği vakit ufak kâğıt, üstünde ismini okuyorlar. Benim
de gelmiyor. 1. ayın 31'inden beri hastaneye, nörolojiye sevkim var, bekliyo-
rum.

Başkan Pişkinsüt: Sara nöbetine girmeden önceki 15 gün süresince ilaç verilmedi mi?

Hükümlü 14: İlaç almadı, ilaçları gelmedi.

Başkan Pişkinsüt: Emin misin?

Hükümlü 14: Çünkü, buradan gözüküyor. Aynadan baktığın zaman, şu şekilde öbür taraf gözüküyor. Biz buradan kapıya sürekli olarak iki saat vurduk.

Başkan Pişkinsüt: Onun kötü olduğunu nereden anladın?

Hükümlü 14: Yere düştü. Kafası duvara denk geldi.

Başkan Pişkinsüt: Sen burada nasıl banyo yapıyorsun?

Hükümlü 14: Banyo yapamıyoruz ki.

Başkan Pişkinsüt: Su var mı burada?

Hükümlü 14: Yok.

Başkan Pişkinsüt: Sıcak su?..

Hükümlü 14: Kafaları eserse bir bidon sıcak su getiriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: O gün bidonla su mu gelmişti ona?

Hükümlü 14: Daha gelmemişti, soğuk suyu hazırlamış, sıcak su verdikleri gün, banyo günü su doldurmuş. Kendisi suya bile girmemişti. Suyu düştü diye yalan söylediler. Yere düşüyor, kafası duvara denk geliyor. Biz burada 1,5-2 saat kapıyı vurduk, tüm müşahede komple vurdu. Gardiyan geldi, dedik ki: "Adam düştü, bayıldı, adam ölüyor." "Ölürse ölsün, size ne" diyor, aynı bu vardiya idi.

Başkan Pişkinsüt: Vardiyadakilerin isimleri ne?

Hükümlü 14: Başgardiyan ... vardı. Nöbetçisinin ismini bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Çağırdınız da gitmediler mi yanına?

Hükümlü 14: ... geldi, çıkardığında ölmüştü.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar evvel geldiler?

Hükümlü 14: 1,5-2 saat sonra geldiler.

Başkan Pişkinsüt: Buralara vurmanıza rağmen 1,5-2 saat sonra geldi?..

Hükümlü 14: Evet. Zaten, 25-30 dakika kapıyı vurduk. Ondan sonra gardiyan, "Ölürse ölsün" dedi, bir daha vurduk kapıyı. Yine, yarım saat falan geçti, tekrar geldi, ondan sonra çıkardılar. Biz buradan aynadan bakıyorduk, elleri açılıp, benzi gitmişti. Zaten, ondan sonra beni hemen direkt aşağı aldılar, hücreye aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Buranın en altına mı?

Hükümlü 14: Konuşmayayım diye hususi olarak en alta aldılar. Zaten, buradakiler hep cahil, bir şey bildiği yok. Hepsı çocuk ıslahevinden gelmişti.

Hükümlü 50: Efendim, ben bir şey belirtmek istiyorum: 29 Ekimde ölen şahısla ben müşahedede idim. Ben 22 Ekimde Adıyaman Cezaevi'nde buraya sürgün geldim. 12 gün müşahedede kaldık. Ölen şahsın bulunduğu dördüncü katta müşahedede kaldık. Halen ismi benim yanımda yazılı. olduğunu söylemişti. Yan yana hücrelerdeydik. Saraya düştüğü zaman ses geldi, bir bağırıyla birlikte düşme sesi geldi. Nöbetçiye çağırdık; burada sara hastası biri var, ölüyor dedik. "Bırakın ölsün" dedi.

Başkan Pişkinsüt: Siz dördüncü kattasınız; nöbetçi nerede, dış kapıya mı geldi?

Hükümlü 50: En alt kata geldi. Biz seslendik; düştü, sara hastasıdır dedik. "Bırakın ölsün" dedi.

Başkan Pişkinsüt: O nöbetçinin adını biliyor musunuz?

Hükümlü 50: Bilemiyorum; çünkü, biz üst kattan alt katı göremiyoruz. Yaram saat bir zamanla biz o düşene seslendik. Ses vermeyince, tekrar nöbetçiye çağırdık. Bundan ses seda çıkmıyor, gelin bir bakın dedik. Yine bağırarak, küfrederek geldi. "Size ne, bırak ölsün" dedi. Aradan bir saate yakın bir süre geçti. Tekrar çağırdığımızda geldi, baktılar. Aslında bizi dövmeye geldiler niye çalışıyorsunuz diye. Geldi baktılar "Gerçekten ölmüş" dediler. Cenazesini battaniyeye koyup götürdüler. Daha sonra Kanal 7'de, biz radyoda dinledik; "koğuşunda öldü" olarak haberlere verilmişti. Koğuş değil orası; hücredeydi, dördüncü kat, ikinci hücredeydi. Ben de o zaman hücredeydim. Bilinçli olarak 40 güne yakın orada tutmuşlardı. Sara hastası birini biliyorsunuz.

Başkan Pişkinsüt: İlaçlarını alıyor muydu?

Hükümlü 50: İlaç vermiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nereden biliyorsunuz ilaç vermediklerini?

Hükümlü 50: Çünkü, aynı kattayız, ben onun bulunduğu hücrenin bir öncesindeyim; verilse benim yanımdan geçmesi gerekiyor.

Başkan Pişkinsüt: Peki, ayın 8'inde hastaneye sevki var, götürmüşler.

Hükümlü 50: Ben 22 Ekimde geldim. 29 Ekimde onların açık görüşüne bir gün kala...

Başkan Pişkinsüt: Sen 22 Ekimden 29 Ekim tarihine kadar hiç ilaç verilmediğini biliyorsun.

Hükümlü 50: Verilmedi. Ben 12 gün süreyle oradaydım. Ölünceye kadar verildiğini görmedim.

Başkan Pişkinsüt: ... nerelisin, kaç yaşındasın?

Hükümlü 50: ..., 40 yaşındayım. Bilinçli olarak onu öldürdüler. Ben ismini yanıma aldım. Daha halen ismi yanımda.

Başkan Pişkinsüt: Adı ne? Soyadını söylesem adını hatırlar mısınız?

Hükümlü 50: Bilemiyorum. Not defterimde yazılı. Ben şikâyet durum olduğu zaman yanımda bulunsun dedim. Çünkü, bana da işkence yapmışlardı, iki dişim kırılmıştı.

Başkan Pişkinsüt: Nerede yapmışlardı?

Hükümlü 50: Aynı hücrede.

Başkan Pişkinsüt: Ölüm olayından sonra oradan aldılar mı?

Hükümlü 50: Ölüm olayından 3-4 gün sonra geldi, dağıttılar bizi. Bu arada, ilk geldiğimde, 22 Ekim günü bana da kapıda işkence yapmışlardı. İki dişim halen kırık.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 63

Başkan Pişkinsüt: Bu arada belki cezaevinin çok fazla dolu olduğundan da kaynaklanıyor olabilir. Bu arada üç-dört tane ölüm var. Daha doğrusu üç tanesi hastanede. Devlet Hastanesi tarafını da, mahkûm koğuşunu görmek istiyoruz. Onu, geçen sefer de gelmiş, görmüştük. Size, 8 Ekim 1999'da sevk edilerek buraya gelmiş, Gökhan Yılmaz geliyor, muayene oluyor. Ne reçete verildi, nasıl bir tedavi aldı? 30 Ekimde de müşahedede ölüyor.

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Cezaevinde mi?

Başkan Pişkinsüt: Cezaevi müşahedesinde ölüyor. Eceliyle hastanede öldü diye yazılanlara Devlet Hastanesinden bakacağız; ama, Gökhan Yılmaz müşahedeye geliyor; müşahede kısmında 30.10.1999'da ölüyor. Hastaneye sevk tarihini buraya işlememişler. 8 Ekim tarihinde Doktor Beyin imzası var. Bakan doktor da ... Bey.

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Yani, polikliniğe mi gelmiş?

Başkan Pişkinsüt: Evet. ..., Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Psikiyatri Polikliniği, 8.10.1999. Tabii bir reçete verilmiş. Ama, ondan evvel tekrar gelmiş. Madde kötüye kullanımı. Ruh Hastalıkları Hastanesi Psikiyatri Polikliniğini, görmüş, "anksiyete" (sinir bozukluğu) demiş. Onun tarihi de 8.10; aynı gün iki doktor görüyor. Öyle mi olur; görür mü iki doktor?

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Aynı doktor, aynı şahıslar.

Başkan Pişkinsüt: Ama, 43, 44 diye yazılmış.

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Protokol numaraları, Ümit Kuyumcu'nun ve Gökhan Yılmaz'ın. O zaman geldiğinizde başhekimdim, şimdi değilim. Uzman doktorum. Bazen 10 tane geliyor. Bazısı bir kâğıt doluruyor, bazısı iki kâğıt.

Başkan Pişkinsüt: Onun burada kaydı var mıdır?

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Vardır; ama, 1999 defteriy-

se bu saatte bulamayız. Yarın sabah bulunur.

Başkan Pişkinsüt: Tamam.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 29

Hükümlü 33: 2-3 ay önce çocuk koğuşı vardı, bu çocuğu bizim koğuşa verdiler. 10 gün sonra geldiler, “Hastalığı var, o nedenle hücreye vereceğiz” dediler.

Başkan Pişkinsüt: Suçu neydi?

Hükümlü 33: Irza geçme. Hücreye verdiler, aradan 10 gün geçmedi, çocuk kendini astı.

Hükümlü 34: Affedersiniz, çocuğun idrarından kan geliyordu. Belki de asıp kendileri öldürmüşlerdir. Bir gün önce doktora çıktığında da kan geliyordu. Belki orada tecavüz etmiş de olabilirler. Konuşmasın diye asmış da olabilirler; belli değil efendim. Böyle bir söylenti de duyduk; çocuğa tecavüz ettiler diye. Ben o çocuğu öldürdüler diye düşünüyorum.

Başkan Pişkinsüt: Adı neydi?

Hükümlü 34: ... Ben o çocuğun ailesini dışarıdan da tanıyorum; bilinçli çocuk, kendini asacağını sanmıyorum.

Hükümlü 33: Çocuk kendini asmadan önce babası rahmetli olmuştu. Çocuğu alıp hücreye verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Çocuk acaba normal koğuştayken, oradaki insanlar mı istemediler?

Hükümlü 33: Hayır, hayır. Kimse o tepkiyi göstermiyordu çünkü gerçekten kendisi daha çocuktu. Ben istedim koğuşa, 1. koğuşun sorumlusuydum, verdiler, on gün sonra aldılar, hasta diye götürdüler.

İnfaz sistemimizin en çok aksayan ve bunun için de yakınmalara neden olan konularından birisi, infaz personelinin keyfi uygulamaları ve muameleleridir. Mevzuat eksiklikleri ve boşlukları kadar, düzenli bir denetimin yapılamaması da bu sorunları artırmaktadır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 24

Tutuklu çocukların hücre cezalarının ceza dışında da uzun süre uygulandığı, koğuşlarda yer olmadığı için hücrede kalmaya devam edenler olduğu, zaman zaman da kendilerinin kalmayı istedikleri iddiaları saptanmıştır. 6-7 ay hücrede kalan çocuklar görülmüştür.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 24

Hükümlü 25: Yine cezaevinin arama sorunu var burada. Aramalar tüm cezaevlerinde görevli personel tarafından yapılır, Maraş'ta, Ceyhan'da, Adana'da, Adıyaman'da, Bursa'da, Bayrampaşa'da görevli gardiyanlar gelir, içerde aramasını yapar, çekilir gider. Ama burada öyle değil, burada asker geliyor, hem asker geliyor, öyle bir geliyor ki, dış güvenlik için bulunan asker içeriye geliyor, neyi nasıl arayacağını bilmiyor. Biz aramaya karşı değiliz, her gün arasınlar; ama aramanın da bir düzeni vardır. Kaldırıyor yatakları atıyor, kaldırıyor çarşafları atıyor, elinde bıçak çarşafıya bıçak vuruyor.

Hükümlü 26: Bir şey söyleyeyim burada. Aramalarda kendim içerde kalıyorum, asker geliyor, subay geliyor, özellikle birkaç tane bu uzman çavuş mu diyorlar, elinde maket bıçağı var, her tarafı maket bıçağıyla parçalıyor gidiyor, kitabı alıyor, kitabın ortasından beş-on sayfa koparıyor, kitabı bırakıyor.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 26

Başkan Pişkinsüt: Siz iş kolundan yararlanıyor musunuz?

Hükümlü 25: Hayır, hayır iş kolu değil, bizim günlük yemek iase bedellerimiz var, açlık grevlerine girdiğimiz zaman tüm cezaevlerinde Adalet Bakanlığı'nın talimatıyla bunlar ödeniyor; ama bulunduğumuz cezaevinde bu bize ödenmiyor, verilmiyor ve bunu sorduğumuz zaman da "Neden böyle yapılıyor, bu uygulama nedir?" dediğimizde diyor ki, burası Urfa. Peki diyoruz Urfa TC'nin içerisinde bir il değil mi? Adalet Bakanlığı'na bağlı değil mi? Hayır, burası Urfa, burada Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı) ne derse o geçerlidir. Şimdi, burada artık biz dikta veya farklı bir tanımlamaya da gidemiyoruz, yani olduğunu bilmiyoruz. Ramazan ayı boyunca yaşanan olayları size aktarmak istiyorum. Özellikle Ramazan ayı boyunca bağlı bulunduğumuz, yani Urfa Cezaevi'nde bize kahvaltı verilmedi, öğlen yemeği verilmedi. Nedenini sorduk, yani neden bize vermiyorsunuz dedik. Biz oruç tutmak zorunda değiliz, içimizde tutan arkadaşlar var, saygı duyuyoruz, biz onlara sonuna kadar saygı duyuyoruz, hatta biz onların sahur ve iftarlarını da hazırlıyorduk. Ama bize dayatıldı, zorlandık, oruç tutmak için bize öyle bir zorlama yapıldı ki, yani artık bunu ifade etmek mümkün değil.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 55

Hükümlü 71: Ben bir konuya değinmek istiyorum. Cinayetten yatıyorum; yaklaşık beş senedir yatıyorum ben. Cezaevinde —zaten biliyorsunuz bir genelge yayınlanıyor Adalet Bakanlığı tarafından— özellikle bu açık cezaevlerine gitme haklarından çok mahrum kalıyoruz. Yani, dayısı olanın işi olu-

yor, olmayanın olmuyor. 'Tahliyam 2003'tür benim, 2004 geldi halen açığa gidememişim, hiçbir disiplin cezası da almış değilim. Yani, bu konuda çok arkadaşımız haksızlığa uğruyor.

Başkan Pişkinsüt: Evet, biz bunu da tespit ettik zaten.

Hükümlü 71: Benim tahliyam 2003; 94 yılından beri yatıyorum, üç seneden aşağı cezam kaldı, benim iki sene önce açığa gitmem gerekirdi, halen kapalıdayım, artı, bir tane dahi müşahede fişim yoktur daha. Üç ayrı cezaevinde yattım yani. Bu haksızlık çok oluyor cezaevlerinde.

Başkan Pişkinsüt: Bunu Erzincan'da da aynen böyle tespit ettik.

Hükümlü 71: Mümkünse, özellikle bu konular...

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 39

Başkan Pişkinsüt: Peki, siyasi olarak ayırım var mı?

Hükümlü 44: Siyasi yok. Onlar bizden farklı. Hizbullah var, PKK var, itirafçılar var. Onlarla biz zaten görüşmüyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Cezaevi idaresiyle?..

Hükümlü 44: Onlara karşı tutumlarıyla bize karşı tutumlar farklı tabii ki.

Başkan Pişkinsüt: Size daha mı iyi davranıyorlar?

Hükümlü 44: Biz ne kadar iyi olursak, onlar da o kadar iyi. Biz zaten kimse-nin yüzünü göremiyoruz; bir nöbetçimiz var.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 40

Başkan Pişkinsüt: Yattığın cezaevlerinin içerisinde en iyisi hangisi?

Hükümlü 44: Ben 20 tane cezaevi yattım; hepsinde aynı muameleler var. Hele imkânın yoksa, gelenin gidenin yoksa, o İstanbul'da şimdi Kartal numunelik gösteriliyor. Tabii ki orada imkânlar var, para var, satın alma var. Bizler onlara sahip olmadığımız için idareler bizleri daha çok eziyor.

Başkan Pişkinsüt: Buradaki öbür koşullarla temasınız var mı?

Hükümlü 44: Hiç kimseyle yok; sadece kendimiz.

Hükümlü 45: Bir senedir ben yatıyorum, ilk sefer sizleri görebiliyoruz. Nöbetçinin dışında kimseyi göremiyoruz.

Hükümlü 44: Şu hapisshanede biz birinci müdürümüzü bile iki sefer gördük.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl birinci müdür?

Hükümlü 44: Konuşmadı ki hiç. Geldi, baktı. Diğer yerlerde, mesela müdür, jandarma komutanları bayramlaşmaya gelir, burada mümkün değil.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 30

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Sonra?.. Dayak faslı bitiyor...

Hükümlü 35: Ondan sonra müşahedeye...

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Ne kadar kalıyorsunuz içeride?

Hükümlü 35: 3 gün, 10 gün, 15 gün...

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Yemek veriyorlar mı orada?

Hükümlü 35: Yavan... Suçuna göre, bazen yemek de veriyorlar. Yavan etmek. Öyle oluyor ki, sadece yavan etmek verdikleri bile oluyor.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Çıkartıyorlar, tekrar koğuşunuza geliyorsunuz.

Hükümlü 35: Evet.

Hükümlü 44: Bir ekmeği üçe bölüyorlar, yetmiyor bile. Birçok kişinin tabağında yemek dolu, ekmeği bitmiş; yani, ekmeği çok az veriyorlar.

Hükümlü 35: Cam kırıldığı zaman, işte cam paralarını verin, cam parasını vermezseniz 15 gün görüşünüzü almayacağız, telefon açtırmıyorlar... Paramız yok ki vererek... Cam parası verilmezse, görüş yasak, telefon yasak, camlar takılmayacak, aynen böyle konuştu.

Cezaevlerinin önemli sorunlarından birisi de isyan, açlık ve ölüm oruçlarıdır. Son yıllarda yaygınlık kazanan, kamuoyunun gündeminden hiç düşmeyen bu sorunun geçici ve yüzeysel önlemlerle değil, ama köklü bir biçimde çözülmesi gerekmektedir.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 98-101

Başkan Pişkinsüt: Burada açlık grevi pek olmamış.

Hükümlü 118: Biz defalarca girdik.

Hükümlü 115: 1997 Temmuzunda açlık grevi yaşandı burada.

Başkan Pişkinsüt: 7 ay 42 gün sürmüş.

Hükümlü 118: 1995'te ben 43 gün süresiz girdim, 1994'te yine 45 gün süresiz girdim.

(...)

Hükümlü 115: Onlardan biri de benim. 1997 Temmuzunda açlık grevine girmiştik. Mide rahatsızlığım vardı, ülser geçirmiştik; açlık grevi sırasında mide kanaması geçirmiştik, beni hastaneye kaldırdılar o zaman.

Başkan Pişkinsüt: Hücrede mi kanama geçirdin?

Hükümlü 115: Koğuşta. Kanama geçirdiğim zaman hastaneye beni kaldırdılar. Hastanede bizi tuttular, taleplerimiz vardı; bize insanca davranın, biz de eylemimizi bırakalım dedik. Sosyal taleplerimiz vardı, başka talebimiz yoktu, onları belirttik. Fakat, baktılar durumu zor; orada ölme durumumuz yaşanıyor. Orada eylemimize son verdiler. Diğerlerinin ismi, ... 16. koğuşta, beşimiz beraber götürüldük.

(...)

Başkan Pişkinsüt: O, sizin hemen yanınızda mıydı o koğuştaki?

Hükümlü 117: Ben alt kattaydım, o üst kattaydı. Beni üç kere idareye götürdüler. Açlık grevi süresince beni üç kere çağırdılar, işkence yaptılar, soğuk su döktüler üzerime. Suyu pet şişeyle getiriyorlardı. Bir de kaba işkence, tekme tokat, copla dövüyorlardı. O arkadaş adli suçtan yargılanıyordu, dayanamayarak kendisini yaktı.

(...)

Hükümlü 115: Meydan dayığı kesin yapılıyor. Kapının dışında, ara boşluk var. İçeriye alınmadan, iki yol geçiyor, bir yol hücrelere doğru gidiyor; tam o girişte. Dışarıda kapının önünde askerler şey yapıyor, içeri alındıktan sonra gardiyanlara teslim ediyorlar. Gardiyanlar çırlıçıplak soyduktan sonra üst araması —sözde— yapıyorlar. Sen tarafsız gideceksin veya 1. koğuştaki, itirafçı koğuşu, o koğuşa gideceksin diye dayatmada bulunuyor. Kabul etmeyen insan buraya gelmek istiyor, buraya gelmek istediği zaman da işkenceye yöneliyorlar. Dışarıda askerler, içeride gardiyanlar tarafından işkence yapılıyor. Onlar hücreye getiriliyor. Buraya gelmek için en az 15-20 gün açlık grevinde kalır, ondan sonra bizim yanımıza gelirler. Son dönemde gelen arkadaşlardan en az 15-20 yirmi gün açlık grevinde kalmayıp gelen yok orada.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 12

Hükümlü 9: Belki siz de duymuşsunuzdur, burada geçen gün isyan çıktı. O isyanda —ben izinliydim, daha iki gün evvel geldim, birkaç arkadaş bana söyledi— bizim burada ... diye arkadaşımız vardı, jandarma kendisine, “Senin ananı bilmem ne edeceğim kapalıya gittiğimizde” demiş, kapalıda da kendisine iyice hakaret etmişler.

Başkan Pişkinsüt: Kapalıya mı gitti o çocuk, E tipine mi aldılar?

Hükümlü 9: Buradan E tipine 24 kişi gitti.

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşında onlar?

Hükümlü 4: Bizim yaşlarımızda. Çoğu da suçsuz yere gitti.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 26

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): İdare bunları aldı, onların içinden sizin arkadaşınızı mı ezdi?

Hükümlü 30: Evet, çok pis ezdiler. Arkadaşımız ellerinden kaçtı. Kimbilir daha neler yaparlardı. Buraya geldi; “Gelmeyin üstüme, kendimi keser öldürürüm” dedi. Gelemediler. Marangoz Usta vardı, bir de onun sevdiği diye bir mahkûm vardı, onlar elinden zor aldılar keskin aleti. Bunu da alıp kapalıya götürdüler. Biz de dayak yedik bu arada, suçsuz yere. Hepsini gece

3'te hepsini alıp götürdüler. Biz korkumuzdan Savcı Bey'e bile derdimizi anlatamadık. Güvenemiyoruz; ama, size güveniyoruz, derdimizi size açıyoruz. Siz gidince bizi ezmeye kalkabilir.

Başkan Pişkinsüt: Biz sizleri dinleyeceğiz. Adres, telefon vereceğiz. Okula giden arkadaşlarınız vasıtasıyla, aileleriniz vasıtasıyla bize ulaşabilirsiniz.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 54

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Sayın Başkanım, koğuşlara girmeden önce bu konudan, özellikle, bir hafta önce yaşanan bir olayla ilgili olarak bahsetmiştim. Bu olay bizi çok üzdü. Yani, şu açıdan çok üzdü: Biz, şu anda bir haftadır bir arkadaşımız bütün cezaevinde bulunan çocukların ifadelerini almakla meşguldü, şu anda da devam ediyor; yani, bu soruşturmanın şu ana kadar gelişen bölümünde, bazı görevlilerin de sorumluluk sonucu doğuracak yanlışlıkları olduğunu tespit ettik. Bu soruşturmanın sonucunda ihmali görülen görevliler hakkında ve olaya karışan, yani, olayın çıkışına neden olanlar hakkında gerekli cezai ve idari soruşturmayı yapacağız. Yani, kimsenin gözünün yaşına bakmayacağız. Bir yanlışlık yapılmış. Ancak, şöyle bir olay var. Yani, Türkiye'deki cezaevlerinin koşulları ve cezaevlerinin standartları göz önünde bulundurulduğunda, biz, gerek Çocuk İslahevimizde gerek Kapalı Cezaevimizde hükümlü ve tutuklularımızın insan hakları konusundaki sıkıntılarını tamamen ortadan kaldırmaya demeyelim de, mümkün olduğunca alt düzeye indirmek için büyük bir gayret gösteriyoruz. Bu konuda ihmali görülenler hakkında, her zaman gerekli soruşturmayı açıyoruz ve bu olayların bir daha yaşanmaması için elimizden geldiğince önlem almaya çalışıyoruz. Bunu da açıklama gereğini gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Sayın Başsavcım, olayda, bu zamana kadar sistemin getirdiği bu çocukların, gerçek anlamıyla bir ıslahevinde bulunup bulunmadığı, hakikaten ıslahevinin, olması gereken şartlarıyla yönlendirilip yönlendirilmediği konusu bizce çok önemli; onun için, burada, bir-iki tane veya üç-dört tane çalışan kişinin yapmış olduğu yanlışlığın olabildiğini hepimiz biliyoruz ve bunlar tekerrür eden yanlışlıklar aslında. Hani, o güne mahsus yanlışlıklar değil. Hücrenin tavanlarına kadar yazılmış olan yazılar, bir ıslahevinde, çocukların, en azından, hücreye zaman zaman konduğunu gösteriyor. Yani, nereden bakarsak olay o.

Ben çok samimi bir şekilde bir şey söylemek isterim: Dün akşam o 24 çocuğun bulunduğu E Tipi Cezaevindeki koğuşa da gittik. Müthiş bir korku var. Dayanılmaz şekilde. Hıçkırı hıçkırı ağlayanlar da var. Ailesine ne cevap vereceğini ve infazı yandığı takdirde durumunun ne olacağını da tartan çocuklar var. Şimdi madem ıslah etmeye çalışıyoruz, infazları konusunda da daha

fazla en iyiyi yapabilmelerini sağlamak istiyoruz.

Her iki tarafta da karşılıklı tahrik olabileceği için de; idari veya hukuki yönü elbette doğru, disiplin elbette doğru, hukuktan verilecek olan ceza da elbette doğru; ama, acaba ne seviyeye, nereye gittiğini tabii bilmiyoruz idari konunun; ama, en azından, ikinci müdürler ve bu işin içerisindeki infaz memuru arkadaşların, burada çok yakın bir şekilde takibi ve çok yakın bir şekilde de eğitim yönünden de bazı problemler varsa, onların da giderilmesi koşuluyla, hem çocukları hem de müdür arkadaşlarımızı da... Çünkü, bu, bir tane, iki tane değil; ikisini, üçünü atmak veya değiştirmek, onların ekmeğini almak veya bir yere göndermek de çözüm değil. Hepsini birarada, bir barış ortamının içerisinde eski hallerine döndürebilme imkânını yakalamak olabilir mi? Çünkü, onlar da zarar görmesin. İki müdür veya oradaki memur arkadaşlardan gönderdiğiniz takdirde, öteki çocukların da disiplin suçundan olduğu için infazlarını yakmak durumunda olacaksınız. Her iki taraf zarar görecektir. Önemli olan, bir yere bir sıfırı çizip, o sıfırdan sonra artık farklı bir şekilde belki başlamak olabilir.

Ben Bakanlıkla özellikle görüşeceğim. Yani, hem sosyal çalışmacı açısından hem diğer konular açısından... Yani, Başsavcılık olarak sizin hassas davranıp böyle bir soruşturma açmış olmanız tabii ki güzel bir şey; ama, belki, uzlaşmayla ve çocukların da ezilmesini önleyecek şekilde... Diğer tarafa da, bu bir örnektir, bir derstir. Bilemem; yani, sizin yöneticilik yetkiniz içerisinde olsun; ama, çok büyütmeden olayı belki sonuçlandırabilirsiniz. Yani, o çocuklar da çok kötü durumda ve bir tanesi bile zarar görmemeli.

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Şöyle efendim; aslında, soruşturmanın şu ana kadar tamamlanmış olan aşamasında.

Başkan Pişkinsüt: Biz de takip edeceğiz ama. Bundan sonrası olmaz.

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Şu ana kadarki gelen aşamasında, Kapalı Cezaevindeki çocukların hepsinin bu olayın içinde olmadığı, bir kısmının olayın dışında olduğunu belirledik biz.

Başkan Pişkinsüt: Hüngür hüngür ağlıyorlar.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 2

Başkan Pişkinsüt: Mahkûmların kendi durumlarıyla ilgili bir açlık grevi veya başka bir şey olmuyor mu?

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Açlık grevi zaman zaman oldu efendim. Şu anda iyidir, herhangi bir şeyimiz yok.

Başkan Pişkinsüt: Bu son beş senenin içerisinde birbirini takip eden kaç açlık grevi oldu, isyan veya başka türlü, bir de onun listesini alalım.

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Efendim, isyanımız hiç olmadı.

Açlık grevimiz oldu. Bir süresize başladılar, 21. gün tamamladılar. Diğerleri, en son ikiye günlük oldu.

Başkan Pişkinsüt: Sebep ne gösteriyorlar?

Kadir Yılmaz (Cezaevi Savcısı): Sebep Abdullah Öcalan'ın yakalanması ve Türkiye'ye getirilmesi.

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Genelde cezaevinin fiziki şartlarına bağlı olarak açlık grevleri yapıyorlar. Tüm Türkiye'deki cezaevleriyle birlikte yapıyorlar.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Açlık grevleri daha ziyade PKK'lılar tarafından yapılanlar mı?

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Onlardan taraf.

Başkan Pişkinsüt: En son biraz önce söylediğiniz 2'şer gün dönüşümlü olan grev var, ne zaman bitti o?

Kadir Yılmaz (Cezaevi Savcısı): Bir aydan fazla bir zaman oldu. 2 günlük dönüşümlü yaptılar.

Tutuklu ve hükümlülerin yurttaş olarak yakınmada bulunma haklarını kullanmalarının engellendiği yönünde iddialar yaygındır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 45

Başkan Pişkinsüt: İki sene önceki duruma göre, biliyorsun isyan çıkmıştı cezaevinde, şimdiki durum nasıl cezaevinde?

Tutuklu 26: Şimdi daha kötü efendim.

Başkan Pişkinsüt: Neden daha kötü, O kadar gelindi, o kadar söylendi?

Tutuklu 26: Dışarıda aile durumları iyi olanların burada durumları iyi, diğerlerine haksızlık yapıyorlar. Hatta sizi bir ara iki-üç kere çağırdık, getir-mediler. Olay falan yaptık, sizi çağırdık anlatmak için, getirmediler.

Başkan Pişkinsüt: Bize hiç ulaşmadı tabii. Peki, siz, mektup yazıp ailelerini ze falan bize gönderemez miydiniz?

Tutuklu 26: Efendim, yazıyoruz. Ben bir ara Adalet Bakanlığı'na falan da yazdım. Oradan geçmiyor. Buradan alıp dışarıda yırtıp atıyorlar. Hiçbir yere ulaşmıyor. Cezaevinden çıkmıyor. Mektupları okuyorlar.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 12

Hükümlü 14: Burada işkence var.

Başkan Pişkinsüt: Ne yapıyorlar?

Hükümlü 14: Hepsi birden kafamıza çullanıyorlar, durmadan dövüyorlar. ...

Müdür, üç gardiyan, bizzat odasına çağırıldı, orada beni bizzat dövdüler.

Başkan Pişkinsüt: Suçun neydi?

Hükümlü 14: Dilekçe yazmışım diye, açlık grevine giriyorum diye.

Başkan Pişkinsüt: Dilekçeyi kime vermiştin?

Hükümlü 14: Bir tane Adalet Bakanlığı'na, bir tane Savcılığa, bir tane de müdürlüğe yazdım.

Başkan Pişkinsüt: Buradaki şikâyet kutuları açılıyor mu?

Hükümlü 14: Açılmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Kim açmıyor?

Hükümlü 14: Savcılık.

(...)

Hükümlü 14: Evet. Can güvenliğim yok diye şikâyet kutusuna zarf da attım, müdürler tarafından alınmadı. Üç aydan fazla.

Başkan Pişkinsüt: Savcılar gelip, onu almıyor mu?

Hükümlü 14: Açmıyorlar. Şikâyet kutularını gardiyanlar açıyor.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 40

Başkan Pişkinsüt: Şikâyet kutularına dilekçe atarsanız kim açıyor?

Hükümlü 44: Yok, burada geçerli değil; mektuplar okunuyor.

Başkan Pişkinsüt: Hepsi alınıyor mu?

Hükümlü 44: Burada yok; her şikâyet kutusu koğuşlarda olması gerekiyor; burada mümkün değil.

Başkan Pişkinsüt: Yani, Elazığ Başsavcısı veya savcı gelip açmıyor mu?

Hükümlü 44: Savcı zaten geliyor, gidiyor. Bizi bahçeye çıkarıyorlar. Kendisine bir şey söyleme imkânımız bile zor. Herkes işbirliği içinde düzenli bir şekilde. Bizlere de fazla iş düşmüyor. Yalnız, sorunlar çok büyük.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 14

Başkan Pişkinsüt: Bize mektup yazsanız, şu şikâyetimiz var diye.

Hükümlü 13: Burada okunuyor efendim.

Başkan Pişkinsüt: Koğuşunuzun içinde şikâyet kutunuz yok mu?

Hükümlü 8: Kapalıda vardı; yalnız, burada yok. Müdür geliyor, Savcı Bey gelmeden bir gün önce hepsini okuyor, şikâyet, önemli bir konu varsa yırtıp atıyorlar. Çağırıyor idareye, bir daha olmasın diye bir güzel dövüyorlar. Güzel bir şey varsa gönderiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Yani, cezaevini metheden güzel bir şey varsa onu gönderiyorlar.

Hükümlü 8: Evet, kötü bir şey varsa kim yazmışsa, çağırıp onu dövüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Sen gördün mü öyle yapıldığını?

Hükümlü 8: Bizim koğuşumuzun içindeydi, Kapalıda ...'da, biz devamlı görüyorduk.

Başkan Pişkinsüt: Eğer, bir şikâyetiniz olacak olursa Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu diye yazın, bize atın.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 24

Başkan Pişkinsüt: Burada mektuplarınızın alınmasında, açılmasında sorun var mı?

Hükümlü 27: Okuyorlar.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Dışarı çıktığınızda, okula gidenler, mektubunu dışarıdan postaneye atabiliyor mu?

Hükümlü 28: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Atabiliyorsunuz. Bir sıkıntınız olursa bize, TBMM İnsan Hakları Komisyonu diye yazarsınız. Yazar mısınız?

Hükümlü 28: Yazsak da gelmez ki!

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 3

Başkan Pişkinsüt: Çocukların şu anda cezaevinden bir şikâyetleri var mı?

Adem Akbaş (Müdür): Şu anda bize intikal eden bir şikâyetleri yok.

Başkan Pişkinsüt: Sizinle rahat konuşabiliyorlar mı? Savcı Bey geliyor mu?

Adem Akbaş (Müdür): Bizimle çok rahatlar efendim. Başsavcımız da, savcımız da sürekli geliyor. Hasan Bey de geliyor. Onlarla da rahat konuşuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Şikâyet kutularını kullanıyorlar mı?

Adem Akbaş (Müdür): Pek kullanmıyorlar. Burada pek fazla ihtiyaç duymuyorlar herhalde. Telefon da var biliyorsunuz. Ben ilk geldiğim zaman, İnsan Hakları Komisyonunuz bizden belge istemişti. Sizin telefonunuzu, faksınızı kullandık. Size, Bakanlığa, istedikleri yere rahatlıkla ulaşıyorlar.

Yargı sürecinde yaşanan sorunların en önemlilerinden birisi de savunma hakkının kullanılabilmesinde karşılaşılan zorluklar ve engellerdir. Yargı sürecine savunmayı tam olarak dahil edemezsek, adil yargılanmayı gerçekleştiremeyeceğimiz gibi, toplumda adalete olan güveni artırmamız da zor olacaktır.

Başkan Pişkinsüt: Çocuklara avukat tutulması...

Hükümlü 139: Avukat bir işe yaramıyor ki efendim.

Başkan Pişkinsüt: Avukat geliyor mu?

Hükümlü 139: Gelmesi önemli değil, gittikten sonra işkence yine başlıyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 11

Başkan Pişkinsüt: Siz gençsiniz, çocuksunuz, bir kısmınız çocuk muamelesi görüyor, avukat bulunması lazım.

Hükümlü 154: Elazığ'ın en iyi avukatlarından birini tuttuk, dava bozulmadı, af yasasını bekliyoruz. Babam, Yargıtay'a tekrar şikâyet dilekçesi verdi.

Hükümlü 155: Avukat işi, önce geliyor, tanışıyor gibi yüzümüze bakıyor, ondan sonra çıkıp gidiyor. Her şey bittikten sonra gelip, avukat önünde ikinci kez bir ifade hazırlanıyor, ondan sonra öyle oluyor; yani, avukatın orada hiçbir şeyi olmuyor. Avukat gittikten sonra daha kötü muamele görüyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Avukat gittikten sonra tekrar bir daha mı defter hazırlanıyor...

Hükümlü 155: Hayır, öyle değil. Avukatın önünde ifade veriliyor, her şey; ama, bunu söylüyorlar, zaten diyor ki, böyle böyle... Mesela diyelim ki, bunu yapmadım, hayır onu yaptın, onu zorla döverek söyletirler. Yapmadın mı bir daha derler böyle bu şekil, yok, bu sefer yaptım, korkudan öyle söylersin.

Cezaevleri Dışına Çıkış-Girişlerdeki Muamele:

Tutuklu ve hükümlülerin duruşmalara, hastanelere götürülme veya sevk edilmeleri sırasında yapılan kötü muamele (örneğin doğal gereksinimlerini karşılamalarının engellenmesi) yaygın bir yakınma konusudur. Bazı tutuklu ve hükümlüler bu nedenden dolayı, acil sağlık gereksinimlerini bildirmediklerini ve hastaneye gitmek istemediklerini (Örneğin Muğla, Erzurum, Elazığ, Diyarbakır) ifade etmişlerdir.

Örneğin **Batman**'da duruşmaya götürülmeleri sırasında mahkûmlara kötü muamele ve hatta işkence yapıldığı iddiaları çok yaygındır. Bu durumun mahkûmlar tarafından yetkililere şikâyet konusu yapıldığı da belirtilmiştir.

Cezaevlerine çıkış-girişlerde özellikle sevklerde yoğun sorunlar yaşanmaktadır.

Şanlıurfa Raporu, Sayfa 9

Celp geldiği halde mahkemeye götürülmediklerini, götürülmeleri için bu celbin 48 saat önce gelmesinin şart koşulduğunu anlatmışlardır.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 11

Başkan Pişkinsüt: Yine, korunmak amacıyla mı buradasın?

Hükümlü 14: Hayır. Buraya hastaneye diye geldim, ne tedavi görebiliyoruz...

Başkan Pişkinsüt: Hastaneye 6 ay önce mi geldin?

Hükümlü 14: Bir sene bir ay oluyor geleli. Geçen sene 3. ayda geldim.

Başkan Pişkinsüt: Geleli bir sene bir ay oldu, hastanede tedavi olamıyorsun öyle mi?

Hükümlü 14: Evet. Ben sara hastasıyım, tedavim hastanede olur. Her ne kadar da sevk yazdıysam, sevkim çıkmıyor. Burada bizi mağdur etmeye bire-birler.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 15

Hükümlü 15: Tutukluyken de yazdım. Ben İstanbul'da ikâmet ediyorum, çocuklarım İstanbul'da.

Başkan Pişkinsüt: Hüküm kesilmeden Adalet Bakanlığı göndermez. Hükümün onaylandıktan sonra sevk yazarsanız o zaman...

Hüseyin Akgül (Manisa Mv.): Yargıtay da bozdu dedin.

Hükümlü 15: Anlıyorum. Yargıtay'da bozuldu, dilekçe yazdım, infaz koruma memuru ... var. 17.11'de sevk dilekçesi yazdım, dilekçem nerede dedim. Dilekçenin bile cenazesi yok, faili meçhul oldu dilekçe, görünmüyor. Şimdi, gelsinler karşıma, ben onlara daha iyi söylerim. Ben üzülürüm; yani, insanlara bakarken utanırım, şahsen ben utanan bir insanım. Hani dilekçem? "Dışarıda adamların varsa çıkarsın, adamların yoksa çıkmaz" diyor. Ben de, benim Allahım var, adamım yok, 5 çocuğum var. Param da yok ki rüşvet yedireyim. Öyle durduk kalıyoruz burada. Gördüğünüz gibi çekiyoruz, buranın portresini çekiyoruz.

Başkan Pişkinsüt: "Paran varsa çıkarınız seni" diye infaz memurları mı söylüyor?

Hükümlü 15: Para falan değil. Demek istediği, adamın varsa çıkarsın, adamın yoksa çıkmaz. Ben de dedim ki, Allahım var.

Başkan Pişkinsüt: Buradan hiç çıkmıyor musun?

Hükümlü 15: Hep böyleyiz.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 36

Hükümlü 39: Tunceli'ye gitmek için sevk yazmıştım, sevkimi burada değiştirmişler, Eskişehir yazmışlar.

Başkan Pişkinsüt: ... misin?

Hükümlü 39: Evet. Tunceli Cezaevi'ne sevk yazmıştım. Ben memleketime gitmek istiyorum, Tunceli'yi istemiştim, idare değiştirmiş, Eskişehir yazmış. (...)

Başkan Pişkinsüt: Eskişehir'e sevk yazıldığı zaman cevap olarak ne geldi?

Hükümlü 39: Ret geldi.

Başkan Pişkinsüt: Bir daha sevk dilekçesi yaz.

Hükümlü 39: Devamlı yazıyorum, burada değiştiriyorlar; ben Tunceli yazıyorum, bunlar Eskişehir yazıyor, Urfa-Siverek yazıyor...

Başkan Pişkinsüt: Sen sevk dilekçeni yaz, fotokopisini de bize, Komisyona gönder.

Hükümlü 39: Tamam.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 48

Başkan Pişkinsüt: Amca, merhaba!

Hükümlü 78: Ha, kurban olam size. Ben 78 yaşındayım. Beni buraya bıraktılar. Beni açığa bırakmadılar. "Seni açığa almıyoruz" dediler. O zaman beni kazaya verin dedim.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Nereye gitmek istiyorsun?

Hükümlü 78: Açığa gitmek istiyorum, vermiyler. Dedi, "seni almiyler" Kurban olam beni buradan kurtarın.. Bu yaşta, ... 'liyim ben.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 57

Hükümlü 113: Bir de çıkış vermiyorlar, sevk olayı çok zor. Yazalı 18 ay yat-tım, oradan zor çıktım.

Hükümlü 112: Dilekçeyi yazsanız dahi ne bakan var ne şey... Ben İnsan Haklarına yazdım, hiç cevap alamadım. ...'nın ailesi ziyaretime geldi gitti ...'da, ziyarette bile üç gardiyan diktiler yanımıza, hiçbir şekilde bir şey ko-nuşmayacaksınız diye.

Adem Akbaş (Müdür): Bizde asker olmadığı için gece gündüz sevk problemimiz yok.

Başkan Pişkinsüt: Araba?

Adem Akbaş (Müdür): Minibüsümüz var.

Ziyaretçilere Yapılan Muamele:

Özellikle siyasi mahkûmların bulunduğu cezaevlerinde dile getirilen bir sorun da, tutuklu ve hükümlülerin yakınlarına ziyarete geldiklerinde, yardım-kuryelik yapabilecekleri düşüncesiyle, görüşme isteklerinin kabul edilmesinde, görüşme yerlerine girişte ve görüşme sırasında yapılan kötü ve aşağılayıcı muamelelerle ilgilidir. Bunlar, yakın akrabaların soyadlarının aynı olmaması nedeniyle görüşe alınmamaları, ziyaretçilerin getirdikleri eşya ve yiyeceklerin karıştırılması, zaman zaman verilmemesi, görüş süresinin haklı nedenler olmaksızın kısıtlı tutulması, görüşme sırasında birbirlerine seslerini duyuramamaları vb. şikâyetlerdir. Bazı cezaevlerinin görüşme yerlerinde bu durum, inceleme yapan Komisyon üyelerince de gözlenmiştir.

Tunceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 6

Hükümlü 4: Ben Elazığlıyım. Hükümlüyüm. İzmir’de, Van’da, Elazığ’da, burada da yattım. Burada özellikle askeriyede çok baskı var efendim. Suç yerim de Elazığ merkez. Orada yakalandım. Merkezde sorgulandım. Sorguda işkence görmedim. Buradaki baskı konusu da şöyle oluyor: Ziyaretçilerimiz geldiği zaman, askeriye onlara baskı yapıyor. Yağmurda onları içeri almıyor. Köprüdeki kimlik kontrolünde terör suçlusu gibi muamele yapıyorlar. Halbuki ben yaralamadan yatıyorum. 22 ay cezam kaldı zaten. Buranın askeriyesinden şikâyetçiyim efendim. astsubaydan özellikle şikâyetçiyim efendim.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 23

Tutuklu 26: Şimdi, görüş bakımından, bazı arkadaşlar görüşleri gelmiyor, ailesi geniştir, soyismi tutuyor da bırakmıyorlar. Asker biraz engel oluyor. İdare de yardımcı olmuyor.

Tutuklu 36: Üçüncü mesele, ziyaret. Şimdi, ziyaret şeyleri, yazıyorlar, amcası, kayınbabası, baldızı, eniştesi...

Başkan Pişkinsüt: Soyadları tutuyor.

Tutuklu 36: Tutsun tutmasın, akrabası olduğu halde. Şimdi, idare eğer dışarıya bakıyorsa, bunda idare suçlu; askeriye'nin üstüne atıyor, askeriye sokmuyor diyor. Bu, bakanlıkça çıkarılan bir şey. O zaman bakanlık niye var? Zaten adaletsizlik olmasa, Adalet Bakanlığı olmazdı herhalde. Adaletsizlikle de ilgilenilmediği zaman ne oluyor; asker'in üstüne. Asker icabında belki de, askeriye'ye zaten yetişemiyoruz, soramıyoruz, idareye şey yapıyoruz. Şimdi, burası şark olduğu için en azından, mesela birçok insan nikâhsızdır, resmi nikâhı yok, dini nikâhı var. Yaşı tutmuyordur, başına kaza bela gelmiştir. Bu muhtardan kâğıt alıyor. Zaten kapıya gelen bir ziyaretçi mutlaka akrabasıdır ki geliyor, yoksa kimse kimsenin ziyaretine gelecek hali yok masraf edip. Buna bir çözüm. Buradan çıktıktan sonra Müdür... Beyle artık görüşeceksiniz. Bu soyadı meselesi. Amcası geliyor, amcası alınmıyor. Burada da bunlar içeride psikolojik... Belki amcası gelmiş, yardım edebilir, bir anlık görür rahatlar diyerek.

Hükümlü 38: Hayır efendim; onları da almıyor. Mesela, bizim güneydoğuda iki evli olanlar var, biliyorsunuz, mesela ben iki evliyim, benim yeni çocuklarımı içeri almıyorlar. Nikâhlı olanları alıyorlar. Kayıtlı olmayana, imam nikâhı olduğu için almıyorlar. Amca oğullarının soyismi tutuyor; ama, onları da almıyorlar. Bir düşman olsa, düşmanın görüşüne gitmez; akrabası gelir değil mi?.. Abimin oğlunu, yeğenimi almıyorlar içeri. Geçenlerde yeğenim gelmiş, benim oğlunun kimliğiyle giriş yapmış. Sonradan buradaki uzman çavuş tanımış, bizim köyde kaldığı için biliyor, çocuğa bir sürü dayak atmış, "Seni tanıyorum, sen ...'nin oğlu değilsin" diye bir sürü işkence yapılmış. Gelenleri de iki saat, üç saat bekletiyor sonra da içeri almıyorlar, geri gönderiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Ziyarete gelenlerinizin ziyarete geldikleri zaman bir sorunu oluyor mu?

Hükümlü 64: Ziyaretçiler üzerinde de, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın üçlü protokolünden sonra alabildiğine şeyler var; soyadı tutan kişiler de bırakılmıyor; sadece birinci ve ikinci derecede akrabalık.

Başkan Pişkinsüt: Ama, hepsi için o geçerli, adli mahkûmlar için de diğerleri için de.

Hükümlü 64: Bilmiyorum; fakat, diğer cezaevlerinde öyle değildir, onu biliyoruz. Diğer cezaevlerinde örneğin soyadı tutanlar, herkes bırakılıyor. Ben birkaç cezaevine dışarıdayken de gittim.

Başkan Pişkinsüt: Ama, onlar genelgeden öncedir.

Hükümlü 64: Bilmiyorum. Fakat, genelgeden sonra özellikle ziyaretçiler üzerinde şu var: Mesela duyarlı kapı konmuş; fakat, gelen ziyaretçilere o duyarlı kapının ayarlanmasında bir amatörlik var. Hem bayan hem erkek ziyaretçilerin her şeyi soyunma durumları var, ayakkabıları çıkarılıyor, kemerleri çıkarılıyor. Ziyaretçiler üzerinde bayağı sıkıntılar vardır. Şimdi, bir kere oradan geçiyorlar, iki-üç kere de el araması vardır. O konuda belli bir engelleme var. Yani, yakın akrabaları bırakmama vardır. Yine ziyaret süresi alabildiğine azdır, yarım saatle sınırlı bırakılıyor.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 47

Başkan Pişkinsüt: Peki, aileleriniz, örneğin kardeşleriniz, anneler, babalar veya akraba olanlar siz cezaevinde olduğunuz için, bulundukları yerde kötü muamele veya takip altındalar mı; böyle bir sıkıntı var mı?

Hükümlü 72: Var. Zaten o bölgenin bir psikolojik durumudur. Bilinen şeyleri anlatmaya gerek yok.

Başkan Pişkinsüt: Ben son bir senenin içerisini soruyorum.

Hükümlü 72: Var; şu anda da aileleri görüşe geldiklerinden dolayı azarlayabiliyorlar; farklı imajlar ya da ithamlar kullanıyorlar, “Teröristlerin görüşüne geliyorsunuz” gibi.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Bu son iki-üç senede, son bir senede, son altı ayda farklılık var mı, değişiklik var mı?

Hükümlü 72: O değişikliği dedik; yani, varsa böyle bir huzur vardır. Fakat, buna inanıyoruz ki, bu huzur veya bu sükûnet biraz tek taraflıdır. Yani, askerlerin veyahut da mevcut güvenlik kuvvetlerinin yaklaşımlarında eskiye nazaran bir yumuşama var.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 76

Hükümlü 114: Sema Hanım, bizim başka sorunlarımız da var: Örneğin, görüşlerde muhtarlık belgesi kabul görmüyor. Bizden muhtarlık belgesi isteniyor, fotoğraflar çekiliyor, gidiliyor muhtarlıktan akrabalık belgesi çıkarılıyor, asker dışarıda bunu uygun görmüyor. “Gidin, savcıdan özel kâğıt geti-

rin” deniliyor. Diyarbakır’dan gelen ziyaretçi savcıcı bulacak, izin isteyecek. Yazık, günah efendim.

Önemli bir başka sorun ise mahkûmların ailelerini korumaya yönelik çalışmaların yetersizliğidir. Bu konuda sosyal devlet olmanın gereklerini ne yazık ki yerine getirememekteyiz.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 60

Başkan Pişkinsüt: Çocuklar neyle geçiniyor peki şimdi?

Hükümlü 75: Vallahi hiçbir şey bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Nerede, köyde mi onlar şimdi?

Hükümlü 75: Onlar Mersin’de şimdi.

Başkan Pişkinsüt: Var mı hanım filan?

Hükümlü 75: Var. Kimse ne onlara bakıyor ne bana bakıyor...

Başkan Pişkinsüt: Mersin’in içinde mi oturuyorlar?

Hükümlü 75: İçinde.

Başkan Pişkinsüt: Peki bizim onlar için yapabileceğimiz bir şey var mı? Onların adresini falan verir misin; adresini verersen, yardım ederiz. Belki böyle ortada vermek istemezsin...

Hükümlü 76: Biz hakarete maruz kalıyoruz, bunu bilerek yapmıyoruz, hakarete maruz kalmıştık veya can güvenliğimizi korumak için çekip vurmuşuz; tabii bir adam öldürmek de insan kârı değil; biz bundan pişmanlık duyuyoruz. Yalnız, dışarıdaki çoluk çocuğumuz perişandır. Benim, şahsen, üç tane çocuğum vardır; ikisi okula gidiyor, bir tanesi küçüktür hâlâ . Diyarbakır Ergani’de oturuyorlar. Başta, Ergani Kaymakamlığına dilekçe yazdım, bizim kaymakama dilekçe yazdım, eğer biz suçluysak, suçumuzu kabul etmişiz, yalnız, devletin büyüklüğünü yapması lazımdır. Ben suçluyum, ama benim yavrularım suçlu değil. Burada tüm mahkûmlar için söylüyorum, şahsi de konuşmuyorum. Siz buraya yetkili olarak gelmişsiniz, biz suçlu olduğumuz için burada her zaman pişmanlık duyuyoruz, kabul etmişiz; yalnız o yavrularımız suçlu değil; o yavruları topluma kazandırmanız lazımdır. Benim zaten 4,5 sene günüm kalmıştır burada, o yavrular, ben çıkıncaya kadar, gerçekten perişan durumdadırlar, bakan da yoktur. Bir eşim vardır, bir de kayınbabam vardır, o da 70-80 yaşında bir insandır, ancak kendini koruyor, bu konuda yardımınız olursa...

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşında bu çocuklar?

Hükümlü 76: Büyüğü 11 yaşında, ortanca 9 yaşında, diğeri de 7 yaşında.

Başkan Pişkinsüt: Neredeler bunlar, ... te mi?

Hükümlü 76: Yok; ... 'de.

Başkan Pişkinsüt: Peki. Verirsen adresini onunla da ilgileniriz.

(...)

Hükümlü 72: Burada biz mahkûmuz ama, dışarıda bizim ailemiz bizden daha perişandır, onlar bizden daha mahkûmdur yani. Buraya bir görüşe geldikleri zaman, bir ziyarete geldikleri zaman neler çekiyorlar. Başka akrabamız geldiği zaman ziyarete alınmıyor, bir tek eşimiz alınıyor, annemiz, babamız, kardeşimiz alınıyor; bir ablamız evlendiği zaman, tekrar buraya görüşe geldiği zaman alınmıyor. Bizim çocuklarımıza kimse bakmıyor.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 61

Başkan Pişkinsüt: Nerede onlar?

Hükümlü 79: 'ta, yeni Köykent'te oturuyorlar, Ecevit'in peşmergelere yaptığı konutlarda, orayı bize vermişler. Geçen sene de gine ta devlet tarafından bir yardım verildi benim çocuklarıma, hanıma on koyun bir koç verdiler. Onu da Allaha çok şükür bilmiyorum kim gitti, onu da bir gece evden kaldı yine memurlar onlardan aldılar, başka birisine vermişler.

Başkan Pişkinsüt: Hepsini mi?

Hükümlü 79: Hepsini; bir tane de bırakmamış; onlardan almışlar, başka birine vermişler, aynı köyde.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 1

Başkan Pişkinsüt: Sayın Başsavcım, buradaki çocukların aileleri, aile yapıları, toplum içindeki, memleket içindeki durumları, sosyal yaşamları yönünden, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile İslahevi Müdürlüğünün, Valiliğin, arka zeminde çalışmaları var mı? Böyle bir şeyi biliyor musunuz?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Efendim, ıslahevimizde, genellikle doğu ve güneydoğu bölgesinde suç işleyen çocuklarımızın cezaları infaz ediliyor. Bu nedenle, buradaki çocuklarımızın eğitim ve kültür düzeyleri, diğer bölgelerimize göre daha düşük. Biz, biraz önceki mevcut faaliyetlerimize ek olarak içeride de göreceğimiz şekilde, bizim ıslahevimiz bünyesinde devam eden kültürel faaliyetlerimiz var, sanatsal faaliyetlerimiz var; tiyatro, müzik, folklor çalışmaları gibi faaliyetlerimiz de var. Bunların dışında, vilayetle ilgili, daha doğrusu Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünün zaten kendi bünyesinde yurtları var. Daha çok hizmetleri o yöne yönelmiş durumda; ama, biz, gerektiğinde Halk Eğitim Merkez Müdürlüğünden birtakım kursların açılması ve yapılması konusunda istediğimiz anda yardım alabiliyoruz, gerekli desteği alabiliyoruz diyebilirim.

Başkan Pişkinsüt: Bu çocuklar dışarıya da çıkabildikleri halde gözetim altındadırlar, özgürlükleri de bir ölçüde kısıtlı... Dışarıdaki sivil toplum örgütleri, mesela barolar, öğretmenler veya çocuklara değişik boyutlarda bilgi aktarabilecek kuruluşlar var; diyelim ki, Tabip Odasının gelip, halk sağlığıyla, bedensel sağlıkla ilgili; toplum içindeki yaşam düzenini hukuk çerçevesinde değerlendirip, bilgilendirip, böyle yaklaşp da çocuklarla zaman zaman belli konularda belli çalışmalar yapmaları faydalı olmaz mı?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Bizim kendi bünyemizde yaptığımız birtakım çalışmalarımız var. Okula giden çocuklarımız servisle okula bırakılıyor ve diğer çocuklar gibi, diğer özgür çocuklar gibi derslerine rahatça gidip gelebiliyorlar. Okul süresi bittiğinde de tekrar alınıp islahevine getiriliyor. Bunun dışında, biraz evvel bahsettiğimiz kültürel ve sanatsal çalışmalarımızı, periyodik aralıklarla kamuoyuna yansıtıyoruz. Sivil toplum örgütlerini de çağırıyoruz. İlin değişik, yani halkla iç içe olacak şekilde, bürokratlarını çağırıyoruz, halkı davet ediyoruz ve çocukların hazırlamış olduğu eserleri onların önünde sergiliyoruz, yani bu şekilde çocuklarımızı halkla kaynaştırmak, topluma kazandırmak gibi çalışmalarımız var. Ayrıca, burada çocuklarımıza yönelik birtakım sosyal çalışmalarımız da var; örneğin yılın iki döneminde klasik Türk sanat müziği korosunu buraya getirtip çocuklarımıza konserler verdiriyoruz, artı, çocuklarımız için eğlenceler düzenliyoruz. Bizler de katılıyoruz. Mümkün olduğunca topluma kazandırmak ve kaynaşmak için çalışmalarımız devam ediyor.

Başkan Pişkinsüt: Yaş gruplarına, suçlarına, okul gruplarına, atölye ve çalışma guruplarına göre tespit edilmiş bir liste alabilir miyiz? Hepsi kaç çocuk?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Toplam sayı, bugün itibariyle, çünkü sayılar her gün değişiyor, ben sayıları verebilirim. Müdür Bey gelsin...

Ayrıcalıklı Uygulamalar ve Ayrıcalıklı Koşullar:

Değişik illerdeki cezaevlerinde Bakanlıkça aynı konuya ait gönderilen genelgelerin, yöneticilerin kişisel kararları doğrultusunda farklı uygulandığı saptanmıştır. Örneğin, bazı cezaevlerinde, özellikle de uyuşturucu suçlularının bulunduğu koşullarda kuş beslendiği görülmüştür (Muğla). Buna karşılık kuş beslemenin yasak olduğu cezaevleri bulunmaktadır (Şanlıurfa, Diyarbakır). Aynı farklılıklar koşullara girmesine izin verilen daktilo, gazete,

çarşaf-yatak takımları ve bunların renkleri, ziyaretçi ile görüşme saatleri, izne çıkarılma süreleri, görüşme için izin verilen yakınlar vb. birçok uygulamalar için de söz konusudur (Muğla, Diyarbakır, Tunceli, Erzurum).

Standart olmayan ölçütler sevk işlemlerinde, açık cezaevlerine geçmeleri Bakanlığa önerilenlerin seçilme koşullarında, disiplin nedeni ile cezaevinde iken “infazın yakılma” konularında da söz konusu olmaktadır (Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum). Revirlerin hastalar dışında kullandırıldığı (Şanlıurfa, Muğla), cezaevinde yatması gerekenlerin hastane servislerinde yatırıldığı da (Mardin) saptanan bir başka ayrıcalıklı uygulama örneğidir.

Değişik cezaevlerinde bazı koşulların diğerlerinden daha ayrıcalıklı yapıda oldukları saptanmıştır. Bu koşulların gerek donanım gerekse dışarıdan getirildiği söylenen eşyalar yönünden konforlu oldukları görülmüştür (Şanlıurfa, Elazığ, Diyarbakır, Muğla.). Buralarda çoğunlukla uyuşturucu ve organize suçlarla ilgili tutuklu ve hükümlerin, bazılarında ise itirafçıların kaldıkları saptanmıştır.

Örneğin **Batman**’da açık cezaevine gönderilme uygulamalarının iyi tanımlanmış ve anlatılmış kurallarla yapılmaması ve kimi ayrıcalıkların uygulanması yaygın şikâyet konusu olmaktadır.

Cezaevlerindeki uygulamalar illere göre büyük farklılık göstermektedir.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 7

Başkan Pişkinsüt: Sorunları dinliyoruz, cezaevlerini geziyoruz. Hem insan hakları açısından hem diğer açılardan inceliyoruz. Sizlerin de bize söylemek istediği varsa, sizleri de dinleyelim, ayrı ayrı söylemek istediğiniz varsa ayrı ayrı, beraber konuşmak isterseniz hep beraber, varsa sorunlarınızı anlatın.

Tutuklu 1: Cezaevi sorunlarını yerinde görmek olumlu bir şeydir. Cezaevinin sorunları patlama noktasına gelmiştir. Hep böyle geçici olarak her hükümetin geldiği ve yaydığı genelgelerle inletiliyor. Aynı zamanda, her cezaevinin de anlayışlarını veyahut kendi şeylerini de o genelgelere katarak, bir tecrit şeyi yaşıyor cezaevlerinde. Aynı davadan tutuklu olan kişiler, amca oğulları, hatta kardeşlere ayrı koşullarda birbirini görme fırsatı verilmiyor.

Başkan Pişkinsüt: Açık görüş de yok...

Tutuklu 1: Açık görüş de yok aynı zamanda. Bir dilekçe yoluyla istendikleri zaman biraraya gelemiyorlar. Cezaevlerinde özellikle sadece Batman Cezaevi değil, genel olarak, kamuoyunda gördüğümüz kadarıyla, bir karşılaştırma zorla mesela bağımsızlara götürme şeyi vardır. Bu hâlâ devam ediyor. Mesela, özellikle yayınlanan bir genelge vardı, pişmanlık yasasından faydalıyor musunuz, faydalanmıyor musunuz ve bunu farklı temellerde dayatmaları vardır. Sorguda, mesela aylarca, günlerce mesela sorguda bırakılan insanlar, orada o pişmanlık yasası dayatılıyor. Mesela güvenlikten sorumlu askerler, özellikle zorla, artık dayakla dayatmaları vardır. Özellikle Batman Cezaevi'nde de bu yaşanıyor.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 9

Tutuklu 1: Evet, biz, Diyarbakır'da da kaldık. Diyarbakır'da öyle değildir. Diğer cezaevlerinde de yok, duruşmaya giderken görüyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Diyarbakır daha mı iyi o konuda?

Tutuklu 1: O konuda daha iyiydi. Yine, mesela, götürüp getirilirken insani ihtiyaçlar dahi karşılanmıyor. Mesela, affedersiniz, bir tuvalete götürüp getirme ihtiyacı karşılanmıyor. Mesela, ta sabahtan akşama kadar ringlerde bırakılıyor. Giden yeni arkadaşlar, askerler tarafından tehdit ediliyor. Özellikle, bizzat, buradaki sorumlu üstteğmen tarafından işkence yapıldı DGM bodrumunda. Sanırım o yönü şikâyet davası, hâlâ cumhuriyet başsavcılıklarında bunun şikâyet dilekçesi bulunmalıdır. O konuda, mesela, psikolojik baskı, tehdit vardır, işte, bağımsızlara geçin, itirafçı olun ...

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 27

Tutuklu 36: Üçüncü mesele, bazı cezaevlerinde kuş beslemek serbest. Şevket Kazan'ın bildirisinde bile, güvercin, muhabbet kuşu, bülbül; yani, bu, mahkûmun meşgalesi. İki arkadaş getirir, herkes onunla hem bir zaman öldürme gibi ve kendini yetiştirebilir mesela. Çok cezaevinde var kuş, güvercin, bülbül, akvaryum.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 76

Hükümlü 114: Bakanlık genelgesi olmasına rağmen plastik masa ve sandalyeleri kendi imkânlarımızla alma isteğimize rağmen vermiyorlar.

İllere göre uygulamalardaki bu farkların yanında, ayrıcalıklı uygulamalar da yaygınlık göstermektedir.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 23

Başkan Pişkinsüt: Yani, askerler o Çakıcı'nın oğlunu getirip götürüyorlar, dolayısıyla sizin zamanlarınız geçiyor, öyle mi?

Tutuklu: Evet. Bir şey söyleyebilir miyim? Her şey paraya bakıyor yani.

Başkan Pişkinsüt: Tutukevinin içerisinde de mi öyle, gardiyanlara mı vermek gerekiyor?

Tutuklu: Bu zamana kadar hangi mahkûm saat 21.30'da bir gardiyana para verip de ona lahmacun aldırması! Ama adam aldırması.

Başkan Pişkinsüt: Ama siz onu görmediniz. Burada olanlardan ne biliyorsunuz?

Tutuklu: Hücrede kaldığım zaman canı sıkılıyordu, 21.30'da nöbetçiye para veriyordu, gidiyordu lahmacun almaya.

Başkan Pişkinsüt: Kim bunu yapan?

Tutuklu: Dünder Kılıç'ın torunu.

Başkan Pişkinsüt: Siz onunla beraber hücrede mi kaldınız?

Tutuklu: Ona özel koğuş açıldı.

Başkan Pişkinsüt: Özel koğuşta tek başına mı kaldı?

Tutuklu: Evet efendim. Nuriş Ergin'in oğlu buraya geldi, ona da yeni özel koğuş açtılar. Bizim tuvaletlerimiz leş gibi. Bize tuvaletiniz iyi mi diye sormuyorlar. Üstten idrar suları damlıyor. Böyle şeyleri sormuyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 26

1998 yılında, cinayet suçundan geldiği halde tecavüzcü sanıklar koğuşuna konularak cezalandırma ya da göz korkutma ve/veya ders verme amacı ile bu tür koğuşlara (Tutanak 1998, s.98) konulan sanıklara 2000 yılında rastlanmamıştır.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 74

Başkan Pişkinsüt: Bu cezaevlerinin tümünde uyuşturucu buldun mu?

Hükümlü 133: Sivilden dayanarak reçetem yeşil reçeteye tâbi tutularak, ilaca bağımlılığım vardı, rahatça alabiliyordum.

Başkan Pişkinsüt: Başka uyuşturucu?

Hükümlü 133: Esrar bulabiliyordum. Eroin hariç hepsini bulabiliyordum.

Başkan Pişkinsüt: Parayla mı getiriyorlardı sana esrarı?

Hükümlü 133: Efendim, bana onu sormayın. Sadece sizden çıkabilme umudumuz var mı yok mu?

Başkan Pişkinsüt: Yani, kısacası, sana sormasam da, o saydığın bütün cezaevlerinde esrar bulabildin?

Hükümlü 133: Evet. Erzurum hariç.

Pişmanlık Yasası uygulamalarından kaynaklanan sorunlar da söz konusudur.

Tunceli Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 54

Başkan Pişkinsüt: Geçen sefer de burası böyleydi; kuşları var, her şeyleri var...

(Misafirhane olarak kullanılan mekân görüldü.)

Kur.Alb.Osman Eker (Jandarma Komutanı): “İsim 1”, kızım gel bakayım. Kusura bakmayın ben “isim 1”e “kızım” diyorum, çünkü benim kızım da bu yaşta. “İsim 1” “ ” Hakikaten nedamet duymuş. Arkasından güvenlik güçlerine teslim oldu. Şu anda cezaevinde. “İsim 1”i arada sırada buraya çıkarıyoruz, hem özgürlüğü teneffüs ediyor hem bize yardım ediyor. Sağlık problemi vardı; guatr ameliyatı olması gerekiyordu, onu yaptırdık. Şimdi “İsim 1” bizden biri; en ufak bir ayırımımız yok. Kızım, çekinmeden bunları söyleyebilirsin.

İsim 1: Memnunum burada.

Kur.Alb.Osman Eker (Jandarma Komutanı): Sema Hanım, diğer milletvekillerimiz, hiç çekinmeden, aklına ne geliyorsa...

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşındasın?

İsim 1: 1973 doğumluyum.

Başkan Pişkinsüt: Annen, baban, kardeşlerin neredeler?

İsim 1: Buradalar, Mazgirt’te oturuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Ziyaretine geliyorlar mı?

İsim 1: Geliyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Bunun dışında bir başka şehir gördün mü; yani Tunceli dışında bir il gördün mü?

İsim 1: İstanbul’u gördüm, Mersin’i gördüm, Ankara’yı gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Kardeşlerin var mı?

İsim 1: Var, onlar İstanbul’dalar.

Başkan Pişkinsüt: Peki, dağda olan veya dışarıda veya hâlâ terörde olan akrabaların var mı?

İsim 1: Uzaktan akrabalarım da var.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar süren var ceza için?

İsim 1: 4,5 yıl ceza aldım. 3,5 yılım var.

Başkan Pişkinsüt: Okul okudun mu?

İsim 1: İlkokulu Atpazarı’nda okudum.

Başkan Pişkinsüt: Genelde Tunceli’de aslında pek çok kişi doğruyu bulup da terörün iyi bir şey olmadığını anladıkları zaman tabii ki normal ve sosyal

bir yaşantının içine girmek istiyor; ama, gerek dışarıdaki tanıdıklarının gerekse terör örgütü içinde olan elemanların normal yaşama dönmek isteyenleri bile engellediklerini biliyoruz. Onlara ihanet etmiş gözüyle baktıklarını da biliyoruz. Sen bu kararı verirken ne etkili oldu?

İsim 1:

Başkan Pişkinsüt: Söylemek istemiyorsan söylemeyebilirsin.

İsim 1:.....

Başkan Pişkinsüt: Ama, memnunsun öyle mi?

İsim 1: Memnunum.

Başkan Pişkinsüt: Peki, herhangi bir risk altında olduğunu veya ileride sana bir şey olabileceğini düşünebiliyor musun, yoksa beni bu şekilde kucaklayanlar beni zaten korurlar diye mi düşünüyorsun?

İsim 1: Evet. Bunu düşündüğüm için bu kararı verdim.

Başkan Pişkinsüt: Senin yüzünden ailenin hiç sıkıştırıldığı oldu mu?

İsim 1: Hayır olmadı.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 103

Başkan Pişkinsüt: Bir sıkıntınız var mı koğuşlardan veya dışarıdan ailelerinize bir tehdit oluyor mu? Böyle bir sıkıntı var mı?

... : Örgüt tarafından tehditler oluyor.

Başkan Pişkinsüt: O aileler genellikle koruma altında mı, bilgi dahilinde mi; öyle bir rahatsızlığınız var mı?

... : Huzursuzluk var; yok değil. Belki sizler de iyi tanırırsınız. Biz, önceden bazıları inanarak, bazıları kandırılarak dağa çıkarılmış, sonra pişmanlık duyup gelip teslim olan kişileriz. Yani, bu koğuşta kalanlar o durumda olan insanlar.

Başkan Pişkinsüt: Memleket?

Ben buraya 1995'te gelip teslim oldum. 2 sene mahkeme sürdü; işte, ceza falan aldık. Yani, şu süre içerisinde biz gelip devlete sığındık. Şimdi, diğer koğuşlara —PKK koğuşları falan var burada— onlara PKK yardım ediyor, elinden gelen desteği veriyor; yani, para yardımı, ailelerine yardım falan yapıyor. Ama, biz, şu anda devlete teslim olmuşuz. Devlete biz sığındığımız halde, ailelerimize veya bize yapacağı herhangi bir yardım şu anda yok. Şu anda çıksak bizim geleceğimiz ne olacak, herhangi bir garantisi var mı yok mu? Yani, öyle bir durum söz konusu değildir. Ama, şu anda da ailelerimiz falan fakir veya bazı ailelerimiz zor bela kendilerini geçindiriyorlar; yani, o konuda bize bakamıyor. Bu konuda devletten destek istiyoruz. Ayrıca, birçoğumuz 36 yıl falan ceza almışız. Pişmanlık Yasasının gündeme getirilmesi veyahut da kısmi bir affın gündeme getirilmesi en büyük dileğimizdir. Sade-

ce kendimiz değil de toplumsal olarak. Cezaevleri konusuna bakarsak yani, cezaevleri bir ıslahevi değildir, ben buna inanmıyorum. Şimdi, cezaevinin ıslahevi olması için, belli bir eğitim, belli bir yaşam koşulunun olması gerekiyor. Buraya giren adli tutuklu olsun, siyasi tutuklu olsun, terörden giren olsun, burada örgütlenip çıkıyor ve dışarıda faaliyetlerini daha aktif bir şekilde devam ettiriyor. Adli bir mahkûmsa, girdiği şekilde ya devlete karşı kinlenerek dışarı çıkıyor belli hal ve davranışlar sonucunda ya da adli bir mahkûmlar içeride kendi aralarında, hırsızsa çete oluşturuyor veyahut da benzeri şeyler oluşturarak dışarı çıkıp, daha da değişik, türlü işlere bulaşması söz konusu. Yani, bu konuda, cezaevlerinin ıslahı konusunda daha da rehabilitasyon olmalı ve devletin bu konuda üzerine düşen görevi yapması gerekir. Böyle olduğu sürece, Türkiye’de iç bunalım da olur, Türkiye’de yoksulluk da olur, Türkiye’de her tür hilebazlık alıp başını sürüp götürür.

Disiplin ve Müşahede Hücreleri:

Konulma şartları farklı olan bu iki tür hücrenin kullanılma biçimleri konusunda da farklı uygulamalar söz konusudur. Bunlardan en önemlisi, disiplin suçu işleyenlerin hücreye konulabilmesi için doktor raporuna gerek olması, müşahede hücreleri için ise böyle bir raporun gerekmemesidir. Başka bir fark ise disiplin hücrelerinde bulunanların hücreden hiç çıkarılmaması, müşahede hücrelerinde bulunanların, önlerindeki balkon biçimindeki koridora ve havalandırmaya çıkarılmasıdır. Bazı cezaevlerinde disiplin suçu işlemiş kişilerin müşahede hücrelerine doktor raporu alınmadan konmuş olduğu, ancak havalandırmaya ve koridora çıkarılmadığı, yani müşahede hücrelerinin disiplin hücreleri gibi kullanıldığı saptanmıştır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 26

Tutuklu: Burada biraz baskı var.

Başkan Pişkinsüt: Ne yapıyorlar?

Tutuklu: Bir şey ihtiyacımız oluyor, yan taraftan istiyoruz, gelip bağırıp çağırıyorlar. Bırakmıyorlar isteyelim falan. En ufak bir kelime dememizde hemen bizi hücreye alıyorlar; falakaya falan yatırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Hücreler nerede?

Tutuklu: Hücreler arka tarafta. Bayanların tarafında.

Başkan Pişkinsüt: Tek tek mi odalar?

Tutuklu: Evet, tek tek. Ben geçen gün hücreden geldim. Yani, siz geleceksiniz diye bizi hücreden çıkardılar, yoksa koğuş yüzü yasaktı bize.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Niye koymuşlardı seni hücreye?

Tutuklu: Biz bunların baskısı yüzünden kalkıp hap attık efendim. Gelip bana her zaman baskı yapıyor, bağıırıp çağırıyor.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Sen niye hücredeydin?

Tutuklu: Efendim, daha önceden bir kere daha yatmıştım burada. Tekrar geldim diye hücreye attılar.

(...)

Tutuklu: Aynı suç değil efendim, cezaevine geldim diye. İkinci defa geldim diye 1 ay 15 gün hücrede kaldım.

Kadir Bozkurt (Sinop Mv.): Kaç gün dışarıda kaldın?

Tutuklu: İki-üç sene geçti efendim.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 30

Tutuklu 11: Ranza var efendim, yataklarımız çok ince, tek başıma kaldım. Dövyüyorlar, bir de yataklar çok ince yani. Burada tuvaletini yapıyorsun, burada da yemeğini yiyorsun. Ben daha önceden yatmış olduğum için, bir ay on gün sırf hücrede kaldım, banyo yapmadım. Daha yeni verildim koğuşa siz geleceksiniz diye.

Başkan Pişkinsüt: İkinci defa geldiğin için mi hücreye konuldun?

Tutuklu 11: Herhalde öyle.

Başkan Pişkinsüt: Hangi müdür yapıyor bunu?

Tutuklu 124: Bilmiyorum efendim. Ben geldiğimde vardiya vardı.

Tutuklu 11: Fehmi Bey burada küfür etmiş, “İşte onları koğuşa verirsem” diye kendine küfür koymuş, bize de etmiş. Sonra sizin geleceğinizi öğreniyorlar. Bütün bu hücreleri dağıttılar. Baş efendiler, müdürler bütün hücreleri dağıttılar, yoksa bizi koğuşa vermeyeceklerdi. Artı, benim 15 günlük hücre cezam geldi. Yarın veya cuma günü gitme ihtimalim var.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Peki burada farklı muamele var mı cezaevi içinde? Bazılarınıza ayrı muamele, bazı koğuşlara daha farklı muamele yapıyor mu?

Tutuklu 14: Hepimiz aynıyız.

Başkan Pişkinsüt: Alaattin Çakıcı'nın oğlu geldiği zaman. O farklı yerde mi kaldı?

Tutuklu: Ona koğuş açmışlar. Ben bahçede karantinadayken ile görüşüyorduk, muhabbet ediyorduk. Rahatmış o. Her şeyi vardı. Tek başına, sonra bir arkadaşı yanına aldırıldı. O arkadaş da İzmir'e sevk oldu.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 34

Başkan Pişkinsüt: Şu anda hâlâ hücrede kalan var mı?

Tutuklu: Evet, ve var, onlar da isyandan dolayı yatıyor. Bu hücrelerde arkadaşlarımız, neden burada yatmıyorlar biliyor musunuz? Neden burada yatmıyorlar biliyor musunuz? 30 kişi giriyorlar içeriye iki vardiya, bir vardiyada 15 kişi var, şunların kollarındaki kesikler, buralarındaki kesikler hep vardiyanın baskısından. Adam, biliyorum öldürecekler “gelmeyin keserim” diyor, zor durumda kalıyor artık. Nöbetçiler de gelmiyor, sabah erken bir saatte sayımda içeri giriyor 30 kişi dövüyorlar orada çocuğu, yalvarıyor diyor ki: “Ağabey bacağına öpeyim bacağına öpeyim.” Affedersiniz “Pisliğini zi öpeyim ne olursunuz beni bırakın diyor. “ bey yapma” diyor göz kırpmıyorlar birbirlerine, pataküte 30 kişi girişiyorlar. Sigara içiyorsunuz diye bize bağırıyorlar. Gözlüklü sarı gardiyan var. Bana öyle bir laf söyledi ki ben tırtım artık o adamdan. “Siz kendinizi öldürmek istiyorsanız ben senin burada boynunu kırarım. Oraya 2 tane çivi asarım bağlarım hastane raporu alırım kendi kendine intihar etti diye söylerim” dedi.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 38

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Gittiğin yerlerde kavga mı oluyor?

Tutuklu: Ağız tartışması oldu. Ondan sonra geldiler beni aldılar ele, 5-6 ay hücrede tuttular. Güzel bir falakaya alıyorlar, ondan sonra her sabah geliyorlar. 6 ay böyle oldu. Bazıları 8 ay hücrede kalıyor.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Yeme içme işini orada mı yapıyorsunuz?

Tutuklu: He.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Aynı yerde yiyorsunuz, aynı yere tuvaletinizi yapıyorsunuz, öyle mi?

Tutuklu: He.

(...)

Tutuklu: Şimdi isimlerini size söylüyoruz, Ama haberleri olsa hemen bizi hücreye koyarlar. Ben burada çok ezildim. Ben burada ne günler geçirdim. 6 ay boyunca hücrede kaldım.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 45

Başkan Pişkinsüt: Burada baskı var mı hâlâ, dayak, hücre?..

Tutuklu 26: Bir seneye yakın hücrede tutabiliyorlar. 8 ay, 9 ay yatan oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Kim, adı ne?

Tutuklu 26: ..., ... 8-9 aydır yatıyorlar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000 Sayfa 46

Tutuklu 26: ... O çocuk hücreden geldi, bir-iki hafta falakadan yürüyemedi.

Başkan Pişkinsüt: Nerede ... şimdi?

Tutuklu 26: 5'te. Ondan sonra var, aynı hücrede. O çocuğu da dövmüşler, ayakları, kolları böyle şişmiş. Bana gelip "Bu cezaevinde sana göre koğu yok" diyorlar. Sanki ben canavarım, ben hiçbir koğuştta yatamıyorum. 22-23 koğuştan bana bütün koğuşları yasakladılar, tek bir koğuşa gitme hakkı verdiler. Oysa, ben kendi koğuşumdan, kendi isteğimle tecritte dinlenmeye gitmişim, sonra bana öyle yaptılar.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 53

Başkan Pişkinsüt: İdare çok mu baskı yapıyor? Ne yapıyor? Hücreye giden var mı burada?

Tutuklu: Ben.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar kaldın hücrede?

Tutuklu: 3 gün kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar oldu?

Tutuklu: Bir hafta oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Ne yaptın da gönderildin hücreye?

Tutuklu: Cam kırıldı, camı da kendi cebimden yaptırđım...

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 60

Başkan Pişkinsüt: Baskı görüyor musunuz, hücreye götürülen var mı aranızda?

Tutuklu 46: Ben götürüldüm. 5 gün önce geldim buraya. 40 gün kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Neydi suçun?

Tutuklu 46: Suçumu bilmiyorum, öylesine aldılar bizi. Camsız, yataksız yerde yatıyorduk.

Başkan Pişkinsüt: Hangi vardiya en iyi vardiya?

Tutuklu 46: ... ağabeyin vardiyası. Dün akşam yine vardı.

Tutuklu 45: En iyi vardiya ... ağabeyin vardiyası. Bu vardiya çok baskı yapıyor. ... Beyin vardiyası. Gerçi onların nasıl şey olduğu belli olmuyor. Bir vardiyanın insanlara yaklaşımı farklı oluyor, ötekilerin farklı oluyor. Onların istikrarı hiç belli olmuyor yani.

Başkan Pişkinsüt: Bazı koğuşlara farklı davranıyorlar mı veya başka türlü bazı şeyler, hediye verirsiniz iyi oluyor mu?

Tutuklu 45: Benim... bir arkadaşım vardı hücrede. Bunalmıştı, kendini kesmişti nöbetçiler gelsin diye. Gelip falakaya yatırdılar. Şu anda yürüyemiyor-

muş, ayağını sakat etmişler. Halen hücrededir. ... ismi. ... Beyin vardiyasında.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 82

Başkan Pişkinsüt: Ne var tecritte, nasıl bir yerdir orası?

Tutuklu 70: Hücredir, hiçbir şey yok orada. Tuvaletten farkı yok affedersiniz.

Başkan Pişkinsüt: Sizlerden tecritte kalanlar var mı?

Tutuklu 65: 2 ay kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Neden hücre cezası verdiler?

Tutuklu 65: Koğuyla anlaşılamadık. Kendim bir-iki hafta durmak istedim, 2 ay tuttular.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Sen niye kendin istedin?

Tutuklu 65: Koğuyla anlaşılamadık, o yüzden.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Hücrede olan var mı?

Tutuklu: Yok, ama bu arkadaşımız hücredeydi yeni geldi.

Başkan Pişkinsüt: Senin ismin ne?

Tutuklu 71: İsmim 71.

Başkan Pişkinsüt: Kendi isteğinle mi gittin tecrite, yoksa gönderildin mi?

Tutuklu 71: Koğuşta biraz olaylar oldu o yüzden aldılar. Ben hücrede 9 gün kaldım. İlk gittiğim gün vardiyanın hepsi dövdü.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 95

Başkan Pişkinsüt: Ne zamandır burada kalıyorsunuz?

Tutuklu: 13 aydır burada kalıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Kendiniz mi istiyorsunuz burada kalmayı?

Tutuklu: Hayır.

Başkan Pişkinsüt: Suçunuz?

Tutuklu: Suçumuz adli olduğu için can güvenliğimiz yok diye bizi hücreye koyuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Kendiniz yemek yapıyor musunuz burada?

Tutuklu: Yapamıyoruz, sıcak bir yemek, sıcak bir çay içemiyoruz.

Tutuklu: Ben 1998'de geldim. Yaklaşık 13 aydır buradayım.

Başkan Pişkinsüt: 1998'de ben geldiğimde burada mıydınız?

Tutuklu: Bir bayan gelmişti. Biz, bize bir çare bulunmasını istiyoruz. Boş koğuşlar vardı. Can güvenliği olmayan insanlara koğuş açılıyor, bize açılmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Burada en büyük sıkıntınız yalnız olmak, yemek yapamamak mı?

Tutuklu: Yatamıyoruz soğuktan, telefon edemiyoruz.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Kaç gündür böyle soğuk?

Tutuklu: İki kıştır hücrede geçiyor, banyo yapamıyoruz, her taraf pislik içinde.

Başkan Pişkinsüt: Peki, buradan götürmüyorlar mı banyoya?

Tutuklu: Bu zamana kadar bu cezaevinde bir kere banyoya çıkmışım, başka hiç çıkınamışım. Hep soğuk suyla banyo etmişiz, martın ortasında soğuk suyla. En son ciğer parçaları çıktı ağzımdan.

Tutuklu: 10 gün bir koğuş gibi yere verdiler karantinaya, ondan sonra hiçbir gün görmedik.

Başkan Pişkinsüt: Peki, hadi bakalım.

Tutuklu: Bize bir çare bulsanız efendim, yatamıyoruz artık. Geceleri uyuyamıyoruz. Boş koğuşlar var yani, bir tane bize verebilirler. Kaç kişi geldi, parası var diye yeni koğuş açtılar.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 68

Hükümlü 87: Benim buradaki yetkililerle herhangi bir şeyim yok. Sabaha kadar burada uyku tutmuyor, halim ne olacak diye. Ben yaşlı bir kişiyim, hiç olmazsa bir havalandırma yeri versinler.

Başkan Pişkinsüt: Buradan çıkarmıyorlar mı seni?

Hükümlü 87: Bazen ara sıra banyoya gidiyoruz, görüşçümüz geldiği zaman gönderiyorlar. Buradakiler de emir kuludur, buradakilere bir şey diyemiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Peki, geçmiş olsun.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 68

Merhaba, siz ne kadar zamandır buradasınız?

Hükümlü 88: 36 gün oldu.

Başkan Pişkinsüt: Seni de mi yardım yataklıktan getirdiler,

Hükümlü 88: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Mahkeme ne zaman?

Hükümlü 88: Mahkeme ayın 18'inde.

Başkan Pişkinsüt: Seni de Elbistan'a mı gönderecekler?

Hükümlü 88: Öyle tahmin ediyorum.

Başkan Pişkinsüt: Burayı kendin mi istedin?

Hükümlü 88: Geldiğimizden beri buradayız. Hatta koğuşa geçmek için Müdür Beye söyledim. “Buranın mahkûmu olmadığınız için sizi bir süre koğuşlara veremiyoruz” dedi. Kendi isteğimizle değil, burada bekliyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Belki sizin için tehlikeli olabilir diye. Biz takip edelim. Geçmiş olsun.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 68

Merhaba. Biz Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’ndan geliyoruz. Siz bu hücrede kendi isteğinizle mi kalıyorsunuz?

Hükümlü 89: Ben kendi isteğimle burada kalmıyorum. 4 yıldır cezaevinde kalıyorum, burada 1,5 aydan beri kalıyorum. Devlet beni kaloriferde çalıştırmak istedi. Ben de çalışmadığım için bana işkence yaptılar, bana hakaret ettiler, kafama vurdular, kanımı yere akıttılar.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Nerede yaptılar bu dövme işini?

Hükümlü 89: Bu cezaevinde yaptılar. Beni koğuştan indirip merdivenden aşağı yuvarladılar. Ben 3 numaralı koğuştaydım.

Başkan Pişkinsüt: Peki, ruhsal bir bunalım geçiriyor muydun, senin sinir hastalığın var mıydı?

Hükümlü 89: Hayır.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 70

Hükümlü 91: Savcı bırakmayınca hâkim de beni buraya Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’ne gönderdi. 3 aydır buradayım, doktora çıktım. 44 gün burada müşahedede kaldım. 14-15 gün tecritte kaldım. Ondan sonra beni Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’ne gönderdiler. Orada da 21 gün gözaltında kaldım. Zaten benim bir şeyim yok.

(...)

HÜCRE:

İyi akşamlar, siz ne kadar zamandır buradasınız?

Hükümlü 92: Ben sizin için buradayım, bir haftadır Ankara’dan büyük insanlar gelecek diye durmadan koğuştaki temizliyoruz. Başgardiyan koğuşları temizleyin dedi. Sizin yüzünüzden, gerçekten, bir haftadır temizleye temizleye anamız ağladı.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 72

Hükümlü 94: Vallahi göndermiyorlar, 43 gündür burada bekliyorum, bir türlü göndermiyorlar. Buradaki insan hakları derneğine de ilettik, burada işlevsiz kalıyor. “Burası Elazığ’dır, burası Vietnam’dır” diyorlar. İçeri giriyor-

lar, hücreleri arıyorlar; askerler geliyor, dövüyor veya da yanımızdaki arkadaşları çıkarıyorlar, psikolojikman etkilemek için işkence yapıyorlar. “Siyasi iseniz, siyasi Meclistedir; ne işiniz var; siz PKK’ye hizmet ediyorsunuz” diyorlar.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 72

Başkan Pişkinsüt: Merhaba. Seni tanıyabilir miyiz?

Hükümlü 97: 4. koğuştaki kavgadan sonra buraya geldim. Bu kavga da sizin yüzünüzden oldu. ... da bizim koğuş mümessiliydi. Küfrettiler gelip “koğuşu temizleyin” dediler. Orada iki tane psikopat vardı. Onların yüzünden bize küfredince, size de küfrettiler bize de, ben temizlemem hesabından. Daha çok ters küfürler olunca biz de vurmak...

Başkan Pişkinsüt: Kimler yapıyor?

Hükümlü 97: Bunu yapan karşı taraf, bizim dövdüğümüz taraf. Ben de iki arkadaşım ile beraber dövdüm. Gelen diğer iki arkadaşımın hiçbir alakası yok. Onlar boşu boşuna alındı ve bugün de bize tabak verilmedi, yemek yemedik. Bize yatak bu akşam verildi; yatak yoktu, burada yatıyorduk. Biz artık kendi cezamızı unutmuşuz, düşmüşüz bir cezaevinin peşine, iyi bir cezaevi olsun da gidip yatalım.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 75

Başkan Pişkinsüt: Koğuşta da kavga çıkınca, üçünüz beraber hareket ettiniz, getirdiler.

Hükümlü 102: Siz geleceksiniz diye temizlik yapıyorduk. İki kardeş vardı, çalışmıyoruz dediler. Biz de koğuş mümessiline söyledik, onlar çalışmıyorlar, biz nasıl çalışalım. Yeni gelmişler, daha 3 aylık mahkûmlar. “Ben temizlik yapamam; ben evimde temizlik yapmam” dedi. Burası bizim yattığımız yerdir. Sonra küfretti.

Başkan Pişkinsüt: Daha evvelden sizin disiplin suçunuz var mıydı?

Hükümlü 102: Vardı, o zaman da kavga etmiştik.

Başkan Pişkinsüt: Daha evvel de buraya mı atmışlardı?

Hükümlü 102: Ben bir ay hücrede yattım.

Başkan Pişkinsüt: Burayı açıyorlar mı?

Hükümlü 102: Açmıyorlar.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 4

Başkan Pişkinsüt: Hükümlü olan çocukların aslında ıslahevinde olmaları gerekirken, disiplin suçu nedeniyle buradalar öyle mi?

A.Şeref Kül (E Tipi Kapalı Cezaevi Müdürü): Evet efendim. 10 tanesi bu şekilde kalıyor. Diğer 10 tanesi hükümlü olmadıkları için, mahkemeleri devam ettiği için duruyorlar. Son listemiz bu efendim.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 6

Hükümlü 1: Açıkta yapamam dedim, fırar etmemek için geldim.

Başkan Pişkinsüt: Orada çok mu sıkıldın?

Hükümlü 1: Sıkıldım. Açıkta, bunalıma giriyordum, kendi isteğimle geldim buraya.

Başkan Pişkinsüt: Yani, oradan her an kaçabilecek gibi miydin?

Hükümlü 1: Evet. Müdür Beye çıktım, kapalıya gitmek istiyorum dedim. Dedi ki: “Ancak, disiplinde kalırsın, hücre cezası falan verimiz, göndeririz.” Olsun dedim. Geldim, burada 10 gün tecritte yattım, ondan sonra geldim buraya.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Peki, orada disiplin suçu olarak ne işlendi sana?

Hükümlü 1: Bir yıl disiplin cezası verilmiş.

Başkan Pişkinsüt: Neden, hiçbir şey yapmadan mı verildi?

Hükümlü 1: Oradan kapalıya gönderirken sebep göstermeden gönderemiyorlarmış. Kendi kafalarına göre bir dilekçe yazdılar, personele karşı gelme —öyle bir şey de yoktu— ustanın verdiği işi reddetme falan filan. Öyle bir şey yoktu, kendi isteğimizle geldik, onu göstererek buraya gönderdiler.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 15

Başkan Pişkinsüt: Buradan hiç çıkmıyor musun?

Hükümlü 15: Hep böyleyiz.

Başkan Pişkinsüt: Burası hep böyle kapalı, yemek nereden veriliyor?

Hükümlü 15: Şuradan. Çayı da şuradan veriliyor. Bir demlik geliyor içeriye, bir demlik gelmez.

Başkan Pişkinsüt: Ziyaretçiyle görüşmelerde?..

Hükümlü 15: İleride yapıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: İniyorsunuz oraya, görüşüyorsunuz?..

Hükümlü 15: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Tuvalet klozet mi, alaturka mı?

Hükümlü 15: Tuvalet taşı falan var. Yalnız bacası yok, hava alacak yer yok; kokusu içeri veriyor, öyle kapatmışız.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 19

Başkan Pişkinsüt: Kendi isteğinle mi buraya geldin?

Hükümlü 18: Kendi isteğimle değil, mecburi; yani, orada birbirini kovalama vardı, beraber adamı vururlar.

Başkan Pişkinsüt: Burada infaz memurlarından kötü muamele görüyor musun?

Hükümlü 18: Evet. Çok özür diliyorum, bakabilirsiniz, ben hiçbir suç işle-dim buraya geldim, dilekçem de orada. Görüyorsunuz, bunu kendi imkânla-rımla yapmışım. El işi çalışacağım, elektrigim yoktur, bir okuma imkânım yoktur. (Fotoğraf çekildi.)

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 43

Hükümlü 49: 5 Ağustos 1999 tarihinde. Adli tabipliğin bize verdiği rapor vardı. Şu anda biz davayı açtık. Artık sonucunu bilemiyoruz, bize intikal edilmedi. Ben tekrar Antep'ten buraya sürgüne geldiğim zaman kapıda bu müdürle karşılaştık. "Sen bizi mahkemeye vermişsin, göreceksin" dedi. Gelir gelmez bizi müşahedeye götürdüler. Ben tam 30 gün oradaydım. Kör hücre-ye koydular. Herhangi bir şey görme olayı olmadı.

Hükümlü 50: Ölen arkadaş O zaman 1,5 ay orada tutmuşlardı. Yozgat Cezaevi'nden buraya sürgün gelmiş.

Hükümlü 49: 31 gün kör hücreye koydular. Yatak yok, betonun üzerinde. Sadece bir tane sünger döşek vermişlerdi. Onun dışında bir battaniye verin dedik, onu da vermediler. Bizi şikâyet etmişsin adı altında 15 günlük disiplin hücresi veriyor.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 47

Başkan Pişkinsüt: Burada ne kadar zamandır kalıyorsun?

Hükümlü 71: Burada çoktan beridir kalıyorum. 6 senedir ben yalnızım, yalnız hücrelerde kalıyorum. 34 ay beni tek bıraktılar. Bir kişi!.. Ya bana bir iş-ne yapsınlar öleyim, bunu dile de getirmişim, sizden çok özür diliyorum, ya-zılı olarak da verdim, ya da beni bıraksınlar. Bıraksalar da şu an bir işe ya-ramam. En sevdiğim şeyleri de kaybettim burada... 6 senedir...

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 48

Başkan Pişkinsüt: Buraya neden geldiniz?

Hükümlü 77: Koğuştaydık. Haksızlık nedeniyle buraya alındık. Savcılığa di-lekçe yazıyoruz gitmiyor. 14 gündür buradayım. Dışarı çıkamıyoruz. Burada hiçbir sosyal hakkımız da yok.

Başkan Pişkinsüt: Nerelisin?

Hükümlü 77: 43 yaşımdayım. Bakın, bu tabakla yemek yiyoruz. Bakar mısınız?..

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 50

Başkan Pişkinsüt: Buraya neden geldin?

Hükümlü 88: Kendi isteğimle geldim. Psikolojik bazı rahatsızlıklarım var. 6. koğuştaydım. yım. Ablam sizden bir ricam olacak, eğer mümkün olursa, hücrelerimizi açarlarsa iyi olur. Sıkılıyoruz. Bütün koğuşlarda, arkadaşlarımız hep kapalı...

Başkan Pişkinsüt: Kaç gündür buradasın?

Hükümlü 88: Bugün 16. günüm. Kendi isteğimle geldim. Mümkünü varsa ablam...

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 50

Başkan Pişkinsüt: Neden burada yatıyorsun?

Hükümlü 89: Abla, cezaevinde yatılmıyor. 10 aydan beridir buradayım. Bir aydır bu hücredeyim.

Başkan Pişkinsüt: Hiç açılmadı mı üstün?

Hükümlü 89: Yok abla.

Başkan Pişkinsüt: Kendi isteğinle mi geldin?

Hükümlü 89: Koğuşta bir sorun oldu. Bir şey de yoktu aslında. Gece 12'de beni alıp buraya getirdiler, buraya atıldılar. Müdürün yanına çıktığımızda önce "nerelisin?" diye soruyorlar. Bir sene doldurmadan da sevkimiz olmuyor.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 50

Başkan Pişkinsüt: Merhaba, geçmiş olsun. Suçunuz nedir?

Hükümlü 91: Merhaba. 41 yaşımdayım. Bazı şikâyetlerimi bu kâğıda yazdım, ablama vereceğim ... yım. Suçum yaralama. Eski infazımı yaktılar.

Başkan Pişkinsüt: Bu boncukları bu ışıktaki yapıyorsun?

Hükümlü 91: Evet. Sizden bir ricam var, bu karanlıkta, tuvaletin lavabo taşları da yok, en sonra boş odalar var, bakabilirsiniz. Af buyurun şu kadar bir delik, lavabo da yok. Ablama şu boncuklarımdan bir tane hediye etsem. Bir cüzdan versem almaz mısın ablam?

Başkan Pişkinsüt: Sağ ol, ellerine sağlık. Hediye etmiş kadar oldun.

Hükümlü 91: Geçen gün infaz kaleminde hakarete uğradım. "Gel ulan" dedi bana. Ben de, sen devlet memurusun, bana böyle konuşmaya hakkım yok dedim. Bir de adını sordum ben. Burada bir gardiyana adını sorduğun za-

man efendim, ya “Ali Haydar” diyorlar ya da “soramazsın” diyorlar, sordugun zaman hakkında işlem yapıyorlar. Bu eskiden beri böyle. Ben daha önceden de bu cezaevinde yattım; buranın ilk açılışında ben buraya geldim. Başka cezaevlerinde gardiyanların ve personelin adları gömleklerinin buralarında yazılıdır. 8-9 aydır buradayım. Şişmeye başladım efendim. Bakın, karım şu anda boştur, buna rağmen şişiyorum, ne söyleyeyim...

Başkan Pişkinsüt: Peki, geçmiş olsun.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 52

Başkan Pişkinsüt: Geçmiş olsun. Nerelisin?

Hükümlü 96: ... yum. Koğuşta hiçbir suç yapmadım.

Başkan Pişkinsüt: Suçun nedir?

Hükümlü 96: Cinayet. Bir suç yaptım, cezam yanmış. Cezamı yaktılar. 2013 yılında çıkacağım.

Başkan Pişkinsüt: Burada kendi isteğinle mi kalıyorsun?

Hükümlü 96: Hayır. Gardiyanlar getirdiler buraya. Benim burada kimsem yok. Suçlular koğuşta kaldılar, suçu olmayanları buraya getirdiler. Doktora dedim benim tansiyonum var, hastayım, “ölsün” diyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 15

Hükümlü 4: Dövüyorlar, hücreye atıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Hücre neresi?

Hükümlü 4: Mutfaktan baktığınız zaman dört hücre penceresi görünüyor.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün kalıyorsunuz hücrede.

Hükümlü 4: 15 gün, 10 gün. Geçen gün arkadaş 36 paket sigarayla yakalandı, çok dayak yemişti.

Hükümlü 16: 5 gün hücrede kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Şuradan çıktığımız zaman nerede göreceğiz onu?

Hükümlü 15: Hemen bu koridorun sonunda, karşıda. Şimdi, duvarlarını, pencerelerin alt tarafını yıkmışlar. Siz gidince tekrar örecekler.

Hükümlü 4: Her şey ...inci müdürün elinde. ... inci müdür iyi, diğerleri kötü.

... sigara olayını affediyor. Üç müdür iyi, diğerleri kötü. İki defa sigara olayından idareye düştüm, bana kötülük yapmadı, bıraktı.

Başkan Pişkinsüt: 15 gün hücrede kalana ne veriyorlar?

Hükümlü 4: Sadece kuru ekmek veriyorlar, bir de su veriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Gece karanlıkta hücrede tek başınıza korkuyor musunuz?

Hükümlü 4: Kim olsa korkar. Fare var.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Yatak var mı?

Hükünlü 4: Yatak vermiyorlar, parça parça yataklar, yatağın yüzü yok. Sizin geleceğinizi duyunca yatakları çıkarıp bahçeye atmışlar, çöpe attılar. Ana kapıdan çıktığınız zaman solda, ileride, eski diye çöpe attılar.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Sadece sigara yakalayınca mı hücreye atıyorlar, başka ne yapıyorlar?

Hükümlü 16: Bir de kavga yapanları atıyorlar.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 36

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): Olay olursa, arkadaşlarına zarar verirse, tecrit edilmek amacıyla kurulmuş.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Ne kadar süre ile?

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): Bir gece, iki gece...İyi halini yitirmişse, disiplin kurulu kararı ile iade ediyoruz kapalılara.

Başkan Pişkinsüt: Bu süre iki geceden daha fazla olabilir mi; üç gece, dört gece...

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): Hayır.

Hakkı Küçük (İkinci Müdür): Açık cezaevi olduğu için burası...

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Çocuğu aradınız, sigara çıktı ya da kavga ettiler, disipline verip, hücre cezası mı veriyorsunuz?

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): Hayır. Hücre cezası verdiğimiz insan zaten burada durmaz.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Niye yapıyorsunuz; yani, kendiniz ihtiyari olarak mı, bir uyarı olarak mı, bir tedbir mi?

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): Tedbir amacıyla kalır, yani bir gece kalır.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Hukukumuzda böyle bir olanak var mı?

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): Tabii.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Bu tür tedbiri alma yazılı ya da uygulamada var mı?

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): İhtüzüğümüzde, yönetmeliğimizde var.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 37

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Yani, burası fiilen kullanılmıyor, kullanılmadı diyorsunuz değil mi?

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): Kullanmıyoruz şu anda.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Kullanmadınız ve kullanmıyorsunuz?..

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): Şu anda kullanmıyoruz, zaten görüyorsunuz.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Zaten kullanılması mümkün değil, sizin uygu-

lamanızda böyle bir şey olursa, disipline alıp, kapalıya gönderiyorsunuz.

Zülfikar Çakıcı (İkinci Müdür): Tabii; yani, iyi hal kararını yitirmişse kapalıya iade ediyorusz.

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Buranın bir idari kurulu var. Bu idari kurulun vermiş olduğu disiplin cezalarının, diyelim ki burada kapalı cezaevi yok; yani, burada kapalı cezaevi olduğu için oraya gönderiyor; ama, olmasa idi burada infaz etmek durumunda kalacaktık gidinceye kadar. Ama, gerçekten kullanılmıyor efendim.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Ama, olduğu için zaten, bu dediğiniz sizce geçerli değil yani?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Evet. Yani, kapalı cezaevi olduğu için oraya gönderiyoruz; ama, olmasa idi tabii kullanılacaktı, o amaçla yapılmış bu hücreler.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Buraya birtakım insanlar sloganlar yazmış...

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Bu yeni bir yazı efendim, burada kalan biri değil. Muhtemelen, burada kalan çocuklardan. Kapılar açık çünkü, bakın burası da açık, pencerenin altı kısmı yıkıldı.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Orayı yeni kırmışlar, dış kapıda büyük bir kilit kapalı idi.

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Geçen hafta da açıldı efendim. Üstelik bu, yasadışı bir şeyi çağırıştırıyor.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Bu tarafta da var yazılı şeyler. Yukarıya nasıl çıkmışsa, oraya bir şeyler yazılmış, nedir o okunmuyor ki... "İsyankâr İbo... Dersimli..."

(Duvarlardaki yazıların olduğu bölümlerin fotoğrafları çekildi.)

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 44

Başkan Pişkinsüt: Hücreye bıraktılar mı seni?

Hükümlü 58: Ben daha önce hücrede çok yatmıştım.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gün yatırıyorlar.

Hükümlü 58: Ben bir sefer 15 gün yattım, bir sefer 6 gün yaptım. Size bir şey söyleyeyim, öyle yerlere düştüğümüz zaman, gerçekten böyle bir şeyi çok bekliyorsun, yani, birden böyle içeri girerken... Herkes gözleriyle görseler bize inanırlar. Mesela bir kamere olsa da, insanlar gözleriyle görse, bize inanırlar. Bayram günüydü, bu geçtiğimiz Kurban Bayramında, Vali Bey, Savcı Bey filan gelecekerdi. Bizim arkadaşlar arasında bir şeyimiz oldu. Bundan sonra bize karışmadılar, idareye gittik, bize karışmadılar, bizi geri gönderdiler. Vali Bey, Savcı Bey gelip bizimle konuştuktan sonra... Bize biraz malzeme getirmişlerdi.

Başkan Pişkinsüt: Vali Beye, Savcı Beye yansıtınız mı?

Hükümlü 58: Efendim, geldiği zaman bize soruyor. Bizim çok iyi bir savcısı var, geldiği zaman bize soruyor: “Bir sorunuz var mı, bir şeyiniz varsa söyleyin bize” diyor. Biz çekiniyorduk yani. Keşke her şey dayak gibi olsa, dayak olsa bir şey olmaz. Şimdi bizim infazımız var, işte şeyimiz var. İfadelemizi kendileri alıyor, bizi hiç konuşturmuyorlar ve ondan sonra dayak yoluyla bize imza attırıyorlar, mecbur kalıp atıyoruz. Savcı Bey gittikten sonra, idare, bizi tek tek çağırdı; beni de çağırdı, şu arkadaşımı da çağırdı. Burada bu arkadaşım vardı, işte o arkadaşım var. Orada hepimizi çağırdılar, bizi hücreye attılar. Bizi tam 6 gün yatırdılar. Bize 6 gün kuru ekmecek getirdiler. O ekmeği o mazgalın üzerine koyuyor, ondan sonra çekip gidiyor. Bize o bayramda...

Başkan Pişkinsüt: Çöplüğün orada atılmış battaniye filan var...

Hükümlü 58: Bey personelle birlikte geliyordu, ekmeğimizi oraya bırakıyordu. Haşa, affedersiniz, “Piçler, sizin aklınız başınıza gelene kadar sizi buradan çıkarmayacağım” dedi, öyle çekip gidiyordu. Bayramda, kurbanlık geldi, o kadar şey geldi; onlardan hiç yemedik, yararlanamadık. Bayramı, hücrede aç geçirdik. İşte ondan sonra epey bir zaman geçti.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Sayfa 21

Heyetimizin Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevi’ni 08.05.1998 tarihindeki ziyaretinde heyetimizden saklanan ve heyetçe keşfedilen 3. kat müşahade hücrelerine isyan sonrası atılan çocuk hükümlülerle yapılan görüşme (Saat 02:35): (...)

Başkan Pişkinsüt: Sen de boynunu filan kesmişsin.

Hükümlü 97: Bu olay şöyle oldu: Ziyaretçilerimiz verilmiyor. Benim anam babam öldü; gelen teyzelerim, ninem, dedem de içeriye alınmıyor. Alınmadığı zaman bana para yatırılmıyor, yiyecek gelmiyor. O yüzden de kendi kendimi kestim.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar çok kesmişsin. Doktora götürmediler mi seni?

Hükümlü 97: Götürmüyorlar. Zaten psikolojik olarak kendi kendimizi yıkıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Bütün göğüs üzerinde, boynun sol tarafında çok derin, yaklaşık 1,5-2 santimetreye varan ende, uzunlamasına kesi izleri.

Hükümlü 97: Ziyaretçi vermiyorlar diye isyan ediyoruz. Geçen gün, “Kendimi asayım mı?” dedim; bana, “Git, as kendini” diyorlar. Buranın bir tek birinci müdürü iyi, bir tek o bize yardım ediyor; diğerleri, gittiğimiz zaman bize karate yapıyorlar, çağırıyorlar adam dövüyorlar, kovalıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Neyle dövüyorlar?

Hükümlü 97: Ağzına, yüzüne yumruk, tekme giriyorlar. Zaten bir şey konuşmuyorsun.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Bu battaniyelerin kılıflarını, çarşafı kim getirdi?

Hükümlü 97: Bunları geçen gün halamın oğlu getirdi. Zaten içeri almıyorlar, gelen her şey kapıda dönüyor. Halamın oğlu içeriye düştü, o giderken bırakmıştı. Diğerleri de benim Bursa Cezaevi'nden sivil getirdiklerim.

Başkan Pişkinsüt: Toplam ne kadar zamandır buradasın?

Hükümlü 97: 8-9 ay oldu. Artık buradan öyle bir bıkmışım ki, yer arıyorum ki intihar edeyim. Çünkü, artık kendi cezamızı unutmuşuz, yeni, güzel bir cezaevinin peşine düşmüşüz; güzelse gidip biraz yatalım. Artık, bakıyorum, idare olsun, şu olsun bu olsun hiç kimse sorunumuzla ilgilenmiyor. Hiçbir şey yokken arkadaşlarımı aldılar; aşağıda iki tane suçsuz insan var. Bize tabakta yemek de vermediler, sadece ekmek verdiler; onu da bu akşam siz geleceksiniz diye verdiler.

Başkan Pişkinsüt: Bir daha da yapma; can o kadar ucuz mu. 2,5 yılın var, çıkacaksın, serbest kalacaksın.

Hükümlü 97: İdare bizi psikolojik olarak zorluyor. Geçen gün şahdamarıma attım, kopmadı.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Sayfa 22

Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevi'nde müşahade koşulları diye adlandırılan ancak hücre koşullarına sahip olan, havalandırmaz, güneşsiz bölümlerde tuvalet için sadece bir delik bulunanlar da mevcut olup birisinde fare görülmüştür. Bu koşullar aslında önlerindeki koridora çıkılabilen ve istenirse havalandırmaya götürülen yerlerdir. Ama bu şekilde kullanılmamaktadır. Bir kısmının elektriği de yoktur. Karanlık içinde aylarca oturanlar tespit edilmiştir.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 4

Başkan Pişkinsüt: Hücre var mı?

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Var, 6 tane hücre var efendim.

Başkan Pişkinsüt: Geçen sefer kullanmıyordunuz.

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Yine kullanmıyoruz, müşahade odası olarak kullanıyoruz. Binanın içerisinde aslında hücre olarak geçiyor, ama kullanmıyoruz.

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Havalandırması siz geldiğinizde sanıyorum yoktu. Camlar açıldı, duşlar konuldu.

Başkan Pişkinsüt: Niye kullanmıyorsunuz?

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Tek kişilik hücrede kalmak istiyoruz, can güvenliğim yok dediği anda mecburen oraya koyuyoruz.

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Hücre ceza ben geldikten bugüne kadar bir kişiye 5 gün verdim.

F tipi cezaevleri yoğun tartışmalara, cezaevlerinin içinde ve dışında eylemlere neden oldu. İncelemeler sırasında, Batman'da F tiplerinden farklı, ama oda sistemine geçişin ilk uygulamalarını gözlemlene olanağını bulduk. Hukuki, teknik, personel altyapısı hazırlanmadan uygulamaya konulan bu oda sisteminin pek çok eksikliklerinin bulunduğunu ve önlem alınmazsa yeni sorunlar yaratmasının kaçınılmaz olduğunu saptadık.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 1

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Cezaevimiz, malumunuz 350 kişilik. Şu anda 474 genel mevcut, 471 hazır mevcudumuz var. Ben 1998 yılında buraya geldim. O tarihten bugüne kadar en kalabalık zamanımızı yaşıyoruz. Bunlar hem bize zor oluyor hem de hükümlü ve tutuklulara zor oluyor; çünkü, bazı kişiler, birazdan da göreceğiniz gibi yerde yatan arkadaşlarımız var. Şu anda oda sistemine de başladık. 2 koğuşumuz bölündü; 6 koğuş yaptık.

Başkan Pişkinsüt: Kaç kişi oldu?

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): 4-4-8, odalar öyle. Ama, şu anda biraz fazla. Yani, 4-4-8 kişilik 3 koğuş haline getiriliyor. Uygulama o şekilde.

Başkan Pişkinsüt: Normalde kaç koğuş var?

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Normalde bizim burada 17 koğuş var. Ancak, işte koğuşlar bölünüp her koğuştan 3 koğuş yapılırsa 36 koğuşa çıkacak. 3 koğuş da C-1, C-2, C-3'te var, değil mi Müdür Bey.

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Tabii efendim. Aslında iki koğuşumuz koğuş değil de, idareten kullanıyoruz; çünkü, yerimiz dar, mecbur kaldık.

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Onlarla birlikte 15 oluyor.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 42

Hükümlü 64: 1998'de geldiğinizde zaten sorunlarımız hemen hemen aynıydı. Cezaevinde bir sorun olmamakla birlikte, bu son süreçte özellikle ismi ne

kadar F tipi cezaevi diye konuyorsa, aslında, bizim açımızdan burada gördüğümüz kadarıyla, yapılan kadarıyla biraz hücre tipi cezaevleridir. Hem sağlık açısından hem insanı psikolojik anlamda oldukça etkiliyor. Doğrudur, sağlık açısından 40 insanın birarada kalması ne kadar sağlığa zararlıysa, bireyi toplumdan uzaklaştırdığınız anda, cezaevlerinde dolayısıyla bu tümünden bir tecrit durumuna sokması da o kadar insan psikolojisi üzerine büyük bir etki yapıyor. Bu, bir gerçektir.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 46

Hükümlü 64: Ben özellikle bu hücre sistemini tekrar vurgulamak istiyorum. Açıkça şunu söylemek gerekir. Eğer insanları farklı bir yöntemle infaz etme durumuna gidilirse bence böyle bir sistem gereklidir. Ama, yok eğer insanları gerçekten farklı temelde biraz topluma kazandırmaksa, daha farklı önlemler alınabilir. Bu anlamda, bu hücre sistemleri cezaevlerinin sorununun çözümü için bir alternatif değildir. Biz cezaevinde en az beş yıldır kalıyoruz ve cezaevlerinin sorunlarını iyi biliyoruz. Hücre sistemi hiçbir temelli çözüm değildir. Bunun önüne, mutlaka, İnsan Hakları Komisyonu olarak geçmenizi istiyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Bu koşu 32 kişisiniz; sizin düşünce tarzınıza göre kaç kişilik koşu veya oda uygun olur?

Hükümlü 64: Şimdi, yatmak için geceleyin daha sağlıklı olabilmesi için koşu ikiye bölünebilir; ancak, ortak havalandırması olması gerekir. Örneğin, yüksekliği hemen hemen 5-6 metre vardır. Şimdi, eğer bu havalandırma üçe bölünürse, artık öyle kıyaslayın ki bir kuyu haline gelir. Ki, mesela bu son yapılanları gerçi görmedik, içine girmedik; fakat, girenler vardır; hava alınmıyor, güneş görülmüyor. Şimdi, öyle havasız, öyle güneş görmeyen bir yeri sağlık açısından artık siz daha iyi bilirsiniz; yıllarca böyle bir cezaevinde, böyle bir yerde kalan bir insan psikolojik olarak, sağlık olarak ne kadar sağlıklı çıkabilir. Bence çok tehlikeli bir durumdur; ama, mesela koşu 32 kişilik için ayrılabilir. Diyelim ki 30-40 kişi birarada; 10'ar kişi, 15'er kişi kalabilir; fakat, ortak havalandırma kullanılabilir; o anlamda daha sağlıklı olabilir. Yine, bu ortak kültürel faaliyetlerini, sportif faaliyetlerini yapabileceği bir yerin oluşturulması.

Başkan Pişkinsüt: Onlar yapılacak, spor, ortak kültür alanı yapılacak.

Hükümlü 64: Ama, şu var: O yapılırsa da, öyle bir cezaevinde uygulamalar çok farklıdır; oradaki konuşulanlar ve pratiğe geçirilen uygulamalar çok farklı olur. Öyle inanıyorum ki, burada yapılırsa dahi belki on günde bir sıra bir koşu gelmez. Örneğin on günde bir, bir saatliğine gidip spor yapmış ne çıkar.

Başkan Pişkinsüt: Öyle olmaması gerekir; olmaması için de gereken yapılır.
Hükümlü 64: Şimdi, diyelim ki burada bir koğuşun ortak havalandırması olursa pek bir sorun da kalmaz; şu anda olduğu gibi voleybol oynanabilir, futbol oynanabilir.

Başkan Pişkinsüt: Yurtdışındaki cezaevlerinde genelde tek kişilik odalar şeklinde. O tek kişilik odaların açıldığı alanlarda da infaz memurlarıyla beraber bütün diğer kişiler, 30 kişi, 40 kişi birarada; beraber ortak çalışma alanlarına geçiyorlar, havalandırmada beraber gittikleri alanlar var. Geleneksel olarak Türkiye’de insanlar, kalabalık ailelerde 5 kişi, 6 kişi, 10 kişi, 15 kişi kalıyorlar diye mi on kişilik koğuşlar olsun; yani, ortak havalandırma olsun, ama niye birer, üçer kişilik koğuşlar ortak havalandırmaya çıkmasın?

Hükümlü 64: Onu biz de diyoruz, çıkabilir.

Başkan Pişkinsüt: Demin, bunlar bölününce 10’ar kişi kalsın diyorsunuz; 10 kişinin bir koğuşun içinde kalması kötü değil mi?

Hükümlü 64: 10’ar kişi kalınır. Dışarıya bakılırsa, dışarıdaki bir aile de 10, 20 kişidir. Hele bu bölgenin ailesi 15, 20 kişiden az değildir. Dolayısıyla, o konuda pek bir sorun yok. Fakat, orta havalandırması en az. Şimdi, cezaevi-dir; cezaevinin etrafı kapalıdır, yüksek duvarlar var. Havalandırması 3-5 metre kareye gelirse orada hava alınmaz.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 76

Başkan Pişkinsüt: Burası çok küçük. Aslında yatacak yerler belki ufaltılabilir; 6 kişilik, 8 kişilik odalar şeklinde olabilir; ama, avlular büyük olabilir. Şimdi şurayı turalasanız ne olur turalamasanız ne olur?

(“Nefes alamıyoruz” sesleri.)

Diyelim ki, ufak ufak yatak odaları, büyük bir avlu var. Avluya çıkarken herkesin kendi grubundan mı olması lazım; yani, PKK ise, PKK grubu ile avluya. Diyelim ki tarafsız koğuşa, tarafsızların hepsi birarada..

(...)

Hükümlü 114: Bu ülkenin vatandaşları olarak onlarla birlikte yaşamayı da isteriz. Hatta getirilen yeni koğuş sistemi, gerçekten Avrupa sistemi ise, büyük bir bahçemiz olur, sahâlarımız olur, birlikte yaşarız, en güzeli de budur, bunu da canı gönülden isteriz.

İllerdeki Kamuoyunun Cezaevi İçine Etkisi:

Cezaevi içerisindeki muamele sorunlarına ve yönetmeliklerin uygulanmasına, cezaevi dışına çıkış-girişlerdeki davranışlara illerdeki kamuoyunun da etkili olduğu saptanmıştır. Örneğin, Erzurum

ve Elazığ'daki kamuoyu Diyarbakır'daki kamuoyundan, Aydın'daki ise tüm bu illerden daha farklı davranış ve tepkiler göstermektedir. Cezaevlerinde görevli olarak çalışan infaz memurlarının genelde o illerin yerlilerinden olmalarının, kimi olumlu sonuçları olmasına, yararlı yanlarına karşın birçok sorunun kaynağını da oluşturdukları bir gerçektir.

Önemle üzerinde durulması gereken bir konu da cezaevi ortamının dışarıdan yapılan yönlendirmelere ve hatta tahriklere son derece açık olmalarıdır. Mahkûmlar dışarıdan yapılan yönlendirmelerle, özellikle toplumsal sorunlarda harekete geçirilebilmekte, buna karşılık cezaevi yöneticileri ise farklı farklı uygulamalara yöneltilebildikleri gibi, meydana gelen olaylara yaklaşımlarında da üst makamların ya da güç odaklarının etkisi altında kalabilmektedirler. Hatta cezaevleri sorununa değişik nedenlerle ilgi duyan yurt dışındaki kişi ve kuruluşların açıklamalarından da etkilendikleri gözlenmiştir (Ulucanlar Cezaevi Raporu, s.4).

“Kuşkusuz, cezaevleri toplumun bir parçasını oluşturmaktadır. Ve cezaevleri dışındaki gelişmelerden kaçınılmaz olarak etkilenecektir. Bunun kabul edilebilir ölçüleri aşmaması ve olumsuz sonuçların ortaya çıkmaması için ciddi çabalara gerek vardır. Sağlıklı işleyen bir diyalog ortamının yaratılması bu yönde önemli katkı sağlayabilecektir.” (Ulucanlar Cezaevi Raporu, s.4).

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 100

Başkan Pişkinsüt: Siz kaç senedir buradasınız. Sizin ailelerinizden, akrabalarınızdan burada yaşayanlarda sıkıntı var mı?

Hükümlü 136: Bizim aileler görüşe geldiği zaman onlara hakaret ediyorlar. Bir daha görüşe gelmeyin, bunlar teröristtir gibi hakaretlerde bulunuyorlar. Bunlar aileleri tehdit ediyorlar. 25 dakikadan fazla görüş yok. Diğer cezaevlerinde sabahdan öğleye kadardır, bizimki 25 dakika veya yarım saattir.

Başkan Pişkinsüt: Başsavcı veya savcı dolaşmaya geliyor mu?

Hükümlü 136: Aramalarda, ben, koğuş temsilcisi olarak yukarıda kalıyorum; bazen geliyor.

Başkan Pişkinsüt: O geldiği zaman daha düzgün bir arama oluyor mu?

Hükümlü 136: O geldiği zaman herhangi bir şeyde bulunmuyorlar; yani fazla üstümüze gelmiyorlar, dayatmada bulunmuyorlar.

(...)

Hükümlü 123: (...)Ailelerimize karşı tehditlerin savrulması, bizzat, benim ailem tehdit edildi. Görüşe gelmelerine engel olundu. Kardeşim gözaltına alındı. Görüş kabinlerinde yer yer paraların verilmemesi engeliyle karşılaşılıyor ailelerimiz.

Başkan Pişkinsüt: O karşı koğuşlar neresi, penceresi gözüküyor?

Hükümlü 123: 16. koğuş. Ailelere bir yönden zorluklar var; bir yandan da bize burada hem aramalarda olsun çeşitli bahanelerle...

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 103

Başkan Pişkinsüt: Peki, ailelerden ziyarete geldiğinde sıkıntıya giren oluyor mu?

... : Yok, o konuda olmuyor.

... : Şimdi, benim ailem gelemiyor.

Başkan Pişkinsüt: Neresi memleket?

Başkan Pişkinsüt: ... gelemiyor mu?

... : Şimdi, gelmelerinden yana bir çekinme var. Devlet tarafından da oldu. Geldiği zaman fişlenme durumu oluyor. Mesela amcamgil gelemiyorlar, nizamiyede engelleniyor. Evliyim, hanım yalnız geliyor, diğerleri gelemiyor, soyismi aynı. Devlet kuruluşlarında görev yapıyorlar; ondan dolayı, gidersek işten atılacağız diye gelemiyorlar.

Adli Mahkûmlarla Görüşme: “Yıllardan sonra ilk defa bize insan olduğumuzu hatırlattınız!”

Adli tutuklu ve hükümlüler, cezaevlerini ziyaret eden heyetlerin, yalnızca siyasi tutuklu ve hükümlülerle görüşme yaptıklarını belirtmişler ve ilk defa onlarla da görüşüldüğü için TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetlerine teşekkür etmişlerdir (Erzurum, Şanlıurfa). Cinayetten hükümlü bir adli suçlu gencin heyet üyeleri ile vedalaşırken söylediği şu sözler son derece anlamlıdır: “Teşekkür ederim. Yıllardan sonra ilk defa bize insan olduğumuzu hatırlattınız.” (Elazığ)

İnfaz Yakma:

Adli suçlardan hükümlü olanların bir kısmı, “infaz yakma” olarak adlandırılan “koşullu salıverilme” ile ilgili sorunlarını dile getirmişlerdir. Koşullu salıverilme, cezaevlerinde iyi hal gösteren hükümlülerin, cezalarının bir kısmını çektikten sonra tahliye edilmelerini ifade etmektedir. İnfaz yakma ise bu kişilerin yeni suç işleyip yeniden cezaevine girmeleri durumunda birinci suçlarından kalan cezalarını ağırlaştırılmış koşullarda ve yeniden çekmeleridir. Öyle durumlar söz konusu olmaktadır ki bu koşullu salıverilmelerden dolayı bazı hükümlülerin işledikleri ikinci suçlar birinci suçlarına göre daha hafif olmasına karşın, eski suçlarından dolayı çok uzun süre cezaevinde kalma durumu ile karşılaşabilmektedirler. Hükümlülerin sorunu dile getiriş biçiminden, koşullu salıverilmenin anlamını bilmedikleri, ilk tahliyeleri sırasında bu konuda yeterince bilgilendirilmedikleri, ıslah, eğitim ve bilinçlendirme programlarının olmadığı anlaşılmaktadır.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 25

Başkan Pişkinsüt: Buraya doğru gel. Adını söyle.

Tutuklu 33: Benim durumumda olan binlerce arkadaşımız terörle mücadelede dolayı, 3713 sayılı kanunun TMK k 17. maddesinin kurbanıyım ben. Ben, 8 ay 10 gün ceza aldım. Benim 28 sene infazım alındı. Binlerce benim durumumda olan arkadaşım var. Şimdi, biz, eski hükümlüyüz.

Başkan Pişkinsüt: Eski suçun neydi?

Tutuklu 33: Cinayet.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar girdin, yattın, çıktın?

Tutuklu 33: 8 yıl yattım. Müebbet hapis aldım.

Başkan Pişkinsüt: Hangi tarihte?

Tutuklu 33: 1991’de aftan yararlandım; yalnız, 3 yıl daha yattım çıktım. 1986’da tutuklanmıştım.

2. Fiziksel Koşullara İlişkin Saptamalar

Cezaevlerinin fiziksel koşullarıyla ilgili olarak tutuklu ve hükümlülerden gelen şikâyetlerin kötü muamele ve işkence gibi

şikâyetlere göre ikinci planda kaldığı görülmüştür.

Binaların çoğu cezaevi olarak inşa edilmediği için amaca uygun değildir (Erzincan, Diyarbakır Kapalı Cezaevi, Tunceli). Bazıları ise cezaevi olarak inşa edilmiş oldukları halde, birçok gereksinimin nasıl karşılanacağı düşünülmemiştir. Örneğin Erzurum Cezaevi'nde hiç güneş görmeyen bloklar bulunmaktadır.

Birçok koğuştta, koğuşun kapasitesinin çok üzerinde insan barındırılmaktadır (Diyarbakır, Erzincan).

Yer sorunundan dolayı, farklı suç gruplarından tutuklu ve hükümlüler aynı koğuşlara konulmaktadırlar. Hemen hemen bütün kadın koğuşlarında siyasi ile adli tutuklu ve hükümlüler birlikte kalmakta, bazı cezaevlerinde ise küçük çocuklar, büyüklerin koğuşlarında barındırılmaktadır.

Birçok cezaevinde gerek sıcak, gerekse soğuk su sıkıntısı söz konusudur. Düzenli olarak su verilememesi yanında, verilen su da yeterli ve temiz değildir. Koğuşlarda sıcak su için ilkel ısıtıcılar kullanılmaktadır (Diyarbakır, Şanlıurfa, Elazığ). Su sıkıntısı olmayan bir tek Aydın Cezaevi'dir. Ancak orada da muslukların kasıtlı olarak açık bırakıldığı, bunun da su israfına yol açtığı bildirilmiştir.

Bazı cezaevlerinde koğuş tuvaletleri ile mahkûmların özel olarak yemek pişirdikleri yerler iç içedir (İstanbul Bakırköy, Diyarbakır, Erzincan).

Kimi tutuklu ve hükümlüler (adli ve çocuklar da dahil) hiç açık havaya çıkarılmamaktadırlar (Muğla, Erzurum, Elazığ).

Bazı cezaevlerinde temizlik koşullarına dikkat edilmemekte, birikmiş çöpler ise düzenli toplanmamaktadır.

Şanlıurfa'da koğuşların son derece kalabalık olduğu, yemek, banyo gibi gereksinimlerin karşılanamadığı saptanmıştır.

Yine Şanlıurfa Cezaevi'nin fiziki ve kullanım açısından koşullarının uygun olmadığı, ilk yapılışında cezaevi olarak tasarlanmamış olmasının da bu sorunların ortaya çıkmasında etkili olduğu;

Elazığ'da cezaevinde kapasitenin çok üzerinde tutuklu ve hükümlü bulunduğu, bu durumun (müşahedeler dışında) oldukça iyi olan fiziki koşullarına karşın cezaevini yetersiz konuma getirdiği saptanmıştır.

Batman'da 18 yaşından küçükler için ayrı bir uygulamanın olmaması, farklı koğu oluşturulmaması, mutlaka gözden geçirilmesi ve düzeltilmesi gereken bir durum olarak dikkat çekmiştir.

Batman'daki özel tip cezaevinde, çağdaş cezaevi koşullarının olmaması, fizik koşullarında yetersizlikler bulunması nedeniyle pratik bazı çözümlere başvurularak (F tipine benzetilmeye çalışılan) küçük odalara geçiş için onarımlar yapılmıştır. Bu uygulama, iyi bir ön çalışma yapılmadığı için kötü ve kabul edilemez yeni koşullar yaratmıştır. Bu sorunlara masa başından ziyade yerinde gözlemlere dayanılarak çözümler getirilmesi daha doğru olacaktır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 15

Kaya Kabacıoğlu (Tutukevi Savcısı): Kadın ve çocuk burası. Yani, çocuklar için ayrı bir mutlak ayrılmıyor. Yani, tek tip yemek çıkıyor. Kadınları genelde kendi yemeğini yapıyor, ama yine de ikisine göre yemek çıkıyor.

Başkan Pişkinsüt: Kadınlarla ilgili olarak, o zaman kreş çok konuşuldu. "Yapılacak, yapılıyor" dendi. hâlâ daha yapılacak, yapılıyor mu, yoksa bir şeyler var mı, çocuklarıyla kalan kadınlar var mı?

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 17

Başkan Pişkinsüt: "Adalet Bakanlığı'nca çıkartılan 4-1 E-2 sayılı genelgeye rağmen çocuk koğuşları çocuk psikolojisine uygun boyanmamış ve tefriş edilmemiştir" deniyor. Hangi şey düzgün veya hangi boya çocuk psikolojisine uygun oluyor?

Kaya Kabacıoğlu (Tutukevi Savcısı): Yok öyle bir şey. Benim çocuk psikolojisine uygun boyadan haberim olmadı. Binanın kendisi ayakta duramıyor ki, boyası dursun.

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Ben buraya geldiğimden beri koğuşları 3 defa boyattım.

Kaya Kabacıoğlu (Tutukevi Savcısı): Binanın o kadar çok problemi var ki, çözümler hep geçici. Sıhhi tesisat çürüdü. Bir taraftan yapıyoruz öbür taraf-

tan patlıyor. Hepsi geçici.

Başkan Pişkinsüt: Bakanlıktan kaç denetim gelmişti?

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Henüz gelmedi daha. Cezaevi kuruldu kurulalı denetim görmedi.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 94

Başkan Pişkinsüt: Burada dar bir yatakta iki kişi nasıl yatıyorsunuz?

Tutuklu: İdare ediyoruz. Üçümüz ayrılmak istemiyorduk arkadaşız diye.

Tutuklu: O arkadaş öbür taraftaki tecritteydi, bu arkadaş oradaydı. Bunu istedim ben dilekçeyle bunu verdiler, bunu da buraya verdiler; üç kişi burada-yız.

Başkan Pişkinsüt: Televizyonunuz var mı?

Tutuklu: Yok.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl vakit geçiriyorsunuz burada?

Tutuklu: Oturuyoruz, bahçeye çıkıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Tecritlerde, böyle ufak koğuşlarda televizyon yasak mı?

Tutuklu: Yasak değil de... Maddi imkânı olanlar alabiliyor. Biz koğuş istiyoruz zaten.

Başkan Pişkinsüt: Tuvaletle yan yanasınız.

Tutuklu: Dağıtım vardı. Dağıtımda bizi koğuşlara dağıtmadılar. O yüzden mecburen biz de üçümüz biraradayız.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 22, 23

Tutukevi 1998 yılından 2000 yılına kadar geçen süre içerisinde fiziki koşulları yönünden çok fazla değişikliğe uğramamıştır.

Mevcut koğuşlar aynı yapılarını korumaktadır. Bulaşık yıkama yerleri, lavabo ve tuvaletlerde fiziki yetersizlikler çok belirgindir.

Geçici koğuş denilen koğuş ilk girişte birkaç gün kalınan koğuş olup çok kötü koşullardadır. Camları kırık, çarşafsız, pis görünümündedir.

2000 yılında, 1998'e göre tutuklu sayısının daha az olması nedeni ile koğuşlar biraz daha havadar görülmüştür. Ancak tutukluların hemen tamamına yakını sigara içmektedir.

İçmeyenler için ayrı koğuş düzeni mevcut değildir.

Bütün koğuşlarda banyo sorunu mevcuttur. Su, sıcak su ve ısınma sorunu 1998 yılına göre daha azalmış görünmektedir. Şikâyetlerin kısmen azalmış olmasına rağmen inceleme sırasında fiziki yapıda tesisatın eskiliği, boruların çürümüşlüğü, yapım hataları ve bunlardan kaynaklanan sorunların hâlâ devam ettiği saptanmıştır. Ayrıca, fiziki sorunlar nedeni ile çocuklar suç

gruplarına, yaş gruplarına ve geldikleri yörelere dikkat eden, bilinçli bir ayırıma tâbi tutulmamışlardır.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 22

Hükümlü 25: Yine, plastik masa ve sandalye bakın, siz bir-iki saat burada oturacaksınız, kalktığınızda dizleriniz ağrıyacak, çünkü beton ve demir çekiyor, doktorsunuz bizden daha iyi bilirsiniz. Biz, plastik masa ve sandalye kendi paramızla almak istiyoruz, verilen cevap şu, kesinlikle yasak. Fırın almak istiyoruz yasak. Yani her şeyin arkasında bir yasak var. Yine, tüm insanı istemler, bu temeldeki tüm insani istemler kabul edilmiyor. Yukarıya çıktığınızda, biraz sonra bakarsınız, bizim koğuşun tavanı akıyor; korkuyoruz yağmur yağarsa ne yapacağız diye. Eğer yağmur yağarsa tüm orada kullandığımız nevresim, çarşaf, battaniye yere serdiğimiz, ki zorla aldık, çok büyük bir zor gücüyle elde ettiğimiz halıfleksler var, onların hepsi sırlıslam oluyor, Bir tek yerden akıyor çatı, altı-yedi yerden akıyor, adeta çadır kurma durumuna geldik. Yine merdiven tavanı yine akıyor, birazdan görürsünüz, eğer incellerseniz, kalorifer boruları patlak ve çalışmıyor, sadece bugün ve dün kalorifer boruları çalışmaya başladı. Yani tüm narım istemlerimiz, iyi niyet taleplerimize rağmen, yaşam daha da çekilmez hale getiriliyor.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 23

Başkan Pişkinsüt: Sıcak su var mı?

Hükümlü 25: Yok. Isıtıcıya da izin verilmiş, su ısıtmak için ısıtıcıya da izin verilmiyor. Peki, biz bu bulaşıkları neyle yıkayacağız. İlkel toplumda mı yaşıyoruz. Onda sürekli su bulamıyoruz. Çünkü tüpü de biz alıyoruz, onlar bize vermiyor, onun parasını da biz karşılıyor. Yani bu halde banyo sorununuz çok büyük bir sorun. Bütün koğuşlarda, yani sadece buraya ait bir olay değil, bütün cezaevinde bu uygulamalar var. Yaptığımız ilkel ısıtıcılar da var, açıkça söylüyoruz, çekinmeden söylüyoruz, bunlar da hijyenik değil, kolera, tifo ve benzer salgın hastalıklara her an zemin olabilecek bir şey var...

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 3, 4

Ali Demirtaş (Cezaevi Müdürü): Cezaevi, ilk açılış itibariyle 1993 yılında açıldı kapalı olarak. 20.10.1993 yılında kapalı cezaevi ve açık cezaevi olarak tekrar açıldı. Bu, 0-10 yaş grubu dedikimiz; onunla ilgili açık görüşlerimiz devam ediyor. Normal görüşlerimiz devam ediyor; yani, yaptırdığımızı dair. Açık statüsü devam ediyor, kapalı ilave oldu onun üstüne.

(...)

Ali Demirtaş (Cezaevi Müdürü): “Daha sağlıklı ve huzurlu bir ortam ve yaşam için” diye bir çalışmamız oldu. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı, tüm il ve ilçe cezaevlerinde görev yapan personeller olarak, daha sağlıklı ve verimli bir görev anlayışıyla, mevcut cezaevlerinde cezalarının infazını çekmekte olan tutuklu ve hükümlülere biraz daha yaklaşabilmek, daha huzurlu ortam yaratılabilmesi açısından, fiili olarak, cezaevi ortamını bilen ve içinde yaşayanlar olarak görmüş olduğumuz ve sıkıntısını çektiğimiz bazı eksikliklerimiz vardır. Organize ve verimli çalışmanın ürünleri, şüphesiz ki, kısa zamanda alınabilmektedir. Aşağıda maddeler halinde sıralanan istek ve dileklerimizde de gaye budur. Devletini seven ve onu yüceltmek için, memuriyet hayatı boyunca birçok zorluklara göğüs geren bizler, bu isteklerimizi de, yine, aynı ölçülerde, daha sağlam, daha düzen ve sağlıklı bir ortamda görev yapma arzusu içinde dile getirmek istiyoruz. Bunu sağlamak için, Cezaevi Çalışanları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği adı altında bir derneğin kurulmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Erzincan Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 2

Hükümlü 5: Yemeklerimize bir baksanız efendim, affedersiniz köpek yemez.

Başkan Pişkinsüt: En kötü cezaevi de burası. Cezaevi olarak inşa edilmemiş, bina olarak hiçbir şeye benzemiyor, kapalı.

Hükümlü 4: Kışın ne kaloriferimiz var ne başka bir şey; donduk vallahi. Arkadaşlarımızın çoğu rahatsız.

Hükümlü 5: Ben memurum, ilaçlarımı her zaman dikkatli kullanırım; yani, hastalığımı bildiğim için hastalığıma göre ilaç alırım. Buraya geldikten sonra mide ilacı kullanmaya başladım. Her yemekten sonra sanki ağzıma geliyor, yatamıyorum sabaha kadar. Yağları çok kötü.

Başkan Pişkinsüt: Dışarıdan yemeği geleniniz var, gelmeyeniniz var.

Hükümlü 2: Yemek gelse bile “yasak” diyor, bitti olay, alınmıyor. Torpilli olan, parası olan kişilerin erzakı girer içeri efendim, her zaman girer; ama, bizler gibi garibanların girmez, mümkün değil. Burada konuşsalar da yalan söylüyorlar, müdür gelsin, yüzüne de konuşayım.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000 Sayfa 29

Başkan Pişkinsüt: Buradayken hiç banyoya gittiniz mi?

Hükümlü 31: Burada sadece toplu bir banyo var. O da, sadece 10 dakika içerisinde sıcak su bırakılıyor.

Başkan Pişkinsüt: 45-50 günde kaç defa banyoya gittiniz?

Hükümlü 31: İki defa.

Hükümlü 22: Şimdi, şu şekilde: Her hafta gönderiyorlar; fakat, çok kalabalık olduğumuzdan dolayı düzenli bir yıkanma şeyi olmuyor.

Başkan Pişkinsüt: Yani, 40 günde iki defa gittiniz.

(Gruptan “Evet” sesleri.)

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 39

Başkan Pişkinsüt: Aranızda müşahedeye giden oldu mu?

Hükümlü 44: Müşahedenin koşulları burada çok zor.

Başkan Pişkinsüt: Disiplin cezası nedeniyle giden oldu mu?

Hükümlü 44: Biz geldiğimizde yattık. Ayıptır söylemesi, tuvalet için şu kadarcık bir delik var. Ne üstümüz açılıyor, ne banyo yapma imkânı var. Bir bidonla sıcak su getiriyorlar, veriyorlar, yıkaniyorsunuz, su ranzanın altına doluyor. Bunları da mahkûmlar söylemeye, işkence olayları, vesaire nedeniyle cesaret edemiyorlar. Böyle bir teftiştten sonra ufacak bir şeyde idarelik olduğumuz zaman bunların hesabı soruluyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 31

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Ütü falan kim yapıyor?

Hükümlü 39: Mahkûm.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Bunun karşılığında para ödüyor mu mahkûm?

Hükümlü 39: Evet.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Hem kendisi ütü yapıyor hem de parasını ödüyor.

Hükümlü 39: Burada çalışanlar ütülüyor, mahkûm ütülemiyor.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Öyle mi olsun peki, usul nasıl? Gömleğinizi götürüp ütüye vereceksiniz, ütü bittiği zaman da parasını verip gömleğinizi alacaksınız kuru temizleyicilerdeki gibi...

Hükümlü 39: Aynen öyle. Fiş kesiyor, götürüp ütülüyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Mesela gömlek için kaç liralık fiş kesiyor?

Hükümlü 39: 150-200 bin lira. Gömlek ütüsü 50 bin lira.

Başkan Pişkinsüt: Terzihane çalışan arkadaşınız diyor ki, ütülerini biz yapıyoruz diyor.

Hükümlü 39: Eskiden onlar yapıyordu, şimdi personel kalmadı diye mahkûmlar yapıyor. İki usta var, ikisi de oturuyor. Bir memur vardı, çok iyi idi, bize çok iyi davranıyordu. Baktım, öbürü geldi “Ulan eşek herifler, yok eşekoğlu eşek” şöyle böyle... Küfürlü konuşma dedim, bir de geldi, üste bana darbe vurdu. Ben ne yapayım efendim... İki saattir yıkıyorum, canım çıktı

zaten. Bir de gelmiş “İki saattir bitiremediniz” Hem de üste küfür ediyor. Küfür etme deyince, bir de vuruyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 5

Başkan Pişkinsüt: İçerilerdeki el işlerinde, atölyede falan çalışıyor musun?

Hükümlü 140: Cilt atölyesinde çalışıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Dışarıda top oynayabiliyor musun?

Hükümlü 140: Oynuyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Topunuz var mı?

Hükümlü 140: Var.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 17

Hükümlü 18: Şimdi, biz orayı burayı kötölemiyoruz, idaremizi kötölemiyoruz veya müdürümüzü, savcımızı kötölemiyoruz. Bunlar işin başında durdukları için vazifelerini tam olarak yerine getirirlerse bu iş olur. Çünkü, burada devletin iki tane aşçısı vardır. Bunun yanında, orada 20 mahkûm çalışıyor ve bu aşçıların hiçbir tanesi elini hiçbir şeye sürmeden, bir biber doğruyorlar, bir patlıcan doğruyorlar, görseniz, çok af buyurun, ineklere bile yedirilmez. Bu bizim ayrıca bir problemimiz. Bir ikincisi; geçen sene buraya vantilatör alacaktık. İşte yaz geldi, yine alacağız. Burada yanıyoruz. Biliyorsunuz, Batman çok sıcak. İşte, bize iki tane vantilatör dışında aldırmadılar, elektrik çok fazla gidiyor diye. Halbuki, bazen sabahleyin başlıyorlar yakmaya, akşama kadar lambalar bu şekilde kalıyor. Vantilatöre gelince, enerji çok fazla sarf ediliyor diye aldırıyorlar. Biz gördüklerimizi anlatalım. Bir insan başkasının hatasını görüp ona anlattığı zaman çok daha rahat anlayabiliyor. Genel olarak bu. Sağlığı söyledik, yemek öyle. Yatma koşullarımız, şu anda hücre sisteminin veyahut Adaletin deyimiyle “oda sistemi.”

Başkan Pişkinsüt: Hücre tek kişilik olur; oda, 4-4-8.

Hükümlü 18: Evet. Öyle bir şey olduğu için bizim ağızımız bazen böyle kaçırıyor. Halbuki oda sistemiymiş. Şimdi, bunlara geçtikten sonra burada biraz sıkışıklık oldu. 28 kişilik koğuşta 45 insan yatıyoruz; hakikaten çok zor şartlarda yatıyoruz; ama, dedik ne yapalım, katlanacağız. Onların da yapabileceği bir şey yok. Biz şu anda 33 kişiyiz. Yalnız, dün 42 kişiydik; tahliye olan arkadaşlarımız oldu. Bugün 2 tahliye oldu, 2’si koğuş değiştirdi.

Koğuşlarda yaş, suç vb. bir ayrımın yapılmamış olması infazdan beklenen yararı, hükümlünün kendisine ve topluma yeniden kazandırılmasını büyük ölçüde engellemektedir. Koğuş

**kapasitelerinin sınırlı olması ise sorunları daha da ağırlaştır-
maktadır.**

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 22

Başkan Pişkinsüt: Yukarılarda tek tek boş olan yerler var. Siz, hep birlikte burada mı kalmak istiyorsunuz? (...)

Hükümlü 22: Biz şu an burada 29 kişi bulunuyoruz ve 40 gündür güneş yüzü görmedik burada. Normalde tutuklu olarak en azından haftada bir havalandırmaya çıkmamız gerekirken, o şartlar bile bize sağlanmadı. fiziki şartlar açısından da zaten güneş görülmeyen bir ortamda kalıyoruz. Yukarının şartları buradan daha kötü, oradakiler sürekli hücrede tutuluyorlar, dolaşma, gezme imkânı yok. Bu sebeplerden ötürü, burada kalmayı gerçi biz kendi tercihimizle istemedik, idare aldı bizi buraya. Yani, şu gördüğünüz ortamda yaşıyoruz. Tuvalet problemimiz var, belirgin bir çözüm getirilmedi.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 2, 3

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Efendim, koşullarımız genelde karışık. Aslında hepsinin ayrı ayrı koşusunun olması lazım, hem suç itibariyle hem yaş itibariyle. İster istemez yapamıyoruz, karışık bulunduruyoruz. Kapasitesinin çok üzerinde.

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Adli koğuş sayısı az. Hırsızlık, cina-yet, çocuk, hükümlü sayı çok kabarık olduğu için bu tür tasnife uygun koğuş sayısı yok. Sadece çocuklara, özellikle yaşı küçük olanlar için ayrılan, onları orada muhafaza eden bir iki koğuş var. Başka da yok.

Başkan Pişkinsüt: Peki, bu koşullarınız oda tipine geçtiğiniz zaman böyle bir tasnif yapabilecek misiniz?

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Tabii, o zaman çok rahatlıkla yapacağız; çünkü, koğuş sayısı arttığı için, çocuk tutukluyu bir yere, çocuk hükümlüyü bir yere konabilecek. Irza geçme suçundan sanıklar bir koğuşa konulabilecek. O zaman rahatlatma olacak.

Başkan Pişkinsüt: Çok var mı çocuk sayısı?

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): 10 çocuğumuz var.

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): 10 civarında. Genel mevcut içinde oranı fazla değil. Zaten terör ağırlıklı bir cezaevi burası, adli ağırlıklı değil.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 72

Hükümlü 108: Ben öğrenciyim, 19 yaşındayım. Biz geldiğimizde ilk defa böyle bir şeyle karşılaşıyoruz. Üzerimizdeki eşyaları aldılar. "Hangi koğuşa

gitmek istiyorsunuz?” dediler. Bilmiyoruz dedik. “Bağımsız mı Hizbullah’a mı?” diye müdür sordu. Ben de ne farkı var diye sordum. “Aslında fark etmez” dedi. Bağımsız gitmek istiyorum dedim. “Orada yer yok, gidersen tuvaletin önünde, yerde yatarsın” dedi.

Cezaevlerinin fiziki koşullarındaki yetersizlikler, mahkûmların en temel gereksinimi olan havalandırmaya çıkmalarını bile engellemektedir.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 22

Hükümlü 22: Biz şu an burada 29 kişi bulunuyoruz ve 40 gündür güneş yüzü görmedik burada. Normalde tutuklu olarak en azından haftada bir havalandırmaya çıkmamız gerekirken, o şartlar bile bize sağlanmadı. fiziki şartlar açısından da zaten güneş görülmeyen bir ortamda kalıyoruz.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 37

Hükümlü 37: ...Yarısı Hizbullah’a verilmiş, yarısı bize. Böyle olduğu zaman da mahkûm burada birbirine düşüyor. Yüz yüze baka baka ne oluyor koğuş içerisinde, bahçeye çıkıp hava alamıyor, birbirine düşüyor, kavga çıkıyor, çeşitli sorunlar çıkıyor. Bu da kötü sonuç veriyor.

Hükümlü 34: Biz 100 kişi bahçeye çıkıyoruz. Onlar bizden fazla çıkıyor. Onlar 5 kişi.

Hükümlü 37: Bir kere onların bizim karşımıza alınması doğru değil. Buraya bir adli koğuş verilebilir, onlar da daha değişik bir yere alınabilir.

Başkan Pişkinsüt: Size bir zararları var mı?

Hükümlü 37: Zararları yok ama.

Başkan Pişkinsüt: Bahçeyi kullanma açısından diyorum.

Hükümlü 37: Sıkıntı çekiyoruz. 100 mahkûm 30 metre karede ne yapar. Sürekli içerideyiz. Sabah çıkıyoruz. Bugün saat 12.00’de kapı kapandı, yarın saat 12.00’ye kadar içerideyiz.

Cezaevlerinin olanaksızlıkları ve bunları aşmak için gerekli kaynağın bulunamaması sorunları kronik hale getirmektedir.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 1

Ali Demirtaş (Cezaevi Müdürü): Kapalıda 65 tane hükümlümüz var, 37 tane de tutuklumuz var. Açıkta da 56 kişi var. Toplam 158 kişi var.

Başkan Pişkinsüt: Kaç koğuş var?

Ali Demirtaş (Cezaevi Müdürü): Şu anda kapalıda 6 koğuşumuz var. Bu 6 koğuşun 4'ü normal, hükümlü, tutuklu koğuşu, 1 koğuşumuz bayan koğuşu, 1 koğuşumuzu da çocuk koğuşu olarak kullanıyoruz. Ama, bize Sivas'tan 40 kişilik bir sevk geldi, yaklaşık 12. ayda. O bizim kapasitemizi çok yükseltti. Hükümlü, tutuklu sayımız, kapalı için 140'a çıktı. O da bizde bayağı zorlamalar yaptı. Yarı açığın bir kısmı tadilatla kapalıya çevrildi. Yani, burada deprem olunca 1992 yılında, denildi ki, geçici olarak, sadece tutukluların barınacağı 30-40 kişilik bir cezaevi olarak yapılmıştı; ama, sonradan, 5 Nisan kararlarından ötürü bu iptal edildi. Yeni bir cezaevi yapılamayınca, haliyle, hükümlü ve tutuklu sayımız artınca, kapalı cezaevi aslında dar, pek de kullanışlı değil. Devamlı inşaatla, tamiratla uğraşıyoruz; usulüne göre yapılmış bir kapalı cezaevi değil; yani, havalandırmalarımız filan da dar.

Başkan Pişkinsüt: Adalet Bakanlığı, bu konuyla ilgili herhangi bir şey yaptı mı?

Ali Demirtaş (Cezaevi Müdürü): Yeni bir özel tip cezaevinin, yeni bir sistem cezaevi olarak, herhalde, Diyarbakır'da bir örneği yapılacaktır.

3. Sağlık ve Beslenme Sorunları

Elbette mahkûmların sağlıklı beslenme koşulları, tartışmasız temel haklar kapsamında ve devlet güvencesi altında olmalıdır. Ancak;

Cezaevi Hekimliği:

Cezaevlerinde açıkça görülen bir husus, cezaevi doktorluğu kavramının bugüne kadar gerçek boyutlarıyla dikkate alınmamış ve uygulanmamış olmasıdır.

Cezaevlerinin çoğunda görevli doktor bulunmamaktadır. Doktorun bulunduğu birkaç cezaevinde ise hemen hemen hepsi, cezaevi doktorluğunun önemi ve gerektirdikleri üzerinde yeterince bilgiye ve deneyime sahip bulunmamaktadırlar.

Cezaevi doktorlarının, birinci sicil amirlerinin cezaevi müdürleri olması ise mesleklerini Hipokrat yeminine uygun olarak yerine getirmelerini zorlaştırmaktadır. Bu durum, tutuklu ve hükümlüle-

rin cezaevlerine ilk girişlerinde darp-cebir görüp görmedikleri açısından muayenelerini, uygulanan tıbbi tedaviyi ve cezaevindeki her türlü hijyenik koşulların denetimini de etkilemektedir.

Adalet Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'nın yetkilileri ise oldukça ilginç bir yaklaşım sergilemektedirler. İnceleme yapılan bütün illerdeki sağlık müdürlüklerinin, cezaevlerini halk sağlığı konuları açısından denetlemedikleri saptanmıştır. Cezaevi doktorları ile il sağlık müdürleri birbirlerini hiç tanımamaktadırlar.

Yine cezaevlerinde görevli doktorların bulunmaması, acil müdahale gerektiren bazı durumlarda ölümlere yol açmaktadır.

Cezaevlerinin çoğunda revirler ya işlevini göremeyecek durumdadır ya da başka amaçlar için kullanılmaktadır (Şanlıurfa, Muğla).

Özel tip cezaevleri ve Elazığ İslahevi'nin, ilgililerce kullanılmadığı söylenen, ancak incelemeler sırasında son zamanlara kadar kullanıldığı saptanan hücrelerinde ve E tipi cezaevlerindeki "müşahede" hücreleri adıyla anılan hücrelerinde yaşam koşulları tümüyle sağlığa aykırıdır. Bunların bazılarında, musluğun altında lavabo bulunmadığı, bir delikten ibaret tuvaletlerin bazılarının ise tıkanmış olduğu görülmüştür. Bu hücrelere konulanlar, kimi zaman birkaç ay açık havaya çıkarılmamaktadır.

Acil tedavi gerektiren durumlarda dahi bazı tutuklu ve hükümlülerin cezaevinden çıkış-girişlerinde kötü muamele görme, toplum içinde aşağılanma, kelepçeleri açılmadan muayene olma korkusuyla sağlık sorunlarını ilgililere yansıtamadıkları anlaşılmıştır.

Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne değişik illerden, genellikle izlenmek ve durumlarına göre rapor düzenlenmek üzere gelen, mahkûm koğuşlarında tıbbi gözlem altına alınan tutuklu ve hükümlülerin izlenme koşullarının, sağlık raporu düzenlenmesi için yeterli olmadığı görülmüştür (Elazığ).

Bütün cezaevlerinde çekim dışındaki diş tedavileri para karşılığı yapılmaktadır.

Cezaevlerinin çoğunun mutfaklarındaki hijyen koşulları yetersizdir.

1999 yılındaki incelemelerde tüm illerin cezaevlerinde berberler, kan yolu ile bulaşan hastalıklara aracı olan “şap” ya da “kantaşı” kullanmakta idiler. 2000 yılındaki incelemelerde ise bu konudaki uyarı ve önerilerin dikkate alındığını görülmüştür.

Beslenme konusunda herhangi bilimsel ve tıbbi (kalori ihtiyacı vb.) bir ölçütün kullanılmadığı saptanmıştır. Cezaevi yönetimleri konuyu ve gereksinimleri bildiklerini ve tahmini ölçülere göre hazırladıklarını ifade etmişlerdir.

Cezaevlerinde uyuşturucu kullanımı ise tahmin edilenden daha yaygındır. Uyuşturucu kullanımıyla kuş besleme istekleri arasında da bir bağlantı olduğu görülmüştür (Diyarbakır, Şanlıurfa, Elazığ ve Batman).

Batman Cezaevi’nde doktorun iki yıl gibi uzun bir süre geçici görevle istihdam edildiği (Batman Tutanak 1998, s.3) ve bunun büyük bir eksiklik olduğu, aradan geçen iki yıl içerisinde de bu sorunun çözülemediği saptanmıştır (Batman Raporu, s.47).

Hastanelerdeki Tutuklu ve Hükümlü Koşulları:

İnceleme yapılan illerde hastanelerde tutuklu ve hükümlülere ayrılan yerlerin çoğu, amaçları açısından değerlendirildiğinde uygun konumda bulunmamaktadırlar.

Hastanelerin çoğunda uygun mahkûm koşuşu olmadığı için ağır hastalar sık sık cezaevlerine geri gönderilmektedirler. Hatta hastaneye sevk edilen, oradan da tedavisi için başka bir ile gönderilen mahkûmların dahi tedavi edilmeden geri gönderildiği durumlar söz konusu olmaktadır.

Ayrıca tutuklu ve hükümlülerin hastanelerde bulunması, koluk kuvvetlerine ve hastanelere ek yük getirdiği için bu hastalar,

durumlarının gerektirdiği kadar hastanelerde bırakılmamakta ve acele bir biçimde cezaevlerine geri gönderilmektedirler.

Buna karşılık bazı tutuklu ve hükümlüler için mahkûm koğuşu bulunan hastanelerde bile ayrıcalıklı hasta odaları oluşturulabilmektedir.

İnceleme yapılan illerdeki cezaevlerinin sağlık koşulları, yürütülen sağlık hizmetleri ve bu hizmetlerin yürütücüsü olan cezaevi hekimliği konusunda pek çok sorun bulunmakta ve bu durum yoğun yakınmalara neden olmaktadır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 27, 28

1998 yılındaki ziyarette uyuşturucu bağımlısı çocukların tedavisine yönelik hiçbir çalışına olmadığı, 2000 yılındaki ikinci ziyarette de bu konuda ilerleme sağlanmadığı saptanmıştır.

Koğuşlarda stres içinde kendilerini kesmiş ve daha önce bu tür reaksiyonları nedeni ile bedensel izleri olan gençler de mevcuttur. Ancak, 1998 yılındaki aşırı derecede irrite, saldırgan, yüz kızartıcı suçlar nedeni ile sanık olarak bulunan çocukların sayısı azalmıştır.

Tutukevinde yeni gelen bir psikolog olmasına rağmen koğuşlarda herhangi bir rehabilitasyon çalışması yapılmamaktadır. Şikâyeti olan gençler ise revire giderek psikolog ile görüşebilmektedir.

Psikolog odası düzenlenmiş ancak sosyal alan çalışmacısı olmadığı için sadece şikâyeti nedeni ile psikologa müracaat edenler muayene edilmektedir. Halbuki sorunlarının psikolojik olduğunun ya da psikolojik destekten yararlanabileceğinin bilinci içinde olmayan veya olamayan pek çok genç koğuşlarda bulunmaktadır ve hem kendilerine hem de koğuşlardaki diğer kişilere zarar vermektedirler.

Kadın koğuşlarında kadın-doğum ile ilgili uzmana ve özel dal hekimine gereksinim bulunmaktadır. Kadınlar, jandarma muamelesinden ve ring aracında kelepçeli olma ve dışarıda bu şekilde (belki de hâlâ hükümlü olmamanın getirdiği doğal hakları nedeni ile de) görülmekten rahatsızlık duymakta ve bu nedenle gereksinimleri olmasına rağmen hastaneye sevk istememektedirler.

Hemen tutukevinin yanında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi olmasına rağmen diyet sorunu çözülmemiş, yemekler ise bilinçli kalori he-

sabı yapılmadan dağıtılmaktadır. Sorunlara tutukevi yöneticileri nesnel ölçütlerden yaklaşmamaktadırlar.

Tutukevi ile hastane veya sağlık müdürlüğü arasında sağlık konusunda işbirliği mevcut değildir.

Mutfak ve yemekhanede çalışanları da özel bir sağlık kontrolünden geçirilmemiştir.

1998 yılında hepatit B'li olduğu saptanan bayan infaz memurunun 2000 yılında da halen aynı görevinde çalışmaya devam ettiği görülmüştür.

1998'de yapılmaya başlanan tutukevi revirinin tamamlandığı saptanmıştır. Tutukevinde mekân olarak düzgün, temiz ve cihaz yönünden de yeterli bir sağlık bölümü oluşturulmuştur. Acil kan ve idrar örnekleri alınabilmesi için laboratuvarın yapılmış olduğu görülmüştür.

Fakat halk sağlığı, hijyen, koruyucu hekimlik, kısaca toplum hekimliği bakımış açılı çalışma maalesef hiç yoktur.

Adli top doktoru, cezaevi içi adli olaylarda hemen gelememektedir. Adli tıbbi ilgilendiren olaylarda, cezaevi doktorunun geçici rapor düzenlemesi söz konusudur.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 6

Başkan Pişkinsüt: Bu hekim arkadaşların geliş gidişleri sırasında içerideki infaz memurlarının böyle periyodik kontrollerden geçip veya kan tahlili yapıp idareden saklandığı oluyor mu? Mesela, hepatit yönünden, sarılık yönünden, tüberküloz yönünden, yani senede bir defa, iki defa...

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): Hayır hiç yapılmadı. Ancak, talebimiz var. Sağlık Müdürlüğüne başvurup, elemanların ekip olarak gelip buradan bakılmasını sağlıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Bu, daha ziyade mahkûmlar için söylediğiniz; yani, hükümlülere yönelik. Ama, yaşayan bir cezaevi, tutuklu veya hükümlü. Şimdi, içeridekilerin taranmasını dışarıdan gelen doktorun bu işi çözmesi gerekir. Benim sorduğum nokta içeride çalışan personelin, yani, infaz memurlarının hem ruhsal durumlarının hem sağlık yönünden kan tablolarıyla ilgili; çünkü, bulaşıcı hastalık çok, olay farklı, en yakında onlar ilişkili; dolayısıyla, yapılması çok rahatlıkla sarılık gibi hastalıklar bulaşabilir. 0 nedenle, onların en azından kan tahlillerinin ve filmlerinin çekilmesi lazım. Bunun için de doktorun gelip tarama yapamadığı zamanlarda, hepsi devlet memuru olduğu için toplu bir şekilde, belki bir 10 gün içerisinde hepsinin kan tahlilleri 6 ayda bir yapılabilir. Aslında, onu bir planlamak lazım herhalde.

Hüseyin Fidansoy (Cumhuriyet Başsavcısı): Zaman zaman Kızılay tarafın-

dan kan bağış kampanyası oluyor. Daha önceki senelerde üç defa uygulandı, şimdi dördüncü talepleri var, önümüzdeki günlerde o da değerlendirilecek. Bu kan bağışına çok yoğun ilgi var, hem personelden hem de içerideki hükümlü ve tutuklulardan. Bu verilmiş olan kanlardan yapılan tahlil sonuçları da bize bildiriliyor bir hafta veya on gün sonra. Fazla şey yapamadık; ancak, bir başka rahatsızlık olduysa, onu biz, kan sahibine bildiriyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Ancak bulgular çıktıktan sonra infaz memurları vardiya-
lı mı çalışıyorlar?

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): Evet efendim.

Başkan Pişkinsüt: Aslında, halk sağlığı son derece önemli bir konu. Mesela, şu çok yanlış: içeride, özellikle vardiya sisteminde çalışan, stresli ortamda çalışan, ikinci şart ve üçüncü olarak da, kapalı mekanlar içerisinde 8 saat gibi bir zaman geçirme zorunluluğu olan bu türdeki çalışan elemanların kan vermemesi lazım. Dışarıda, açık havada çalışan personelin ve stressiz çalışanların kan vermesi lazım. Zaten, hepsi vermiyordur, hepsi vermediği için de kan tahlili o kadar...

Yılmaz Sağlam: Türkiye’de cezaevlerinde kan alınma işlemi cezaevi personelinin ve mahkûmun da gayretinden dolayı yaygın bir şekilde... Sivil toplumda bireyler kan verme olayına sıcak bakmayınca, bu tip kurum ve kuruluşlar, cezaevi, askeri kışlalar gibi yerlerde kan verme olayı daha fazla oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Askerlerinki biraz daha farklı; çünkü, onlar açık havada sabah akşam spor, eğitim yapabiliyor. İnfaz memurlarının almış olduğu maaş belli, yediği gıda belli, aldığı 60-70 milyon maaşla dört nüfusa bakıyor. Bence hiç kan verdirmemek, idarenin yapacağı en iyi şeylerden bir tanesidir.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 29

Başkan Pişkinsüt: Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu olarak geldik.

Hükümlü 35: Efendim, hoş geldiniz, bütün arkadaşlarım adına saygıyla selamlıyorum sizleri.

(...)

Cezaevinde insanlar ölüme terk edilmekte. Bunu en başta belirtiyim. Ciddi bir sağlık sorunumuzun karşılığında hijyen olmayan bir yapıda yaşıyoruz. Kesinlikle hiçbir arkadaşımızın ilaçları alınmamakta; kendim çok ciddi iki tane hastalığa maruz olmuştum, yani, cezaevlerinde bu hastalığa maruz olmuştum.

Başkan Pişkinsüt: Nelerdir?

Hükümlü 35: Akciğer, karaciğer teşhisinde mide, gastroenterolojiden kemoterapi de gördüm ayrıca. Bu iki ciddi hastalığımm karşısında ben kendi

bireysel sorunlarıma değinerek olayı bireyselle indirgemek istemiyorum. Genellikle umum sorundur. Çok ciddi sağlık problemlerimiz var; ama, kesinlikle bunlarla ilgilenilmemekle beraber, 10 gündür devletin tayin ettiği doktorlar tarafından acilen, kanamalı bir hasta olmam karşılığında hastaneye havale edilmişim, 10 günden beri güvenlik nedeniyle g t r lmemekteyim.

Başkan Pişkinsüt: Kanama ağızdan mı geliyor?

Hükümlü 35: Evet, akciğerden geliyor. Ben bunları bireyselliğe indirmek istemiyorum; özür diliyorum, öncelikle genel sorun; ama, benim de özel tabii bu arada. Çok ciddi bir konu.

Tunceli Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 13

TUNCEL  DEVLET HASTANES :

Başkan Pişkinsüt: Özellikle acil serviste, adli tıp ile ilgili raporların alınmasında bir sorun var mı?

Doktor: Gündüz sağlık ocakları gece de acil servisler bu hizmeti görebiliyor. Bazen uzmanlarla ilgili durumlar olunca bizi çağırıyorlar. Ben kadın-doğum uzmanıyım zaten, öyle bir sorun pek yaşanmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Defter tutuluyor mu?

Doktor: Evet, tutuluyor.

Başkan Pişkinsüt: Patoloji laboratuvarı veya doktoru yok herhalde?

Doktor: Yok, Elazığ'a veya Malatya'daki adli tabipliğe yolluyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Gece otopsi gerekirse veya fethi kabir için?

Doktor: Burada yapılmıyor, genelde Malatya'ya yolluyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Mahk m koğuşu var mı?

Doktor: şu anda tadilatla, ben zaten 1,5 senedir buradayım, hiç mahk mhasta görmedim, herhalde dışarıya gönderiliyor. Hastanede geçici olarak kullandığımız oda var, orada yatırıyoruz gelirse; ama, esas odamız şu anda tadilatla.

Başkan Pişkinsüt: O tadilatla olan mahk m koğuşunu bir görelim bir de acil servisteki arkadaşların kayıt defterini görelim.

Doktor: Buyrun.

MAHK M KOĞUşU:

Başkan Pişkinsüt:    nc  katta, pencerelerinde güvenliği olmayan, normal, klasik bir oda.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 14

Başkan Pişkinsüt: Dışında rahatsızlığı olan var mı?

Hükümlü 13: Hepimizde var.

Başkan Pişkinsüt: Hiç diştten kontrole gelen olmadı mı?

Hükümlü 13: Yok.

Başkan Pişkinsüt: Burada doktora gittiğiniz zaman iyi muayene ediyor mu sizi?

Hükümlü 13: Hastaneye sevk ediyor.

Başkan Pişkinsüt: Hastanedeki doktorlar iyi bakıyor mu?

Hükümlü 13: Dişimizi çekiyorlar, bakıyorlar ki, kurtaracak gibi olsa bile kurtarmıyorlar.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 64

Hasan Baki Altınsoy (Doktor): Muayene defterleri, personel ve hükümlü defterleri ayrı ayrı. Onların kartları var, fihristlerimiz var.

Başkan Pişkinsüt: Ne zamandır burada görev yapıyorsunuz?

Hasan Baki Altınsoy (Doktor): 2,5 aydır buradayım.

Tuncay Koloğlu (Doktor): Ben 8 aydır buradayım. Bunlar takip kartlarımız, buraya tarihini, teşhisimizi koyup, verdiğimiz ilaçları yazıyoruz. Bu şekilde takip edebiliyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Buradaki personel, 6 ayda bir, özellikle hepatit B için kontrolden geçiriliyor mu?

Tuncay Koloğlu (Doktor): İlk başta, hepatit B için mutfakta, çay ocağında, berberde çalışan hükümlü ve tutukluları muayeneye yolladım. Verem açısından inceledik, değerlendirildi. Aşağı yukarı hepsini sağlıklı bulduk; onlar da çalışmalarına devam ettiler.

Başkan Pişkinsüt: Siz geleli yaklaşık 2 ay olmuş. Adalet Bakanlığı'ndan görevli olarak geldiniz. Sağlık Bakanlığı'nın haberi var mı? Sağlık Müdürünüz, burada iki tane doktor arkadaş var diye geldi mi?

Hasan Baki Altınsoy (Doktor): Gelmedi. Ben direkt Adalet Bakanlığı'na müracaat etmiştim. Kuraya hiç girmedim.

Başkan Pişkinsüt: Adalet Bakanlığı sizi buraya gönderdi de, İl Sağlık Müdürlüğünün haberi var mı burada iki arkadaş var diye?

Hasan Baki Altınsoy (Doktor): Daha önce biz burada olmadığımız zaman geçici görevliyi Sağlık Müdürlüğü yolladığı için, biz burada kadrolu olduğumuz için şu anda onlar durdu; belki ondan dolayı haberi olabilir.

Başkan Pişkinsüt: Buraya gelip de "Ne yapıyorsunuz arkadaşlar?" dedi mi?

Hasan Baki Altınsoy (Doktor): Demedi.

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Bir ara kadrolu hekimimiz olmadı. Sağlık Müdürlüğünden geçici görevli bir doktor aldırıldı. O nedenle, Sağlık Müdürlüğünün bu konuyla ilgili bilgisi var.

Başkan Pişkinsüt: Hekim arkadaşlar, "darp cebir vardır yoktur" diye girişte

rapor vermeyip direkt olarak hastaneye mi gönderiyorsunuz?

Hasan Baki Altınsoy (Doktor): Bize girişte geldikleri zaman, mahkûmlara bakıyoruz, darp ve cevir izine rastlanıp rastlanmadığını not ediyoruz. Onları kayda düşüyoruz. Üç nüsha şeklinde tutuyoruz, bir nüshaları bizde. Burada yeni olduğumuz için bu uygulamadan yeni haberimiz oldu. Bir de, ayrıca, şikâyeti olanlar varsa, dilekçe yazıp geliyorlar, “bana böyle yapıldı” diyen olursa onları komple bir muayeneden geçiriyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Öyle tespit ettiğiniz var mı?

Hasan Baki Altınsoy (Doktor): Şu âna kadar öyle bir şeye rastlamadık. Herhalde, yapılıyorsa, profesyonelce yapılıyor; darp ve cebir izine rastlanmıyor.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 98

Başkan Pişkinsüt: Bu koğuştaki Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine götürülen var mı?

Hükümlü 119: Bakanlıktan 5 kişinin ismi gelmişti buraya. Bu arkadaşlar, genelde, defalarca uzun süreli açlık grevine girmiş, ağır sağlık sorunları olan arkadaşlardı; ben de onların içindeydim. Bizi götürdüler hastaneye.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 35

Başkan Pişkinsüt: Sorgusunda kötü muamele gören var mı?

Hükümlü 38: Ben sizinle Batman’da karşılaşmıştım, kartınızı da vermişsiniz. Mardin’e gittim, oradan buraya geldim. Burada tüberküloz hastalığına yakalandım, halen tüberkülozum, halen çekmekteyim. Tedavi görüyorum. Revir varken, devlet hastanesine de yatırmadılar. Beni götürüp hücreye attılar; yani, benim hücre cezam da yok. Bir iğne için iki saat kapıya vurmam zorundayım. O anda benim olsaydı, beni kim kurtaracaktı?

Başkan Pişkinsüt: Kaç yıldır tüberküloz hastasısın?

Hükümlü 38: Yeni yakalandım. Nasıl yakalandığımı da bilmiyorum. Durumumu Müdür Bey’e de ilettim. Ben hastayım. İdarenin verdiği yemekler belli, yiyemiyorum. Bana dedi ki “Paran varsa lokantadan yemek getirelim” dedi.

Başkan Pişkinsüt: Batman’dan mı geldin?

Hükümlü 38: Mardin’den geldim. Batman’dan Mardin’e gitmiştim, oradan buraya geldim. Birinci Müdüre dedim ki: “ Ben hastayım. Beni buraya attınız, herhangi bir kanamam olsa, herhangi bir acil durum olsa derdimi kime anlatacağım.” Bana dedi ki: “Paran varsa, sana lokantadan yemek getirteyim.”

Başkan Pişkinsüt: Bunu hangi müdür dedi?

Hükümlü 38: ... Bey dedi.

Hükümlü 34: Bu arkadaşımız hasta. Bunun hastalığı verem. Aslında, bunun bizim içimizde kalınası iyi değil; yani, buna bakım olması lazım. Bu arkadaşımızdan hastalık kapabiliriz. Biz bu arkadaşımızı küçümsemiyoruz. Özel bakım dediğimiz, tek tek müşahedeye alınması gerekmiyor. Buranın reviri var.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 45

Başkan Pişkinsüt: Şu anda mevcudunuz ne kadar?

Hükümlü 66: 22 kişi efendim. Ben Ergani Cezaevi'nden geldim. Yaklaşık 40 gündür devlet hastanesinden sevkimi almıştım. Kimse ilgilenmedi. Bir sene ayrıca ceza aldım efendim, orada bulantı geçirdim, buraya gönderdiler beni. Savcı da jandarma da ilgilenmedi, en sonunda baskı altında beni buraya gönderdiler, hortumla yaşıyorum efendim.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar zamandır?

Hükümlü 65: 5 senedir efendim. Kaza geçirdim efendim. Dışarıda ameliyat oldum... Cezaevinden 40 gündür sevkimi almıştım, göndermediler hastaneye.

Başkan Pişkinsüt: Sen ... Cezaevine geri mi gitmek istiyorsun?

Hükümlü 65: Hayır. Beni buraya sevke getirdiler buraya. Ben tekrar Diyarbakır'a gitmek istiyorum, orada tedavi olmak istiyorum veya başka bir yerde ameliyat olmak istiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar süre cezan var?

Hükümlü 65: Yaklaşık 3,5 sene.

Başkan Pişkinsüt: ...'de tedavin daha mı rahat oluyor?

Hükümlü 65: Diğer cezaevlerinde tedavi olmak istiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Peki, buraya sevk dilekçesi verdin mi?

Hükümlü 65: Buraya daha yeni geldim.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 45, 46

Hükümlü 69: Ben ... doğumluyum. ... Hastalanınca, iki sene önce beni buraya gönderdiler. Sara hastasıyım ben. Burada da gelenim gidenim olmuyor, hastalanıyorum. Gidemiyorum.

Başkan Pişkinsüt: İlaç ne kullanıyorsunuz?

Hükümlü 69: Adını bilmiyorum. Aileme muhtacım, onları görünce iyileşiyorum. Doktor için geldim, peşimden dosyayı yollamışlar. 2 senedir ziyaretçim gelmiyor. Mektup gönderiyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Hasta mı bakılıyor, yoksa personele de bakılıyor mu Müdür Bey?

Adem Akbaş (Müdür): Personel de bakılıyor.

Başkan Pişkinsüt: İki defter olması lazım.

Hüseyin Kafadar (Doktor): Personelinki kendi odasında oluyor.

Başkan Pişkinsüt: 31.3.2000'de 4 hasta bakmış. 3 Nisan 2000'de 5-6 hasta bakmış. Defter 31 Ocak 2000 tarihinden başlıyor; bugüne kadar 405 hasta görülmüş. Yılbaşından itibaren toplam 189 hasta. Gerekirse sevk ettiriliyor herhalde.

Hüseyin Kafadar (Doktor): Evet.

Adem Akbaş (Müdür): Bizde asker olmadığı için gece gündüz sevk problemi yok.

Başkan Pişkinsüt: Araba?

Adem Akbaş (Müdür): Minibüsümüz var.

Başkan Pişkinsüt: Ama, çocukların o kadar hasta hali yok. O eski hastalar gitmiş. Fil ayaklı olanlar vardı, şişkinlik olanlar vardı, onlar tahliye olmuş, gitmişler.

DIŞ ÜNİTESİ:

Başkan Pişkinsüt: Geliyor mu diş hekimi?

Adem Akbaş (Müdür): Haftada bir gün, perşembe günleri geliyor efendim.

Başkan Pişkinsüt: Ama, sadece diş çekimi yapıyor, başka bir şey yapamıyor.

Adem Akbaş (Müdür): Hayır, yapamıyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Sayfa 20

Heyetimizin isteği üzerine gömleğini açan bu gencin vücudunda, cezaevinin doktorunun da haberinin olmadığı, arkadaşlarının iğne ile dikmek istedikleri 1,5-2 santim genişliğinde yara dudakları açılmış kesik izleri mevcuttu. Daha doğrusu korkunun, paniğin, sinir krizinin izleri...

Batman Raporu, Tutanak 1998 Sayfa 3

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Doktor, geçici görevle burada Sağlık Müdürlüğünden görevlendirildi; haftada bir...

Başkan Pişkinsüt: Cezaevinin kendi doktoru var mıydı?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Kendi doktoru askere gitmişti, geri gelmedi; yani, 2 yıldan beri geçici görevle....

Başkan Pişkinsüt: Ambulans?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Ambulansımız yok.

Başkan Pişkinsüt: Çok sevk oluyor mu, hastaneye mi götürüyorsunuz?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Genellikle acile, Diyarbakır'a da sevkimiz oluyor; eksiğimiz var yani...

Başkan Pişkinsüt: Gece sevk yapılma ihtiyacı olursa ne oluyor, doktor ne yapıyor?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Doktoru getiriyoruz buraya bulabilirsek tabii, bulamazsak, acil olarak bölük komutanımızın şeyiyle devlet hastanesine götürüyoruz.

Cengiz Çorumlu (Cezaevi Koruma Bölük Komutanı): Devlet hastanesine götürüyoruz; onların imkânı oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Gece çok acil bir şey olduğu zaman?

Cengiz Çorumlu (Cezaevi Koruma Bölük Komutanı): Derhal götürülüyor, burada bizim nöbetçi hekimimiz var; ânında götürüyor.

Başkan Pişkinsüt: Savcılıktan izin alınma ihtiyacı?..

Cengiz Çorumlu (Cezaevi Koruma Bölük Komutanı): Var efendim. Doktor raporuna göre çok acilse hemen hastaneye kaldırılıyor; gerekirse diğer sevkler yapılıyor.

Başkan Pişkinsüt: Sağlıkla ilgili sorunlar...

Tutuklu 1: Sağlıkla ilgili sorunlar, aslında kamuoyunda da bilindiği kadarıyla günlerce sürekli açlık grevlerine giren ve kalıcı hastalıklar bırakan, böyle hastalıklardan kaynaklı sorunlar vardır. Mesela, buraya gelen doktorlar daha çok pratisyen doktorlardır. Yani, doğru dürüst bir muayene yapılmıyor. Soğuk algınlığı ya da ağrı kesiciyle... Yani, köklü hastalıklara bir çözüm ya da tedavi yoktur.

Başkan Pişkinsüt: Yukarıda bir aydır görev yapan diş hekiminden yararlanma olanağınız oldu mu?

Tutuklu 1: Yararlanma var, o konuda diş hastalıklarıyla ilgili şeyleri yapıyor. Sözümüz, daha çok kalıcı hastalıklar vardır, kimisi bel fıtığı ameliyat olması gerekir...

Başkan Pişkinsüt: Var mı koğuşunuzda?

Tutuklu 1: Diğer koğuşlarımızda vardır.

Başkan Pişkinsüt: Hastanedeki doktora, siz şikâyetçi olduğunuz için, ben işkence gördüm dediğiniz için mi gittiniz? Yoksa fenalaştığınız için mi?

Tutuklu 10: Fenalaştım, hem de ben, işkence gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Peki, öbür tarafta da doktora gösterdik dedikleri zaman da gözünüz kapalı mıydı? Doktora gösterip göstermediğini bilmiyorsunuz?

Tutuklu 10: Evet. Bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Doktorda, darp, cebir yoktur diye rapor verildi, öyle mi?

Tutuklu 10: Evet. Yalnız ayaklarıma baktılar. Ayaklarını aç dediler, ayaklarımı açtım, bu kadar, bunun dışında herhangi bir şey yok. Doktor olup olmadığını bile bilmiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Aynı yerde yaptılar?

Tutuklu 10: Evet.

(...)

Tutuklu 10: Benim müthiş sancım var, acıya dayanamıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Acıdan dayanamıyorsun da, gittiğin zaman acil servise, doktor muayene edip, gözle görülür bir şey...

Tutuklu 10: Bu doktor baktı, yalnız oradaki doktor bakmadı. Bu doktor acile gönderdi, oradaki doktor bakmadı.

Tutuklu 9: Acil reçetesi var. Buradaki doktor tahlil ve film çekileceğini söyledi; ama, bunlar yapılmadı. Cezaevi birinci müdürü vardı, ona da özellikle söyledik, bunun rapor alması lazım, en azından işkence izleri var, elektriğin verildiği en azından yapılacak tahlillerle tespit edilirdi; fakat, bu, işkencenin tespit edilmesi için yardımcı olunmadı.

Tutuklu 10: Benimle beraber gelen iki arkadaş daha var. Onlarda da aynı izler var.

Başkan Pişkinsüt: Bugün mü gelen?

Tutuklu 10: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Film çekmediler mi?

Tutuklu 18: Yok, bir-iki defa devlet hastanesine gittim.; film çekme olmadı, sadece baktılar.

Başkan Pişkinsüt: Siz, ne kadar zamandır tutuklusunuz?

... : 6 ay oldu.

Başkan Pişkinsüt: Mahkeme devam ediyor mu?

... : Evet.

(...)

Tutuklu 20: Onlar beraat etti. Görmediğimiz, bilmediğimiz şeyler polis tarafından yazılmış, zorla imzalatılmıştı. Gözümüz kapalı iken imzalatılmıştı. Savcılığa götürüldük daha sonra, savcılık salonunda polis tarafından tehdit edildik; kabul etmezseniz götürüp sizi öldüreceğiz diye. Savcı sordu, kulağında rahatsızlık vardı, ona gösterdim, kan akıyordu. Kaburgalarımın ikisi kırılmıştı, savcıya söyledim, savcı doktora gönderdi beni. Doktor, iki kaburga kemiğimin kırıldığını tespit etti.

Başkan Pişkinsüt: Peki, şimdi, oğulların ne yapıyor, dışarıda mı?

Tutuklu 20: Evet, dışarıda.

Başkan Pişkinsüt: Mahkemede serbest bırakıldıktan sonra, tekrar emniyet tarafından veya bir başka kişi tarafından sorguya alındılar mı?

Tutuklu 20: Emniyet 3 sefer götürdü bizi, sorguladı. Röntgen çekildikten sonra, başka bir doktora götürüldük polis tarafından, o da sağlam raporu verdi.

Başkan Pişkinsüt: Kaburgan kırık olduğu zaman mı sağlam raporu veriliyor?

Tutuklu 20: Birinden aldım; fakat, polis kabul etmeyip kendim başka doktora götürdüm, oradan sağlam raporu aldım.

Başkan Pişkinsüt: Kaburganın kaynamasında filan bir bozukluk var mı?

Tutuklu 20: Şu anda...

Başkan Pişkinsüt: Bir bakabilir miyim? Kaynamada bozukluk olabilir.

Tutuklu 20: Bu kolumda rahatsızlık var; ağrı var, kaldıramıyorum.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 26

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Ne için girdin?

Tutuklu 35: Şimdi, ben, doktora çıkmıştım geçen gün. Diş doktoruna. Dişimi taktı. 20 milyon benden istedi. 3 milyonunu vermişim...

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Hangi doktora?

Tutuklu 35: Burada.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Hapishanede?

Tutuklu 35: Hapishanede. 3 milyonunu vermişim, 17 milyonu kalmıştır. Şimdi, bu görüşte benden para istiyorlar. Ben dilekçe vermişim müdürlüğe durumum böyledir, bu takılan dişlerin parasını ödemeyeceğim. Yok bende para, bu parayı ödemeyeceğimi zor durumda olduğumu söylemişim, yazmışım dilekçemi. Durumum böyledir.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 1

Başkan Pişkinsüt: Şu anda 2 kadrolu doktor mu var?

Nevzat Kara (Özel Tip Cezaevi Müdürü): Kadrolu doktorumuz yok efen-

dim. Dışarıdan gelen bir doktorumuz var. Sağlık Bakanlığı'ndan geçici olarak geliyor.

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Kadrolu dış doktorumuz mevcut.

Başkan Pişkinsüt: Sağlık ocağından gelenler rotasyonla mı geliyor?

Nevzat Kara (Özel Tıp Cezaevi Müdürü): Evet, 15 günde bir.

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Bazen uzatıyorlar, birer aylık, 15'er günlük, 2 aylık dönüşümlü Sağlık Bakanlığı görevlendiriyor.

Başkan Pişkinsüt: 470 kişilik mevcuda 15 günde bir değişen hekim yetiyor mu?

Sadık Bölek (Cumhuriyet Başsavcısı): Kayıtlar var...

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 16

Başkan Pişkinsüt: Mesela neler, somut olarak söyleyebilir misin; mesela sağlık yönünden gittiğiniz zaman muayenenizi olabiliyor musunuz?

Hükümlü 18: Genel olarak öyledir. Şimdilik biraz daha iyidir. Yalnız, mesela Devlet Hastanesine gittiğimiz zaman, orada diyelim ki bir endoskopi lazım oldu, mide için bir film çekilecek. Orada doktor diyor ki: "Ben burada çekemem, Şifa Hastanesi'ne göndereceğim." Orada, adam, senin paran varsa yaparsın, yoksa yapamazsın.

Başkan Pişkinsüt: Peki neden Şifa; öyle özel hastaneye göndermek oluyor muymuş? Diyarbakır'a gönderir.

Hükümlü 18: Devletin hastanesinde yokmuş. Diyarbakır'a gönderdiği zaman da Adalet Bakanlığı'na yazı yazılıyor, oradan da okeyli gelir mi gelmez mi diye buradaki idarenin yazacağı şeye bağlıdır bu. Tabii, bu konu biraz daha ciddi. Bir arkadaşımız geçenlerde rahatsızlandı. Biz onu Şifa Hastanesi'ne götürdük, orada tomografisi çekildi, yaklaşık 40 milyon civarında bir para tuttu. Burada mahkûmlar kendi aralarında toplayıp verdiler. O tür şeyleri yaşıyoruz. Mesela, ben şu anda gözümden rahatsızım; bu rahatsızlık burada başladı. Doktora gittim, beni Diyarbakır'a havale etme gereği duydu. Lalettayın bize böyle uydurdu, gözlük verdi. Camlarla karar verdi. Dedim, bu biraz daha güzel. Bu tür sıkıntılarımız var.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 41

Başkan Pişkinsüt: Yeni acil kan tetkiki yapmak üzere bu cihazları, sedimantasyon, mikroskop, 12 test cihazlarını almışlar. Düzgün, temiz bir revir var. Rotasyonla gelen hekim arkadaşlar var. Dış ünitesi var. Dış ünitesini gayet güzel yapmışlar. Dış hekiminiz şu anda izinde midir?

Kemal Tuncer (İkinci Müdür): Şu anda yıllık izindedir; pazartesi başlıyor

zannedersem. Sağlık malzemesi bularak çalışmıyor. Mesela dolguyu yapamıyoruz. Bakanlığa da yazdık, dışarıdan doktor getirdik.

Başkan Pişkinsüt: 2000 senesinde kaç hasta bakılmış?

Osman Müderrisoğlu (Antalya Mv.): 8.5.2000'den sonra doktor gelmemiş.

Başkan Pişkinsüt: 8 Mayıs'tan beri rotasyon mu gelmedi?

Mehmet Emin Özhan (Sağlık Memuru): 8 Mayıstan beri bir cihazımız biraz arızalandı, biraz ara verildi.

Başkan Pişkinsüt: Hayır, hekim gelmemiş.

Mehmet Emin Özhan (Sağlık Memuru): Hekim geldi de, genellikle ilaç yaldı, diş çekimine ara verildi.

Başkan Pişkinsüt: Buradaki doktorun hasta kayıt defteri nerede?

Mehmet Emin Özhan (Sağlık Memuru): Bunlar personelin. Poliklinik defterimiz, kartlar öbür tarafta.

Başkan Pişkinsüt: Burası sadece diş hekiminin mi?

Mehmet Emin Özhan (Sağlık Memuru): Hasta muayenesi de burada yapıyor.

Kemal Tuncer (İkinci Müdür): Doktor sıkıntımız çok büyük. İl sağlık müdürlüğünce 15 günde bir doktor görevlendirmesi yapıyor. Doktor bey geliyor, hastayı tanımadan 15 gün sonra bir başka doktor arkadaş geliyor. Onun da çok sıkıntısı var. Doktorlarımızdan bir tanesi rapor alırsa, bir sonrasını kaydırabilirsek bir sonrakini getiriyoruz. Kaydıramazsak doktor olmuyor. 480 kişi var, 150 personel var, doktorumuz var.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 43, 44

Hükümlü 68: ... Yani, yaz gelse ... arkadaşımızın bu cezaevinde yaşaması pek mümkün değil ve cezaevi idaresi bunu dışarıya tedaviye götürürken bir kelepçesini bile açmıyor. Bu konuda, özellikle Batman'daki —doktorlar, Hipokrat yemini etmiş kesimler— doktorlar işte şu siyasidir, şu adlidir muamelesi yapmaması gerekiyor, en azından insanca muamele görülmesi gerekirken bu yapılmıyor. İşte kelepçeli muayeneye tâbi tutuluyor. Bu ne kadar sağlıklı olur. Siz zaten o konuları araştırmalısınız.

Hükümlü 64: Çoğu arkadaş tedavi olmadan geliyorlar; doktorun yanında, burada beyan arkadaşlar gidiyor, kelepçeleri açmadan ve onların yanından uzaklaşmadan, odadan çıkmadan, normal muayene olmadan geri geliyorlar.

Osman Müderrisoğlu (Antalya Mv.): Film çekildi mi?

Hükümlü 67: Zaten 20 gün oldu, sevkim vardı, götürmüyorlar. Burada da iki-üç tane film çekildi. ACG üzerine kabız, su tutmuş, iltihap tutmuş. Bana ilaçlardan bir-iki tane vermişler. "Bu bağımlılığını artıracak, iyileşeceksin" diyor. 15 ay oldu, yine aynıdır, faydası yoktur. 20 gün oldu, sevkim vardır,

yine götürmüyorlar. Bugün de doktora gittim, yine reçete yazdı. Bağırsak için ilaç verdi. Doktora gidiyorum, doktor ilaç yazıyor, “Ben ne yapayım, elimde bir şey yok, elimde olsaydı seni yatırıracaktım, asker bırakmıyor, yatıramıyorum” diyor. Diyarbakır doktoru zaten bizim başımıza böyle yaptı. Ben müfettişe söyledim. Bizim ifadelerimizi aldı.

Başkan Pişkinsüt: Başka cezaevinde kalan kim var?

Hükümlü 69: Ben Elazığ'da kalmıştım. 1998'de siz oraya geldiniz, ben de oradaydım. 10. koğuşa geldiniz, biz de oradaydık. O dönemde farklı olarak, temmuz ayında sevk olduktan sonra yine böyle bir işkence durumu söz konusu oldu. Bu işkenceden sonra, buraya geldikten sonra rapor almamıza rağmen takipsizlik kararı verildi. Ekimozlara verilen cevap olarak da...

Başkan Pişkinsüt: Nerede görmüşünüz işkence?

Hükümlü 69: Cezaevi çıkışında, hem gardiyanlar hem askerler tarafından. Saatler boyu süren inceleme sonucunda takipsizlik kararı verildi; bu konuda birçok rapor almamıza rağmen delil yapılmadı.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 49

Başkan Pişkinsüt: Kolunuzdan rahatsızsınız. A-1 koğuşunda sizden bahsettiler, özellikle görelim istedik.

Hükümlü 76: 1,5 ay Mardin'de kaldım, 1,5 aydır da buradayım.

Başkan Pişkinsüt: Güvenlik güçleriyle karşılaşman üç ay önce oldu yani?

Hükümlü 76: Aralık ayında oldu. Süleyman Demirel Mardin'e gelmişti. Hükümet Konağının açılışı vardı. Orada yakalandım. O zamandan beri bu haldeyim.

Başkan Pişkinsüt: Kolun nerede oldu?

Hükümlü 76: Alanda oldu; halkın arasında tartaklandım. Damarlarım tutuldu.

Başkan Pişkinsüt: Aranıyor muydun?

Hükümlü 76: Hayır. Süleyman Demirel'i karşılamaya gittik. O arada halkın arasından çıkarıldım, dövüldüm.

Başkan Pişkinsüt: Neden alındın halkın arasından?

Hükümlü 76: Barış için gitmiştik biz oraya. Orada güvenlik güçleri tarafından dövüldüm. Silahla, telsizle dövme olayı oldu.

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşındasın?

Hükümlü 76: 20 yaşındayım. Urfa doğumluyum, Mardin'de oturuyorum.

Başkan Pişkinsüt: Peki, bu kolunu açamıyor musun?

Hükümlü 76: Açamıyorum, birkaç gündür de ayağımda şişme var, üstüne basamıyorum. Sırtım da çok ağrıyor.

Başkan Pişkinsüt: Doktora gönderildin mi?

Hükümlü 76: Batman Hastanesi'ne gittim, Diyarbakır'a havale ettiler, idare göndermiyor; bir aydır Diyarbakır'a sevkim çıkmış, idare göndermiyor.

Başkan Pişkinsüt: Neden göndermiyorlar?

Hükümlü 77: Ödenek sıkıntısı yönünde gerekçeleri var; fakat son dönemde geliştirilen bazı uygulamalar...

Başkan Pişkinsüt: Başsavcının haberi var mı?

Hükümlü 77: Var. Aslında hepimizde epeyce ağır hasarlar var, kronik vakalar var; kalp, ciğer, böbrek, astım, bronşit...

Başkan Pişkinsüt: 15 gün aralıklarla gelen hekim yeterli olmuyor; bir de...

Hükümlü 77: 15 günde bir hekim geliyor, ayrıca da bu hekimler birbirlerine vakaları devretme durumu söz konusu oluyor. Bunda da tedaviler ters tepiyor. Pratisyen herhalde bunlar, uzmanlıkları da yok. Değişik ilaçlar kullanıldığı için de kobay muamelesi görüyoruz. Bu durumda hastalıklar daha beter oluyor. Bayan olmamızdan kaynaklanan bazı sıkıntılar da yaşanıyor. Son üç haftadan bu yana idarenin bazı kısıtlamaları oluyor; doktora çıkarılmamaya, hastaneye götürülmemeye, avukatla görüştürülmemeye dönük kısıtlamalar var. Uyarıda da bulunduk, sloganlar da attık. Tedavi hakkımızı istiyoruz. İdare görüşme taleplerimizi de kabul etmiyor. Sorunlarımızı iletemiyoruz.

Cezaevlerindeki sağlık sorunları kadar, mahkûnların sağlık hizmetlerinden yararlandıkları hastanelerimizin ve buralardaki mahkûm koğuşlarının da önemli eksiklikleri bulunmaktadır.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 77, 78

ELAZIĞ DEVLET HASTANESİ MAHKÛM KOĞUŞU:

Başkan Pişkinsüt: Evet, hastaneyi geziyoruz. Otopsi yapmışsınız herhalde.

Doktor: Efendim, bir trafik kazasına bağlı.

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): Eski bina. Öteki bina, yeni bina. O yeni binaya kalorifer tesisatı yapılıncı, eski binanın ısınması da, buradan buhar gelerek, buradan sağlanmış. Maalesef...

Başkan Pişkinsüt: Hiç kullanılmıyor herhalde? Bunun dışarıdan girişi yok mu?

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): Dışarıdan girişi yok.

Başkan Pişkinsüt: Yatakları yeni koymuşlar. Allah Allah, ilk defa böyle bir şey görüyorum.

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): Tuvaleti, lavabosu...

Başkan Pişkinsüt: Yani, el yıkamaya tuvaletin üzerinden atlayarak geçeceksiniz, ondan sonra... Olamaz böyle bir şey; yani, burası daha evvel kapalıydı.

Bu böyle miydi? Ama, kullanılıyor; çünkü, ördekleri filan var orada; kısmen rezervuarı yok. Burada rezervuar borusu olması lazım; yani, su temizleme borusu. Rezervuarın yukarısı değil.

Mehmet Özdemir (Başhekim Muavini): Evet, burası, hakikaten, fiziki görüntü olarak ve fonksiyonel olarak hoş değil.

Başkan Pişkinsüt: Mantığı yok.

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): Evet, hiç mantığı yok. Ya kapı başka yerden açılır veya bu öteki tarafa kaydırılır; yani, haklısınız.

Başkan Pişkinsüt: Dört tane yatak; bu yataklar yeni.

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): Hatırlayabildiğiniz kadarıyla hiç mahkûm kaçma girişimi filan bir şey oldu mu?

Mehmet Özdemir (Başhekim Muavini): Olmadı.

Başkan Pişkinsüt: Mahkûm defteriniz var mı? Kaç kişi yattı, görelim.

Hemşire: Hangi hekimin hastasıysa, o hekimin servisinde defteri.

Başkan Pişkinsüt: Buraya kaç kişiyi aldığınıza dair bir kayıt tutmuyor musunuz?

Hemşire: Hayır, her servisin kendi defterinde kayıtlı yatan mahkûmlarımız.

Başkan Pişkinsüt: Mesela, sorulsa, bir senenin içerisinde buradan kaç tane mahkûm geçti diye; mesela, her serviste, takip çizelgesinin içerisinde, diyelim ki, Ahmet, 2. Cerrahide şu kadar gün kaldı gibi bir şey tutmak lazım burada.

Hemşire: Her servisin kendisinde olduğu için, kendileri tutuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Kullanılmıyor mu; yani, hiç gelmedi mi mahkûm?

Hemşire: Sürekli mahkûm geliyor da, ya dahiliye hastası oluyor ya cerrahi oluyor; hangi bölümünse, o bölümün yeri tutuyor.

Başkan Pişkinsüt: Nereden tedavi yapıyorsunuz?

Hemşire: Servisten hemşire arkadaş geliyor, tedavisi varsa tedavisini yapıp gidiyor.

Başkan Pişkinsüt: Yani, burada bir ilaç, ecza dolabınız, iğne, enjektörlükler...

Hemşire: Her şeyimiz servisten geliyor.

Başkan Pişkinsüt: Tansiyon aletinizi, iğnenizi, enjektörünüzü alıyorsunuz... Niye?... Hiç pratik bir şey değil bu.

Başkan Pişkinsüt: Teşekkür ederim.

(...)

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): Evet, koyulabilir; bir sağlık dolabı koyulabilir, içine acil ilaçlar, tansiyon aleti, bir mahkûm koğuş kayıt defteri, bir masa sandalye..

Başkan Pişkinsüt: Zaten, dört kişi de fazla orada. Şimdi, şu bölümler nedir?

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): Bu bölüm, genelde depo.

Başkan Pişkinsüt: Sağlık Müdürlüğüne, mahkûm koğuşlarının şu şekilde düzenlenmesi şeklinde, hem Sağlık Bakanlığı'ndan hem Adalet Bakanlığı'ndan herhangi bir genelge geldi mi? Ondan sonra mı burası yapıldı?

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): Ben, tabii, geçmiş için net olarak hatırlamıyorum; ama, belki çok eskiden bir genelge olabilir.

Hastane Görevlisi: Ben buradayım, var; yani, eski tuvaletin de var.

Başkan Pişkinsüt: Nerede var, bakayım; bir açalım orayı.

Görevli: İki tane ayrıca tuvaletimiz var.

Başkan Pişkinsüt: İki tane tuvalet lavabosu var; oradan bin kat daha iyi burası.

Başkan Pişkinsüt: Yani, bir başka yer; bir başka yere çıkıyor.

Görevli- Aslında, şuradan girdiğimizde, oturulabilir ... olarak tuvalet vardı.

Başkan Pişkinsüt: Yani, şu yapıyı, şurası olmayan yapıyı bu vaziyette kapının ardına koymuşlar.

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): 1945 yılında yapılan bir bina; mekân olarak çok yetersiz; artan nüfusa, buraya gelen illere göre çok yetersiz kalıyor. Dünya Bankası kredisiyle burası restorasyon yapıldı.

Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, bölgedeki konumu ve mahkûmlara verdiği hizmet açısından özel olarak ele alınıp değerlendirilmesi gereken bir sağlık kuruluşumuzdur.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 86

... : Müşahedeleri sonucu sağlık kuruluna gelip, raporları düzenlenip gidiyorlar. Bir kısmı da cezaevlerinden tedavi amacıyla yollanıyor.

Başkan Pişkinsüt: 24.9'dan itibaren, 5.8'den itibaren... Bu nasıl oluyor? Daha evvelden mi gelmiş bu?

... : Evet.

Başkan Pişkinsüt: Bunların gelişlerine kim karar veriyor?

... : Cezaevleri tabipleri yolluyor. Cezaevi tabibinin yolladıklarını, biz, uygun görürsek yatırıyoruz. Zaman zaman heyete çıkarıyorlar. Bu hastalar için uzman hekim sıkıntısı var Doktor Hanım. Hakikaten iki tane psikiyatri uzmanımız var; üniversiteden geliyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Yani, bir senedir yatıyor neredeyse.

... : Evet; çünkü, şöyle bir sorun var bunun için: Bu cezaevine girse, ... kalabilir. Bunun gibi iki tane vardı uzun süreli; geldiler...

Başkan Pişkinsüt: Bunun memleketi neresi?

... : Batman.

Başkan Pişkinsüt: Depresif reaksiyonlar var, herkes birbirini şey yapıyor, gençlerin içerisinde çok fazla sıkıntıda olanlar var. Bu mesela, Hükümlü 114, sadece anksiyetesi var diye gelmiş, kaç aydır yatıyor...

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 87

Başkan Pişkinsüt: Hükümlü 110'un teşhisi ne?

Aysegül Erol (Hemşire): Müşahedeye gelmişti efendim.

Başkan Pişkinsüt: Daha teşhis yok mu bunda? Merhaba. Tahsil durumun nedir senin?

Hükümlü 110: İlkokulu bitirdim.

Başkan Pişkinsüt: Ne zaman?

Hükümlü 110: Çoktan, 10 yıl kadar oldu.

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşındasın?

Hükümlü 110: ... yaşındayım.

Başkan Pişkinsüt: Niye getirdiler seni buraya?

Hükümlü 110: Ben bütün sorunlarımı dilekçede yazmıştım, vermiştim. Siz-
de değil mi?

Başkan Pişkinsüt: Tamam, biz, oradan öğreniriz. Burada nasılsın şimdi, bi-
raz düzeldin mi?

Hükümlü 110: Kafamın sol tarafı ağrıyor.

Başkan Pişkinsüt: Neydi suçun?

Hükümlü 110: Suçum cinayet.

Başkan Pişkinsüt: Nerede yatıyorsun cezaevinde?

Hükümlü 110: Diyarbakır'da.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Yani, burada bir cezai ehliyeti yoktur veya vardır diyebi-
leceğiniz rapor için ne kadar zaman müşahadede, yani, bu vaziyette böyle
tutmanız gerekiyor?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): 3 hafta.

Başkan Pişkinsüt: Peki, kaç imzalı bir rapor çıkıyor bunun için?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): 3 psikiyatristten oluşan bir heyetten.
Tabii, bizim raporlarımızı mahkemeler zaman zaman, adli tıbbı da yollarlar,
zaman zaman hastayla konuşmalar.

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): Sizin de yargıtayınız adli tıp.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Evet; nihai karar orada onaylanıyor.

Başkan Pişkinsüt: Bu ...'lı için ne şey oluyor; hiçbir şey yok?..

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Valla biz ona cezai ehliyeti tam tara-
fında bir rapor verdik.

Başkan Pişkinsüt: Yoktur diye mi?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Cezai ehliyeti tamdır diye raporu verdik.

Başkan Pişkinsüt: O da onu istiyor zaten, ben deli değilim diyor, bana versinler gideyim diyor.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): İşte, o, deliliğinden diyor. Akıllı olsa, cezai ehliyetim yok diye rapor almak ister.

Başkan Pişkinsüt: Ama, onların ideolojileri öyle.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 89

Başkan Pişkinsüt: Ruh ve sinir hastalıkları olarak yatak sayısı ne kadar dediniz?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): 430 diyebiliriz.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar hasta var şu anda içeride?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Yatan 300 hasta var.

Başkan Pişkinsüt: Bu sayı dahil mi?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Tabii, dahil.

Başkan Pişkinsüt: 11 tane mahkûm koğuşunda.

Eray Yalçın (Uzman Jandarma Çavuş): Tutuklu ve hükümlü olarak geçiriyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Yani, 11 tane böyle. Bir de ikinci şeyimiz var dediniz?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Muhafaza ve tedavi servisi, onu özellikle yazalım. İşte, burada ... dediğim 46 raporu aldı.

Başkan Pişkinsüt: Orada kaç tane var?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Bugünkü rakamla 53.

Başkan Pişkinsüt: Kaç hemşire hanım var?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): 6 tane var.

Başkan Pişkinsüt: 53 hastanın olduğu yerde 6 hemşire var, gece de nöbet tutuyorlar.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Tutuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Diğer yerlerde toplam kaç hemşire var?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Toplam 70 tane.

Ahmet Ağaoğlu (Sağlık Müdürü): 2 psikiyatri uzmanı, 5 pratisyen hekim, 6 psikolog var.

Başkan Pişkinsüt: Sosyal çalışmacı var mı?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Sosyal çalışma uzmanımız yok. Esasında ihtiyacımız var.

Başkan Pişkinsüt: Ama, 2 psikiyatri uzmanına bir tane de ilave olarak başhekim mi?

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim): Biri benim, o ikiye dahiliz.

Ahmet AĞAOĞLU (Sağlık Müdürü): Biri de başhekim yardımcısı. Acilen dahiliye, nöroloji uzmanı...

Başkan PIŞKINSÜT: Dahiliye yok mu?

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim): Yok.

Başkan PIŞKINSÜT: Devlet Hastanesinden de gelecek gibi değil zaten.

Ahmet AĞAOĞLU (Sağlık Müdürü): Devlet Hastanesi konsültasyon olarak bakıyor; ama, çok sağlıklı olmuyor.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 91

Başkan PIŞKINSÜT: Ayşegül Erol, mesela, ayın 4'ünde siz nöbetçiymişsiniz; yanınızda kim oluyor burada?

Ayşegül Erol (Hemşire): Yanımızda tek personel var.

Başkan PIŞKINSÜT: Sizin içeri girip iğne yapmanız söz konusu olamaz orada.

Ayşegül Erol (Hemşire): Biz, buraya hastaları çağırıyoruz. Zaten hastalar alıştığı için, bize zarar vermiyorlar.

Başkan PIŞKINSÜT: Burada mı tedavi yapıyorsunuz?

Ayşegül Erol (Hemşire): Evet.

(...)

Başkan PIŞKINSÜT: Bakanlıktan veya sizin hemşire hanımlardan —çünkü, çok kolay değil, diğer hemşirelerin servisteki hastalarıyla çalışma şekliyle pek eşdeğer değil burası— Sağlık Müdürlüğünden farklı bir isteğiniz, buraya yapılması gereken destek, çünkü onlar orada çok da kalabalık, pek de gözlem yönünden takipleri de kolay değil, yani çok sorunlu. Bir isteğiniz oldu mu?

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim): İsteğimiz sadece rutini sürdürme şeklinde, tamirat, sıcak su, bahçe duvarları. Müdür Bey, son hazırladığımız keşif nerede?

Mehmet Fatih Esen: Burada.

Ahmet AĞAOĞLU (Sağlık Müdürü): 10 milyar lira para geldi, onunla bir servis yapılacak. Yanılmıyorsam, bu şekilde 3 servis bitti. Bir de ayrıca bir 35 milyarlık keşif çıkarmışlar; onu da Bakanlıktan isteyeceğiz.

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim): Bahçe duvarları yükseltilmesi. Bazen firarlar oluyor.

Ahmet AĞAOĞLU (Sağlık Müdürü): Yalnız, geçen yıl kalorifer tesisatı ve kanalizasyon tesisatı, pis su sistemi gözden geçirildi ve yapıldı; yani, o konuda bir sorun kalmadı. Mutfak da yine aynı şekilde, yeni pişirme aletleri alındı.

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim): Bizim esas şeye ihtiyacımız var. Bakırköy'de var, çok amaçlı salon diyorlar. Zaman zaman oyun oynayabilirler, tiyatro olabilir, müzik, film gösterisi olabilir. Yani, böyle bir meşguliyetlerin

yapılabilmesi için bir salon bu hastanemizde maalesef yok. Servislerimiz de yeterli olmuyor. O çok amaçlı salon denilen bir salon yapılırsa, Bakırköy'de olduğu gibi, daha sosyal etkinlik olabilir, hastaları daha iyi eğitebiliriz.

Başkan Pişkinsüt: Zaman zaman kendi aralarında kavga ediyorlar mı? Çünkü, farklı hastalık grupları var. O zaman ne yapıyorsunuz, gece mesela?..

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Ediyorlar, kapıyı açıp içeri giriyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Ama, siz yoksunuz, hemşire hanım yalnız, bir de personel var. Jandarmadan yardım istiyor mu?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Hayır, o gibi durumlarda bu olay çıkaran hastalara, diğer daha akıllı hastalar personele yardımcı olup, bu işi bastırıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Aman Allahım, felaket.

Peki, jandarma gelip yardım edebiliyor mu?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim): Şu an gerek olmadı.

Başkan Pişkinsüt: Aynı bahçede çok yakın olarak görev yapıyorsunuz, öbür tarafta da hastanız var. Gece nöbette, orada ayrı bir hemşire kadrosu mu görev yapıyor, yoksa buradaki nöbetçi arkadaş aynı zamanda o taraftan da yükümlü mü?

Münibe Çelik (Hemşire): Hayır, ayrı ayrı.

Başkan Pişkinsüt: Hayır, onu demek istemiyorum. 11 kişilik yan taraftaki mahkûm koğuşunun olduğu yerdeki yapıdan kim sorumlu, hangi hemşire?..

Münibe Çelik: Supervisor...

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 63-66

ELAZIĞ RUH VE SİNİR HASTALIKLARI HASTANESİ:

Başkan Pişkinsüt: Merhaba. Ruh ve sinir hastalıklarından kim sorumlu; buranın sorumlusu kim?

Hemşire: Buranın sorumlusu Başhekim Yardımcısı Cumhur Bey ile Osman Bey; uzman doktor olarak, diğerleri pratisyen.

Başkan Pişkinsüt: Buranın sorumlusu olan başhekim muavini olan psikiyatri mütehassısı mı? ☹

Hemşire: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Biz, ruh ve sinir hastalıkları servisini görmek istiyoruz, bir de dışarıdaki, cezaevinden gelen hastaların olduğu 14 kişilik olan koğuşu ve defterlerinizi görmek istiyoruz.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Hoş geldiniz.

Başkan Pişkinsüt: Hoş bulduk. Biz, 2 sene önce gelmiştik. 2 sene önce hem cezaevini dolaşmıştık hem de hastaneye gelmiştik. Şimdi de hastanenin özellikle rapor verilmek üzere müşahade altında tutulan hastaların koğuşla-

rını görmek istiyoruz; bir de mahkûm veya cezaevinden sevk edilmiş olan galiba bu sefer 14 vaka var, orayı görmek istiyoruz. Geçen sefer geldiğimizde 11'di.

(...)

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Müşahede için gelenlerin fazla bir bekleme durumu yok.

Başkan Pişkinsüt: Cezaevinde bekliyorlar.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Bizim buraya getirdikleri zaman biz hemen yatış yapıyoruz.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Tamam. Burada poliklinik herhalde sadece acil psikiyatri polikliniği olarak yapılıyor.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet.

Başkan Pişkinsüt: Acil psikiyatri polikliniğine normalde cezaevinden sevkli gelen hastalar da geliyor mu?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Tabii, geliyor. Burada muayene oluyor. Yatmaları gerekenlerin yatışı yapılıyor. Reçete düzenleniyor.

Başkan Pişkinsüt: Şu defterinizde mahkûm olarak geldi diye belli ediliyor mu?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Yazılabilir.

Başkan Pişkinsüt: Mesela en son ne zaman geldi? Herhalde hemşire hanım işliyor. Mahkûm geldiği zaman nasıl işliyorsunuz?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Normal deftere işleniyor.

Başkan Pişkinsüt: Bu poliklinik defteri gece defteri mi?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Bu, gece acil nöbetçi pratisyen hekimin. Gündüz poliklinikte uzman kalıyor.

Başkan Pişkinsüt: Şu anda burada bakan arkadaşlar pratisyen hekim arkadaşlar mı?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Pratisyen; gerekirse bizi çağırıyorlar. Geçen salı gelenler mesela ikinci servise yatırılmış, reçete verilmiş.

Başkan Pişkinsüt: Hükümlü 16, PKK koğuşundan, atipik, Hükümlü 136 ve saire. Bir seferde, 21.3.2000 tarihinde 9 mahkûm gelmiş.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Hatta, ben açıkça söyleyeyim. Bir günde bu kadar getirmeyin dedim. Bunların birkaç tanesi müşahede kararlı. Bunlardan ayaktan heyetler olabiliyor. Sağlık kuruluna sevk diyor; yani, müşahede kararı olmuyor, direkt o günkü sağlık kuruluna sevk ediliyor.

Başkan Pişkinsüt: Haftada bir defa mı getiriyorlar?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Yok. Genellikle heyet günleri daha çok getiriliyor; salı ve perşembe günleri.

Başkan Pişkinsüt: Burada kaç hekim arkadaşımız çalışıyor?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Şu anda 4 uzman var.

Başkan Pişkinsüt: 28 Mart 2000 tarihinde yine mahkûm gelmiş; 6 mahkûm gelmiş, 3'ü müşahedeye yatırılmış. Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde kaç tane mütehassıs var?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): 4. 3 uzmandı, biri yeni geldi, bir ay oluyor. Geceleri pratisyen hekimler nöbetçi kalıyor, psikiyatristler uzman olarak gerektiği zaman çağrılıyor.

Başkan Pişkinsüt: Diğerleri haftada her gün bir kişi mi poliklinik yapıyor?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet, bir gün yapıyor, sırayla. Salı ve perşembe günleri öğleden sonra heyete giriyoruz. Adli vakalara ben bakıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Bir senede ortalama ne kadar mahkûm yatıyor veya cezaevinden ne kadar sevk geliyor?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): 200 civarında geliyordu. Mesela, mart ayında 17 yatış olmuş. Ocak ve şubatta 8-7. Aydan aya değişiyor; 20 ile 10 arası.

Başkan Pişkinsüt: Bahçenin içerisinde o tek olan yer mahkûmlara ait mi?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet, mahkûmlara ait. Orası sırf mahkûm servisi. Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı arasındaki protokol gereği gardiyan var, jandarma ve biz varız. Dış güvenlik jandarmanın, iç güvenlik gardiyanın, tıbbi hizmetler de bizim.

Başkan Pişkinsüt: O koğuş tamamen öyle düzenlendi. Peki, çok fazla olacak olursa normal servise de mahkûm alınıyor tabii.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Yok, kesinlikle almıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Hiç almıyor musunuz içerdeki yere; geçen sefer orada çok fazla vardı.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Orası şöyle: Tutuklu olmayanlar için, sanık; ama, hükmü yok. Tutuklu, ama henüz hükmünü almamış. Hükümlüler hastanenin mahkûm servisinde yatıyor. Bir de tutukluluğu kaldırılmış sanık durumunda olanlar var. Onlar da birkaç kategoride: Birisi, sadece müşahede için yollanıyor; işte 3 hafta, 6 hafta.

Başkan Pişkinsüt: Adliyeden geliyor o zaman.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Adliye kanalıyla geliyor da, polis marifetiyle getiriliyor; yani, jandarmayla değil. Onlar serbest. Orada müşahedeleri yapılıyor, heyete giriyor ve taburcu ediliyor. Ama, bazıları edilmeyebilir. Yolu bulamayacak derecede şey oluyor. O da bizim sorunlarımız; tutuyoruz mahkemeden muhafaza tedavi kararı istiyoruz. Bir de orada TCK 46 almış olanlar var; yani, suçlu, adam öldürmüş; akıl hastası olduğu için ceza tertibine muhatap olmadığı.

Başkan Pişkinsüt: Almış gelmiş mi oluyorlar?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Gelmiş oluyorlar. Bizim rapor mahkemeye gidiyor. Mahkeme diyor ki: "Akıl hastası olduğu için buna ceza tertibine mahal yoktur." Ama, ağır cezayı müstenit suç varsa veyahut da Türkiye, Türk Devletine karşı suçlarsa bir yıldan az olmamak üzere orada muhafaza ve tedavi altına alınıyor. Bir de o tipler geliyor. Onlar en az bir yıl tutuyoruz. Bir yılın sonunda heyete sokuluyor; sosyal şifa raporu düzenleniyor. Mahkeme uygun görürse, bazen adli tıbbı da yolluyor. Bir yılın sonunda oradan serbest bırakılıyor; ama, o tip 25-30 kadar hasta var şu anda yatan.

Başkan Pişkinsüt: Normalde yılda kaç tane böyle olup salınıveriyor?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Yüzde 40-50 civarında oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Buradaki 4 hekim arkadaşın da takibi değil mi?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Yok, onları hep ben takip ediyorum.

Başkan Pişkinsüt: Daha iyi. İkinci kategori bu. Başka?..

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Başka da yok gibi. Orada tedavi için yok; sadece müşahade var ve muhafaza tedavi var. Üçüncü kategori de şöyle: Ağır cezaya mesnet olmayan suçlar var; hafif yaralama, müessir fiil, basit hırsızlık. Onları şifaya kadar diyor. Orada takdir bize kalıyor; yani, bir ay, iki ay da, bir hafta da yatırıyoruz. Düzelmıştır diye rapor düzenlersek, onu mahkemeye yolluyoruz. Serbest taburcu kararı verince çıkıyor. Öyle üç kategoride hasta yatıyor o serviste; ama, onlar, tutuklu ve gerçek anlamda hükümlü değil. Yine, bir hükmün infazı yapılıyor; ama, tutuklu şeklinde değil.

Başkan Pişkinsüt: Ama, Türk Ceza Kanunu 46'yı almış olup hükümlü olanlar da ikinci kategoride var; onlar hükmü icabı tutuluyor; çünkü, cezai ehliyetleri yok; ama, buna rağmen ağır ceza olduklarından en az bir sene yatmaları lazım. O dönemi burada geçiriyorlar.

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Yani, hükmün infazı, sanki biz bir adli kurummuşuz gibi o işin infazını yapıyoruz. Konu açılmışken de söyleyeyim: Bu konuda bazı aksaklıklar var. Yani, Meclise bile getirilebilir.

Başkan Pişkinsüt: Evet, geçen sefer de aksaklıklar vardı, bu sefer de. Bunun düzelmesi için ne yapmak lazım?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Kanunda bazı boşluklar var. Mesela, adam, mentarreferirin. Mentarreferirin şifası olur mu? Sosyal şifa gibi oluyor. Düzelmıştır diyorsunuz.

Başkan Pişkinsüt: Hepsine geçen sefer zekâ testi yapılıyordu bu yatanların. O zekâ testi hâlâ daha devam ediyor mu?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Tabii, devamlı yapılıyor; o

rutindir. Heyete giren vakaların bir EG'si çekiliyor, bir de zekâ testi. Ama, bazı vakalar oluyor, 10 yıllık şizofren, onları pek fazla incelemeye de gerek olmuyor; ama, rutin de bir EG çekiliyor.

Başkan Pişkinsüt: Zekâ testi dediğiniz ne, IQ mu?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): IQ ve psikomatik tetkikler var, onlar uygulanıyor. Ama, esas karar uzmanlar tarafından heyette veriliyor.

Başkan Pişkinsüt: Peki, diyelim ki adam 40 yaşında, okuryazar değil; IQ testi nasıl yapılıyor?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Onu, psikologlar, genel gözlem sonucu diye bir uygulamaları var, öyle karar veriyorlar. Az çok da belli oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Yani, en azından düşünce bütünlüğü var mı; kendi genel kültürü çerçevesinde olayları bağlayabiliyor mu gibi.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): İş gücü sahibi mi, evli mi, bekâr mı, toplumda sosyal görevini yerine getirmiş mi; onlara bakılıyor, belli oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Bir yılın içerisinde vaka sayısı ne kadar, hastanenin yatak kapasitesi nasıl?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Geçen yılın rakamı, hatırladığım kadarıyla, 3 000 civarında yatan hasta var.

Başkan Pişkinsüt: Ki, onlar uzun yatar.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet, bazısı bir ay yatıyor. Bazı sorunlar da var; mesela, bayan hasta, taburcu edemiyorsunuz. Polis getirmiş. Hep içeriye hasta pompalanıyor; ama, çıkışında bir sorunumuz var. Yani, taburcu ettiğimizde hastaya bir şey olursa, bu sefer taburcu eden hekim mahkemeye bildiriliyor, suçlanıyor; Bakanlıktan müfettiş geliyor. Bunların mahalline tesliminde eskiden müteferrikaya teslim diye bir kavram vardı. Bu son olaylardan, terörden falan polis verilmiyor. Ama, eskiden polise teslim edip, mesela Diyarbakır'ın Gercüş kazasının bilmem ne köyüne kadar adam götürülebiliyordu. Şimdi, sen taburcu edemiyorsun, o zaman hastanelerde birikme oluyor. Bu, bayağı önemli bir sorun.

Başkan Pişkinsüt: Aileler de gelip almıyorlar.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet, almıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Mesela, ceza bittikten sonra, bir yıl geçtikten sonra?..

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet, onlarda da sorun var. O zaman da şöyle yapıyoruz: Açık servise alıyoruz. Adli hukuki şeyleri bitmiş oluyor; ama, normal yatan hastaya dönüşüyor; aile gelmiyor. O olay çok var.

Başkan Pişkinsüt: Peki, hastane kısmında bunların yattığı serviste kaç hemşire hanım görev yapıyor?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): 5-6 civarında hemşire var.

Başkan Pişkinsüt: Rotasyonla mı çalışıyorlar?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Vardiyalı değil. Gündüz mesaiye geliyorlar, nöbet tutuyorlar, nöbet tutan ertesi gün nöbet iznini kullanıyor.

Başkan Pişkinsüt: Kaç hemşire hanımsınız?

Hemşire: Şu an serviste 4 hemşire gündüzde çalışıyoruz, 1 gecemiz var.

Başkan Pişkinsüt: Gececi aynı zamanda polikliniğine mi bakıyor?

Hemşire: Hayır, gececi arkadaş sadece gece çalışıyor. Mesaisini öyle tamamlıyor. Bir hafta içi, bir hafta sonu nöbet tutuluyor.

Başkan Pişkinsüt: Hayır, burası poliklinik olduğuna göre siz şimdi gececi çalışan mısınız?

Hemşire: Yok, servis sorumluları burada nöbet tutuyor.

Başkan Pişkinsüt: Yani, ruh ve sinir hastanesinin o bölümünde. Herhalde tek bölüm var değil mi; yani, bir müşahede gibi olan, o çok fazla hastanın bulunduğu büyük koğu gibi olan kısmı var, bir de odalar var mı?

Hemşire: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Bütün o serviste tek hemşire hanım mı nöbet tutuyor?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet, bir hemşire, bir personel. Personel bir veya iki olabiliyor.

Başkan Pişkinsüt: Sağlık memuru var mı?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Yok.

Başkan Pişkinsüt: Sağlık memuru geçen sefer de yoktu.

Hemşire: Gecede yok. Gündüz sağlık memuru var. Sadece pansuman.

Başkan Pişkinsüt: Kaç tane sağlık memurunuz?

Hemşire: 1 kişi.

Başkan Pişkinsüt: Yani, bütün ruh ve sinir hastalıkları servisinde 4 hemşire, 1 sağlık memuru var, öyle mi?

Hemşire: Hastaneye ait 1 sağlık memuru var.

Başkan Pişkinsüt: Personel kaç tane?

Hemşire: 2.

Başkan Pişkinsüt: Buradaki ruh ve sinir hastalıkları acil polikliniğinde 1 hemşire hanım, normal diğer hastanenin servisinden geliyor, öyle mi? Devlet Hastanesinin servisinden mi geliyor?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Hayır.

Hemşire: Servis sorumluları burada nöbet tutuyor.

Başkan Pişkinsüt: Yani, şimdi siz, aynı zamanda yukarıda geceleri nöbetçi misiniz?

Hemşire: Hayır, ben burada nöbetçiyim. Serviste başka bir arkadaşım nöbetçi.

Başkan Pişkinsüt: 4 kişinin biri burada nöbet tutuyor, biri orada, ikisi de gündüzcü mü oluyor?

Hemşire: İkisi gündüzcü oluyor; aynı zaman da ben de nöbet iznim olmu-yor, gündüze devam ediyorum.

Başkan Pişkinsüt: Buraya bir gecede kaç hasta geliyor? Mesela şuradan ba-kalım.

Hemşire: Bugün 8 hasta geldi.

Başkan Pişkinsüt: 30'unda 8 kişi gelmiş. Bu, saat 16.00'dan sonra çıkarılan defter mi?

Kazım Yırık (Doktor): 16.00'dan itibaren.

Başkan Pişkinsüt: Bazen 3, bazen 5 geliyor. Peki, gündüz ortalama ne kadar geliyor; gündüz de çok yüklü oluyor mu?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): 40-50 civarında.

Başkan Pişkinsüt: Ama, değişiyor olabilir.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet, geçen hafta çarşamba 70'ti.

Başkan Pişkinsüt: Burada poliklinikte zaten bir doktor bekliyor; dolayısıyla da ya siz oluyorsunuz ya bir başka arkadaşınız. Siz kaç senedir buradasınız? Geçen sefer de siz buradaydınız.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet. Ben mecburi hizmet-te kura koymuşlar, çektim, 10 seneyi geçti. Ben İzmirliyim. Bakırköy çıkışlı-yım, biz tımarhaneye alışkın. Burada devam ediyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Yıldırım Aktuna zamanı mı?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet, onun zamanının asis-tanlarındanım.

Başkan Pişkinsüt: Peki, sizi çok meşgul etmeyelim; biz servise gidelim.

Nihat Seçkin (Başhekim): Hoş geldiniz.

Başkan Pişkinsüt: Merhaba, hoş bulduk.

Burada gerekli incelemeyi yaptık, servise çıkacağız. Ondan sonra da mah-kûmların olduğu koğuşunuzu geçen sefer görmüştük; 14 hastanın olduğu, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı beraber yürüttükleri o servisi göreceğiz. Ondan sonra Devlet Hastanesini de gizeceğiz. Siz iki tara-fın başhekimisi misiniz, Devlet Hastanesinin başhekimisi ayrı mı?

Nihat Seçkin (Başhekim): Ayrı, tabii.

Nihat Seçkin (Başhekim): Burası polikliniğimiz.

Başkan Pişkinsüt: Şu bölüm yeni mi açıldı, iki sene önce yoktu.

Nihat Seçkin (Başhekim): İki sene oldu; o zaman vardı.

ADLİ VAKALARIN SERVİSİ:

Başkan Pişkinsüt: adli vakaların servisi bu servis mi?

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Evet, muhafaza ve tedavi servisi.

Başkan Pişkinsüt: Bir tek servis mi var?

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Bir tane.

Başkan Pişkinsüt: Bunun kadın kısmı yok mu?

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Kadın yok. O yukarı çıktığımız en son akut kadın kısmında 3-4 vaka var. Mesela, en çok bağırان biri vardı; o babasını yaralamaya teşebbüs etmiş; onun gibi.

Başkan Pişkinsüt: Bu adli müşahede veya tedavi koğuşunun numarası kaç?

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): 1. servis.

Başkan Pişkinsüt: Burada şu anda kaç hasta var?

Hemşire: 55 hasta var.

Başkan Pişkinsüt: Serviste kaç hemşire hanımsınız?

Hemşire: 5 hemşireyiz.

Başkan Pişkinsüt: Sağlık memuru var mı?

Hemşire: Yok.

Başkan Pişkinsüt: Geceleri nöbette sadece bir hemşire kalıyor, öyle mi?

Hemşire: Evet, bir de hasta bakıcı kalıyor.

Başkan Pişkinsüt: Hasta bakıcı nasıl, sağlık memuru mu?

Nihat Seçkin (Başhekim): Hayır, temizlik firmasından müstahdem. Yalnız, bizde kadrolu.

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Müstahdemleri özellikle kadrolulardan seçiyoruz; yarın adli bir sorun olunca.

Başkan Pişkinsüt: Tedavi için buraya mı çağırıyorsunuz?

Hemşire: Kapının önünde masamız var; personel eşliğinde hastalar geliyor, orada tedavilerini yapıyoruz, iğne için de buraya geliyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Siz içeri girmiyorsunuz?..

Hemşire: Personelle giriyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Tahminen ortalama ne kadar yatıyorlar?

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Bir yıllıklar var; onlar kesin bir yıl yatıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Bir yılın içerisinde bu adli gözleme yatanlar kaç kişi diyebilirsiniz?

Cumhur HEPGÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Aydan aya değişiyor, 10, 20 olabiliyor. Mesela adli tatil sonu büyük bir yığılma oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Hepsi, polis veya jandarma aracılığıyla getirilmiş olan sanık veya Ceza Kanununa göre suçlu olanlar.

Nihat Seçkin (Başhekim): Tabii.

Başkan Pişkinsüt: TCK 47'göre rapor vermek için kaç kişi sağlık kurulunda oluyor?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Ruh sağlığı hastanelerinde psikiyatri olması şart; heyet 3 kişiyle kuruluyor.

Nihat Seçkin (Başhekim): Yalnız, şu anda 4 kişi giriyor.

Başkan Pişkinsüt: 3 aylık istatistik nasıl?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Ocakta yatışlar 10, şubatta 15, martta 12; yani, 3 ayda toplam 35 müşahede ve tedavi için gelen hasta var.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 69

Başkan Pişkinsüt: Hemşire hanım burada kaç hasta yatıyor?

Hemşire: 46 hasta var.

Başkan Pişkinsüt: Müşahede koşullarında kesenler var, aksiyetaty olanlar var, tedavi gerektirenler var. Bunların bir kısmı polikliniğe getiriliyor. Yatırılması gerekenler olursa mahkûm koğuşuna mı yatırılıyor?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet, mahkûm koğuşuna yatırıyoruz. Hem gözlem için hem tedavi için oraya yatırıyoruz ve çevirdiğimiz de pek olmuyor, genellikle yatırılıyor.

Başkan Pişkinsüt: Şu anda bile orada çok insan var. Bütün müşahedeler 40-40, 80 oda dolu olduğu gibi, aşağılar da dolu. Hizbullah'a 240 kişi olduğu için cezaevi çok çok fazla.

Nihat Seçkin (Başhekim): Efendim, arkadaşımızın dediği gibi bize gelenlerin çoğu yatırılıyor.

Başkan Pişkinsüt: Hiç cezaevine çağırıldığınız oluyor mu?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Hayır. Zaten ona gücümüz de kapasitemiz de yetmez.

Başkan Pişkinsüt: Mutlaka buraya getiriliyor. 4 servis gördük.

Nihat Seçkin (Başhekim): Yine göreceğiz, daha var efendim. Şimdi, mahkûm koğuşuna gidiyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Onlar da bu numaralı 6 koğuşun içerisine mi dahil?

Nihat Seçkin (Başhekim): Hayır, bunlar ayrı efendim.

Başkan Pişkinsüt: Burada mı 6 koğuş vardı?

Cumhur Heggüvendik (Başhekim Yardımcısı): Bunun haricisinde bir amecam servisimiz kaldı, bir nevroz servisimiz, iki tane supakut servisimiz var; yani, bu akut servisinde düzenlenenlerin aldığını servis.

Başkan Pişkinsüt: Onlar nerede?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Karşı binada.

Nihat Seçkin (Başhekim): Şimdi gideceğimiz yer mahkûm koğuşu; yani, Adalet Bakanlığı, Jandarmanın ve Sağlık Bakanlığı'nın olduğu bir bölüm.
MAHKÛM SERVİSİ:

Başkan Pişkinsüt: Darp cebir raporu verilirken nezarethane veya gözaltına alma sırasında bir problem varsa, askerin veya polisin muayene sırasında yanında bulunmaması, yani hakemlik görevine müdahale edecek şekilde bulunmaması gerekiyor; ama, burası için söz konusu değil o. Gayet tabii burada güvenliği sağlamak gerekir.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Bizde psikiyatrik müşahe-de inceliklerinde belki olabilir. Onda da bir sorun çıkmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Toplam 4 psikiyatri mütehassısından çıkan 46-47 ne kadar oluyor 18 il için? Sağlık kurullarındaki çıkan sonuca göre olması lazım; ama, uzun yıllar çalışıldığı için ortalama bir şey söyleyebilir misiniz?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): 500-600 kadar 46 çıkar. Bir de şöyle bir yol. Direkt ayaktan yolluyor mahkemeler. Ayaktan olunca polikliniğe müracaat ediyor, testleri yapıyor, heyete giriyor. Bir de öyle 46'lar var. Ama, çoğu tutuklu değil tabii.

Başkan Pişkinsüt: Yani, öyle veya böyle, ister gözlem altında kalsın 18 ilin içerisinde bir yılda yaklaşık 500-600 tane 46-47 çıkar. Büyük bir rakam.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Evet. Riskli de biraz.

Başkan Pişkinsüt: Daha düzenli bir hale gelmiş; bahçe içinde, girişler çıkışlar böyle değil.

Nihat Seçkin (Başhekim): Burası askerlerimizin yeri; komutanımızın yeri, oturma yerleri, tuvalet, banyoları, koğuşları.

Hüseyin Akgül (Manisa Mv.): Burası dış güvenlik oluyor.

Nihat Seçkin (Başhekim): Tabii.

Başkan Pişkinsüt: Bu 3 bakanlığın biraradaki çalışmasını bu haliyle ne zaman organize ettiniz? Geçen sefer, 1998 başında geldiğimizde burası tek bina şeklindeydi.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Konum aynıydı.

Başkan Pişkinsüt: Dışarıdan giriş nasıl hastaların?

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Önce polikliniğe uğruyor, oradaki işlemlerden sonra buraya getiriliyor.

Başkan Pişkinsüt: Kaç hastanız var?

Komutan: 12 hasta var.

Cumhur Hepgüvendik (Başhekim Yardımcısı): Gardiyan daha önce yoktu; o protokolden sonra gardiyan geldi.

Başkan Pişkinsüt: Ama, o çok iyi oldu; çünkü, infaz koruma memuru hem oradaki hallerini biliyor, hem de burada takip edebiliyor.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 70

1. KOĞUŞ:

Başkan Pişkinsüt: Yatanlar kalkmasın, sizleri şöyle bir görelim. Kaç kişisiniz?

Hükümlü 128: 6.

Başkan Pişkinsüt: Sen ne kadar zamandır buradasın?

Hükümlü 128: Bir haftaya yakındır buradayım. Siz İnsan Haklarından mısınız, siz Erzurum'a geldiniz mi?

Başkan Pişkinsüt: Evet, geldik.

Hükümlü 128: Tanıdım sizi.

Başkan Pişkinsüt: Erzurum'da neredeydin, 2 sene önce mi?

Hükümlü 128: Bir hafta önce Erzurum'da yatıyordum. 4-5 senedir Erzurum'dayım.

Başkan Pişkinsüt: Buraya gelmeden önce Elazığ Cezaevi'nde müşahede koğuşunda mı bekledin?

Hükümlü 128: Elazığ Cezaevi'nde beni önce tecrit koğuşuna aldılar. Ufak bir olayım oldu, oradan hücreye aldılar.

Başkan Pişkinsüt: Hücrede ne kadar kaldın?

Hükümlü 128: Üstü kapalı 10 gün kaldım.

Başkan Pişkinsüt: Ondan sonra sıran geldi, buraya mı yattın?

Hükümlü 128: Evet, buraya geldim. Burada tedavimi görüyorum.

Başkan Pişkinsüt: Senin Erzurum'dan buraya gönderilme nedenin neydi?

Hükümlü 128: Uyuşturucu tedavisine geldim. Daha önceden uyuşturucu kullanıyordum.

Başkan Pişkinsüt: Nasılsın şimdi?

Hükümlü 128: Şu anda tedavimi görüyorum. Burası iyi; tedavimi rahatça görebiliyorum. Hepsi de iyi davranıyorlar. Hastaya hasta muamelesi yapıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar zamandır sen uyuşturucu müptelasıydın?

Hükümlü 128: Dışarıdan beri kullanıyorum. 5 senedir cezaevindeyim. Dışarıda da yaklaşık 8-10 sene kullandım.

Başkan Pişkinsüt: Erzurum'da cezaevinde alıyor muydun?

Hükümlü 128: Evet, bulabildiğim kadar alıyordum.

Başkan Pişkinsüt: Kuş da besliyor muydunuz servisinizde, o oda sizin miydi, sen koğuşlu odada mıydın?

Hükümlü 128: Kuşlu oda bizim değildi.

Başkan Pişkinsüt: Cezan kaç sene?

Hükümlü 128: 3 ay cezam kaldı.

Başkan Pişkinsüt: Burada dolduruyorsun.

Hükümlü 128: Artık, burada doldurmaya çalışıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Geçmiş olsun. Siz ne kadar zamandır buradasınız?

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Cinayet suçundan müşahade için 4-5 gün oldu geleli.

Başkan Pişkinsüt: Nereden geldin?

Hükümlü 128: Muş.

Başkan Pişkinsüt: Daha önceden psikiyatriyle ilgili hiç tedavi görmüş müydün?

Hükümlü 128: Evet, askerde gördüm.

Başkan Pişkinsüt: Sen nereden geldin?

Hükümlü 130: İdil.

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Konuşamıyor efendim.

Hükümlü 131: Efendim, ben taburcu olmak istiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gündür buradasın?

Hükümlü 131: Aşağı yukarı bir ayı geçti.

Başkan Pişkinsüt: Nereden geldin?

Hükümlü 131: Tedavi olmak için Malatya'dan geldim. Şu an çok iyiyim.

Başkan Pişkinsüt: Malatya Cezaevi'nde mi yatıyorsun?

Hükümlü 131: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar zamandır içeridesin?

Hükümlü 131: Aşağı yukarı 3 ay oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Suçun neydi?

Hükümlü 131: Bilmeyerek askeriye'nin deposuna girmişim, uyku sersemiyle.

Başkan Pişkinsüt: Sonra nasıl ruhsal sağlığın bozuldu, buraya geldin, niye tedavi olman gerekti?

Hükümlü 131: Orada cam kırmışım. Bilmiyorum, bazı şeyleri hatırlamıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar cezan var senin?

Hükümlü 131: Bilmiyorum.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 71, 72

Başkan Pişkinsüt: Bir odada kaç kişi kalıyorlar şimdi?

Hükümlü 128: Şu anda mevcut 8 olması lazım.

Başkan Pişkinsüt: Senin ne şikâyetin vardı?

Hükümlü 133: Ben Erzurum'dan geldim. Bu üçüncü gelişim; uyuşturucu ruhsal tedavi için geldim.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Burada psikiyatri olarak takibin mi yapılıyor?

Hükümlü 134: Buraya ben olayın aydınlanması için geldim. Bir iğne varmış, herhalde vuruluyormuş. O iğne de konuşuluyormuş. Ben, bir programda Bakırköy Başhekiminden duydum. Müdür Beye müracaat ettim. Beni buraya gönderdiler. Yapılacağını söylediler. Ben olayları yapmadan geldim. Bilmiyorum, ister inanın ister inanmayın; ama, benim Allah huzurundan vicdanım rahat.

Başkan Pişkinsüt: Hüküm giydin mi?

Hükümlü 134: Evet, 36 yıl giydim. Dosyada “tecavüz” yazdığı için kimse ilgilenmiyor, bakmıyor. Gerçekten araştırılsa yapmadığım ortaya çıkar. Araştırılmadı.

Başkan Pişkinsüt: Cezan Yargıtay’dan onandı mı?

Hükümlü 134: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Peki, hiç intihar girişiminde bulundun mu buraya gelmeden evvel?

Hükümlü 134: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Kaç defa, ne zaman?

Hükümlü 134: Vezirköprü Cezaevi’nde gırtlığımı kesmiştim, bileklerimi kesmiştim bir sefer. Başka da yok.

Başkan Pişkinsüt: Peki. Gececek bugünler, iyi olacaksınız.

Hükümlü 134: Sağ olun.

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Bu müşahade için gelmişti Erzurum’dan; ama, depresif bir tablosu var. Heyete soktuk, kararı verildi; ama, depresif bir hali olduğu için birkaç gün de tedavi amacıyla tutuyoruz.

Başkan Pişkinsüt: 46-47 değil.

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): 46-47 rapor düzenlendi. Gasp olayı. Depresif bir hali var, üç-beş gündür tedavi ediyoruz. Taburcu edebilirdik, etmedik.

(...)

Hükümlü 134: Efendim, size bir şey arz edebilir miyim? Ben 2 ay evvel Adalet Bakanlığı’na 10 sayfalık dilekçe yazmıştım. O konuda işlem yapılıp yapılmadığını bilmiyorum. Dilekçelerime hiç işlem yapılmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Adalet Bakanlığı’ndan cevap gelir. Ne zaman yazmıştın?

Hükümlü 134: 2 ay oldu.

Başkan Pişkinsüt: Bu hasta mı?

Ayağa kalkma.

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Suçu cinayet suçu sanıyorum. Adli tıptan da 46 almış. 1 yıldan az olmamak üzere muhafaza tedavi

kararı var; ancak, hâkim mahkeme kararının altına söyle bir not düşmüş: "Tutukluluğu kaldırılmaksızın, tutuklu serbestinde muhafaza tedavisinin 1 yıl sürdürülmesi." İlk defa da böyle bir vaka. Bunu, bir yıl burada yatıracağız.

Başkan Pişkinsüt: Hüküm giymeden.

Cumhur HEPĞÜVENDİK (Başhekim Yardımcısı): Hüküm giymiş. Orada bir hüküm oluyor.

Başkan Pişkinsüt: "Tutukluluğu kaldırılmaksızın" hüküm oluyor.

Cezaevlerinde uyuşturucu kullanımı ne yazık ki denetim altına alınamamıştır. Bunun yanında uyuşturucu kullanımının yarattığı önemli sağlık sorunları da ortaya çıkmaktadır.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 29

Başkan Pişkinsüt: Uyuşturucu alıyor musun?

Tutuklu 41: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Alıyorsun?

Tutuklu 41: Şu anda mı? Şu anda kullanmıyorum. Bunlara hep cezaevlerinde alıştık.

Başkan Pişkinsüt: Bırakın ama.

Tutuklu 41: Bunları cezaevlerinde kullanmaya başladık.

Başkan Pişkinsüt: Peki.

4. Eğitim ve Esenlendirme Sorunları

Cezaevlerinde ve ıslahevlerinde, gerekli kadrolar mevcut olduğu halde, daimi öğretmenlerin (öğretmen, sosyal hizmet uzmanı, psikolog vb.), çoğunluğunda bulunmadığı saptanmıştır. İnceleme yapılan 14 ilin cezaevlerinden ancak çok azında öğretmen ve yalnız ikisinde sosyal hizmet uzmanı bulunduğu gözlenmiştir.

Bu cezaevlerinde dışarıdan düzenli-düzensiz gelen öğretmenler sayesinde bazı tutuklu ve hükümlülerin okuma-yazma öğrendiği, diploma sınavlarına girdikleri belirlenmiştir. Ancak bu uygulama, ne gereksinimi ne de isteği karşılayabilecek düzeydedir. En çok diploma alınan yerin Şanlıurfa Kapalı Cezaevi olması ise dikkat çekmiştir.

Eğitim ve çalışmayla ilgili gereksinimlerin ve isteklerin neredeyse hiç karşılanmadığı, karşılananın da planlı ve programlı bir biçimde olmadığı ve genellikle rastlantısal yapıldığı görülmüştür.

Cezaevi kitaplıklarında bulunan kitapların büyük çoğunluğunun, kişilerin zihinsel ve ruhsal olarak gelişmelerine yardımcı olacak nitelikte olmadığı, bu kitaplar arasında kin ve nefret duygularını körükleyebilecek kitapların da bulunduğu görülmüştür (Elazığ, Erzurum).

Cezaevi duvarlarında asılı tabloların şiddet ya da savaş görüntüleri içerdiği, panolardaki yazıların ise cezaevinde görülenleri, duyulanları ve yapılanları dile getirmemeye teşvik edici oldukları saptanmıştır.

Genel olarak cezaevlerinde eğitim-rehabilitasyon-rekreasyon çalışmalarının gerçekleştirilemediği; tutuklu ve hükümlülerin "eğitiminin" birbirlerine bırakıldığı; adli suçluların birçoğunun da gitgide artan ağırlıkta suçlar işleyip yeniden cezaevine girdikleri saptanmıştır.

Hükümlülerin çoğunun gelecekleriyle ilgili, özellikle de cezaevinden çıktıktan sonra iş bulamayacakları ve yeniden suç işlemek zorunda kalacakları konusundaki kaygılar taşıdıkları görülmüştür.

Birçok cezaevinde adli tutuklu ve hükümlüler arasında, toplumun kültürel sorunlarını yansıtmaması açısından ölçü kabul edilebilecek "namus cinayeti" ve "kan davası cinayeti" suçlarını işlemiş çok sayıda kişinin bulunduğu gözlenmiştir.

Cezaevinde kendisiyle az ya da çok hesaplaşma olanağını bulan ve pişmanlık duyan gerek adli gerekse siyasi mahkûmların, cezaevinden çıktıktan sonra "yeni bir yaşam"a başlamalarına yardımcı olabilecek çalışmalar yapılmamaktadır.

Uyuşturucu ve silah kaçakçılığından tutuklu ve hükümlülerin büyük çoğunluğu, suçlarının öneminin bilincinde değildirler. Örneğin "devlete birkaç milyar ödeyerek" cezaevinden çıkmak

istediklerini ifade edenler bulunmaktadır.

Cezaevlerinde çalışma olanakları yok denecek kadar azdır. Çalışanlara ödenen para ise çok azdır. Oysa kimi mahkûmlar, cezaevinde çalışmak ve "namusuyla para kazanıp", çok güç durumda olan ailelerine bakmak istediklerini ifade etmektedirler.

Şanlıurfa'da tutuklu ve hükümlülerin topluma kazandırılması, meslek edinmeleri, çalışmaları konularında bazı birimlerin ve uygulamaların söz konusu olmasına karşın bunlar gereksinimleri karşılamaktan son derece uzaktır.

Yine Şanlıurfa Cezaevi'nde bir öğretmenin bulunmasına karşın "eğitim ve rehabilitasyon ekibinin" diğer elemanlarının eksik oluşu, hizmetlerin yürütülmesinde yetersizliklere neden olmaktadır. Cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin topluma kazandırılmaları yönünde, diğer kamu ve meslek kuruluşları (örneğin belediye ve odaların) ile önemli bir işbirliğinin olmadığı saptanmıştır.

Tunceli'de Devlet Hastanesi ve eğitim kadrolarındaki eksikliklerin tamamlanabilmesi, halkla ilişkiler ve sosyal çalışmacı desteği verilmesi, fiş ve fiş açma yönündeki eğitim ve yenileşme çabalarının artırılması, adli tıp ve doktor raporlarının baskılardan arınmış daha bilinçli uygulamalarla yürütülmesi hususlarının önemli olduğu anlaşılmıştır.

Elazığ'da cezaevi olanakları dikkate alındığında mahkûmların sosyal ve kültürel etkinlikler ile topluma kazandırılma çabalarının yetersiz olduğu, sağlık ve eğitim etkinliklerine ise daha fazla özen gösterilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Sosyal programlara uyum, rehabilitasyon ve aileye yönelik koruma gibi çağdaş yaklaşımların henüz uygulanmadığı gözlenmiştir.

Batman'da cezaevinde pek çok gencin bulunmasına, üstelik de bunların çoğunun okuma-yazma bilmemelerine karşın öğretmen bulunmamasının çok büyük bir eksiklik oluşturduğu gözlenmiştir.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 16

Başkan Pişkinsüt: Çocuklarda ve kadınlarda okuryazar oranı ne kadar? Öğretmenlerimiz bunu yapabildiler mi? Bilgisayarlarınız gelmiş mesela. Yani, öğretmenlerin kayda girebileceği, en azından, az da kalsa, bir gün kaldı, okuryazar, şuradan geldi, şudur gibi bir şey var mı?

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Var efendim. Okuryazarlık oranı şimdi yüzde 80 falan. Çocuklardan şimdi 20 küsur kişi okuma-yazmaya devam ediyor. Bunu, halk eğitim merkez müdürlüğünden almış olduğumuz öğretmen vasıtasıyla yürütüyoruz. Kendi öğretmenimiz geldi, önümüzdeki hafta da o yeni bir sınıf açacak.

Başkan Pişkinsüt: Peki, 15-18 yaş arasındakiler, hem burada kalıp da okula gidiyor mu?

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Okula devam etmiyor. İmtihanlar burada yapılıyor, dışarı göndermiyoruz. Sizin dediğiniz açık cezaevlerinde oluyor. Dışarı gitmelerine mevzuatımız hiçbir şekilde imkân vermiyor.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 78

Başkan Pişkinsüt: Devam eden kaç öğrenci var?

Öğretmen: 19 kişi var şu anda. Mahkemeye gidenler oluyor. Tahliye olanlar var, sayı günlük değişiyor.

Başkan Pişkinsüt: Okuma-yazmayı ne kadar öğrenebiliyorlar?

Öğretmen: Erken gidenler isimlerini yazabiliyorlar, adreslerini yazabiliyorlar. 2-3 ay kalanlar bayağı öğreniyorlar. Ayrıca sosyal bilgiler ve Türkçe öğretiyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Kolay gelsin.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 29

Bazı sivil toplum örgütleriyle ortak çalışmaların yapıldığı özellikle Gayrettepe Rotary Kulübü ve Boğaziçi Mavi Marmara Lions Kulübü ile çeşitli ortak programlar gerçekleştirildiği saptanmıştır.

1998'den 2000'e hizmet içi eğitim konusunda bir ilerleme sağlanamamıştır. 1999 yılı içerisinde yapılan tek hizmet içi eğitim faaliyeti Çocuklara Özgürlük Vakfı'nın katkılarıyla infaz koruma memurlarına yönelik Gemlik'te düzenlenen beş günlük eğitim programı olmuştur.

Eski Müdür Kemal Eryaman'ın da heyete söz ettiği gibi "Psikolog, sosyal hizmet uzmanı, pedagog, spor öğretmeni, vaiz" kadrolarının mutlak surette bulunması gerekmektedir (Tutanak 1998, s.6). Aradan geçen iki yılda bu sorunun devam ettiği saptanmıştır.

Yöneticilerin ve personelin tutukevi için gerekli özel bir formasyona sahip olmamaları yanında, devletin olanaklarının da sınırlı olması, tutuklu kadın ve çocukların topluma kazandırılması için eğitilmelerinde, bilgi ve becerilerini geliştirmelerini sağlayacak koşulların yaratılmasında ciddi sorunlar oluşturmuştur. İkinci Müdür Cumhur MÜŞTEBAOĞLU'nun, "Bu çocuklara meşguliyet bulunması lazım; yoksa, birbirleri ile daha çok cebelleşiyorlar; devamlı 24 saat beraber olunca. İş verecek bir imkânımız da yok; mutfakta 8-10 çocuk çalışıyor, diğerleri devamlı koğuşunda" biçimindeki ifadesi de bu durumu kanıtlamaktadır.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 3

Aşir Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Normal sınıf öğretmeni. Dolayısıyla, eğitime yönelik sorunlarla yahut yürütmeye görevli bizim kadrolu öğretmenimiz olmadığı için Milli Eğitim Müdürlüğünün ek ders ücreti karşılığı okuma yazması olmayan hükümlü ve tutuklulara yönelik okuma-yazma kursu, okuma-yazmayı becerebilmiş veyahut bizde okuma-yazmayı öğrendikten sonra ilkökul diplomasını alabilmesini sağlayabilmek için ilkokulu dışarıdan bitirme kursumuz devam ediyor. Bakanlığa da bildiriyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Tabii, zaten, o dosyadan bize de verebilirseniz bir tane.

Aşir Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Tabii, verebiliriz. Okuma-yazma kursuna aldığımız 122 hükümlüden 22 hükümlüye okuma-yazma kursu belgesi vermişiz; okumayı çözdükleri için bunları ikinci kademeye alarak ve bu 22 kişiye aynı zamanda ortaokul diploması verilmesini sağladık. Ortaokulu dışardan bitirme sınavı olarak katılmak isteyen 38 hükümlü ve tutuklumuz dışarıdan bitirme sınavına iştirak edip, ortaokul diploması almaya başladı.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar süre içerisinde?..

Aşir Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Ortaöğretime yönelik kurs açamıyoruz; ancak Milli Eğitimin mevzuatı gereğince Mayıs ayında kayıtları yapıyor, haziran ve eylül dönemlerinde Milli Eğitimden heyet geliyor, burada sınav yapıyoruz. Başarı sağlayanlara diplomayı Milli Eğitim verir. Onun ötesinde, 18 açık öğretim lisesi öğrencimiz var. ÖSYM sınavına katılan 4 hükümlümüz var, bunun 2 tanesi yükseköğrenimi kazanmış, kayıtları yapıldı. Şu anda 17 hükümlü —6 hükümlü bizim cezaevimizden, 11 hükümlü de mülhakkak cezaevlerinden— birinci basamağa girecekler. Evrakları hazırlanmış, irtibat saklanmış, sınavlar cezaevinde yapılacak. Bunun ötesinde, Açık öğretim Fakültesi'ne devam eden dört öğrencimiz var. Bunun ötesinde, hükümlülerin tahliyesi sonrası, az evvel de arz ettiğim nedenlerden, kendilerine iş imkânı yaratabilmesi yahut kredi imkânlarından faydalanabilmesi

için meslek kurslarını açabiliyoruz. Onun ötesinde kalorifer tesisatçılığı kursu açtık ve katılan tüm hükümlüler sertifika aldılar.

Erzincan Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 43

Başkan Pişkinsüt: Sen okuyor muydun?

Hükümlü 60: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Şimdi buradan okula gidiyor musun?

Hükümlü 60: Hayır.

Başkan Pişkinsüt: Oradayken gidiyor muydun?

Hükümlü 60: Gidiyordum, çıktım.

Başkan Pişkinsüt: Sen mi çıktın, kendin mi istedin?

Hükümlü 60: Bir olay oldu, çıktık.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 15

Hükümlü 16: Öyleleri var ki, açık öğretim lisesine kayıtlı mesela. Parası olmayanlar gidemiyorlar. Parasını devlet temin ederse gidilir.

Başkan Pişkinsüt: İdareden bize, “Okullara çok zor gidiyorlar, biz ille götürmek istiyoruz, okula gitmek istemiyorlar” dediler. Okula gitmek istemiyor musunuz?

Hükümlü 16: İstiyoruz, maddi durumu iyi olmayan gidemiyor.

Başkan Pişkinsüt: Yani, para imkânı olsa, okul ihtiyaçlarınız karşılanırsa gideceksiniz değil mi?

Hükümlü 16: Evet, gideceğiz. Kayıt için 3 milyon lira istediler, veremediğimiz için gidemedik.

Hükümlü 4: nci koğuştaki bir arkadaşımız vardı, orta l'e gidecekti; maddi durumu iyi değil, kimsesi yok diye okula göndermediler.

Hükümlü 17: Öyle arkadaşlarımız var, açık öğretime gidiyor, birinci dönemin parasını vermiş, parası olmadığı için idare karşıladı. İkinci dönem parası yok, şimdi açık öğretime gidemiyor. Arkadaşlarımızın çoğu öyle.

Başkan Pişkinsüt: Yeter ki, siz gitmek isteyin, gideceksiniz. Dediğim gibi bize yazmak isterseniz posta kutusuna dışarıdan atarsınız veya ailelerinize verirseniz, onlar götürür atarlar.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 23

Başkan Pişkinsüt: Size, buraya, dışarıdan mesela, zaman zaman böyle genç öğretmen, bayan veya erkek ağabey, abla gibi gelse, sizinle konuşsa, böyle birtakım sorunlarınız olduğu için, dışarıya gidemediğiniz için, o sorunlar nasıl çözülür, devlet size nasıl yardım eder, belki yatılı ortaokula gidebilirsin

gibi bir şeyler yapsa, hoşunuza gider oturup konuşur musunuz?

Hükümlü 27: Hatırlanmak çok güzel şeydir. Başka ne isteriz?

Başkan Pişkinsüt: Çok istersiniz, değil mi? Çünkü, ona ihtiyacınız var. Yani, siz mesela o kütüphaneye gitseniz, bilgisayarla oynasanız veya kütüphaneye gitseniz, böyle ablalarla ağabeylerle konuşsanız veya bir izci kampına o beş günlük izinlerinizde götürülseniz, çok hoşlanırsınız değil mi? Ondan sonra da iş sahibi olsanız, işiniz olsa bu suçlar olmaz değil mi?

Hükümlü 27: Bazen buradaki atölyelerde çalışıyoruz.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 64

KÜTÜPHANE:

Öğretmen: 168 tane kitap okunmuş. 96 kişi kitaplardan faydalanmış. Bu deftere 3 Şubatta başladık. Bu dönem bayram tatillerine denk geldi. Bir de genel sayım yaptık, ondan dolayı değişti. Normalde okuma sayımız yüksek oluyor, 250-300'den aşağı düşmüyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 7, 8

Başkan Pişkinsüt: Sizin branşınız nedir?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Ben, sınıf öğretmeniymim. Burada okuma-yazma, okulu dışarıdan bitirme kurslarını yönlendiriyorum. Aynı zamanda, okula giden öğrencilerimizin okul kayıtlarını yaptırıyoruz. Onların okuldaki dersleriyle ilgili devam ve takiplerini kontrol için okula ziyaretler yapıp, sınıf öğretmenleriyle, ders öğretmenleriyle görüşüyoruz. Onları desteklemek amacıyla, burada, matematik, fizik, kimya, edebiyat, İngilizce derslerinden destekleme kursları açtık.

Başkan Pişkinsüt: Kurslar burada mı açılıyor?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Destekleme kurslarında açık öğretim lisesine giden öğrenciler için ayrı bir sınıf, normal liseye devam eden öğrenciler için ayrı bir sınıf var. Beş dersten, İngilizce, matematik, fizik, kimya, edebiyat derslerinden destekleme kursları veriyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Eğitimle ilgili bir kartoteks tutuyor musunuz?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Evet. Bu, öğrenci kütük defterimiz. Gelen öğrencimizi hangi kursa aldıysak veya hangi okula gönderdiysek burada kaydediyoruz; onların takiplerini yapıyoruz. Mesela, bu çocuğumuzu ilkokulu dışarıdan bitirme kursuna almışız, sınavlara katılarak diploma almasını sağlamışız.

Başkan Pişkinsüt: Çocuklara, hükümlü olduklarından dolayı, diğer çocuklar veya öğretmenler tarafından farklı muamele yapıldığını tespit ettiniz mi?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Biz, öğrencilerimize, okula gittikleri zaman ıslahevinden geldiklerini söylememelerini öğütlüyoruz. Rehber öğretmenlerine, sınıf öğretmenlerine de, bunları diğer öğrencilere hissettirmemelerini öğütlüyoruz. Onlar da, rencide olmasınlar, dışlanmasınlar diye buna dikkat ediyorlar. Okula gittiğimiz zaman bizim yanımıza gelip gitmesinler diye uyarıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Burada ders veriyor musunuz?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Evet, burası aynı zamanda kütüphane. Yer yetersizliği olduğu için okuma-yazma ve ilkokulu bitirme kurslarını burada veriyoruz.

Başkan Pişkinsüt: İngilizce öğretmeni gelip burada ders veriyor mu?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Saat 5'ten sonra destekleme kursları var; tabii, çocuklarımız gündüz okulda oluyorlar, ticaret lisesine gidenler, sabah 7.30'da gidip, öğleden sonra 15.00'de geliyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Din bilgisi öğretmeni var mı?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Din bilgisi derslerine müftülükten görevlendirilen din adamı gelip gidiyor. Haftada üç saat olarak ders veriyor. Onlara konferans salonunda topluca ders veriliyor.

Başkan Pişkinsüt: Mescit var.

Ramazan Sağır (Öğretmen): Çocuklardan, ailesinden aldığı dini bilgilerle ibadetini yapmak isteyenler var; onlara da açık. Pazar günü İngilizce derslerinden öğretmenimiz geliyor, ders veriyor. Salı günü edebiyat öğretmenimiz geliyor, çocuklarımızın hepsi giriyor derse. Salı günü fizik, çarşamba günü kimya dersine yine tüm öğrencilerimizi alıyoruz. İlkokulu, ortaokulu burada bitirip liseye giden öğrencilerimiz var. Dolayısıyla, kültür seviyeleri, dışarıdan bitirme oldukları için eğitim seviyeleri biraz düşük oluyor.

Başkan Pişkinsüt: 102 çocuğun 20 tanesi okula gidebiliyor, öyle mi?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Sene başında başladığımız zaman, sadece ticaret lisesine giden 23, Fatih Lisesi'ne 6 öğrenci vardı. Bunlar, çeşitli zamanlarda sevk ve tahliye oldular. Şu anda, Elazığ'da oturmakta olup da şu anda okula devam edenler var.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 24

Başkan Pişkinsüt: Okudun mu?

Hükümlü 28: İlkokulu bitirdim.

Başkan Pişkinsüt: Ortaokula gidemedin?

Hükümlü 28: Hayır gidemedim.

Başkan Pişkinsüt: Kendin mi istemedin?

Hükümlü 28: İstiyorum ben, şimdi istiyorum gidemiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Parasını mı yatırmadın?

Hükümlü 28: Yok, hayır, zaten ben buraya düşmüştüm.

Başkan Pişkinsüt: Dışarı çıktığınızda, okula gidenler, mektubunu dışarıdan postaneye atabiliyor mu?

Hükümlü 28: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Atabiliyorsunuz. Bir sıkıntınız olursa bize, TBMM İnsan Hakları Komisyonu diye, yazarsınız. Yazar mısınız?

Hükümlü 28: Yazsak da gelmez ki!

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 29

Başkan Pişkinsüt: Aranızda okula devam eden var mı?

Hükümlü 40: Ben varım efendim. Okulu da anlamıyorum, nasıl okul, ilkökula gidiyoruz okul kapalı. Çay ocağının yanında. Ben açık öğretime gidiyorum. Burada öğreniyoruz, daha sonra dışarıda sınavlara gidiyoruz. Arkadaşlarımızın bazısının parası yoktu, onların kayıtlarını sildiler.

Başkan Pişkinsüt: Öyle parası olmayıp da, kaydı silinen kim var?

Hükümlü 40: Hükümlü 41, Hükümlü 42.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınıcı sınıfta.

Hükümlü 41: Lise 1.

Başkan Pişkinsüt: Lise 1'de kayıt parasını yatırmadı diye mi?

Hükümlü 41: Yatırmadık diye okutmadılar.

Başkan Pişkinsüt: Birinci dönem bitip, ikinci dönemde mi olmadı?

Hükümlü 41: Birinci dönem gittim, kazanamadım, kayıt parası yok dedik, göndermediler.

Başkan Pişkinsüt: Senin kaçınıcı sınıfı?

Hükümlü 42: Aynı; lise 1.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 31

Başkan Pişkinsüt: Banyo serbestmiş, istediğiniz zaman gidebiliyormuşsunuz... ("Hayır, yalan" sesleri.)

Başkan Pişkinsüt: Atölyede çalışanlar her gece, diğer öğrenciler istediği zaman?... ("Hayır hayır" sesleri.)

24 saat sıcak su varmış, akıyormuş oradan. ("Yalan" sesleri.)

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Orada güvenlik önlemi alınıyor mu?

Hükümlü 38: Sadece başlarında bir personel var.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Bir personel sizinle beraber gidiyor, okul çıkışında alıp geliyor?..

Hükümlü 38: Evet. Öyle firar falan olayı yok.

Başkan Pişkinsüt: Etmeyin, zaten infazınız yanıyor.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Peki, okuldaki sınıf arkadaşlarınız sizin mahkûm olduğunuzu biliyor mu?

("Biliyorlar" sesleri.)

Ben, okuldaki arkadaşlık ilişkilerinizde sizin mahkûm olduğunuzu bildikleri için, arkadaşlarınız size mesafeli duruyorlar mı, yoksa size de, bütün diğer arkadaşları gibi sizinle arkadaşlık kuruyorlar mı diye soruyorum.

Hükümlü 38: Aynı o şekilde, arkadaşlık kuruyorlar.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Kuruyorlar, bir sorun olmuyor orada yani?..

Hükümlü 38: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Peki, geçmiş olsun, hoşça kalın.

Osman Kılıç (İstanbul Mv.): Geçmiş olsun.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 31, 32

Başkan Pişkinsüt: Öğrenciyken parasını yatıramadığından dolayı okuldan çekilmek durumunda kalan var mı aranızda?

Hükümlü 47: Ben.

Başkan Pişkinsüt: Kaçınıcı sınıftaydın?

Hükümlü 47: Lise 2.

Başkan Pişkinsüt: Birinci dönem mi yatıramadın?

Hükümlü 47: İkinci dönem.

Başkan Pişkinsüt: Nasıldı derslerin?

Hükümlü 47: İyi idi.

Başkan Pişkinsüt: Geçti mi şimdi artık?.. Öbür dönem başladı.

Hükümlü 47: Başladı.

Başkan Pişkinsüt: Kaç lira yatıracaktın?..

Hükümlü 47: 3 milyon.

Başkan Pişkinsüt: 3 milyon lirayı yatıramadığın için?..

Hükümlü 47: Köyden para geç geldi...

Başkan Pişkinsüt: Cezan ne kadar, ne kadar kalacaksın burada?

Hükümlü 47: 5,5 ay var.

Başkan Pişkinsüt: Öbür dönem, inşallah dışarıda okuyacaksın.

Hükümlü 47: Düz liseye devam edeceğim.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 2

Başkan Pişkinsüt: Doktor, bir tane var.

Okuması yazması hiç olmayan çocuk var mı?

Adem Akbaş (Müdür): Var efendim.

Başkan Pişkinsüt: Öğretmen o dökümü yaparken, okuma-yazma kursu verirken, hangileri ortaokula, hangileri ilkokula gidiyor, okuma-yazması olmayıp da burada tekrar öğretiliyor mu?

Adem Akbaş (Müdür): Tabii efendim. İki türlü kurs açıyoruz; biri okuma-yazma kursu biri de ilkokulu bitirme kursu. Şu anda 14 öğrencimiz okuma-yazma kursuna gidiyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 18

Başkan Pişkinsüt: Neler yaptınız burada?

Adem Akbaş (Müdür): Burası tek odaydı, ikiye böldük. Oturma kısmı oldu, karşı taraf derslane kısmı.

Başkan Pişkinsüt: Kaç öğrenci var?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Birinci kademe okuma-yazma kursuna gelen 14 öğrenci var. Liseye giden 8 öğrenci, ilköğretime 1 öğrenci, çıraklık eğitimine 25, açık ilköğretim okuluna 31, açık öğretim lisesine giden 4 öğrenci var.

Hüseyin Akgül (Manisa Mv.): Kütüphaneden yararlanıyorlar mı?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Tabii, tabii.

Hüseyin Akgül (Manisa Mv.): Mesela yılbaşından bugüne kadar kaç kitap aldılar belli mi?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Belli efendim.

(Kitap okuma defteri incelendi.)

Başkan Pişkinsüt: Yeni kitaplar geldi mi?

Ramazan Sağır (Öğretmen): Geldi.

Adem Akbaş (Müdür): Kitaplarımızı kendimiz ciltliyoruz.

Ramazan Sağır (Öğretmen): Bunlar Bakanlıktan en son gönderilen kitaplar.

Başkan Pişkinsüt: Çocuklara Yönelik Ulusal Faaliyetler, Türkiye’de Anne ve Çocukların Durumu, Çocuklara Yönelik Ulusal Faaliyet Programı, Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma. Ne kadar okuyorlar kütüphaneden?

Hüseyin Akgül (Manisa Mv.): Çok az. Bir yılın içinde 1999 yılında 253 kitap okumuşlar. 3 ayda da 91 kitap okunmuş, günde 1 tane. Eğer bu hızla giderse 1999’u geçecek. Biraz teşvik yapılacak bu konuda.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 3

Başkan Pişkinsüt: 7 terör, 6 tane de adli koğu; toplam 13. Öğretmen var mı?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Yok.

Başkan Pişkinsüt: Öğretmen?..

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Öğretmen yok.

Başkan Pişkinsüt: Yani, dışarıdan gelen....

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): İhtiyaç olduğunda, okuma yazma bilmeyen olduğunda...

Başkan Pişkinsüt: Gençler çok mu?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Var efendim, okuma-yazma bilmeyenler çok.

Başkan Pişkinsüt: İhtiyaç var yani; yazı yazılmadı mı?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Evet, en son bugünlerde bir okuma-yazma kursu açacağız; öğretmen görevlendirilmesi için geçen hafta bir yazı yazmıştık.

Başkan Pişkinsüt: Üniversite sınavına giren oldu mu?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Oldu efendim.

Başkan Pişkinsüt: Kaç kişi ve adli suçlulardan mı?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Hayır, terörden efendim.

Başkan Pişkinsüt: Tutuklu muydu?

Ali Rıza Yıldırım (Cezaevi Müdürü): Tutukluydu.

İslah çalışmalarında olanakların yetersizliği yanında, konunun öneminin tam olarak anlaşılamamış olması ve bilinç eksikliği de etkili olmaktadır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 2

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Sonra o çocuğun tekrar gelme durumu oluyor mu?

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Geliyor tabii efendim. Maalesef o çocuklar aradan 10-15 gün geçmeden bir daha geliyor. Bunları biz buradan tahliye edelim de, biz nasıl bir süreç yakalayabiliriz ki, bunların ailelerini çağırıp veya burada bir emniyet vasıtasıyla, mesela çocuk Diyarbakırlı, çocuğu Diyarbakır'a gönderebiliriz. Çok önemli. Ben mesela bunlardan 20 tanesini bir sene içerisinde göndersem bu şekilde, bir rakamdır bu da yani. 20 çocuğu kurtarmış olurum.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Bu dediğiniz çocukların burada bir aile çevresi yok.

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Var, şöyle var sayın milletvekilim: Var,

ya amcası veya dayısının oğlu veya amcasının oğlu. Onunla burada akran durumunda olan yakınları var, o oraya köyüne veya vilayetine gidiyor; onlar kandırıyor buraya getiriyor ve bunlar da haliyle bu işin sürecine gidiyorlar. Hırsızlık, gasp, araba soyma.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Ve çocuk oldukları için esas hırsız çeteleri bunları da kullanıyor, değil mi?

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Tabii, Çete oluşturmuş durumda efendim, maalesef yani, Bunlar 4-5 kişilik gruplar halinde dolaşıyorlar.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Bu bir sosyal vaki'dir. Bu çocuklar bu şekilde suça temayüllü olarak özel olarak yetiştiriliyorlar ki suçta kullanılsınlar diye. Burada cezaevinde yattıktan sonra, bir şekilde bu çocukları ruhen rehabilite edip tekrar kazandıracak sivil toplum kuruluşu, bir başka kuruluşun şeyi var mı size yardımcı olmak açısından?

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Çok uğraşmamızın neticesinde bir psikolog kadrosu alabildik. Bizde bir senesini doldurdu. Bir tane psikologum var şimdi, bayan psikolog. Elinden geldiğince bu konularda çalışıyoruz. Biz zaten eğitim ve öğretime çok ağırlık verdik.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Şunu sorabilir miyim: Bu çocuklar kaç yaşında aşağı yukarı size geliyor?

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Ortalama olarak söyleyecek olursak, 16-17 yaş grubu, 13-14 de var tabii, 12 de var.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Bunlara bir şekilde bir meslek edindirilebilirse iyi kötü, şimdi Çalışma Bakanlığı'nda İş Bulma Kurumu yenileniyor meslek edindirme konusunda, iş bulma özel bir hale geliyor. Acaba bunların da işbirliğiyle buradaki çocukların edindikleri meslekleri uygulamaları için sağa sola işe yerleştirilmeleri falan gibi veya İş Bulma Kurumu olmaz da bilmem ne olur, bilmem ne derneği olur, bilmem ne cemiyeti olur. Yani sizin buradan devredebileceğiniz, yanlış yoldan doğru yola çekebilmek için devredebileceğiniz bir kurum, kuruluş, dernek, cemiyet bir şey var mı?

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Bizim Halk Eğitim Merkeziyle işbirliğimiz var, onlar vasıtasıyla biz eğitimcileri buraya alıyoruz. Şimdi benim elimde çalışan seramik kursu vardır, Kale Seramik'in açmış olduğu kurs.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Bu kurs bittikten sonra, bu çocukları birinin takip etmesi gerekmekte. Siz takip edemezsiniz. Ya bir dernek, cemiyet gibi bir şey veya Çalışma Bakanlığı'nın ilgili kurumunun veya ne bileyim, Bayındırlık Bakanlığı, Çocuk Bakanlığı her neyse; böyle bir mekanizma var mı?

Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü): Yok efendim. Geçen sene bizim bu konuda Gayrettepe Rotary Kulübü Başkanı Figen Hanım'la bir çalışmamız ol-

du. Buradan tahliye sonunda çocukların veya dışarıda bu durumda olan çocuklara herhangi bir iş sağlayabilecek bir danışma merkezi kurmak için. Belediye başkanıyla temasa geçildi.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 3

Başkan Pişkinsüt: Yaklaşım biçimi yönünden de söylemek istiyorum; Ankara'dan yapılan her şey, oradan, merkezden, buranın durumunun pek farkına varılmadan yapılabiliyor. Genel olarak, mesela Vali Beyle hep birlikte toplanılsa; burada ne eksik, sosyal çalışmacı, pedagog eksik. Dışarıda emekli olmuş, yıllarını çocuklara pedagojik anlamda vermiş öğretmenler var, gönüllü olarak belki olabilir; ama, ticaret odası gibi, sanayi odası gibi bazı kuruluşlar, hiç olmazsa aylık belli bir maaş karşılığında, o öğretmen arkadaşlarımızı burada istihdam ettirebilseler, siz böyle bir istihdam için vilayet olarak, başsavcılık ve valilik olarak izin verir misiniz? Böyle bir şey geçerli olabilir mi?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Çocuk İslahevimizde veya başka bir birimimizde herhangi bir alanda çalışabilmek için Bakanlığımızın, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüzün bu konuda onay vermesi gerekiyor. Bakanlığın elinde bu konuda uzman eleman var da göndermiyorlar şeklinde değil; yeterli düzeyde olmadığı için sorun oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Bakırköy Çocuk Tutukevinde de, o ilk çalışmamızda, aynı ve daha fazla boyutuyla orada da bu eksiklik var ve Türkiye'deki tek tutukevi. Oradan çıktıktan sonra da buralara gelecek olan çocukların veya işte cezasını infaz etmiş olan çocukların olduğu yer ki, açılma gerekçelerinin içerisinde de gerçekten buna ihtiyaç olduğu için açılıyor ve kadro da belirleniyor, yani sosyal hizmet uzmanımız gibi, pedagog gibi böyle bir şey orada da yok ve çocuklar çok profesyonel olmuşlar. Hangi koğuşa girdiysek, ilk kez girmiş olan çocuk sayısı fevkalade az; yüzde 90'ı, iki, üç, dört kez gelmiş. Her gelişinde de yeni bir şey öğreniyor; ilk geldiğinde basit bir hırsızlıkla geliyorsa, ikincide baliyi, üçüncüde gaspı öğreniyor, ona göre de uzayıp gidiyor. Birre bir, Adalet Bakanlığı'nda bu konuyla ilgilenen genel müdürlükle görüşme olanağınız oluyor mu?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Ankara'ya gittiğimizde bu sorunları dile getiriyoruz; ama, bizim bu eksikimizi, şu andaki iki öğretmenle gidermeye çalışıyoruz. Bu öğretmenlerimiz aynı zamanda, mevcut görevleri dışında, pedagoğluk görevini de yerine getirmeye çalışıyorlar, yani o arkadaşlarımız imkânları dahilinde bu görevi yapmaya çalışıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Bu çocukların belli bir çerçevede —geceleri de özellikle— gözlem altında olması gerekiyor. Yaz aylarında, tatil döneminde birçok kamp var; öğrencilerin böyle yerlerde, bakanlıklar arası irtibatla, 15-20 gün burada, islahevinde tutulması yerine —ki, burada da var— böyle bir yerde,

bütün gözetim elemanlarının, müdüriyetin gözetiminde oralarda zamanlarını değerlendirmeleri için yönetmelik uygun mudur?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Mevcut yönetmeliğimizde böyle bir imkân söz konusu değil. Çocuklara tanıdığımız şöyle bir imkân var: Hükümlülüklerinin belli bir süresini geçirdikten sonra, yılda iki defa bir haftalık izne gönderiyoruz, ailelerinin yanına.

Başkan Pişkinsüt: Ailesi yok diyelim, birer haftalık iki kere de hakkı var. Gitmeyecek mi?

İlmettin Köklü (Cumhuriyet Başsavcısı): Bugüne kadar, izin alan herkes gitti. Gidiyor; yakın veya uzak akrabalarına gidiyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 17

Hükümlü 22: Benim hiç okumam-yazmam yok efendim.

Başkan Pişkinsüt: Memleketin neresi? Sana okuma-yazma kursu vermiyorlar mı?

Hükümlü 22: ... lıyım. Burada bir ay okuyoruz, iki ay okumuyoruz efendim.

Başkan Pişkinsüt: Neden öyle, öğretmen mi gelmiyor?

Hükümlü 22: Evet, öğretmen gelmiyor. Var; kimi gün gelmiyor, kimi gün geliyor da kendisi çağırıyor. İki haftadır çağırıyor.

Başkan Pişkinsüt: Bu koğuştaki okuma yazması olmayan kaç tane?

Hükümlü 22: 7-8 kişi var.

Başkan Pişkinsüt: 10 kişi, çok. Peki, kaç taneniz liseye gidiyor.

Hükümlü 22: Hayır, hiç kimse yok.

Başkan Pişkinsüt: Orta okula giden var mı?

Hükümlü 23: Bitirdim.

Başkan Pişkinsüt: Liseye devam etmedin mi?

Hükümlü 23: Kısmet olursa bu sene başlayacağım.

Başkan Pişkinsüt: Bu sene niye gidemedin?

Hükümlü 23: Bu sene buraya yeni gelmiştim.

Başkan Pişkinsüt: Peki ailesi olmayan, annesi veya babası, gidecek yeri olmayan?..

Hükümlü 23: Babam yok sadece.

Başkan Pişkinsüt: Peki buradan zaman zaman izinli çıktığın zaman evine gidebiliyor musun?

Hükümlü 23: Evet, gidip geldim.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 4

Başkan Pişkinsüt: Tahliye olduktan sonra dönüyorlar mı?

Adem Akbaş (Müdür): Tahliye olduktan sonra, takip ettiğimiz kadarıyla pek dönen duymadık.

Başkan Pişkinsüt: Çok iyi bir şey.

Adem Akbaş (Müdür): Geçen bir çocuk geldi; bizim eski mahkûmumuz. O da buraya düşmeden önce bir suç işlemiş, onun cezası için geldi.

Başkan Pişkinsüt: Son iki sene içinde tahliye olup gittikten sonra suç işleyip gelenlerin listesini çıkartmak zor olabilir mi?

Adem Akbaş (Müdür): Onu çıkartmak çok zor efendim.

Başkan Pişkinsüt: Mükerrer suçu nasıl bulabiliyorsunuz? Savcılık kararı varsa, ikinci kez gelmiş ise. İsterseniz ikisini beraber, yarın sizden alalım.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Merhaba. Biz Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geliyoruz. Sizlerle, buradan görevli kimseyi almadan, görüşüyoruz. İki sene önce de gelmiştik. Bu koğuştaki iki sene önceden kalan var mı?

Hükümlü 138: Sizi kapalıda görmüştüm.

Başkan Pişkinsüt: Evet. Aslan sen nereden geldin?

Hükümlü 139: İğdır Kapalı Cezaevi'nden geldim.

Başkan Pişkinsüt: Kaç yaşındasın?

Hükümlü 139: 17 yaşındayım.

Başkan Pişkinsüt: Okula gidiyor musun burada?

Hükümlü 139: Çıraklık eğitimine gidiyorum.

Başkan Pişkinsüt: Bu koğuşun içerisinde...

Hükümlü 139: Giden bir kişi var.

Başkan Pişkinsüt: Nereye gidiyor?

Hükümlü 139: Gazi Meslek Lisesi'ne staja gidiyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 7

Başkan Pişkinsüt: Peki, siz yaz aylarında ailelerinizin yanına bir hafta, 10 gün gönderiliyor musunuz?

Hükümlü 139: 5 gün izin veriyorlar, gidiyoruz.

Başkan Pişkinsüt: İzinli gittiğin zaman aileni görebiliyor musun?

Hükümlü 139: Daha izne gitmedim.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Burası güvenlik koğuşu mu? ("Yok" sesleri.)

Artık, buradan çıktığınız zaman, gittiğiniz zaman bir daha suç işlemeyin. Aileler nerede?.. Hepinizin kardeşi vardır. Aranızda gündüzleri okula gidip gelen var mı?

Hükümlü 139: Bir kişi gidiyor. O şimdi uyuyor.

Başkan Pişkinsüt: Nereye gidiyor?

Hükümlü 139: Gazi Meslek Lisesi'ne gidiyor.

Başkan Pişkinsüt: Temizlik işlerinde çalışıyor musunuz burada? Biz geliyoruz diye, her yeri temizlemişsiniz...

... : Siz de biliyorsunuz, bütün cezaevleri öyle.

Başkan Pişkinsüt: Biz geliyoruz diye mi?..

... : Yok. Bu cezaevi temiz. İmkânımız da güzel. Artık, bilmeniz lazım, cezaevine gitmeden önce tertemiz yapılıyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 11

Başkan Pişkinsüt: Sen okula gidiyor musun?

Hükümlü 159: Gitmiyorum.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Atölyeye gidiyor musunuz? ("*Gidiyoruz*" sesleri.)

(...)

Başkan Pişkinsüt: Peki, atölyelere gidip de çalışabiliyor musunuz, oyalanıyor musunuz? Atölyelerde para kazanmak var mı? ("*Hayır*" sesleri.)

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 17

Hükümlü 183: Efendim, benim maddi durumum kötü; görüşçüm de gelmiyor, param da gelmiyor buraya. Ne telefon açabiliyorum ne de mektup gönderebiliyorum. Benim paraya ihtiyacım var.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 18

Başkan Pişkinsüt: Siz nerelisiniz hocam?

Suat Kenç (Sosyal Hizmet Uzmanı): Ben Elazığlıyım.

Başkan Pişkinsüt: Daha önce nerelerde çalıştınız?

Suat Kenç (Sosyal Hizmet Uzmanı): Daha önce kapalı cezaevinde çalıştım, Sosyal Hizmetlerde çalıştım, son iki yıldır da bu Çocuk İslahevinde çalışıyorum.

Başkan Pişkinsüt: Çocukların durumu hakkında bir dosya tuttunuz mu?

Suat Kenç (Sosyal Hizmet Uzmanı): Tabii, çocuklar hakkında dosya tutuyoruz.

Başkan Pişkinsüt: O dosyaları görelim.

SOSYAL HİZMET UZMANI ODASI:

Suat Kenç (Sosyal Hizmet Uzmanı): Hem müşahede dosyalarımız oluyor, hem çocuklar hakkında bilgi edinmek açısından çocuklarla görüşüyoruz. Çocukların aile durumu hakkında genel bilgileri alıyoruz. Bir de çocuklara müşahede dosyaları hazırlıyoruz. Çocuğun maddi durumu hakkında, genel durumu hakkında, öğrenim durumu hakkında hem müşahede dosyalarını inceliyoruz hem bu dosyaları tutuyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Hükümlü tanıtma fişi adı altında ve günlük olarak da ne

yaptıklarınız. Ne kadarını tuttunuz bunların?

Suat Kenç (Sosyal Hizmet Uzmanı): Gelen bütün çocuklara tutuyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Yani, şu anda bütün çocukların dosyası var mı?

Suat Kenç (Sosyal Hizmet Uzmanı): Var efendim.

Başkan Pişkinsüt: Sonra günlük olarak bunları, nerede oturduklarını, anne baba yazılıyor. Üç gün sonra şu çocuklardan birisi gidecek, cinayet işlemiş, Diyarbakırlı.

Suat Kenç (Sosyal Hizmet Uzmanı): Ziyaretçileri geldikleri zaman, çocuklara da genelde soruyoruz, durumlarını idareye bildiriyoruz. Sağ olsun Müdür Bey de yardımcı oluyor. Aileleriyle de görüşüyoruz. Bütün çocuklar hakkında kayıtlarımızı tutuyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Peki, ailesi gelmeyen, giden çocuklar oluyor, parası olmayan giden ne yapıyor?

Suat Kenç (Sosyal Hizmet Uzmanı): Sayın milletvekilim, otobüs firmalarıyla, biz, bizzat mali imkânlarla görüşüyoruz, parası olmayanları gönderiyoruz. Gerekirse okula giden çocuklarımıza esnaftan, özellikle Elazığ'da faaliyet gösteren hayır kurumlarından giyilmiş eşya oluyor, bazen giyilmemiş eşya oluyor, çocuklara kurum dahilinde biz 90'ına yakının ihtiyaçları nispetinde giyim malzemesi temin ettik. Sosyal yardımlaşma vakfından da onlara 36-37 tane kundura ayarladık. Esnaftan yine satamadığı, atıl bulundurulmuş temiz elbiseleri getirdik çocuklara verdik. O tür çocukların hemen hemen mahrumiyeti olmuyor. Biz otobüs firmalarıyla da görüşüyoruz. Pek bir sıkıntıları olmuyor.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Sayfa 29

1998 yılında heyetimizin ziyaretinde görülen, islahevinin girişindeki tüm duvarları kaplayan resimler ile savaş görüntülerinden, neyin amaçlanmak istendiği anlaşılamamıştır. Giriş salonunun bir duvarını kaplayan "Gerçek uygarlık insanın toplum ile uyum içinde yaşamasıdır" cümlesinin, islahevindeki hükümlü çocuklara olumlu nasıl bir etki yapacağı ise ayrı bir tartışma konusudur.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 41

Başkan Pişkinsüt: Gemileri, el işlerini siz mi yapıyorsunuz burada?

Hükümlü: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Malzemeyi ne yapıyorsunuz aileler mi getiriyor?

Hükümlü: Dış kantinden alıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Satılıyor mu bunlar; kim ilgileniyor satışıyla?

Hükümlü: Bazen personel alıyor. Gerçi o da kaldırıldı; yani, artık personel içeriden bir şey götüremiyor.

Başkan Pişkinsüt: Peki, Başsavcı Bey, Vali Bey cezaevine geliyor mu; bunları gördüler mi?

Hükümlü: Geçen yıl sergi açıldı; bu yıl herhangi bir şey olmadı.

Tutuklu ve hükümlüler gazete, dergi ve kitap isteklerinin karşılanmadığından yakınmışlardır.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 7

Başkan Pişkinsüt: Kütüphanenin de çok esaslı olması lazım. Bu kadar güzel eğitim imkânları var; yani, yaratmışsınız. Mutlaka bir kütüphane olabilmeli.

Aşir Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Kütüphanemiz var. Bakanlığımızın gönderdiği kitaplar var; ancak, bizim kitaplarımız demirbaş yönetmeliğine göre, diğerleri zaten şahsi kitaplardır. Bakanlığımızın göndermiş olduğu kitapların dışında geçmiş yıllarda biz kampanya başlattık. Malum, cezaevlerinde yayın seçici kurul üyeleri var. O yayın seçici kurulu üyelerinden biri de benim. Demirbaş Yönetmeliğindeki, mahkûmlarda olmayan kitaplar dahi gelir. Cezaevimizde epey kitaplar var. Ata İnşaat, baraj, göl yapan inşaat firma işini bitirdikten sonra kendi işçilerine sunduğu çok değişik türden yayınları kendileri de bize bağışladılar, kitaplığımıza kaydettik. 5 binin üzerinde kütüphanemizde kitap var. Hepsinin demirbaş numarası var. Bütün bu koşullara dağıtılmış. Bizim tüzük hükmü gereğince değişik koğuştan hükümlülerin; yani, disiplin sorununa yol açmaması için biraraya getirebilmemiz mümkün değil; ancak, dilekçeyle, istediği kitapların hepsi zaman geçirilmeden kendilerine, koğuşa veriliyor. Koğuştaki, süresi içinde okunduktan sonra tekrar buraya iade ediliyor.

Aşir Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Gönderilen yayınları Basın Savcılığı inceliyor. Bu, çok değişik içerikte dergi olabilir, gazete olabilir, bununla ilgili bizim bir yayın keçici kurulumuz, bunun dışında mektup okuma komisyonumuz var. O yayınlar Basın Savcılığından resmi yazıyla gönderiliyor, Basın Savcılığı burada onu inceliyor.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 22

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): İstedığınız gazeteyi, istediğiniz kitapları alabilmek...

Hükümlü 25: Hayır hayır, kesinlikle yok. Gazete, günlük gazete, bu da bölgeye geldiği için alabiliyoruz, bu da büyük bir zorunluluğun sonucunda ve-

riyorlar. Bunun dışında diğer şeyleri alamıyoruz. Mesela, yayınlanan bir edebiyat dergisini buraya alamazsınız veya Kürt kültürünü ilgilendiren bir yasal, legal dergiyi buradan alamazsınız. Bir de dergiyi getireni de kapıdan soruşturmaya götürüyorlar. Şimdi siz bana kitap getirirseniz annem olarak, kardeşim olarak, babam olarak sizi kapıda alıp sorguya götürüyorlar, bir de askerler tarafından dayak yeme tehdidi var. Postayla istediğimiz ki. İstanbul'dur merkezi tüm yayınevlerinden istiyoruz, bize dergi gönderiliyor, kitap gönderiliyor, burada hiçbir şey verilmiyor. Elektronik anlamda yine bir teybi buraya alamazsınız. İçeriye teyp vermiyorlar, yani kendiniz almak istediğiniz, alıcısı alınmış bir teybi dahi içeriye almıyorlar.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Peki. Kütüphaneden yararlanabiliyor musunuz?

Hükümlü 25: Bugüne kadar kütüphaneden yararlanma şöyle idi, yani istediğimiz kitapları söylüyorduk geliyordu, fakat şimdi bu da bir prosedüre bağlandı, kitap istediğiniz zaman Müdüre dilekçe yazacaksınız, o dilekçe uygun görülürse size kitap gelecek. Zaten kütüphanedeki bütün kitaplar eski, hem Osmanlıca yazılmış hem de çoğunluğu dini yayınlar; yani bir insanın insani gelişimini tamamlayabileceği veya dünyayı algılayabileceği bir içeriğe sahip değil, 5 bine yakın kitap var, doğrudur, çok kalabalıktır kütüphane.

Seyyit Haşim Haşimi (Diyarbakır Mv.): Uygun görmezse...

Hükümlü 25: Vermiyor. Buraya Urfa'dan bazı aydın, demokratik insanların CHP'den ve diğer partilerin verdiği kitaplar var, onlar da zaten ya saklanmış, ya atılmış, ya da kaybedilmiş. Tamamen Bedi-ü Zaman Saidi Nursi'nin kitapları, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kitapları, Kültür Bakanlığı'nın kitapları.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 102

Başkan Pişkinsüt: Kitaplardan, kütüphanelerden yararlanabiliyor musunuz?

Hükümlü 118: Onları da götürüyorlar. Bunlar kendi kitaplarımız.

Başkan Pişkinsüt: Böyle arama sırasında mesela, bunlar dağılıyor mu, yoksa böyle kalıyor mu?

Hükümlü 118: Hepsini karıştırıyorlar birbirine; bazen zeytinle yağ, pekmezle bilmem neyi birbirine karıştırıyorlar. Biz defalarca zaten bu yüzden birbirimize girdik. Şu mercimeği götürebilir mesela. Bulgur, mercimek, leblebi hepsini karıştırıyorlar. Bunların hepsini karıştırıyorlar.

Hükümlü 115: Onları dahi çok az veriyorlar. Ailemizin getirmesine rağmen, hepsini içeri almıyorlar; içeriye 1 kilo veya 2 kilodan fazla vermiyorlar. Bu kadar kuru gıda olsun reçel olsun, kahvaltılık olsun kendimiz, yani, ailelerimiz tarafından sağlanıyor. Kendileri, burada herhangi bir şeyde bulunmu-

yor. Yalnız, bu iki gündür bizim de dikkatimizi çekti, özellikle güzel yemekler veriyorlar. Bunu da inkâr etmemek lazım.

Başkan Pişkinsüt: Gazete ne alıyorsunuz?

Hükümlü 115: Normal gazetelerden ... alıyoruz. Biraz sol içerikli basın zaten girmiyor; ki, onların tabiri, Güneydoğu Anadolu OHAL içerisinde olduğu için sözde girmiyor. Radikal yalnız geliyor, içeri bırakmıyorlar. Mesela, bize diyorlar “Tamam, size veririm.” Savcı kendisi söylüyor, kendisiyle konuştuğumuz zaman “Tamam, istediğiniz gazete, savcılık tarafından yasaklanmayan gazeteleri, dergileri ben içeri veririm.” Fakat, buraya geliyor ve burada müdür tarafından içeri verilmiyor hem dergi hem gazete.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 102, 103

Başkan Pişkinsüt: Kitap okuyabiliyor musunuz?

... : Mümkün olduğu kadar.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Kitap okuyabiliyor musunuz?

... : Biz eskiden, daha da değişik kitaplar, Marksizme yönelik kitaplar okuyorduk. O kitapların içeri girmesi yasaktır, alınamıyor. Daha değişik, mesela, Özgür Gündem gazetesi. Tamam, biz, artık örgütten kopmuşuz, hatamızı anlamışız, pişman olmuşuz; ama, belli gelişmeleri takip etmek için belli gazeteler almak lazım. Onlar içeriye girmiyor.

Batman Raporu, Tutanak, 1998 Sayfa 5

Başkan Pişkinsüt: Daktilo, elektronik daktilo bunlardan hangisi var?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Normal mekanik daktilo var her koğuşta bir tane mekanik daktilo var; dilekçelerini, savunmalarını bununla hazırlıyorlar. Bir de, kütüphane var; ama, terör grubu pek yararlanmıyor. Onlar daha çok kendi koğuşlarında da kitaplar var; mahkemeler işte yasaklamamış bütün kitaplar var.

Başkan Pişkinsüt: Terör koğuşlarının her birisinde ayrı uygulama söz konusu olabilir mi, yoksa bir standardı var mıdır bunun?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Şimdi, cezaevlerinin yapısından kaynaklanan farklılıklar var. Özel tip cezaevleri var, E tipi cezaevleri var; sizin dediğiniz özel tip; tamamıyla bütün ihtiyaçların karşılandığı bağımsız bölümler var; havalandırması, mutfak falan müşterek alanları yok; böyle cezaevleri var. Bir de, daha çok ortak alanlara açılan odalardan oluşan cezaevleri var. Bundan kaynaklanan uygulama farklılıkları var ve bir de o anlamda ciddi bir mevzuat boşluğu var. Bu boşluk, tamamıyla genelgelerle, her değişen

iktidarla, Bakanlıkla genelgelerle sürdürülmektedir. Genelgelerin arkasında ki siyasi irade eksikliği sıkıntı veriyor veya sık sık değişebilme ihtiyacı mı diyelim veya daha rahat taviz veriliyormuş... Bundan dolayı bazı cezaevlerinde biraz daha bu konuda tavizkâr olunuyor.

Başkan Pişkinsüt: Yani, mekanik daktilo vermek tavizkâr olmak mı demektir?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Hayır, bu anlamda değil.

Başkan Pişkinsüt: Verilmeyen cezaevleri var mesela; orada niye böyle bir uygulama yapılıyor. İşte, şu şu cezaevinde, Batman'da, Diyarbakır'da var da bizim burada yok; bunun bir standardı var mıdır? Mesela, şunlar şunlar şu türde mahkûm olduğu takdirde verilebilir gibi bir standart ölçü yok mu?

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 45

Başkan Pişkinsüt: Kütüphaneniz var mı?

Hükümlü 64: Kütüphanelerimiz var, kitaplarımız vardır.

Başkan Pişkinsüt: Cezaevinin kütüphanesinden yararlanıyor musunuz?

Hükümlü 64: Yararlanmak istediğimizde veriliyor; o konuda pek bir sınırlama yok; fakat, kütüphanede okunacak kitaplar pek yok, çok klasik kalmış kitaplardır, yeni kitaplar yok. Gazeteler üzerine belli bir engelleme vardır; özellikle Kürtçe çıkan dergiler vardır, bunlar üzerinde belli bir yasaklama vardır, bırakılmıyor. Ki, mesela Batman Cezaevi olağanüstü halin dışında da kalmış bir ildir, ona rağmen yine bırakılmıyor.

Başkan Pişkinsüt: Aranızda Türkçesi olmayan, söylediklerinizi anlamayan var mı?

Hükümlü 64: Hemen hemen bütün arkadaşlar Türkçeyi anlıyorlar.

5. Personel Sorunları

Cezaevlerinin suçlu kişilerin cezalarını çektiği, ancak kişi haklarının korunduğu ve topluma yeniden kazandırıldığı yerler olması gerektiği düşünülürse; inceleme yapılan cezaevlerinin personelinin büyük çoğunluğunun (müdüründen infaz memuruna kadar) bunun gerçekleşmesine yardımcı olacak nitelikte olmadığı bir gerçektir. Görevlilerin çoğunun başka iş bulamadıkları için bu işi seçtikleri ve özel bir eğitim görmedikleri saptanmıştır.

Bazı koğuşlarda üzerinde parti amblemleri gibi sembollerin bulunduğu resimler görülmüş ve bu tür resimlerin çocuklara da

verilmesine göz yumulduğu saptanmıştır.

Bütün cezaevlerinde infaz memurları, yaptıkları işin "ağırlığına" uygun bir maaş almadıklarından ve bu tür ağır görevler yapan diğer meslek sahiplerinin yararlandığı ek ödenek ve sosyal yardım haklarından yararlanmadıklarından şikâyet etmişlerdir.

Şanlıurfa Cezaevi'nde doktor ve öğretmen bulunmaması, sağlık ve eğitim hizmetlerinin verilmemesine neden olmaktadır. Aradan iki yıl geçmesine karşın eksiklikler ne yazık ki giderilememiştir.

Adalet Bakanlığı'nın kadro ve mali olanaklar açısından güçlendirilmesi ve her kademedeki personelinin insan hakları konusunda eğitiminin sağlanmasının gerektiği, ancak böyle bir uygulama ile adalet duygusu ve hukuk devletine olan inancın artırılacağı son derece açık bir gerçektir. Bu gereksinim **Elazığ**'da çok açık bir biçimde gözlenmiştir.

Elazığ'da cezaevi personeli ve dış güvenlik elemanlarında belli iyileşme görülmesine karşın hâlâ hukuk devletinin kamu görevlileri olma bilincinden uzak, keyfi tutum ve önyargılarla hareket ettikleri, her şeyi en iyi biçimde kendilerinin bildiklerini sandıkları ve hizmet içi eğitim isteğinde bulunmadıkları saptanmıştır.

Batman Cezaevi'nde öğretmen, sosyal çalışmacı ve psikologun hiçbir zaman olmadığı, infaz memurlarının sayısının yetersiz olduğu ve iki yıldır da konunun telafi edilmemiş olduğu, bu durumun "Cezaevini ikinci bir cezanın uygulandığı ortam haline" getirdiği saptanmıştır.

Cezaevi personelinin sosyo-ekonomik sorunları yanında, eğitimlerinin yetersizlikleri de bazı sorunların kaynağını oluşturmaktadır. Cezanın mahkemeler tarafından belirleneceği, infazın bunu aşan bir uygulama olamayacağı konusunun henüz tam olarak algılanmadığı saptanmıştır (Ulucanlar Cezaevi Raporu, s.4).

İnfaz sisteminde görev alan personelin intikam, kin gibi duy-

gulardan arındırılmaları, hakaret gibi davranışlardan uzak tutulmaları hizmet içi eğitimle mutlaka sağlanmalıdır. Devletin her türlü suça, hatta kendisine karşı işlenen suçlara karşı korunmasını sağlayacak hukuki ve yasal araçları vardır. Bilinçli ya da bilinçsiz devleti koruma iddiası taşıyan yasadışı uygulamalar ise aslında hukuk devletine zarar vermekte ve onu zaafa uğratmaktadır (Ulucanlar Cezaevi Raporu, s.4).

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 25-26

1998 yılındaki incelemelerde Eski Tutukevi Birinci Müdürü Kemal ERYAMAN'ın da söz ettiği gibi kadro sorunu olduğu (Tutanak 1998, s. 4), aradan geçen iki yıl içerisinde personel yapısında fazla bir değişiklik olmadığı, eski kadroların neredeyse tümünün korunduğu. Tutukevi Savcısı Kaya KABACAOĞLU'nun "Bizim personelimizin yüzde 90'ı yenidir. Özellikle çocukların personeli yenidir" iddiasına karşın, personelin çok az bir kısmının yenilediği saptanmıştır. 1998'den 2000'e birinci müdür değişmiş, 4 ikinci müdürden 2'si, 10 infaz koruma baş memurundan sadece 2'si ve 143 infaz koruma memurundan sadece 42'si 1998 Şubatındaki incelemeden sonra göreve başlamıştır.

(...)

- Kadın ve çocuk tutukluların bulunduğu bir tutukevinde hiç kuşkusuz özel ve yeterli eğitim almış, deneyimli yöneticilerin görevlendirilmesi gerekir. Oysa, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde görevli müdürler ne bu tür bir eğitim almışlar ne de bu konuda herhangi bir deneyime sahip bulunuyorlar. Daha önceleri cezaevi müdürlüğü görevlerine orta ve lise mezunu kişilerin atandıklarını açıklamaları ise sorunun ne boyutlarda olduğunu bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır.

Personele yönelik hizmet içi eğitim konusunda hiçbir gelişme yoktur.

Tutukevinin açılışında da personel seçiminde özen gösterilmemiştir. Eski Birinci Müdür Kemal ERYAMAN'ın şu ifadesi bu durumu bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır: "Özellikle Sağmalcılar Cezaevi'nde ne kadar problemli personel varsa, personeli bize gönderdiler ki, o personelin gelmesi, oradaki olan tüm alışkanlıklarının tekrar burada da devamı niteliğinde olacaktı. Yazışmalar yaptım. Mütөөddit defalar telefonla görüştüğüm halde bir sonuç alamadım. Sonuç alamayınca da, aynı personel girdi. Personel çocukları durduracağı halde kışkırtmaya başladı."

Yönetici ve personel seçiminde, iki yıl önceki ziyarete kıyasla pek fazla bir değişim gözlenmemiştir.

Tutukevi yöneticileri arasındaki anlaşmazlıklara dış koruma ile görevli jandarmanın dahil olması sonucu yönetim sorunu daha da ağırlaşmıştır.

(...)

Heyetimizde, çocuk koğuşlarında zaman zaman (eskiye göre azalmış da olsa) falakanın, dayanın ve hücre cezasının devam etmekte olduğuna ait bir kanaat mevcuttur. 1998 yılındaki incelemelerde tutuklular 12 görevlinin adlarını vererek bunlardan kötü muamele gördüklerini söylemişlerdir. Bu görevlilerden 5 tanesi (...) Adli Yargı Adalet Komisyonu tarafından 20.05.1999 tarihinde uyarı ve kınama cezaları ile cezalandırılmıştır. Ayrıca adı tutuklu şikâyetlerinde geçmeyen 7 görevliye daha cezalar verilmiştir. Şikâyet edilen, "A Takımı" diye adlandırılan ve ceza alan 7 kişinin 2000 yılındaki incelemelerde görevlerine devam ettikleri, gönderilen personel hakkında ise tutukluların bir şikâyetinin olmadığı saptanmıştır.

Yetkililerin sorulan sorulara yanıt olarak dayak ve falakanın söz konusu olmadığını belirtmelerine karşın, konuşmalarının bütünü değerlendirildiğinde, özellikle dayak olayının yaygın olarak gündemde olduğu kanısına varılmıştır.

Hem 1998 hem de 2000 yılında yapılan incelemelerde farklı koğuşlarda farklı tutukluların farklı zamanlarda, İkinci Müdür ...'dan kötü muamele gördüklerini belirtmeleri heyetimiz tarafından son derece düşündürücü bulunmuştur.

Batman Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 78

Başkan Pişkinsüt: Neden oraya "Hizbullah Koğuşu" diyorsunuz?.. Dün gece gittiğimiz 70 kişilik bağımsız koğuştan bir farkı yok.

İkinci Müdür: Kendileri istiyorlar efendim. PKK bağımsız da var.

Başkan Pişkinsüt: Mesela PKK koğuşlarına girdiğimiz zaman, onlar sloganlarını atarak, ideolojilerini söyleyerek, "Biz PKK'yız" diyebiliyorlardı; ama, bu Hizbullah terör örgütü içindekiler, "Biz terör örgütüyüz, evet bu da bizim ideolojimizdir" demiyorlar.

İkinci Müdür: O safhaya gelmediler. Cezaevinde örgütlenmeleri falan da yok.

Başkan Pişkinsüt: O safhaya gelmemişse, neden o safhada gibi gösteriliyor.

Osman Müderrisoğlu (Antalya Mv.): O safhaya getirilmesine mi gayret ediyor?

Başkan Pişkinsüt: Tutuklu diyelim hiç olmazsa. Adama kırk kere

“Hizbullah terör örgütündesin” dersiniz olur yani.

Osman Müderrisoğlu (Antalya Mv.): Onların hiçbirisi “Biz Hizbullahçıyız” demiyorlar ve şiddetle de reddediyorlar. Madem hepsi birden reddediyor, o zaman adını bağımsız koyunuz.

İkinci Müdür: Efendim, öyle bir adı yok, bizim söylemlerimiz, koğuşların adını adlandırmak maksadıyla söylemiyoruz. İdari nedenlerle ayırt etmek için söylüyoruz.

Cezaevlerindeki personelin yetersizlikleri kadar, mevcut personelden kaynaklanan muamele de sorunlara neden olmaktadır.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 3

Başkan Pişkinsüt: 18 yaş altı olarak, 38 tane cinayet var. Hırsızlık 19, gasp 8, 15 tane cinsel suç, ırza geçme var. Açığa giden çocuklar için kaç kişi karar veriyor?

Adem Akbaş (Müdür): Disiplin Kurulumuz var; savcı, öğretmen, sosyal çalışmacı, doktor, atölye şefi, hangi atölyede çalışıyorsa.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadarını yatıyor?

Adem Akbaş (Müdür): Suçun dörtte birini yatıyor.

Başkan Pişkinsüt: Suçun dörtte birini yattıktan sonra açığa gitme şansı mı doğuyor?

Adem Akbaş (Müdür): Açıkta, aslında içeride kalan pek olmuyor.

Başkan Pişkinsüt: Evet, sabah gelindiğinde koğuşlar bomboş oluyordu.

Adem Akbaş (Müdür): Mesela marangoz atölyesinde çalışıyordu çocuk, dışarıdan da iş alıyoruz biz; Adliyeden, özel şahısların işlerinden, onu monte etmeye de, başında teknisyenle çocuklar gidiyor. Futbol takımımız var; sürekli dışarıda futbol oynuyorlar. Aile çay bahçemiz var; yazın burayı çalıştırıyoruz, orada yine garson olarak çalışan çocuklarımız var. Gençlik bahçemizde de çocuklarımız meyvecilik üzerine çalışıyorlar.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 12

Başkan Pişkinsüt: Bunları nerede kestini?

Hükümlü 14: Burada kestim.

Başkan Pişkinsüt: Burada kestiğin zaman, doktor gelip bakıyor mu sana?

Hükümlü 14: Yok. Revire götürürken dövüyorlar, işkence ve bir de alkolden tuz basıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Nasıl?

Hükümlü 14: Önce tuzu basıyorlar, ondan sonra alkolle geri temizliyorlar. Burada işkence başını almış gitmiş. Biz diyoruz ki, burayı Türkiye Cumhuriyeti yönetmiyor, kendi kafalarına göre yönetiyorlar.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 41

Hükümlü 44: Efendim, bizler sizlerden bu gibi kontrolleri daha sık yapmanızı istiyoruz. Bu gibi olaylar sürdüğü sürece, baskın yapılacak düşünceleri olduğu sürece bunların davranışlara daha kısıtlanıyor o zaman. Yani, başıboşluğu o zaman yapamıyorlar; sürekli bir denetim, kontrol altında olduklarını hissettirmelerini gerektiriyor.

Başkan Pişkinsüt: Doğru. Ama, bunu önleyecek, yani bizim gibi aynı düşüncede olabilecek 80 emniyet müdürünü Türkiye Cumhuriyeti çıkarıp herkesin, her ilin başına bir tane koyabilir. Önemli olan onun konması.

Cezaevlerindeki hizmetlerin aksamadan yürütülmesi için yeterli sayıda personel bulunmamaktadır.

Şanlıurfa Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 2, 3

Başkan Pişkinsüt: Yani, her gün rutin bir şekilde sabah 8, işte akşam 14.00'e veya 15.00'e kadar doktor yok. İhtiyaç olduğu zaman, içeride hasta olduğu zaman yazı yazıyorsunuz...

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): Olmadığı zaman da geliyor efendim. Eğer o zamana kadar müracaat eden varsa, onları alıyoruz. Haftada iki-üç gün muntazaman geliyorlar efendim.

Başkan Pişkinsüt: Çağırarak ve bir başkasına bağımlı olmak zorunda kaldığınız için mi iki senedir sıkıntı çekiyorsunuz; yani, normalde buranın rutin doktoru olmuş olsa daha mı kolay olacak?

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): Tabii, muhakkak efendim.

Başkan Pişkinsüt: Çağırarak veya nöbetlerde mi sıkıntınız oluyor?

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): Onda da oluyor tabii. Başsavcım yazıyor, zaman zaman aksamalar da oluyor, tabii, doktor olmadığı için gelmedikleri zaman da oluyor, yani bizim istediğimiz programa uymayıp gelmedikleri zamanlar oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Bu cezaevi ne zamandır yarı açık, açık, hep bu statüde çalışan bir yer?

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): Kuruluşundan beri olsa gerek.

Başkan Pişkinsüt: Kuruluşu ne zaman?

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): 1964-1965. En son Sağlık Bakanlığı'na bi-

zim Bakanlık yazı yazmıştı, doktor istedik. İlk kurada bizim cezaevi için de bir doktor dikkate alacaklarını söylemişlerdi.

Başkan Pişkinsüt: Bir tane sosyal hizmet uzmanı kadronuz var. Sosyal hizmet alanı açısından neler yapıyorsunuz?

Aşir Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Çalışmalarımız, programımız var... Sorunları şu şekilde özetleyeyim: Yöremizin özelliği itibariyle çok değişik sorunlarla karşı karşıya geliyoruz. Mesela, çokeşli evlilikten dolayı sıkıntılar var. Her ne kadar tüzüğün 152. maddesi, özel görüş hakkıyla sadece resmi nikâhlı eşle hükümlü görüşür, diyorsa da... Ben bunu Bakanlığımıza da iletmıştim. Bakanlığımızdan cevap aldığımızda, sair günlerde diğer eşleriyle görüşmelerine de müsaade aldık. O şekilde devam ediyor. İşte, bunların nikâh işlemleri oluyor, sağlık sorunları oluyor. Sağlık sorunları, Müdür Beyin de arz ettiği gibi... Bunun ötesinde, özellikle hükümlülerin... En büyük sıkıntılarımızdan biri sağlık alanında oluyor ve yazılan reçete bedellerini almakta zorluk çekiyoruz. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfımızdan bazı reçete bedellerinin karşılanmasını sağlayabiliyoruz. Epilepsi hastalarının sürekli kullanmaları gereken ilaçları Vakıftan temin edebiliyoruz. Dediğimiz gibi burada sorun geniş oluyor, yani yörenin yahut hükümlünün durumuna göre çok değişik olabiliyor.

Başkan Pişkinsüt: Hükümlülerin içinde kadın sayısı az olduğu için, belki pek sorun yoktur; ama, kadın sayısı.. çok olduğu zamanlarda çocuklarının yanında kalma sorunu oluyor mu?

Aşir Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Ben yedi yıldır cezaevlerinde çalışıyorum. O konuda, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü çocuk yuvalarıyla irtibatımız var. Burada böyle bir durumla karşılaşmadık. Bundan iki yıl önce ancak, istekli olanların memede olmayan çocuklarını yuvaya yerleştirebiliyoruz ve o konuda bir sorunla karşılaşmadık; ama, geçmiş yıllarda bunu yerleştireyorduk, görüş imkânlarını da ilgili kurumla irtibata geçip sair bir zamanda benim inisiyatifimde görüşülüyor.

Başkan Pişkinsüt: Gelirken yolda çocuk yuvasını gördük, dış görünüm olarak güzel bir bina. Küçük çocuklar için sabah gelip akşam annenin yanında olacak şekilde bir program var mı?

Aşir Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): İhtiyaç yok.

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): Daha önce kaldı efendim; daha önceden dilekçe vermek suretiyle, çocuk yanında bulundu. Bundan sonra ailenin yanında kalsın diye iade ettiğim çocuklarda o kararla gitti.

Başkan Pişkinsüt: Annenin yanında bulunduğu süre içerisinde hem beslenmesi, hem cezaevi ortamından uzaklaştırılması, hem de bir noktada çocuğun yine anneye güven verecek şekilde gündüz orada diğer arkadaşlarıyla

birlikte biraz daha sosyal bir çocuk olması için, belki, sabah verip akşam alma imkânı da var, anladığım kadarıyla.

Aşır Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Gayet tabii. Şimdi, monotonluk içerisinde çocuğun kişilik gelişimi açısından onu gözetiyor; ancak, memede olan çocuklarla ilgili annesiyle duygusal ilişkileri daha şey olduğu için uygulamada böyle bir şeyimiz olmadı. Bazen de anneler kendileri istemiyor. Her ne kadar yuvadaki şartların iyiliğini, çocuğun sosyalleşmesini, eğitimini, bakımını ve belli bir saatte gelişimini engelleyeceğini söylememize rağmen, yine de duygusal davranıp, kız kardeşini veyahut yakın aile çevresinin yanında kalmasını isteyenler oluyor; ona bir yaptırım gücümüz olmadığı için...

Başkan Pişkinsüt: Peki, sosyal hizmet uzmanı olarak alan çalışması yapıyor musunuz? Yani, mahkûmların aileleriyle veya dışarıda kalmış, yalnız kalmış dışarıdaki çocuklarıyla, sorunlarıyla, çıkışta veya daha öncesindeki iş imkânları, esenlendirme çalışmaları dediğimiz alanlarda böyle bir çalışma yapıp, bunlar kartotekse dökülüyor mu?

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): O konuda bizim bölgemiz itibariyle düşünmemiz gerekiyor. Gelen birçoklarının tutuklu ve hükümlülerle görüşmelerde: zaman zaman Bakanlığımıza da bildirmişiz; hatta, en son Bakanlığımızdan gelen yazıda hükümlülerin aile çevresinin de konunun içinde görüşülebileceği. evlerine gidilebileceği, telefonla konuşulabileceği, davet edilebileceği her türlü yardım ve kolaylığın sağlanması açısından işlerlik kazandırılması. Karakol Komutanlığımızla irtibat ve özel irtibat kurulması halinde hükümlülerin dışında ailelere de açılabilmek için gerekli incelemelerde bulunulacağı belirtilmiş, ancak, buna rağmen bunun için bir çalışma yapalım diyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Aileler de sizi ziyaret etmiyor mu? Talepleri olmuyor mu?

Aşır Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Ziyarete işlerlik kazandırabilmek için biz uğraşıyoruz; gelenler oluyor. Ancak, o da özellikle hükümlülerin infazıyla ilgili oluyor; açık cezaevlerine kabul edilmek veyahut bazı hükümlüler ailelerine gerekli bilgiyi vermediği için ne kadar ceza aldığını, ne zaman çıkacağını bildirmeyenler oluyor.

Başkan Pişkinsüt: Mesela, ziyaretçiler geldi, ziyaret bekleme salonunda; yani, siz giriş için beklerken kalabalık grup halindeki kişilerle sosyal hizmet uzmanı olarak görüşmüyor musunuz?

Aşır Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Yok. Toplu gelen yok zaten, ferdi olarak görüşüyoruz. Nizamiyeden bana bilgi veriyorlar, bir hükümlü var ve herkese de bana yardımcı olabilmesi için görev alanının olduğunu söyleyip, böyle durumlar olduğunda bana haber verin, gelsin bireysel olarak görüşüp, hükümlüye yönelik hem kendilerinden kaynaklanan hem hükümlüye yapı-

labilecek konuları görüşüyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Tutuklu çocuklarla ilgili bir probleminiz var mı? Kartotekse döküyor musunuz veya cezaevi idaresine sosyal hizmet uzmanı olarak şunlar daha iyi olur, böyle bir şeyi istiyoruz diyerek yazılı bir şekilde müracaat ettiniz mi? Ankara'ya böyle bir istekte bulundunuz mu? Neleri yapmak istersiniz?

Aşır Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Yazıya dökülmeyle ilgili pek şeyimiz olmadı; ancak, çocuk yayınlarıyla ilgili bir kitaplık, Eğitim Dairesi Başkanımıza ilettim.

Başkan Pişkinsüt: Öğretmeniniz yok?

Aşır Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Öğretmenimiz yok.

Başkan Pişkinsüt: Okuma-yazması olmayan veya okutmak zorunda olduğunuz hükümlü —tutuklular için belki biraz daha zor oluyordur ama— kısa süreli kaldığı için. Öyle mi?

Ahmet Akar (Cezaevi Müdürü): Öğretmen devamlı geliyor efendim. Okuma-yazma kurslarımız açılıyor, halen şu an 5 tane okuma-yazma kursumuz var, ilkokul bitirme hazırlıkları var. Kadrolu öğretmenimiz yok; ama, öğretilmekte bir aksama olmuyor efendim, o devamlı geliyor.

Başkan Pişkinsüt: Gelen öğretmen sınıf öğretmeni gibi mi, yoksa rehberlik öğretmeni mi?

Aşır Kayabaşı (Sosyal Hizmet Uzmanı): Normal sınıf öğretmeni.

Erzurum Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 7, 8

Başkan Pişkinsüt: Sizin deneyiminize göre uygun bir yapı kurulsa, işte o baştaki 4 tane, 5 tane kimse, liderler ayrılması gibi başka türlü... Yani, sistem, biraz önce dediniz ya, alternatifler olabilir, öyle bir yapı kurulsa veya bunlar tek tek, yani böyle bir liderleşmenin önüne geçilecek gibi olsa, sosyal hizmet uzmanları da olsa, size Bakanlık yönünden destek de olsa, sizin verdikleriniz de olsa, tahminen, buradaki deneyimlerinize göre, bunların ne kadarı kazanılır, onu sormak istiyorum.

Katip Özen (Özel Tip Kapalı Cezaevi Müdürü): Listemde var, 150'si.

Başkan Pişkinsüt: 150'si kazanılır diyorsunuz.

Katip Özen (Özel Tip Kapalı Cezaevi Müdürü): Tabii ... Yalnız, problem şudur; psikolog yüz tane verseniz, bin tane öğretmen verseniz, şunları dinletemezsiniz diyorum. Peki, bu nasıl kırılır; bu lider takımından çok —açık söylüyorum— bende intiba, ailelerinin can güvenliği garantiye alınmıştır inancı doğarsa, yani, şu gelen ziyaretçiler biz, siz cezaevinde ne yaparsanız yapın, diyelim artık PKK bitmiştir, bizim can güvenliğimiz var, bizim evimizi kimse basmıyor, inandıkları an ve bir bakıyorum örgütten kopanların, ta-

rafsız olanların yüzde 80'i, bakıyorum, adamın ailesi Kars'tan İstanbul'a gitmiş, Adapazarı'na gitmiş, göçmüş; ondan sonra kopmuş. Bir bakıyorum, şu anda içeride bir kişi var, eskiden itirafçı oldu, sülalesinden 8-10 kişiyi öldürmüşler, adam gene Gümüşhane'de örgüte kazandırılmış, şimdi burada. İstihbarat bilgilerinde yapılacak ilk eylemde öldürülecek kişi veya eylemde kullanılacak kişi konumundan, sülalesinin yarısı öldürüldü, kişi çıkıyor buraya, diyor ki, ben ne yapayım, bir kardeşim kalmış bir koca karı anam kalmış, onları da mı öldürteyim diyor. Aile güvenliği çok önemli. Dışarıdan aileler eğitilse. Psikologun yapacağı şudur; ziyarete gelen kişiyle diyalog kurup aileler eğitilse, o güven içerideki mahkûma aktarılsa, cezaevinde de bu ziyaretin sağlıklı ve baskı altında olmadan yaptırılsa, yani, diyebilirim PKK dışarıda bitmediyse, cezaevlerinde bu baskıları kaldıramazsınız ve bu baskılar örgüt güçlendikçe azalır, ters orantılıdır. Örgüt zayıfladıkça, dağılma ortamına geldiği zaman... Bir de, dışarıya mesaj olayı var; bu eylemlerin bir kısmı idareden veyahut idareyle değil, Türkiye genelinde bir sosyal sorun olmakta veyahut da bu dağdakiler işte biz buradayız, teslim olmayın, moral olsun diye bunu örgütler yapar; ama, bunu ben, şu dediğimi sadece PKK'ya mahsus söylüyorum. O diğer Türk solunun özellikleri var, onlar değişiyor, onlar farklı. Ha, onlara psikolog olur; fakat, onlar, siyasi maksatlı kendilerini eğitmiş kişiler, onlara gelince iş teknik yani, artık onlara, arife tarif gerekmez, bizim hocayı militan yapmasalar çok iyi, bazen kendimden korkuyorum yani, acaba beni kandırırlar mı; ama, bu, PKK'da yok. PKK, gerçekten, doktora, psikologa, sosyal çalışmacıya ihtiyacı var; ama, kabuğu kırmak lazım. Nasıl ki, bir yarayı kabuğunu açarsın, ondan sonra tedavi edersin, bu kabuğun kalkması lazım. O kabuğun da kalkması mümkün değil, içine gireceksin, psikoza var mahkûmun, ailem öldürülür, ben bu örgütten koparsam öldürürler, müdürü dinlersem öldürülür, yardım istiyor, gözlerinden anlıyorum...

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 85

Başkan Pişkinsüt: Burada biz geliyoruz diye temizlik yaptınız mı?

Hükümlü 165: Yaptık.

Başkan Pişkinsüt: Ellerinize bakayım, bir şey oldu mu?

Hükümlü 165: Yok.

Başkan Pişkinsüt: Kaç gündür temizliyorsunuz?

Hükümlü 165: Dün, bugün. Cuma gününden beri temizliyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Cuma gününden beri parlatıyorsunuz. Bir şey söylemeyin dediler mi size?

Hükümlü 165: Hayır. Sizin hakkınızda hiçbir şey söylemediler; ama, temiz-

lik yaptırdılar.

Başkan Pişkinsüt: Bizim geleceğimizi biliyor muydunuz?

Hükümlü 165: Evet.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 1

Başkan Pişkinsüt: Çocuklar atölyede çalışıyorlar mı, neler yapıyorlar?

Adem Akbaş (Müdür): Çalışıyorlar efendim. Cilthanemiz var, marangoz, fırını var. Teknisyenler var başlarında. Bir tanede sosyal çalışmacımız var. Psikologumuz yok; hiç gelmedi.

Başkan Pişkinsüt: Peki, psikologla, eğitimci kadrodaki arkadaşımız bu çocukların neler yaptıklarını çıkarabilirler mi; yani, atölyelerde kaçır çocuk çalışıyor, sosyal çalışma alanında neler yapıyor?

Sevk gidenler var mı?

Adem Akbaş (Müdür): Açığa gidenler var efendim.

6. Denetim Sorunları

Eline yetki ve güç, özellikle de beline silah verilen her yapı, halka açık olarak denetlenebilmelidir.

Cezaevi İçi Denetim Sorunu:

Koğuşlardaki “şikâyet kutuları”nın genellikle savcılar tarafından değil, cezaevi personeli tarafından açıldığı, yakınmaların ilgili makamlara ulaşamadığı, bu nedenle yakınmaları bildirmekten vazgeçildiği saptanmıştır.

Cezaevlerindeki yetersizlikler, özellikle de denetim yetersizlikleri hem mevcut sorunların çözümünü zorlaştırmakta hem de güvenlik gibi yeni sorunlara neden olmaktadır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 13

Başkan Pişkinsüt: Yani, herhangi bir ilerleme olmadı. Geçen sefer gardiyanlar silahlarıyla içeriye giriyorlardı. Yani, hemen hemen her koğuşta bu böyle değerlendirildi. O 5 günlük eğitimden sonra ve kadroların değişmesinden sonra bir farklılık var mı?

Kaya Kabacıoğlu (Tutukevi Savcısı): Bir yanlış bilgilendirme var zannediyorum. Silahlar girişte bırakılır.

Meydana gelen olayların araştırılması, sorumluları hakkında adli ve idari takibat yapılması konuları da bir başka sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 7

Kaya Kabacıoğlu (Tutukevi Savcısı): İşkence konusunda dava açtıklarımız da var. Suç işlediğine kanaat getirmediklerinde takipsizlik kararı verdiklerini biliyorum; çünkü, suç işlediğine maddi delille kanaat getirdiklerimize kamu davası açtık. Ama delil yoksa adam hakkında da...

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): Davalar görülüyor mu?

Kaya Kabacıoğlu (Tutukevi Savcısı): Görülüyor tabii.

Başkan Pişkinsüt: Peki, tahmini olarak veya yarın rakam verme olabileceyse, hepsine birden açılmış olan, yani sizin açtığınız soruşturmanın kaç tanesini asliyeye gönderdiniz, yani soruşturma olarak devam ediyor, kaç tanesine kısmi takipsizlik verildi?

Kaya Kabacıoğlu (Tutukevi Savcısı): Onu bakarak söylerim.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul Mv.): İşkence ilgili bundan sonraki ilk dava hangi gün görülecek?

Başkan Pişkinsüt: Derdest edilen davanın tarihini?

Celil Demircioğlu (Bakırköy Başsavcısı): 2 Martta.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 2

Başkan Pişkinsüt: İnfaz memuru arkadaşlardan değişen var mı, tahkikat sonucu giden var mı?

Adem Akbaş (Müdür): Hayır tahkikatla giden yok; ama, tahkikat sonucu ceza alan var, o olaydan dolayı disiplin cezası alan var.

Başkan Pişkinsüt: İnfaz memurlarının tüm isim listesini, o isim listesinin karşısında da tahkikat geçiren veya son iki sene içinde disiplin cezası alanların tahkikat sonuçlarını istiyoruz; yani, Ahmet, Mehmet, Hüseyin. Karşısında kınama cezası ve şu tarihteki disiplin suçu; ama, bütün kadro burada öyle mi?

Adem Akbaş (Müdür): Evet.

Başkan Pişkinsüt: Çocukların ne kadarı değişti?

Adem Akbaş (Müdür): Büyük bölümü değişti. Zaten o olaydan sonra disiplin cezası verilip kapalıya gönderilenler olmuş. Geriye kalan çocukların büyük bölümü tahliye oldu. Onlardan 15-20 kişi yoktur, öyle tahmin ediyorum.

Başkan Pişkinsüt: Biz 1998 yılında buradan ayrıldıktan sonra —biz gelme-

den evvel zaten disiplin cezasına gönderilmişti, orada kıyamet kopmuştu - 9-10 Mayıs itibariyle disiplin cezası verilerek E tipine gönderilen çocuk sayısı nedir ve ne kadar süre ile cezalandırıldılar? İsyan hiç oldu mu o tarihten bugüne kadar?

Adem Akbaş (Müdür): Hayır, hiç olmadı.

Başkan Pişkinsüt: Herhangi bir ölüm, yaralanma?

Adem Akbaş (Müdür): Hayır.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Sayfa 29

Daha sonra yapılan disiplin soruşturması ile bu çocukların bir kısmı değişik illerdeki cezaevlerine gönderilmiş, bir kısmı tahliye olmuş, çok azı da Elazığ İslahevi'ne geri dönmüş ve başka sebepler belirtilerek diğer cezaevlerine dağıtılmışlardır

Çocuklara işkence yapan, baskı uygulayan infaz memurlarının hiçbirisi bu konuyla ilgili olarak Elazığ İslahevi'nden gönderilmemiştir. Haklarında idari ve adli takibat yürütülen tüm yöneticiler 2-3 ay içerisinde beraat etmiştir. Hükümlü çocukların ise disiplin cezaları uygulanmış, yargı kararı ise 2 yıldır sonuçlanmamıştır.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Sayfa 32

İSLAHEVİNDEKİ 1998 İSYANINA AİT SORUŞTURMA SÜRECİ:

1. Görevliler Hakkında Açılan Adli ve İdari Takibat:

1.1. Adli Takibat:

Elazığ Cumhuriyet Başsavcısı'ndan alınan bilgiye göre Elazığ Çocuk İslahevi'nde 30.04.1998 ve önceki 3 ayı kapsayan isyan olaylarından sonra Elazığ Asliye Ceza Mahkemesinde esas 1998/210 karar 1998/289 numarası ile efrada suimuamele ve bu suça azmettirmek ve katılmak ithamı ile Elazığ İslahevi Birinci Müdürü, Elazığ İslahevi'nin iki İkinci Müdürü ve üç İnfaz Koruma Baş memuru olmak üzere toplam 10 infaz memuru hakkında adli takibat başlatılmıştır.

Bu takibat 09.07.1998 tarihinde, yeter ve inandırıcı delil olmaması nedeniyle BERAAT KARARI verilerek sonuçlandırılmıştır.

1.2. İdari Takibat:

İdari takibat sonucu Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 03.05.1999 tarih ve Karar No:9 olmak üzere sonuçlanan disiplin kararı Elazığ İslahevi 1. Müdürü ile iki 2. Müdür hakkında DİSİPLİN CEZASINA GEREK OLMADIĞI şeklindedir.

2. İsyân Sonrası 23 Hükümlü Çocuk Hakkında Yapılan İdari ve Adli Takibat:

2.1. İdari Takibat:

Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan alınan bilgiye göre; 30.04.1998 tarihinde Elazığ Çocuk İslahevi'nde çıkan isyan sonrası suçlu bulunan 23 hükümlü çocuğun disiplin nedeniyle Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevi'ne sevk edilmiş oldukları, bu hükümlülerden 7'sinin disiplin kararına itirazları yerinde görülerek 30.06.1998 tarihinde Elazığ Çocuk İslahevi'ne iade edildikleri öğrenilmiştir. Ancak iade edilen bu hükümlülerden 3'ü bir başka suçtan disiplin nedeniyle tekrar Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevi'ne gönderilmiştir. Diğerlerinden 2'si Bakanlık emirleriyle Ceyhan (Adana) Açık Cezaevi'ne gönderilmiş, 1'i de Elazığ Çocuk İslahevi'nden tahliye olmuştur. Böylece verilen disiplin suçuna itiraz ederek haklı görülen ve geriye Elazığ Çocuk İslahevine dönenlerden hiçbirisi islahevinde bırakılmamıştır.

İsyân sonrası suçlu bulunarak Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevi'ne gönderilmiş olan 23 kişiden yukarıda anlatılan 7'si dışındakilerden 8'inin şartla tahliye edilmiş olduğu, 4'ünün ise Mülhakat (Ağır Ceza Merkezine bağlı Adli Teşkilata ait) Cezaevlerine, diğer 3'ünün ise Kozan (Adana) Cezaevi'ne sevk edilmiş olduğu öğrenilmiştir. Sadece 1'i halen Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevi'nde bulunmaktadır.

2.2. Adli Takibat:

İsyândan dolayı hükümlü çocuklar hakkında Elazığ 3. Asliye Ceza Mahkemesine açılan dava ise devam etmekte olup, duruşması 16.06.2000 tarihine ertelenmiştir.

Cezaevlerinde yaşanan sorunlarla ilgili olarak savcılarımız hakkında da çok sayıda yakınma söz konusudur.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000; Sayfa 31

Hükümlü 29: Savcılık huzurunda diyoruz ki, işkence gördük. Beni savcının yanına götürüyorlar, ailem işkence soruşturma şeyi açmıştı. Gittim savcıya, başımdan geçenlerin hepsini anlattım. Savcı bana diyor ki "ok yaydan çıkıyor" diyor. "Çocukken biz de kavgâ ettik. Bunlar çocuksu tokatlar, tekmeler değildir" diyor.

Başkan Pişkinsüt: Kime diyor?..

Hükümlü 29: Bana diyor. Savcıya her şeyi yazdırdıktan sonra, altına imza atmaktan korkuyorum. O kâğıdımı tutuyor, katlıyor, yırtıyor çöpe atıyor...

Başkan Pişkinsüt: Savcı mı?..

Hükümlü 29: Evet, savcı.

Başkan Pişkinsüt: Nerenin savcısı?..

Hükümlü 29: ... Adliye Sarayı savcısı, DGM'nin yanında.

Başkan Pişkinsüt: İsmi biliyor musun?

Hükümlü 29: İsmi bilmiyorum, kayıtlardan çıkar. Ben savcıya, fiil ve sözlü sorgulandım şeklinde ifade verdim.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 41

Hükümlü 44: Efendim, emniyet müdürü değil ki, cezaevleri savcılıklarımıza bağlı; ama, sayın savcılarımız bu konularda hiç hassasiyet göstermiyorlar. Bizzat kendileri işkence yapılırken görüp geçiyorlar ve üstümüze basıyorlar. Benim ağzıma ayakkabı soktu ... cumhuriyet başsavcısı. Bana “şerefsiz” diye hitap etti.

Başkan Pişkinsüt: Tarih?..

Hükümlü 44: 9 Temmuz 1999, 7-8 ay öncesi. Orada ikimiz bir sapığı öldürdük. 5 yaşındakine tecavüz eden bir sapığı bizim aramızı veriyorlar; sürekli bizimle beraber gezdiriyorlar.

Hükümlü 45: 5 yaşında bir çocuğa tecavüz edip öldürüyor.

Hükümlü 44: Dereye atıyor. Biz de bu tip insanlara karşıyız.

Hükümlü 45: Aramıza veriyorlar. Cinnet geçirdik, yani öldürmek durumunda kaldık.

Hükümlü 44: Kendimizi de mümkün değil tutamıyoruz. Bizzat geldi dedi ki: “Ben sizi oradan alır, onların yanına verir —estağfurullah— götünüzü kestiririm.” Cumhuriyet başsavcısı bunu bizzat kendi söyledi. Bizi anadan doğma söyledi, odadan eşyalarımızı aldı, çırlıçiplak yatırdı.

Başkan Pişkinsüt: İsmi ne bu başsavcının?

Hükümlü 44: İsmi bilmiyoruz. Çünkü, soracak halimiz de yoktu. Peşinde korumalarıyla beraber bizzat gelip, ne ailemizi bıraktı küfretmedik ne şahsımızı bıraktı, ama hiçbir şey ispat edemedi.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 44

Başkan Pişkinsüt: Cezaevine savcı geliyor mu?

Hükümlü 64: Savcının hiçbir fonksiyonu yok; daha önce ... adında bir savcı vardı, bizzat kendisi “gerekeni yapın” dedi, çekti, gitti. Şimdiki başsavcı ile karşılaşmadım.

Hükümlü 56: Efendim, cumhuriyet savcısı sadece aramalarda geliyor, müdür bizim koğuşlarımıza savcının girmesine izin vermiyor.

Başkan Pişkinsüt: Başsavcı Bey koşullara geliyor mu?

Hükümlü 64: Koşullara gelmiyor; ara sıra gelip idarede görüşüyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Başsavcı Beyle mi, cumhuriyet başsavcısı mı?

Hükümlü 64: Cumhuriyet başsavcısı, bir de cezaevi savcısıyla görüşüyoruz, sorunları iletiyoruz; fakat, bir türlü çözüm gelmiyor. Bütün bu muamelelere karşı suç duyurusu dilekçelerimiz vardır onların yanında. Bunları da bir türlü işleme koyup sonuç vermiyor.

Başkan Pişkinsüt: Burada Savcı Bey geliyor mu?

Hükümlü 116: Buraya taşındığımız zaman ben kendi irademle, eski uygulama böyle olduğu için, siyasi koşullara geçme için dilekçem oldu. Buraya önceden herkes rahatlıkla geçiyordu, buradan oraya, oradan buraya geçilebiliyordu, herhangi bir işleme tâbi tutulmuyordu. Üç gün önce buraya geçtik. Bende hepatit B var. Burada koşullar çok daha ağır. Orada da akrabamız var, oraya geçelim dedik. Dilekçe verdim. Birinci gün işleme konulmadı. Tekrar görüşüldü. Savcı Bey beni çağırdı yanına. Savcının bana söylediği şu: "Sen daha mahkemeye çıkacaksın, DGM'de başına neler geleceğini biliyor musun?" Efendim, bir suçum varsa dosyamda vardır, adaletin vereceği karara bir şey diyemem; şöyle ya da böyle. "Hayır, onun dışında bizim vereceğimiz raporlar var, bunları hiç mi düşünmüyorsun?" diyor efendim. Resmen tehdit ediyor. Savcı Bey diyor bunu. Siz bunu bir hukukçuya yakıştırıyor musunuz?

Cezaevlerinde yapılan aramalar daima bir yakınma konusunu oluşturmaktadır. Özellikle aramalardaki muameleler, tutuklu ve hükümlüler tarafından yoğun biçimde eleştirilmektedir.

Tutukevi Savcısının 10 günde bir tutukluları ziyarete gittiği, koşullara gardiyanlarla birlikte girdiği için çocukların sorunlarının savcılığa yeterince ulaşmadığı belirlenmiştir.

Başkan Pişkinsüt: Odadan alıp dövdükleri veya tekrar hücreye götördükleri var mı?

Hükümlü 118: Bu defalarca yaşanmış bir şey. Aramalarda geliyor, siyasi kimliğimize yönelik askeri dayatmalarda bulunuyorlar. El kaldır, kol kaldır, duvara dön gibi. Eşyalarımız kırılıyor; buna müdahale ettiğimizde hakaretlerde bulunuyorlar. Biz askeri dayatmaları siyasi olarak kabul etmediğimiz için saldırı zemini, yani, kaosun zeminini hazırlıyor. A takımı denilen bir gardiyan takımı oluşturulmuş. Bu, sistemli olarak yürütülen bir şeydir.

Hükümlü 115: Üç vardiyaları var. Vardiyanın dışında A takımı var. Bunlar, aramalarda ve görüş günleri geliyorlar. Bu günlerde onlar faaliyete geçiyor. Diğerleri işin içine karışmıyor. Aramalarda buraya 25 civarında gardiyan giriyor. Bir o kadar da asker giriyor. Yalnız bu koğuşa; diğer koğuşa da aynı; yani, toplam 100 kişi geliyorlar.

Elazığ Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 100

Başkan Pişkinsüt: Başsavcı veya savcı dolaşmaya geliyor mu?

Hükümlü 136: Aramalarda, ben, koğuş temsilcisi olarak yukarıda kalıyorum; bazen geliyor.

Başkan Pişkinsüt: O geldiği zaman daha düzgün bir arama oluyor mu?

Hükümlü 136: O geldiği zaman herhangi bir şeyde bulunmuyorlar; yani fazla üstümüze gelmiyorlar, dayatmada bulunmuyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Başsavcıyı tanıyor musunuz?

Hükümlü 136: Cumhuriyet Başsavcısı İlmettin Köklü; kendisini tanıyoruz. Bugün cezaevi savcısı da gelmişti buraya. Özellikle cumhuriyet başsavcısı geliyor, o da aramalarda çok nadiren geliyor. Onun yanında fazla şey yapmıyorlar; fakat, müdürün yanında gardiyanlar müdürü dinlemiyor. Gardiyan mı müdür, müdür mü onların üstü belli değil. Birinci müdür, bizzat kendisi buraya geldi; bu ve diğer arkadaşımız zorla koğuştan çıkarıldı, zorla götürülmeye çalışıldı. Biz vermedik. “Gelin bir şey yapmayacağız” dediler. Bizzat birinci müdürün gözü önünde, daha kapının önünde arkadaşımıza saldırdılar.

Elazığ Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 44

Hükümlü 56: Efendim, cumhuriyet savcısı sadece aramalarda geliyor, müdür bizim koğuşlarımıza savcının girmesine izin vermiyor.

Hükümlü 64: Biz bazı sorunlarımızı diyalog yoluyla çözmek istiyoruz, gençlerde bu koğuşa gelmeden önce, iki tane kesici alet yakalanmış, adilerden kalma idi, ben ondan dolayı sizinle görüşmüyorum benzeri tehditler yapıyor. Bizim burada da can güvenliğimiz yok, bize ne zaman saldıracakları belli değil; her an yapabilirler. Geliyorlar, kaba dayak, ama birdenbire saldırı olduğunda, bu birkaç ay içinde arkadaşlar da zaten yaşadılar, böyle bir olay

olmadı; ama, olabilir, her an olabilir; çünkü her an provokasyona getirme, benzeri saldırı hazırlığı veya o zemini oluşturmak için...

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 5

Başkan Pişkinsüt: 15 günde bir veya ayda bir mi koğuş araması oluyor, kim kim beraber arıyorsunuz onu?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): 15 günde bir arıyoruz ve şimdiye kadar askerle birlikte... Çok büyük bir hassasiyetle ve dış korumadan sorumlu arkadaşlarla birlikte aramaları birlikte yapıyorduk; fakat son bir aydır bu şikâyetlerin sürekli devam etmesi, sürekli gündeme gelmesi sebebiyle, biz aramalara hiç katılmıyoruz, son üç aramada jandarma aramaya katılmıyor; sadece, arama günlerinde dış güvenliği sağlıyor. memurlarıyla birlikte aramayı yapıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar zamandır bu uygulama devam ediyor?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Yaklaşık 45 gündür...

Başkan Pişkinsüt: Şikâyetler azaldı mı, bir başka şikâyet mi çıktı?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Şikâyet şöyle: Yani, tabii, askeri olabildiğince uzaklaştırmak. Bu, yarın öbür gün taleplerine de yansiyabilir; eskiden beri asker tedbir olsun, aramasın... Fakat, son iki aramada diğer aramalarda farklı bir şey yok. Yine, aramayı gerektiren durumlarda arama yapıyor. Eskiden de infaz koruma memurları üst aramasını yapıyorlardı, asker de güvenliği sağlıyordu; fakat, bunlar hiç koğuşlara girmiyordu.

Başkan Pişkinsüt: Güvenlikte bir sorun olmadı öyle mi?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Personelimiz yeterli. Koğuş güvenliği, genelde, 26, 27, 28...

Başkan Pişkinsüt: Bir 38 var.

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): O adli, onların güvenlik problemi olmaz; terör grubunu kapsayan genelde 20-25 kişi var burada; bizim de personel sayımız...

Başkan Pişkinsüt: Yataklar filan çekiliyor, içi boşaltılıyor, vesaire gibi, sökülerek mi aranıyor?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): Söz konusu değil, yatağın hiçbir şekilde öyle şey yapmıyoruz. Sadece, yatağın içinde herhangi bir kesici alet var mı diye tek tek açıyor; detektörlerimiz var.

Başkan Pişkinsüt: Uyuşturucuyu da gösteriyor mu?

İhsan Aras (Cumhuriyet Başsavcısı): O mümkün değil. Her aramada, bütün yatakların pamuklarını filan çıkarıp, tek tek incelememiz çok uzun süre alır; o mümkün değil. Yatakların kesilmesi söz konusu değil; biz, uyuşturucuyu, kapılardan girerken, çıkarken istihbarat almak suretiyle, bir uyuşturucu-

cu var mı yok mu diye... Nitekim, iki yıl önce, çok cüzi bir miktarda uyuşturucuyu tespit ettik ve yakaladık; bir torbanın içine koymuşlardı. Büyük bir miktar uyuşturucu pek olmuyor; zaten, terör grubunda genelde olmuyor. Adli gruplarda olabilir; ama, o yatakların tek tek incelenmesi pek mümkün değil.

Batman Raporu, Tutanak 1998, Sayfa 8

Başkan Pişkinsüt: Aramalardan nasılsınız? 15 günlük, bir aylık aramalar yapılıyor ya...

Tutuklu 1: Aramalarda da gerçi son bir-iki aramada düzelme varsa da genellikle aramalarda bir talan var; yani, eşyaların dağıtılması, kıtaplarımız yasak kitaplardır, yasak kitapları sırf asker okunuyor diye yırtıp atıyor.

Başkan Pişkinsüt: Şimdi, bu iki-üç seferki aramada...

Tutuklu 1: Son iki aramada, eskiye nazaran biraz iyileşme vardır; ama, yine yasal dergidir, gazetedir, bunlar fazla okunmuyor, hatta gazeteleri toplayıp götürüyorlar.

1998 yılında yapılan incelemelerin 2000 yılında da tekrarlanması ile bu iki yıl içinde gerçekleştirilen düzeltilmeler, devam eden aynı uygulamalar ya da daha kötüye gidişler gözlenebilmiştir.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 16

Başkan Pişkinsüt: Çocuklarda ve kadınlarda okuryazar oranı ne kadar? Öğretmenlerimiz bunu yapabildiler mi? Geçen seferki gelmemizde kartoteksleri yoktu, dosyaları yoktu, çok kısa süre girip kalıyorlardı? Bilgisayarlarınız gelmiş mesela. Yani, öğretmenlerin kayda girebileceği, en azından, az da kalırsa, bir gün kaldı okur-yazar, şuradan geldi, şudur gibi bir şey var mı?

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 19

Levent Aydemir (Tutukevi Doktoru): Yaklaşık 1 sene oldu. Şu anda diş bakımı falan yapılıyor, sadece protez yapamıyoruz. Çekim, tedavi, hepsini yapıyoruz. Rutin kan tahlili falan yapıyoruz. Oksijen tüpümüz var. Kartoteks tutuyoruz. Tüberküloz taraması yaptırdık. Göz taraması yapıyoruz. Testin yapılabileceği karşılamayı bulamadığımız için, yani maddi yönünü halledeemediğimizden hepatit B taraması yapamadık. Personeli bir ara taramadan geçirmeye başlamıştık üçer, beşer, ama onun arkasını getiremedik.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 10

TUTUKEVİ DOKTORU LEVENT AYDEMİR İLE YAPILAN GÖRÜŞME (2000):

- Son bir yıl içinde revirde önemli değişiklikler olduğunu (Tutanak 2000, s.21),
Protez dışında diş ile ilgili tüm tedavilerin yapılabildiğini, diş doktorlarının olduğunu,
Personelin ciddi bir sağlık taramasından geçirilmediğini,
1998 yılında yapılan incelemelerde, heyetin de karşılaştığı görüldüğü
Hepatit B taşıyıcısı olduğu tespit edilen bayan infaz koruma memurunun
hâlâ cezaevinde çalışmakta olduğunu belirtmiştir.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 10

Tutukevi savcısı 1998 yılındaki incelemelerde öğretmen sayısının az olduğunu, öğretmen verilmesi için Milli Eğitim ve Gençlik Spor İl Müdürlükleri ile temasta olduğunu söylemiştir (Tutanak 1998, s.11). Savcı Kabacaoğlu ayrıca tutukluların kısa süre kalmaları dolayısıyla onlara yönelik bir eğitim faaliyeti yapılamadığını belirtmişti. “Ortalama 3 ay kalıyorlar.” (Tutanak 1998, s.9) Tutukevine ikinci gidişte Müdür Fehmi Demir (Tutukevi Müdürü) birçok eğitim çalışmasının devam ettiğini söylemiştir. Müdür Demir’in verdiği bilgilere göre birinci kademe okuma kursuna halen 21 tutuklu devam ediyor, ikinci kademe okuma kursu için öğrenci tespitleri yapıldı, yakında kurs başlatılacak. Açık ilköğretim kursuna 4 kişi devam etmektedir. 1998 yılında açık lise kursuna katılan 4 tutuklu birinci ve ikinci basamak sınavlarına katılmıştır. 1999’da kayıt yaptıran 3 tutuklu sınav süresinden önce tahliye olmuştur. ÖYS sınavı için 2000 yılında bir kişi başvurmuştur.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu, Sayfa 25

1998 yılındaki incelemelerde bazı tutuklular, ailelerinin kendilerinin tutukevinde olduğundan haberlerinin olmadığını belirtmişlerdi. 2000 yılında gerçekleştirilen ikinci ziyarette de benzer durumda tutuklular olduğu saptanmıştır (Tutanak 2000, s.51).

(...)

1998 yılındaki incelemelerde tutukevinde sağ-sol ve doğulu-batılı ayrımı yapıldığı iddialarının yaygın biçimde ifade edildiği gözlenmiştir (Tutanak

1998, s.55, 63). 2000 yılındaki incelemelerde ise benzer şikâyetlere rastlanmamıştır.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 3, 4

Başkan Pişkinsüt: Bu iki sene içinde cezaevinde yatarken, dışarıya gidip gelirken veya açıkta iken suç işleyip geri dönen, cezası artırılan var mı?

Adem Akbaş (Müdür): Tahliye olduktan sonra mı, içerdeyken mi?

Başkan Pişkinsüt: İçerdeyken.

Adem Akbaş (Müdür): Yok efendim.

Başkan Pişkinsüt: Tahliye olduktan sonra dönüyorlar mı?

Adem Akbaş (Müdür): Tahliye olduktan sonra, takip ettiğimiz kadarıyla pek dönen duymadık.

Başkan Pişkinsüt: Çok iyi bir şey.

Adem Akbaş (Müdür): Geçen bir çocuk geldi; bizim eski mahkûmumuz. O da buraya düşmeden önce bir suç işlemiş, onun cezası için geldi.

Başkan Pişkinsüt: Son iki sene içinde tahliye olup gittikten sonra suç işleyip gelenlerin listesini çıkartmak zor olabilir mi?

Adem Akbaş (Müdür): Onu çıkartmak çok zor efendim.

Başkan Pişkinsüt: Mükerrer suçu nasıl bulabiliyorsunuz? Savcılık kararı varsa, ikinci kez gelmiş ise. İsterseniz ikisini beraber, yarın sizden alalım.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 4

Başkan Pişkinsüt: Burada kötü muamele görüyor musunuz?

Hükümlü 139: Görmüyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Geçen sefer geldiğimizde burada çok kötü muamele vardı; hücreye çekiyorlardı, dayak atıyorlardı, havuzun içerisine sokuyorlardı, şimdi var mı?

Hükümlü 139: O zaman vardı. O zaman idare çok kötü idi, şimdi idare güzel.

Başkan Pişkinsüt: Şimdi yeni gelen müdürle diğer değişenlerle idare iyi mi?

Hükümlü 139: Güzel.

Başkan Pişkinsüt: Peki, infaz memurlarından rahatsızlık veren var mı?

Hükümlü 139: Şimdiki infaz memurlarından pek rahatsızlık görmüyoruz.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 5

Başkan Pişkinsüt: Okula gidiyor musun?

Hükümlü 140: Gitmiyorum.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Peki, burada kötü muamele gördün mü?

Hükümlü 142: Görmedim.

Hükümlü 139: Şu an zannediyorsunuz ki, belki, emniyetlerde işkence falan yok, hepsinde işkence var.

Başkan Pişkinsüt: Bu söylenene hepiniz katılıyor musunuz? (*"Katılıyoruz" sesleri.*)

Yani, siz, yaşınız küçük olsa dahi, Emniyete gittiğiniz zaman kötü muamele görüyor musunuz?

Hükümlü 139: Artık bu, alışılmış bir şey. Şüpheli de düşsen...

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 7

Başkan Pişkinsüt: Bakın, kimseyi almadan görüşüyoruz. Kötü muamele oluyor mu, banyonuza rahat gidebiliyor musunuz, bize söyleyeceğiniz herhangi bir şey var mı?

Hükümlü 139: Eskiden bu havuza sokma olayı Mecliste dile getirildi. Bu müdür geldikten sonra bu havuz kaldırıldı, kötü muamele yok.

Başkan Pişkinsüt: Hücrelere alınıyor musunuz?

Hükümlü 139: Hayır, onlar kalktı.

Başkan Pişkinsüt: Ama, yine hücreye alınıyor. Şimdi kapalıda bir çocuk var, hücreden gelmiş. Buradan kapalıya gönderilmiş. Burada kavga etmiş, disiplin suçu almış, kapalıya gönderilmiş, kapalıya gönderilmeden evvel burada hücreye alınmış.

Hükümlü 139: Ortam bozulmasın diye...

Başkan Pişkinsüt: Anlıyorum da, burada yine hücreye koymuşlar.

Hükümlü 139: Kavga olduktan sonra bir-iki saatliğine atıldılar.

Hükümlü 138: Güvenlik amacıyla atıldılar.

Başkan Pişkinsüt: Burası güvenlik koğuşu mu? (*"Yok" sesleri.*)

Artık, buradan çıktığınız zaman, gittiğiniz zaman bir daha suç işlemeyin.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu 1998 ve 2000, Tutanak 2000, Sayfa 8

Başkan Pişkinsüt: Biz İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geliyoruz. Bundan iki sene önce de gelmiştik. Ben Aydın Milletvekiliyim, Sayın Hüseyin Akgül Manisa Milletvekili, heyet Meclis heyeti. Kötü muamelenin olmaması için tek tek inceliyoruz; çünkü, cezavelerine girmeden evvel sorguda elektrik verilmesi, dayak atılması, askıya alınması, kötü muamele yapılması yasak; onların yapılmasını istemiyoruz. Suçu varsa, delilleri ortaya konulsun, insanlar onuruyla yaşasın istiyoruz. Genelde bu yöredeki çocuklar, geçen sefer geldiğimizde tek tek söylediler,

cezaevinde kötü muamele vardı, havuzun içerisine sokma vardı, dayak atma vardı, banyo sıkıntısı vardı, hücrelere koyma vardı; şimdi, bu dönem sizler böyle bir şeyler gördünüz mü? (“Görmedik” sesleri.)

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 9

Başkan Pişkinsüt: Hücreler tamir edilmiş. Başsavcı, bunların hepsini yıktırıyor demmişti.

Elazığ Çocuk İslahevi Müdürü Adem Akbaş: Buraları zaten kullanmıyoruz efendim.

(Depo, yemekhane ve demir atölyesi gezildi.)

Başkan Pişkinsüt: Burada güzel bir konferans salonu var. *(Salonun resmi çekildi.)*

(...)

Başkan Pişkinsüt: Merhaba. Gece geç saate kaldınız, beklediniz bizi. En eski olan kim?

Başkan Pişkinsüt: Ne kadar zamandır buradasınız?

Hükümlü 153: 2,5 senedir buradayım.

Başkan Pişkinsüt: Geçen sefer geldiğimizde burada mıydın?

Hükümlü 153: Buradaydım.

Başkan Pişkinsüt: Bu koşušta mıydın?

Hükümlü 153: 1. koşuştaydım.

Başkan Pişkinsüt: Hani o üstlerini başlarını kesenler, vücutlarını böyle şey yapanlar vardı, o koşušta mıydın?

Hükümlü 153: Evet.

Başkan Pişkinsüt: Bedenlerini paralayanlar vardı, o koşušta mıydın?

Hükümlü 153: Hayır, onlar bu koşuştaydı, ben 1. koşuştaydım.

Başkan Pişkinsüt: Camları kırılan koşuş bu koşuş değil mi?

Hükümlü 153: Evet.

Başkan Pişkinsüt: O zamandan beri nasılsınız?

Hükümlü 153: İyiyiz.

Başkan Pişkinsüt: İdarede değişiklik oldu mu?

Hükümlü 153: Güzelleşti.

Başkan Pişkinsüt: Sizi hücreye alıyorlar mı?

Hükümlü 153: Hayır.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 11, 12

Hükümlü 161: Ben şu anda terzihanede çalışıyorum. Mesela orada bir elbise diktirilecekse veya ütülenecekse onun parası direkt devlete gidiyor, bize bir

ücret verilmiyor, biz sadece çalışıyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Peki, sen kendi elbiseni ütüleyecek olursan sen de para veriyor musun?

Hükümlü 161: Vermiyorum; ama, vermem lazım; çünkü, bütün mahkûmlar ücret ödüyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Yemeklerden doyuyor musunuz?

Hükümlü 154: Normal, yemekler güzel.

Hükümlü 153: Sabahları çorba çıkıyor, kimse sevmiyor.

(...)

Başkan Pişkinsüt: Geçen sefer geldiğimizde senin yanındaki arkadaşların hemen hemen tümü değişti mi?

Hükümlü 165: Tümü değil, iki-üç kişi kaldı.

Başkan Pişkinsüt: Aynı zamanda müdürler, gardiyanlar da değişti. İki senedir ortalık biraz düzeldi mi?

Hükümlü 165: Eskiye göre çok düzeldi.

Başkan Pişkinsüt: Ama, yine hâlâ orada hücreler var?..

Hükümlü 165: Evet, hücreler var; ama, kapalı duruyor.

Başkan Pişkinsüt: Yeni gelen arkadaşların hepsi biz gittikten sonra geldiler, öyle mi?

Hükümlü 165: Çoğunlukla siz gittikten sonra geldi.

Başkan Pişkinsüt: Senin cezan kaç seneydi?

Hükümlü 165: Beş senedir yatıyorum efendim.

Başkan Pişkinsüt: Okula devam ediyor musun?

Hükümlü 165: Ticaret Lisesi son sınıf öğrencisiyim.

Başkan Pişkinsüt: Afferin... Yani, ortaokuldan sonra okula devam ediyor-sun herhalde?

Hükümlü 165: Sadece liseyi burada okudum.

Elazığ Çocuk İslahevi Raporu, Tutanak 2000, Sayfa 13

Başkan Pişkinsüt: Burada yemekleriniz yetiyor mu?

Hükümlü 165: Yemeklerimiz yetmiyor, pek doymuyoruz.

Başkan Pişkinsüt: Geçen sefer çok şikâyet vardı doymuyoruz, biz de tatlı isteriz diye.

Hükümlü 165: Doymuyoruz. Hiçbir şey gelmiyor. Koğuştaki akşam acıkıyoruz. Yiyecek bir şeyler yine bırakmıyorlar.

Başkan Pişkinsüt: Burada kaç kişi okula gidiyor; yarın sabah da okul var mı?

Hükümlü 165: Evet, var.

Havuz sokma ve aşırı kötü muamele durdurulmuştur. Disiplin adı altında bazı olaylar olsa bile 1998 yılındaki gibi değildir.

Eski infaz memurlarının ayrılmamış olmalarına karşın aşırı halleri disipline edilmiştir.

Müdür kadroları değişmiştir. Yapılan bu değişikliklere bağlı olarak personelin çalışması daha olumlu ve uyumlu hale gelmiştir.

1998 yılındaki isyandan sonra eskiden pek az çocuğun kaldığı ve hemen tümünün değiştiği görülmüştür. Bu koşullarda 2000 yılında koşullardaki çocukların heyetimizle konuşurken çok tedirgin oldukları, açık olamadıkları, söylemek istediklerini de söyleyemedikleri gözlenmiştir. Bu konuda daha önceki olayların ve bu nedenle ıslahevinden gönderilen çocukların kötü anılarının önemli bir yerinin ve etkisinin olduğu heyetimizce düşünülmüştür.

(...)

İslahevinde çocukların sağlıklarıyla ilgili revir mevcut olmasına rağmen kartoteks tutumu yapılmamaktadır.

Cezaevi öğretmeni tarafından düzenlenmeye çalışılan kişisel dosyaları ise psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı değerlendirmesinden yoksundur.

Kurumun Denetim Sorunu:

Cezaevi yönetimiyle ilgili mevzuat kapsamında belirlenmiş standartlar olmadığından, cezaevleri sık sık değişen genelgelerle yönetilmeye çalışılmaktadır. Bu da birçok konunun takdirini cezaevi yönetimine bıraktığı için farklı cezaevlerinde farklı uygulamalarla karşılaşmaktadır.

Batman'da 1998 yılı incelemelerinde heyete bilgi veren bazı mahkûmların daha sonra sürgüne gönderildikleri iddiaları ileri sürülmüştür. Bu ciddi bir iddiadır. Çünkü bu uygulama Parlamento denetiminin engellenmesi anlamını taşımaktadır (Batman Raporu, s.47).

Her cezaevinde olduğu gibi Batman'da da hem yetkililerin hem de mahkûmların, genelgelerin farklı uygulanışı konusunda benzer yakınmalarda bulundukları saptanmıştır. Bunun önlene-

bilmesi için mevzuat boşluklarının çağdaş cezaevi anlayışını göze-
tecek bir biçimde doldurulması gerekmektedir (Batman Raporu,
s.48).

D. ÇOCUK TUTUKEVİ VE ISLAHEVLERİNİN SORUNLARI

Ceza hukuku, ceza mahkemeleri usul hukuku, kriminoloji ve penoloji bilim dallarındaki gelişmeler, bir suç işlediği iddiası ile özgürlüğünden yoksun bırakılan bireylere bakış açısının değişme-
sine neden olmuştur. Bakış açısındaki değişiklikler ulusal yasalarda
ve uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edilen belgelerde, yaka-
lanan, tutuklanan veya mahkûm edilen bireylerin haklarını koru-
mak amacıyla öngörülen bazı kuralların belirlenmesi sonucunu
doğurmuştur.

Bu kurallar arasında masumluk karinesini öngören, sanığın
susma hakkını, hakkındaki iddiayı bilme hakkını, savunma hakkı-
nı, işkenceye veya kötü muameleye maruz kalmama hakkını, yaka-
landığında ve tutuklandığında ailesinin haberdar edilmesi hakkını,
ailesi ile ilişki kurma hakkını, yakalandıktan çok kısa bir süre sonra
yargıç önüne çıkarılma hakkını, tutuklandığı takdirde tutukluluk
kararının belli sürelerle gözden geçirilmesini isteme hakkını, hü-
kümlülerden ayrı bulundurulma hakkını, tutukluluk veya hüküm-
lülük sırasında insan onuru ile bağdaşmayan muamele görmeme
hakkını güvence altına alan kurallar bulunmaktadır.

Türkiye, ulusal mevzuatını, bütün bu sayılan hakları güvence
altına alan kuralları içeren bir biçimde düzenlediği gibi, bu hakların
yer aldığı uluslararası belgelerin çoğunu da onaylamış durumdadır.
Başta Anayasa (m.17, f.3, 19, 38) olmak üzere, Ceza Kanunu'nda,
Ceza Mahkemeleri Usul Kanunu'nda, Cezaların İnfazı Hakkında
Kanun'da, Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama
Usulleri Hakkında Kanun'nda bir suç işlediği iddiası ile özgürlü-

ğünden yoksun bırakılan kişilerin haklarını güvence altına almak amacıyla öngörölmüş kurallar yer almaktadır.

Ayrıca Birleşmiş Milletler ver Avrupa Konseyi'nin üyesi olan Türkiye, bu kuruluşlar tarafından kabul edilen birçok sözleşme ve kararı onaylayarak, bu metinlerde yer alan, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin haklarını korumaya yönelik kuralları iç hukukunun bir parçası haline getirmiştir.

Ancak söz konusu karar ve sözleşmelerde yer alan hükümler zaman zaman iç hukuk kuralları ile çatışmakta veya bu kuralların uygulanması için Parlamentonun harekete geçerek tamamlayıcı kurallar koyması gerekmektedir.

Ayrıca gerek ulusal, gerekse uluslararası mevzuatta yer alan bu kurallar, yönetsel, eğitsel ve ekonomik önlemler alınmadığı için çoğu zaman uygulanamamakta veya kötü uygulanmaktadır. Türkiye, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni (Universal Declaration of Human Rights, 1948), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 1950), Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni (1989), İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı BM Sözleşmesi'ni (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment and Punishment, 1984), İşkence ve İnsanlık Dışı ya da Küçültücü Ceza veya Muamelelerin Önlenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi'ni (European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, 1987) imzalamış ve onaylamış bir ülke olarak, söz konusu metinlerde yer alan kurallara uymak zorunda olduğu gibi, Birleşmiş Milletler'in bir üyesi olarak da, bu kuruluş tarafından kabul edilen, Hükümlü ve Tutuklulara Uygulanacak Minimum Standart Kurallar'a, Küçükler İçin Adalet Yönetimi ile İlgili Birleşmiş Milletler Kuralları'na (Pekin Kuralları), Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Küçüklerin

Korunması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Kuralları'na (Havana ve Riyad Kuralları) uymak zorundadır.

Oysa gerek Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde, gerekse Elazığ Çocuk İslahevi'nde 1998 ve 2000 yıllarında yapılan incelemelerde, pek çok önemli aykırılıkları içeren saptamalar yapılmıştır:

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde 1998 ve 2000 Yıllarında Saptananlar:

- Türkiye'de ıslahevi, tutukevi ve cezaevlerinin ne anlama geldiği ve aralarında hangi farkların bulunduğu ne yazık ki tam olarak bilinmemektedir. Tutukevinin bir cezaevi olmadığı, burada cezaları kesinleşmiş hükümlülerin bulunmaması gerektiği bilinci yerleşmemiştir. Çocuk tutukevi ise 18 yaşın altındaki suç zanlısı çocukların yasal durumları belirleninceye kadar geçici olarak barındırıldıkları yerlerdir. 1997 yılında hizmete açılan Türkiye'nin tek kadın-çocuk tutukevi olan Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde, 1998 ve 2000 yıllarında yapılan incelemelerde koşulların cezaevlerinden bile daha kötü olduğu anlaşılmıştır.
- Çocuk yaştaki tutuklulara işkence ve kötü muamele yapılması gerçeği Türkiye'nin büyük bir ayıbını oluşturmuştur. Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde farklı tarihlerde, farklı çocuklara aynı görevliler tarafından kötü muamele ve işkence yapılması iddiaları üzerine başlatılan idari soruşturmadan herhangi bir sonuç çıkmamıştır. İdari ceza alan personel aynı görevlerinde bırakılmışlardır. Yasalara aykırılık iddiaları ile açılan kamu davaları ise aradan geçen uzun süreye karşın sonuçlanmamıştır
- Bugüne kadar işkence ve kötü muamele uygulamalarının sorumluları genellikle alt düzey görevlileri olarak görülmüş ve gösterilmiştir. Oysa bunun gerçek sorumluları mülki ve adli idarenin en üst düzeyleri, yani Valilik ve Cumhuriyet Başsavcısı

lıklarıdır. Çünkü bunların yerel olarak bütün kamusal sistemi yönetme, denetleme görevleri ve yetkileri bulunmaktadır. Bu nedenle konunun üzerine siyasi kararlılıkla gidilmesi gerekmektedir.

- Ceza adaleti politikası açısından “Ceza yasalarımızda hâlâ daha 18 yaş altındaki çocuk ve genç yaş gruplarının dünya normlarına uygun bir biçimde gruplandırılmalarının yapılmamış olması, tutukevinde ise yaş ve suç gruplarına özen gösterilecek bir ayrımın sağlanamaması, ‘ıslah ve tekrar kazanım’ konusunun hiç gündemde olmaması mükerrer suçluluk oranlarının yükselmesi”ne, bu durumun da son derece olumsuz sonuçların doğmasına ve profesyonel suçluların artmasına neden olduğu bilinmektedir.
- 18 yaş altının eğitim çağı olmasına karşın “tutukluluk süresinin uzunluğu” nedeniyle çocukların eğitimleri aksamakta ve bu yönde ciddi önlemler de alınmamaktadır.
- Hürriyeti bağlayıcı cezalara alternatif ceza yöntemlerinin yasalarımızda olmasına karşın, gündeme getirilmemekte, hatta bu yönde hiçbir girişim başlatılmamaktadır.
- Tutukevinde “suçlara göre koğuş ayrımı, esenlendirme ve sosyal izleme programları uygulanmamaktadır” denilerek bunların istatistikleri bile tam olarak tutulmamaktadır.
- Ceza adaleti politikalarının belirlenmesi açısından, adli sicil istatistiklerinden hareket edilerek infaz politikalarını oluşturacak ve kamu hizmetlerinin yönlendirilmesini de yapabilecek, bilinçli, geleceğe yönelik uzun vadeli hukuksal, siyasal ve sosyal programlar yapılmamaktadır.

Elazığ Çocuk İslahevi’nde 1998 ve 2000 Yıllarında Sapta- nanlar:

- Elazığ İslahevi’nde bulunan hükümlü çocuklarla yapılan gö-

rüşmeler sonunda, soruşturma-kovuşturma aşamasında cezaevine gelmeden önce kötü muamele ve değişik yöntemlerle işkence yapıldığı, bunun yanında aynı uygulamaların başka suçların yüklenmesi için de gündeme getirildiği yönünde kanı oluşmuştur.

- Sorgu aşamasında, doktor muayenelerinde darp-cebir olmadığına yönelik raporların ya sorgudan önce ya da güvenlik güçlerinin yanında ve sorgudan sonra alınmış olduğu pek çok örnekle saptanmıştır.
- Savunma hakkının, avukat istemenin öneminin hem gözüaltına alınanlar, hem de güvenlik güçleri tarafından yeterince anlaşılmamış olduğu açıkça görülmüştür.
- İslahevinde daha çok doğu ve güneydoğu illerinden gelen hükümleri kesinleşmiş çocuklar bulunması nedeniyle “tarihsel, sosyal ve psikolojik boyutları olan sorunlarının yanında, çevrelerinden gelen ayrımcılıkla ilgili endişelerin izlerini de” taşıdıkları görülmüştür.
- Ancak ıslahevinde sorunların bu nedenlerini göz önünde bulunduran bir yaklaşımın mevcut olmadığını anlaşılmıştır.
- Elazığ Çocuk İslahevi’nde kalan çocukların “aralarında tartışma, kavgaya ve disiplin suçu işleme durumları”nda “idarenin hemen şiddet uygulayarak yaklaştığı ve dağıtım yaptığı” anlaşılmıştır.
- Özellikle daha önceki yaşantılarında örselenmiş, çoğu şiddet görmüş, soruşturma-kovuşturma sırasında da kötü muamele ve işkenceye uğramış, benliklerinin en genç ve deli zamanlarında, kültürel yapı farklılıkları olan bu çocuk ve gençlere psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, toplum psikologu kadroları ile kişiliklerini kazandırmak, kendilerine yeter hale gelebilmeleri için de eğitmek ve esenlendirmek yönünde yaklaşılmadığı anlaşılmıştır.

- İslahevlerinin kuruluş amaçlarının cezaevlerinden farklı olması nedeni ile uyum ve disiplin suçu işleyenlerin cezaevine gönderilmekle tehdit edilmesinin ve bunun uygulanmasının ıslah anlayışının temel ilkeleri ile çeliştiği açıktır.
- İslahevine gelmeden önce hükümlü çocukların yaşamış oldukları soruşturma, kovuşturma ve yargılama aşamalarındaki tablonun 2000 yılında bir “hukuk devleti için kabul edilemeyecek, üzücü uygulamalar olduğu son derece açık gerçeklerdir.

Sonuç olarak, bu kurumlarda yapılan incelemelerde ulusal ve uluslararası mevzuata aykırı uygulamalar yapıldığı saptanmıştır.

1. Tutukluların hükümlülerden, çocukların yetişkinlerden ayrı tutulmasına ilişkin ilkeye uyulmamaktadır.

Tutukluların hükümlülerden, çocukların da yetişkinlerden ayrı tutulması ilkesi bütün uygar ülkelerde benimsenmiş olup, ilke bu ülkelerin yasalarında da yer almıştır. Türkiye’de söz konusu ilkeyi düzenleyen yasa, tüzük ve yönetmelikler bulunmaktadır. Bunlardan **Cezaların İnfazı Hakkında Kanun**, tüm tutukluların hükümlülerden ayrı kurumlarda muhafaza edilmesini ve bunların birbiri ile ilişki içinde olmamasını öngörmektedir (m.13). Bu yasaya göre, tutuklular ancak bağımsız bir bina ayrılması mümkün olmayan koşullarda, bulundukları cezaevinin kendilerine ayrılan bölümlerinde tutulabilirler.

Öte yandan, tutuklanmanın, çocukların yeniden eğitilerek topluma kazandırılmasını zorlaştıran bir etken olarak görülmesi, tutukluluğun çocuklar için en son başvurulacak önlem olarak kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle, gerek uluslararası belgelerde, gerekse ulusal yasalarda çocukların gelişme çağında, her türlü etkiye açık bireyler oldukları dikkate alınarak, bunların öz-

gürlüklerinden yoksun bırakılmalarının en son çare olduğu vurgulanmakta ve yetişkinlerden ayrı tutulmalarını sağlayıcı hükümlere yer verilmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 37. maddesinin b fıkrasında, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasının en son başvurulacak önlem olduğu belirtildikten sonra, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklara, insan onuru ile bağdaşmayan muamele yapılamayacağı, yaşları gereği olan gereksinimlerinin dikkate alınacağı vurgulanmakta ve bunların yetişkinlerden ayrı tutulacağı hükme bağlanmaktadır.

Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 37. maddesine göre ise, 15 yaşından küçüklerin, küçüklere özgü tutukevlerine konulmaları, küçüklere özgü tutukevlerinin bulunmadığı yerlerde ise büyüklere ait tutukevlerinin ayrı bölümlerinde bulundurulmaları gerekmektedir. Küçüklere özgü tutukevlerini kurma görevi ise bu yasa ile Adalet Bakanlığı'na verilmektedir.

Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un (1965) yürürlüğe girmesinden bu yana 36 yıl, **Çocuk Mahkemeleri Yasası'nın** (1982) yürürlüğe girmesinden bu yana ise 19 yıl geçmesine karşın suç işleyen çocuk sayısının fazla olduğu illerde bile çocuklara özgü tutukevlerinin açılmamış olması (Ankara Elmadağ K1 Tipi Cezaevi'nin Ankara ve çevresi için çocuk tutukevi olarak ayrılmasının dışında) düşündürücüdür.

Bakanlıkça çocuklara özgü tutukevi olarak nitelendirilen Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde dahi çocuklar, kadın tutuklularla aynı binayı paylaşmakta, doktora, revire, idareye ve duruşmaya gidiş-gelişlerinde yetişkin, kadın tutuklularla temas halinde olmaktadırlar. Elazığ Çocuk İslahevi'nde hükümlü çocuklar ise kurum içi disiplin soruşturması sonucu yetişkin mahkûmların bulunduğu cezaevlerine gönderilmektedir.

Yasaların, çocuklara özgü tutukevi açma yükümlülüğü verdiği

Adalet Bakanlığı, Çocuk Mahkemeleri Yasası'nda öngörülen kurumları kurmayı yasada yer alan geçici 1. maddeyi değiştirerek sürekli ertelemektedir. Bu konudaki son değişiklik 25.2.1988 tarihinde yapılarak çocuk mahkemelerinin bütün yurttaki kurulması ve yasada yer alan kurumların açılması 10 yıl süre ile ertelenmiştir. Bu 10 yıllık süre 25.2.1998'de dolduğu halde, yalnızca Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi açılabilmiştir.

Adalet Bakanlığı'nın bu ilgisizliği, yalnızca tutuklu çocuklar açısından değil, asgari haddi 3 yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren bir fiili işleyip de Çocuk Mahkemeleri Yasası'nın 19. maddesinin 2. fıkrası gereği kovuşturma ve yargılama aşamasında, hakkında tutuklama kararı verilemeyen çocuklar açısından da son derece sakıncalıdır. Asgari haddi 3 yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren bir fiili işleyen çocukların çoğu, beden ve ruh sağlıklarına zarar verecek ortamlarda bırakılarak tutuksuz yargılanmaktadırlar. Oysa yasa, bu çocukların, haklarında önlem alınmaya kadar kalacakları ve gerektiğinde müşahedelerinin yapılacağı "kabul merkezleri"nin açılmasını öngörmekte ve bu merkezleri açma görevini Adalet Bakanlığı'na vermektedir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kendisine bağlı kurumlara, suç işlemiş olup da yargılanmayı bekleyen ve çoğu zaman da uyuşturucu madde kullanan bu çocukları kabul etmediği göz önüne alınırsa, "kabul merkezleri"nin açılmasının ne kadar acil çözüm bekleyen bir sorun olduğu açıkça görülür. Adalet Bakanlığı'nın bu konudaki duyarsızlığını ve yasanın yürürlüğe girmesinden bu yana 19 yıl geçmesine karşın söz konusu merkezleri açmama gerekçesini anlamak mümkün değildir.

2. Tutuklu ve hükümlüler insan onuruna yaraşır yerlerde barındırılmamaktadır.

Avrupa Hükümlü ve Tutuklulara Uygulanacak Minimum

Standart Kurallarda yer alan hükümlere göre, tutuklu ve hükümlülerin insan onuruna yaraşır yerlerde tutulmaları zorunludur. Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Küçüklerin Korunması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Kuralları'nın (**Havana Kuralları**) 31. maddesinde, özgürlüğünden yoksun bırakılmış küçüklerin, tüm sağlık ve koruma gereksinimlerine yanıt verebilecek, insan onuruna yaraşır yerlerde tutulmaları hükme bağlanmıştır. Söz konusu kurallara göre, bu kurumların, çocukların gizlilik gereksinimini karşılayan, onlara akranları ile birlikte olma ve eğlenme olanağı sunan, beden eğitimi yapabilecekleri, yangın tehlikesi en aza indirilmiş, sağlık açısından risk taşımayan yerler olması gerektirmektedir (m.32). Ayrıca, bu kurallarda özgürlüğünden bir suç nedeniyle yoksun bırakılan çocukların, mümkün olduğu kadar küçük yatakhanelerde veya ayrı odalarda barındırılması ve çocukların gece korunmaları amacıyla bu yerlerin düzenli ve özenli bir biçimde denetlenmesi öngörülmüştür (m.33).

Oysa ne Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ne de Elazığ Çocuk İslahevi, fiziki açıdan sözü edilen uluslararası belgelerde öngörülen koşullara uygun değildir. Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi, hastane olarak inşa edilmiş, tutukevi olmaya elverişli olmayan bir binadır. Gerek tutukevi yöneticilerinin gerekse tutukluların ifadelerinden anlaşılacağı gibi, binanın bazı yerlerindeki su boruları patlıktır, bazı bölümlerde kalorifer yanmamaktadır, bazı bölümlerinde ise rutubet ve bakımsızlık nedeniyle boyalar ve sıvalar dökülmüştür. Elazığ Çocuk İslahevi'ndeki 103 çocuktan rasgele örnekleme ile alınan 73 (% 71) çocuğa uygulanan anket sonuçlarına bakıldığında, bu kurumun da fiziki koşullarının çocuklar açısından iyi olmadığı anlaşılmaktadır. Çocukların % 70'i 21-40 kişilik koğuşlarda kalmaktadır, % 86'sı haftada yalnızca bir defa banyo yapabilmektedir. Çocukların % 68'i havalandırma avlularını yeterli bulurken önemli bir bölümü (% 26) yeterli bulmamaktadır. Ziyaretçi

yerlerini yeterli bulmayanların oranı % 55'tir. Çocukların % 35'i avukatlarıyla rahat konuşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bütün bu yakınmalara karşın bu ıslahevinin, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ne göre fiziki açıdan daha iyi olduğu söylenebilir. Ancak, çocukların % 70'inin 20 veya daha fazla kişinin bulunduğu koğuşlarda kalması, Havana Kuralları'nda yer alan (m.33) küçüklerin mümkün olduğu kadar küçük yatakhanelerde veya tek kişilik odalarda barındırılması kuralına aykırıdır. Çocukların çoğu (% 82) da ankete verdikleri yanıtlarda 8 veya daha az kişinin kaldığı koğuşlarda kalmak istediklerini belirtmişlerdir.

3. Nicelik ve nitelik açısından yeterli kurum personeli istihdam edilmemektedir.

Günümüzde, bütün uygar ülkelerde, ceza hukuku yaptırımlarının temel amacının, suçluyu yeniden eğiterek topluma kazandırmak olduğu tartışmasız kabul edilmektedir. Bu amaca da ancak söz konusu yaptırımların uygulandığı kurumlarda nitelikli personel istihdam etmekle ulaşılabilir. Bu nedenle bütün uluslararası belgelerde, tutukluların ve hükümlülerin bulunduğu kurumların personelinin hizmet öncesi uygun bir eğitimden geçmiş, hizmet içi eğitimle sürekli olarak bilgileri yenilenen personel olması öngörülmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin son fıkrasına göre taraf devletler, çocukların bakımı ve korunması ile görevli kurumların güvenlik, sağlık, personelin niceliği ve niteliği yönlerinden yetkili otoritelerce belirlenen standartlara uygun olmasını sağlamakla yükümlüdürler.

BM Havana Kuralları'na göre ise özgürlüklerinden yoksun bırakılmış çocukların bulunduğu kurumlarda, eğitimcilerin, öğretmenlerin, sosyal hizmet uzmanlarının, psikiyatristlerin ve psikologların tam zamanlı istihdam edilmeleri gerekmektedir (m.82). Bu

kurallara göre, küçüklere özgü kurumların iyi yönetilmesi bu personelin insancılığına, küçüklerle ilgilenme yeteneğine ve mesleki formasyonlarına bağlı olduğu için yönetimin, her düzey ve gruptaki personelin özenle seçilmesi zorunludur (m. 82). Havana Kuralları, personelin belli aralıklarla düzenlenecek hizmet içi eğitim programlarıyla çocuk psikolojisi, çocukların korunması, insan hakları ve çocuk haklarına ilişkin uluslararası metinler ve özellikle Havana Kuralları hakkında bilgilendirilmesini (m.85), personelin özveriyle çalışmasının özendirilmesini ve görevlerini iyi bir biçimde yerine getirebilmeleri için de gerekli koşulların hazırlanmasını öngörmüştür (m. 83, 84).

BM tarafından kabul edilen **Pekin (Beijing) Kuralları**'nda ise çocukların devlete karşı tutumlarının, karşılaştıkları polis, yargı temsilcileri ve infaz personelinin davranışları ile önemli ölçüde etkileneceği gerçeği vurgulanmakta ve bu kişiler ile çocuk arasındaki ilişkilerin, onların haklarına saygı göstererek gelişimlerini destekleyecek, onlara zarar vermeyecek nitelikte olması gerektiği ifade edilmektedir (m.10). Ayrıca aynı kurallarda, çocukla ilgili tüm personelin, hizmet içi eğitimle, yenileyici kurslarla ve diğer uygun araçlarla eğitilmesi gerektiği öngörülmektedir (m.22).

Öte yandan, uluslararası mevzuata koşut hükümler ulusal mevzuatımızda da yer almaktadır. **Ceza ve İnfaz Kurumları ile Tevkif Evlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına İlişkin Tüzüğün** 10. maddesinde, bu kurumlarda bulunması gereken personel sayılmaktadır. Bunlar arasında psikolog, pedagog, sosyal hizmet uzmanı ve psikiyatrist de yer almaktadır. Tüzükte ayrıca, "personelin yükümlülüğü ve yasaklar" bölümünde, ciddi ve dürüst davranma, hükümlü ve tutuklulara eşit muamele etme, hükümlü ve tutukluları kişisel işlerde çalıştırmama, onlardan kişisel çıkar temin etmeme, avukat önermeme, sır saklama gibi yükümlülükleri de yer almaktadır (m. 47-52).

Bütün bu hükümlere karşın gerek Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi gerekse Elazığ Çocuk İslahevi personeli, nitelik ve nicelik açısından yeterli kişilerden oluşturulamamıştır. Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde 171'i çocuk olmak üzere 353 tutuklu olduğu halde yalnızca bir doktor bulunmaktadır. Psikolog ve sosyal hizmet uzmanı kadroları ise boştur. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcısı'nın ifadelerinden de anlaşılacağı gibi, bu kurumda eğitimci ve psikiyatrist kadroları da bulunmamaktadır.

Ayrıca yönetici ve personelle ilgili idari ve adli soruşturma açılmasının yanında, sorunlar hiç bitmemiştir. Bu durum tutukevi personelinin görevlerini kötüye kullandıkları, tutuklulara kötü muamele yaptıkları yönünde ciddi kuşklar uyandırmaktadır. Tutukevinde bulunan çocukların ifadeleri de bu şüpheleri destekler niteliktedir.

Öte yandan, personelin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin yetersiz olduğu bizzat personel tarafından da ifade edilmektedir. Tutukevi personeli daha önce çeşitli yetişkin cezaevlerinde görev yapmış, farklı alışkanlıklar edinmiş, çocuk konusunda özel bir eğitim almamış personelden oluşmaktadır. Zaman zaman yapılan hizmet içi eğitimler ise personelin de ifade ettiği gibi göstermelik olmaktadır. Bu programlarda çocuk ve ergen psikolojisi, çocuk suçluluğunun nedenleri, suçlu çocukların tretmanı konusunda yeterli bilgi verilmediği, personelin çocuklara karşı olan tutumlarından açıkça anlaşılmaktadır. Kurumda psikolog, eğitimci, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatrist gibi uzmanların bulunmaması, personelin eğitimsizliğinin daha da vahim sonuçlar doğurmasına neden olmaktadır. **Çocuklar, personelin kötü muamelesini engelleyebilmek için zaman zaman kendi kendilerine zarar vermektedir.**

Bu kurumlarda uluslararası belgelerde öngörüldüğü biçimde, personele, görevlerini gereği gibi yapabilecekleri ortamın sağlandığı

da söylenemez. Personelin eğitimsizliği bir yana, kurum içindeki yönetsel çatışmalar, ücret yetersizliği gibi nedenler de personelin görevini iyi bir biçimde yapmasını engellemektedir.

Elazığ Çocuk İslahevi'nde de durum farksızdır. Bu kurumda 103 çocuk bulunmasına karşın yalnızca bir öğretmen görev yapmaktadır. Kurumda psikolog, eğitimci, psikiyatrist bulunmamaktadır. Sosyal çalışmacı ise emekli olmuş, yerine yenisi gelmemiştir. Yalnızca bir kadrolu doktor bulunmaktadır. Kurum personelinin eğitiminin yetersizliği çocuklarla olan etkileşimlerinde açıkça görülmektedir. Buradaki çocuklar iyi seçilmemiş eğitimsiz personelin fena muamelesinden yakınmaktadır.

4. Kurumlardaki sağlık hizmetleri standartlara uygun bir biçimde yürütülmemektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, üye devletlere, çocuklara bakmak ve korumakla görevli kurumların sağlık, güvenlik ve personelin niteliği ve niceliği açısından belli standartlara uygun hale getirilmesi yükümlülüğünü getirmektedir (m.3).

BM Havana Kuralları'na göre özgürlüğünden yoksun bırakılmış her çocuğun önleyici ve esenlendirici sağlık hizmetlerine hakkı bulunmaktadır. Bu haklar, çocuklara götürülecek hizmetlerin dış bakımı ve psikiyatrik tedaviyi kapsamasını da öngörmektedir (m.49).

Havana Kuralları'nın en önemli hükümlerinden birisi de çocuğun kuruma kabulünden itibaren kötü muameleden kaynaklanan tüm izlerin araştırılmasına, bedensel veya zihinsel hasarların ortaya çıkarılmasına ilişkin kurallardır (m.50).

Çocukların çok büyük bir bölümünün kuruma gelmeden önce, sorgulama sırasında veya sokakta kötü muameleye maruz kaldıkları gerçeği göz önüne alındığında, bu kuralın Türkiye açısından da çok büyük bir önem taşıdığı anlaşılmaktadır.

Bundan başka, küçükler için açılmış her kurumda, çocuk sayısına ve gereksinimlere uygun sayıda tıbbi personel, araç-gereç bulundurulması ve herhangi bir hastalığı olduğunu beyan eden çocuğun derhal bir doktor tarafından muayene edilmesi zorunluluğunu getirmektedir (m.51).

Havana Kuralları'nın öngördüğü bir başka zorunluluk ise özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların kaldığı kurumlarda, bunların yaş ve gereksinimlerine uygun **uyuşturucu kullanmayı önleme programlarının** uygulanması ve uyuşturucu kullananların tedavilerinin yapılması zorunluluğudur (m.55).

Bu kurallara koşut olan ulusal mevzuatımızda tutuklu ve hükümlülerin sağlık kontrolleri ile tedavilerine ilişkin hükümler bulunmaktadır. **Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkif Evlerinin Yönetimine Dair Tüzük**, hükümlülerin kuruma kabullerinde tıbbi muayenelerinin yapılmasını (m.97, 173), hastalanan tutuklu ve hükümlülerin her türlü tedavilerinin yapılmasını öngörmektedir. (m. 221-237).

Bütün bu hükümlere karşın ne Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ndeki tutuklular ne de Elazığ Çocuk İslahevi'ndeki hükümlüler uygun sağlık hizmetleri almamaktadır. Her iki kurumda da yalnızca bir doktor bulunmaktadır. Bakırköy'de tutuklular, doktora çıkamamak, doktordan yeterli ilgi görememek, ilaç alamamak ve acil durumlarda kendilerine yardımcı olacak sağlık personeli bulamamaktan yakınmaktadırlar. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcısı'nın ifadesine göre tutuklu çocuklar arasında tiner, bali bağımlıları bulunmakta ve bunların tedavisi yapılmamakta ya da yapılamamaktadır. Ayrıca burada bulunan çocuklar kurum personeli tarafından kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia ettikleri halde, bu muamelelerin izlerinin saptanması ve giderilmesi amacıyla doktor tarafından muayene ve tedavi edilmemektedirler. Elazığ Çocuk İslahevi'nde de benzeri bir durum gözlenmiştir.

Çocukların % 24'ü tedavi isteklerinin karşılanmadığını, % 36'sı da zaman zaman karşılandığını ifade etmektedir; % 40'ı cezaevi doktorundan, % 12'si de Devlet Hastanesi doktorundan yakınmaktadır. Çocukların yalnız % 23'ü gerekli ilaçları alabildiğini söylemekte, geri kalanı ise paraları olmadığı (% 36), ıslahevi ödeneğinin yetersiz olduğu (% 10) veya herhangi bir görevli tarafından engellendiği için (% 10) ilaçlarını alamadıklarını ifade etmektedirler. Çocukların % 68'i sağlık taramasından geçmediğini, % 73'ü de şahıslarına ait sağlık dosyası tutulmadığını söylemektedirler. Acil servise sevk işlemlerinde aksama veya gecikme olduğunu söyleyenlerin oranı % 63, reviri yetersiz bulanların oranı % 44, dış hastalıklarının tedavi edilmediğini söyleyenlerin oranı ise % 64'tür. Elazığ Çocuk İslahevi'nde kalan çocukların % 15'i uyuşturucu kullandığını ifade ettiği halde, kendilerine uyuşturucu konusunda hiçbir tedavi uygulanmamaktadır. Sigara kullananların durumu da aynıdır. Çocukların % 61'i sigara kullandıklarını ve bu yüzden hücre cezası aldıklarını ifade etmişlerdir. Cezaevi yönetiminin sigara kullanımını önlemek için tek yöntem olarak hücre cezası vermesi, baskıcı, şiddet yanlısı tutumu benimsemesi ve hiçbir tedavi yoluna başvurmaması, cezaevi yönetiminin esenlendirme konusundaki yetersizliğinin bir göstergesidir. Bütün bunlar, söz konusu kurumun sağlık açısından uluslararası standartlara hemen hemen hiç uymadığını göstermektedir.

5. Tutuklu ve hükümlüler kurumlarda yeniden eğitime tâbi tutulmamaktadırlar.

Günümüzde ceza hukuku yaptırımlarının temel işlevi suçluyu yeniden eğiterek topluma kazandırmaktır. Söz konusu yaptırımların bu temel işlevlerini yerine getirebilmesi, bir suç nedeni ile özgürlüğünden yoksun bırakılan kimselerin kişilik özelliklerinin bilinmesine ve ilk günden başlayarak yeniden eğitimlerine bağlıdır.

Özellikle, gelişme çağında olan çocuklar için yeniden eğitime zaman geçirilmeksizin başlanmasının son derece önemli olduğu gerçeğini dikkate alan **Birleşmiş Milletler**, yayımladığı tüm belgelerde, bir suç nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların, ilk andan itibaren yaş ve özelliklerine uygun yeniden eğitime tâbi tutulmalarını öngörmektedir. Bu belgeler arasında Pekin Kuralları (m.15), Havana Kuralları (m.38-46), Çocuk Hakları Sözleşmesi (m.40) bulunmaktadır.

Türkiye'deki mevcut durum bu belgelerde yer alan kurallarla çelişmektedir. **Çünkü çocuklar, asgari haddi üç yıldan az olmayan hürriyeti bağlayıcı bir ceza gerektiren suç işlediklerinde tutuklanabilmekte ve uzun süre hiçbir eğitime tâbi tutulmaksızın tutuklu kalabilmektedirler.** Örneğin Elazığ Çocuk İslahevi'nde yapılan araştırma bu çocukların % 16'sının 3 aydan az, % 30'unun 4-12 ay arasında, % 10'unun 1-3 yıl arasında, % 19'unun da 3-5 yıl arasında tutuklu kaldığını göstermektedir. **Yani bu çocukların % 29'u hiçbir eğitim almadan bir yıldan fazla tutuklu kalmaktadırlar.** Oysa mevcut kurallara göre, bu çocukların tutukluluk süresi içinde gözlemlerinin yapılması ve yeniden eğitimlerine başlaması mümkündür.

Bu çocuklar cezalarını ıslahevinde çektikleri için suçu işledikleri zaman 15 yaşından küçük olan çocuklardır ve Çocuk Mahkemeleri Yasası'nın kapsamına girmektedirler. Bu Yasanın 20. maddesine göre, mahkeme gerek görürse söz konusu çocuklar hakkında, kişilik özelliklerine, içinde bulundukları koşullara ve uygulanacak yeniden eğitim programına ilişkin bilgiler içeren bir sosyal inceleme raporu hazırlanmasını isteyebilmektedir. **Sosyal inceleme raporunu mahkemenin takdirine bırakan Çocuk Mahkemeleri Yasası**, bu raporun hazırlanmasını zorunlu kılan Pekin Kuralları ile çelişmektedir. Bu nedenle çocuk mahkemelerinin, bu mahkemelelerin kurulmadığı yerlerde ise genel mahkemelerin, Pekin Kuralla-

rı'na uygun olarak, takdir yetkilerini inceleme raporu hazırlanması doğrultusunda kullanmaları yerinde olur. Bu yapıldığı takdirde, çocukların tutuklu kaldıkları süre incelemelerinin yapılması ve uygulanacak “yeniden eğitim” programının belirlenmesi için değerlendirilebilir ve eğitimlerine tutukluluk süresi içinde başlanabilir. Doğal olarak bunun yapılabilmesi için tutukevlerinin “yeniden eğitim” verebilecek biçimde organize edilmesi gerekir. Oysa çocuklara özgü tutukevi olan Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde bile “yeniden eğitim” etkinliklerini yürütecek uzman personel mevcut değildir. Bu da çocuklara, özgürlüklerinden yoksun bırakılır bırakılmaz eğitim verilmeye başlanmasını olanaksız kılmaktadır. Bu inanılması güç duruma gerekçe olarak, çocukların tutukevinde ne kadar kalacaklarının bilinmemesi gösterilmektedir.

Tutukevinde yaşanan bir başka sorun, tutukluları duruşmalara götürecek yeterli aracın bulunamamasıdır. Bu durum çocukların tutukevinde kalma süresini artırmaktadır. Araç yetersizliği nedeniyle tutuklular duruşmalara gidememekte, davalar ve tutukluluk süresi gereksiz yere uzamaktadır. Bunun da vahim bir insan hakkı ihlali olduğu açıktır.

Öte yandan, “yeniden eğitim” etkinliklerinin yürütüldüğü söylenen Elazığ Çocuk İslahevi'nde bu eğitim, yalnızca akademik ve mesleki eğitim olarak algılanmaktadır. Oysa bu çocuklar, geçmiş deneyimleri nedeni ile yoğun bir terapi sürecinden geçme gereksiniminde olan çocuklardır. Çocukların kendi açıklamaları ve bizlerin gözlemleri, büyük bir bölümünün hem gözaltında bulundukları sürede işkenceye hem de kurumda bulundukları süre içinde kötü muameleye maruz kaldıklarını göstermektedir. Ayrıca daha önce de belirtildiği gibi söz konusu çocukların % 15'i islahatine gelmeden önce uyuşturucu kullanan çocuklardır. Bu çocukların psikolojik ve psikiyatrik tedavi görmeleri aynı zamanda uluslararası mevzuat gereğidir. Çünkü Çocuk Hakları Sözleşmesi taraf devletlere

ihmale, sömürüye işkenceye veya diğer acımasızca insanlık dışı muameleye maruz kalmış çocukların fiziksel ve psikolojik yönden esenlendirme çalışmaları ve toplumsal bütünleşmelerini sağlayıcı önlemler alma yükümlülüğünü getirmektedir (m.39). Türkiye de taraf devlet olduğu ve sözleşmeyi onaylayarak ona ulusal yasa niteliği kazandırdığı için, işkence veya kötü muameleye maruz kalan çocukların esenlendirilmesi için gerekli önlemleri almak zorundadır. Ne yazık ki Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ve Elazığ Çocuk İslahevi'nde de işkence ve kötü muamele gören çocuklara terapi hizmetleri verilmemektedir. Daha da vahimi, söz konusu çocuklar kurum içinde de kötü muameleye maruz kalmaya devam etmektedirler.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde bulunan çocuklar hiçbir akademik ve mesleki eğitim almadıkları halde, Elazığ Çocuk İslahevi'ndeki çocukların bir bölümü kurum dışındaki okullara devam etmektedirler. Ayrıca, çocuklara kurumda, dışarıdan bitirme sınavlarına girmelerini sağlamak amacıyla, matematik, Türkçe, fizik, edebiyat vb. alanda kurslar düzenlenmektedir. Ancak hem personel hem de çocuklar tarafından, öğretmen yetersizliği nedeniyle söz konusu kursların verimli olmadığı dile getirilmektedir. Ayrıca, çocuklar paraları olmadığı için kayıt ücretini ödeyemediklerini, bu nedenle de okula devam edemediklerini söylemektedirler. İslahevi personeli ise böyle bir sorundan haberdar olmadıklarını ifade etmektedirler.

Eğitimle ilgili dile getirilen bir başka sorun, çocukların, bir disiplin suçu işlediklerinde derhal disiplin cezası verilerek okula gitmelerinin engellenmesidir. Yönetim, disiplin cezası verirken bunun çocukların okula devamlarını ve başarılarını etkileyebileceğini dikkate almamaktadır. Havana Kuralları'na göre bir suç nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılan okul çocuklarının öğrenimlerine devamlarının sağlanması, devletin görevleri arasındadır

(m.38, 39). Bu nedenle, söz konusu kurumlardaki öğrenimle ilgili aksaklıkların derhal giderilmesi gerekir.

Elazığ Çocuk İslahevi'nde çocuklara mesleki eğitim de verilmektedir. Ancak bu yapılırken çalıştırılan çocuklara son derece düşük ücret ödenmektedir. Bu da **Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuk işgücünün sömürülmesinin önlenmesini öngören hükmüne aykırıdır** (m.32). Atölyelerle ilgili bir başka ilginç nokta, çocukların orada kendi eşyalarını ütüleme veya tamir etmeleri halinde ücret ödemeye mecbur edilmeleridir. Ancak çocuklar tarafından ileri sürülen bu iddia cezaevi personeli tarafından yalanlanmaktadır.

6. Kurumlarda kötü muameleye maruz bırakılmama ilkesine uyulmamaktadır.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde bulunan çocuk tutuklularla, Elazığ Çocuk İslahevi'nde kalan çocuklar kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia etmektedirler. Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ndeki çocukların kötü muamele iddiaları, kurumda görevli 10 infaz personeli hakkında Bakırköy Asliye Ceza Mahkemesi'ne açılan kamu davası ile desteklenmektedir. Ayrıca heyet, birbirleriyle ilişkili olmayan çocukların benzer ifadelerinden ve heyette bulunan uzman doktorlarca çocukların bazılarında tespit edilen darp izlerinden kurumda kötü muamele yapıldığı kanısına varmıştır. Kurumda bulunan tutuklu çocuklar, kurum personeli dışında, duruşmalara götürülüp getirilirken jandarmalar tarafından da kötü muameleye maruz bırakıldıklarını ileri sürmüşlerdir.

Elazığ Çocuk İslahevi'ne giden heyet ise çocukların kapatıldıkları hücreleri, içine konuldukları soğuk su dolu havuzu saptamıştır. Ayrıca islahesinde yapılan araştırmaya katılan çocukların % 14'ü girişte karantinada, % 21'i idare binasında, % 3'ü de koğuşlarda fena muameleye maruz kaldıklarını söylemişlerdir. Jandarmanın

tutumu konusunda ise çocukların görüşleri birbiri ile çelişmektedir. Bunlardan % 27'si jandarmanın kendilerine iyi davrandığını söylerken % 22'si tarafsız davrandığını, % 34'ü ise kötü muamele yaptığını ileri sürmüştür. Tutuklu ve hükümlü çocukları korumak ve eğitmekle görevli personelin kötü muamele yapması, devletin bu personelin seçimi, eğitimi ve denetlenmesi konusunda uluslararası belgelerle üstlendiği yükümlülüğü gereği gibi yerine getirmedeğini düşündürmektedir. Bilindiği gibi Türkiye, **işkence ve kötü muamelenin önlenmesi ile ilgili sözleşmenin** tarafı olarak, her türlü işkence ve kötü muameleyi önleme taahhüdünde bulunmuştur. Bu sözleşme yalnız 1. maddesinde tanımlanan biçimiyle işkenceyi değil, kamu görevlileri, kamu görevlisi adına hareket eden kişiler veya onlar tarafından azmettirilen ya da açık veya kapalı biçimde fiillerine rıza gösterilen kişilerce yapılan diğer acımasız, insan onuruna aykırı, aşağılayıcı muamele ve cezaları da yasaklamıştır (m.16). Bu muamelelerin önlenmesi için sözleşme ile taraf devletlere verilen görevler arasında, sözü edilen kişilerin eğitilmesi ve işkencenin yasak olduğu konusunda bilgilendirilmesi, kötü muamele ve işkencenin yasak olduğunun kamu görevlilerinin görev ve yetkilerini düzenleyen tüm hukuksal metinlere dahil edilmesi (m.10), sorgulama kurallarının, yöntemlerinin, uygulamalarının, gözaltına alınan, tutuklanan, cezaevine konan kişilerin tâbi olacakları muamelenin düzenli bir biçimde belli aralıklarla gözden geçirilmesi (m.11), kötü muamele ve işkence olaylarının yetkililer tarafından hemen ve tarafsız bir biçimde soruşturulmasının sağlanması (m.12), kötü muameleyi, işkenceyi ve bunlara teşebbüsü suç sayan yasaların çıkarılması, işkence ve kötü muamele için uygun cezaların öngörülmesi (m.4) gibi görevler bulunmaktadır. Kötü muamele ve işkencenin önlenmesi için bütün bu yükümlülüklerin eksiksiz yerine getirilmesi gerekmektedir.

Sözleşmede tüm kamu personeli belirtilmekle birlikte infaz

personeli üzerinde özellikle durulmuştur. Bunun nedeni, bu personelin özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler üzerinde geniş yetkilere sahip olmasıdır. Bu personelin yetkilerini hukuka aykırı bir biçimde kullanması halinde, bunların uygun bir biçimde cezalandırılması devlete düşen önemli görevlerden birisidir. Kötü muamelelerin gerek idari (hiyerarşik) denetimle gerek yargısal denetimle önlenmeye çalışılması ve sorumluların ortaya çıkarılması zorunludur. Bunun için de kötü muamele gördüklerini iddia eden kişilerin şikâyetlerinin ciddiyetle ele alınması ulusal ve uluslararası mevzuatın gereğidir. Bilindiği gibi Birleşmiş Milletler'in İşkenceye Karşı Sözleşmesi, kötü muamele veya işkenceye maruz kalan kişilerin yakınma haklarını kullanabilmeleri ve yakınmaların derhal ve tarafsız bir otorite tarafından incelenmesi için taraf devletlerin gerekli önlemleri almasını hükme bağlamıştır.

Taraf devletler, ayrıca yakınmada bulunanların veya tanıkların yakınma nedeniyle kötü muameleye maruz kalmalarını önlemek zorundadır. Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzüğün şikâyetlerle ilgili hükmünde, tutuklu ve hükümlülerin yakınma yolları konusunda bilgi edinme hakları olduğu belirtildiğinden, bunların istek ve yakınmalarını kurum müdürüne ve cumhuriyet savcılığına yapabileceklerini hükme bağlamıştır (m.106). Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ndeki tutuklular, kurum müdürleri, infaz koruma memurları ve askerler tarafından kötü muameleye maruz bırakıldıklarını ileri sürmüşler, yakınmalarını kötü muamele yapan bu kişilere bildiremeyecekleri için savcılarının kendilerini daha çok ziyaret etmelerini istemişlerdir. Elazığ Çocuk İslahevi'ndeki çocuklar ise kendilerine islahevi personeli tarafından küfür edildiğini, fiziksel olarak eziyet yapıldığını söylemişler, yakınma kutusuna konulan mektupların savcı gelmeden müdür tarafından okunduğunu, yakınma varsa yırtıldığını ve yakınmada bulunanın dövüldüğünü iddia etmişlerdir.

E. DENETİMİN SONUÇLARI

İncelemeler sırasında yapılan gözlemler ve elde edilen bilgiler önemli sonuçların ortaya konulmasını sağlamıştır.

- 1996 yılından, özellikle de 1998'den itibaren, sorgu sırasında sanıklara ve cezaevindeki tutuklu ve hükümlülere yapılan kötü muamele ve işkencede bir azalma olduğu gözlenmiştir. Buna karşın gerek cezaevlerinde gerekse emniyet müdürlüklerinde ve karakollarda, yalnızca ilgili uluslararası insan hakları belgelerine uyulmaması yanında, ulusal mevzuat da uygulanmamış ya da biçimsel uygulanmıştır. Nitekim, Başbakanlığın 13 Şubat 1995 ve 3 Aralık 1997 genelgelerine karşın emniyet müdürlüklerinde ve karakollarda "fena muameleye imkân veren aletler" bulunmakta, sanıkların avukatlarla görüşmeleri CMUK'ta öngörülen kurallar çerçevesinde olmamakta, doktor muayeneleri çoğu kez fiilen yapılmamakta, ancak yasal olarak dosyalarda bulunması gereken evrak avukatlara ve doktorlara imzalatılmakta, valiliklerce ve cumhuriyet başsavcılıklarınca denetimler gerektiği gibi yapılmamaktadır.
- Kötü muamele ve işkencede bir azalma olmakla birlikte, hazırlık soruşturması sırasında, hatta giyabi tutuklama emrinin yerine getirilmesiyle ilgili yakalananlara bile farklı illerde, farklı gözaltı yerlerinde, farklı zamanlarda aynı yöntemlerle kötü muamele ve işkence yapılmaya devam edilmektedir.
- Kötü muamele ve işkence siyasi suçlardan sanıklara olduğu kadar adli suçlardan sanıklara, hatta çocuklara da yapılmaktadır.
- Bir kısım ilgililer, yeni tip güvenlik görevlisi yetiştirmek gerektiği düşüncesini dile getirmektedirler. Ancak sorgulamada ve infaz sistemiyle ilgili görevlerde çalışanların azımsanamayacak bir kısmı ise kamu görevi yaptıklarının yeterince bilincinde bu-

lunmamaktadırlar. Görevlerinin amaçları ve gerekleri üzerinde yeterince eğitilmedikleri görülmüştür.

- Yapılan incelemeler sırasında ilgililerin tümü, işkence ve kötü muamelenin insan haklarına aykırı olduğunu söylemiş, bu yöndeki ihlal iddialarını kesin bir dille reddetmişlerdir. Ortaya çıkan bulgular karşısında ise kimisi bu yerlerin kullanılmadığını ve kendilerinin bunları ilk defa gördüklerini söylemişler, kimisi "hatasız kul olmaz" diyerek durumu geçiştirmeye çalışmış, kimisi de susmuş ve başlarını yere eğmişlerdir.
- Konu ile ilgili bütün taraflardan alınan bilgiler, yapılan gözlemler ve saptamalar birbirine bağlandığında, işkence ve kötü muamelenin yalnızca "konuşturma yöntemi" (yani sanıktan delile gitme yöntemi) olarak kullanılmadığı; kimi zaman **suç yüklemek** ve suçlarını itiraf edenlere yapmadıkları **ek suçlar** yüklemek amacıyla, kimi zaman da normal olarak çok zor saptanabilecek nedenlerle (örneğin işkence yapanların değişik kişilik özelliklerine sahip olması gibi) yapıldığı anlaşılmıştır.

Ne var ki;

- a. Farklı kurumlardaki devlet görevlilerinin birbirini koruma-kollama anlayışı sonucu işkence yapanların, işkence destekçilerinin ve işkenceyi aklayanların dayanışması,
- b. İşkenceye uğrayanların suçları nedeniyle kötü muameleyi "hak ettikleri" inancının toplumda yaygın olması,
- c. Kamuoyunun insan hakları konusunda yeterince eğitilmiş, bilinçli ve bunun sonucu olarak duyarlı olmaması, insan hakları savunucuları olarak ise bölücüleri, teröristleri, siyasal İslam'ı destekleyenleri ve ülkeyi yalnızca kötüleyen batı hayranlarını tanımış olmaları,
- d. Terörün yol açtığı acı ve üzüntü verici olayların kin duygularını uyandırması ve beslemesi,
- e. İşkenceye uğrayanların çoğunlukla sosyo-ekonomik

koşullarının geri düzeyde olması ve buna bağlı olarak sahip oldukları toplumsal konumlarının savaşım vermelerine olanak tanımaması,

- f. Birçoğunun kendilerini savunma, haklarını arama olanaklarından yoksun olmaları ve devletin elinde çok daha kötü koşullara düşme korkusundan kaynaklanan kaygı ve tedirginliğin yaşanması,
 - g. İşkencenin çoğu kez gelişmiş ülkeler tarafından sağlanan araçlar ile önerilen iz bırakmayacak yöntemler kullanılarak ve önlemleri de alınarak yapılması,
 - h. Ve olayların üzerinden geçen zaman ..., savaşımında engeller oluşturmakta, bulunması mümkün olabilecek delilleri kolayca ulaşılmaz hale sokmakta, delillerin saklanması yanında, delillerin karartılmasına da neden olmaktadır.
- Cezaevi içi birçok sorunun ana nedenlerinin başında, tutuklu ve hükümlülerin kendi yeteneklerini geliştirmede onlara yardımcı olacak eğitim ve esenlendirme çalışmalarının yapılması ve cezaevlerinde çalışma olanaklarının çok az olması gelmektedir.

Elazığ E Tipi Cezaevi'nin müşahede odasında bulunan 18 yaşından küçük bir gencin anneler günü öncesinde yazdığı, kendisinden istediğimde seve seve verdiği şiir, cezaevlerinde insancıl yaklaşımların ve eğitim çalışmalarının ne kadar önemli ve gerekli olduğunu bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır.

Ah Canım Annem

Ne çok özlemişim seni bir bilsen,
Ağladığım zaman gözyaşımı silerdin,
Ağladığımda sen yavrum diyordun,
Nasıl ağlamam canım annem.

Hasret kalmışım sensizliğe annem,
Hasret kalmışım kuş sesine,
Hasret kalmışım gün ışığına,
Hasret kalmışım güneşin doğuşunu seyretmeye
Nasıl ağlamayayım canım annem.

- İtirafçılık uygulamalarını ahlaki olarak kabul etmek mümkün değildir. Ayrıca 3419 Sayılı Yasa amacı dışında kullanılabilir-mektedir.
- Pişmanlık ile (halen anlaşıldığı biçimiyle) "itirafçılığı" birbirinden ayırmak gerekmektedir. Pişmanlık, kişinin, doğru olduğuna inanarak ya da düşünerek yaptıklarının doğru olmadığını farkına varması sonucu oluşan yeni yaşantı biçimidir. Bu durum kişiyi yanıltığını itiraf etmeye götürebilir. Dolayısıyla böyle bir kişinin normal yaşama dönebilmesi için kendisine yardım edilmelidir.
- Ancak bu durumdaki kişilere böyle bir yardım yapılmamaktadır. Ayrıca, yardım yapılmadığı gibi, bazıları, teslim oldukları mercilerce, polis ve jandarma tarafından çeşitli biçimlerde "kullanılmaktadırlar." Onların da bu "kullanmaya" karşı "hayır" diyebilme olanakları bulunmamaktadır.
- Bu kişiler, iki yönlü aşağılanma yaşamamaktadır. Cezaevi dışında kendi çevrelerince aşağılanılmaktadırlar. Kullananlar ise onları her an istedikleri gibi kullanabilecekleri bir araç olarak görme eğilimindedirler. Sıkışma ve bunalım içindeki pek çok kişinin psikolojik dengeleri bozulmakta, bazıları ise insanlıklarını tümüyle unutmakta ve ahlaki olmayan her işi yapma noktasına getirilmiş bulunmaktadır.
- Erzincan, Elazığ, Tunceli ve Aydın Emniyet Müdürlüklerinin çeşitli birimlerinde, gözaltı yerlerinde ve sanıklara davranma konusunda 1998'den 2000 yılına kadar geçen sürede olumlu

yönde yeni bir yapılanmanın gerçekleştirilmeye çalışıldığı memnuniyetle görülmüştür.

- İnceleme yapılan tüm illerdeki cezaevleri arasında yalnız Aydın Cezaevi bina, sağlık koşulları ve eğitici personel bakımından mevzuatta belirtilen standartlara uygun sayılabilecek durumdadır.

İncelemelerin yapıldığı çeşitli kurumlardaki bazı görevlilerin bu incelemelerden, kendi söyleyiş biçimleri ile denetimden memnunluk duydukları, bazılarının ise rahatsız oldukları gözlenmiştir. Elazığ Kapalı Cezaevi'nin ziyaretinden sonra heyette bulunan bir görevli ile ilgili olarak kurgulanan bir olay, bu gözlemleri doğrulamaktadır. Bazı uygulamaların nasıl yapıldığının bir göstergesi olan bu olayın üzerinde durulması gerekir: Heyetin Elazığ Kapalı Cezaevi'ni ziyaretinde herhangi bir olay ya da sürtüşme olmadığı halde, heyetin milletvekili olmayan bir görevlisi için, cezaevine girerken bir jandarma erine hakaret ettiği —hem de İngilizce olarak hakaret ettiği— iddiasıyla, jandarma erinin şikâyeti üzerine, diğer birkaç er ve astsubayın tuttuğu tutanağa dayalı olarak dava açılmıştır.

En yüksek denetim organı olan TBMM'nin bir komisyonunun inceleme heyetinin, sorumluluğu milletvekillerince taşınan, ancak dokunulmazlığı olmayan bir görevlisi hakkında dahi böyle bir olayın kurgulanabilmesi, denetim yapabilmenin zorlukları açısından son derece düşündürücü olmuştur.

Ayrıca işkence için kullanıldığı açıkça bilinen aletlerin Muğla Armutalan Emniyet Müdürlüğü nezarethanesinde bulunmasına ve tutanakla tespit edilmiş olmasına karşın, İçişleri Bakanlığı tarafından Komisyona, soruşturma açılmasına gerek duyulmadığını ifade eden resmi bir yazının gönderilmiş olması; İstanbul Küçükköy Polis Karakolu'ndan aldığımız Filistin askısına ait soruşturmanın, askının mağdurları bulunmadığı için hâlâ

devam ediyor olması; yine yaptığımız tüm bu çalışmalarda işkence iddiasında bulunan mağdurların isimlerini Komisyon olarak cumhuriyet savcılıklarına vermediğimiz için, Komisyon Başkanlığından ayrıldıktan sonra yalnızca şahsıma bu konuda fezleke düzenlenebilmiş olması (bkz.Ek 1); bunlara karşın Komisyonumuza suç duyurusunda bulunarak ad, yer, zaman tarifleri de vererek başvuran 830 tutuklu ve hükümlünün işkence iddialarını, bağlı oldukları illerin cumhuriyet savcılıklarına göndermemize karşın, inandırıcı bulunmaması, delil yetersizliği, zaman aşımı gibi gerekçelerle büyük kısmının yargı isteklerinin, yakınmada bulunan mağdurların hiçbir şekilde dinlenmeden reddedilmiş olması; az sayıda açılan davaların ise bu tarihe kadar bir tekinin bile sonuçlanmamış olması, denetim yapanları zorlamakta ya da yapmak isteyenleri, bu bağlamda Parlamento-muzu bile düşünmeye yönlendirmektedir.

Konularla ilgili bilgi edinmek üzere Adalet Bakanına, TBMM Başkanlığı aracılığıyla ilettiğim soruları ve Adalet Bakanının yanıtlarını (Ek 4b ve Ek 5a) yorumsuz olarak sunmaktayım.

V. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE CEZAEVLERİ

A. CEZAEVLERİNİN EVRİMİ

Cezaevleri toplum ve devlet yapımızın en yalın biçimde dışavuran yüzüdür.

Ulusal gelirin paylaşımında en altta yer alan 1/5’lik halk kesiminden insanlar, yani ulusal gelirin ancak yüzde 4,9’una sahip olabilenler, cezaevlerinde bulunanların neredeyse tümünü oluş-

turmaktadır ve bu bir hukuk devletinde kabul edilebilecek bir durum değildir.

Diğer yandan demokrasi ve insan hakları kavramları ile birlikte düşünölemeyecek olan şiddetin bir tür “kültüre” dönüşmesi ve bu yüzü ile cezaevlerinden topluma yansıması son derece düşündürücüdür. Oysa cezaevleri devletin topluma örnek olma anlayışı gösterebilmesi açısından çok önemlidir. Bu bir anda ortaya çıkmış ve geçmişle bağı olmayan bir durum olarak da görölmemelidir. Cezaevlerinde ceza uygulamalarının tarihsel süreç içerisinde geçirdiği evrimi ve bunun aşamalarını bilmek bu nedenle gereklidir.

1. Topluluk Sistemi

Herhangi bir kümelendirme ve ayırım yapılmadan mahkûmların, yalnızca toplumdan ayrı tutulmalarını sağlamak amacıyla büyük askeri koğuşlara benzer yerlerde kapalı tutuldukları sistemdir. Bu tür büyük cezaevlerinde birkaç bölüm bulunur. Doldurmayaya dayanan sistemde müşahade (gözlem), treatment (iyileştirme) ve esenlendirme=rehabilitasyon (topluma kazandırma) işlemlerinin yapılması, kısaca ıslah söz konusu değildir. Mahkûmları toplumdan ayırma ve kısmen barındırma dışında bir özelliğı olmayan bu sistem 18. yüzyıla kadar uygulanmıştır.

2. Hücre Sistemi

18. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına kadar uygulanan bir sistem olup, iki uygulama örneğı söz konusu olmuştur.

a. Auburn örneğı: 24 saat tecrit söz konusu olup, görüşme, dışarı çıkma, rehabilitasyon söz konusu değildir. Bu uygulama ile mahkûmun kendi kendisiyle hesaplaşması hedeflenmiştir.

b. Philadelphia örneğı (İlk olarak ABD’nin Pennsylvania eyaletinde uygulanmıştır): Mahkûmların geceleri hücrelerde tutuldukları, gündüz ise ağır koşullarda çalıştırıldıkları bir uygulamadır.

Mahkûmların kendi kendileri ile hesaplaşmalarının yanında onlardan zorunlu yararlanma koşullarını da hedeflemiştir.

3. Karma Sistem

Bu sistem de kendi içinde belli aşamalardan geçerek gelişmiştir.

a. Not sistemi (Yüzbaşı Maconi sistemi): Artı ve eksileri gösteren çetele tutma esasına dayanır. Eksilerin artıları götürdüğü, artıların sayısının ise koşullu salıverilmeyi kolaylaştırdığı bir sistemdir.

b. İrlanda sistemi (Bastrol sistemi): Aşamalı serbestlik sisteminin daha basit uygulama biçimidir.

c. Aşamalı serbestlik sistemi: Bu sistem, infaz anlayışında dünyada kuramsal olarak onay gören ve en son geliştirilmiş aşama olarak kabul edilen bir sistemdir. İnfazın ilk aşamaları ağır koşullar içerir. Bu koşullar gittikçe yumuşatılır ve son aşamada kişinin koşullu salıverilerek topluma yeniden kazandırılması sağlanır.

B. CEZAEVİ YAPILARINA ULUSLARARASI YAKLAŞIM

Birleşmiş Milletler İşkenceyi Önleme Komitesi ve Avrupa Konseyi'nin cezaevi kuralları konusundaki yaklaşımlarının özü şu ilkeye dayanmaktadır: “Önce kişinin cezasını bireyselleştireceksin, sonra bireysel özelliklerini dikkate alarak uygun treatment (iyileştirme) programları uygulayarak, ıslah (kendine kazandırma, doğru yola getirmek) ve esenlendirme=rehabilitasyon (topluma kazandırma) yapacaksın. Bu kuralları uygulayabilmek için hürriyeti bağlayıcı cezaların infaz edildiği kapalı cezaevleri 3 gruba ayrılmıştır. Bunlar: 1) Yüksek, 2) Orta, 3)Düşük güvenlikli cezaevleridir. Tutuklu ve hükümlülerin cezai konumları ve klasik kimlik özelliklerinin dışında, titiz araştırmalar sonucunda

öğrenilen ve benliklerini anlatan kimliklerine de dikkat edilerek, uygun cezaevlerine gönderilmeleri öngörülmüştür.”

Türkiye’de ise böyle bir uygulama yoktur. Bu yönde bazı uygulamalar yapılmaya çalışılmaktadır. Ancak bilinçsiz ve yeterince derinliği olmayan yaklaşımlar konuya bir açılım sağlayamamaktadır. Benimsenen devlet politikalarına toplumun katkısı ve katılımı gerekirken buna çaba gösterilmemektedir. Oysa herhangi bir konunun devlet politikası olabilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için bunun toplumsal bilincin ve toplumsal isteklerin üzerinde gelişmesi gerekmektedir.

C. ABD ÖRNEĞİ

Eylül 1999’da ABD North Carolina eyaletinde yapmış olduğum detaylı çalışmadan edindiğim bilgilerin, ülkemiz için yararlı olabileceğine inandığım bölümlerini özetle sunuyorum.

ABD’nin federal bir devlet olması nedeniyle tek bir infaz sistemi söz konusu değildir. ABD’de elliden fazla eyalet bulunmaktadır. Bu eyaletlerden her biri, Federal Anayasayı, Haklar Bildirgesindeki bazı sınırlamaları, Kongreden geçen yasaları ve kendi eyalet yasalarını kabul etmektedirler. Eyaletler, kendi ceza kurallarını, adalet programlarını ve infaz sistemlerini nasıl uygulayacaklarını kendileri belirlemektedirler. Federal devlet ise federal kuralların ihlal edilmesiyle ve ulusal çıkarları etkileyen programlarla ilgilenmektedir. Kongre, suçu kontrol etme konularında Federal Devlet’in yetkisini kullanmaktadır.

Bugün hem eyalet hem de federal uygulamalara yönelik kurallar birarada bulunmaktadır. ABD’de hem eyalet hukuku hem de federal hukuk söz konusudur ve her eyalet diğerinden bağımsız olarak kendi adalet sistemini sürdürmektedir. Bununla birlikte, federal hukuk her eyalette uygulanmakta ve eyalet hukukuyla çatışması durumunda federal hukuk geçerli olmaktadır.

ABD'deki cezaevlerinde bulunan hükümlü sayısında yıllara göre meydana gelen artış, yeni ceza kuralları ve suçluların cezalarının yeniden değerlendirilmesi eğilimini ortaya çıkarmıştır.

Amerikan İnfaz Kurumu, tutuklu ve hükümlülerin cezaevlerine konulma koşullarının insani ve güvenli olmasının önemini, bunun için de yeterli kaynak, etkili yönetim, çalışma programları ve idari kadro gereğini sürekli vurgulamaktadır.

Bu kadar farklılıkların olduğu bir ülke olan ABD, infaz uygulamaları açısından laboratuvar olarak kabul edilmeli ve Türkiye'de yapılmak istenen reform ve uygulamalarda ABD örneği mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

1. Suç ve Suçluların Artması Tepkileri

Bugün ABD yurttaşları evlerinde ve dışarıda daha fazla güvenlik içinde olmak istemektedirler. Artan suç nedeniyle hoşgörünün azalması, bu eylemlerle ilgili eyalet ve federal düzeyde yeni siyasal düzenlemeleri gündeme getirmektedir. Bu nedenle bazı politikacılar, suçla ilgili ılımlı bir tutum içinde olmadıkları hususunda kendilerini topluma karşı kanıtlama çabasına girmişlerdir. Son yedi yılda, yüzlerce yeni kuralın belirlenmesi suça ilişkin ortaya çıkan bu yöndeki bir sertliği yansıtmaktadır. Ölüm cezası 1974'te toplumda kabul görmezken, şimdi 37 eyalette uygulanmaktadır. Bu durum suça ilişkin sertlik yanlısı anlayışın ABD'de bir gerçeklik haline geldiğini ortaya koymaktadır.

2. Adil Hak Etme Yaklaşımı

Daha sert cezalara yönelmenin bir sonucu olarak ABD'de liberal yaklaşımlardan uzaklaşmıştır. Bu yeni yaklaşımın ürünlerinden biri, daha önceki rehabilitasyonla ilişkili olan müddetsiz ceza kavramı, koşullu salıverme ve gözetim altında toplum içinde önceden yer alma uygulamalarının yerine adil hak etme uygulamasının

geçmesi biçiminde olmuştur. Adil hak etme, önceden serbest bırakmayı içermeyen, suça uygun ceza verme anlayışının bir türüdür.

Günümüzde daha sert yaklaşımlar ve buna uygun yasaların çıkarılması onay gördüğü için rehabilitasyon kavramı toplumsal desteğini yitirmeye başlamıştır. Rehabilitasyon kavramı ile yasa koyucular ve halk, ceza adaleti sisteminde yalnızca tekrar suç işlememe güvencesi olanların yeniden salıverilmesini istemektedirler. Oysa hiçbir ıslah sistemi bu tür bir güvenceyi vermemektedir. Salıverilenler arasından cezaevine tekrar dönenlerin oranlarına bakılarak, artık koşullu salıverme ve müddetsiz ceza süresinin (yargıçların infaz kuruluşundaki suçlunun gözetim düzeyini belirlediği ve suçlunun tahliyesinin, suçlunun toplumdaki görevine hazır olmasına bağlı olduğu sistem) kaldırılması istenmektedir. Yeni alternatif, koşullu salıvermeyi içermeyen belirli cezanın uygulanması olarak öngörülmektedir. Yeni yaklaşım, yasalarda cezanın belirli kılınmasını da istemektedir. Böylece yargıçların yasalardan ayrılmamaları amaçlanmaktadır.

3. Erteleme ve Koşullu Salıverme Uygulamaları

Toplum gözetiminde olan iki önemli program, erteleme ve koşullu salıvermedir.

Erteleme, suçluyu cezaevine göndermek yerine yargıçlar tarafından öngörülen denetim sistemidir. Erteleme, hapis cezası kadar güçlü olmamasına karşın **vergi ödeyene maliyeti çok daha az** olmaktadır. Erteleme, 1850 yılından beri uygulanmaktadır. İki türlü olabilmektedir. Birincisi, cezaevinde kalma süresine ilişkin ceza verilmekte ve toplumun denetimi altında iyi hal koşuluyla ertelenmektedir. İkinci türün ise toplumdaki koşullu ertelemedir. Yeni bir suç veya koşulların ihlali söz konusu olduğunda suçlu cezaya maruz kalmaktadır. Cezaevine konma ile erteleme karışımı

olanlara da mahkeme karar vermektedir. Örneğin elektronik gözetim bu uygulamalardan birisidir. Ertelemenin başarı oranı oldukça yüksektir. Suç işledikten sonra hapis cezasına maruz kalanlar birçok eyalette % 20'den daha azdır.

Koşullu salıverme düşüncesi oldukça insancıl bir yaklaşım olup, insanların kendilerine bir şans verilmesiyle ilgilidir. Koşullu salıverme uygulamasına 1884'ten itibaren yer verilmeye başlanmıştır. 1970'lerin ortalarından sonra yaygınlık kazanan suça ilişkin sertlik anlayışı, bu düşüncüyü tehdit etmeye başlamış ve 1976'dan 1994'e kadar 12 eyalet şartla salıverme düşüncesini bir yana bırakmıştır.

Adil hak etme düşüncesinin yeniden ortaya çıkışı ve rehabilitasyon modellerine güvenin azalışı bütün adalet sistemini etkilemiştir. Koşullu salıverme düşüncesinden uzaklaşmanın daha güvenli olduğuna ilişkin kesin araştırma verisi bulunmamasına karşın ABD kamuoyu bugün bu düşünceye sahiptir.

4. Önemli Bir Uygulama Örneği: North Carolina Eyaleti Hükümlü El Kitabı

ABD'deki infaz uygulamaları kadar bu alanda ABD içinde çok daha özgün bir yere sahip olan North Carolina eyaletindeki uygulamalar, pek çok eksiklik içermesine karşın bizim öğrenebileceklerimiz açısından büyük olanaklar sunmaktadır. Bu deneyimi yakından irdelememizde yarar bulunmaktadır.

Uygulamanın başlangıcını oluşturan **Hükümlü El Kitabı**, hükümlülere yönelik olup, onların cezaevlerinde bulundukları dönemde uymaları gereken kuralları ve onlara yol gösterici diğer bilgileri içermektedir.

Tanımlar:

El kitabında yer alan tanımların bir kısmı, yine bu kitapta yer alan kuralları anlamak bakımından önemlidir.

Toplum Gönüllüsü: Suçlulara yardım etmek için zamanlarını ayıran toplumdaki kişiler. Bir gönüllü, belirli koşullar altında, bir hükümlüyü kısa sürelerle dışarı çıkarabilmektedir.

Müddetsiz Hüküm: Asgari ve azami olmak üzere iki kısmı içeren ceza. Örneğin 4 yıldan 6 yıla kadar.

Ceza Süresini İndiren Krediler: Bir hükümlünün cezasını hizmet edeceği zaman süresince indiren krediler.

Çalışma Salıvermesi: Belirli koşullara sahip hükümlülerin iş eğitimi veya okula gitmek üzere cezaevinden ayrılmalarına izin verilebilir. Okula gitmek üzere ayrılanlar okul gününün sonunda cezaevine geri dönmek zorundadırlar.

Denetimci Gerektirmeyen Etkinlik: Belirli koşullara sahip olan hükümlülerin, çalışmak, okula gitmek veya ailelerini ziyaret etmek üzere cezaevinden tek başlarına ayrılmalarına izin verilmesidir.

İş Programı: Bütün hükümlülerin çalışması beklenmektedir. Hükümlüler ya cezaevinde veya cezaevi dışında çalışacaklardır. Cezaevi dışında çalışacak olan hükümlülerin belirli koşullara sahip olmaları gerekmektedir. Bu koşullara sahip olan hükümlülerin dışarıda çalışmak üzere gün boyu cezaevinden ayrılmalarına izin verilebilir. Gece cezaevine dönmeleri zorunludur.

5. Hükümlülerin Davranışı ve Denetim Yönergeleri

Hükümlü Mülkiyeti ve Hükümlü Emanet Fonu:

Bazı cezaevlerinde kantin parasız olup, hükümlülerin nakit para bulundurmalarına izin verilmemektedir. Nakit paraya izin verilen cezaevlerinde ise hükümlüler ancak belirli bir miktarda para bulundurabilmektedir. Örneğin 35 dolardan fazlasını bulunduramamaktadırlar. Bu paranın üstündeki miktar ise Emanet Fonunda hükümlü adına bulundurulmaktadır. Hükümlüler kâğıt para olarak

da 5 dolardan fazlasını bulunduramazlar. Bu kurallara uyulmazsa disiplin suçu işlenmiş sayılır ve bu eylemden suçlu bulunanın parası hükümlüye verilmez. Bu para Hükümlü Refah Fonuna (Welfare) verilir. Ziyaret süresince de para alınması yasaktır. Aksi-ne davranış, disiplin suçu sayılmaktadır. Böyle bir hükme gereksinim duyulmasının nedenleri şunlardır:

1. Hükümlü yakınından paranın çalınmadığından emin olmak.

2. Belirlenmiş eşyaları satın alması için hükümlünün gerekli miktarı bulundurmasını sağlamak.

3. Paranın yanlış nedenlerle kullanılmasını önlemek.

4. North Carolina'daki zor duruma düşen hükümlü ailesine Emanet Fonu aracılığı ile yardım etmek.

5. Hükümlü yakınlarına bıraktıkları parayı cezaevinden ayrıldıklarında iade etmek.

Hükümlü kişisel mülkiyetinde belirli eşyaları bulundurur. Bunların dışındakiler kaçak eşya olarak kabul edilip, hükümlüden geri alınabilir; kaçak eşya bulundurma disiplin suçuna yol açabilir. Hükümlünün bulundurmasına izin verilen eşyaların listesi ise belirlenmiştir.

Gözetim Sınıflandırılması:

Hükümlüler davranışlarına, işledikleri suçların cürüm veya kabahat olmasına, ceza sürelerine ve diğer etmenlere göre asgari gözetim, orta gözetim ve yakın gözetim altında bulundurulmalar olarak sınıflandırılmaktadır.

Asgari gözetim: En az sınırlayıcı ve en fazla ayrıcalıklara sahip gözetim türüdür. Bu tür gözetimdeki hükümlüler de üç gruba ayrılmaktadırlar:

Birinci Düzeydeki Hükümlüler: Bu düzeydeki hükümlüler, bir görevlinin eşliğinde cezaevi dışında ve içinde çalışabilirler.

İkinci Düzeydeki Hükümlüler: Bir denetçi eşliğinde cezaevi

dışında veya cezaevinde çalışabilirler. Ayrıca cezaevi dışında çalışmaya toplum gönüllüsü eşliğinde gidebilirler.

Üçüncü Düzeydeki Hükümlüler: Özel programlar, iş, okul veya diğer eğitim türleri için cezaevi dışına çıkabilirler.

Orta gözetim: Asgari gözetimden daha fazla sınırlandırıcı ve daha az ayrıcalığa sahip gözetim türüdür. Bu gözetimdekiler silahlı denetim altındadırlar.

Yakın gözetim: Orta gözetimden daha fazla sınırlandırıcıdır. Bu grupta bulunanlar, kaçma riski taşıdıklarından, çok ağır bir suçtan hüküm giydiklerinden veya cezaevi kurallarına uymayacaklarını davranışlarıyla göstermelerinden dolayı sıkı bir şekilde izlenmesi gereken hükümlülerdir.

Ceza Süresini Azaltan Kredi Uygulaması:

İyi Davranış Kredisi: 1 Ekim 1994'ten önce suç işlemiş bulunan bütün hükümlüler, iyi davranış kredisi alması yasaklananlar hariç, gözetimde harcadığı her gün için bir gün çıkarılması şeklinde, iyi davranışlarından dolayı kredi almaktadırlar.

Çalışma ve Eğitim Programlarına Katılma Karşılığı Elde Edilen Kredi: Bu tür kredi de 1 Ekim 1994'ten önce suç işlemiş ve bu krediyi almaları yasaklanmamış olan hükümlülere yöneliktir. Bu kredi, çalışmada geçirilen süreye, özel yetenek ve özel sorumluluk gerektiren işe ve yine eğitim programlarında geçirilen süreye, bu programlarda ve çalışılan işte gösterilen performansla göre ceza miktarını azaltmaktadır. Örneğin, günde dört saat çalışmayı gerektiren bir işte çalışma karşılığı hükümlünün ceza süresinden her ay toplam iki gün indirilirken, günde altı saat çalışma karşılığında her ay toplam dört gün indirilmektedir.

Övülmeye Değer Çalışma Karşılığında Elde Edilen Kredi: Kötü hava koşullarında, acil şartlar altında, her hafta kırk saatten fazla çalışan hükümlülere verilen ek kredidir.

Cürüm Suçu İşleyenler: 1 Ekim 1994'ten sonra cürüm suçunu işleyen hükümlülerin, özel eğitim programlarına katılmaları ve bu programlardaki gösterdikleri performans karşılığında ceza süreleri indirilmektedir. Ancak indirim miktarı her ay altı günü aşmamaktadır.

Kabahat Suçu İşleyenler: 1 Ekim 1994'ten sonra, alkollü-tedbirsiz araba kullanmak dışında kabahat suçu işlemiş olanların, özel eğitim programlarındaki performansları ve katılımları karşılığında ceza süreleri indirilmektedir. Kabahat suçu işleyenlerin cezalarının indirim miktarı her ay için dört gündür.

Çalışma Etkinlikleri:

İnfaz Kurumu, çalışmanın değerine ve cezaevinde bulunan bütün hükümlülerin çalışması gerektiğine inanmaktadır. Çalışma yeteneklerinin ve çalışma alışkanlıklarının sürekli olarak gelişmesi, cezaevindeki bir hükümlünün başarısı ve salıverilmesinin temel koşuludur. İnfaz Kurumu bünyesinde sürdürülen çalışmalar, devletin yararına veya diğer onay gören toplumsal yararlaraya yönelik olup, çalışma programları, cezaevlerinin gereksinimlerine, hükümlülerin çıkarlarına ve yeteneklerine göre düzenlenmektedir. Çalışmayla, hükümlülerin olumlu iş performansı göstermeleri ve mesleki eğitime katılarak yeni beceriler elde etmeleri sağlanmak istenmektedir.

Çalışma programına katılmayı reddetmek veya zayıf çalışma performansı göstermek, cezaevi kurallarını ihlal etmek demektir ve cezalandırılmayla sonuçlanmaktadır. Çalışma programlarında işbirliğinde bulunanlar, ceza süresini indiren kredilerle ve teşvik edici ücretle ödüllendirilirler. Bu krediler ve ücret, yeteneğe ve çalışma performansına göre, her işe ayrı ayrı düzenlenmektedir. Başarılı çalışma performansı olumlu davranışın bir kanıtı olup, hükümlünün diğer programlara ve etkinliklere katılmasını sağlamaktadır.

Çalışmak Üzere Salıverme Programı: Olumlu davranış gösteren ve seçilmeleri için belirli koşulları yerine getiren hükümlüler, Çalışmak Üzere Salıverme Programına verilebilmektedir. Bu program, özel bir işveren yanında daha fazla ücretle çalışma fırsatını hükümlülere sağlamaktadır. Programa seçilecek hükümlüler, üçüncü asgari gözetim düzeyinde ve kendi ceza sürelerinin sonuna yaklaşmalı veya salıverme için seçilebilir olmalıdırlar. Bu hükümlüler, en fazla güven kazanan ve sorumluluk sahibi olan hükümlüler olarak kabul edilmektedir.

Program Etkinlikleri:

Bu tür programlarla hükümlülerin davranışlarının değiştirilmesi, cezaevine uyumları ve topluma dönüş için hazırlanmaları amaçlanmaktadır. Programlar gece ve gündüz uygulanmaktadır. Her hükümlü cezaevine girdiğinde değerlendirilmekte ve bu değerlendirme sonucuna göre onların yararına olacak programlar düzenlenmektedir. Yüksekokul öğrenimi, iş becerisi olmayan ve alkol-uyuşturucu bağımlısı olan hükümlülerin ilgili programlara katılmaları beklenmektedir. Kendisini kontrol edemeyen veya başkalarıyla işbirliği yapmakta zorlanan hükümlülere yardım edecek program da bulunmaktadır. Programlarla, hükümlülerin kendilerini geliştirmeleri istenmektedir. Bu programlara tam gün katılım, ceza süresini indiren kredilerden yararlanmaya yol açmaktadır. Başarılı bir biçimde program tamamlama, olumlu davranış gösterme, hükümlünün diğer ayrıcalıklardan ve programlardan yararlanmasını da mümkün kılmaktadır.

Salıverme Sonrası Denetim ve Koşullu Salıverme:

1 Ekim 1994'ten itibaren Koşullu Salıverme Komisyonunun adı, Salıverme Sonrası Denetim ve Koşullu Salıverme Komisyonu olarak değiştirilmiştir. Bu komisyonun görevleri arasında, sürekli veya geçici olarak koşullu salıvermeye karar vermek, koşullu salı-

verme kararını geri almak, koşullu salıverilen hükümlülerin denetimine ilişkin kuralları düzenlemek yer almaktadır.

Koşullu Salıverme Süreci:

Cezaevine gelen her hükümlü hakkında, hükümlüyle ilgili bilgileri içeren dosya tutulmaktadır. Bir hükümlü koşullu salıvermeye seçilmeden önce gerekli araştırma yapılmakta, hükümlüyle ve işlediği suçla ilgisi olan kişilerle ilişki kurulmakta (mağdur, tutuklayan görevli, başsavcı, medya, vb.) ve ardından koşullu salıvermeye ilgili bir uzmanın hazırladığı rapor Salıverme Sonrası Denetim ve Koşullu Salıverme Komisyonuna verilmektedir. Komisyon, koşullu salıvermeye veya reddine karar vermektedir.

Koşullu Salıverme Kararı ile İlgili Unsurlar:

Salıverme sonrası denetim ve koşullu salıverme birer hak değildir. Komisyon, bir hükümlüyü koşullu salıvermeden önce belirli şeyleri yapmak zorundadır. Hakkında koşullu salıverilme kararı verilen hükümlünün, hiçbir kuralı ihlal etmemesi, cezaevi kurallarına uyduğunu kayıtlarıyla göstermesi, toplumdaki diğer insanlara yönelik bir tehdit veya tehlike oluşturmaması, kendisinin mahkûm olmasına yol açan hiçbir kişiye zarar vermeyi istememesi gerekmektedir. Salıverme kararı almadan önce komisyon, hükümlünün ceza süresini yeterince çekip çekmediğini, toplumdaki insanların düşüncelerini ve duygularını öğrenmeye çalışır. Bunun dışında komisyona, hükümlüyle ilgili tıbbi raporlar, hükümlünün son zamanlarda kaçma girişimi olup olmadığına ilişkin bilgiler de yardımcı olur. Gözetim düzeyi olarak, yakın gözetimde olan hükümlülere koşullu salıverme uygulanmamaktadır. Bir işe veya kendilerine yetecek paraya sahip olmayan hükümlülere de koşullu salıverilme uygulanmamaktadır. Koşullu salıverilme koşullarını taşıyan hükümlülere iş bulmaları için 30 gün izin verilmektedir.

Koşullu Salıverme ve Salıverme Sonrası Denetim:

Belirli durumda bulunanlar dışındaki bütün koşullu salıverilen hükümlülere, salıverme koşullarına uyup uymadıklarını denetleyen bir koşullu salıverme görevlisi belirlenmektedir. Komisyon, hükümlünün koşullu salıvermesini sona erdirmek yetkisine sahiptir. Bunun anlamı, hükümlünün sanki bütün ceza süresini yerine getirmiş gibi cezasından kurtulmasıdır. Hükümlüler koşullu salıverilme kurallarına uymadıklarında, koşullu salıverilme kararı kaldırılır ve hükümlü cezasını tamamlamak üzere cezaevine geri döner. Koşullu salıverilme, güvenilir, sorumluluk sahibi, cezaevinde iyi hal gösteren ve toplumda suç işlemekten yaşayacağına inanılan hükümlülere tanınan bir ayrıcalıktır.

North Carolina Kadın Cezaevleri:

Kadın cezaevlerinin, güvenlik ve asgari gözetim, orta gözetim ve yakın gözetim gibi gözetim düzeyleri bakımından erkeklere yönelik cezaevlerinden farkları bulunmamaktadır. Kurumun görevi, güvenlik ve gözetim ile 24 saat sağlıklı ilgili hizmetleri sağlamak ve hükümlülere ileri derecede rehabilitasyon programı uygulamaktır. Birkaç program ise North Carolina eyaletine hizmet etmeye yönelik olup, hükümlülerin verimli bir biçimde topluma dönmelerine yardım etmeyi amaçlamaktadır. Bunun dışında, sağlık hizmetleriyle ilgili programlar, aileye ve bebeklere yönelik programlar, kurumun çalışma projeleri ve eğitim programları söz konusudur.

Kurum programlarının bir kısmı kadınların gereksinimlerine göre hazırlanmıştır. Örneğin hamile kadınlara yönelik böyle bir program söz konusudur. Bu programlardan bir kısmı ödül içerirken bir kısmı içermemektedir. Hamile hükümlüyü anne olmaya hazırlayan program ödül içermemekte ve hükümlüye sağlık bilgileri, doğumla ve bebek bakımıyla ilgili bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Buna karşın ebeveyn programları 5 gün ödül içermektedir. Ödüle

sahip olabilmek için programı bitirmek gerekmektedir. Ebeveyn programları çocuk sahibi olan hükümlülere yönelik olup, çocukların yaşlarına göre kendi içinde üç gruba ayrılmaktadır.

Anne ve çocuklarına yönelik olan bir başka program daha bulunmaktadır. Bu program ödül içermemekte, aile ilişkilerini güçlendirmeyi amaçlamakta ve anneyle çocukların görüşmesini mümkün kılmaktadır. Ancak bu program orta gözetimdeki hükümlülere yöneliktir. Aileye yönelik başka bir program ise anneleri veya büyükanneleri olan hükümlülerle ilgilidir. Bu programla da cezaevlerindeki hükümlüyle annesi veya büyükannesi arasındaki ilişkiyi güçlendirmek amaçlanmaktadır ve ödül içermemektedir.

D. ALMANYA ÖRNEĞİ

Federal Almanya İnsan Hakları ve İnsani Yardım Komisyonu'nun davetlisi olarak 31 Ekim-5 Kasım 1999 tarihlerinde, başkanlığında Almanya'ya giden ve altı kişiden oluşan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti çeşitli incelemelerde bulunmuştur. Bu incelemeler sırasında Türkiye açısından da yararlanılabilecek uygulamalar gözlenmiştir.

1. Berlin Tegel Cezaevi

Program kapsamında ilk olarak Türk hükümlülerin de bulunduğu Berlin Tegel Cezaevi ziyaret edilmiştir. Cezaevi müdürü ve bir infaz koruma memuru eşliğinde yapılan incelemeler sırasında Türk hükümlülerle de görüşülüp sorunları dinlenmiştir.

Beş ana bölümden oluşan cezaevinin özellikle üçüncü ve dördüncü bölümleri gezilmiştir. Birinci bölümde 318 hücre, ikinci bölümde 380 hücre, üçüncü bölümde 334 hücre, dördüncü bölümde 180 hücre ve beşinci bölümde 180 hücre bulunmaktadır. 1.600 mahkûmun bulunduğu cezaevinde hükümlülerin 1.100'ü çeşitli

atölyelerde çalıştırılmaktadır. Yine toplam 950 personelin çalıştığı cezaevinde yalnız 18 yaşından büyük erkek hükümlüler bulunmaktadır. Mahkûmlar ilke olarak tek kişilik hücrelerde kalmaktadırlar.

Kapalı bir cezaevi olan Tegel Cezaevi'nin büyüklüğü 130.000 metrekaaredir. 1.327 metre olan dış duvar üzerinde 13 tane nöbetçi kulesi bulunmaktadır. Cezaevinin birinci, ikinci ve üçüncü bölümleri 1900 tarihinden önce yapılmıştır. Dördüncü ve beşinci bölümler ise 1980 yılında inşa edilmiştir. Eylül 1999 itibariyle 57 farklı ülkeden hükümlülerin kaldığı cezaevinde yabancıların oranı % 35'tir.

Cezaevindeki personel dağılımı aşağıdaki gibidir:

	Memur		Sözleşmeli Memur		Toplam
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
Genel hizmetler	379	98	35	8	520
En yüksek makam	11	3	18	15	47
Yüksek makam	51	25	4	5	85
Orta idari görev	21	33	0	2	56
Başkanlık				14	14
Teknik hizmet	44	4	11	0	59
Sağlık hizmeti	19	29	0	3	51
Sağlık hizmeti/stajyer	1				1
İşçi			16	3	19
Hukukçu	73	24			97
Toplam					949

Ayrıca;

Katolik rahip	1
Protestan rahip	1
Yardımcı personel	112
Fahri grup antrenörleri	41
Resmi grup antrenörleri	60

Cezaevinin el işleri atölyesinde Berlin'deki bir kamu basımevine bağlı olarak cilt işleri yapılmaktadır. Yapılan işlerin % 80'ini özel sektör istekleri oluştururken % 20 oranında bir iş ise kamu kurumlarına yapılmaktadır. Yaklaşık 8 ulustan farklı mahkûmların çalıştığı bölümde etnik sorunları olan ülkelerin yurttaşlarının birarada tutulmamasına özen gösterilmektedir. Mahkûmlar yaklaşık ayda 200 DM ücret almaktadır. Mahkûmiyet süresi uzun olanların tercih edildiği atölyenin en önemli özelliği, mahkûmiyet sonrası için kolay iş bulma olanağı sunmasıdır.

Uyuşturucu kullananların yoğun olarak kaldıkları üçüncü bölümde sağlık önlemlerinin en üst düzeyde tutulduğu belirtilmiştir. 360 hücrenin 10'u yüksek güvenlikli hücrelerdir. Zemin katta mescit olarak düzenlenen bir hücre de heyet üyelerine gösterilmiştir.

Ziyaret sırasında görüşülen Türk mahkûmlar, mahkûmiyetleri bittikten sonra sınır dışı edileceklerini söyleyerek Türkiye'de olan bitenden haberdar olabilmek için Türkiye televizyonlarını ve Berlin'den yayın yapan Türk televizyonunu izlemek istediklerini bildirmişlerdir. Mahkûmların bir başka isteği de cezalarını Türkiye'de çekmektir. Örneğin bir mahkûmun 10 yıldır Türkiye'de bulunan ailesi ile görüşemediği heyete iletilmiştir. Ayrıca Türkçe kitapların eski olduğu belirtilmiş, Konsolosluk yetkililerinin kendilerini daha sık ziyaret etmesi arzusu dile getirilmiştir. Bazı Türk mahkûmlar kendilerine farklı muamele yapıldığından veya bir başka ifade ile Alman mahkûmlara daha iyi davranıldığından yakınmışlardır.

Hukuk profesörü olan Cezaevi Müdürü Klaus Lange-Lehngut, daha önce Adalet Senatörlüğünde çalışmıştır. Ziyaret sonunda yapılan toplantıda heyet üyelerinin sorularını yanıtlarken şu bilgileri vermiştir: Cezaevlerinin yönetimi ve kuralları ile ilgili olarak 1 Ocak 1977 tarihli yasa geçerlidir. Federal yasa dışında her eyalette

ayrı düzenlemeler olabilmektedir. Mahkûm cezaevine gelince, önce sosyal danışman ve psikologların testinden geçirilmektedir. Ardından sosyal danışman, psikolog ve cezaevi yönetimi arasında yapılan toplantı ile özellikle bir yıldan fazla kalacak olan mahkûmlara izleyecekleri bir yol çizilmektedir. Belli dönemlerde mahkûmun gidişatı gözden geçirilmektedir. Durumundaki iyileşmeye göre daha rahat bölümlere nakledilmekte veya kendisine çalışma olanağı sağlanmaktadır. Mahkûmların şikâyetlerine karşı yargı yolu daima açıktır.

Cezaevindeki her bölümün ayrı bir doktoru bulunmaktadır. Doktor cezaevindeki sağlık koşullarının yetersiz olduğuna karar verirse, mahkûm hastaneye sevk edilmektedir. Bir mahkûmun hastaneye naklinde veya yatışında kendisine yalnız infaz koruma memuru eşlik etmektedir. Sağlık harcamalarını cezaevi karşıladığından, cezaevi bünyesinde bir hastane yapılması planlanmaktadır. Mahkûmlar arasında yalnız uyuşturucu kullanıp kullanmadığı ve aldığı cezanın uzunluğuna göre bir ayırım yapılmaktadır. Cezaevi yönetiminin bir mahkûma yılda 21 gün dışarıya çıkma izni verme yetkisi vardır. İzin süresince herhangi bir sorun olduğunda sorumluluk cezaevi yönetiminindir. Bu iznin keyfi olarak verilmemesi durumunda, mahkûmun Eyalet Parlamentosuna veya mahkemeye başvurma hakkı bulunmaktadır. Yönetim bir mahkûmu iyi halini göz önünde bulundurarak açık cezaevine gönderme yetkisine de sahiptir.

2. Berlin Adalet Senatörü Dr.Ehrhart Körting'in Açıklaması

Görüşme, senatörün Eyalet Parlamentosundaki makamında gerçekleşmiştir. Heyet üyelerinin soruları üzerine senatör şu bilgileri vermiştir. Berlin'de 80 değişik ülkeden toplam 5.000 hükümlü ve 1.000 tutuklu bulunmaktadır. Bunlar arasında en sorunlu olanlar Romanya ve Rusya gibi eski Doğu Bloku yurttaşlarıdır. Senatör,

Berlin’de azımsanamayacak sayıda Türkün yaşadığını ve onları Berlinli gördüklerini ifade etmiştir. Suç çeşitleri arasında uyuşturucu ticareti önemli yer tutmaktadır. Ceza usulü yasalarının iki temel hedefi, suçlunun cezalandırılması ve cezalandırılırken eğitilip tekrar topluma kazandırılması olarak belirtilmiştir.

İnfaz koruma memurlarının seçiminde sosyoloji ve psikoloji eğitimi alanlar tercih edilmektedir. İnfaz koruma memurları için özel bir okul bulunmaktadır. Polise benzer bir eğitimden geçen infaz koruma memurları iki yıllık kuramsal ve uygulamalı eğitimin ardından sınava tâbi tutulmaktadırlar.

Mahkûma herhangi bir biçimde fiziki müdahale yapılması durumunda savcılık duruma el koymaktadır. Mahkûmlar şikâyetlerini doğrudan Adalet Senatörlüğüne de iletebilmektedir. Dr. Körting, 5.000 mahkûmdan haftada en az iki şikâyet mektubu geldiğini, ancak isteklerin bir kısmının kendi yetkisinde olmadığını belirtmiştir. Kendi yetkisindeki şikâyetlerle ilgili araştırma yaptırdığını ve zaman zaman şikâyetlerin haklılığının ortaya çıktığını belirtmiştir.

Adalet Bakanlığı’na bağlı doktorların nasıl tarafsız davranabildikleri sorusuna Dr.Körting, doktorların mesleklerinin uygulanmasında bağımsız olduklarını, ancak idari olarak Adalet Bakanlığı’na bağlı cezaevi doktoru olduklarını, cezaevlerindeki ölüm olaylarında cezaevi doktoru dışında değerlendirmenin adli tıp doktorları tarafından yapıldığını ifade etmiştir.

Af ile ilgili bir soru üzerine, “Halkın da güvenliğini sağlamak durumundayız” gerekçesiyle genel affa sıcak bakmadıklarını, ancak eyaletlerin Noel bayramı için af çalışması yapabildiklerini, bu bağlamda kendilerinin de tahliyesi yakın olanların daha erken bırakılmaları için bir çalışma yaptıklarını belirtmiştir. Sağlığın çok kötüye gitmesi gibi bazı özel durumlarda Senatonun da af yetkisinin bulunduğunu belirtmiştir.

E. TÜRKİYE CEZAEVLERİNİN GÖRÜNÜMÜ

Dünyada cezaevlerinde insan haklarının korunması ve geliştirilmesi süreci İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hız kazanmıştır. Bu gelişmeye dünyada savaş öncesinde ve savaş sırasında nazizmin ve faşizmin cezaevlerine kapattığı politikacıların, aydınların, yazarların, sanatçıların büyük katkısı olmuştur. Aydınlar cezaevi koşullarını yakından görmüşler, mahpusun da dokunulmaz birtakım hakları olduğu gerçeğini kavramışlar ve bunun toplum tarafından öğrenilmesinde, devlet tarafından da benimsenmesinde etkili olmuşlardır.

Bu gelişmelerin etkisiyle Türkiye cezaevlerinde de bir reform yapılması düşüncesi doğmuştur. **647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Yasa** bu gelişmenin bir ürünüdür. 1965 yılında yürürlüğe giren 647 Sayılı Yasanın çıkarılış amacına uygun olarak başlangıçta iyi niyetli bazı çalışmalar da yapılmıştır. Bu yasa, her şeyden önce cezalandırmada asıl amacın suçluyu yeniden topluma kazandırma düşüncesinden hareket etmiştir. Bugün büyük eksikliklerinden yakındığımız E tipi ve özel tip cezaevleri bu yasanın öngördüğü müşahede anlayışına uygun olarak ve tüm sorunları çözeceği inancıyla inşa edilmiştir. Başlangıçtaki iyi niyete karşın gerek yasa gerekse uygulama, infazda istenilen amaca ulaşılmasını sağlayamamıştır. Hatta her bir E tipinde iki ayrı blokta 40'ardan toplam 80 tane olan müşahede odaları, kapıları kapatılarak yıllarca hücre olarak kullanılmış, Komisyon çalışmalarımız sırasındaki ziyaretlerde 1 yıl, 1,5 yıl, hatta birinde 6,5 yıl süresince hiç güneş görmeden bu hücrelerde kapalı kalan insanlara rastlanmıştır (Elazığ).

Sorunlara bu açıdan bakıldığında, günümüzde yaşanan cezaevi olaylarının başlangıç ve nedenlerinin yakın tarihimizde aranması gerektiğini bilmeliyiz. Parlamento çalışmaları içerisinde yaptığımız incelemeler de sorunların nedenlerini bizlere bütün açıklığı ile göstermiştir.

Ülkemizde sağlıklı istatistiklere dayanan bir **suç coğrafyası** çıkarılmadığı için düzgün bir cezaevi dağılımı da planlanıp uygulanamamıştır. Nereye cezaevi yapılacağı bilimsel araştırma sonuçlarına ve gereksinmelere göre kararlaştırılmamakta, politik seçimlere göre kararlar alınmaktadır. Hatta ülkemizde cezaevi yapımı politik vaat konusu dahi olabilmıştır ve olabilmektedir.

Bazı yörelerdeki hızlı nüfus artışına ve kentleşmeye karşın bu yörelerin cezaevi gereksinimleri karşılanmamıştır. Örneğin İstanbul'daki cezaevleri, yalnız kapasiteleri açısından bile bu kentin gereksiniminin çok altındadır. Cumhuriyetin başkentinde bulunan Ulucanlar Cezaevi, bir at tavalasından bozularak cezaevi konumuna getirilmiştir.

Büyük şehirlerdeki kapasite yetersizliği mahkûmların başka şehirlere sevk edilmelerini zorunlu hale getirmiştir. Oysa infazın temel amacı, hükümlünün treatment ve rehabilitasyonu ile önce kendine sonra topluma yeniden kazandırılmasıdır. Her iki konu da sosyal bir varlık olan insan için doğal çevreye yakın yerlerde yapılması gereken uygulamalardır. **Yaygın sevk işlemleri müşahede merkezi uygulamasını yıkmış, bir genelgeyle koşullara uygun olsun olmasın bütün cezaevleri müşahede merkezi sayılmıştır.** Oysa sosyal çevre müşahede uygulamasının önemli bir parçasıdır. Hükümün infazının mahkûm çevresinin dışında bir yerde yapılması temel insan haklarına da aykırıdır. Ziyaretçi kabulü mahkûmun en temel haklarından. Cezasını Kars'ta çeken bir İstanbullu veya Eskişehir'de çeken bir Trabzonlu mahpusun bu temel haktan ne ölçüde yararlanabileceği tartışılmalıdır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün gerek idari gerek yasal gerekse personel yapılanması yetersizdir. Diğer sorunlarda olduğu gibi bu sorun da uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Genel müdürlük bünyesinde bir uzmanlaşma sağlanamamıştır. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, işlevi açısından siyasi

etkiye en açık kurum haline getirilmiştir. **Bakanlığın üst yönetim kadrosu cezaevlerini bugüne kadar bir lojistik destek birimi olarak görmüş, ciddi sorunlar çıktığında ise bulabildikleri çözüm, sorunu zamana yaymak ya da af çıkarılmasını beklemek olmuştur.** Bu yapıdaki kadro gerek infaz gerekse diğer yargı konularında son derece tutucu, değişim ve gelişmelere kapalı bir anlayışı ısrarla sürdürmüştür. Böyle bir anlayış cezaevi gerçeğinin gelecekte nasıl bir yol izleyeceğini doğal olarak öngörememiştir.

Özellikle 1987 sonrası yapılan bazı atamalar gerek üst yönetimde gerekse taşra yönetimlerinde hızlı bir siyasallaşmayı beraberinde getirmiş, laik Cumhuriyetin kuruluş felsefesine ve anlayışına aykırı bu kadrolaşma, cezaevlerinde disiplin ve otoriteyi yok eden en önemli etkenlerden birisi haline gelmiştir.

Bugün cezaevlerinin önemli bir sorunu da güvenliktir. Tutuklu ve hükümlüler devletin güvencesindedir. Her yurttaş gibi onların da vazgeçilmez, devredilmez bazı temel hakları vardır. Bu hakların en önemlisi yaşama hakkıdır. **Devlet tutuklu ve hükümlülerin haklarını korumak zorundadır.** Ne yazık ki devletimizin bu temel hakkı gereği gibi koruduğunu söyleyemiyoruz. Tutuklu ve hükümlüler yalnız mahkemenin kendilerine verdiği cezayı çekmekle yükümlüdür. **Devletin mahkemeler dışında yargı yerleri olamaz. Cezaevleri ek cezaların kesildiği ve uygulandığı yerler değildir.** Bu yalın gerçeğe karşın cezaevleri bir türlü güvenli kurumlar olmamışlardır. Güvensizliğin önemli bir nedeni de uygulanan yanlış politikalar yanında koğu sistemidir. Kalabalık koğuşlar her türlü suç için uygun ortam yaratmakta, hatta birer suç akademisi özelliğini taşımaktadırlar.

Cezaevlerindeki çokbaşı idari yapılanma, doğan otorite boşluğunun önemli bir nedenidir. İç güvenlikle dış güvenlik arasındaki çokbaşlılık yanında, iç güvenlikteki bazen bir müdüre düşen altı-yedi müdür yardımcısından oluşan yapı da ayrı bir

disiplin ve yönetim bozukluğu oluşturmaktadır. Bu yapılanma daha çok terör ve mafya üyeliği gibi suçlardan dolayı cezaevlerinde bulunan suçluların işine yaramakta ve yine bu nedenle cezaevlerinde çıkan olaylara bir sorumlu bulunamamaktadır. **Siyasi ve bürokratik durağanlık ise idari yapı yönünden düzelmeye engel olmaktadır.**

1965 yılından sonra cezaevi yapılarında bir tiplermeye gidilmiştir. Bu basit anlamda bir standartlaşma çabasıdır. A, B, C, D, E, F, K, Özel Tip gibi cezaevi adlandırmaları bu çabaların ürünüdür. **Ancak bu yapıların temel girdilerinde bir standartlaşma sağlanamamış, cezaevi mimarisine uygun yapı malzemeleri standardı çıkarılamamış, 5 cm'lik zemin betonları, delikli tuğlalar, kolayca bükülebilen demir parmaklıklar, içinden insan geçen lagarlar, yıkık-dökük tel örgüler, geçmiş 35 yıl öncesine dayanan ciddiyetsizliğin, sorumsuzluğun ve ağır ihmalin sonuçları olarak karşımıza çıkmıştır.**

1970'lerin ikinci yarısından sonra, özellikle 1985 sonrasında mahkûm özelliklerinde de önemli değişiklikler olmuştur. Bu tarihlerden önce mahkûmların büyük çoğunluğunu oluşturan kırsal kökenlilerin sayıları azalmış, kentleşme ve onun getirdiği rant kavgalarına, siyasi çatışmalara, uluslararası ve bölgesel konjunktüre bağlı olarak gelişen terör suçluları, mafya tipi suç örgütleri ve suçluları ortaya çıkmıştır. **Uluslararası bağlantıları bile kolaylıkla kurabilen bu iki tür suçlu tipine karşı "geleneksel zindancı anlayışı" ile savaşım vermek olanaksız hale gelmiştir.** Zaten bu gerçek her gün yaşadığımız yeni bir olayla karşımıza çıkmaktadır. Bu örgütlerin tehdit, yıldırma ve "ikna yetenekleri", geleneksel idare ve otorite yöntemlerini boşa çıkaracak güce ulaşmıştır. Mahkûm özelliklerindeki bu değişime karşın personelin nicelik ve niteliğinin geliştirilmesi ihmal edilmiştir. **Gardiyanların adlarının infaz memuru olarak değiştirilmesi geleneksel mahpushaneci**

anlayışı ortadan kaldıramamıştır. Oysa gerek ıslah gerekse güvenlik, uzmanlık ve temel eğitim isteyen konulardır. Geçmişte bu konuda atılan adımlar yetersizdir. Uygulama ile bir ilgisi olmayan mesleki eğitimin hiçbir yararının olmadığı son derece açıktır. Yüksek güvenlikli olarak yapıldığı ileri sürülen F tipi cezaevlerinin de böyle bir yapıdan gelen personelle yönetilecek olması nedeniyle çağdaş bir amaca hizmet etmesi mümkün değildir.

Cezaevleri sorunu olağan boyutları aşmıştır. Olağanüstü sorunların olağanüstü de çözümlerinin olması gerekir. Türkiye bu çözümleri ve önlemleri kısa sürede üretmek ve uygulamak zorundadır.

F. YÜKSEK GÜVENLİKLİ TÜRK TİPİ (F TİPİ) CEZAEVLERİ

1. Yüksek Güvenlikli ve Tehlikeli Mahkûm Kavramı

Bugün için 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 16. maddesi ve 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nun 13. maddesiyle ilgili olanlarla, İnfaz Tüzüğü'nün 78 A ve B maddelerinde öngörülen hükümlü grupları (mükerer suç işleyenler, ihtiyati suçlular, ıslah olmayanlar) **yüksek güvenlikli** cezaevlerinde; ceza süreleri iki yılın altında olanlar, mal beyanında bulunmamak vb. hafif mali suçlardan hüküm giyenler veya tedbirsizlik, dikkatsizlik nedeniyle ölüme ve yaralanmaya neden olmak gibi suçlardan tutuklu ve hükümlü bulunanlar, **düşük güvenlikli** (açık veya ilçe cezaevleri gibi) cezaevlerinde cezalarını çekmektedirler.

Aslında büyük kentlerde her üç grupta olan cezaevi bulunmalıdır. Şu anda bile örneğin Ankara'da bilinçsizce yapılan uygulamalar devam etmektedir. Suç farklılıkları göz önünde bulundurulma-

makta ve böylece sorunların doğmasına daha baştan yol açılmış olmaktadır.

Yüksek güvenli li cezaevine İBDA-C ya da PKK gibi örgütlerin lider ve militanları, mafya lideri veya tetikçisi olanlar, kasten adam  ld rm    olanlar gibi ağır suçlu grupların konulması, diğer hafif suçluların bunların yanında bulunmaması gerektiği düşünülmektedir. Bu düşünceyi savunanlar, **“   nk  ağır suçlular yalnızla tırılmadık a rehabilitasyona t bi tutulamazlar, diğer suç grupları ise toplu olarak rehabilitasyona t bi tutulabilirler, dünyanın uygulad ı sistem budur. Yüksek güvenli li cezaevine konulacaklar, tüm mahk mların %10’unu geçmez. Rehabilitasyon uygulandıkça bu rakam %10’un da altına d   r,”** demektedirler. Terörle Mücadele Kanunu’na muhalefetten cezaevine giren herkes riskli mahk m olup, yüksek güvenli li cezaevi grubuna dahil edilmektedir. Oysa bunların içinde;

- Çok sayıda, mahkemeye itirafçı olmak için ba vurmu , ancak kabul edilmemiş olanlar,
- Örgütsel eylemlerden uzakla mı  tarafsız mahk mlar,
- Koşullar nedeniyle yardım-yataklık suçundan mahk m olanlar (60 ya ın üstündeki yaşlılar yanında, 12-18 yaşındaki çocuklar da dahil olmak üzere),
- Pankart asmak, slogan atmak, propaganda yapmak vb. Örgüt faaliyetlerine katılmış, ancak şiddet uygulamalarına karı mamı  olanlar,
- İradeleriyle bu tür işlerden ayrılmak isteyenler de bulunmaktadı .

Yine infazın bireyselle tirilmesinin özü bu anlatılanlar değildir.  a da  ülkelerde mahk mların kalacakları cezaevlerini belirlemek amacıyla yapılan risk değerlendirmesinde, hüküm giyerek geldikleri suçların temel alınmaması yönünde tartışmalar olmaktadır. Bu konu dünyada tehlikeli mahk m, risk grubu taşıyan mah-

kûm, sorunlu mahkûm gibi değişik adlar altında tanımlanmaya çalışılmaktadır. Adı ne olursa olsun yüksek güvenli li cezaevlerine konulacak mahkûmlar, suçlarına göre değil, suçlarının m kerrerli i, şiddete olan yönelimleri, kendi özelliklerini yansıtan benliklerinin değerlendirilmesi ile bunların  l  tleri, özellikle cezaevi koşulları içerisindeki kurallara ve programlara uyum sağlamaları gözetilerek değerlendirilmektedir. Cezaevleri bu sistemler içinde son noktadır. Bu nedenle mahk mların sorgulanmalarında, yargılanmalarında, hükmün verilmesinde, hangi tür programdan ge irileceklerinin belirlenmesinde ve  n çalışmaların yapılması konularında bireyin özelliklerinin değerlendirilmesi önemli olmaktadır.

 lk bakışta birbirinin benzeri olan suçların gerçekte her bir suçlu için farklı olduğu bilincinden yola çıkılarak, suçlulara bakış açısının ve bu bakış açısıyla ilişkili olarak verilecek cezanın bireyselle tirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de olmayan önemli uygulama budur. Tıpkı, onlarla, yüzlerle, binlerle ifade edilecek hastalık grubu söz konusu olduğunda, herkes aynı hastalığa yakalansa bile bunların birbirlerinin asla aynısı olmaması gibi... Bu nedenle tıpta hastalık adı değil hasta önemlidir. İki çeker hastası asla birbirinin aynısı olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla görünürdeki suçları cinayet olan iki suçlunun birbirinin aynı olamayacağı ilkesinden hareket edilmeli, suçluların bireyselle tirilmesi ve cezanın da aşamalı olarak kişiye uygun rehabilitasyonu sağlaması akılcı bir görüş olarak kabul edilmeli,  a da  suç-suçlu-cezanın infazı kavramları bilinçli biçimde   renilmeli ve uygulamada temel alınmalıdır.

2.  a da  İnfaz Anlayışı ve Güvenlik

Toplumlar ancak geli mi lik düzeyleri, insani değerleri özümseme oranları, demokratik değerlere sahip olma özelliklerine bağlı

ve aşamalı olarak kurumlarını oluşturabilir ve yapılandırabilirler. Dolayısıyla cezaevleri de toplumun gelişen ceza ve infaz anlayışına bağlı olarak aşama kaydedebilir. Ancak topluma örnek olması gereken devlet, bu durumu önceden görebilmeli ve uygulamalarına yansıtılabilmelidir.

Bugün Türkiye’de, tarihsel olarak ilk ortaya çıkan topluluk sisteminden sonra uygulanmış olan hücre sistemi atlanarak, aşamalı iyileştirme sistemine geçilmek istenmektedir. Ancak eski zihniyetin etkileri ile yeterince demokratik olamamanın ve aşamalı iyileştirme sisteminin koşullarını oluşturamamanın getirdiği sıkıntılar söz konusudur. Bunun yanında bugün en katı düşünce sahipleri bile hücre sistemi uygulamasının, en azından uluslararası denetim mekanizmaları nedeniyle uygulanamayacağını çok iyi bilmektedirler.

Çağdaş dünyada, bizdeki gibi tüm mahkûmların % 15-17’sini kapsayacak bir oranda (yaklaşık 11-14 bin) terör mahkûmu bulunmamaktadır. Bu nedenle terör ve terörizm tanımlarının gözden geçirilerek konuların bir de bu yönüyle irdelenmesi gerekmektedir.

Yine bugün Türkiye’de infazın çağdaş bir anlayışla gerçekleştirilmesini sağlamaya katkı yapacak bilimsel içerikli çalışma yapan yetkili gruplar yoktur. Büyük bir kesim eski yanlışlıklardan hareketle, deneyimlerle, hâlâ 18. yüzyılın sistemini düzeltme çabasını gösterebilmektedir. Oysa dünya bu ve buna benzer basamaklardan geçmiştir. Her ülkenin kendi koşullarında edindiği deneyimleri söz konusudur. Bu deneyimlerden araştırmacı bir biçimde yararlanıp, kendi gerçeklerimizin bilincinde olarak kendi sistemimizi oluşturmamız gerekmektedir.

Türkiye’deki kapsamlı ilk yüksek güvenli ve cezaevi “F Tipi” adı altında yapılanlardır. Büyük çoğunluk, yüksek güvenli cezaevlerinin hizmete girmesiyle sorunların biteceğini sanmaktadır. Tıpkı bundan yıllar önce E tipi cezaevleri açıldığında, sorunlara

bitti gözüyle bakıldığı gibi... Bu tür cezaevleri açılmadan önce, diğer cezaevlerinden farklı cezaevi yönetim biçimlerinin, kendilerine özgü kuralların ve bu kuralların nasıl ve kimler tarafından uygulanacağını, personelinin nasıl eğitilip korunacağını belirlemek için hazırlanması gerekirdi. Henüz daha infaz memurlarının okullarının olmadığı, kulaktan dolma ve günlük uğraşlar içerisinde belli kazanımların elde edildiği, cezaevi yöneticilerinin standartlarının olmadığı, her cezaevinde ayrı bir uygulamanın gözlendiği, şimdiye kadar Türkiye’de hiçbir biçimde bilimsel olarak değerlendirilmiş bir rehabilitasyonun olmadığı, hiç kimsenin akademik ya da uygulama deneyimine sahip bulunmadığı ve bürokrasinin günlük değerlendirmeleriyle belli bir noktaya getirilmeye çalışıldığı günümüz koşullarında, çağdaş infaz modeline ulaşılacağı düşünülmemelidir. İnfaz sisteminin göstermelik hizmet içi eğitimlerle “iyileştirilmesi” yerine, infaz okulları açılmalı ve örgün bir eğitim gerçekleştirilmelidir.

Bugün ülkemizde hâlâ 18. yüzyıla kadar uygulanan sistem geçerlidir. Aldıkları ceza ile özgürlükleri kısıtlananlar içeriye kapatılmakta ve bu kişilerle koşullu salıverilmelerine kadar devlet olarak bilimsel anlamda ilgilenilmemektedir. Bu kişilerle ancak devlet dışında, ailesi, basın, siviltoplum örgütleri ilgilenebildikleri kadar ilgilenmektedirler.

Cezaevleri konusunda gerek yürütme olarak bakanlık gerekse yasama, bilinçli olmayan bir tutum izlemektedirler. Günümüzde cezaevi konusunda en uzman olarak bilinen kişi ve kurumlar dahi yalnız önsezileriyle ve tam bilinçli olmadan, bütünü görmeden, neden-sonuç ilişkilerini kavramadan, kısmen günlük kısmen de parça parça uygulamaların içinde bulunmaktadır.

Önceleri yalnız güvenliği sağlama düşüncesiyle hareket edilirken, daha sonra BM ve Avrupa Konseyi’nin cezaevi anlayışıyla uyum sağlayabilmek amacıyla, ıslah ve infazın aşamaları konusun-

da bazı iyileştirici adımların atılması gerekliliği düşünölmeye başlanmıştır. Bugüne kadar, güvenlik konusundaki ısrarın nedeni toplumu rahatlatmak olarak açıklanmıştır. Ancak infaz hizmetlerinin niteliğinin artırılması, eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin ölçülebilir hale getirilmesi, tutuklu ve hükümlülerin temel insan haklarına müdahale edilmeksizin yalnız yargının verdiği cezanın uygulanması ve asıl amacın kişinin iyileştirilme haliyle birlikte önce kendine, daha sonra da insanın toplumsal bir varlık olduğı gerçeğinden hareketle sosyal çevresine ve topluma yeniden kazandırılması hedeflenememiştir. Bunların bilinç yetersizliği ve olanaksızlıklar nedeniyle engellendiğı bir gerçektir.

Türkiye’de bir başka önemli sorun ise mahkeme kararlarında yargıçların yaygın olarak cezaların alt sınırından hüküm vermeleridir. Yine kesinleşen cezada adeta otomatik olarak, mahkûmun iyi halliliğine ve sosyal koşullarına atıfta bulunarak adli mahkûmlar için 1/2, terör mahkûmları için 1/3 oranında indirim yapılmaktadır. Böylece hürriyet bağlayıcı cezanın ne kadar olacağı baştan belirlenmektedir. Cezaevinde kalacağı belirlenmiş olarak verilen bu cezadan da her ayda 6 günden yılda 72 gün olmak üzere, cezası kadar yıl çarpılarak elde edilen gün cezadan çıkarılarak koşullu salıverme gerçekleştirilmektedir. Günümüzde koşullu salıverme, mahkûma daha başlangıçta adliler için yaklaşık % 60’lık, terör suçluları için yaklaşık % 50’lik bir avantaj sağlayan sürekli bir af yasasına dönüşmüştür. Oysa **koşullu salıverme, mahkûmiyetin ilk gününden itibaren kazanılmış bir hak değil, kazanılması, daha doğrusu hak edilmesi gereken bir lütuf olmalıdır.**

F tipi cezaevleri, 4301 Sayılı Yasaya dayalı olarak iş yurtlarının gelirlerinden sağlanan mali kaynaklarla yapılmaktadır. 11 değişik yerde planlanmıştır. 1996 yılından, Şevket Kazan döneminden bu yana da oda tipi cezaevi olarak yapılmaya çalışılmaktadır. Projesi 1993 yılında hazırlanan ve 1996’da proje değişikliği yapılan bu 400

kişilik oda tipi cezaevlerinin, yani F tipi cezaevlerinin yapım onayına ilişkin imza, dönemin bakanı Oltan Sungurlu'ya aittir. İlk kez 15.09.1997 tarihinde Denizli ve Diyarbakır cezaevleri için yapılan ihale, o dönemin bakanı Hasan Denizkurdu imzasıyla onaylanmıştır. Daha sonra yapımı hızlanan ve günümüzde tamamlanan F tipi cezaevlerinin her biri 6 milyon dolara mal olmuştur. Bunlar Ankara'da 2, İzmir'de 2, Kocaeli'nde 2, Tekirdağ'da 2, Bolu'da 1, Edirne'de 1, Adana'da 1 olmak üzere toplam 11 tanedir.

Bu kadar önemli bir konunun, gelişmiş ülkelerde yapıldığı gibi hukukçuların yanında ilgili uzmanlar (psikolog, sosyolog, sosyal antropolog, felsefeci, kriminolog, tabip vb.) tarafından suç, suçluluk, suç türleri, suçun toplumda gelişme koşulları, toplum koşullarının değişimi, ceza ve ıslahtan neyin hedeflendiği gibi sorun alanlarıyla ilgili olarak açık bir biçimde tartışılıp çözüm önerilerinin ortaya konulması gerekirdi. Ne yapılmak istendiği, yine niçin ve kimler için yapılacağı hedefinin saptanması en doğru yoldu. 1996 yılından bugüne bunların hiçbirisi yapılmamıştır. Keçiören'de 6-8 aylık küçük grup eğitimiyle, kronikleşmiş sorunları bulunan infaz memurları ve yönetici kadroların eğitilerek bu sorunun altından kalkılacağı gibi bir yanılgıya düşülmüştür. Onun için bu düşünce ve eylem biçimi sonuç verici olarak görülmemektedir.

Önce amaç, sonra mevzuat, bu mevzuata göre sorumluluk ve yetki alacak olanların eğitimi, kadronun sağlanması ve daha sonra binaların açılması gerekirken, konu dayatmalarla, F tipini isteyen-istemeyen çatışmasına, istemeyenlerin terör yandaşı gibi gösterilmesine, sonunda da şiddet uygulanarak, iş bir oldu-bittiye getirilerek ve yeni sorunlar yaratacak ortamlar oluşturularak çözülmeye çalışılmıştır.

Bugüne kadar kamuoyuna terörizmin yalnız şiddet boyutu gösterilmiştir. Oysa terörizmin tüm yönleri, gerçek sorumluları ve nasıl mücadele edilmesi gerektiği yeterince tartışılmamıştır.

Cezaevi yönetimi ve ıslah anlayışı toplumsal gelişmelerden etkilenmektedir. Oysa bilinmelidir ki ABD cezaevleri ABD toplumunun, Alman cezaevleri Alman toplumunun, Türk cezaevleri de Türk toplumunun cezaevleridir.

3. Ölüm Oruçları Üzerine

Tarih bize insanlığın binlerce yıldır uygarlık yolunda sürekli ilerlediğini göstermektedir. Bu uzun dönemde sağlanan gelişmelere karşın hâlâ tam olarak ne savaşların ne de toplumsal çatışmaların önüne geçilebilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin, faşizm, nazizm gibi totaliter rejimlerin tasfiyesinin ve Birleşmiş Milletler'in kurulmasının yarattığı umut da uzun sürmemiştir. Dünya, nükleer denge ve tehdit ortamında, korku ve şiddetin egemen olduğu kırk yıl süren Soğuk Savaş koşullarını yaşamıştır.

1989-1991 sürecinde Sovyet sisteminin dağılması ise insanlık için, küreselleşme ve yeni dünya düzeni kavramları ile birlikte yeni bir umut ve savaşız bir dünya olarak sunulmuştu. Artık demokrasi, her yerde hızlı bir gelişme gösterecekti. Oysa yaşananlar, bizlere gerçek durumun hiç de böyle olmadığını çok kısa sürede gösterdi. Bölgesel çatışma alanlarının ortaya çıkması, etnik ve dinsel ayrışmaların keskinleşmesi, mikro-milliyetçilik ve savaşlar, Soğuk Savaş dönemini aratır boyutlara ulaştı. Çevre ülkeler aleyhine gelişen uluslararası ticaret, yeni dünya düzeninde tek yanlı bağımlılık ilişkilerinin yerini, artık karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin aldığı söyleminin hiç de doğru olmadığını ortaya çıkardı. Borçları artan ve gittikçe yoksullaşan çevre ülkelerinde şiddet ve terörizm yaygınlaşırken bu gelişmeler, her geçen gün merkez ülkelerini de tehdit eder boyutlara ulaştı. İşte **terörizmin uluslararası niteliği ve yaygınlığı da buradan kaynaklanmaktadır.**

Türkiye, bu uluslararası gelişmelerin dışında kalamadı, tam tersine şiddet ve terörizmin en yoğun yaşandığı ülkelerin maalesef başında yer aldı. Hepimizin bildiği gibi Soğuk Savaş koşullarında yaygınlık kazanan sağ-sol eksenli toplumsal bölünme ve çatışma, ülkemizi 12 Eylül 1980 Darbesine götürdü. Darbenin toplumu-muzda yarattığı olumsuz etkiler henüz aşılamadan, bu kez de yeni dünya düzeni koşullarına uyum sağlayan PKK ile yine bu düzenin getirisi olan diğer silahlı örgütlerin eylemleri başladı. Yaklaşık 15 yıl ülke kan gölüne döndü. Binlerce insan öldü, yaralandı ve ceza-evlerini doldurdu.

Cezaevleri, tüm bu gelişmeleri, toplum ve devlet yapımızı, sorunlarımızı bize en yalın biçimde yansıtan yerler oldu. Türkiye'deki ve dünyadaki gelişmelerin bu boyutunu bilmeden, cezaevleri sorunlarına yaklaşmamız ya da sorunları yalnızca cezaevleri ile sınırlı görerek çözmeye çalışmamız bizi gerçek sonuca götüremez.

Uzun bir süredir birbiri ardından ölümlerle sonuçlanan, buna karşın kararlılıkla devam eden, hepimizi en azından kaygılandıran, nesnel düşünebilenleri ise insanlık adına üzen ölüm oruçları; ülkemizin tartışmalı ve çözülememiş sorunları üzerinde, özellikle de F tipi cezaevi uygulamalarını protesto etmek için gündeme gelmiştir.

Şiddet ve terörizm konusunda başta devlete olmak üzere topluma ve bireylere önemli sorumluluklar düşmektedir. Öncelikle değişen dünya ve Türkiye koşulları dikkate alınarak terörizm ve terörist kavramlarının tanımlamaları yeniden yapılmalı ve bu açılım üzerinden, ivedilikle, terörizmin kullanabileceği zeminlerin oluşmasını engellemek üzere ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal önlemler alınmalıdır.

Önlemler alınırken cezaevlerini, artık **terörist ve terörizmle mücadele alanı** olarak gören anlayıştan uzaklaşılmalıdır. Kuşkusuz toplum demokratik bir yapıya kavuşmadan cezaevlerinde çağdaş

koşulların yaratılması da mümkün değildir. Çünkü ilişkiler **biri-öteki** ya da **devlet düşmanları-devlet yandaşları** kavramı üzerine oturtulmuştur. Oysa hukuk devletinde suçluya ceza verme yetkisi yalnızca yargıya aittir. Cezaevlerini, yargının verdiği cezalara ek cezaların uygulandığı ortamlar olmaktan mutlaka çıkarmamız gerekmektedir. Cezaevlerinde bütün tutuklu ve hükümlüler devletin güvencesindedir. Her yurttaş gibi onların da vazgeçilmez, devredilmez bazı temel hakları vardır. Bunların en önemlisi yaşam hakkıdır ve devlet bu hakkı korumak zorundadır. Bu konuda topluma, onun temsilcisi olan sendikalara, meslek örgütlerine, derneklere ve bireylere sorumluluklar düşmektedir. En başta, soruna duyarlılıkla yaklaşılmalıdır. Çünkü **toplumlar ve bireyler ancak insani değerleri özümsemeleri ve demokratik değerleri savunabilmeleri ölçüsünde gelişebilirler**. Bilinçsiz ve yeterince derinliği olmayan, insan ögesi eksik yaklaşımlar sorunların çözümünde açılım sağlayamazlar. Yeterli toplumsal duyarlılık, katılım ve demokrasi olmazsa hükümetler hem çağdaş açılımları yapmazlar, hem de sorumluluklarının gereğini yerine getirmezler. Ya yapar görünür, devlet adına söz verir, zamana yayar ya da güvenlik gerekçelerinin arkasına saklanır, gündemi değiştirirler. Oysa gelişmiş demokrasilerde bunların hiçbirisi olmaz, olamaz; **devlet, neden ve koşullar ne olursa olsun birbiri ardından ölümlerle sonuçlanan olaylarda inatlaşmayı güç simgesi olarak görmez, göremez**.

Uygulanacak devlet politikalarına toplumun katkısı ve katılımı için çaba gösterilmelidir. Yine unutulmamalıdır ki herhangi bir konunun devlet politikası olabilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için onun toplumsal bilincin ve toplumsal isteklerin üzerinde geliştirilmesi gerekmektedir.

Sorunun çözümünde devlete, topluma ve bireylere düşen sorumluluklar yanında, ölüm oruçlarını yönlendiren örgütlerin ve bu eylemlere katılanların da tutumlarını yeniden gözden geçirmeleri

gerekir. Amaç için her yolu geçerli gören bu anlayış artık günümüz dünyasında ne etik ne de siyasi anlamda kabul görmektedir. Amaçlar kadar araçlar da önemlidir ve bunlar da meşru olmak zorundadır. **Meşru olmayan araçları kullananların amaçlarının meşru olarak görülmesi de mümkün değildir.** Yine meşru araç ve amaçlarla hareket edilse dahi sonuç alınabilmesi için bir **toplum desteğinin** bulunması da gerekmektedir. Soruna bu açıdan baktığımızda ölüm oruçlarını yönlendiren örgütlerin kullandığı araçların da, amaçlarının da hem meşru olmadığını hem de halkın desteğine sahip bulunmadıklarını görmekteyiz.

Öyleyse bu örgütler bunca insanı ölüm orucuna nasıl yönlendirebiliyor ve bunca genç insan ölümü nasıl seçebiliyor? Bu eylemlerin sonunda Türkiye, ölüm oruçlarında meydana gelen ölümlerle dünyada ilk sırayı alıyor. Sebep ister isyan-başkaldırı, ister çaresizlik-tükenmişlik, ister kendini bir hiç görme olsun genç insanların göz göre göre ölüme gitmeleri karşısında, “Ne yapalım hak ettiler” ya da “Kendileri istediler” denilebilir mi?

Bu sorulara sosyo-kültürel yapımızı dikkate alarak yanıt verebiliriz. Merkeziyetçi ve otoriter anlayışın egemen olduğu devlet, toplum ve aile yapımız; geleneklerimizle de beslenerek tartışmasız kabul edilen doğruları, kutsanmışlıkları yaratmaktadır. Bu durum tartışma kültürümüzün, düşünce farklılıklarımızın ifadesini ve demokrasimizin gelişmesini engellemektedir. Düşüncenin yerini dogma, örgütün yerini tarikat/cemaat almaktadır. Bunun en tipik örneğini de demokrasinin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerimizde görmekteyiz. Tartışılmaz, iman edilen ve doğruların tekelini ellerinde bulunduran liderlerimiz de bu sosyolojik yapımızın ürünleri değil mi? Dolayısıyla böyle bir toplumsal yapıdan bu örgütler de alabildiğince yararlanmaktalar. Örgütlerin ve liderlerin fetiş haline getirilmesi kolayca sağlanabilmekte. Son ölüm orucu eylemleri bize bunun ikinci bir halkasının da oluştuğunu gösterdi.

Artık yalnız örgüt üyeleri değil, onların arkadaşları da, yakınları da cezaevi içi ve dışı ölüm orucu eylemlerine katılmakta ve ölüme gidebilmektedirler.

Sorunu tek başına bu örgütlerin ya da onların üyelerinin değil toplumun tümünün sorunu olarak kabul etmemiz ve çözümler için acele etmemiz gerekmektedir. Terörizmin sönümlenmesi, ölüm oruçlarının bir daha tekrarlanmaması; ancak toplumun çağdaşlaşması, demokrasinin gelişmesi ile sağlanabilecektir. Bu yolda öncelik devlette ve sorumluluğu taşıyan hükümettedir. Ancak bugün operasyonların adını **“Hayata Yeniden Dönüş”** koymak, infaz mevzuatını **“öteki”**ler bittikten sonra değiştirmek, her şeyden önce etik değildir.

Toplum olarak bu utanca, bu aldatılmaya dur denilmesi; çağdaşlaşmanın, insanı toplumsal varlık olarak görmenin, artık insan hakları **“insan”** olanlar içindir zihniyetinden uzaklaşmanın ifadesi ve tepkisi olmalıdır. Aslında **temsil niteliği yüksek, halk adına karar verebilen, çağdaş bir Parlamentonun yasama ve denetim etkinliğinin önünde hiçbir güç duramaz. Bizim toplum olarak hedefimiz bu olmalıdır.** Yargının önünün açılması da, bağımsızlığı da, hukuk devletine giden yol da ancak böyle sağlanabilir. Böyle bir Parlametoyu oluşturmak hepimizin görevidir.

VI. HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜNÜN YAŞAMA GEÇİRİLMESİ ZORUNLULUĞU

Öncelikle siyasi iktidarlar hukukun üstünlüğü ilkesine inanmalıdır. Hukukun tüm toplumsal anlaşmazlıklarda egemen tek güç olması kabul edilmelidir.

A. HUKUK VE YARGI REFORMU

Birkaç kez yasalaşan, veto edilen ve uzun tartışmalardan sonra gerçekleşen af konusunun bu değerlendirmeler ışığında ve daha geniş bir açıdan ele alınması ve gerekli derslerin çıkarılması gerekmektedir. Özellikle bireylerin birbirlerine karşı işledikleri suçların affı toplum vicdanını derinden sarsmakta ve adalet duygusunu zayıflatmaktadır. Adli-siyasi-terör suç tanımlamalarının yeniden yapılması gerekmektedir. Aslında af kapsamında, öncelikle devlet ile yurttaşları arasındaki suçlar değerlendirilmeliydi. Bu tür suçlarda topluma verilen zarar ise temel ölçüt olarak dikkate alınmalıydı. Böyle bir yaklaşım sonucunda Parlamento tarafından çıkarılacak af, bireylerin birbirlerine karşı işledikleri suçların affına göre, toplumda daha az tepkiyle karşılanacaktı. Tüm olumlu-olumsuz değerlendirmelere karşın affın her zaman için yine de hukuk devleti kavramı içerisinde bir zaaf konusu olduğunu kabul etmeliyiz.

Ancak bilinen toplumsal koşullarımız, devletin sorumluluklarını yerine getirememesi, cezaevlerinin kapasitesinin çok üstünde ve hiçbir çağdaş ayrıma, iyileştirmeye, uyuma ve yeniden kazanmaya yer verilemeyen koşullarda olması, cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülerin uzun süredir beklentiye sokulmaları nedeniyle af bir zorunluluk haline gelmişti. Oysa önemli olan bu koşulların yaratılmamasıdır.

“Afı kime ne sağlanacak? Bu sorun cezaevlerindeki 70 bin kişi, onların 100-150 bin yakını, yani toplam 200 bin kişiyi ilgilendirmektedir. Geride 65 milyon insan var” yargısı yerine, konu hukuk devleti kapsamında ve bir ulusal güvenlik sorunu olarak değerlendirilmeliydi. Günlerce affın kimlere yarar sağlayıp sağlamayacağı tartışıldı. Oysa 65 milyon insana, hukuk devleti olmamız için gerekli olan program sunulmalıydı. Başka bir bakış açısıyla değerlendirilecek olunursa; cezaevleri kapasitelerinin çok üzerinde bir doluluğa ulaşmışsa, içeridekiler ıslah edilip iyileştirilemiyorsa,

suç tanımı çağdaş ölçütlerle ortaya konulamamışsa ve konu ulusal güvenlik boyutuna ulaşmışsa, böyle bir toplumsal sorun daha kapsamlı ele alınmalıydı. **Affin toplum tarafından benimsenebilmesi ya da toplum tarafından “affedilmesi” için ise Parlamento-nun ve hükümetin, hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı, yeni bir başlangıç yapılacağı, bunun da hukuk reformu ve yargı reformu yoluyla gerçekleştirileceği yönünde, zamanı, parasal kaynakları belli bir programı halka sunması gerekmektedir.**

Hukuk reformu ile ne batının baskı ve dayatmalarına boyun eğme ne de mevcut yapıyı korurken inandırıcı olmayan, göz boyayıcı girişimler anlaşılmalıdır. Hukuk reformu ile 12 Eylül Anayasasının hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı, sosyal devleti zayıflatıcı hükümlerinin değiştirilmesi, bu hakların kullanılabilmesi için düşünce, düşünceyi açıklama ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılması, bu değişikliklerle uyumlu olarak yasalarda ve diğer mevzuatta yapılacak düzenlemeler anlaşılmalıdır. Bazı güçlerin hukuk devletinin dışına çıkmalarını, şiddete başvurmalarını meşru gören anlayışlar ve uygulamalar ise kesinlikle engellenmelidir. Bu reformu, batının değil toplumun isteklerini yansıtmak üzere, iç dinamiklere dayanarak ve inanarak yapmamız gerekir.

Yargı reformu ise uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünü öngörmelidir. Bu kapsamda:

1. Hukuk eğitimi ve öğretimi yeniden yapılandırılmalıdır.
 - Evrensel hukuk eğitimi ölçütlerinin temel alınması,
 - Hukuk eğitiminin seçkinleştirilmesi,
 - Akademik eğitimin asgari 6 yıla çıkarılması,
 - Atatürk’ün Ankara Hukuk Fakültesi’nin açılışında yaptığı konuşmasında söylediği gibi “Cumhuriyetin müeyyidesi” olacak hukukçuların yetiştirilmesi amaç edinilmelidir.
2. Staj ve meslek içi eğitime önem verilmelidir.
 - Staj Akademileri (Yargı Akademileri) kurulmadır.

3. Adalet Bakanlığı teşkilat yapısı yeniden düzenlenmelidir.
 - Araştırma-geliştirmeyi (AR-GE) öne çıkaran yeni bir idari yapılanma,
 - Genel müdürlük teşkilatlanmalarının çağdaş yönetsel esaslara göre yeniden yapılandırılması bir zorunluluktur.
4. Yargıtay;
 - Tek yargı,
 - Tek yüksek mahkeme,
 - Küçültülmüş, ancak işlevi arttırılmış, içtihat mahkemesi niteliğinde bir yüksek yargı organı haline getirilmelidir.
5. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK);
 - Anayasa ve yasalarda yapılacak değişikliklerle yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatının yeniden düzenlenmesi,
 - Adli ve idari yargının kurulda oransal temsili (sayı ve işleve koşut temsil. Halen kurulun 3 üyesi adli yargıdan, 2 üyesi idari yargıdan gelmektedir. Oysa sayısal oran 1/7'dir),
 - Adalet Bakanı ve Adalet Bakanlığı Müsteşarının kurul üyeliğinden çıkarılması,
 - Kurula taşradan da temsilci gönderilme olanağının sağlanması,
 - Adalet Bakanının cumhuriyet savcıları ile ilgili işlemlere katılması,
 - Cumhuriyet savcıları, idari yargıçlar ve adli yargıçlar için alt kurullar oluşturulması,
 - Teftiş Kurulunun HSYK bağlanması,
 - HSYK kararlarına karşı yargı yolunun açılması,
 - Mesleki yükselme ölçütlerinin yeniden belirlenmesi,
 - HSYK, kendisine bağlı bir sekreteryaya oluşturulmasıyla (Halen bu görevi Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü yapmakta, dolayısıyla alınacak kararları ciddi biçimde etki-

leyebilmektedir. Örneğin bakanlık, istemediği kişiyi bir üst göreve önermemektedir) yeni bir yapıya kavuşturulmalıdır.

6. Mahkemeler teşkilatında yapılması gereken değişiklikler:

- Uzmanlaşma gerçekleştirilmeli (Özellikle büyük şehirlerde hem savcılık hem de mahkemelerde iş yoğunluğuna göre uzmanlaşmaya gereksinim bulunmaktadır),
- Her ilçede adliye kurma zorunluluğu kaldırılmalı (Nüfus, ulaşım, ekonomik yoğunluk, turizm, suç oranı vb. ölçütler dikkate alınarak yalnız uygun görülen yerlerde mahkemeler kurulmalıdır),
- Uzmanlaşmanın gerektirdiği yurt içi ve yurt dışı eğitim olanakları sağlanmalı,
- Teknik olanaklar yaygınlaştırılmalıdır.

7. Temel yasalar yeniden düzenlenmelidir.

- Yapılacak düzenlemelerde Türk Hukuk Devriminin özüne ve hedeflerine bağlı kalınmalı,
- Yeni düzenlemelerde mahkemelerin, baroların, üniversitelerin ve ilgili kurum temsilcilerinin katılımları sağlanmalı,
- Bu değişiklik için Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu, Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, İcra İflas Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Usul Kanunu'na öncelik verilmelidir.

8. Ceza adaleti sistemi güçlendirilmelidir.

- Cumhuriyet savcılığı kurumu yeniden yapılandırılmalı ve uzmanlaştırılmalı,
- Cumhuriyet savcılığı takdir komisyonları kurulmalı, savcılara delilleri takdir yetkisi tanınmalı,
- Çapraz sorguya olanak sağlanmalı,
- Ön ödemenin kapsamı genişletilmeli,
- Polis mahkemeleri kurulmalı,
- Zorunlu avukatlık uygulamaya konulmalı,

- Avukatlara kanıt toplama yetkisi verilmeli,
- Delillerin toplanmasında sürat sağlayacak idari düzenlemeler yapılmalı,
- Memurin Muhakemat Yasası kaldırılmalı veya kapsamı daraltılmalı,
- Adli polis teşkilatı kurulmalı veya polis üzerinde adli soruşturmalar bakımından daha etkin bir savcılık kurumu oluşturulmalıdır. Yeni bir polis teşkilatı kurmak bazı açılardan riskli olabilir. Yine bugün yaşadığımız sorun, gerçekte adli polis teşkilatının kurulmamış olması yanında, cumhuriyet savcılığı kurumunun polis ve jandarma üzerinde etkin olamamasından ya da bu etkinliği kurmasının “fiilen engellenmesinden” kaynaklanmaktadır. Oysa yeni bir sistem getirilmeden de bu etkinlik bazı düzenlemelerle sağlanabilir. Önemli olan bu konunun bir sorun olarak kabul edilmesi ve çözümünü yönünde irade ortaya konulmasıdır.

9. DGM’ler kaldırılmalıdır.

- Devlet güvenliğini ilgilendiren konularda savcılık teşkilatının ve mahkemelerin kendi aralarında uzmanlaşmalarıyla bu gereksinim karşılanabilir.
- Terör tanımının yeniden yapılması gerekmektedir.

10. Bakanlık ve yargıda yaşanan siyasal kadrolaşmalar önlenmelidir.

- Dinsel, mezhepsel ve tarikatçı kadrolaşmalar,
- Etnik ve bölgesel kadrolaşmalar, yaşanan ve bilinen gerçeklerimizdir. Bu nedenle terfilerde ve atamalarda, liyakat ve kariyeri esas alan düzenlemelere geçilmesi ve partizanlığa izin verilmemesi bir zorunluluktur.

11. Yeni mahkemeler kurulmalı, adli yargıda yargıç-savcı sayıları artırılmalıdır.

- Özellikle İstanbul’un çok sayıda yeni mahkemeye gereksi-

nimi bulunmaktadır. Gelen dosya sayısı HSYK'nın kabul ettiği standartların 6-7 kat üzerindedir. Örneğin Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi'ne bir yılda gelen dosya sayısı 1.500-2.000 arasında değişmektedir.

- Buna karşılık 2-3 bin nüfuslu ilçelerde 2 yargıç, 2 savcı bulunmakta ve yılda 50-100 gibi çok az sayıda dosyaya bakılmaktadır.

12. Ara hizmet kadrolarının eğitimi ve istihdamı.

- Cezaevi müdürlerinin eğitimine,
- İcra ve yazı işleri müdürlerinin eğitimine,
- Kâtip ve infaz koruma memurlarının eğitimine özel bir önem verilmelidir.

13. Adli tıp ve bilirkişilik kurumları yeniden düzenlenmelidir.

- Adli Tıp Kurumu Ankara'ya taşınmalı,
- Adli tıp uzmanlığı için üniversitelerle işbirliği yapılmalı,
- Adli tıp uzmanlığının maddi olanakları artırılmalı ve özendirilmeli,
- Adli Tıp Grup Başkanlıklarının sayı ve kadroları artırılmalı,
- Adli Tıp Laboratuvarlarının analiz olanakları artırılmalıdır.

Yargı süreci kısaltılarak toplumda adalet duygusu yeniden güçlendirilmeli ve bunun için ceza adaletini sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır. **Yargı bağımsızlığı ve yargıç dokunulmazlığı** kesinlikle ve koşulsuz olarak gerçekleştirilmelidir. **Yargısı bağımsız olmayan bir ülkenin kendisinin de bağımsız olamayacağı unutulmamalıdır.**

İnfaz sistemimiz büyük bir açıklıkla ve gerçekçilikle ele alınmalıdır. İlgili tüm kesimlerin temsilcilerinin görüşleri dikkate alınarak hem güvenliği hem de insan haklarını gözeten, toplumsal

yapımıza en uygun bir infaz modeli, mevzuatı ve uygulaması gerçekleştirilmelidir.

Demokratik bir hukuk devletinde hiçbir kamusal etkinlik **denetim** dışı olamaz. Oysa Türkiye’de soruşturma-kovuşturma ve infaz aşamalarında ciddi denetim sorunları bulunmaktadır. Soruşturma-kovuşturma aşamasında idari denetimin dışında herhangi bir denetim söz konusu değildir. Savcıların bu yöndeki çalışmaları yetersiz kalmakta ve içeriğe yönelik olmamaktadır. İnfaz kurumlarının denetimleri ise son derece yetersizdir. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’nun 1998-2000 yılları arasında yaptığı denetimler bu açıdan büyük yarar sağlamış ve önemli bir boşluğu doldurmuştur. Ancak toplum tarafından son derece olumlu karşılanan bu denetimlerin, ilgili birimlerin yönetici ve görevlilerinin bir bölümü tarafından olumlu bulunmadığı da bir gerçektir. Oysa adalet sisteminde açıklığın sağlanması yanında, kuralları ve standardı olan bir denetimin yapılması gerekmektedir.

Bütün bu saptamalar ve öneriler dikkatle incelendiğinde hem yürütmenin hem de yasamanın atılacak adımlarda isteksiz olduğu ve çok geç kaldığı, kamuoyuna açıklanan girişimlerin ise Avrupa Birliği ile ilişkiler kapsamında hazırlandığı maalesef bir gerçektir. Türkiye’nin bu temel sorunlarını, yalnız dış dinamikleri gözetken ve onları tatmin etmeye yönelik girişimlerle çözmesi mümkün değildir.

Kuşkusuz dış dinamiklerin etkisiyle belki bazı iyileşmeler ortaya çıkabilir. Ancak bazı yabancı ülke temsilcilerinin ülkemizi ziyaretleri sırasında uluslararası hukuktan kaynaklanan yetkilerinin dışında, sömürge valilerinin tutumlarını andıran üslupla konuşmaları ve davranmaları düzelmeye, iyileşmeye yönelik hiçbir yapıcı katkı oluşturmamaktadır.

Yine meslek ahlakının güçlenmesi, otokontrolün sağlanması açısından polislerin, infaz memurlarının sendikal haklarına kavuş-

turulmaları yararlı olabilir. Bu durum kötü muamele ve işkencenin önlenmesinde olumlu katkı yapabilir. Aynı biçimde yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi için savcı ve yargıcılara, sendikal haklar da dahil örgütlenme hakkı tanınmalıdır.

Ayrıca toplumun kimleri cezaevinde, kimleri toplum içinde ıslah etmek istediği net olarak ve hukuk sosyolojisi boyutuyla birlikte belirlenmelidir. Ülkenin suç coğrafyası çıkarılmalı, kriminolojik anlamda yeni suç türleri ve toplumdan beslenme koşulları araştırılmalı ve tanımlanmalıdır. Böylece yargının ve cezaların etkinliği, caydırıcılığı ve iyileştirmenin koşulları yasalarda somut olarak ortaya konulmalıdır.

Son yıllarda adalet sistemine yapılacak yatırımlar, her alanda moda olduğu gibi yalnız ekonomik ölçütlerle değerlendirilmekte ve bir **maliyet unsuru** olarak görülmektedir. Bu nedenle Adalet Bakanlığı bütçelerinde kısıntılara gidilmekte ve katı tasarruf önlemleri uygulanmaktadır. Oysa adalet sistemine yapılacak yatırımlar bir maliyet unsuru olarak görülmemelidir. Bu bir zorunluluktur. Bütçede Adalet Bakanlığı'na son derece yetersiz ödeneklerin ayrılması düşündürücüdür. Oysa iyi işleyen bir adalet sisteminin devlete olan güveni artıracığı, hukuk devletine işlerlik kazandıracağı ve böylece ulusal güvenliğimize olumlu katkı yapacağı çok açıktır.

Yaklaşık üç yıl gibi orta vadeli bir dönem hem hukuk hem de yargı reformunu gerçekleştirebilmek için yeterli bir süredir. Bu yönde niyet ve irade beyanları yapılmalıdır. Bu niyet bir an önce planlı ve programlı biçimde uygulamaya sokulmalıdır. Ancak böyle bir eylem programı, Af Yasası sürecinde yaşanan tartışmaları geçmişle ilgili olarak sınırlar ve geleceğe daha güvenle bakılmasını sağlar. Bunlar yapılmadan geçmişte olan uygulamaların benzerlerine devam edilirse, af süreci ile başlayan tartışmaların derinleşerek sürmesini ve devlete olan güvenin sarsılmasını önleyemeyiz. Nite-

kim çıkarılan Af Yasasının ortada bir sahibinin kalmaması yanında birçok itirazın Anayasa Mahkemesi'ne ulaşmış olması bu durumun en açık kanıtıdır.

B. ADALETE OLAN GÜVEN

Toplumsal koşullarımızın suçu ve terörü beslediği, soruşturma-kovuşturma, yargılama, infaz ve denetimde devletin sorumluluğunu yerine getirmediği bir gerçektir. Diğer yandan, af öncesi yaklaşık 72 bin tutuklu ve hükümlünün (bunların yaklaşık 1.000-1.500 kadarı organize suçlardan ve uyuşturucu kaçakçılığından dolayı genellikle büyük şehirlerin cezaevlerinde bulunmaktadır) çok büyük bir çoğunluğunun ulusal gelirden en az payı alan, toplumun 1/5'ini oluşturan, yoksul kesimlerin temsilcilerinden olduğu bilinmektedir. Ekonomik olanaklara sahip üst, hatta orta gelir gruplarından neredeyse hiç kimse cezaevlerinde bulunmamaktadır. Bu tabloda kuşkusuz üst gelir gruplarında yer alan kişilerin suç işlemediği sonucu çıkarılamaz. 'Susurluk Kazası'nda ortaya çıkanlar, çete üyeleri, hayali ihracatçılar, bankaların içini boşaltanlar, vergi kaçakçıları vb. durumun böyle olmadığını kanıtlarıdır. Ancak cezaevlerinde yalnız alt gelir gruplarının temsilcilerinin bulunması toplumda adalet duygusunu zedelemekte, hukuk devletine inancı zayıflatmakta ve **"Yargı kimin için işliyor ya da işletiliyor?"** sorusunu akla getirmektedir.

Ayrıca cezasını tamamlayarak dışarı çıkanların yaklaşık % 42'si ilk bir yıl içinde cezaevlerine geri dönmektedir. Bu, bir **ıslahın olmadığı** ve iyileştirmenin sağlanamadığının en açık göstergesidir. Cezaevlerinde ıslahın olmaması yanında, toplumda da uyum için gerekli koşullar sağlanamamaktadır. Bu konuda devletin önemli bir desteği bulunmamaktadır. Dolayısıyla sanki "su testisi su yolunda kırılmaktadır". Hatta profesyonel suçlular yetiştirilmekte ve bunlar değişik odaklar ve amaçlar için kullanılabilir.

Geleneklerimiz de bu yetersiz sosyo-ekonomik koşullarda zayıfları koruyamamaktadır. Eski suçluların toplum içerisindeki olumsuzluklardan korunması, suça itilmelerinin önlenmesi yönünde ayrı bir bilinç ve sosyal program gerekmektedir.

C. CEZALARIN BİREYSELLEŞTİRİLMESİ YAKLAŞIMI

Yargının sorunlarına çözüm bulabilmek için yürütme karşısında güçlendirilmesi ve bağımsız hale getirilmesi, önemli değişikliklere gidilmesi, bu yönde belki de öncelikle **cezaların bireyselleştirilmesi** konusunun ele alınması ve çalışmalara buradan başlanması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

1. Mahkemelerin Davaların Açılmasını Kabul-Ret Yetkisi

Türkiye’de hazırlık soruşturması ceza adaletinin sağlanmasında asıl sorun alanıdır. CMUK’un 154. maddesine göre soruşturmanın tüm aşamaları ile ilgili yetkinin savcılıklarda olmasına karşın uygulama böyle olmamaktadır.

Türkiye’de savcıların dava açıp açmamakta takdir yetkileri çok sınırlıdır. Yargıç ise önüne gelen dosyadaki iddia ile yetinmekte ya da yetinebilmek durumunda kalmaktadır. Mahkemelere iddianameyi reddetme yetkisi tanınmalıdır.

Ayrıca bir celsede karar vermek CMUK’ta temel ilkedir. Bundan, iddiaları içeren dosyanın yargıcın önüne hazır olarak götürülmesi, savcının dosyayı tam ve hazır biçimde sunması, savunmanın bu konudan daha önceden bilgi sahibi olması ve gereğini yapmış olması, böylece davanın yargıç tarafından bir celsede bitirilmesi sonucu çıkar. Ancak Türkiye’de soruşturma tüm yoğunluğu ile güvenlik birimlerine bırakıldığı için mahkeme aşamasında sorgulama, sabıka kaydı, nüfus kaydı, kimlik bilgilerinin saptanması gibi işlemlerin bir an önce tamamlanması ve davanın açılıp

sonuçlandırılması mahkemelerin öncelikli konusu olmaktadır. Bu bürokratik işlemler ise her olay için mahkemelerdeki iş yoğunluğunun ve dava sayılarının artmasına neden olmaktadır.

Bu konuda ilginç bir örnek olan Japonya’da davalardaki yargı etkinliğinin ve sonuçlarının kamuya yansiyacak bedellerinin önemi düşünülmüştür. Bu nedenle savcılar arasında değişik suç türlerine bakmak üzere iş bölümü sağlamaya yönelik Savcılar Kurulu oluşturulmuştur. Bu kurul dava başvuruları üzerinden değerlendirme yaparak, suçun doğurduğu kişisel ve toplumsal zarar, suçun mağdur üzerindeki etkisi ve derecesi, cezalandırmanın toplumsal yarar açısından etkisi, hükümlülük sürecinin ıslaha katkısı vb. birçok ölçütü göz önünde bulundurarak kamu davasının açılmasına gerek olup olmadığı hakkında karar vermektedir. Bu ölçütlerin sonuçlarına göre olumsuz değerlendirme yapıldığında dava açılması ertelenmektedir. Dolayısıyla hem iş yoğunluğunun gereksiz yere artmasına, hem de yararı olmayan bir çalışmanın yapılmasına engel olunmaktadır. İzlemeye alınan dosyaların ise bir-iki celsede sonucunun alınması mümkün olmaktadır. Bu konuda kurulun yetkileri içerisinde hiç dava açılmaması kadar, deneme süresi tanınması, her türlü kayıtlı koşullarda erteleme, sonuçlarının izlenmesi, erteleme konusunun bir-iki kez gibi gerekirse tekrarı ya da doğrudan davanın kabulü gibi seçenekli kararlar alma yetkisi de bulunmaktadır.

Türkiye’de ise CMUK’un savcıya her konuda yetki tanımış olmasına karşın uygulamada bu yetki fiilen ortadan kalkmaktadır. Savcıların soruşturmanın açılması ya da açılmaması konusundaki yetkileri, delil bulunmaması, şahsi dava ve yakınmaya bağlı suçlarla sınırlıdır. Bu uygulamanın en çok işkence ile ilgili davalarda söz konusu olması ise son derece düşündürücüdür.

Günümüzde gerek Türk Ceza Yasası’nda gerekse CMUK’ta yapılan ve yapılmak istenen düzenlemeler yalnızca dizin değişmesi, 1920’li yılların Türkçesinin günümüz diline çevrilmesi vb. biçimsel

değişiklikleri aşamamakta, bu durum ise yargıdaki bürokrasiyi artırmanın ötesinde bir etki oluşturmamakta (istinaf mahkemelerinin kurulması gibi), gereksinim duyulan ve olması gereken yenilikler yapılmamaktadır. 21. yüzyılda gözlenen bu olumsuzluklar nedeniyle ülkemizde yargı, ulusal işlevini yerine getirememektedir.

2. Yargılama Aşamasında Yapılması Gerekenler

Yargılama aşamasında **cezanın bireyselleştirilmesi ilkesi**, iki farklı kişinin aynı tür suçu işlemelerine karşın bu suçların birbirine eşit olmadığı düşüncesine dayanmaktadır.

Her iki kişi suçu işledikleri anda gerek sosyo-ekonomik durumlarındaki farklardan, gerek benlik yapılarının suçu algılama biçimlerinden, gerekse de öç alma hislerinin farklılığından dolayı aynı tür suçu işlemelerine karşın (cinayet, hırsızlık, gasp vb.) cezanın bireyselleştirilmesi ilkesinin dikkate alınması gerekmektedir. Bu konunun somut bir biçimde irdelenmesinde elbette hassas bir terazi söz konusu değildir, ancak bunun için adli tıp, psikoloji, ceza ve suç bilimleri ile tanıklık, bilirkişilik vb. uygulamalardan yararlanılabilmelidir.

Gelişmiş ülkelerde kişinin suça yatkınlığı, suç işleme nedenleri, suçun oluşmasını hazırlayan etmenlerin tanımlanabilmesi amacı ile sanığa ait uzun bir kimlik saptaması yapılmaktadır. Bu kimlik saptaması, anne, baba vb. yurttaşlık kimliğinin saptanması dışında, **“benlik saptaması”** biçiminde olmaktadır. Benlik saptaması, tıbbi hastalıklarından ruhsal durumuna, okullarındaki başarı derecesinden, toplum içerisindeki rollerine ve sosyal çevresine kadar uzanan bilgileri içermektedir. Bu konudaki temel amaç, farklı kişilerin suç işlemeye yönelik nedenlerini bulmak, kastın yoğunluğunu öğrenmek ve verilecek olan cezanın niteliğini belirlemektir. Ülkemizde ise ne yazık ki bu yönde bir uygulama bulunmamaktadır.

3. İnfaz Aşamasında Yapılması Gerekenler

Cezaların amacı, çağdaş dünyada 19. yüzyıldaki klasik öç alma düşüncesinden uzaklaşılmasına bağlı olarak ıslaha yönelince, ceza, kişileri belli bir süre özgürlüklerinden alıkoyma anlayışı olmaktan çıkmış, uygun iyileştirme yapılarak önce kişinin kendine kazandırılması, sonra da topluma ve sosyal çevreye girmesinin sağlanması biçimini almıştır. Örneğin, artık üç yılda iyileştirilebilecek olan bir suçluyu daha uzun süre cezaevinde tutmanın yeni bazı sorunlara neden olabileceği düşüncesi benimsenmiştir. Bu anlamda infazın bireyselleştirilmesi, ceza sisteminin çağdaşlaştırılması amacıyla örtüşmektedir. Burada kişilerin aldığı cezanın türlerine göre değil, kişinin benliğine uygun bir infaz rejimi öne çıkmakta ve buna yönelik uygulamalar esas alınmaktadır. Ülkemizde ise bu konu da önemsenmemektedir.

D. HUKUK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Türkiye’de ceza ve infaz neden bireyselleştirilemiyor, niçin savcı ve yargıçlar mekanikleşmiş olarak görev yapıyorlar, niçin suçun oluşumuna neden olan koşullar incelenmiyor, insan değeri dikkate alınarak ıslah ve suçların topluma verdikleri zarar değerlendirilmiyor, suçun bedeli hesaplanamıyor, yargının etkinliği araştırılamıyor, kriminolojik anlamda toplumdaki suç-suç çeşitleri-suça yönelim-toplumdaki suç türlerinin değişimi ve tekrarlanması araştırılamıyor? Yapılan araştırmalar ise neden değerlendirilmiyor? Tüm bu konular hukukçuların yanında sosyologların, psikologların, sosyal antropologların, penologların, kriminologların, doktorların, eğitimcilerin, tarihçilerin, felsefecilerin... birlikte irdelenecekleri çok yönlü toplumsal sorunlar arasında yer almaktadır.

Hukuk, sorunların nedenlerinden daha çok sonuçlarıyla ve yasalar çerçevesinde ilgilenen bir alan olarak bilinmektedir. Bununla

beraber konulara bütünsel bir anlayışla yaklaşabilmek için temel bilgileri de içermesi gerekir. Türkiye'deki hukuk eğitiminin bu açıdan çok yetersiz olduğu bir gerçektir. Çağdaş ülkelerin bir çoğunda hukuk öğrencilerine sosyoloji, tarih, felsefe, sosyal antropoloji gibi temel dersler en az iki yıl okutulmakta, hukuk eğitimine bu temel üzerinden başlanmaktadır. Bazı ülkelerde ise bu dersleri içeren lisans eğitimi sonrası ancak sınav kazananlar hukuk fakültelerine alınmaktadır. Böylece, hukukçuların bakış açılarının, değerlendirme yeteneklerinin genişlik kazanması hedeflenmektedir. Kaldı ki bu ülkelerde üniversite eğitiminden önce de bu alanlara büyük önem verilmektedir. Özellikle Anglo-Sakson ülkelerinde hukuk eğitiminin niteliğinin çok yüksek ve hukukçuların ise çok seçkin bir konumda olduklarını biliyoruz. Hatta bu özellikler Kıbrıs, Hindistan, Pakistan gibi eski sömürgelerine bile yansımış durumdadır. Yargıçlık ise özellikle saygınlık kavramı ile eşanlam ifade etmektedir. Kıta Avrupasında da hukuk eğitimine ve hukukçuya ayrı bir önem verilmekte ve nitelikleri korunmaktadır. Ülkemizde ise 19 hukuk fakültesi, 19 ilahiyat fakültesi bulunmaktadır.

Türkiye'de hukuk fakülteleri neredeyse açık öğretim fakülteleri görüntüsü vermektedirler. Oysa hukuk, öznesi insan ve toplum olan son derece önemli bir bilim dalıdır. Süresi ve niteliği açısından yetersiz, sosyal olgulardan uzak böyle bir eğitimde üniversite katkısı sınırlı kalmakta, bu olumsuz durum, staj döneminde de devam etmektedir.

Gerçek anlamda hukukçu kimliğinin kazanılması ile yargının kurumsallaşmasını sağlayacak politikaların oluşturulamaması; hukuk devletinin, sosyal devletin, özetle egemenliğin sorgulanması sonucunu doğurmaktadır.

II. BÖLÜM

İNSAN HAKLARI AÇISINDAN BAZI TARİHSEL VE TOPLUMSAL GERÇEKLERİMİZ

Çağımızda insan hakları artık herkesin konusudur. Bu durum hem bütün dünya hem de Türkiye için aynı ölçüde geçerlidir. İnsan hakları sorunlarına elbette son noktanın konulabileceği düşünülemez. Toplumlar dinamik bir yapıya sahip olup, sürekli değişmekte ve gelişmektedirler. Bu dinamik toplumsal yapılara bağlı olarak yeni hak ve özgürlük kavramları ortaya çıkmaktadır.

İnsanlık tarihi incelendiğinde hak ve özgürlüklerin büyük bir savaşım sonucunda kazanılmış olduğu görülür. Bu hak ve özgürlükler için ise ağır bedeller ödenmiştir.

İnsan hakları alanında ilk yazılı belge olarak 1215 tarihli **Magna Carta** kabul edilmektedir. Fransız Devrimi'nin simgesi olan **Yurttaş Hakları Bildirgesi** ile **BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi** insan haklarında gelişme sağlanan sürecin önemli belgelerini oluşturmuşlardır.

İnsan hakları alanında yürütülen savaşım başlangıçta insanın temel haklarını, en başta da yaşama hakkını güvence altına almayı amaçlamıştır. Bunları daha sonra Fransız Devrimi'nin kazanımı olan siyasal haklar izlemiştir. Özellikle 19. yüzyılda geniş halk kesimlerinin ekonomik ve sosyal istekleri, insan haklarını bu alan-

lara yaygınlaştırmış, bunları günümüzde kültürel, çevre vb. yeni hakların gündeme gelmesi izlemiş ve insan haklarının uygulama alanı büyük bir yaygınlık kazanmıştır.

I. TOPLUMSAL ÖZELLİKLERİMİZ VE FARKLILIKLARIMIZ

Toplumsal gelişmemiz, tarihsel bir gerçek olarak batı toplumlarından farklılık göstermiş ve göstermektedir. Bu farklılıkların belirgin hale gelmesini Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar götürmek mümkündür.

Batı toplumlarının gelişmesine baktığımızda, feodal yapının üzerinde kapitalizmin ortaya çıkışını ve gelişmesini görmekteyiz. Kapitalizm, feodal derebeyliklerden oluşan Ortaçağ Avrupasında önce ekonomik alanda ortaya çıkmış, bunu kültürel alandaki gelişimi izlemiştir. Kültürel gelişmenin en önemli aşamalarını Reform, Rönesans, Aydınlanma Hareketi vb. oluşturmuştur. Siyasal alandaki gelişmeler ise İngiliz, ABD ve Fransız devrimleriyle ortaya çıkmıştır.

Feodalizme karşı batıdaki gelişme, ekonomik, kültürel-ideolojik ve siyasal olmak üzere üç alanda kendisini göstermiştir. Bu gelişmeler, sivil toplumun etkisi ile gerçekleştirilmiştir.

Osmanlı toplumsal düzeni ise batıdaki güçsüz ve parçalı devlet yapılarının göz önüne alınması, onların bu zayıflıklarını aşabilmek için daha güçlü ve merkezi bir devletin oluşturulması çabasına bağlı olarak biçimlenmiştir. Bugünkü devlet yapımızın, özellikle asker bürokrasimizin gücünün, o günlerde oluşturulan güçlü ve merkezi devlet yapımıza kadar uzandığı çok iyi bilinmelidir.

Osmanlı'nın bu farklı toplumsal yapısı ve devlet düzeni, batıya karşı yaklaşık üç yüzyıl üstünlük sağlamıştır. Ancak batıda kapita-

lizmin gelişip güçlenmesiyle birlikte, Osmanlı rekabet şansını kaybederek gerilemeye başlamıştır. Gerilemenin önlenmesi ve tekrar güçlenebilmek için ise yeni arayışlar gündeme gelmiştir. Çıkış yolu olarak batılılaşma hareketleri ortaya çıkmıştır.

Sahip olduğumuz bu toplumsal özellikler ve farklılıklar pek çok olumluluğu içermesine karşın olumsuzlukları da içermektedir. Sorunu insan hakları açısından ele aldığımızda, olumsuzlukların kaynağında geçmişten miras aldığımız “şiddet kültürü”nün önemli izlerini görüyoruz.

A. “ŞİDDET KÜLTÜRÜ” VE BESLEYEN KOŞULLAR

İnsan hakları sorununun en başta gelen tartışma konularından birisi olan kötü muamele ve işkence, toplumsal yapımız ve “şiddet kültürü” ile doğrudan ilişkilidir. Toplumun en büyük örgütü devlettir ve uygulamaları ile topluma örnek olmaktadır. Karakol, kışla, okul gibi kamusal alanlarda yaygın olarak yaşanan şiddet, hiç kuşkusuz aileyi ve bireyleri etkilemektedir. Ancak asıl üzerinde durulması gereken, **devletin uygulamalarında yaşanan şiddetin toplumun büyük çoğunluğuna dalgalar halinde yayılması, olağan karşılanarak meşru gösterilmesi ve görülmesi olgusudur.** İşte toplumda “şiddet kültürü”nü yaratan ve besleyen bu durumdur. “Şiddet kültürü”, **devletin zor kullanma yetkisine sahip olan güvenlik güçlerini bu yönde teşvik etmekte, hukuk devleti ve demokrasinin güçlenmesinde ve insan hakları uygulamalarında ise ciddi sorunlar yaratmaktadır.**

Toplumsal gelişmemiz açısından **1961 Anayasasının** yeni bir aşama oluşturduğu genel olarak kabul edilen bir görüştür. Bunu izleyen süreçte gelişmeye başlayan özgürlük ortamı ise toplumda yeni açılımlara olanak sağlamıştır. Bu dönemde toplumcu düşünceler büyük bir yaygınlık kazanmıştır. Soğuk Savaş koşullarında bu düşünceler sağ iktidarlar tarafından ülke için bir tehdit olarak

görülmüş ve bastırılmak istenmiştir. Yine toplumsal muhalefette yer alan, ancak şiddeti yöntem olarak benimsemeyenlerle benimseyenler arasında herhangi bir ayrım da gözetilmemiştir.

Bu yaklaşımlardan en çok emniyet teşkilatımız etkilenmiştir. Toplumdaki siyasi ve ideolojik ayrışmalar bu kuruma da yansımış, 12 Mart 1971 Müdahalesi ve 12 Eylül 1980 Darbesi ile teşkilatta tek yönlü siyasi ve ideolojik kadrolaşma ve buna bağlı yapılanma yaygınlık kazanmıştır. Ayrıca siyasal İslamcı kadrolaşmalar da mevcut durumun üzerine eklenmiştir.

12 Eylül 1980 öncesi için bir başka konunun daha altının çizilmesi gerekir. Emniyet güçleri toplumdaki sağ-sol ayrışması ve çatışmasında, bu çatışmanın bir tarafı gibi davranmaya, çatışan taraflardan sağ görüşlülerle açık bir işbirliği içinde olmaya zorlanmıştır. Toplum, “devlete yardımcı güçler” olarak tanımlanan bu kesim ile yapılan işbirliğinin ne boyutlara ulaştığını ‘Susurluk Kazası’nda aralanan sis perdesinde bütün açıklığı ile görmüştür. Kırmızı-yeşil pasaportların, suikast silahlarının, uyuşturucunun, çete örgütlenmelerinin birbirine karıştığı yapılar bu koşullarda ortaya çıkmıştır. Ayrıca günümüzde Susurluk gizlerini bünyelerinde barındıranların, mevcut yapıların devamından yana olduklarını ve zarar görecekları endişesi ile değişime ve yeniliklere açıkça karşı çıktıklarını görmekteyiz.

Susurluk Kazası, 1984’te silahlı eyleme başlayan PKK ile yürütülen mücadele gerekçe gösterilerek kimi zaman yasaların dışına çıkıldığını, hukuk devletinde olmaması gereken uygulamaların gerçekleştirildiğini bütün açıklığı ile ortaya koymuştur. Bu nedenle Yeşil, Çatlı, Bucak vb. adların Susurluk dosyasında sıkça geçmesi bir rastlantı değildir.

İnsan hakları uygulamaları açısından toplumdaki en önemli unsurlardan birisi olan emniyet güçleri de toplumumuzda yaygın olan şiddet kültüründen etkilenmiş, 12 Mart ve 12 Eylülle şiddete

yönlendirilmiş, siyasallaştırılmış ve 12 Eylül Anayasası ve uygulamalarıyla bu davranışlarına meşruiyet kazandırılmaya çalışılmıştır. Böylece demokrasi, hukuk devleti ve insan haklarının geliştirilmesinde son derece önemli işlevi olabilecek bu güçler, neredeyse bunları tehdit eden, demokratik açılımlara karşı koyan ve tepki gösteren bir noktaya itilmiş gibi görüntü ortaya çıkmıştır. Son yıllarda teşkilat içerisinde gerek eğitim gerek teknik ve gerekse uygulama alanında pek çok iyileştirme yapılmasına karşın bunların yeterli olmadığı, Aralık 2000 polis eylemleriyle bir kez daha anlaşılmıştır. Bu nedenle emniyet teşkilatının yeniden ele alınarak çağdaşlık ölçütleri ve toplumsal istekler doğrultusunda yapılandırılması zorunlu hale gelmiştir.

Dönemin Emniyet Genel Müdürünün, Af Yasasının görüşülmesi sırasında Parlamentoda kulis faaliyetlerinde bulunması ve yasanın kabulünden sonra da “Herkes affedildi yalnız Türk polisi affedilmedi” ve “Bu, tepki doğurur” yönündeki ifadeleri, böylece TCK’nın 243. maddesine göre kötü muamele ve işkence suçundan yargılanan ve mahkûm olan polisler, Türkiye’deki insan hakları uygulamaları açısından son derece düşündürücü olmuştur. Bu açıklamaların daha sonra meydana gelen polis eylemlerini teşvik edici bir etki yapıp yapmadığı incelemeye değer bir konudur (12-14 Aralık 2000).

Eski Emniyet Genel Müdürünün yaptığı açıklamadan sonra Çevik Kuvvet mensubu polislerin 12-13 Aralık 2000 tarihlerinde yaptıkları eylemler akla şu soruyu da getirmiştir: Kötü muamele ve işkence suçundan yargılanan ve mahkûm edilen polisler, bu suçu işleyenlerin küçük bir azınlığını mı oluşturmaktadırlar ve bu uygulamalara amirlerinin baskısıyla mı yöneltilmişlerdir? Yetkililer bu sorumlulukları nedeniyle kötü muamele ve işkence suçunun af kapsamına gireceği yönünde acaba söz vermiş olabilirler mi? Girişimlerin ve açıklamaların nedeni bu olabilir mi? Bu hassas konuya

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan “Soruşturma ve Kovuşturma İstanbul Raporu 2000”de de “Tutukevi, cezaevi, karakol gibi adliye ve emniyet birimlerinde zaman zaman görülen kötü muamele ve işkence gibi insan hakları sorunlarının çözümü aslında çok zor değildir. Bunun için, uygulamadaki gerçek sorumluları doğru teşhis etmek ve saklamadan kamuoyuna teşhir etmek yeterli olacaktır. Gerçek sorumlular ise şimdiye kadar genellikle sanıldığı gibi, emniyet amir ve memurları ile cezaevi amir ve infaz memurları gibi orta ve alt kademe görevliler değil; mülki ve adli idarenin en üst kademeleri, yani Valilik ve Başsavcılık makamlarıdır. Çünkü bu iki makamın bütün sistemi denetleme ile yönetme görevleri ve yetkileri vardır” biçimindeki ifadelerle daha önce dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Bu eylemlerin siyasi içerikli olduğu son derece açıktı. Eylemler tek başına polisimizin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullarının zorluğuna bağlanamayacağı gibi şehit olan arkadaşlarının üzüntüsüyle ilgili ani tepkiler olarak da gösterilemez. Ayrıca bu eylemler siyasi nitelikte olmaları yanında aynı zamanda organize-dir. Nitekim bu durum dönemin İçişleri Bakanının açıklamalarında da yer almıştır. Hiç kimse “Kana kan intikam”, “Hükümet istifa”, “Hükümet al affını başına çal”, “Polisler içerde katiller dışarıda”, “Ya Allah bismillah Allahüekber” vb. sloganlarla birlikte, silahların havaya kaldırılarak gösterilmesini, sosyo-ekonomik koşullara tepki gibi gösteremez.

B. SİVİL TOPLUMUN GÜÇSÜZLÜĞÜ

Sivil toplum ve politik toplum (devlet) ayrımının kapitalizmin ortaya çıkışı ile başlayan ve iktidar ilişkileri üzerinde yoğunlaşan bir tartışma olduğunu biliyoruz.

Aslında yanıtı aranan soru hukukun kaynağı ile ilgilidir. Hukukun kaynağı antik çağda doğada, ortaçağda Tanrıda görülmüş-

tür. Sivil toplumun ortaya çıktığı modern çağda ise bu konu toplumla birlikte ele alınmıştır.

Batıda kilisenin otoritesini kırmak isteyen insan, doğayı, toplumu ve insanı yeniden tanımlama çabasına girmiştir. Düşünürler, devleti insan gözüyle görmeye, onun yasalarını dine değil, akıl ve deneye dayandırmaya yönelmişlerdir. 18. yüzyılda gelişen bu süreç, sivil toplumun katkısıyla güçlenmiştir.

Türkiye’de özellikle 1980’den sonra batının tarihsel gerçekleri ve bize göre farklılığı daha çok tartışılmaya başlanmıştır. Ancak sivil toplum tartışmaları, bazı kesimler tarafından “sivil toplumculuk” olarak tanımlanabilecek bir düşünce anlayışına kadar götürülmüştür.

Bugün demokrasi kavramına bağlı olarak, klasik demokrasinin kurum ve kurallarındaki yetersizliklerden yola çıkılarak sivil toplumcu bir yönetim modeli de önerilmeye başlanmıştır. Yönetişim (governance) kavramı ile ortaya konulmaya çalışılan bu model üç unsura dayandırılmaktadır. Bunlar sivil toplum kuruluşları (NGO), devlet-bürokrasi ve şirketlerdir. Bu modelde yürütme ve yasama kararlarının bu üç unsurun etkisi ile oluşması önerilmektedir. Böylece demokrasinin güçleneceği ve insan hakları uygulamalarında gelişme sağlanacağı öngörülmektedir.

Oysa ne sorunların çözümüne yönelik her türlü örgütsel yapıyı devlet içinde eritme, onun uzantısı haline getirme anlayışı (korporatizm), ne de örgütlü toplumun yerine geçirilmek istenen ve ekonomik açıdan güçlü çevrelerin yönlendirmesine açık bulunan “sivil toplumculuk” anlayışı, toplumun gelişme isteklerine yanıt verme gücüne sahip bulunmaktadır.

Örgütlü toplumun temel öğeleri olan demokratik örgütler bu nedenle çok dikkatli olmalı, yanlış ve yanıltıcı tutumlar içinde olmamalıdır. Bu saptamalar bize demokratik örgütlerin bütün toplumsal alanlarda olduğu gibi, demokrasi ve insan hakları ala-

nındaki işlevinin de nasıl olması gerektiğini bütün açıklığı ile göstermektedir.

C. TOPLUMSAL GELİŞMEMİZİN ÖNÜ AÇILMALI

Türkiye Cumhuriyeti teokratik, kendine özgü feodal bir yapının yıkıntıları üzerinde yükselen çağdaş, modern bir ulus devleti ifade etmektedir. Cumhuriyetin kuruluşunu izleyen ilk yıllarda özellikle hukuk, eğitim vb. alanlarda önemli devrimler gerçekleştirilmiş, yeni bir devlet yapılanması sağlanmış, egemenliğin kaynağı ulus olarak tanımlanmış, böylece demokrasimizin ve insan haklarının gelişmesi yönünde güçlü bir temel oluşturulmaya başlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nı (1939-1945) izleyen dönemde, totaliter rejimlerin tasfiye edilmesiyle birlikte insan haklarının uygulama alanları genişlemiş, ekonomik ve sosyal haklar da bu kapsama dahil olmuştur.

Dünyada görece bir istikrarın ya da dengenin (detant) yaşandığı Soğuk Savaş koşullarında kabul edilen 1961 Anayasası, Türkiye'deki demokrasinin gelişmesi ve insan hakları uygulamaları açısından önemli bir aşamayı ifade etmektedir.

1961 Anayasası ile başta Anayasa Mahkemesi'nin kurulması gibi önlemlerle hukuk devleti güçlendirilmiş, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik alanlarında devlet güvencelerinin anayasada yer alması ile Türkiye Cumhuriyeti ilk defa bir sosyal devlet olarak tanımlanmıştır. Böylece demokrasinin gelişmesinde yeni bir dönem başlamış, ekonomik ve sosyal haklar geliştirilerek insan hakları alanında açılım sağlanmıştır.

1960 ve 1980 yılları arasında planlı bir ekonomik kalkınma, kısmen dengeli bir bölüşüm yaşanmış, bunun da başlıca itici gücü, bu hak ve özgürlüklerin kullanılmasına bağlı olarak gelişen ve güçlenen toplumun örgütlü yapısı olmuştur.

Bütün bu olumlu gelişmelere karşın Soğuk Savaş koşullarına bağlı olarak toplumcu düşüncelerin tehdit olarak görülmesi, sağ iktidarların Atatürk döneminde başlayan üstyapı reformlarını savsaklamaları, özellikle eğitim alanında gözlenen geriye gidişler, bölgeler arası farklılığın giderilmesi yönünde girişimlerin yapılamaması ve dış borçlarımızın hızla artması, bu dönemin başlıca olumsuzluklarını oluşturmuştur.

Bütün dünyada, 1970'lerden, özellikle 1974 petrol krizinden sonra bir dizi yeni gelişme yaşanmıştır. Sosyal devlet (refah devleti) uygulamaları yüksek maliyeti nedeniyle sorgulanmaya başlanmış, yeni arayışlar gündeme gelmiştir. Çalışanların haklarının kısılması yönünde girişimler başlatılmıştır. Böylece sosyal devlet geriletilmeye, sosyal politikalar ise terk edilmeye başlanmıştır. Ekonomik ve sosyal haklarda yaşanan gerilemeler ise insan hakları açısından daralmalara neden olmuştur.

Dünyada 1970'lerin sonunda hızla yaygınlık kazanan küreselleşme, özellikle iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, dünyayı küçültüp insanları birbirlerine yaklaştırırken, diğer yandan başta ekonomik, sosyal ve kültürel konular olmak üzere birçok alanda yeni sorunların ortaya çıkmasına da neden olmuştur.

Birleşmiş Milletler tarafından her yıl yayımlanan İnsani Kalkınma Raporları, yaklaşık 20 yıldır çevre ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarında herhangi bir iyileşme olmadığını, tam tersine kötüleştiğini ortaya koymaktadır.

Bu saptama Türkiye için de geçerlidir. 24 Ocak 1980 Ekonomik Kararları ile girilen süreçte gelir adaletsizliği ve bölgeler arasında dengesizlikler artmıştır. Ne yazık ki küreselleşmenin olumsuz etkilerinden halkımızı korumada başarılı olunamamıştır. Bu durum insan hakları alanında, özellikle ekonomik ve sosyal haklarda büyük erozyona neden olmuştur.

Gelinen bu aşamada Türkiye'nin önünün açılması gerekmektedir. Bunun için de en başta siyaset yeniden yapılanmalıdır. Bugün ülkemizde siyaset geniş toplum kesimlerinin gereksinimlerini karşılayamadığı gibi onun denetiminden de çıkmıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan 1946'ya kadar olan tek parti dönemini değerlendirdiğimizde, o dönem için gerçek anlamda bir demokratik siyasi yapıdan söz edilemez. Siyaset büyük ölçüde asker-sivil bürokrat ve aydınların yönlendirmesi ve denetimindedir. Katılımcı demokrasi bir yana, temsili demokrasi için bile koşullar tam olgunlaşmamıştır. Buna karşılık demokrasi ve insan haklarının gelişmesi için gerekli toplumsal koşulların yaratılması yönünde, başta eğitim alanında olmak üzere hızlı atılımlar gerçekleştirilmiştir.

1946'da çok partili döneme geçiş özellikle iki nedene bağlı olarak gerçekleşmiştir. Savaş sonrası nazizm ve faşizm gibi totaliter rejimler tasfiye edilmiş, Birleşmiş Milletler Örgütü ise çoğunluğunu batı tipi çoğulcu demokrasilerin egemen olduğu ülkeler tarafından kurulmuştur. Uluslararası ortamda güçlenen demokrasi dalgası Türkiye üzerinde de etkili olmuştur. Diğer yandan, ekonomik ve sosyal gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan çağdaş toplumsal katmanların kendilerini ifade etme istekleri de söz konusu olmaya başlamıştır. Böylece iç ve dış dinamiklerin biraraya gelmesiyle çok partili rejime geçilmiştir. Ancak savaş sonrası çok partili rejime geçişle birlikte Türkiye, tek partili döneme göre daha sıkıntılı günler yaşamıştır. Ekonomik sıkıntıların yanında, Soğuk Savaşın etkileri de yaşanmaya başlanmıştır.

1946'dan 1960'a kadar olan dönemi çok partili bir rejim olarak tanımlasak bile, demokrasi ve insan haklarının gelişme gösterdiği bir dönem olarak belirtmemiz çok zordur. Çağdaşlaşma yönünde adımlar yavaşlamış, demokrasi ise biçimsel uygulamaların ilerisine geçememiştir.

1960 İhtilali, yeni bir toplumsal açılıma olanak sağlamış, ancak izleyen yıllarda ekonomik güce sahip kesimlerin siyasal yaşamdaki etkilerini önemli ölçüde artırmıştır.

12 Mart 1971 Muhtırası'nı verenlerin amaçlarını, "Sosyal gelişme ekonomik gelişmeyi aştı" sözleri ile açıklamaları son derece ilginçtir.

12 Eylül 1980 Darbesi ise bu yöndeki tercihleri daha da hızlandırmış, 1982 Anayasasıyla da yeni siyasal yapımız oluşturulmuştur.

Bugün geldiğimiz aşamada ekonomik, sosyal ve siyasal yapımız toplumun beklentilerini karşılama bir yana, gelişmemizin önünde engel hale gelmiştir.

Gelişme yönünde toplumsal bir değişime gereksinim bulunmaktadır. Siyasetin yeniden yapılandırılması için de ekonominin güçlendirilmesi, üretim, verimlilik, sanayileşme, kalkınma ve istihdam yönünde tercihlerin yapılması gerekmektedir. Kaynak israfını önlemek için planlamaya ve tasarrufa özen gösterilmeli, yaratılan değerle adil bölüşümün sağlanması ve bölgeler arası dengesizliğin giderilmesi için gerekli girişimler yapılmalıdır. Yine kamu yönetimine açıklığın ve akılcılığın egemen kılınmasıyla kamu kaynaklarının israf edilmesinin ve partizanca kullanılmasının önüne geçilmelidir. Böylece siyasal yapımızın dayanacağı sosyo-ekonomik temeller güçlendirilmelidir.

Köklü bir anayasa değişikliğiyle temsili demokrasinin kurum ve kuralları ile işlerlik kazanması sağlanmalı, bununla da yetinilmeyerek katılımcı demokrasinin önü açılmalıdır. Seçim Yasası ve Partiler Yasasında yapılacak düzenlemeler ile lider egemenliği, parti bürokrasisinin gücü sınırlanmalı ve partiler kurumsallaştırılmalıdır. Siyasetin tabanı genişletilmeli, kadınlar ve gençler için siyaset yapma olanakları artırılmalı, bu haklar anayasal ve yasal güvencelere kavuşturulmalıdır. Böylece, siyaset yeniden yapılandı-

rılırken demokrasimiz güçlendirilmiş ve insan hakları uygulamalarımızda da iyileşmeler sağlanmış olacaktır.

Demokrasi bugün kimi çevrelerin savunduğu gibi yalnızca ekonomik liberalizmi meşrulaştıracak bir çaba olarak görülmemeli ve gösterilmemelidir. Toplumu ileriye götürecektir, çağdaşlığı yakalayacak bir anlayış öne çıkarılmalı ve sosyal politikalara önem verilmelidir. Bugün eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi bütün temel sosyal konular üst, gelir gruplarının yararlanabildikleri hizmet alanları haline dönüşmüştür. Bunlar artık halkın büyük çoğunluğunun yararlandığı alanlar olmaktan çıkarılmıştır.

Türkiye'nin yalnız tek parti döneminde değil, çok partili dönemde de gerçek anlamda temsili demokrasiyi işletemediği bir gerçektir. Temsili demokrasinin dahi işletilemediği ülkemizde insan hakları sorunları da doğal olarak son derece ağır bir tablo oluşturmaktadır. Bu koşullarda devletin sorumluluğu öne çıkmaktadır. Siyasetin ya da toplumun yeniden yapılanması sürecinde devletin de yeniden yapılanması, örnek olması ve öncülük etmesi gerekmektedir. Yasama ve yürütmede açıklık ilkesi işletilmeli, kamusal alanda halkın denetimi kesinlikle sağlanmalıdır. Bu denetimi güçlendirecek olan örgütlü toplum desteklenmeli, sendika, meslek örgütleri, dernekler vb. siyasette yer alabilmeli ve bu yönde bir toplumsal projenin önü açılmalıdır.

II. BATININ TÜRKİYE'DEKİ İNSAN HAKLARI SORUNUNA BAKIŞI

Batı, bu konuda kendi içinde bir bütünlük oluşturamamakta, Türkiye'deki insan hakları sorunları ile ilgili birbirinden farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Bu yaklaşımları dört başlık altında toplamak mümkündür.

1. Batı toplumları, insan hakları ve demokrasi alanlarında uzun savaşlarla elde ettikleri kazanımlara bizlerin de tam olarak sahip olmasını istemektedirler. Bu son derece anlamlı, hümanist, dayanışma ifade eden ve saygı duyulması gereken bir yaklaşımdır.

2. Özellikle başta İskandinav ülkeleri olmak üzere Avrupa'nın küçük, toplumsal özellikleri ve sorunları ülkemizden çok farklı olan ülkelerinin yöneticileri, Türkiye'nin bulunduğu coğrafyanın önemini, jeopolitik konumunu algılamakta zorlanmakta, kendi toplumsal koşullarının benzerinin hemen Türkiye'de yaratılmasını istemekte ve çoğu kez de bunun için eleştirilerde bulunmaktadır.

3. Batının büyük devletlerinin faydacı (pragmatik) politikalar yürütmesinde ise bazı güç odakları etkili olmaktadır. İnsan hakları ve demokrasi kavramları bu çevrelerce politik bir araç olarak kullanılmakta, hatta kimi zaman bir tehdit ve şantaj aracına dönüştürülebilmektedir. Oysa çıkarları gerektirmediği için koşulları Türkiye'nin çok gerisinde bulunan kimi ülkelere, demokrasi ve insan hakları konusunda bu yönde yaklaşımlarda bulunmadıklarını çok iyi bilmekteyiz.

4. Bir başka yaklaşım ise batıda tarihi ve toplumsal kökleri bulunan ırkçılığın, Avrupa'nın Türkiye ile arasında bulunan kültürel ve dinsel farkları temel alan yaklaşımından kaynaklandığıdır. Bu yaklaşımın temsilcileri Türkiye'nin bir İslam ülkesi olduğunu, halkının da hiçbir zaman batı değerlerine sahip olmadığını ve olamayacağını, bu nedenle Avrupa dışında tutulması gerektiğini açıkça savunmaktadırlar.

Batıdaki insan hakları ve demokrasi konusunda, Türkiye'ye yönelik bu farklı yaklaşımlara en anlamlı yanıtı Atatürk vermiştir. Kurtuluş Savaşı'nda batının emperyalist politikalarına karşı silahla savaşarak karşı koyan Atatürk, batı uygarlığına ulaşmayı ise önüne

hedef olarak koymuş, “batıya rağmen batılılaşma” yönünde önemli adımlar atmış ve bu yönde başarılar elde etmiştir. Bu Türkiye için hâlâ göz önünde bulundurulması gereken önemli bir deneyimdir. Batı toplumlarının, halklarının hümanist yaklaşımlarını takdirle karşılamalı, ancak devletlerin küçümseyici, tek yanlı bağımlılık ilişkilerini çağrıştıran politikalarına ise tarihsel birikimimizle, ulusal deneyimlerimizle ve hak ettiğimiz onurumuzla karşı koymalıyız. İnsanlığın ortak değerleri haline gelmiş olan batı uygarlığı hedefinden ise hiçbir zaman uzaklaşmamalıyız.

III. İNSAN HAKLARININ GÜVENCELERİ

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra insan hakları alanındaki savaşımın sonucu elde edilen kazanımların güvence altına alınması süreçleri hız kazanmıştır. Bu hak ve özgürlükler ulusal mevzuatlardan, anayasa ve yasalardan sonra uluslararası belgelerde de güvence altına alınmaya başlanmıştır.

İnsan haklarının evrensel niteliğinden dolayı, bu konuların devletlerin bir iç sorunu olarak görülemeyeceği ilkesi de kabul edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra kurulan Birleşmiş Milletler’in dayandığı temel ilkelerden birisi de bu olmuştur. Çünkü insanlık faşizm ve nazizm gibi totaliter rejimlerden çok çekmiştir. Yaşananların bir daha tekrarlanmaması için uluslararası önlemler almak bir zorunluluk olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra insan hakları konusunda iki yaklaşım ortaya çıkmış ve bunlar sürekli birbiriyle çatışmıştır. Bu bir anlamda iki bloklu dünyanın anlayış farklarının insan hakları alanına yansımaları ifade etmiştir. Batı bloğu, kişi hak ve özgürlük-

lerine vurgu yaparken, sosyal ve ekonomik hakları ülkelerin gelişmişlik düzeyi ve olanakları ile orantılı olarak değerlendirmiştir. Doğu bloğu ise ekonomik ve sosyal haklarda ilerleme sağlamadan kişi hak ve özgürlüklerinin tek başına bir anlam ifade etmeyeceğini ileri sürmüştür. Bu tartışmalar sonucunda BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin devamı niteliğinde olan **"Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi"** ile **"Ekonomik ve Sosyal Haklar Sözleşmesi"** ancak 1966 yılında ve ayrı ayrı yazılabilmektedir. Türkiye, her iki sözleşmeyi 1999 yılında çok gecikmiş olarak da olsa imzalamıştır.

Ülkemizde demokrasi sorunu ele alınırken yaşanan bir **çelişkiye** de dikkat çekmek gerekiyor. Tek parti yönetiminde, hukuk, eğitim, kültür vb. alanlarda çağdaşlaşma yolunda önemli adımlar atılmasına, Anadolu aydınlanmasının canlandırılmasına, böylece demokratik toplumun gereksinim duyacağı yapıların güçlendirilmesine karşın, çok partili sisteme geçişle birlikte biçimsel yanı ağır basan, büyük ölçüde seçime indirgenmiş bir demokrasi uygulanması gündeme gelebilmiş, demokrasinin özünü güçlendirecek reformlarda ise yavaşlamalar ortaya çıkmıştır.

Bu çelişki iki nedenden kaynaklanmıştır: Bunlardan **birincisi**, Cumhuriyetimizin Kurtuluş Savaşı'ndan doğmasının bir sonucu olarak başlangıçta olağanüstü bir dinamizme ve toplumu ileriye götürecek köklü kararları alma ve uygulama becerisine ve olanağına sahip olmasıdır. Ancak her devrimci harekete karşı zamanla bir tepki meydana gelir ki bu da son derece doğaldır. Atatürk dönemindeki uygulamalara tepkiler de kendisini çok partili dönemde göstermiş, bu durum demokrasinin biçimsel olarak algılanması ve bu yönde uygulanması sonucunu doğurmuştur.

İkinci neden ise İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan Soğuk Savaşın yarattığı olumsuz koşullardan kaynaklanmıştır.

Soğuk Savaş boyunca Türkiye batı bloğu içinde, bir kanat ülkesi konumunda yer almıştır. O koşullarda demokrasiden çok batı bloğunun Sovyet sistemine karşı kendisini koruması, askeri ve ekonomik gücünü geliştirmesi çok daha önemli görülmüştür. Nitekim bu süreçte İspanya ve Portekiz'deki faşist rejimlerden fazla rahatsızlık duyulmamış, Yunanistan ve Türkiye'de gerçekleştirilen darbeler ise hoşgörüyle karşılanmıştır.

SONSÖZ

Türkiye’de insan hakları ihlallerinin ve demokrasi sorunlarının bulunduğu bir gerçektir. Amacımız sorunlarımızı örtmek değil, tam tersine çözüm bulmak olmalıdır.

Türkiye’deki demokrasi ve insan hakları sorunlarının temelinin, toplumsal yapımızın tarihsel mirasında görebileceğimiz gibi, ekonomik yetersizliklerle, sosyal kesimler ve bölgeler arasında yaşanan büyük dengesizliklerde de görebiliriz.

Sosyal kesimler ve bölgeler arasındaki dengesizliklerin, siyasal şiddetin ve terörizmin başlıca nedenlerini oluşturduğu bir gerçektir. Türkiye insan hakları sorununu aşmak ve demokrasisini güçlendirmek için hızlı bir biçimde ekonomik ve sosyal kalkınmasını tamamlamak, bölüşüm dengelerini kurmak, buna uygun üstyapı düzenlemelerini yapmak, yani devleti yeniden yapılandırmak zorundadır.

Devlet, toplumumuzun en güçlü, en kapsayıcı ve en köklü örgütüdür. Bu yapısı tarihsel ve toplumsal koşullarımız tarafından biçimlendirilmiştir. Büyük Atatürk “Benim en büyük eserim Cumhuriyet” derken “muasır medeniyet seviyesine ulaşabilmek için” devletin topluma öncülük etmesi ve örnek olması gerektiği düşüncesinden yola çıkmış ve bu düşüncesini çağdaş bir hukuk devletini kurarak uygulamaya sokmuştur. Bize düşen görev, bu yolda kararlılıkla yürümek olmalıdır.

Türkiye temel toplumsal sorunları yanında jeopolitik konumu nedeniyle de birçok kez kriz ile karşılaşmıştır. Kimi zaman yaşanan darbelerle demokratik gelişmesi kesintiye uğramış ve hukuk devleti yara almıştır. Ama Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar geçen süre bir bütün olarak ele alındığında, tüm bunlara karşın önemli bir gelişme de sağlanmıştır. **Türkiye önündeki engelleri aşacaktır. Bunun için herkese, en başta da devletimize büyük görevler düşmektedir. Açık ve etkin bir yönetim, toplumsal istekleri dile getiren ve bunun izleyicisi olan örgütlü demokratik toplum, bunları dikkate alan bir yasama ve hızlı, etkin işletilen bir yargı, bu sorunlarımızın aşılmasının hem gereği hem koşuludur.**

Hukuk devleti kapsamında tartışılan yürütme ve yasamanın sorumlulukları, yargı bağımsızlığı ve ceza adaleti gibi konulara bu toplumsal koşulları veri olarak gözetecek biçimde yaklaşılmalı, suçun ve terörizmin oluşmasını sağlayan bir toplumsal yapıya sahip olduğumuz gerçeğinden hareket edilmelidir. Bu yapının değiştirilmesi devletin, değişen dünya koşulları ve ülkenin iç dinamiklerini gözetken orta ve uzun vadeli ekonomik, sosyal ve siyasal önlemler almasını gerektirmektedir. Bu önlemler alınmazsa, daima nedenlerle değil, sonuçlarla ya da bilinen bir anlatımla “bataklıkla değil sivrisineklerle” uğraşılmış olunur.

Elbette devletin sorumluluğu suça ve teröre itilmeye altyapı oluşturan toplumsal koşulların ortadan kaldırılmasından ibaret değildir. Meydana gelen olaylarda devletin, sanıkların soruşturma ve kovuşturmasında, yargılanmasında, cezanın infazında ve bütün bu sürecin denetlenmesinde öncelikli ve önemli sorumlulukları bulunmaktadır.

Bu çalışmada, inceleme konumuz açısından Türkiye’nin durumu zaman ve yer boyutları içinde, genel hatları ile yansıtılmaya çalışılmış ve elde edilen çeşitli verilerin birbiriyle ilişkilerinden

mantıksal olarak çıkan sonuçlar ortaya konulmak istenmiştir.

Sorunu bütün boyutları ile ele almayı amaçlayan, daha önce yapılmış çalışmaların sınırlılığını aşan yeni araştırmaların yapılacağına, bunların toplumda gereken etkiyi uyandıracığına, ülkemizde kötü muamele ve işkencenin ortadan kalkacağına inanıyorum.

Bunun için yapılması gerekenlerin başında, güvenlik güçlerimize, görevlerinin gerekleri hakkında onları bilinçlendirecek ve düşündürecek, kötü muamele ve işkence yapmamaları konusunda yardımcı olacak etik ve insan hakları eğitiminin verilmesi gelmektedir. Çünkü ülkemizin, görevini insan haklarına aykırı düşmeden yapan güvenlik güçlerine büyük gereksinimi bulunmaktadır.

İ L E T İ Ş İ M:

Tel: 420 54 70 - 420 54 71 (TBMM)

Elektronik Posta: semapiskinsut@superonline.com

KAYNAKÇA

- “Türkiye’de İnsan Haklarının Gelişimi” Sempozyumu,** TBMM Kültür ve Sanat Yayınları, İzmir, Eylül 1992.
- Annual Report 1997, Prisons Ombudsman,** Ashley House, London, 1998.
- Annual Report 1997,** The Stationery Office, London, 1998.
- Annual Report of HM Chief Inspector of Prisons 1996-1997,** The Stationery Office, London, 1998.
- Atatürk, Mustafa Kemal; **Söylev “Nutuk”,** Dil Derneği, Ankara, Haziran 1998.
- Ateşoğulları, Kamil; **Ölüm Cezası Bir İnsanlık Suçu,** Belge Yayınları, İstanbul, 2000.
- Avrupa Konseyi, **Avrupa Cezaevi Kuralları,** Çeviren: Dr. Mustafa T.Yücel, Adalet Bakanlığı, Ankara, 1987.
- B.Hunt Jr., James; Beck, Theodis; **Annual Statistical Report Fiscal Year 1998-99,** The Office Research and Planning Department of Correction Raleigh, North Carolina.
- Ceza Adaleti Reformu İlkeleri Sempozyumu,** İstanbul Üniversitesi Yayın No: 1730, İstanbul, 1972.
- Ceza Hukuku Reformu,** Umut Vakfı Yayınları, İstanbul, 2001.
- Coyle, Andrew; **The Prisons We Deserve,** Harper Collins Publishers, London, 1994.
- Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) Türkiye Cumhuriyeti Uygulama Denetim Listesi (İkinci Taslak),** Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve UNICEF, Ankara, Haziran 2000.

- Department of Correction Personnel Manuel**, North Carolina Department of Correction.
- Doğusoy, Bahadır; **Hukuk Eğitiminde Kalite**, Adalet Dergisi, Ağustos 2000, Sayı: 4, Sayfa:18.
- DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, **Adalet Hizmetlerinde Etkinlik**, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: DPT: 2506-ÖİK: 526, Ankara, 2000.
- DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, **Bölgesel Gelişme**, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: DPT: 2502-ÖİK: 523, Ankara, 2000.
- Erem, Prof.Dr.Faruk; **Türk Ceza Hukuku**, Cilt 1, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Ergül, Ergin; **Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Temin Suçları**, Adalet Dergisi, Ağustos 2000, Sayı 4, Sayfa: 74.
- Handbook for Members of Boards of Visitors**, Revised format first issued 1996, London.
- Healt Care Procedures Manuel**, North Carolina Department of Correction Division of Prisons.
- Hodgkin, Rachel; Newell, Peter; **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı**, UNICEF, Ajans Türk Basın ve Basım A.Ş., Ankara, 2000.
- Hukuk Merceği**, Ankara Barosu Yayını, Ankara, 2000.
- İçli, Prof.Dr.Tülin Günşen; Öğün, Yrd.Doç.Dr.Aslıhan; **Türkiye Cezaevlerindeki Rehabilitasyon Faaliyetleri ile İlgili Sosyolojik Bir Analiz**, Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara, 1999.
- İnfaz Hukuku ve Ceza-Tutukevleri Panel**, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, Ekim 1999.
- Jones, Karen; Madler, John; **Compendium of Community Corrections Programs in North Carolina Fiscal Year 1998-1999**, North Carolina Sentencing and Policy Advisory Commission, June, 2000.

- Kapani, Prof.Dr.Münci; **Kamu Hürriyetleri**, , AÜHF Yayını, Ankara, 1981.
- M.Hevener, Ginny; Katzenelson, Susan; **Structured Sentencing Statical Report for Felonies and Misdemeanors Fiscal Year 1998/99**, North Carolina Sentencing and Policy Advisory Commission, June, 2000.
- Making standards work an international handbook on good prison practice**, Penal Reform International, London, 1995.
- Monitoring Prison Conditions in Europe**, Penal Reform International, Paris, 1997.
- Mumcu, Prof.Dr.Ahmet; **İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri**, Savaş Yayınları, Ankara, 1994.
- National Istitute of Justice Program Focus, **Managing Prison Growth in North Carolina Through Structured Sentencing**, U.S. Department of Justice, 1998.
- Ökçesiz, Hayrettin; **Adli Yargıda Yolsuzluk Araştırması**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 1999.
- Prison Report, A Woman's Place**, Prison Reform Trust, London, 1998.
- Report on an Unannounced Full Inspection of HM Prison Holloway 8-12 December 1997 by HM Chief Inspector of Prisons**, Home Office, London, 1998.
- Report on Full Inspection of HM Prison Winchester 9-13 February 1998 by HM Chief Inspector of Prisons**, Home Office, London, 1998.
- Report on HM Young Offender Institution Werrington 2-4 Jule 1998 by HM Chief Inspector of Prisons**, Home Office, London, 1998.
- Reynaud, Alain; **Hapishanelerde İnsan Hakları**, TODAİE Yayınları, Ankara, 1992.

Ross, Thomas W.; Lubitz, Robin L.; **North Carolina Sentencing and Policy Advisory Commission, Summary of New Sentencing Laws and the State-Country Criminal Justice Partnership Act**, April 1994.

Schein, Edgar H.; **Örgüt Psikolojisi**, TODAİE Yayınları, Ankara, 1978.

Sencer, Muzaffer; **İnsan Hakları Ana Kuruluşlar ve Belgeler**, TODAİE Yayınları, Ankara, 1986.

Sevimli, Zekeriya; **Ceza İnfaz Kurumlarında Güvenlik**, Adalet Bakanlığı, Eğitim Serisi: 9, Ankara, 2000.

Soyer, Ata; **Cezaevi ve Sağlık**, Türk Tabipler Birliği, Nisan, 1999.

Spainhour, W.Erwin; Katzenelson, Susan; **Structured Sentencing Training and Reference Manuel**, North Carolina Sentencing and Policy Advisory Commission, 2000.

State of North Carolina Policies and Procedures, Department of Correction Division of Prisons.

Stern, Vivien; **A Sin Against the Future Imprisonment in the World**, Penguin Books, England, 1998.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **26 Eylül 1999 Ulucanlar Cezaevi Raporu**, Ankara, Mayıs 2000.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu 1998 ve 2000**, Ankara, Mayıs 2000.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **Çalışma Raporu 1998-1999**, Ankara, Ocak 2000.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **Elazığ Çocuk İslahevi Raporu 1998 ve 2000**, Ankara, Mayıs 2000.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Şanlıurfa Raporu 1998 ve 2000**, Ankara, Mayıs 2000.

- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Erzincan Raporu 1998 ve 2000, Ankara, Mayıs 2000.**
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Erzurum Raporu 1998 ve 2000, Ankara, Mayıs 2000.**
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Tunceli Raporu 1998 ve 2000, Ankara, Mayıs 2000.**
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Elazığ Raporu 1998 ve 2000, Ankara, Mayıs 2000.**
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Batman Raporu 1998 ve 2000, Ankara, Haziran 2000.**
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Soruşturma ve Kovuşturma İstanbul Raporu 2000, Ankara, Mayıs 2000.**
- The 1997/98 Annual Report of the Police Complaints Authority, The Stationery Office, London, 1998.**
- The Prisoners' Information Book, Questions and answers about your time in prison, HM Prison Service Abell House, London, 1996.**
- Tuncay, Mete; Batıda Siyasal Düşünceler Tarihi, Teori Yayınları, Ankara, 1985.**
- Türk Tabipler Birliği, Ceza ve Tutukevlerinde Sağlık Hizmetlerinin Standartları, Kasım 1998.**
- Ünal, Doç.Dr.Şeref; Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelelerin bağımsızlığı ve hâkimlik Teminatı, TBMM Kültür ve Sanat Yayınları, Ankara, 1994.**
- Yücel, Dr.Mustafa T.; Adalet Psikolojisi, Ankara, 1999.**

Yücel, Dr.Mustafa T.; **Türk Ceza Siyaseti ve Kriminoloji**, Ankara, 1999.

Yücel, Dr.Mustafa T.; **Türkiye’de Yargının Etkinliği**, Ankara, 1999.

Yüksel, Yrd.Doç.Dr.Mehmet; **Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2001.

EK 1: Fezleke - Sema Pişkinsüt'ün dokunulmazlığının kaldırılması isteği.

T.C.
ANKARA
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
HAZIRLIK NO: 2001/56779
FEZLEKE NO: 2001/

FEZLEKE

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
SUNULMAK ÜZERE
ADALET BAKANLIĞINA
ANKARA

DAVACI K.H.
SANIK : Sema T.PİŞKİNSÜT, 21. Dönem Aydın Milletvekili
SUÇ Adli Soruşturma Konusu Bilgi ve Belgeyi Soruşturma
Makamına Vermemek Suretiyle TCK'nın 296. Maddesine Aykırılık
SUÇ TARİHİ: 15.09.2000

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun 1998-2000 yıllarını kapsayan soruşturma, kovuşturma, yargılama, ceza ve infazı hakkındaki raporun Erzincan'la ilgili bölümünün 11,12,31 ve 32. Sayfaları, Erzurum'la ilgili bölümün 29. sayfalarında birer örneği Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.06.2000 gün ve 16111-12 sayılı yazıları ekinde Başsavcılığımıza gönderilerek, hükümlülerin isimleri raporda belirtilmediği, sadece rakam verildiğinden bu hususun soruşturma sırasında Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonundan elde edilebileceği, yargı çevremizdeki işlendiği iddia olunan olaylar hakkında gereğinin yapılması, işlem sonucundan bilgi verilmesi istenmiştir.

Sanığın, Başkanlığını yaptığı dönemde hazırlanan raporun Erzurum ve Erzincan bölümleri Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2000/48719 hazırlık numarası üzerinden soruşturma konusu yapılmış, soruşturma kapsamında Başsavcılıkça 28.6.2000 tarihinde İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığına yazı yazılarak, Ankara İl Merkezinde gerçekleştiği iddia edilen işkence olaylarının mağdurlarının isimleri ve bulundukları

cezaevlerinin bildirilmesi istenmiştir. Yazıya cevap verilmemesi üzerine 12.9.2000 tarihinde tekit edilmiş. 15.9.2000 tarihinde Komisyon Başkanı Sema Tutar Pişkinsüt imzasıyla verilen cevapta, "Komisyonumuz yürüttüğü bu çalışmaları toplumsal bir görev olarak üstlenmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışmalar Adli Soruşturma gibi değerlendirilmemeli, incelemeler sırasında görüşülen ve bilgi alınan tutuklu ve hükümlülerin kimliklerinin saklı tutulacağına dair bu kişilere taahhütte bulundukları" bildirilerek istenilen hususlara cevap verilmediği, bilgi ve belge gönderilmediği. Bu yazı üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı yürütmekte olduğu soruşturma ile ilgili olarak, 30.10.2000 gün ve 2000/48719 sayı ile takibata yer olmadığına karar vermiştir.

Soruşturma konusu yapılan raporun incelenmesinde:

Komisyon Başkanı Sema T. Pişkinsüt görüştüğü tutuklu ve hükümlülerini numaralandırarak karşılıklı soru ve cevaplar yazılmıştır. Bu konuşmalarda hükümlü ve tutuklular mahkumiyetlerine neden olan suçların hazırlık soruşturması sırasında Ankara Terörle Mücadele Şubesinde işkence ve kötü muameleye maruz kaldıklarını beyan etmişlerdir.

Bu beyanlar alt alta yazılarak rapor adı altında kamuoyuna duyurulmuş, bununla soruşturmalarda işkence yapıldığı imajı yaratılmıştır.

İsimleri açıklanmayıp numaralandırılarak beyanları tespit edilen bu belgenin ilgili Başsavcılıklara gönderilip kötü muameleye maruz kalanların bulundukları cezaevleri, isim ve hüviyetleri bildirilerek soruşturma açılmasının sağlanması, 3686 Sayılı Yasanın İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Kanunu keza kamu adına takibi gereken bir suçun takibatının önleendiği ve böylece Ankara C. Başsavcılığınca açılan soruşturmada görüşülen ve ifadeleri tespit edilen hükümlü ve tutukluların bulundukları cezaevleri isim ve hüviyetleri bildirilmemek suretiyle TCK'nın 296. Maddesindeki Adli Soruşturma konusu bilgi ve belgeyi soruşturma makamına vermemek suçunun işlendiği sonucuna varılmıştır.

İSTEK:

Halen 21. Dönem Aydın Milletvekili olan Sema Tutar Pişkinsüt'ün eylemine uyan TCK'nın 296. Maddesi gereğinde takibat yapılabilmesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83/2 maddesi gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisinin adı geçen milletvekili hakkında isnat edilen suçtan yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararına bağlı bulunmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin takdirlerine tevdi olunmak üzere Fezleke ve ekindeki belgeler ilişikte sunulmuştur.

Gereğinin takdir ve ifası saygıyla arz olunur. 26.6.2002

Bekir SELÇUK-18783
Cumhuriyet Başsavcı Vekili

EK 2: Cumhuriyet Başsavcılıklarına, kötü muamele ve işkence mağdurlarının adlarının neden bildirilmeyeceğine dair, Komisyon Başkanı Sema Plşkinsüt'ün gönderdiği yazı.

**T.C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞI**

Sayı : A.01.1.İHK/

Ankara,

Konu : tarih ve sayılı yazınız hk.

CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NA

TBMM'nin iki temel işlevi olan yasama ve denetim faaliyetleri demokrasimizin gelişmesi açısından son derece önemlidir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, bu amaca hizmet etmek için 5.12.1990 tarihinde kabul edilen 3686 sayılı Yasa ile kurulmuş ve sürekliliği olan bir Komisyondur. Yasamızın 1. maddesinde "Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma ve esasları" düzenlemiştir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Yasasının kendisine verdiği yetkiye dayanarak kötü muamele ve işkence gerçeğini bütün boyutları ile araştırmaya, tespitler yapmaya, sorunun çözümüne yönelik öneriler geliştirmeye ve böylece bir yandan Parlamentonun işlevini yerine getirirken, diğer yandan demokrasimizin gelişmesine katkıda bulunmayı öncelikli görevi saymıştır.

Komisyonumuz kötü muamele ve işkence sorununu araştırırken ıslah evleri ile ceza ve tutukevlerinde kapsamlı araştırmalar yapmıştır. Yine, pek çok soruşturma ve kovuşturma mekanlarını en ince ayrıntılarına kadar

incelemiş, ulaştığı sonuçları da raporlar haline getirerek TBMM'nin ve kamuoyunun dikkatine sunmuştur. Ayrıca, bu incelemeleri ele alırken görüştüğü ve bilgi aldığı tutuklu ve hükümlülerin kimliklerini saklı tutacağını bu kişilere taahhüt etmiştir. Bununla , kişilerin düşüncelerini ve yaşadıklarını hiçbir endişe taşımadan anlatmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Komisyonumuz yürüttüğü bu çalışmaları toplumsal bir görev olarak üstlenmiştir, bu bağlamda yapılan çalışmalar adli soruşturma gibi değerlendirilmemelidir.

Çalışmaların sonuçlarından her kurumun, kuruluşun ve bireyin çıkarılması gereken dersler, alması gereken önlemler, aynı zamanda da yapması gereken öneriler olabilir. Kötü muamele ve işkence sorununun tümü ile ortadan kalkması yönünde nelerin yapılabileceği konusunda bu çalışmanın yol gösterici olduğuna ve katkıda bulunduğuna inanıyoruz.

Cumhuriyet Savcılıklarımızca, raporlarda yer alan anlatımlar ihbar kabul edilerek soruşturma başlatılmış olması memnuniyet vericidir. Ancak soruşturmaların yalnız ifade veren kişilerle sınırlı tutulmaması gerektiğine inanıyoruz. Kaldı ki bu anlatımları yapan kişilerin kimliklerinin gizli tutulacağı konusunda Komisyon Heyetlerimizce kendilerine güvence verilmiştir.

Komisyon olarak yaptığımız değerlendirmelere göre, Adalet Bakanlığı yetkililerinin ve Cumhuriyet Savcılarımızın üzerinde durmaları gereken esas nokta; ortaya çıkarılan işkence ve kötü muamele olaylarında bu iddia sahiplerinin kimliklerinden ziyade, işlendiği iddia edilen suçun niteliği olmalıdır. Komisyonumuzun hazırladığı raporlarda suç mahallinin ayrıntılı tarifleri ile krokileri ve kullanılan işkence aletlerinin tanımları mevcuttur. Bu tanımlar ışığında savcılarımızın takibata geçmeleri önemlidir. Üzerinde durulması gereken bir diğer önemli nokta ise işkence ve kötü muamele suçu ile hüküm giyen kimselerin hapis yatmamasıdır. Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nden alınan bilgiler ışığında, bu gibi suçlara verilen hüküm, genellikle asgari sınır olan 1 yıllık hürriyeti bağlayıcı ceza olup, hafifletici sebeplerle 10 aya indirilmekte ve tecil edilmektedir. Şu anda ülkemizdeki cezaevlerinde işkence ve kötü muamele suçuna ait hüküm almış hiçbir kamu görevlisi yoktur. Bu durum, başta söz konusu suçun mağdurları olmak üzere tüm toplumda rahatsızlık yaratmakta ve bu gibi suçların ortaya çıkarılmasını güçleştirmektedir.

İşkence ve kötü muamele gördüğünü ihbar eden ve kimliklerini de açıklamakta sakınca görmeyen ve Komisyonumuza müracaat eden kişilerin başvuru dilekçelerini ise zaten gereğinin yapılması için Cumhuriyet Başsavcılıklarımıza göndermekteyiz. Çünkü bahsi geçen bu kişiler kendi karar ve istekleri ile suç duyurusunda bulunmakta olduklarını açıklamaktadırlar ve Komisyonumuzdan da gereğinin yapılmasını

istemektedirler. Halbuki raporlarda yer alan ifadelerin sahipleri olan tutuklu ve hükümlüler, anlattıklarını dışarıda söyledikleri takdirde maalesef güç koşullara düşürülebileceklerine inanmaktadırlar ve "bizler kendimizi içeride de dışarıda da hep süpürge'nin altındaki fare gibi hissetmekteyiz" benzetmesini kendi ağızlarından ifade etmektedirler. Bu acı, gerçek ve bir o kadar da düşündürücü tabloya çözüm bulmak yine bizlere düşen en önemli görev ve sorumluluktur. Yargı sistemimizin, tüm bunların bilinci ile yeni yöntemler geliştirerek konuları incelemesi ve sonuç alıcı çalışmalar yapması çok önemli bir gerekliliktir.

Bu anlamda Cumhuriyet Başsavcılığımızın üzerine düşen görevi sorumluluk bilinci ile araştıracağına ve yerine getireceğine inanıyoruz.

Saygılarımla,

Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT
Komisyon Başkanı
Aydın Milletvekili

EK 3: Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e, "Ulucanlar Cezaevi Raporu" hakkında yaptığı değerlendirmeler üzerine, 07.02.2001'de Sema Plş-kınsüt tarafından yöneltilen sorular.

Sayın Hikmet Sami TÜRK
Adalet Bakanı

Sayın Bakanım, 02.02.2001 tarihli Turkish Daily News Gazetesi'nde, İnci Hekimoğlu'nun yazısında, Haziran 2000 tarihinde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yayımlanan *"Ulucanlar Cezaevi Raporu"* için *"O rapor objektif değildir. Görmeden, dinlemeden duyumlar üzerine hazırlanmış bir rapordur"* biçiminde ifadelerinize yer verilmiştir.

Sayın Bakanım, sorunun tarafımdan ve kamuoyu tarafından daha iyi anlaşılması için yanıtlanacağı umudumla size bazı sorularımı saygılarımla arz ediyorum.

1. Yaklaşık 7 ay önce TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yayımlanan *"Ulucanlar Cezaevi Raporu"* Bakanlığınızca değerlendirildi mi? Bir değerlendirme yapıldı ise sonucu yazılı bir metin haline getirildi mi?

2. Eğer Bakanlığınızın bir değerlendirmesi ve raporu söz konusu ise gereği için Bakanlık olarak ne gibi işlemler yaptınız?

3. TBMM adına çalışma yapmış olan Komisyonun 29.06.2000 tarihinde oybirliği ile kabul ettiği ve sizin *"objektif değildir"* biçiminde yorumladığınız Rapora ait değerlendirmeleriniz, başta TBMM olmak üzere ilgili kurumlara Bakanlığınızca bildirildi mi? Aradan çok uzun bir zaman geçmesine karşın eğer bildirilmemişse bildirmeyi düşünüyor musunuz?

4. Sayın Bakanım, sizin sorumluluğunuzda olmasına karşın pek çok kez ifade ettiğiniz gibi, Raporda yer alan özellikle terör nitelikli tutuklu ve hükümlülerin kaldığı koşullarda devletin hâkimiyet sağlayamadığı;

Ankara İl Jandarma Alay Komutanlığı'nın güvenlikle ilgili olarak çok önceden uyarıda bulunduğu, ancak herhangi bir önlem alınmadığı;

1993 yılından beri Ulucanlar Cezaevi'nin, dış güvenlik birimlerinin de katılımı ile detaylı bir biçimde hiç aranmadığı ya da aranmadığı;

Bir metropol olan başkentimiz Ankara'da hangi gerekçelerle olursa olsun böyle bir zaafın bu kadar uzun bir süre yaşandığı ya da yaşatıldığı;

Yakın bir tarihte meydana gelen son olaylarda da bütün açıklığı ile görüldüğü üzere, cezaevlerine, bu arada Ulucanlar Cezaevine çok sayıda

silahın bir yönetim zaafı sonucu olarak girdiği;

Olaylar sonunda 1 subay, 4 astsubay, 4 uzman çavuş ve 5 er ve erbaşın yaralandığı, ayrıca 10 tutuklu ve hükümlünün öldüğü ve 28'inin yaralandığı ve bunun; TBMM tarafından görevlendirilmiş tarafsız bir bilim kurulunda olaylara ait otopsilerin, fotoğrafların ve bant kayıtlarının değerlendirilmesinde de oybirliği ile ortaya konulduğu gibi amacı aşan şiddet uygulamalarının bir sonucu olduğu;

Yapılan otopsilerin bilirkişi raporlarında da belirtildiği gibi tüm dünyada esas alınan "*Minnesota Otopsi Protokolü*"ne uygun yapılmadığı, ölenlerin elbiselerinin karıştırılması başta olmak üzere delil toplanması konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmediği saptamaları, konunun özünü yansıtmaması açısından yeterince objektif değil midir?

Ulucanlar Raporu, objektif olarak görülseydi ve gerekli önlemler alınsaydı daha sonra meydana gelen Burdur, Bergama ve Bayrampaşa cezaevleri operasyonlarında iş makinesi ile kopan kol, 30'un üzerindeki ölümler, medyaya yansıyan korkunç cezaevi içi görüntüleri ve sloganlar söz konusu olabilir miydi? 07.02.2001.

Dr. Sema TUTAR PIŞKİNSÜT
Aydın Milletvekili

**T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü**

Sayı Ks.11 V: R. D: K Ter.Hük.
Konu : 23.03.01 0116506

ANKARA
.../.../2001

**Sayın
Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT
Aydın Milletvekili**

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu tarafından yayımlanan "26 Eylül 1999 Ulucanlar Cezaevi Raporu" konusunda, 07.02.2001 tarihli yazınızla şahsıma yöneltilen ve Bakanlığımı da ilgilendiren sorular incelenmiş, yapılan değerlendirme ve işlemlere ilişkin cevaplar aşağıda sunulmuştur.

Öncelikle, 26 Eylül 1999 Ulucanlar Cezaevi Raporu'nun objektif hazırlanmadığı konusuna bir açıklama getirmek istiyorum. Rapor hakkında kişisel düşüncelerim ile raporun objektif olmadığına ilişkin gelen değerlendirmem, konuyla ilgili olarak Bakanlığımıza yaptığınız bir ziyaret sırasında, ilk olarak şahsınıza ifade olunmuştur. Bu görüşmeden çok sonra Turkish Daily News gazetesinde çalışan İnci HEKİMOĞLU isimli muhabire aynı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Bu açıklamadan sonra, sırasıyla diğer sorunlarımıza cevap vermek ve bu vesile ile sözü edilen rapora ilişkin görüşlerime de değinmek istiyorum:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından, Haziran 2000 tarihinde yayımlanan "26 Eylül 1999 Ulucanlar Cezaevi Raporu", 17 Ekim 2000 tarihinde Bakanlığımıza intikal etmiştir. Bazı tutuklu ve hükümlerin ölümü, bazı tutuklu ve hükümlüler ile jandarma personelinin yaralanması ile sonuçlanan Ankara Kapalı Cezaevi'ne müdahale olayı ise 26 Eylül 1999 tarihinde meydana gelmiştir. Olayın meydana geldiği tarihten itibaren başlatılan adli soruşturma Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca, idare soruşturma da bizzat talimatım üzerine üç Adalet

Başmüfettişi tarafından yürütülmüştür. Müdahaleyi müteakip adli ve idari soruşturmalara başlanması, olayın hiç zaman geçirilmeden Adalet Bakanlığı'nca takip ve değerlendirme altına alındığının açık bir göstergesidir. Bu çerçevede, adli ve idari soruşturmalar tüm aşamaları ile takip edilmektedir. Soruşturmalarla ilişkin gelişmeler aşağıda gösterilmiştir:

a) Müdahale nedeniyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yapılan soruşturma sonucunda, 01.12.1999 gün ve 1999/79635-43793-1849 sayılı iddianame ile Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'ne kamu davası açılmıştır. Ayrıca, bu soruşturma ile ilgili olarak bazı hükümlü ve tutuklular hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 01.12.1999 gün ve 1999/101539 hazırlık sayılı ek takipsizlik kararı verilmiştir.

b) Güvenlik görevlileri hakkında "Kanunun bir hükmünü veya yetkili merciden verilip infazı vazifeden zaruri olan emri ifa suretiyle ölüme ve yaralamaya sebep olmak suçundan" yapılan soruşturma sonucunda, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 7. maddesi uyarınca, olay mülki görev sırasında meydana geldiğinden bahisle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 01.12.1999 gün ve 1999/101539 sayılı görevsizlik kararı verilerek, soruşturma evrakı Ankara Valiliği'ne gönderilmiştir.

c) Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nce 6.13.25.1999 sayılı dosya üzerinden yargılamanın aşamaları takip edilmektedir. Halen bu yargılama, Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2000/175 esas sayılı dosyası üzerinden devam etmektedir.

2. Yukarıda ayrıntılarıyla belirtildiği üzere, Ankara Kapalı Cezaevi'nde meydana gelen olayla ilgili olarak başlatılan adli ve idari soruşturmaların zamanında ve titizlikle yapılıp bitirilmesi için gereği yapılmıştır. İlave olarak, Ankara Kapalı Cezaevi'nde bir daha benzer olaylar yaşanmaması için her türlü önlem, daha rapor yayımlanmadan önce alınmıştır.

3. Önce şahsınıza daha sonra da bir gazete muhabirine ifade olunduğu gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yayımlanan "26 Eylül 1999 Ulucanlar Cezaevi Raporu"nu, objektif olarak kabul etmek mümkün değildir. Ayrıntılarına daha sonra değinilmek üzere, sözü edilen rapor 2 Eylül 1999 tarihinde Ankara Kapalı Cezaevi'nde barındırılan, DHKP/C ve TIKKO gibi bazı terör örgütlerine mensup tutuklu ve hükümlülerin, koğu yetersizliğini bahane ederek, adli suçlardan tutuklu ve hükümlülerin barındırıldığı 7 no.lu koğu duvar delmek suretiyle işgal etmeleriyle başlayan ve işgal süresince arama ve sayım yapılmasına izin vermeyen, ilgili istihbarat makamlarınca cezaevinde işgal görüntüsü altında tünel kazılmak suretiyle firar teşebbüsünde bulunduğu yolunda ciddi ihbarlar yapılması üzerine, cezaevinde genel

arama ve sayım yapılarak, işgale son verilmesi amacıyla yapılan müdahale sonucunda bazı tutuklu ve hükümlülerin ölümü, bazı tutuklu ve hükümlüler ile jandarma personelinin yaralanmasıyla sonuçlanan olayın; araştırılma yöntemi, araştırma sırasında nedenlerine ulaşılmaması, Sayın Başbakan Bülent ECEVİT'in Amerika Birleşik Devletleri'ne yaptığı ziyaret gibi tesadüfi olayların dahi olayla ilişkilendirilmesi ve her şeyden önemlisi "kuvvetler ayrılığı" ilkesi gözetiilmeden yargı yerine konularak, ilgili ilgisiz birçok yetkiliyi ağır ithamlar altında bırakması Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Bakanlığı'nın raporunun objektif olmadığı görüşünü güçlendirmektedir.

26 Eylül 2000 tarihinde Ankara Kapalı Cezaevi'nde yapılan müdahaleye ilişkin gerçek nedenler ve sorumlular, ancak bağımsız yargı organlarıncı yapılacak yargılama sonucunda ortaya çıkacaktır. Bu nedenle, rapora ilişkin nihai değerlendirme, yargı kararından sonra yapılabilecek ve ilgili makamlara bu değerlendirme sunulacaktır.

4. 07.02.2001 tarihli yazınızda ve sözü edilen raporda, "Devletin cezaevlerinde hâkimiyet kuramadığı"na değinilmekte ve "hâkimiyet" kavramından ne anlaşılması gerektiğinin belli olmadığından bahsedilmektedir (Sayfa 107). Cezaevlerinde kurulması gereken "hâkimiyet" kavramı, dört temel ilkeyi kapsamaktadır. Bu ilkeler;

a) Tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumlarından kaçmalarını önleyecek bir biçimde muhafaza edilmeleri (Custody),

b) Ceza infaz kurumlarında aktif ve pasif güvenlik önlemleri alınarak, iç düzenin sağlanması (Order),

c) Barındırılma , iâşe, sağlık, sevk, nakil, eğitim, spor, iyileştirme ve sosyalleştirme hizmetleri dahil olmak üzere tüm kurum hizmetlerinin yürütülmesi (Care),

d) Tutuklu ve hükümlülerin haklarının korunması, bunlara adaletli davranılmasıdır (Justice),

Bu dört ilkenin tümüyle gereği yerine getirildiğinde, devletin cezaevleri üzerine hâkimiyet kurabildiği kabul edilir. İlkelerin biri ya da birkaçı göz ardı edildiğinde, hâkimiyetten bahsedilemez. Bakanlığımızın da, hâkimiyet kavramından anladığı budur. Konuyla ilgili ilgisiz diğer kesimlerin hâkimiyet kavramından ne anladıkları, Bakanlığımı ilgilendirmemektedir. Ancak, raporun 107. sayfasının dördüncü paragrafında yer alan, "Eğer hâkimiyetten mahkûmların cezaevleri denen mekânlarda tutulması kastediliyorsa, cezaevlerinde bu anlamda bir hâkimiyet sorunu yoktur, çünkü cezaevlerinde firar olayları çok sık yaşanmaktadır," şeklindeki yorumun, infaz biliminin temel ilkelerine aykırılığı nedeniyle, ciddi bulunmadığını ifade etmek gerekmektedir. Bu bağlamda, raporda hâkimiyet kavramının yanlış

yorumuna devam olunmakta ve bu yorumdan hareketle, "Mahkûmun düşüncelerine, eğilimlerine hâkim olma isteği ve bunu sağlamaya yönelik davranışları getirilmektedir; bu tutum da özellikle kendilerini siyasi suçlu olarak gören tutuklu ve hükümlüler tarafından kabul edilmemektedir," biçiminde bir sonuca ulaşılmaktadır. Oysa, tüm uygulamalar göstermektedir ki, devletin terör nitelikli olsun olmasın, hiçbir tutuklu ve hükümlünün düşünce ve eğilimlerine sahip olma isteği ve bunu sağlayacak bir yöntemi olmamıştır. Düşünceleri ve eğilimlere sahip olma kavramı farklı, iyileştirme ve sosyalleştirme kavramları farklıdır. İnfaz biliminin metotları içerisinde düşüncelere ve eğilimlere sahip olma yöntemi bulunmaktadır. Bu varsayımın bir an doğru olduğu ve böyle bir metodun uygulandığı kabul edildiğinde, cezaevlerinde barındırılan terör nitelikli tüm tutuklu ve hükümlülerin düşüncelerinden ve eğilimlerinden vazgeçmiş olmaları ve dolayısıyla cezaevlerinde bu nitelikle tutuklu ve hükümlünün kalmaması gerekirdi.

Yeniden yazınıza ve bahse konu rapora dönülecek olur ise;

Ankara Kapalı Cezaevi'nde 2 Eylül 1999 tarihinden başlayan koğuş işgalinden sonra, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nce 16 Eylül 1999 tarihinde ve Jandarma Genel Komutanlığı ile Ankara İl Jandarma Komutanlığı'nca 21 Eylül 1999 tarihinde Bakanlığımıza gönderilen istihbarat raporlarında, "Ankara Kapalı Cezaevi bayanlar koğuşunda tünel kazıldığı, terör koğuşlarında silahların ve cep telefonlarının bulunduğu" biçiminde ciddi ihbarlar yapılmıştır. Bu ihbarlar, derhal değerlendirilmeye alınarak, 20 Eylül 1999 ve 24 Eylül 1999 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na gerekli talimatlar verilmiş, bu talimatlar çerçevesinde "cezaevinde gerekli güvenlik önlemlerinin alınarak, sıkı ve çok özenli bir arama yapılması" istenilmiştir. Dolayısıyla, "çok önceden uyarıda bulunduğu halde herhangi bir önlem alınmadığı" iddiası dayanaktan yoksundur. Aksine, tünel kazıldığına ilişkin ihbar ciddiye alınmış ve hemen gereği yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı talimatlandırılmıştır. İhbarlar üzerine gerekli önlemlerin alınmadığına ilişkin görüşün hangi gerekçeyle dayandırıldığı da anlaşılmamıştır.

Bu bağlamda, bazı cezaevlerinde 1991 yılından bu yana, jandarmanın da katılımı ile ayrıntılı bir arama yapılamadığı hususu, çeşitli ortamlarda tarafımdan kamuoyuna ifade olunmuştur. Bakanlık görevini devraldığım tarihten önceki gerçek durum, kamuoyundan saklanmıştır. Ancak, bu gerçek, yıllardan beri devam edegelen ve her geçen gün daha da ağırlaşmış olan "cezaevleri sorununun" bir ayrıntısıdır. Bir ayrıntının arkasına sığınarak ve sadece bazı kamu görevlilerinin üzerine sorumluluk yıkılarak, cezaevleri sorununun üzerine gidilemez. İnfaz sisteminin tümüyle reorganizasyonu gereklidir. Bakanlığım döneminde ilgili mevzuatın değiştirilmesi, yeni cezaevlerinin inşası ve hizmete açılması, mevcut cezaevleri-

nin oda sistemine dönüştürülmesi, güvenlik sistemlerinin güçlendirilmesi çabalarına ağırlık verilmiş ve bu çabalar sonucunda da artık girilemeyen, arama ve sayım yapılamayan cezaevi kalmamış, kamuoyu büyük ölçüde rahatlatılmıştır.

Sözü edilen raporda, kolay yol tercih edilmiştir. Sistemin yarattığı genel sorunlar gözетilmeden, raporun 117. sayfasında da belirtildiği üzere, her kademedeki kamu görevlisi ölüm olaylarının sorumlusu olarak gösterilmiş, ağır ithamlar altında bırakılmış ve daha önemlisi terör örgütlerinin hedefi haline gelmiştir. Kaldı ki, ithamların çoğu dayanaktan yoksun bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili bazı örneklere aşağıda yer verilmiştir.

108. sayfada, yetkililer ile mahkûmlar arasında bir protokol yapıldığından bahsedilmiştir. Böyle bir protokol söz konusu değildir. Var olduğu kabul edildiğine göre, kanıtlanması Komisyona düşmektedir.

112. sayfada, cezaevi yöneticileri ile Adalet Bakanlığı yetkililerinin daha önceki benzeri eylemlerde sergiledikleri yapıcı tavrın, bu eylemde sergilenmediği iddia olunmaktadır. Bakanlığımız yetkilileri ve cezaevi görevlileri, olayın başlangıcı olan 2 Eylül 1999 tarihinden itibaren, son güne kadar ellerinden gelen her türlü çabayı sarf etmişlerdir. Günlerce tutuklu ve hükümlülere eylemlerinden vazgeçmeleri için her türlü telkin ve tavsiyede bulunulmuştur. Aileleri ve avukatları ile defalarca görüşmeler yapılmıştır. Sivil toplum örgütleri devreye sokularak, eylemin sona erdirilmesi için katkıları talep edilmiştir. Tüm bu çabalara karşın, yapıcı tavrın niçin eksik kaldığı anlaşılamamaktadır.

Raporda sadece ithamlar değil, bazı tespitler de dayanaktan yoksun görünmektedir. Bu tespitlere ilişkin örneklere de aşağıda değinilmiştir.

112. sayfada, "müdahale için niçin 24 gün beklendiği" sorusuna cevap aranmaktadır. Müdahalenin niçin yapıldığı yeterince anlaşılamadığından, varsayılan gerçekler ve ulaşılan sonuçlar da yanlış olmaktadır. 26 Eylül 1999 tarihinde yapılan müdahale, bir kısım tutuklu ve hükümlünün daha geniş bir koğuşa geçme taleplerinin karşılanmaması nedeniyle, bu tutuklu ve hükümlülerin başka bir koğuşı işgal etmeleri üzerine yapılmıştır. Söz konusu müdahale, yukarıda belirtildiği gibi "cezaevinde tünел kazanmak suretiyle firar hazırlığında bulunulduğuna" ilişkin ihbarlar üzerine, cezaevinde genel bir arama ve sayım yapılmasına ateşli silahlarla direnilmesi nedeniyle yapılmıştır. Dolayısıyla, müdahalenin asıl gerekçesi anlaşılmadan, başka gelişme ve eylemlerin müdahaleye gerekçe yapılmaya çalışılması, olayın aydınlatılmasında yetersiz kalmaktadır. İhbarlar 16 ve 21 Eylül 1999 tarihlerinde yapılmış, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 24 Eylül 1999 tarihinde talimatlandırılmış ve arama için gerekli hazırlıklar da 26 Eylül 1999 tarihinde tamamlanmıştır. Aramaya direnilmesi nedeniyle,

bahse konu müdahale yapılmıştır. Bu nedenle, 24 gün beklenilmiş değildir.

119, 124 ve 126. sayfalarda, Ankara Kapalı Cezaevi'ne yapılan müdahale ile F tipi cezaevleri arasında bir ilişki kurulmaya çaba sarf edilmektedir. Bu ilişkiden hareketle, kuşkuyla bir ortam yaratılmaktadır. Oysa, olayın meydana geldiği tarihte F tipi cezaevi inşaatları halen devam ettiğinden, cezaevlerinin ne zaman hizmete açılacağı dahi belli değildir. Yüksek güvenliklili cezaevlerine ihtiyaç duyulduğunu çeşitli ortamlarda ifade etmek ile Ankara Kapalı Cezaevi'nde meydana gelen somut bir olay arasında kuşkuyla bağlantı kurmak, raporun objektif olduğu iddiasına gölge düşürmektedir.

122. sayfada kamuoyuna yeteri kadar bilgi verilmediği öne sürülmektedir. Raporda görülen en vahim eksiklik, bu yöndeki tespittir. Müdahalenin yapıldığı ilk günden başlamak üzere, tarafımda üç gün boyunca basın toplantısı yapılmak suretiyle kamuoyu bilgilendirilmiştir. Basın toplantıları dışında yazılı olarak yapılan basın açıklamaları, arşivlerde mevcuttur.

126. sayfada, F tipi cezaevlerinde tek kişilik odaların 10 metrekaarelik bir alana açıldıklarından söz edilmektedir. Oysa, F tipi cezaevlerinde tek kişilik odalar; bir veya iki oda ile birlikte 42-50 metrekaarelik ortak havalandırmaya açılmaktadır. Bu tespit de, raporun eksik ve yetersiz incelemeler sonucu kaleme alındığı görüşünü güçlendirmektedir.

Yazınızda ve raporda, müdahale sırasında amacı aşan şiddet uygulamalarından bahsedilmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere, bu iddiaya ilişkin soruşturma Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca ikmal edilmiş, ancak 2803 sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 7. maddesi gereğince; jandarmanın müdahaleye ilişkin görevi "mülki görev" kapsamında kaldığından, soruşturma evrakı görevsizlik kararı verilerek Ankara Valiliği'ne gönderilmiştir. Bu nedenle konu İçişleri Bakanlığı görev alanına girmiştir.

Müdahaleye ilişkin soruşturmanın "özel bir soruşturma heyeti" tarafından yapılmasına ilişkin raporun 125. sayfasında yer alan öneri, adli ve idari soruşturma yapacak makamların ilgili kanunlarında belirlenmesi nedeniyle kanunlarda yetki verilmeyen makam ve kişilerin soruşturma yapmaları mümkün değildir.

Raporun 128. sayfasında otopsi işlemlerinin "Minessota Otopsi Protokolü"ne uygun yapılmadığı belirlenmektedir. Ölü muayene ve otopsilerde uyulacak esaslara ilişkin hükümler Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 79, 80, 81, 82 ve 83. maddelerinde düzenlenmiştir. Usul, kanunumuzda yer almamakla birlikte, "Minessota Otopsi Protokolü" Türkçeye çevrilerek, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın 24.09.1997 tarih ve 1997/1691

sayılı yazıları ile tüm teşkilata duyurulmuştur. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Ön Tasarısı'nda yeni düzenlemelere yer verilmektedir. Ayrıca, bu konuyla ilgili olarak, 21.10.1998 tarih ve 27/123 sayılı, 03.02.1999 tarih ve 2/25 sayılı, 04.07.2000 tarih ve 18/100 sayılı genelgeler çıkartılarak; ölü muayene ve otopsi işlemlerinde dikkat edilmesi gereken konular belirtilmiş ve insan hakları ihlallerine yol açılmaması hususunda dikkatli olunması istenmiştir. Belirtilen konularda gerekli düzenlemeler yapılmış olmasına karşılık, delil toplama, ölü muayene ve otopsi konularında yetkili makamlar, Hâkimler ve Cumhuriyet Başsavcılıklarıdır. Cumhuriyet Başsavcılıklarının hazırlık soruşturmaları sırasında yaptıkları bu tür işlemler, yargısal nitelik taşımaktadır. Bu nedenle, daha önce yapılan ya da yapılmakta olan bir hazırlık soruşturmasıyla ilgili delil toplama, ölü muayene ve otopsi işlemlerinin yerinde olup olmadığı hakkında Adalet Bakanlığı'nca bir görüş belirtmek; Anayasa ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na aykırı olacağı gibi, Komisyonun da bahse konu olay nedeniyle delil toplama, ölü muayene ve otopsi konularında, soruşturma ya da yargılamayı etkileyecek tespitlerde bulunmasının aynı yasalar gereğince doğru olmadığı düşünülmektedir.

5. 26 Eylül 1999 Ulucanlar Cezaevi Raporu'nun niçin objektif bulunmadığı konusunda ayrıntılara yukarıda değinilmiştir. Sözü edilen rapor yayımlanmadan önce de, yayımlandıktan sonra da "cezaevleri sorunu"nun çözümü için gerekli önlemler alınmış ve alınmaya devam olunmaktadır. 19 Aralık 2000 tarihinde gerçekleştirilen "Hayata Dönüş Operasyonu"ndan sonra, cezaevlerinde asayiş ve güvenliğe yönelik kaygılar ortadan kaldırılmıştır. Bu noktaya, hiçbir dönemde gösterilmeyen kararlılık ve cesaretle gelinmiştir. Cezaevleri konusunda Bakanlığım döneminde atılan olumlu adımları, sizin de izlediğiniz inancıyla,

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Hikmet Sami TÜRK
Bakan

Bilgi için :
Türkiye Büyük Millet Meclisi
İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığına

EK 4: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yayımlanan 10 adet rapora ilişkin Adalet Bakanlığı'nın görüşünün alınması amacıyla, 23.02.2001'de gönderilen yazı.

Sayın Prof. Dr. Hikmet Sami TÜRK
Adalet Bakanı

Sayın Bakanım, yaklaşık sekiz ay önce TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yayımlanan soruşturma, kovuşturma, yargılama, ceza ve infazı ile ilgili on adet rapora ait Bakanlığınızın değerlendirmelerine ve gereği olarak yapılan uygulamalara ilişkin bilgi edinmek istiyorum. Ayrıca kamuoyunun da bu konuda bilgilenmek istediğini biliyorum.

Bakanlığınızın Komisyon Raporlarıyla ilgili kamuoyuna yansımış bir çalışmasından şahsen haberdar değilim. Komisyon çalışmalarımızın adli bir soruşturma olmamasına karşın bu konuda, ilgili savcılarımız Komisyonumuzdan tutuklu ve hükümlülerin yalnızca açık kimliklerini istemekle yetinmişlerdir. Açık kimlikler ise Komisyon Heyetlerimizin tutuklu ve hükümlülere verdikleri sözlerin gereği olarak savcılıklara gönderilmemiştir.

Buna karşılık açık kimlikleri ile Komisyonumuza başvurarak gördükleri muamele sorunları hakkında Komisyonumuzun aracılığında suç duyurusunda bulunmak isteyenlerin başvuruları ilgili savcılıklara iletilmiştir. Bine yakın başvuruya savcılıklarımızın verdikleri yanıtların büyük çoğunluğunu, süre aşımına uğrama ya da takipsizlik kararları oluşturmuştur. Maalesef çok azı için soruşturma açılmış olup, 2000 yılı itibarıyla sonuçlanan ise hiç yoktur.

Oysa Komisyonumuz, Parlamentonun denetim yetkisi kullanarak en doğru bilgilere ulaşabilmek ve konuları çok yönlü değerlendirebilmek üzere çalışmalarını alanda yürütmüş ve her partiye mensup milletvekillerinin katılımı ile bizzat yerinde gözlemlerde bulunmuştur. Çalışmada amaçlanan adli sonuçlar elde etmekten çok, sisteme yönelik iyileştirme sağlanması olmuştur. Bunda da başarı elde edildiği kamuoyunun olumlu tepkisi ile ortaya çıkmıştır.

Böyle bir çalışmanın Bakanlığınızca da değerlendirilmiş olduğunu umuyorum. Konuya açıklık getirmesi için aşağıdaki sorularımın yanıtlanması hususunu saygılarımla arz ederim. 23.02.2001

Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT
Aydın Milletvekili

EK 4a: 23.02.2001 tarihli yazının yanıtlanmaması üzerine, ekl sorularla birlikte 21.03.2001'de tekrar gönderilen yazı.

Sayın Prof. Dr. Hikmet Sami TÜRK
Adalet Bakanı

Sayın Bakanım, 23.2.2001 tarihli yazımızda yapılan çalışmalarımızla ilgili Bakanlığınızdan istenilen bilgiler henüz cevaplanmamıştır. Konuyla ilgili ekteki sorularımın Bakanlığınızca cevaplanması hususunu tekiden saygılarımla arz ederim. 21.03.2001

Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT
Aydın Milletvekili

Ulucanlar, Burdur, Bergama ve Bayrampaşa cezaevlerindeki eylemler ve operasyonlar sonrası mahkûmlar F tipi cezaevlerine nakledilmiştir. O günkü tartışma ortamında kamuoyuna Adalet Bakanı olarak bu cezaevleri ile ilgili gerek mevzuat gerekse uygulama eksikliklerini giderecek bir dizi önlemin alınacağı sözünü vermişsiniz. Bu konuda;

1. Bakanlığınız tarafından yapılan somut girişimler nelerdir?

2. F tipi cezaevlerinde görev yapan personelin eğitim sorunları ve gereksinimleri karşılanmış mıdır?

3. F tipi cezaevlerine yerleştirilen mahkûmların özellikleri nedeniyle uygulanması düşünülen özel bir ıslah politikası geliştirilmiş midir?

4. Adli mahkûmlar için bile gerçekçi ıslah politikası, iyileştirme ve kazanım programlarının olmadığı ülkemizde, F tipi cezaevlerinde kalan mahkûmlara uygulamayı düşündüğünüz ıslah programının başarısından umutlu musunuz? Bu konuları kamuoyuna açık, bilirkişilerin katılımı ile tartışmayı ya da olgunlaştırmayı düşünüyor musunuz?

5. F tipi cezaevleri ile ilgili kadro (eğitim, sağlık, sosyal çalışmacı, psikolog vb.) eksiklikleri giderildi mi? Giderilmedi ise ne kadar sürede bunların giderileceğini düşünüyorsunuz?

6. Sevkler sırasındaki kötü muamele, işkence ve tecavüz iddiaları araştırıldı mı? Mağdurları var mı? Ne tedavi uygulandı, adli ve idari hangi işlemler yapıldı?

7. Halen açlık grevi ve/veya ölüm orucu eylemi yapan mahkûmlar var mı? Varsa hangi cezaevlerinde, sayıları ne kadar ve sağlık durumları nedir?

8. Kamuoyunun ve değişik sivil toplum örgütlerinin, kısacası toplu-

mun güven duyması açısından bağımsız denetim organlarının cezaevi içi gözlemlerinin önemli olduğunu biliyoruz. Bu konuda bağımsız, objektif denetim kurumlarının oluşturulacağını belirtmişsiniz. Mevzuatı hazırlandı mı? Uygulamadaki geçerliliği nedir?

9. Cezaevi içerisindeki anlaşmazlıklarda görev, sorumluluk ve yetki konularında objektif ve hukuka uygun karar verecek merciler olarak tanımlanan infaz hâkimliği mevzuatı hazırlandı mı? Bu konuda verdiğiniz söz Bakanlığınız süresi içerisinde uygulamaya girecek mi?

10. Halen Türkiye’de ıslaha yönelik standardı yakalamış, görev, sorumluluk ve yetkileri net tarif eden çağdaş bir infaz mevzuatımız mevcut değil. Günlük genelgeler ve yönergeler döneminin ne zaman kapanacağını düşünüyorsunuz. Yönetim kadrolarındaki standartla birlikte cezaevleri yapısal reformu ne zaman gerçekleştirilecek?

11. Elbette takvimini, tanımını, gerekçelerini yeterince bilimsel olarak açıklayacağınızdan emin olduğum sorularımın yanıtlarından çok, uygulamadaki gerçekliği önemlidir. Bu gerçeklikte toplumsal bilinç ve uzlaşma, Parlamento desteği çok daha önemlidir. Verdiğiniz sözleri tutabileceğiniz koşullara sahip olduğunuza inanıyor musunuz?

EK 4b: Yine yanıt alınamaması üzerine TBMM Başkanlığı kanalıyla, 25.05.2001’de gönderilen yazı ve ekli sorular.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda gerekçeleri ile birlikte yönelttiğim sorularımın Adalet Bakanı Sayın Prof. Dr. Hikmet Sami Türk tarafından yazılı olarak yanıtlanmasını saygılarımla arz ederim. 25.05.2001

Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT
Aydın Milletvekili

Sorularım:

Sayın Bakanım, yaklaşık on bir ay önce TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yayımlanan soruşturma, kovuşturma, yargılama, ceza ve infazı ile ilgili on adet rapora ait Bakanlığınızın değerlendirmelerine ve gereği olarak yapılan uygulamalara ilişkin bilgi edinmek amacıyla 23.02.2001 tarihinde Bakanlığınıza yazılı sorularımı yönetmiştim. Makul bir süre geçmesine karşın yanıt alamamam üzerine 21.03.2001 tarihindeki yazım ile sorularımı tekrar iletmıştim. Aynı amaçla İçişleri Bakanlığına ve İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanlığına yönelttiğim soruların yanıtlanmış olmasına karşın Partimin bir Bakanının hiçbir gerekçe göstermeden, üstelik bu konuda kamuoyunun da bilgilenmek istediği gerçeği ortada dururken sorularıma yanıt vermemesi ve yanıt alabilmek amacıyla TBMM Başkanlığının aracılığını başvurma durumunda bırakılmış olmamdan dolayı son derece üzüldüğümü ve bu durumu düşündürücü bulduğumu bilmenizi isterim.

Bakanlığınızın Komisyon’Raporlarıyla ilgili kamuoyuna yansımış bir çalışmasından şahsen haberdar değilim. Komisyon çalışmalarımızın adli soruşturma olmamasına karşın bu konuda, ilgili savcılarımızın Komisyonumuzdan tutuklu ve hükümlülerin yalnızca açık kimliklerini istemekle yetinmişlerdir. Açık kimlikler ise Komisyon Heyetlerimizin tutuklu ve hükümlülere verdikleri sözlerin gereği olarak savcılıklara gönderilmemiştir.

Buna karşılık açık kimlikleri ile Komisyonumuza başvurarak gördükleri muamele sorunları hakkında Komisyonumuz aracılığında suç duyurusunda bulunmak isteyenlerin başvuruları ilgili savcılıklara iletilmiştir. Bine yakın başvuruya savcılıklarımızın verdikleri yanıtların büyük çoğunluğunu, süre aşımına uğrama ya da takipsizlik kararları oluşturmuştur. Maalesef

çok azı için soruşturma açılmış olup, 2000 yılı itibariyle sonuçlanan ise hiç yoktur. Oysa Komisyonumuz, Parlamentonun denetim yetkisi kullanarak en doğru bilgilere ulaşabilmek ve konuları çok yönlü değerlendirebilmek üzere çalışmalarını alanda yürütmüş ve her partiye mensup milletvekillerinin katılımı ile bizzat yerinde gözlemlerde bulunmuştur. Çalışmada amaçlanan adli sonuç elde etmekten çok, sisteme yönelik iyileştirme sağlanması olmuştur. Bunda da başarı elde edildiği kamuoyunun olumlu tepkisi ile ortaya çıkmıştır.

Böyle bir çalışmanın Bakanlığınızca da değerlendirilmiş olduğunu umuyorum. Konuya açıklık getirilmesi için aşağıdaki sorularımın her fırsatta önemli gördüğünüzü belirttiğiniz objektif kriterlere dayalı olarak yanıtlanmanız hususunu saygılarımla arz ederim. 25.05.2001

Haziran 2000 tarihinde yayımlanan "Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Batman Raporu 1998 ve 2000" ile ilgili sorularım:

1. Bu Raporun Bakanlığınızca herhangi bir değerlendirmesi yapıldı mı? Eğer yapıldı ise değerlendirme yazılı hale getirildi mi? Gereği için hangi işlemler yapıldı? Yapılmadı ise neden gerek duyulmadı?

2. Faili meçhul cinayetlerin (özellikle siyasi) en yoğun olarak yaşandığı ilimiz Batman'dır. Raporun yayımlandığı tarihe kadar meydana gelen faili meçhul cinayet sayısı (adli ve siyasi) ne kadardır, Rapordan sonra kaç faili meçhul cinayet olmuştur ve bunların kaçının faili yakalanmıştır?

3. Raporda Emniyet Müdürlüğü binasının, polislin teknik çalışma olanaklarının, sorgu personelinin eğitiminin ve adli tıp çalışmalarının yetersiz olduğu saptanmıştır. Yapılmakta olan yeni Emniyet Müdürlüğü binasının alt katında ise koşulları uygun olmayan çok sayıda gözaltı hücreleri bulunuyordu. Bu yetersizlikleri ve olumsuzlukları giderici hangi somut önlemler alındı?

4. Rapor, soruşturma ve kovuşturma aşamasında yer, zaman ve kişi tanımlamaları ile yaygın işkence uygulamalarına değinmiştir. Bunun gereği olarak idari ve adli yönden herhangi bir çalışma yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

5. Raporda soruşturma ve kovuşturma aşamasında savcılarının yetkilerini tam olarak kullanmadıkları, hatta Bakanlıkça gönderilen ve denetime vurgu yapan genelgelere karşın kullanamadıkları ortaya konulmuştur. Savcılarının inisiyatif kullanmaları yönünde herhangi bir talimatınız oldu mu? Olmadı ise neden gerek görülmedi?

6. Raporda soruşturma ve kovuşturma aşamasında, doktor muayenesi sırasında sorgulanan kişilerin yanında güvenlik görevlilerin de bulunmalarına değinilmiştir. Raporu dikkate alarak doktor muayenesinde güvenlik görevlilerinin bulunmaması yönünde somut bir girişiminiz ve

denetiminiz, örneğin yazılı bir talimatınız ve aldığınız bir yanıt oldu mu? Olmadı ise neden gerek duyulmadı?

7. Raporda, Batman'da açık arazide, güvenlik birimlerine ait yerlerin dışında sorgulama yapıldığı yönündeki iddialar tarih ve kişi tanımlamalarıyla anlatılmıştır. Bu, iddiası bile ciddi olan konu hakkında herhangi bir araştırma yapıldı mı? Yapıldı ise ulaşılan sonuçlar nelerdir? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

8. Savunma hakkının sorgu aşamasında yeterince kullanılamaması ile ilgili olarak Raporda saptanan sorunların ortadan kaldırılması yönünde somut girişimlerde bulunuldu mu?

9. Tutuklulara, duruşmalara götürülüp getirilmeleri, mahkûmlara ise sevkleri sırasında kötü muamele ve hatta işkence yapıldığına ilişkin Raporda yer alan iddialar araştırıldı mı? Araştırma yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

10. Özellikle organize suçlarla mücadelede söz konusu olan "gizli görevli" kullanılması ile ilgili şikâyet ve iddialara yönelik herhangi bir araştırma yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

11. Batman Cezaevi'nde tutukluluk süreleri terör suçlarında altı, adli suçlarda üç yıla kadar çıkmaktadır. Ceza adaletinin ve yargıya olan güvenin sağlanması açısından bu son derece önemli sorun karşısında somut ne gibi önlemler alınmıştır?

12. Batman Cezaevi'nde eksikliği saptanmış olan ve acil karşılanması gereken doktor, öğretmen ve sosyal çalışmacı sorununun çözümüne yönelik hangi girişimler söz konusu oldu? Nasıl bir sonuç alındı? Çözüm için yeterli oldu mu?

13. Batman Cezaevi'nde onsekiz yaşından küçük tutuklu ve hükümlü çocukları koruyucu önlemlerin alınmadığı saptanmıştı. Bu yönde sonuç alıcı bir çalışma, özellikle af sonrası yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

14. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti ile görüşme yapan mahkûmların daha sonra sürgüne gönderildikleri konusunda Raporda yer alan, tekrarlanan ve ciddi olan iddialar araştırıldı mı? Yapılan ve sonuçlanan idari ve adli soruşturma var mı?

15. Cezaevlerinde genelgelerin farklı uygulandığı yönünde yetkililer tarafından da kabul edilen şikâyetler konusunda, somut girişiminiz oldu mu? Olmadı ise neden gerek görülmedi?

Mayıs 2000 tarihinde yayımlanan "Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Tunceli Raporu 1998 ve 2000" ile ilgili sorularım:

1. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetinin gözlemi o-

larak Raporda yer alan yakalama ve gözaltına alma ile ilgili olarak görevli memura hakaret ve icrai rezalet suçlarının Tunceli ilindeki dikkat çekici yaygınlığı konusunda herhangi bir araştırma yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

2. Doktor raporlarının her türlü baskılardan arınmış bir biçimde düzenlenmesi yönünde somut ve yazılı talimatınız oldu mu? Olmadı ise neden gerek görülmedi?

Mayıs 2000 tarihinde yayımlanan “Soruşturma ve Kovuşturma İstanbul Raporu 2000” ile ilgili sorularım:

1. İstanbul’da fiziki koşulları kötü, standartlardan uzak olan karakolların, özellikle de çok daha kötü koşullarda bulunan nezarethanelerinin düzeltilmesi için somut ne gibi önlemler alındı? Alınmadı ise neden gerek görülmedi?

2. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetlerinin Raporda da yer alan karakollarda kötü muamele ve işkencenin yaygın olarak uygulandığına ait saptamaları ve görüşleri söz konusudur. Bu konuda iyileştirmeye yönelik ne tür önlemler alındı, hangi idari ve adli işlemler yapıldı? Bir önlem alınmadı ve işlem yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

3. Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu’nda bulunan ve Komisyonumuz tarafından ilgili savcılığa gönderilmek üzere teslim edilen, basında da geniş biçimde yer alan “Filistin askısı” konusunda, mağduru yoktur denilerek herhangi bir işlem yapılmadığını yine basından öğrenmiş bulunuyorum. Haberlerin doğruluk derecesi nedir? Adli soruşturmada herhangi bir engel söz konusu mudur? Bu son derece önemli sorun ile ilgili olarak herhangi bir idari soruşturma yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

4. Karakollarda TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetlerince yapılan incelemeler sırasında saptanan eksikliklerin giderilmesi yönünde somut girişimleriniz oldu mu? Bunlar nelerdir? Olmadı ise neden gerek görülmedi?

5. Denetimler konusunda savcılarımızın yeterince duyarlı davranmadıkları saptanmıştı. Bu eksikliklerin giderilmesi yönünde ne gibi önlemler alındı? Yazılı bir talimat söz konusu oldu mu? Bunlar yapılmadı ise neden gerek duyulmadı?

Mayıs 2000 tarihinde yayımlanan “Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevli Raporu 1998 ve 2000” ile ilgili sorularım:

1. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetlerinin tutukevinin bir cezaevi olmadığı, ancak koşulların cezaevlerinden bile daha ağır

olduğu yönündeki saptamaları ile ilgili olarak hangi önlemler alındı? Alınmadı ise neden gerek görülmedi?

2. Çocuk tutuklulara yönelik kötü muamele ve işkence iddiaları ile ilgili olarak başlatılmış idari ve adli soruşturmanın sonuçları ne olmuştur?

3. Eğitim çağındaki çocukların tutukluluk sürelerinin uzamasının eğitimlerini aksatması yanında, farklı suçları işleme yönünde yeni bilgiler elde ettiklerine ilişkin saptamalar karşısında hangi somut önlemler alınmıştır? Alınmadı ise neden gerek görülmedi?

Mayıs 2000 tarihinde yayımlanan “Elazığ Çocuk İslahevi Raporu 1998 ve 2000” ile ilgili sorularım:

1. İslahevinde bulunan çocuklara soruşturma ve kovuşturma aşamasında kötü muamele ve işkence yapıldığı yönünde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda oluşan kanaatin yayımlanan Raporda yer almasından sonra hangi işlemler yapıldı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

2. Soruşturma ve kovuşturma aşamasında ek suç yüklenip dosyaların kapatılmak istendiği yaygın iddiaları araştırıldı mı? Araştırılmadı ise neden gerek görülmedi?

3. Sorgu aşamasında doktor raporlarının ya sorgudan önce ya da güvenlik güçlerinin yanında alındığı yönündeki iddiaları araştırdınız mı? Araştırılmadı ise neden gerek görülmedi?

4. Savunma hakkının tam olarak kullanılamadığı yönündeki saptamalarla ilgi herhangi bir araştırma yaptırdınız mı? Yaptırılmadı ise neden gerek görülmedi?

5. Raporda yer alan “İslahevinin çocuk psikolojisine, adölesan dönemine ait destek ve eğitim, aynı zamanda da esenlendirme sağlayacak yapıda olmadığı; İslahevinin personel, teknik, bilgi ve program olarak iyi hazırlanmış olmadığı” tespitleri dikkate alınarak herhangi bir iyileştirme çalışması yapıldı mı? Yapılmadı ise bunun nedenleri nelerdir?

6. Raporda yer alan ve eleştirilen “İslahevlerinin kuruluş amaçlarının cezaevlerinden farklı olması nedeni ile uyum ve disiplin suçu işleyenlerin cezaevlerine gönderilmekle tehdit edilmesi ve uygulamaya konulması...” biçiminde ortaya konulan görüşleri siz nasıl değerlendiriyorsunuz? Eğer onaylamadı iseniz herhangi bir önlem aldınız mı? Alınmadı ise neden gerek görülmedi?

7. Raporun yayımı tarihinden sonra İslahevlerine ve özellikle Elazığ İslahevine yönelik ne gibi düzeltme önlemleri aldınız? Alınmadı ise bunun nedenleri nelerdir?

8. 1998’de meydana gelen isyanla ilgi başlatılan idari soruşturmanın sonuçlanmasına karşın adli takibat raporun yayımı tarihinde sonuçlanma-

mıştı. Aradan geçen sürede sonuçlandı mı? Sonuçlandı ise hangi kararlar söz konusu oldu?

Mayıs 2000 tarihinde yayımlanan “Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Elazığ Raporu 1998 ve 2000” ile ilgili sorularım:

1. Tutuklu ve hükümlülerin cezaevine girmeden önce soruşturma ve kovuşturma aşamasında kötü muamele ve işkence gördükleri iddiaları karşısında idari ve adli soruşturma yapıldı mı? Hangi önlemler alındı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

2. Yalnız Elazığ’da değil, hemen her yerde büyük şikâyet konusu olan ve delillere dayalı olmaktan çok ifadeye dayalı sorgulama yapılmasından kaynaklanan “ek suç yükleme” yönündeki iddialar konusunda herhangi bir işlem yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

3. Adli tıp raporlarına yönelik yaygın şikâyetler konusunda bir işlem yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

4. Soruşturma ve kovuşturma aşamasında, doktor muayenesi sırasında, muayenenin sağlıklı yapılabilmesi için, sorgulanan kişilerin yanında güvenlik görevlilerin bulunmaması yönünde yazılı bir talimatınız oldu mu? Olmadı ise neden gerek duyulmadı?

5. Sorgu aşamasında savunma hakkının kullanılması ile ilgili saptanan sıkıntıların aşılması yönünde ne gibi somut girişimlerde bulundunuz?

6. Cezaevi personeli ve dış güvenlik elemanlarının keyfi tutumlarına yönelik iddialarla ilgili bir işlem yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

7. Elazığ E Tipi Cezaevi koşullarının iyileştirilmesi yönünde hangi somut önlemleri aldınız? Müşahede hücreleri ile ilgili yeni bir düzenleme yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

Mayıs 2000 tarihinde yayımlanan “Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Erzincan Raporu 1998 ve 2000” ile ilgili sorularım:

1. Cezaevlerinde yapılan görüşmelerde tutuklu ve hükümlülerin çok yaygın olarak işkence gördükleri iddialarına yer veren raporla ilgili herhangi bir işlem yaptınız mı? Yapılmadı ise bunun nedenleri nelerdir?

2. Eski ve yeni emniyet müdürlükleri binalarında kötü muamele ve işkence yapılan mekân tarifleri ve aletlerin gözlemlerle uyduğu, bu uygulamaların halen devam ettiği yönünde kanaatin olduğu raporda yer almıştır. Bu konu ile ilgili herhangi bir işlem yapıldı mı? Yapılmadı ise bunun nedenleri nelerdir?

3. Raporda yer alan “Suç oranın az, organize suç ve terör suçlarının hemen hiç olmadığı, kısmen adli suçların görüldüğü Erzincan’da, kötü

muamele ve işkence olaylarına ilişkin iddialar ile bu denli karşılaşmış olması son derece ilginçtir.” biçimindeki saptamanın emniyet görevlilerinin bu suçların yaygın olarak işlendiği yerlerde görev yaptıkları dönemden elde ettikleri kötü alışkanlıklara bağlı olabileceği iddialarını araştırdınız mı?

4. Nezarethane defterlerinde tutukluların hemen tamamının avukat istememiş olmaları sizce manidar değil mi? Bu durum savunma hakkının kısıtlanmasından kaynaklanmış olabilir mi? Bu durumu araştırdınız mı? Araştırmadı ise bunun nedenleri nelerdir?

5. Tutukluların emniyet görevlileri ile birlikte doktor muayenesinde bulunması yaygın şikâyet konusu. Bunun engellenmesi için somut bir girişiminiz oldu mu?

6. Cezaevinin olumsuz fiziki koşullarının düzeltilmesi yönünde herhangi bir uygulamanız oldu mu? Olmadı ise neden gerek görülmedi?

7. Mahkûmların açık cezaevlerine geçişlerinde farklı uygulamaların olduğu yönünde ciddi şikâyetler söz konusu olmuştur. Raporda yer alan bu konu araştırıldı mı? Araştırılmadı ise neden gerek görülmedi?

Mayıs 2000 tarihinde yayımlanan “Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Erzurum Raporu 1998 ve 2000” ile ilgili sorularım:

1. Cezaevlerinde yapılan görüşmelerde tutuklu ve hükümlülerin soruşturma ve kovuşturma aşamasında çok yaygın olarak işkence gördükleri iddialarına yer veren raporla ilgili herhangi bir işlem yaptınız mı? Yapılmadı ise bunun nedenleri nelerdir?

2. 1998’de yapılan incelemelerde saptanan olumsuzlukların 2000 yılında da devam ettiği raporda yer almıştır. Bu konuda herhangi bir somut girişiminiz oldu mu? Olmadı ise neden gerek görmediniz?

3. Nezarethane defterlerinde tüm tutuklular için “avukat istemedi” ya da “darp-cebir yoktur” ifadelerinin yer alması manidar değil mi? Bu sorun ile ilgili somut bir girişiminiz oldu mu? Hiçbir tutuklunun savunma hakkını kullanmak istememesi hiç dikkatinizi çekti mi? Herhangi bir girişiminiz olmadı ise nedenleri nedir?

4. Organize suçlarla mücadelede gizli görevli kullanılmasında yasal sınırların aşılaraq suçun oluşmasına yönelik teşvik edici, hazırlayıcı, katkı koyucu tutum ve davranışların ortaya çıktığı yönünde raporda yer alan hususlar konusunda ne gibi işlemler yaptınız? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

5. Aynı konuda “delil toplama ve delillendirmede, hileye ya da hile yollarına başvurma” konularında da şikâyetlerin olduğu raporda yer almıştır. Bu konu araştırıldı mı? Araştırılmadı ise neden gerek görülmedi?

6. Her cezaevinde uygulamaların farklı olduğu yönündeki şikâyetler Er-

zurum için de söz konusudur. Raporda da yer alan bu hususta ne gibi işlemler yapılmıştır? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

Mayıs 2000 tarihinde yayımlanan “Soruşturma Kovuşturma Yargılama Ceza ve İnfazı Şanlıurfa Raporu 1998 ve 2000” ile ilgili sorularım:

1. Rapor, soruşturma ve kovuşturma aşamasında yaygın işkence uygulamalarından söz etmiştir. Bunun gereği olarak idari ve adli yönden herhangi bir çalışma yapıldı mı? Yapılmadı ise neden gerek görülmedi?

2. Emniyet Müdürlüğü birimleri ile karakollarda yapılan denetimlerde nezarethane defterlerinin düzensiz tutulduğu, sorgu yerlerinin standartlara uymadığı saptanmıştı. Bu durumun düzeltilmesi için somut girişimleriniz oldu mu? Olmadı ise neden gerek duyulmadı?

3. Adli tıp hizmetlerinin saptanan yetersizliğini gidermeye yönelik somut bir önlem aldınız mı? Alınmadı ise neden gerek görülmedi?

4. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyetinin 28.03.1998 tarihinde Şanlıurfa Cezaevi'ne yaptığı ziyaret sırasında Suphi Dildaş adli tutukluya, emniyet görevlilerince işkence yapıldığı saptanmış ve Heyet tarafından Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmuştur. “Suç duyurusunu dikkate alan Başsavcılık, soruşturmasını sürdürmüş, 04.05.1998 ve 28.05.1998 tarihli iki iddianame ile sağlam raporu veren doktor ve işkence yaptığı iddia edilen emniyet mensupları hakkında adli görevi ihmal ve işkence yapma suçlarıyla kamu davası açılmıştır. Şanlıurfa 1'inci Ağır Ceza Mahkemesi'nde E: 1998/81 ve E:1998/1365 numaralarıyla görülen bu davalar sonucunda yargılanan sanık polisler ve sağlam raporu veren doktor, haklarındaki iddialara ilişkin inandırıcı ve yeterli delil elde edilemediğinden beraat etmiştir.”

Raporda konuya ilişkin önemli saptamalar yer almıştır. Bunlar;

- “Savcı, kendilerine gelen işkence ihbarlarını önemser görünmekle birlikte, gerekli araştırma ve soruşturmayı yeterince yapmamıştır.”

“Hukuki yardımdan yoksun bulunan mağdur, yargılama esnasında bilgi eksikliği nedeniyle yaptığı bazı hatalar ile en temel haklardan mahrum kalmıştır. (Mağdur S.D. davaya müdahale talebinde bulunmadığı için kararı temyiz edememiştir.)

“TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunu Heyetinin bu rapor içeriği ile de kamuya mal edilmiş olan resmi tutanaklarındaki bilgiler ışığında olayın delillendirilmesi ve bu konuyla ilgili ‘YAPILAN HUKUKA AYKIRILIĞIN TESPİTİ’ gereklidir. Bu durum, insan hakları kavramının ülkemizde yerleşmesi açısından büyük önem arz etmektedir.”

Bu saptamalar daha sonra kamuoyunda pek çok kez açıkça dile getirilmiştir.

Bakanlığınız bu sorunla ilgili somut hangi girişimlerde bulunmuştur? Bulunmadı ise neden gerek görülmedi?

5. Cezaevinde saptanmış fiziki koşullar ve personele yönelik eksiklikler ve yetersizlikleri giderici hangi önlemleri aldınız? Alınmadı ise neden gerek görülmedi?

EK 5: Adalet Bakanı'nın, 23.02.2001 tarihli yazıya, 27.06.2001 tarihinde verdiği yanıt.

**T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü**

B.03.0.C.T.E.0.00.00.00

Sayı: 27.06.01*039588

Konu:

**ANKARA
.../.../2001**

**Sayın
Dr. Sema Tutar PİŞKİNSÜT
Aydın Milletvekili**

23.02.2001 tarihli mektubunuza cevap olmak üzere, Bakanlığımızca yürütülen çalışmalara ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

1. Cezaevleri sorununa kalıcı bir çözüm getirebilmek amacıyla, reform niteliğinde önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar, ana çizgileriyle şöyle sıralanabilir:

a) İnfaz mevzuatında yapılan yenilikler:

aa) Terörle Mücadele Kanunu'nun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 4666 sayılı Kanun, 5 Mayıs 2001 tarih ve 24393 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile hükümlüler işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre guruplandırılarak güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde kendileri için hazırlanmış iyileştirme ve eğitim programları çerçevesinde eğitim ve spor, meslek kazandırma ve iş yurdu çalışmaları ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma olanağına kavuşmuşlardır. Ayrıca, kınama dışında disiplin cezası almayan hükümlüler, açık görüş yapabileceklerdir. Kanun ile tutuklular da aynı haklardan yararlanacaklardır.

bb) Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları, giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması, muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarı ile ilişkileri, haberleşmeleri, iyileştirme faaliyetleri, çalıştırılmaları, müşahade işlemleri, diğer

cezaevlerine nakilleri ile açık cezaevlerine ayrılmaları ve izinleri konularında şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak amacıyla hazırlanan "İnfaz Hâkimliği Kanunu", Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilerek, 4675 sayı ile, 23 Mayıs 2001 Tarih ve 24410 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

cc) 4301 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu'nun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun'da Bakanlığım döneminde 4671 sayılı kanunla yapılan değişikliklerle İşyurtları Kurumu Döner Sermaye tavanı 20.000.000.000.000 (Yirmi Trilyon) Türk lirasından 200.000.000.000.000 (ikiyüz Trilyon) Türk lirasına çıkarılmış, yargı ve noter harçlarından alınan pay %25'ten %35'e yükseltilmiş, işyurtlarında çalıştırılan hükümlülerden ödeme gücü olmayanlardan yiyecek bedeli alınmaması uygulaması getirilmiştir.

dd) Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetim, işleyiş ve uygulamalarını yerinde görmek, incelemek, bilgi almak ve tespitlerini rapor haline getirerek ilgili mercilere sunmak üzere hazırlanan "Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kuralları Kanun Tasarısı" Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilerek 4681 sayı ile 21.6.2001 Tarih ve 24439 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

b) İnfaz mevzuatıyla ilgili devam eden çalışmalar:

aa) Maddi infaz hukukuna ilişkin düzenlemeler, dağınık metinlerde yer almakta ve yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tavsiyelerinde öngörülen standart cezaevleri kuralları doğrultusunda, yeni bir İnfaz Kanunu hazırlanması gerekmektedir. İnfaz hukukunu ilgilendiren hükümlerin temel bir kanunda toplanması amacıyla, İnfaz Kanun Tasarısı Komisyonu oluşturulmuştur. Bilim adamları, Yargıtay üyeleri, Türkiye Barolar Birliği ve Bakanlık yetkililerinden oluşan Komisyon çalışmalarına devam etmektedir.

bb) Cezaevlerinde görev yapan infaz personelinin hizmet öncesi, hizmet içi, adaylık ve görevde yükselme eğitimlerinin infaz bilimine uygun ortamlarda yapılabilmesi için şimdiye kadar olumlu bir adım atılmamıştı. İnfaz personelinin eğitim eksikliğinin giderilmesi amacıyla en kapsamlı girişim, Bakanlığım döneminde başlatılmıştır. Ankara-Keçiören Çocuk İslahevi bünyesinde boş bulunan bir bina kısa süre içerisinde onarılmış ve 30 Ekim 2000 tarihinde Ceza İnfaz Kurumları Personeli Eğitim Merkezleri'nin başka yerlerde kurulabilmesi için de bir kanun tasarısı hazırlanarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulmuştur. Adalet Komisyonu'nca kabul edilen tasarı halen Bütçe ve Plan Komisyonu gündeminde bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi, cezaevleri yapısı reformu, oldukça geniş kapsamlı bir reform hareketidir. Yıllardır bu soruna ciddi olarak el atılmadığı, bugün artık her kesim tarafından kabul edilmektedir. F tipi kapalı cezaevlerinin hizmete açılması, bu sayede cezaevlerinde güvenlik asayiş sorununun asgariye indirilebilmesi, infaz personeline hizmet içi eğitim vermeye başlanması Bakanlığım döneminde gerçekleştirilmiştir. Bütün bu çalışmaların tümüyle hayata geçirilebilmesi için zamana ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir. Amacımız, reform için gerekli süreyi yoğun bir çabayla kısa tutmaktır.

c) Yüksek güvenlikli kapalı cezaevleri projesi:

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu kapsamına giren tutuklu ve hükümlülerin barındırılması amacıyla yüksek güvenlik standartlarına sahip bir kapalı cezaevi projesi geliştirilmiştir. F tipi adı verilen bu projenin tasarım ve ihale aşamaları kısa sürede bitirilmiştir. İhalesi yapılan 11 adet F tipi kapalı cezaevinden, 6 adedi planlanan süre içinde tamamlanmıştır. Bunlardan Ankara, Edirne, Kocaeli ve Tekirdağ F Tipi Kapalı Cezaevleri 19 Aralık 2000 tarihinden itibaren hizmete açılmıştır. Bolu ve İzmir F Tipi Kapalı Cezaevlerinin hizmete açılması için hazırlıklar tamamlanmak üzeredir. Yüksek güvenlikli kapalı cezaevi ihtiyacının tümüyle karşılanması amacıyla halen 5 adet F tipi kapalı cezaevinin yapımı devam etmektedir.

d) Mevcut kapalı cezaevlerinin oda sistemine dönüştürülmesi çalışmaları:

Kalabalık koğuş sisteminin yarattığı asayiş ve güvenlik sorunları herkeşçe bilinmektedir. Gelişmiş ülkelerde tercih edilen oda sistemine geçilmeden, cezaevi sorununu çözmek mümkün değildir. Bu nedenle, 2000 yılı içinde başlatılan kapalı cezaevlerindeki koğuş sistemini 4, 6 ve 8 kişilik oda sistemine dönüştürme projesine hızla devam edilmektedir. Yıl sonuna kadar tüm E tipi ve Özel tip kapalı cezaevlerinin oda sistemine dönüştürülmesine çalışılmaktadır.

e) Normal güvenlikli yeni kapalı cezaevleri projesi:

Bireysel oda sistemine dayalı, ancak sosyal ve kültürel faaliyetlerle, spor, iyileştirme ve eğitim faaliyetlerinin yürütülebileceği ortak alanların ve işyurtları çalışma atölyelerinin bulunacağı, normal güvenlikli, 500 kişilik yeni bir kapalı cezaevi projesinin tasarım çalışmaları tamamlanmak üzeredir.

f) Kadın ve Çocuk Kapalı Cezaevleri projesi:

Kalabalık koğuş yapısının beraberinde getirdiği olumsuzluklar, yeterli sosyal faaliyet alanları ve işyurtları çalışma atölyelerinin bulunmaması gibi nedenlerle mevcut cezaevleri, kadınların ve çocukların ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Bu olumsuzluklar nedeniyle yeni kadın ve çocuk cezaevlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bakanlığım döneminde başlatılan bir çalışma ile üniversite, baro, konuyla ilgili diğer kamu kurumu temsilcileri ve Bakanlık yetkililerinin katılımlarıyla yeni bir kadın kapalı cezaevi projesi hazırlanmıştır. Benzer bir çalışma çocuk kapalı cezaevleri için de yapılmaktadır.

2. F tipi kapalı cezaevleri hizmete açılmadan önce, bu cezaevlerinde görev yapacak personel için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programları uygulanmaktadır. 17.07.2000 tarihinden itibaren başlatılan hizmet içi ve hizmet öncesi eğitim faaliyetleri çerçevesinde, F tipi cezaevlerinde görev yapan tüm cezaevi birinci müdürleri, ikinci müdürleri, idare memurları, psikologları, sosyal çalışmaları, infaz ve koruma başmemurları, teknisyenleri ve aşçıları, Ankara Ceza İnfaz Kurumları Personeli Eğitim Merkezi'nde uzman eğiticiler tarafından eğitilmişlerdir. Ayrıca, kısa süreli hizmet içi eğitim seminerlerinde ve sık sık yerinde yapılan denetimlerde F tipi cezaevlerinde görev yapan personelin eğitim eksikleri giderilmektedir.

3. F tipi kapalı cezaevlerinde hangi hükümlü ve tutukluların barındırılacakları Terörle Mücadele Kanunu ile Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nda belirlenmiştir. Her iki Kanun kapsamına giren hükümlü ve tutukluların hangi infaz rejimine tabi tutulacakları ise Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaevleri İnfazına Dair Tüzük'te gösterilmiştir. F tipi kapalı cezaevlerinde barındırılan hükümlü ve tutukluların iyileştirme ve eğitim (tretman) faaliyetleri tüzükte belirlenen esaslara uygun olarak yürütülmektedir. Bu bağlamda, hükümlü ve tutukluların eğitim, spor ve kültürel faaliyetleri ile işyurtları çalışma atölyelerinden yararlanma koşullarını belirleyen "Cezaevi İç Yönetmeliği", "Hükümlü ve Tutukluların Hak ve Sorumluluklarına İlişkin Bilgi Kitapçığı" ve "F Tipi Kapalı Cezaevlerinde Kapalı ve Açık Spor Alanlar, Çok Amaçlı Salon, Kreş, Kütüphane ile İşyurtları ve Çalışma Atölyelerinden Yararlandırılma İlkeleri" hazırlanmıştır.

4. F tipi cezaevlerinde barındırılan hükümlü ve tutuklular için hazırlanan iyileştirme ve eğitim programı, uluslar arası cezaevi standart kurallarının ve infaz mevzuatımızın konuya ilişkin ilkelerine uygundur. Program başarısı zaman içerisinde her kesimi tatmin edeceği umulmaktadır.

Programın geliştirilmesine ihtiyaç duyulur ise, bilimsel ortamlarda tartışmaya da açılacaktır.

5. F tipi kapalı cezaevlerinde personel açısından tam kadro ile hizmet verilmektedir. Açıktan atama işlemleri devam eden personelin yerine geçici görevli personel atanmıştır.

6. 19 Aralık 2000 tarihinde başlayan "Hayata Dönüş Operasyonu" sonucu, bulundukları cezaevlerinden F tipi kapalı cezaevlerine nakledilen tüm hükümlü ve tutukluların kötü muamele, işkence ve diğer iddiaları adli yönden araştırılmıştır. Bu iddialarla ilgili olarak, halen İstanbul Bayrampaşa Devlet Hastanesi'nde tedavi gören iki hükümlü (Erol ARIKAN, Fevzi SAYGILI) bulunmaktadır. Konunun hassasiyeti bakımından, operasyon sonrasında tarafımdan verilen bir talimat üzerine, işkence ve kötü muamele iddialarının araştırılması amacıyla, derhal üç Adalet Başmüfettişi görevlendirilmiştir. Gerekli idari soruşturma, zaman geçirilmeden yaptırılmıştır.

Tutuklu ve hükümlülerce işkence ve kötü muamele iddiaları ile ilgili olarak yapılan şikâyetler sonucunda Aydın, İzmir, Elbistan Cumhuriyet Başsavcılıklarınca takipsizlik kararı verilmiştir; Bartın, Nevşehir ve Kırşehir Cumhuriyet başsavcılıklarınca soruşturma dosyaları görevsizlik kararı verilerek Valilik makamlarına gönderilmiştir. Bursa, Gebze, İstanbul-Eyüp, Ceyhan, Uşak, Çankırı, Edirne, Kocaeli ve Ankara-Sincan Cumhuriyet başsavcılıklarınca yürütülen soruşturmaların bir kısmı halen devam etmektedir..

7. Yasadışı yıkıcı terör örgütlerinin hükümlü ve tutuklular üzerindeki manevi baskıları tümüyle ortadan kalkmadığı için, F tipi kapalı cezaevlerinde ölüm orucu ve açlık grevi eylemleri devam etmektedir. 19 Aralık 2000 tarihinden önce 15 değişik örgütün 48 cezaevinde başlattığı bu eylemlere katılanların sayısı; 1269 kişi açlık grevi ve 287 kişi ölüm orucu eylemi olmak toplam 1556 kişi iken, 22 Haziran 2001 tarihi itibarıyla eylem yapılan cezaevi sayısı 25 ve eyleme katılan örgüt sayısı 19 olmuştur. Halen açlık grevinde bulunanların sayısı 379, ölüm orucunda bulunanların sayısı 208 olmak üzere toplam eylemci sayısı 663 kişidir. Görüldüğü üzere, toplam eylem sayısında büyük düşüş kaydedilmiştir. Ölüm orucu eylemlerinde 18 hükümlü ve tutuklu kaldırıldıkları hastanelerde, bir hükümlü de hastaneye kaldırılırken yolda hayatını kaybetmiştir. 19 Aralık 2000 tarihinde önce terör örgütlerinin engellenmeleri nedeniyle hiçbir hükümlü ve tutuklu hastaneye kaldırılmamış iken, 22 Haziran 2001 tarihi itibarıyla tedavi için hastaneye kaldırılan eylemci sayısı 124'ü bulmuştur.

8. Kamuoyu, cezaevleri sorununun çözümü yolunda atılan adımları desteklemektedir. Bu konuda toplumsal bilinç oluşmuştur. Yeniden yapılanına çalışmalarına önemli bir katkı sağlayacak olan kanun tasarılarının gecikmeden çıkarılabilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilgi ve desteğine azami ihtiyaç duyulmaktadır. Devletin ilgili tüm makamlarının sorunun çözümü için gereken ilgi ve desteği gösterdiklerine inanılmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim,

Prof. Dr. Hikmet Sami TÜRK
Bakan

Bilgi için :
Türkiye Büyük Millet Meclisi
İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığına

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ:

a) Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı ifadeli, 04/06/2001 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-10785 sayılı yazınız.

b) 11/06/2001 tarihli ve 866 sayılı yazınız.

İlgi (a) yazınız ekinde alınan, Aydın Milletvekili Dr. Sema Tutar Pişkinsüt tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/4380-10648 Esas No.lu soru önergesinde yer alan hususlarla ilgili cevapların derlenebilmesi için ilgi (b) yazımızla, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca bir aylık ek süre verilmesi istenilmiştir.

Söz konusu soru önergesine verilen cevap örneği iki nüsha halinde ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Hikmet Sami TÜRK
Bakan

EKLER

EK-1 Soru önergesi (2 adet-19 sayfa)

EK-2 Liste (2 adet-1 sayfa)

Sayın
Dr. Sema Tutar PİŞKİNSÜT
Aydın Milletvekili
TBMM

Bakanlığımıza yönelttiğiniz ve yazılı olarak cevaplandırılmasını istediğiniz 7/4380-10648 Esas No.lu soru önergesi Bakanlığımız yönünden incelenmiş ve cevabı aşağıda sunulmuştur.

Bilindiği üzere, kimseye işkence ve eziyet yapılmaması, insan haysiyetine uygun olmayacak ceza veya işleme tâbi tutulması Anayasa ve uluslar arası sözleşmelerde hüküm altına alınmış temel bir insan hakkıdır. Nitekim Anayasanın "Kişinin Hakları ve Ödevleri" başlıklı İkinci Bölümünde yer alan "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrasında "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleyi tâbi tutulamaz" hükmüne yer verilmiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, "Kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tâbi tutulamaz" şeklinde tavsiye kararı almış ve Avrupa çapında bir denetimi öngören "İşkencenin ve Gayri İnsani veya Küçültücü Ceza ve Muamelelerinin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi"ni 26.11.1987 tarihinde kabul ederek imzaya açmıştır. Türkiye, 11.8.1987 tarihinde imzaladığı bu Sözleşmenin onaylanmasını 25.2.1988 tarih ve 3411 sayılı Kanunla uygun bulmuş ve onaylama belgesini Avrupa Konseyine sunan ilk Devlet olmuştur. Daha önce de 10.2.1984 tarihinde imzaya açılan Birleşmiş Milletler "İşkenceye ve Zalimce İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı İşlemlere veya Cezalara Karşı Sözleşme"yi Türkiye, 25.1.1988 tarihinde imzalanmış ve 3441 sayılı Kanunla onaylamayı uygun bulmuştur. Öte yandan, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterilmesi amacıyla, 1975 yılında ülkemiz de dahil 34 Avrupa ülkesinin Helsinki'de imzaladığı "Helsinki Nihai Senedi"nde söz konusu ilkelere yer verilmiştir.

Bu çerçevede yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) sonucunda 19-21 Kasım 1990 tarihinde ülkemiz ile birlikte 34 Avrupa ülkesinin katılımı ile "Paris Zirvesi" adı altında bir zirve düzenlenmiştir. Sonuçta, "Yeni Avrupa İçin Temel Paris Yasası" adıyla imzalanan metinde yeni Avrupa için kabul edilen ilke ve esaslar arasında kişinin temel hak ve özgürlükleri ön plânda tutulmuş ve "insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü" maddesi başlığı altında "hiç kimsenin işkence veya diğer zalimane, insan onuru ile bağdaşmayan ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tâbi tutulamayacağı" ilkesi bir kere daha vurgulanmıştır.

İnsan haklarındaki gelişimlere paralel olarak, günümüz ekonomik ve sosyal koşullarını uygun, günün gereksinmelerine yanıt verecek ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler ile üyesi olduğumuz uluslararası kuruluşların normlarına uygun yasal düzenlemeler yapmak amacıyla Bakanlığımızca yürütülen çalışmalar şunlardır:

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun toplumsal, siyasi, sosyal ve ekonomik değişimler karşısında eskimiş olan ve günün koşullarına göre ihtiyaçlara cevap vermeyen yönlerini ıslah etmek, gerekli değişiklikleri yapmak amacıyla Bakanlığımızca yüksek mahkeme üyeleri, bilim adamları ve uzman personelden oluşturulan Komisyonca hazırlanan **"Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı"**, bakanlıklar ile ilgili kurum ve kuruluşların görüşüne gönderilmiş olup, gelen öneri ve görüşler doğrultusunda Komisyonca değerlendirmeler yapılmıştır. Bu Tasarıda suç mağdurlarına ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilmektedir.

- Ayrıca, mağdur haklarını koruyacak yasal düzenlemeler üzerinde mevzuat araştırma, bilgi ve verilerin toplanması çalışmaları devam etmektedir.

- Dünyada meydana gelen sosyal, siyasi ve ekonomik değişiklikler dolayısıyla eskiyen değerlere dayalı Türk Ceza Kanunu'nu çağa uydurmak, gerekli değişiklik ve geliştirmeleri yapmak üzere Bakanlığımızca yüksek mahkeme üyeleri, bilim adamları ve uzman personelden oluşturulan Komisyonca hazırlanan **"Türk Ceza Kanunu Tasarısı"**, bakanlıklar ile ilgili kurum ve kuruluşların görüşüne gönderilmiş olup, gelen öneri ve görüşler doğrultusunda Komisyonca değerlendirmeler yapılmıştır.

- Ülkemizin taraf olduğu uluslar arası sözleşmeler doğrultusunda infaz sisteminin temelini oluşturan ceza infaz kurumları ve tutukevleri hizmetlerinin çağdaş bir anlayış içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla ilgili mevzuatın günün koşullarına uygun hale getirilmesi için **"Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Genel Müdürlüğünün Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı"**nı hazırlamak üzere, uzman personelden oluşan Komisyon çalışmalarına devam etmektedir.

- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletler Avrupa Cezaevi Kurulları hakkındaki 1987 tarihli ve (3) sayılı kararı ile "Birleşmiş Milletlerin Tutuklulara Uygulanacak Asgari Standart Cezaevi Kuralları"ndaki ilkeler göz önüne alınarak tasarıda hükümlü ve tutukluların kurumlarda insan onuruna yakışır bir biçimde ve güvenlik içerisinde barındırılmaları, iaşeleri, tedavileri, sevk ve nakilleri, eğitim ve rehabilitasyonları ile çalıştırılmaları konuları düzenlenmiş ve bu faaliyetler sırasında insan hakları ihlallerini önleyen hükümlere yer verilmiştir. Ceza infaz kurumlarının fiziki şartlarını iyileştirmek ve çağın gereklerine uygun olarak kurumların yönetimini yeniden yapılandırmak, dağınık durumdaki mevzuatı toparlamak,

ancak yeni bir kanun çalışmasıyla mümkün olacaktır. Bu Kanun Tasarısı-yla ceza infaz kurumları çağdaş kurallara uygun birer eğitim ve ıslah kurumları haline getirilmektedir.

- Hükümlü ve tutuklulara uygulanan infaz sistemini çağdaş bir yaklaşımla yeniden düzenlemek, disiplin suç ve cezalarına karşı hâkim önünde itiraz hakkı tanımak, infaz hukukunda yargı denetimini egemen kılmak, cezaları infaz edilmiş olan hükümlülerin toplumdan dışlanmalarını önlemek, onların iş kurmalarına veya öğrenimlerine devam etmelerine yardımcı olmak üzere salıverilme sonrası korumaya ilişkin esasları belirlemek, çağdaş normlara dayalı infaz sistemini oluşturmak üzere; **“Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Tasarısı”** hazırlamak için oluşturulan Komisyon çalışmalarına devam etmektedir.

- Adli Tıp Kurumunun dünyadaki bilimsel gelişmelere paralel olarak, ıslahı ve yeniden yapılandırılması suretiyle adalete daha iyi hizmet sunabilmesi amacıyla 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanunu'nda değişiklikler yapılması amacıyla Bakanlığımızda uzman personelden oluşturulan Komisyonca hazırlanan **“Adli Tıp Kurumu Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı”** görüşe gönderilmiştir.

- Ceza infaz kurumları ile tutukevlerinin nitelikli personel ihtiyacını karşılamak, mevcut personelin bilgi ve eğitim düzeyini yükselterek bu kurumlardaki hizmet kalitesini iyileştirmek amacıyla Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde eğitim merkezleri kurulması amacıyla hazırlanan **“Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanunu Tasarısı”** hâlen Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları gündeminde bulunmaktadır.

- 1.5.2001 tarihli ve 4666 sayılı **“Terörle Mücadele Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”la**; 3713 sayılı kanunun 16. maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin, işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme ve eğitim programları çerçevesinde eğitim ve spor, meslek kazandırma ve işyurdu çalışmaları ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmaları imkânı getirilmiş, ayrıca programların süresi ve katılacak hükümlülerin sayısının, her programın özelliği, güvenlik koşulları ve kurumun olanakları dikkate alınmak suretiyle belirleneceği, iyileştirme ve eğitim programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği tespit edilen hükümlüler yönünden bu uygulamaya son verileceği veya gerekli değişikliklerin yapılacağı, haklarında kınama dışında disiplin cezası uygulanan hükümlülere bu ceza kaldırıncaya kadar açık görüş yaptırılmayacağı öngörülmüştür.

16.5.2001 tarihli ve 4675 sayılı **“İnfaz Hâkimliği Kanunu”yla**; Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların, haklarında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere yönelik şikâyetlerini incelemek, karara bağlamak ve kanunlara verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere, Bakanlığımız Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun olumlu görüşü alınarak, yargı çerçevesinde ceza infaz kurumu ve tutukevi bulunan ağır ceza mahkemeleri ile coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak ilçe asliye ceza mahkemeleri nezdinde infaz hâkimliğinin kurulması öngörülmüştür. Ayrıca, hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları, cezaların infazı, müshadeye tâbi tutulmaları, açık ceza evine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliye gibi işlem ve faaliyetlere ilişkin şikâyetler ile disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezaları gibi ilgili kurum idaresince uygulanan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere karşı, ayrıca ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurallarının kendi yetki alanlarına giren tespitleri ile ilgili olarak düzenleyip intikâl ettirdikleri raporlarla ilgili infaz hâkimliğine şikâyet yoluyla baş vuruda bulunma olanağı tanınarak, infaz ve tutukluluk sırasında yapılan işlem veya faaliyetlere yargı denetimi getirilmiştir. Böylelikle “hükümlü ve tutuklu hakları”nın uluslararası norm ve sözleşmelere uygun olarak korunması ve geliştirilmesi sağlanacaktır.

- 14.6.2001 tarihli ve 4681 sayılı **“Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kuralları Kanunu”yla**; Ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler veya mevzuat ile belirlenen ilke ve programlar çerçevesinde ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetim, işleyiş ve uygulamalarını yerinde görmek, incelemek, bilgi almak ve tespitlerini rapor haline getirerek yetkili ve ilgili mercilere sunmak üzere ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurallarının kurulmasına, görev ve yetkilerine ilişkin esas ve usuller düzenlemektedir.

- 9.5.2001 tarihli ve 4671 sayılı **“Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu’nun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun ile Ceza Evleriyle Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar ve Mahkûmlara Ödettirilecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”la**; İşyurtları Kurumu’nun yetersiz kalan döner sermaye miktarının ikiyüz trilyon liraya çıkarılması; bu kurumun gelirlerinden olan yargı ve noter harçlarının %25’den %35’e çıkartılması, İşyurtlarında çalıştırılan hükümlü ve tutuklulardan yiyecek bedelinin tahsil edilmeyerek bunlara verilen gündeliğin artırılması ve çalışmanın daha cazip hâle getirilmesi amaçlanmaktadır.

- **Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük'te** değişiklik yapılarak; kapalı cezaevlerinin günün koşulları ve fiziksel yapıları dikkate alınarak yeniden tanımı yapılmakta, hükümlü ve tutukluların yönetmelikte gösterilen esaslar çerçevesinde idarenin kontrolünde bulunan telefonlarla yakınlarıyla görüşebilmelerine ilişkin esaslar belirlenmekte ve kınama dışında disiplin cezası almış olanların cezaları kaldırılmadıkça bu haktan yararlanamayacakları düzenlemekte, telefonla görüşmeye ilişkin esasların belirleneceği yönetmenliğin üç ay içinde hazırlanarak yürürlüğe konulması ve Bakanlığımızca bu süre içinde belirlenecek ceza infaz kurumları ve tevkifevlerinden başlanarak gerekli tesisatın kurulmasının ve alınacak sonuçlara göre diğer kurumlarda da aynı uygulamaya gidilmesinin sağlanmasına ilişkin düzenlemeler öngörülmektedir.

SORUŞTURMA, KOVUŞTURMA, YARGILAMA, CEZA VE İNFAZI BATMAN RAPORU 1998 ve 2000

Söz konusu raporun;

- 16. sayfasında tutuklu 11 olarak kodlanan şahsın iddiaları ile ilgili Bakanlığımız Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 27.2.2001 gün ve 7313 sayılı yazıları üzerine Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yapılan soruşturmada; raporda adı geçen tutuklunun açık kimliğinin saklı tutulacağı, taahhüt gereği açıklanamayacağı bildirildiği, ayrıca Jandarma yetkililerince söz konusu tarihlerde gözaltına alınan şahısların tutuklanmadıkları gibi, raporda izahı verilen 11 nolu tutuklunun olmadığı belirtilmesi üzerine bu hususta yapılacak başkaca bir işlem bulunmadığı, anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 25.5.2001 gün ve B.2001/661 sayılı yazılarıyla bildirildiği,

- 24. sayfasında hükümlü 27 olarak kodlanan şahsın iddiaları ile ilgili Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 27.2.2001 gün ve 7313 sayılı yazıları üzerine Midyat Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yapılan soruşturmada; raporda belirtilen şahıslara ilişkin defter ve kayıtların celp edildiği, yapılan kontrollerde; Dargeçit ilçesinde söz konusu tarihlerde gözaltına alınan kimsenin bulunmadığı, Midyat ilçe merkezinde ise adam öldürme olayı ile ilgili gözaltına alınan şahıslar olduğu, bu şahısların alınan ifadelerinde ise işkence iddiaları ile ilgili beyanlarının bulunmadığı, ayrıca raporda sözü edilen hükümlünün bayan savcı ile ilgili iddialarının asılsız olduğu, işkence gören şahısların kimlikleri Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı'ndan istenmiş olup, verilen cevabı yazılarında anılan tutuklu ve hükümlülerin kimliklerinin saklı tutulacağı taahhüt edildiği bildirildiğinden, bu hususta yapılacak işlem olmadığı, anılan

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 25.4.2001 gün ve B.2001/769 sayılı yazılarıyla belirtildiği,

- 8 ve 23. sayfalarında yer alan tutukluların, gözaltında iken kendilerine kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 27.2.2001 gün ve 7151 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve anılan Başsavcılığın 14.3.2001 gün ve 2000/80-2 sayılı yazılardan soruşturmanın 2000/6423 hazırlık sayısında devam ettiğinin bildirildiği,

- 12. sayfasında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 27.2.2001 gün ve 7312 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Siirt Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, henüz sonucun bildirilmediği,

- Raporun 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 45, 52, 53, 54, 55, 57, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 72, 73, 74, 75. sayfalarında yer alan tutuklu ve hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 27.2.2001 gün ve 7311 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Batman Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmiş ve anılan Başsavcılığın 14.6.2001 gün ve 2001/1040 sayılı yazılarında soruşturmanın 2001/815 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 10, 11, 26. sayfalarında yer alan tutuklu ve hükümlülerin aynı konudaki iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 27.2.2001 gün ve 7303 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, yapılan soruşturma sonucunda işlem yapılmasına yer olmadığına karar verildiğinin anılan Cumhuriyet Başsavcılığın 21.3.2001 gün ve 2001/243 sayılı yazılarıyla bildirildiği,

- 29 ve 39. sayfalarında yer alan tutuklu ve hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 27.2.2001 gün ve 7304 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, ancak henüz sonucun bildirilmediği,

- 77. sayfasında yer alan hükümlünün aynı konudaki iddiası ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 27.2.2001 gün ve 7301 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmiş olup, Başsavcılığın 7.6.2001 gün ve B.7088 sayılı yazılarında soruşturmanın devam ettiğinin bildirildiği,

- Batman İlinde 28.07.1980 - 20.12.1999 tarihleri arasında işlenen faili meçhul cinayetlerin sayısı 281 olup, bunlardan 205'inin faileri belirlenerek halen 76 faili meçhul dosyanın derdest bulunduğu, ayrıca rapordan sonra 01.01.2000 - 25.06.2001 tarihine kadar 12 adam öldürme olayının meydana geldiği ve bunların hepsinin faillerinin tespit edildiği Batman Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 26.06.2001 gün ve B. Muhabere No: 2001/1202 sayılı yazılarında belirtildiği,

dosyaların tetkikinden anlaşılmıştır.

Öte yandan, Batman cezaevi ile ilgili önergede sözü edilen münhal olan kadrolara atama yapılabilmesi için Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı'ndan atama izinleri istenilmiş, ancak verilen atama izinleri, sayının az olması nedeniyle açılmakta olan F tipi cezaevlerine tahsis edilmiştir. Doktor ihtiyacı için Sağlık Bakanlığı ile irtibata geçilmiş, bu konuda kur'a sonuçları beklenilmektedir.

Batman Cezaevi'nde onu erkek, ikisi kız olmak üzere on iki hükümlü ve tutuklu on sekiz yaşından küçüktür. Söz konusu çocuk hükümlünün cezaevinin kendilerine ayrılmış kısmında barındırılmakta olup, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak halk eğitim müdürlüklerinden temin edilen öğretmenler tarafından okuma-yazma ve ilkokul bitirme belgesi alma kurslarına tâbi tutulmaktadır. Bunun dışında bazı el becerileri kazanmaları için gerekli olanaklar tanınmıştır. Hürriyeti bağlayıcı cezaları kesinleşen çocuklar hiç bekletilmeden Elazığ Çocuk İslahevi'ne sevk edilmektedirler.

Kapalı kurumlarda eğitim-öğretim faaliyetleri kurum içinde yapılmaktadır. Kurumda bulunan çocukların eğitim durumlarına göre;

- a) Okuma-yazma ve ilkokul bitirme belgesi,
- b) Açık Öğretim sınavlarına hazırlık ve destek kursları,
- c) Açık Öğretim Okulu ve Açık Öğretim Lisesi sınavları,
- d) Mesleki Eğitim Kursları
- e) Sosyal ve kültürel faaliyetler,
- f) Kitaplık ve kütüphane ve benzeri eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca, kapalı kurumlarda bulunan çocuklardan okula devam ederken tutuklananların öğrenimlerinde zaman kaybına uğramalarını önlemek için sınıf geçme sınavlarının kurumlarda gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

Ancak, tutuklu çocukların kurumda kalacakları sürelerin belli olması ve kurum dışı eğitim öğretim olanaklarından yararlanma imkânlarının bulunmaması sebebiyle eğitim programlarının yürütülmesinde, özellikle öğretmen ve uzman eksikliği nedeniyle büyük sorunlar yaşanmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu heyeti ile görüşme yapması nedeniyle Batman Özel Tıp Kapalı Cezaevi'nde herhangi bir tutuklu veya hükümlü başka infaz kurumuna gönderilmemiştir. Bu nedenle Bakanlığımıza herhangi bir iddia intikal etmemiştir.

Ceza infaz kurumlarında Bakanlığımız tarafından çıkartılan genelgelerin uygulanabilmesi tereddüt oluşması nedeniyle görüş sorulması doğaldır. Böyle durumlarda tereddütlerin giderilmesi için açıklayıcı yazılar gönderilmekte veya benzer tereddüt farklı kurumlardan da geldiğinde hizmet içi eğitim seminerleri ile kurum müdürleri Ankara'ya çağırılarak uygulamalar hakkında doğru bilgilendirilmeleri sağlanmaktadır. Bu çerçevede Batman Özel Tıp Kapalı Cezaevi müdürleri ve bazı hizmet servis personeli de dahil olmak üzere 2001 yılı içinde birden fazla hizmet içi eğitim semineri gerçekleştirilmiştir.

SORUŞTURMA, KAVUŞTURMA, YARGILAMA, CEZA VE İNFAZI TUNCELİ RAPORU 1998 ve 2000

Söz konusu raporun;

- 7 ve 8. sayfalarında yer alan hükümlü ve tutukluların, kendilerine gözetiminde kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16101-2 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, yapılan soruşturma sonucunda anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 21.9.2000 gün ve 2000/39/81-584-250 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözetiminde kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16102-3 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 9.2.2001 gün ve 1-2/1165-1-5/1300 sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/3467 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 4, 5, 6, 7, 8, 10. sayfalarında yer alan hükümlülerin, aynı konudaki iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16109-10 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği yapılan soruşturma sonucunda anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 5.2.2001 gün ve 2000/471 hazırlık 2001/53 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 6. sayfasında yer alan hükümlünün, kendisine gözetiminde kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiası ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel

Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16112-13 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, yapılan soruşturma sonucunda anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 23.11.2000 gün ve 2000/11337-8877 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 7, 8, 9. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözüaltına kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16113-14 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli İzmir Başsavcılığı'na gönderildiği, yapılan soruşturma sonucunda anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 23.10.2000 gün ve 2000/17510-13954 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 13. sayfasında yer alan hükümlünün, kendisine gözüaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiası ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16116-17 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, anılan Cumhuriyet Başsavcılığın 18.4.2001 gün ve 2001/505 muh. sayılı yazılarında soruşturmanın devam ettiğinin bildirildiği, dosyaların tetkikinden anlaşılmıştır.

Öte yandan, bu rapora ilişkin önerenin (1) no.lu bölümü ile ilgili olarak Bakanlığımız Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nden alınan TCK'nın 266, 571 ve 572. maddeleri ile ilgili açılan davalar ve sanık sayılarına ilişkin bilgi liste halinde ekte sunulmuştur.

SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA İSTANBUL RAPORU 2000

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı ve Üyeleri tarafından yapılan denetlemede, Gaziosmanpaşa Küçükköy Şehit Tevfik Arslan Karakoku'ndaki önergede sözü edilen konuyla ilgili olarak Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yapılan 2000/3219 hazırlık sayılı soruşturması devam etmektedir.

Ayrıca, Bakanlığımız Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü'nün 25.6.1999 tarihli ve B.02.0.PPG.0.12-320-8689 (1999/39) sayılı insan haklarına saygı konulu Genelgesi çerçevesinde insan haklarına saygı, hazırlık soruşturmalarında insan hakları ihlallerine yol açılmaması, Yakalama, Gözüaltına Alma ve İfade Alma Yönetmenliği'nin uygulanması sırasında ortaya çıkan gelişmeler konularında Cumhuriyet Başsavcılıkları ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri Cumhuriyet Başsavcılıklarına çeşitli tarihlerde genelgeler gönderilmiştir.

BAKIRKÖY KADIN VE TUTUKEVİ RAPORU

1998 ve 2000

Söz konusu raporun;

- 54, 55, 97, 99, 128, 129, 131, 132. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16120-21 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Bağcılar Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 27.3.2001 gün ve Muh.27/216 sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/13872 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 80, 81, 82, 90, 145, 146. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16121-22 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Pendik Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, soruşturmanın hâlen anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2000/7660 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 40, 41, 51, 52, 54, 55, 68, 69, 91, 139, 140, 160, 161, 163. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16122-23 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 3.10.2000 gün ve 2000/11473-9090 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 21, 24, 31, 32, 35, 68, 89, 90, 98, 99, 103, 104. sayfalarında yer alan tutukluların, aynı konudaki iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16123-24 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, anılan Başsavcılığın 7.6.2001 gün ve Bak. 2000/267 sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/3219 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 85. sayfada yer alan tutuklunun kendisine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiası ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16124-25 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 20.12.2000 gün ve 2000/17780-12405 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 56, 57, 58, 62, 65, 79, 94, 95, 140, 141, 142, 143, 144, 145. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İnfaz Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16125-26 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve

ifası için yetkili ve görevli Üsküdar Başsavcılığı'na gönderildiği, anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 11.6.2001 gün ve 2000/148 D.İş. sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/19597 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 68, 88, 89, 96, 97, 129, 130, 151, 152. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16126 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Kartal Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 11.4.2001 gün ve 2001/64 D.İş sayılı yazılarında soruşturmanın devam ettiğinin bildirildiği,

- 28, 29, 30, 31, 48, 49, 50, 67, 83, 85, 86, 158, 150, 160. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16127-28 sayılı yazılın ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 6.12.2000 gün ve 2000/102 C.İş sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/16855 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 26, 27, 28, 44, 45, 51, 52, 53, 60, 79, 80. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16101-2 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve yapılan soruşturma sonucunda anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 21.9.2000 gün ve 2000/39081-584-250 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 60, 62, 63. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16116-17 sayılı yazıları ile Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 18.4.2001 gün ve 2001/505 muh. sayılı yazılarında soruşturmanın hâlen devam etmekte olduğunun bildirildiği,

- 21, 37, 47, 48, 51, 58, 59, 60, 61, 65, 66, 83, 84, 95, 102, 126, 127, 128, 137, 155, 156, 157. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16117-18 sayılı yazıları ile Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 14.6.2001 gün ve 2000/49 B.M. sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/26108 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 22, 26, 19, 30, 32, 33, 34, 36, 38, 40, 45, 46, 47, 53, 54, 57, 58, 60, 61, 63, 64, 79, 82, 84, 98, 99, 105, 106, 107, 108, 109, 128, 129, 137. sayfalarında yer alan tutukluların, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16119-20 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yapılan soruşturma sonucunda, 20.12.2000 gün ve 2000/17780 hazırlık sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 29, 35, 36, 84. sayfalarında yer alan tutukluların kendilerine göz altında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16118 sayılı yazılarıyla yetkili ve görevli Zeytinburnu Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve soruşturmanın anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2000/5295 hazırlık sayısına kayden devam ettiği,

dosyaların tetkikinden anlaşılmıştır.

Öte yandan, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi binası esasen, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı gözlem, ihtisas merkezi ve hükümlü ve hükümlü ve tutuklu hastanesi olarak projelendirilmiş bir binadır. Ancak, inşaatının uzun yıllar devam etmesi, yüksek kapasiteli bir hastane işletmeciliğinin Adalet Bakanlığı'nın doğrudan faaliyet alanı içinde olmaması gerekçeleri ile İstanbul bölgesinde acil ihtiyaç duyulan kadın ve çocuk tutukluların barındırılması amacıyla, 1996 yılında tadil ettirilerek, kadın ve çocuk tutukevi olarak hizmete açılmıştır. Proje tasarımı aşamasında bina kadın ve çocuk tutukevi olarak düşünülmendiğinden, yapılan tadilata rağmen bazı fiziki eksiklikleri bünyesinde taşıması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Ancak, soru önergesinde ifade olunduğu üzere, yaşam koşullarının diğer ceza infaz kurumlarından daha ağır olduğu iddiası doğru değildir. İstanbul bölgesinde faaliyette bulunan diğer ceza infaz kurumlarında, tutuklu ve hükümlü mevcudu normal kapasitelerinin iki veya üç kat fazlasına ulaşmaktadır. Bu nedenle, kadın ve çocuk tutuklulara mevcut infaz kurumlarında yeterli ve uygun bölüm ayrılmamaktadır. Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi hizmete açılmadan önce, kadın ve çocuk tutukluların barındırıldıkları mekanlar, fiziki ve yaşam koşulları bakımından daha olumsuz şartları taşımıştır. Bu kurumun hizmete açılmasıyla birlikte belirtilen koşullar nispeten düzeltilmiştir. Ancak, kesin çözüm arazi bulunduğu İstanbul bölgesinde modern kadın ve çocuk cezaevlerinin yapılmasıdır. Arazi bulunması ve kadın ve çocuk tutuklulara özgü cezaevi projelerinin geliştirilmesi çalışmalarına devam olunmaktadır.

Eğitim çağındaki çocukların tutukluluk sürelerinin uzaması nedeniyle mağdur olmamaları için tutuklu çocukların eğitimlerine devam ettirilmesi

hususunda, Bakanlığımızca gerekli girişimler yapılmakta, il milli eğitim müdürlükleri ve okul müdürlükleri ile yapılan işbirliği sonucunda İstanbul bölgesinde ve ülkemizin diğer bölgelerinde tutuklu çocukların eğitimlerinin aksamasının önüne geçilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak örgün eğitime katılmayan veya tutuklanmadan önce herhangi bir okula gitmeyen çocuk tutuklulara örgün ve yaygın eğitim olanaklarının sağlanmaktadır.

SORUŞTURMA, KOVUŞTURMA, YARGILAMA, CEZA ve İNFAZI ŞANLIURFA RAPORU 1998 ve 2000

Söz konusu raporun;

- 40. sayfasında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığında ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Genel Müdürlüğümüzün 14.6.2000 gün ve 16130-31 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, soruşturmanın anılan Cumhuriyet Başsavcılığın 2000/6423 hazırlık sayısında devam ettiği,

- 14, 15, 17, 19, 20, 23, 30, 31, 32, 33, 41, 42, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 71, 72, 73. sayfalarında yer alan hükümlü ve tutukluların iddiaları ile ilgili Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16128 sayılı yazılarıyla Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, anılan Başsavcılıkça yapılan soruşturma sonucunda bazı iddialarla ilgili efrada suumuameleden kamu davası açıldığı, bazı iddialarla ilgili ise takipsizlik kararı verildiği, Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 23.11.2001 ve BK.2000/26 sayılı yazılarıyla belirtildiği, dosyaların tetkikinden alınmıştır.

SORUŞTURMA, KOVUŞTURMA, YARGILAMA, CEZA VE İNFAZI ERZİNCAN RAPORU 1998 ve 2000

Söz konusu raporun;

- 38,60,61. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16129-30 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yapılan soruşturma sonucunda 8.1.2001 gün ve 2000/24651-45 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 52, 53, 58, 59, 60, 67, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16131-32 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Erzincan Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, soruşturmanın anılan Cumhuriyet Başsavcılığın 2000/1572 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 20, 23, 24, 44, 45, 61. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16132-33 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Ağrı Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 18.1.2001 gün ve 2000/1129 sayılı yazılarından soruşturmanın devam ettiğinin bildirildiği,

- 29, 30, 43, 44, 63. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16133-34 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Van Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve yapılan soruşturma sonucunda anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 13.9.2000 gün ve 2000/2863-1180 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 12, 13, 14, 26, 27, 28, 30, 54, 57, 58. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16058-1 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 1.11.2000 gün ve 2000/4237-2685 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 10,11. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16110-11 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Ordu Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, yapılan soruşturma sonucunda anılan Cumhuriyet Başsavcılığınca 5.10.2000 gün ve 2000/117-126 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

11, 12, 31, 32. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözaltında kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16111-12 sayılı yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği ve yapılan soruşturma sonucunda anılan Cumhu-

riyet Başsavcılığınca 3.10.2000 gün ve 2000/48719 sayılı takipsizlik kararı verildiği,

- 67 68, 69. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendilerine gözetim-
da kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16114-15 sayılı yazıları
ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Kars Cumhuriyet Başsavcılı-
ğı'na gönderildiği ve anılan Cumhuriyet Başsavcılığın 13.3.2001 gün ve
B/1134 sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/1296 hazırlık sayısına
kayden devam ettiğinin bildirildiği,

- 8, 9. sayfalarında yer alan hükümlünün, kendisine gözetiminde kötü
muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiası ile ilgili olarak Ceza İşleri
Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16115-16 sayılı yazıları ile gereği-
nin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı'na
gönderildiği ve anılan Cumhuriyet Başsavcılığın 2.4.2001 gün ve 2000/267
C.iş sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/3219 hazırlık sayısına kayden
devam ettiğinin bildirildiği,

10, 33, 34, 35, 51, 52. sayfalarında yer alan hükümlülerin, kendileri-
ne gözetiminde kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaları ile ilgili
olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16117-18 sayılı
yazıları ile gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Şişli Cumhuriyet
Başsavcılığı'na gönderildiği, anılan Cumhuriyet Başsavcılığın 14.6.2001
gün ve 2000/49 B.M. sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/26108 hazırlık
sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği,

dosyaların tetkikinden anlaşılmıştır.

MAYIS 2000 TARİHİNDE YAYIMLANAN ELAZIĞ ÇOCUK ISLAHEVİ RAPORU 1998 ve 2000

Elazığ çocuk islahevinin çocuk psikolojisine, ergenlik dönemine ait
destek ve eğitim aynı zamanda da esenlendirme sağlayacak yapıda
olmadığı, islahevinin personel, teknik bilgi ve program olarak iyi hazırlan-
madığı yolundaki tespitlere katılmak mümkün değildir. Ülkemizdeki
Ankara, İzmir ve Elazığ illerimizde olmak üzere üç adet çocuk islahevi
bulunmaktadır. Her üç islahevi de eğitim ve iyileştirme programları bakı-
mından başarılıdır. Bu başarının daha da artırılması amacıyla 2001 yılı
içinde islahevlerinin yönetici ve diğer teknik personeline Ankara Ceza
İnfaz Kurumları Personeli Eğitim Merkezi'nde hizmet içi kursları düzen-
lenmiştir.

Raporun yayımlanmasından sonra islahevlerinde ve özellikle Elazığ
Çocuk Islahevinde özel bir önlem alınmamıştır. Daha önce belirtildiği

üzere, çocuk ıslahevlerinde uygulanan eğitim ve iyileştirme programları yeterlidir. Ceza infaz kurumlarının yeniden yapılandırılması projesi çerçevesinde, Elazığ Çocuk İslahevi'nde de gerekli düzenlemeler yapılmaktadır.

30.4.1998 tarihinde Elazığ Çocuk İslahevi'nde meydana gelen isyan niteliğinde olaylarla ilgili olarak ıslahevinin birinci ve ikinci müdürü hakkında, Elazığ 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde kamu davası açılmış, mahkemece ilgililer hakkında 09.08.1998 tarih ve 1998/210 Esas ve 1998/289 sayı ile berâet kararı verilmiştir. Aynı olayla ilgili olarak idarî soruşturma başlatılmış ve yapılan incelemelerde adı geçenlerin disiplin yönünden cezalandırılmalarına ve yer olmadığına 3.05.1999 tarihinde karar verilmiştir.

SORUŞTURMA, KOVUŞTURMA, YARGILAMA, CEZA VE İNFAZI ELAZIĞ RAPORU 1998 ve 2000

Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevi'nin fiziki koşullarının iyileştirilmesi konusyla ilgili olarak Elazığ E Tipi Kapalı Cezaevi bütünüyle oda sistemine dönüştürülmek üzere 2001 yılı içinde tadil ettirilmiş ve bu kapsamda cezaevinin müşahede hücreleri de standart oda biçimine dönüştürülmüştür.

Öte yandan, söz konusu "Elazığ Çocuk İslahevi Rapor"u ile "Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Elazığ" Raporlarında tutuklu ve hükümlülerin iddiaları ile ilgili olarak Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.6.2000 gün ve 16102-3 sayılı yazıları, gereğinin takdir ve ifası için yetkili ve görevli Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmiş, anılan Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 9.2.2001 gün ve İ-2/1165-İ-5/1300 sayılı yazılarında soruşturmanın 2000/3467 hazırlık sayısına kayden devam ettiğinin bildirildiği dosyaların tetkikinden anlaşılmıştır.

Bilgileriniz arz ederim,

Prof. Dr. Hikmet Sami TÜRK
Bakan

**TUNCELİ AĞIR CEZA MERKEZİ CEZA MAHKEMELERİ TCK
266, TCK 571 VE TCK 572. MADDELERİ İLE İLGİLİ AÇILAN DAVALAR
VE SANIK SAYILARI**

YILLAR	TCK 266			TCK 571			TCK 572		
	DAVA	SANIK SAYISI		DAVA	SANIK SAYIS		DAVA	SANIK SAYIS	
	SAYISI	ERKEK	KADIN	SAYISI	ERKEK	KADIN	SAYISI	ERKEK	KADIN
1998	10	14	0	2	12	0	31	31	0
1999	11	7	4	1	1	0	55	81	2
2000	31	43	4	0	0	0	64	108	0

NOT: BİLGİLER TUNCELİ AĞIR CEZA MERKEZİ VE MÜLAKATLARINI KAPSAMAKTADIR.

EK 6: Adalet Bakanı'nın fezlekeyle ilgili tutumunun eleştirildiği iki basın açıklaması.

26.06.2001 tarihinde düzenlenen 24.07.2001 tarihinde benim de medya ve kamuoyu ile birlikte öğrendiğim fezlekenin siyasi bir biçimde Adalet Bakanı tarafından savunulması kendileri ile aramızda bir polemğin yaşanmasına neden olmuştu. Bu süreçte Sayın Bakanın tutumunu yayınladığımı iki basın açıklaması ile eleştirdim.

BASIN AÇIKLAMASI (1)

Adalet Bakanı Sayın Prof. Dr. Hikmet Sami Türk'e Yanıt

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığını yaptığım dönemde hazırlanan Komisyon Raporlarıyla ilgili olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Vekili Bekir Selçuk tarafından hakkımda bir fezleke düzenlenmesi iki gündür medyada ve kamuoyunda tartışmalara neden oldu.

Olayın en üzücü, düşündürücü ve kaygı verici yanını Adalet Bakanı Sayın Hikmet Sami Türk'ün basında yer alan demeçleri oluşturdu.

Bugün Türkiye'de hukuk kökenli olarak, Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Adalet Bakanımız en üst düzeyde sorumluluk üstlenmiş konumdayız. Sayın Cumhurbaşkanımız tutum ve eylemleriyle hukuk devletinin, dolayısıyla demokrasimizin gelişip güçlenmesine son derece olumlu ve önemli katkılar yapmaktadır. Oysa aynı değerlendirmeyi Sayın Adalet Bakanımız için ne yazık ki yapmamız mümkün değildir. Hukuk adına sürekli yanlış yapan, devlet adına açıklama yapıp sözünden dönen bir Adalet Bakanına sahip olmamız Türkiye için büyük bir şanssızlıktır.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun hazırladığı raporlar hakkında Adalet Bakanlığının değerlendirmesinin ne yönde olduğunu ve raporlarla ilgili olarak nelerin yapıldığını iki kez yazılı olarak sormama karşın hiçbir yanıt vermeyen, ancak TBMM Başkanlığı aracılığı ile üçüncü kez sorduğum sorulara adeta bir zorunluluğu yerine getirmek üzere yüzeysel yanıtlar vererek geçiştiren Sayın Adalet Bakanımız hukuk, hukuk devleti ve demokrasi adına maalesef iyi bir sınav verememişlerdir.

Sayın Adalet Bakanımız, hakkımda hazırlanan fezleke konusunda basına verdiği demeçlerde de bu duyarsızlığını ve başarısızlığını sürdürmüştür. Yaptığı açıklamaları tek bir cümle ile **"özürlü kabahatinden büyük"** olarak tanımlamak mümkündür. Yayımlanan raporlarda belgelen-

miş kötü muamele ve işkence aletlerini (Filistin askısı, manyetolu telefon, falaka aletleri, askı delikleri, vb. gibi) görmezden gelerek **“biz aletlere ceza vermiyoruz”** gibi bir hukuk insanının yapmaması gereken açıklamaları yapan Sayın Bakanın önce o aletler ile donanımın kamu binalarında ne aradığını açıklaması ve gereğini yapması gerekirdi.

Komisyonunda görev yapan Başkan ve Milletvekillerinin Parlamentonun saygınlığını koruyucu tutum ve açıklamalarının da Sayın Adalet Bakanımız tarafından iyi değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Yine Sayın Adalet Bakanın Raporların yayımlanmasından sonra, Komisyon aracılığıyla ve Komisyona güven duyarak gördükleri kötü muamele ve işkencelerle ilgili yer, zaman, eşkal, tanımlamaları yaparak suç duyurusunda bulunan, bizim de savcılıklarımıza ilettiğimiz 980 başvurunun akibetinin ne olduğunu çok iyi bilmesine karşın (Bunların tümüne yakının-da mağdurlar dinlenmeden takipsizlik, delil yetersizliği, zaman aşımı, inandırıcılıktan uzak olma vb. gibi nedenlerle kararlar verildi) sorumluluklarını tam olarak yerine getirmiş olduğunu söyleyebilmesi de daha önceki tutum ve eylemlerinin bir benzerini oluşturmuştur.

Toplum Sayın Adalet Bakanından hukuka, hukuk devletine ve demokrasiye katkı yapmasını, yolsuzluklarla mücadele edenlerle değil yolsuzluğa karşılarla, insan hakları uygulamalarının mağdurları ile değil hak ihlalleri ile mücadele etmesini, polis devletinin değil hukuk devletinin koşullarını oluşturmasını bekliyor. Umutlu olmamama karşın toplumun bu taleplerini Sayın Adalet Bakanına bir kez daha hatırlatmayı ve bu doğrultuda sorumluluklarını yerine getirmeye davet etmeyi görev biliyorum.
26.07.2001

Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT
Aydın Milletvekili

BASIN AÇIKLAMASI (2)

Adalet Bakanı Sayın Prof. Dr. Hikmet Sami Türk'e İkinci Yanıt

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığını yaptığım dönemde hazırlanan Komisyon Raporlarıyla ilgili olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Vekili Bekir Selçuk tarafından hakkımda fezleke düzenlenmesi ve konuya ilişkin olarak Adalet Bakanı Sayın Hikmet Sami Türk'ün demeçlerini değerlendiren bir basın açıklamasını 26.07.2001 tarihinde yapmıştım.

Ancak o tarihten bugüne Sayın Bakan “şov yapma”, “işkence edebiyatı” ve “ucuz kahramanlık” vb. gibi ifadeleri de kullanarak hukuk soruna ek olarak, düzey sorunu da yaratan talihsiz demeçlerine her yerde devam etmektedir.

Sayın Bakan raporların Parlamentonun çalışmaları olduğunu, mahkûmların adlarının savcılıklara bildirilmemesi ilke kararının Komisyona ait olduğunu bilmesine, bu yönde Komisyonun benim Başkanlığımdan sonra da benzer uygulamaları sürdürmesine ve Komisyonun yeni Başkanı Sayın Hüseyin Akgül ile diğer Komisyon üyelerinin bu yöndeki açıklamalarına karşın, sorunu hâlâ kişiselleştirme çabasında olmasının kendilerine ne yararının olacağını anlayabilmiş değilim. Parlamento Komisyonumuzun, siyasetçilerin, bilim çevrelerinin, basın, demokratik örgütlerin ve halkımızın çok açık bir biçimde gördüğü ve düşüncelerini yine aynı açıklıkla yansıttığı böyle bir konuda yalnız kalan Sayın Bakanın ısrarını siyasi amaçların dışında düşünmek mümkün mü? Bu ısrarın bir hukuk ve siyaset insanı olarak Sayın Bakanın yaşadığı erozyonu artıracağına hiç kuşku yoktur.

Siyasi olduğu çok net olan bu girişim kamuoyu tarafından bütün açıklığı ile görülmüştür. Sayın Bakan bu durumun telaşıyla davranmakta, fezlekenin kısa bir süre önce yaşanan siyasi gelişmelerden sonra, yani raporların yayımından çok uzun bir süre sonra düzenlenmesinin tatmin edici yanıtı verememekte ve yalnızca siyasi bir amacın olmadığını söyleyebilmektedir. Yine yapılanları çok masumane göstererek kendilerinin yalnızca Bakanlığa gelen talebi mahkemeye ilettiklerini söylemekte, ancak sorumluluk sınırını aşan her türlü değerlendirmeleri ise yapabilmektedirler. Benim kurnazca ifadelerle terör örgütleri ile aynı dili kullanmakla suçlanmam bunun en açık örneğidir. Böylece, bu 12 Eylül mantığı ile kamuoyunca çok iyi bilinen siyasi çizgimi ve tutumumu kendilerince tartışmalı hale getirmeye çalışmaktadırlar.

Hukukun gücüyle değil, makamın gücüyle hareket edebilen Sayın Adalet Bakanına şunları hatırlatmak isterim: Tarihe kurnazlık örneği olarak kabul edilebilecek siyasi şovların düzenlenmesine katkı yapan; ancak hukukun, hukuk devletinin ve demokrasinin gelişmesine katkı yapamayan, bunun için edebiyatımızda işkencenin hâlâ yer almasına neden olan; ve ucuz bir kahraman olarak değil, ama Türkiye için pahalıya mal olmuş bir “kahraman” olarak geçeceksiniz. 30.07.2001

Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT
DSP Aydın Milletvekili

Dr.Sema Pişkinsüt, İstanbul’da doğdu. 1976 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden mezun oldu. 1980 yılında İç Hastalıkları Uzmanı oldu ve 1981 yılında Manisa SSK Hastanesi’nde uzman hekim olarak göreve başladı. 1985’te Aydın Devlet Hastanesi’ne atandı. 1985-90 arasında İç Hastalıkları Uzmanı olarak görev yapan Pişkinsüt, 1990’da Başhekimlik görevine atandı. 1993 Martına kadar devam eden görevi süresince, beş kez takdirname ile ödüllendirildi. Ayrıca, 1991’de Aydın Ticaret Odası’nca “Yılın Bürokrati” seçildi. 1992’de bir gazetenin “Yılın Altın Adamları” seçiminde, yılın bürokrati olarak yer aldı.

12 Mart 1993'te kamu görevinden istifa etti. 17 Aralık 1995 Genel Seçimlerinde, Aydın'dan DSP Milletvekili seçilerek Parlamente'ya girdi. 20. Dönem ve 1. ve 2. Yasama Yıllarında (1996-1998) TBMM Milli Eğitim Komisyonu Üyeliği yaptı. 1997'den itibaren TBMM İnsan Hakları Yasadışı Örgütlerin Devletin Karşısındaki Sorumluluğu ve Devlele Olan Bağlantısı ile Devletle Olan Bağlantısı'nın elelen Kaza Olayının ve Arkasındaki İlişkile amacına yönelik çalışılan ve "Susurluk BMM Araştırma Komisyonu'nda üye olarak çalıştı. Sağlık ve Tarım Komisyonları ile "Kamusal Kurumların Görevleri ve Sorumlulukları" gi Parlamenter Asamblesi"nde (KEİPA) üyesi oldu. 1997'den itibaren de 20. Dönem 2. Yasama Yılı "TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı"nı yürüttü. 18 Nisan 1999'da 21. Dönem DSP Aydın Milletvekili olarak yeniden Parlamente'ya girdi ve 17 Haziran 1999'da yapılan seçimle, ikinci kez İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı oldu. 21. Dönem 2. Yasama Yılında, başkanlığın MHP'ye verilmesi nedeniyle, bu görevinden ayrıldı.

26 Eylül 2001 tarihinde de, kendisinin sürekli uyarılarına karşın, DSP'nin her geçen gün program ve ilkelerinden uzaklaştığı, söylemlerinin ve eylemlerinin farklılaştığı gerekçesiyle partisinden istifa etti.

Dr.Sema Pişkinsüt, “önce insanı, insanca yaşamayı, insan sevgisini, insanca üretimi ve paylaşımı” savunuyor. Savunduklarını yaşama geçirirken de “dürüstlüğün temel koşul olduğuna” inanıyor.



Dr. Sema Pişkinsüt

İşkence, insanın insana,
insanlık adına yaptığı en büyük vahşet!..
Ulus, ülke, sınır farkı tanımıyor!..
Biçim değişse de öz her yerde aynı!..
Beyne acı yükleyip,
bilinece bütünlüğünü zayıflatıp, parçalamak...
İnsanın kişiliğini elinden almak...
Kullanılan aletler değişebiliyor...
Belki sorgu tekniği de...
Ancak işkencenin kendisi hiç değişmiyor.
Uluslararası ortak bir dil gibi... Hece kalıpları,
kadına, erkeğe göre değişse de, hitap biçimleri
veya cümle yapısı farklılık gösterse de, dil hep
aynı kalıyor:

İŞKENCE...

İşkence, ülkemizin insan haklarına saygılı, demokratik bir hukuk devleti olabilmesi; bireylerinin de "insan değerlerini" hak ettikleri düzeyde yaşayabilmesi yolunda, kuşkusuz en büyük engel. Kamuoyu tarafından da yıllarca tartışılan, mağdurlarının ibret verici öykülerinin iliklerimize işlediği bir konu. **Filistin Askısından Fezlekeye İşkencenin Kitabı**, belki de işkencenin ilk "resmi onayı"nın belgelerini içeriyor.

Dr.Sema Pişkinsüt, bu insanlık ayıbının ülkemizde yaşanan boyutunu gözler önüne seriyor. Başkanlığını yaptığı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu çalışmaları sırasında elde ettiği resmi ve somut verilere gözlemlerini ekleyerek, ulaşılması kolay olmayan bu bilgileri, öğrenilmesi ve tartışılması amacıyla kamuoyuna sunuyor. Ve ekliyor:

"Türkiye, önündeki engelleri aşacaktır. Bunun için herkese, en başta da devletimize büyük görevler düşmektedir. Açık ve etkin bir yönetim, toplumsal istekleri dile getiren ve bunun izleyicisi olan örgütlü toplum ile bunları dikkate alan bir yasama ve hızlı, etkin işletilen bir yargı, bu sorunlarımızın aşılmasının hem gereği hem koşuludur."



ISBN 975 - 494 - 962 - X
2001 . 06 . Y . 0105 . 1994

KDV dahil 12000000 Lira